

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**KJØBENHAVNS
BRANDFORSIKRING**

1731 1911.

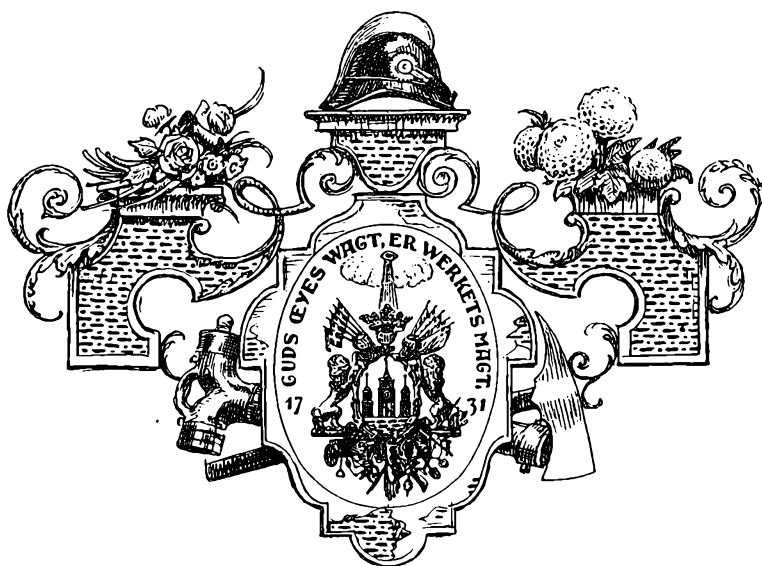

**KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING
1731-1911**

KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING 1731-1911

ET BIDRAG TIL KJØBENHAVNS HISTORIE

UDGIVET AF
KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING
MDCCLXXXIII

VIGNETTER OG BIND TEGNET AF
HANS TEGNER

•

BILLEDERNE UDFØRT I
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER

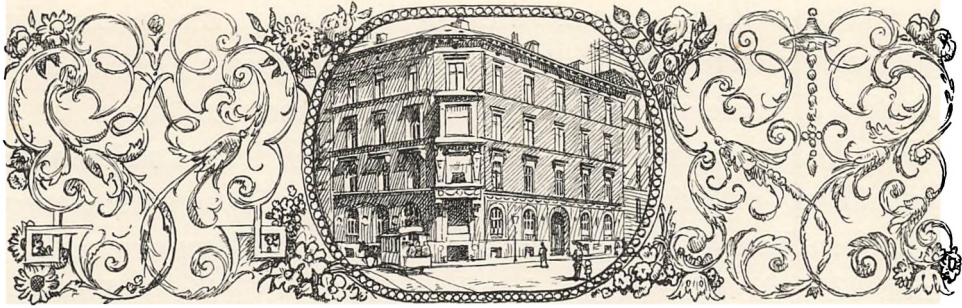
•

TRYKT I 1000 EKSEMPLARER
HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

•

INDBINDING VED MICHAEL RASCH

DA KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING den 26. Januar 1906 mindedes 175-Aarsdagen for Oprettelsen ved Udsendelse af et Værk om Branden 1728 og Omfanget af dens Ødelæggelser, stillede Direktionen samtidig i Udsigt, at Repræsentantskabets Ønske om ad Aare at faa udarbejdet en Skildring af Brandforsikringens egen Historie tilligemed biografiske Oplysninger om de Personer, der i Aarenes Løb havde været Medlemmer af dens Direktion eller hørt til dens Kontorpersonale, skulde blive imødekommet. Planen for Bogens Udgivelse blev derpaa anbefalet af det faste Udvalg og godkendt af Repræsentantskabet i Mødet d. 6. December 1906.

— Det er denne Bog, som hermed udsendes. —

Det er Brandforsikringens Haab, at den ikke alene vil vise sig nyttig for dem, der er eller vil blive knyttet til Kjøbenhavns Brandforsikring, men at den ogsaa vil vække Interesse i videre Kredse som et Bidrag til Hovedstadens og dens Borgerskabs Historie fra 1728 til 1911. Illustrationerne — væsentlig kjøbenhavnske Prospekter fra Midten af det 18de og første Halvdel af det 19de Aarhundrede — tilsigter at give et Billede af den By, indenfor hvilken Brandforsikringen siden 1731 har haft sin Virksomhed.

Fremstillingen af Interessentskabets Historie er forfattet af mag. art. AXEL LINVALD, medens den dertil føjede Regnskabsoversigt skyldes Fuldmægtig i Brandforsikringen, cand. jur. WILLIAM OLSEN. Indsamlingen og Bearbejdelsen af de personalhistoriske Oplysninger blev overdraget Arkivsekretær GERHARD L. GROVE, og var for

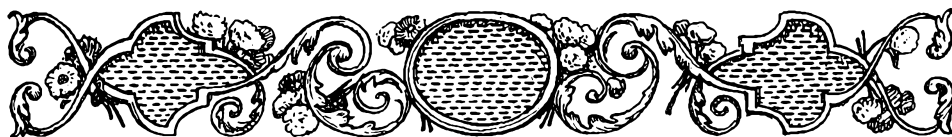
Direktøernes Vedkommende næsten tilendebragt, da en alvorlig Sygdom, der endte med Døden, afbrød hans Arbejde. Dette er derefter ført til Ende af Arkivsekretær FRITZ JÜRGENSEN WEST.

Brandforsikringen bringer enhver, der har medvirket ved Bogens Fremstilling, en Tak for trofast Arbejde og knytter hertil en særlig Tak til en Række Institutioner for udvist Imødekommen og Bistand, bl. a. til Rigsarkivet, Landsarkivet for Sjælland, Københavns Raadstuearkiv, det kgl. Bibliotek, Raadhusbiblioteket, nationalhistorisk Museum paa Frederiksborg, Nationalmuseets 2. Afdeling, Kobberstiksamlingen og Museet i Aarhus, ligesom til de Private, der har stillet Billeder til Raadighed ved Bogens Udsmykning, samt til de Kunstnere, der har tilladt Reproduktionen. Endelig bringer Brandforsikringen en Tak til Professor HANS TEGNER, hvem Fri-serne og Vignetterne skyldes, og til Xylograf F. HENDRIKSEN, hvis gode Raad og Erfaring paa mange Omraader har været til Nytte ved Bogens Udgivelse.

DIREKTIONEN FOR KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING,
den 26. Januar 1913.

H. WESTERGAARD   C. A. IVERSEN   H. FUSSING

INDHOLDSFORTEGNELSE

KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING 1731-1911 af AXEL LINVALD:	
INDLEDNING	Side 1
1. AFSNIT: OPRETTELSEN AF KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING	— 23
2. AFSNIT: KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING 1731-1795	— 47
3. AFSNIT: MELLEM KJØBENHAVNS BRAND OG BOMBARDEMENT	— 197
4. AFSNIT: KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING 1807-1868	— 289
5. AFSNIT: REFORMPERIODEN 1868-1885	— 375
6. AFSNIT: KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING 1885-1911	— 399
NOTER OG HENVISNINGER	— 413
OVERSIGT OVER KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRINGS AARSREGNSKABER 1731-1911 af Fuldmægtig i Københavns Brandforsikring, cand. jur. WILLIAM OLSEN	
	— 441
OPLYSNINGER OM KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRINGS BESTYRELSE OG PERSONALE 1731-1911 af GERHARD L. GROVE og FR. J. WEST:	
I. FORTEGNELSE OVER BRANDFORSIKRINGENS DELIBERATIONSKOMMITTEREDE OG UDVALGSMEDLEMMER, DIREKTØRER, PERSONALE, REVISORER, TILSYNSMÆND VED VURDERINGERNE OG VURDERINGSMESTRE	— 457
II. BIOGRAFIER AF KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRINGS DIREKTION OG PERSONALE	— 491
BILLEDFORTEGNELSE	— 633
NAVNEREGISTER	— 639

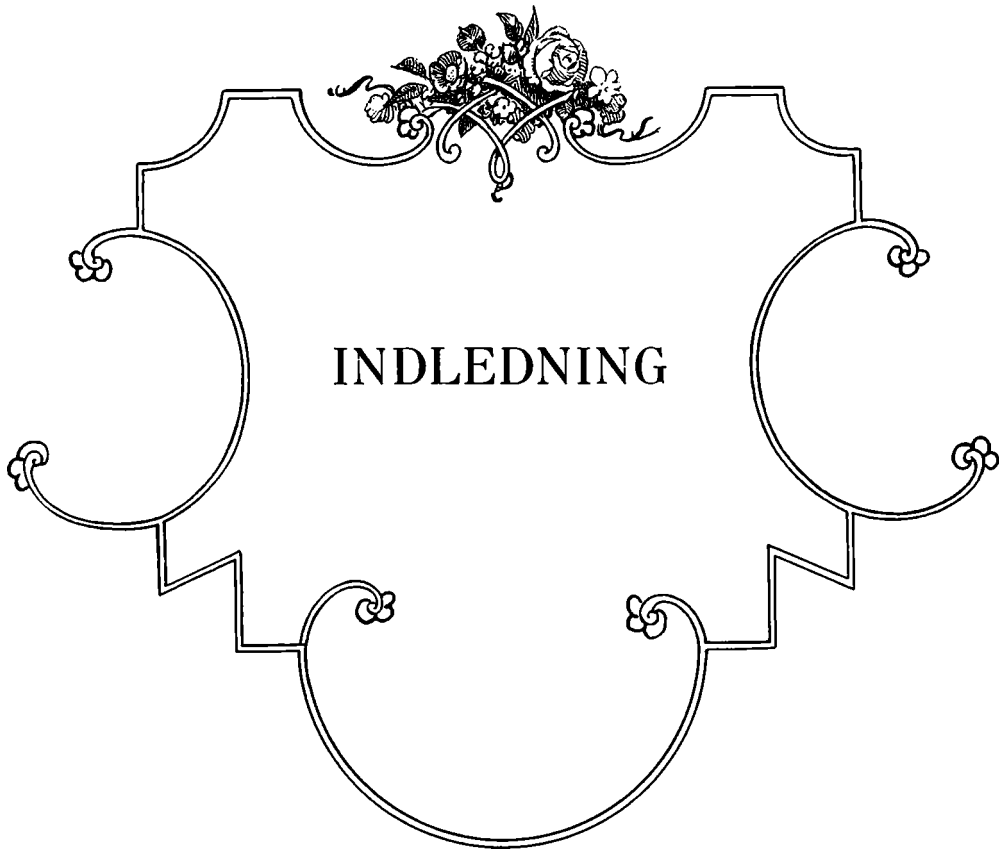

KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING

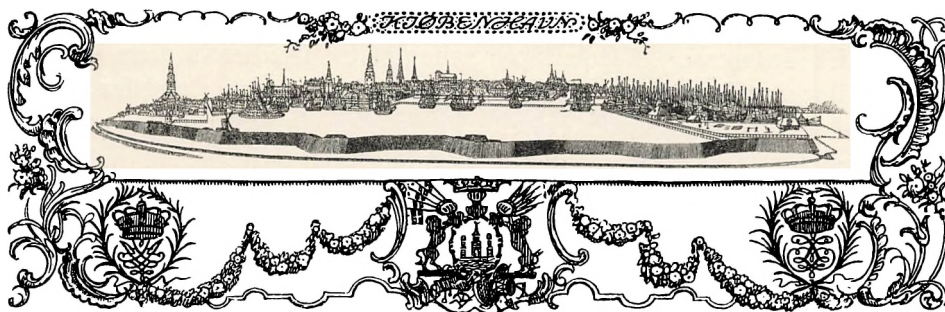
1731-1911

AF

AXEL LINVALD

INDLEDNING

I Fortidens tætbyggede Stæder, hvis Huse helt eller delvis var opført af Træ, hørte store og ødelæggende Ildsvaader til Dagens Orden. Man skulde tro, at Opmærksomheden derved tidligt og ihærdigt maatte være bleven rettet ikke blot mod Forbedring af Slukningsforanstaltningerne og Indrettelse af et ordnet Brandvæsen, men ogsaa mod at lette Tilvejebringelsen af Midler til Bygningernes Genopførelse. Meget var det dog ikke, som blev udrettet. Datidens Boliger var ikke særligt værdifulde; deres Ødelæggelse betød ganske vist et stort Tab, men dog i Reglen ikke den fuldstændige Ruin. Naar nogen Tid var gaet og de ydre Spor af Ulykken forsvundet, faldt Sindene snart igen til Ro. Dette i Forbindelse med det ringe Initiativ, navnlig efter at Enevælden havde afvænneth Befolkningen med selvstændig Virksomhed, var Skyld i, at det varede forholdsvis længe, inden den Tanke trængte igenem ved frivillig Sammenslutning og gensidig Bistand at lette Kaarene for dem, hvem Ulykken ramte. For at denne Erkendelse skulde slaa Rod og efterhaanden føre til en ordnet Brandforsikring, behøvedes ikke blot megen Famlen i det usikre — hvad der ved alt nyt er en Nødvendighed —, men ogsaa Ulykker, som ved deres forfærdelige Udstrækning rystede Sindene op, og om hvilke Erindringen virkede længe nok til at skabe faste Institutioner.

I Aarhundreder hjalp man sig med mere eller mindre fast organiserede Former for Velgørenhed. »Om nogen broders hus vorder brent . . . tha skal han hauæ III pennynge sanningh af huer«, er et Paabud, som med ringe Variationer gaar igen i de fleste Statutter for de danske Provinsgilder¹⁾, og hvortil der ogsaa i Udlandet findes tilsvarende Bestemmelser²⁾*). Det er dog først i langt senere Tider og næppe i direkte Forbindelse med Middelalderens Brandhjælp, at der opstaa

*) Det kan bemærkes, at det københavnske Skydeselskab i dets Skraa af 22. Maj 1582 § 63 naaede et Skridt videre ved at indføre en Bestemmelse, der aabnede Mulighed for, at Erstatningen ikke paalignedes de enkelte Brødre, men med deres Samtykke kunde udbetales af den fælles Kasse, der fyldtes ved en Gang for alle fastsatte Afgifter³⁾.

en moderne Brandforsikring, bygget ikke paa Velgørehed, men paa økonomisk Interesse¹⁾. Hele Spørgsmaalet er imidlertid kun lidet og højst utilfredsstillende bearbejdet og foreligger endnu langtfra oplyst. Derfor skal kun fremhæves enkelte Træk, der viser Stillingen, som den var i den første Menneskealder af det 18. Aarhundrede, da det i Kjøbenhavn kom paa Tale at oprette en Brandforsikring, og det maatte falde naturligt at se sig om i Verden efter Forbilleder.

Først fandt man da i de *slesvigske* og *holstenske* Brandgilder fra Slutningen af det 15., det 16. og 17. Aarhundrede fremskredne Former af det middelalderlige Gilde²⁾. I de til Grund liggende Principper var de af den gamle Type; men i deres praktiske Arbejdsforhold var de tillempet efter senere Tiders Krav. Deres Formaal havde oprindeligt været meget forskelligartede og ikke mindst selskabelige, men blev i Tidens Løb i stadig højere Grad til Hjælp og Bistand i Ildebrandstilfælde. I Begyndelsen af udpræget natural-økonomisk Karakter ydede de deres brandlidte Medlemmer foruden Bistand under Slukningsarbejdet ogsaa Haand- og Spandtjeneste og Materialier ved Bygningernes Genopførelse. I den første Halvdel af det 17. Aarhundrede gik man over til Pengeerstatninger, yderst sjældent af en fælles Kasse, skabt ved faste Aarsbidrag; som oftest var de tilvejebragt ved Paalæg i hvert enkelt Ildebrandstilfælde. Oprindeligt var Byrden ens for alle Deltagere, men blev senere i grove Træk afpasset efter Ejendommenes Værdi, dog at der i Reglen var fastsat en Grænse, ud over hvilken Bidragets Størrelse ikke kunde forøges. I Almindelighed drejede det sig om to eller fire Thaler. Disse Sammenslutninger var enten lokale, indskrænket til et enkelt Sogn, Landsby, maaske Landskab, eller de søgte deres Medlemmer inden for en bestemt Samfundsklasse. Deres Antal var stort, ofte mange paa samme Sted. Hver enkelt Hjælpemidler var derfor kun faa og utilstrækkelige baade til at standse Ilden, naar den udbrød, og bagefter til at raade Bod paa dens Ødelæggelser; da Deltagernes Antal i hver Sammenslutning var ringe, behøvedes der heller ikke mange Ildebrandstilfælde for at gøre Byrderne vanskelige at bære. Andre Ulemper fulgte med. De hyppige Sammenkomster gav Anledning til Drikkeri, og Deltagerne blev fristet til Ildspaaættelse, fordi Erstatningen som oftest fastsattes uden Hensyn til Ejendommenes Værdi, og det var tilladt samtidig at være Medlem af flere Brandgilder. Disse uheldige Forhold tvang Regeringsmyndighederne til at tage sig af Sagen og bevirkede, at der i Løbet af Christian VI.s Regeringstid i de fleste af Hertugdømmernes Købstæder og Amter blev oprettet et forholdsvis velorganiseret Brandgilde med de tre Formaal: gennem detaljerede Forskrifter at hindre Ildebrande, og, naar de var opstaaet, at faa dem slukket og endelig Skaden afhjulpet³⁾.

Ved Siden af disse Brandgilder fandtes der saavel i Nordtyskland

som i England langt mere fremskredne Former for Understøttelse af brandlidte*).

Navnlig gælder dette *England*, hvor den store londonske Ildebrand d. 2.—5. September 1666 havde sat Fart i Udviklingen og i de følgende to Menneskealdre givet Anledning til Stiftelsen af en lang Række Brandforsikringer. Disses Karakter var højst ejendommelig. Det bærende Princip var Forretning. Til at begynde med var det en enkelt Mand, der paatog sig Risikoen og indkasserede den eventuelle Fortjeneste; siden blev det almindeligt at danne Aktieselskaber med den indbetalte Kapital som Sikkerhed. Mærkeligt var det, at man ved dennes Fastsættelse, i hvert Fald for »The Royal Exchange Assurance« 1680, lagde til Grund en ganske vist ret primitiv Statistik. Man regnede nemlig, at der i de 14 Aar siden 1666 var nedbrændt 750 Ejendomme med et gennemsnitligt Tab af 200 £. Derefter ansaas 40 000 £ for et tilstrækkeligt Fønd, dog at det for hver 10 000 forsikrede Huse skulde forøges med 10 000 £¹⁾.

Forsikringsmæssigt havde der i England udviklet sig flere Ejendommeligheder, som alle omkring 1720 fandtes i de bedst organiserede Foretagender. Som Eksempel kan benyttes det berømte »Sun Fire Office« med dets Statutter af 8. Juli 1727²⁾. Dels forsikrede man ikke blot Ejendomme, men ogsaa Løsøre og saa godt som alle Slags Købmandsvarer, dels havde man udarbejdet en nøjagtig Tarif, hvorefter Præmiens Størrelse var gjort afhængig af Forsikringsobjektets større eller mindre Brandfarlighed. Brandfaren kunde være almindelig, farlig eller dobbelt farlig. Under den første Klasse faldt Bygninger, dækket med Skifer, Tegl og Bly, og hvis Vægge paa alle Sider var af Mur eller Sten, samt Løsøre og Købmandsvarer, som fandtes deri og vel at mærke ikke var særlig brandfarlige. Til anden Klasse hørte Bygninger af Træ og klinet Ler og deri befindende Løsøre, som ikke fængede let, samt tillige Stenbygninger, der rummede let antændelige Varer. Tredje Klasse omfattede Bygninger, forsynet med Straatag eller bygget af Tømmer og klinet Ler, naar de rummede brandfarlige Virksomheder som f. Eks. Apoteker, Bagerier, Sæbesyderier, Kroer etc. Endelig genfinder man et saa moderne Træk som, at der for Tegningen af Forsikringer paa Bygninger eller Varer, der ved Beliggenhed eller deri befindende Industrivirksomheder frembød en ganske særlig Risiko, i hvert enkelt Tilfælde krævedes en Overenskomst om Præmien. For mindre Ejendomme var Afgiften ikke særlig høj; men den steg i Forhold til Forsikringssummens Størrelse. For indtil 1000 £ udgjorde den mellem 1 og $2\frac{1}{2}\text{‰}$, derimod for Summer mellem 1—2000 £ fra $1\frac{1}{4}\text{‰}$ til $3\frac{3}{4}\text{‰}$.

*) En hollandsk Brandforsikring synes tidligst at være oprettet i den første Halvdel af det 18. Aarhundrede³⁾.

Fremgangsmaaden ved i Ildebrandstilfælde at fastsætte Erstatningens Størrelse var mere i Slægt med den, som i nyere Tid ikke sjældent bliver anvendt ved Løsøreforsikring, end med den, der er almindelig ved Bygningsforsikring. De brandlidte havde straks at indgive en Specifikation over deres Tab og bekræfte den enten ved Ed, ved en Erklæring af dem selv, deres Husstand og Tyende eller ved at fremlægge Regnskabsbøger. Desuden krævedes en af Sognepræsten, Menighedsforstanderne og nogle andre ansete Mænd undertegnet Attest

1. Engelsk Ildebrandscene. Stik af W. Hogarth.

for, at de var kendt med den brandlidtes Karakter og Forhold og vidste eller var overbevist om, at Skaden var indtruffet uden hans Medvirkning. I Tvivlstilfælde skulde nedsættes en Voldgiftskommission, hvis Afgørelse var bindende. Endelig kan nævnes, at de engelske Selskaber i Reglen holdt eget Brandvæsen.

Med denne udviklede Teknik kunde Organisationerne i *Tyskland* slet ikke maale sig. Paa den anden Side frembyder Forholdene der paa Grund af det livlige Samkvem med Danmark en ganske særlig Interesse. Dette gælder i første Række netop de to Byer, hvor Udviklingen var længst fremme, Hamburg og Altona.

Allerede 1591 var et Antal af 100 hamburgske Bryggere traadt sammen og havde oprettet en indbyrdes Kontrakt¹⁾, hvorefter enhver af dem i Tilfælde af, at en af de kontraherende fik sin Ejendom totalt nedbrændt, forpligtede sig til at betale 10 Rd., medens Erstatningen ved partiel Skade fastsattes paa Grundlag af en Vurdering. I begge Tilfælde skulde den fulde Sum inden Aar og Dag være anvendt til Nybygning. Denne Organisation betød i Sammenligning med de ældre Brandgilder et væsentligt Fremskridt. Brandforsikring var nu dens eneste Formaal uden Sammenblanding med Selskabelighed, Begravelses-hjælp eller andet. Bestemmelser om Partialskader var kommet frem, og, hvad der er det afgørende, den bærende Tanke var ikke et menneskekærligt Ønske om at finde de bedste Former for gensidig Hjælp, men derimod Prioritetshavernes naturlige Krav paa Sikkerhed. Af saadanne Organisationer opstod der inden længe i Hamburg en Mængde; 1676 fandtes saaledes ikke mindre end 46. I dette Aar skabtes imidlertid ved deres Sammenslutning den berømte »General-Feuerkasse«, som har været af største Betydning for Brandforsikringens Udvikling, og hvis Bestemmelser næsten uforandret forblev i Virksomhed lige til 1753²⁾.

Brandkassen var oprindelig et frivilligt Interessentskab; først 1718 indførtes Forsikringstvang. Da den samtidig var et officielt Institut, sad der altid i Styrelsen 2 Medlemmer af Raadet, og Kassen opbevaredes paa Raadhuset. Hvert Medlem af Kassens Ledelse fungerede i 2 Aar. Interessenterne fastsatte selv deres Forsikringssum, som dog ikke maatte overstige $\frac{3}{4}$ af Ejendommens Værdi eller være højere end 15 000 ℔^*). Deres Afgifter var for hvert forsikret 1000 ℔ lübsk i Indskud 1 ℔ og i aarlig Præmie 4 β samt ved hvert Ejerskifte, uden Hensyn til Forsikringssummens Størrelse, 1 $\frac{1}{2}$ Rd. Forslog Kassen ikke til at erstatte mulige Skader, kunde der paalignes Ekstrabidrag, for hvilke der ikke var fastsat noget Maksimum, men, som det kan ses af de nævnte Eksempler, 4, 8, eller 12 β pr. forsikret 1000 ℔ lübsk, aabenbart ikke var tænkt at skulle blive særlig betydelige. Til Gengæld for disse Ydelser udbetaltes i Ildebrandstilfælde, eller naar Ejendommen var nedrevet for at begrænse Ilden, ved Totalskade uden videre den hele Forsikringssum, altsaa højst $\frac{3}{4}$ af Værdien, medens Erstatningen ved Partialskade stadig skulde fastsættes ifølge Vurdering af Bestyrelsen sammen med nogle beedigede Tømmer- og Murmestre. Erstatningen skulde anvendes til Ejendommens Genopførelse. Folk, som kom til Skade ved Slukningsarbejde, fik af Selskabet godtgjort Omkostningerne ved Sygeleje samt den Tid, de maatte forsømme deres Arbejde, og ved Invaliditet

*) Den i Hamburgs og Altonas Fundatser anvendte lübske Møntregning adskiller sig fra den danske ved ikke at have 6, men 3 ℔ paa hver Rd. 1 ℔ er begge Steder = 16 β .

desuden en aarlig Pension; ved Dødsfald betalte Kassen Begravelsesomkostningerne og Erstatning til de efterlevende.

Den hamburgske Brandkasse var saavel i Henseende til Organisation som Teknik et betydeligt Fremskridt; dog bevarede den paa et enkelt meget vigtigt Omraade en primitiv Karakter. Det ringe Aarsbidrag kunde paa et Tidspunkt, da store Bybrande hørte til Dagens Orden, ikke vel tænkes at danne et tilstrækkeligt Fond. Hovedsagen maatte blive de ekstraordinære Bidrag.

Det samme gælder den 1714 i Altona af 8 gamle Sammenslutninger oprettede ny almindelige Brandordning¹⁾, som paa talrige Punkter bærer Spor af sit hamburgske Forbillede, men i andre er ganske uafhængig og bl. a. adskiller sig ved foruden Regler om Brandforsikring at give detaljerede Forskrifter saavel om Byggemaade som om Borgernes Optræden i Ildebrandstilfælde. Ligheden med den hamburgske Ordning viser sig først og fremmest i Styrelsesforholdene, Reglerne for Udbetaling af Erstatning, de 25% Selvforsikring og i Fastsættelsen af Belønningerne til Slukningsmandskabet. Forskellen bestaar i Tilladelsen til kun at forsikre for indtil 6000 Rd lübsk og i Udskillelsen af Grundens Værdi, samt i Fastsættelsen af Interessenternes Forpligtelser. Disse var et Indskrivningsgebyr, beregnet pr. 100 Rd og fastsat for de tidligere forsikrede og for de ved Altonas Brand 1713 ødelagte Huse til 2 Rd , for de andre til 4 Rd , desuden en aarlig Præmie paa 1 Rd , altsaa $\frac{1}{16}\%$, samt ved Ejerskifte — naar det skete ved Køb, og Forsikringssummen faldt mellem 1000 og 3000 Rd — 1 Rd . og 1 Rd for hvert 1000 derover. Ved Arv betaltes kun det halve. Hovedsagen var dog, at man ogsaa i denne Kasse, naar den ikke kunde opfylde sine Forpligtelser paa anden Maade, paalagde dens Interessenter et Ekstrabidrag paa indtil 10% af Forsikringssummen.

De slesvigske og holstenske Brandgilder samt Kasserne i Hamburg og Altona var sammen med de engelske i alt væsentligt de eneste Foretagender, som i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede var i Virksomhed. Naar Talen er om eventuelle Forbillede for det kjøbenhavnske Selskab, er der dog Anledning til ogsaa at omtale et ganske vist mislykket, men overmaade interessant Forsøg, som i det 18. Aarhundredes Begyndelse blev gjort i det unge preussiske Kongerige²⁾.

1685 havde Kurfyrst Frederik Vilhelm søgt at faa indført en Brandforsikring efter hamburgsk Forbillede, men var strandet paa de forskellige Magistraters Vrangvillighed og Utilbøjelighed til at inklade sig paa et saa ukendt Foretagende. Sønnen, Kong Frederik I, genoptog imidlertid Faderens Bestræbelser, tilmed efter en ganske storartet Maalestok. Ved et Reglement af 15. Oktober 1705 oprettedes en Brandkasse for alle Husejere i de Brandenburg-Preussiske Stater, ikke blot for Ejendomme, men ogsaa for Løsøre og Kvægbestand. Direkte Tvang anvendtes

oprindelig ikke, men Undersaatterne fik indskærpet, at de uforsikrede ikke i Ulykkestilfælde vilde kunne paaregne nogen som helst Hjælp fra Statens Side. Ejendommene skulde enten vurderes eller deres Værdi paa anden Maade dokumenteres. En Tredjedel af Værdien maatte Ejeren overtage i Selvforsikring. Afgiften var i det første Aar efter Indtægningen 12 Groschen af hvert forsikret 100 Thaler, i det andet og tredje 6, i det fjerde og femte 4 og i det sjette og følgende Aar 3 Groschen*). Desuden skaffedes Penge til Lønningerne ved samtidig med Indskrivningen at opkræve 6 Pf. pr. 100 Thaler og i hvert af de følgende Aar 3 Pf. Paa denne Maade beregnedes, med 375 000 Ejendomme som Grundlag, at Forsikringens aarlige Indtægt i det første Aar vilde blive 500 000 Thaler og derefter gradvis falde, indtil den i det sjette og følgende Aar blev 150 000, hvortil yderligere kom ca. 10 400 Thaler til Driftsudgifterne. Selvfølgelig var det en storartet Plan gennem Virksomhedens Udstrækning over et saa omfattende Territorium at søge tilvejebragt en Udjævning af Brandskadernes Tilfældighed, men da Tiden ikke raadede over statistisk Materiale til disses Fastsættelse, var der ingen Sikkerhed for, at Indtægterne vilde vise sig tilstrækkelige. Ved Totalskader udbetaltes inden 8 Ugers Forløb den fulde Erstatning, dog paa Betingelse af, at der i Forvejen blev stillet Sikkerhed for, at den anvendtes til Ejendommens Genopførelse; var den brandlidte ikke i Stand dertil, maatte han gaa i Gang med Arbejdet og saa efterhaanden, som det skred frem, betale Haandværkerne med Anvisninger paa Brandkassen. Endelig fandtes detaljerede Bestemmelser om Restancer og fra 1706 tillige for Taksummandenes Vurderingsforretninger.

Trods alle Anstrengelser, Løfter om Fordele og Trusler om Straf, lykkedes det ikke Kongen ret længe at holde Foretagendet i Live. Det strandede paa en almindelig Uvilje og paa en mangelfuld Administration fra Kassens Side. Desuagtet er dets Betydning stor som et Forsøg paa for et helt Land og paa rationel Grund at skabe en virkelig Brandforsikring.

*

*

Det var imidlertid ikke blot i Danmarks Nabolande og Hertugdømmerne, men ogsaa i det egentlige Kongerige, at nyere Former for gensidig Hjælp i Ildebrandstilfælde var i Færd med at arbejde sig frem. I lange Tider havde man hjulpet sig med Kollekt, Fritagelse for Skatter og paa Landet tillige med den Hjælp til Gaardenes Genopførelse, som ifølge D. L. 3—13—10 i Tilfælde af Trang skulde ydes af Husbond og Bymænd¹⁾. Ved Siden heraf findes ogsaa Eksempler paa, at mindre

---

*) I Preussen bestod hver Thaler paa denne Tid af 24 eller 30 Groschen, eftersom man regnede med Rigmønt eller med Leipziger-Mønt²⁾.

Kredse har sluttet sig sammen til gensidig Understøttelse, maaske ogsaa indbetalt en lille Sum i en fælles Kasse. Det berettes f. Eks. at være sket i 1710 paa Baarse Herreds Præstekonvent¹⁾.

I alt dette var dog intet af moderne Brandforsikring. Til en saadan træffer man de første Spor under det vidtforenede Organisationsarbejde, der udførtes i de første Aartier af den danske Enevælde. Som det er rimeligt, findes de i Landets Hovedstad, blandt hvis driftige Borgerskab der var adskillige, som med Handlelyst forenede videre Blik og Kendskab til Udlandets Forhold. Den Mand, der først tog til Orde for Indførelsen af en moderne Brandforsikring, var en kjøbenhavnsk Borger, *Gert Meyer*, Vejer og Besidder af et Hus i Snaregade*). Hans Planer gennemgik en betydningsfuld Udvikling. Paa deres første Stadium, omkring 1674, røbede de nærmest Paavirkning fra de slesvigske og holstenske Brandgilder og den hamburgske Kontrakt af 1591²⁾

Grundlaget var for saa vidt moderne, som Hensynet til Husejernes Kreditorer udtrykkelig blev fremhævet. Slægtskabet med de middelalderlige Gilder viste sig dog i Forskrifterne om gensidig Anbefaling, naar Ansøgninger indgaves til Magistraten, og i Forpligtelsen til at ledsage afdøde Medlemmer til deres sidste Hvilested. Desuden var der som i alle slige Gilder ikke alene tænkt paa Erstatning af Ildebrandskader, men lagt mindst lige saa stor Vægt paa Forskrifter om Sikkerhedsforanstaltninger og for Medlemmernes Optræden, naar Brandraabet lød. Saaledes havde Selskabets Ledere aarlig at efterse, om Bygningen og navnlig Skorstenene var i forsvarlig Stand, og at der ved hver Ejendom fandtes de nødvendige Brandredskaber: to Læderspande, en Lygte og en Vandsprøjte. Udbrød der Ild i et Hus, hvis Ejer havde ladet det indskrive, skulde de andre forsikrede komme ham til Hjælp. I Forbindelse med alt dette stod ogsaa Indtægternes Anvendelse. Af hvert for-

*) Navnet Gert Meyer forekommer ret hyppigt, men volder en Del Vanskeligheder, da det har været baaret af 4 efter hinanden følgende Personer. I Københavns Grundtakst 1661³⁾ omtales Arvingerne efter en Giert Mejer som Ejere af et Hus i Magstræde, i den af 1668⁴⁾ en anden, som boede i Snaregade og 1687⁵⁾ og 1689⁶⁾ hans Arvinger. Og endelig finder man 1689 ligeledes i Snaregade en Gierdt Meier den Yngre og i Indkvarteringsmandtallet 1694⁷⁾ en Købmand af samme Navn, boende i Naboløs. Brandforsikringens Ophavsmand bliver stadig omtalt som Gert Meyer den Ældre og boede netop i Snaregade; han er derfor utvivlsomt identisk med Nr. 2. I saa Fald er han altsaa død før 1687, og, da hans Navn ikke forekommer som Underskriver af de 1681 og 82 oprettede Brandkompagnier, maaske ogsaa før de sidstnævnte Tidspunkter. Det er i saa Fald ikke ham, som ³/₁₀ 1694 blev optaget blandt de 32 Mænd⁸⁾ og var der indtil sin Død i 1706⁹⁾; sandsynligvis heller ikke den samme, som i 1626 skyldte Kongen 300 Rd.¹⁰⁾ Derimod er det ganske sikkert Vejeren, som den ²⁸/₁₀ 1670 fik Skøde paa en Ejendom ved Frederiksholms Kanal¹¹⁾ og ²⁹/₃ 1672 havde Penge til gode for Udredelsen af en Kaper¹²⁾.

sikret Hus skulde aarlig svares 1 $\frac{1}{4}$ og desuden ved Ejerskifte 1 $\frac{1}{2}$ Rd. Deraf skulde opspares et Fond, ved Hjælp af hvilket en Skriver skulde lønnes, medens Resten anvendtes til Indkøb af Brandredskaber. Erstatningerne skulde derimod tilvejebringes ved ekstraordinære Bidrag, som i Tilfælde af Totalskade fastsattes til 10 Rd. for alle Interessenter uden Forskel. Da Medlemmernes Antal var 110, var det Tanken, at den brandlidte altid skulde have udbetalt 1000 Rd., medens Resten henlagdes til Fondet. Ved Partialskader foretoges en Vurdering, udført af Mur- og Tømrermestre, som Magistraten udnævnte, sammen med

2. Sprøjteprøve foran Kjøbenhavns Slot d. 14. August 1693. Stik af F. Wedell.

nogle af de forsikrede. Erstatningen, som skulde være betalt inden 4 Uger, hvis man ikke vilde have det dobbelte Beløb inddrevet ved Udpantning, skulde inden Aar og Dag være anvendt til Ejendommens Genopførelse.

Til Trods for, at Meyer i 1674 havde fundet Tilslutning hos ikke mindre end 110 Husejere og ogsaa kunde optræde med Magistratens Støtte bag sig, synes Sagen dog atter at være døet hen, for først efter 5 Aars Forløb at blive genoptaget. D. 10. Marts 1679 indgiver Gert Meyer nemlig en ny Ansøgning til Kongen¹⁾, hvorefter det fremgaar, at han stadig syslede med Tanken. Han havde ogsaa denne Gang Støtte hos »adskillige fornehme Eyendomsborgere«, som med Magistratens Samtykke havde sluttet sig sammen i et Interessentskab. Gert Meyer

beder nu »paa samptlige Interesanters Weigne«, at Kongen vil stadfæste deres Overenskomst, baade for de brandlidtes Skyld og for, »at Stadens Biugning kand igien med zirlige Huuse conserveris och vnderholdis«.

Meyers Udkast, som det denne Gang forelaa, betyder et overordentligt Fremskridt. Med visse Ændringer var det bygget over Fundatsen for den hamburgske Generalbrandkasse, der ogsaa senere af Forslagsstilleren blev nævnt som Forbilledet. Den fremmede Indflydelse viste sig først og fremmest i adskillige Paragraffers helt eller delvis ordrette Overførelse og i Laanet af alle væsentlige Ejendommeligheder. Forandringerne var Resultatet af de enkelte Bestemmers Gennemdrøftelse, Tilføjelserne af praktiske Mænds Kendskab til de Spørgsmaal, som kunde dukke op.

Forslaget aabnede Adgang for alle kjøbenhavnske Husejere og sikrede dem Indflydelse paa Selskabets Anliggender, dels naar Bestyrelsen sammenkaldte en Generalforsamling, hvor alle, som ikke havde lovligt Forfald, under Straf af 1 Rd. havde at indfinde sig, dels naar Valg af Styrelse fandt Sted. Denne skulde bestaa af et — ikke fastsat — Antal Direktører, valgt paa 2 Aar og saaledes, at Halvparten afgik hvert Aar. Paa den Maade blev det forhindret, at uerfarne Folk fik hele Indflydelsen. Til at forrette det praktiske Kontorarbejde skulde ansættes en Skriver. Kassen skulde være paa Raadhuset. For Forsikringsvirksomheden var det et Hovedprincip, at enhver Interessent i Selvforsikring maatte bære Risikoen af $\frac{1}{4}$ af Ejendommens Værdi. Desuden kunde Assurancesummen ikke overstige 5000 Rd. eller være mindre end 300. Mellem disse to Yderpunkter stod det Husejeren frit at fastsætte Summen, dog saaledes, at fire Interessenter, hvis man fattede Mistanke om, at et Hus var for højt assureret, kunde faa det overdraget at undersøge Forholdene. Afgifterne bestod i Indskrivningspenge $\frac{1}{2}\%$, en aarlig Præmie paa 4 β af hvert forsikret 100 Rd. og ved Ejerskifte $1\frac{1}{2}$ Rd., hvortil kom, hvis Kravene til Kassen oversteg dens Evner, ekstraordinære Bidrag fastsat pr. Quota. Var Forsikringsgebyrerne ikke indbetalt i rette Tid, blev de inddrevet ved Udpantning og en Bøde paa 4 Rd. paalagt. Til Gengæld for disse Forpligtelser skulde, naar der indtraf Totalskader, den hele Forsikringssum udbetales — hvormed fulgte Forpligtelsen til at anvende den til Ejendommens Genopførelse —, medens Tabet ved Partialskader blev vurderet af Tømrer- og Murmestre i Forbindelse med beedigede Borgere, »og Erstatningen derefter til et wist Quantum modererit af Cassa eller fellis Interressenter« betalt. Meningen maa være, at dens Størrelse skulde fastsættes under Hensyn til Forholdet mellem Ejendommens Værdi og Assurancesummen. Endelig var det fastsat, at Brandfolk og andre, som ved Slukningsarbejdet kom til Skade, skulde have Lægehjælp og Erstatning for den spildte Tid. Blev

de Invalider, oppebar de en livsvarig Pension, og døde de, fik de efterladte en Gave og Begravelseshjælp. Mod og Iver under Redningsarbejdet skulde ogsaa belønnes.

En Sammenligning med Statutterne for den hamburgske Generalbrandkasse viser baade Slægtskabet og ogsaa Forskellen. Elbbyens Brandforsikring havde hverken Regler for Generalforsamling, noget Minimum for Assurancesummen, Forbud mod under een Police at forsikre flere Ejendomme eller Forskrifter om eventuel Vurdering for at kontrollere Værdiansættelsen. Til Gengæld vilde det kjøbenhavnske Selskab ikke nævne Eksempler paa Størrelsen af de ekstraordinære Bidrag, som, selv om de ikke var absolut bindende, dog vilde være vanskelige at overskride. Nogen Modsætning viste sig ogsaa i Afgifternes Størrelse. Ved Ejerskifte skulde begge Steder betales $1\frac{1}{2}$ Rd., i Indskrivningspenge i Hamburg $1\frac{0}{100}$, i Kjøbenhavn $\frac{1}{2}\frac{0}{100}$. Hvad derimod Præmieansættelsen angaar, skyldes Forskellen — henholdsvis $\frac{1}{4}$ og $\frac{5}{12}\frac{0}{100}$ — rimeligvis alene de forskellige Møntsorter, hvormed der regnedes. I begge Tilfælde var 4 β Grundtallet, i Hamburg beregnet af 1000 μ , i Kjøbenhavn af 100 Rd. Desuden fandtes i det danske Forslag nogle Tilføjelser: Det var Interessenternes Forpligtelse til ikke blot at overholde den almindelige Brandordning, men ogsaa »for ald Ting med Folch og Huussgesinde aarle og silde paa kalde den allerhøyeste Gud, at [han] samptlig Interressenters Huuse og Eyendommer saauelsom det høy kongelige Huus og denne gandsche Stad fra ald V-lyche og besynderlige fra Ildtwaade og Fare naadeligen wil beschierme og bevare«; det var Ønsket om, at Kongen vilde bevilge alle brandlidte Fritagelse for Skatter og Afgifter, enten saa længe Genopførelsen stod paa eller i et af ham fastsat Tidsrum; og det var endelig Pengeanbringelsen, som var den ret ejendommelige, at Selskabet for at hjælpe Folk til Penge skulde drive Lombardforretninger og tilstaa Laan, dog ikke over 30 Rd. og ikke for mere end 2 à 3 Maaneder og til en maanedlig Rente af 1 β af hver Rd.

Ansøgningen og Udkastet til Fundats kom for i Kancelliets Møde d. 20. Marts 1679¹⁾, men blev foreløbig lagt til Side, indtil Magistratens Betænkning var indhentet. Forinden denne blev indgivet, ønskede Byens Styrelse først at erfare de 32 Mænds Mening og fik af dem til Svar²⁾, at man nu, ligesom for nogle Aar siden, fandt Tanken fortræffelig og ønskede, at »ei allene een mens fleere goede Brantordninger her i Staden kunde vorde indrettid, saaledis som paa andre stoere Steder brugeligt er«. De mente dog, at det indsendte Forslag paa adskillige Punkter trængte til Forbedring og havde derfor henvendt sig i Hamburg for at faa tilsendt denne Bys ny Generalbrandkasseordning. Dette Svar lod Magistraten gaa videre til Kancelliet³⁾.

Nu blev Gert Meyer imidlertid urolig og frygtede, at Sagen skulde

blive gennemført uden hans Medvirkning. Hans private Formaal gennem Oprettelsen af et Assuranceselskab at skaffe sig en Indtægt, var aabenbart ikke det mindst betydningsfulde. Da han, vistnok endnu i Løbet af 1679¹⁾, indsendte en Gentagelse af de oprindelige Udkast, knyttede han dertil en Ansøgning om i Betragtning af den »stoer Vmagh och Møie«, han havde haft, at maatte blive ansat som Skriver ved det ny Selskab og derfor af hver Ejendom oppebære 1½ Rd. Samtidig bad han om Tilladelse til at lade Fundatsen trykke. Først da Ansøgningen d. 17. Februar 1680²⁾ i endnu mere indtrængende Ord var bleven fornyet, opnaaede han, vel ikke at den blev bevilget, men at Kongen den 1. September 1680 befalede Magistraten³⁾ i Tilslutning til de indgivne Forslag at udarbejde »en fuldkommen Brandstysordning, saaledes som I eragter dend aff os allernaad. til Stadens og sambtlige Indvaanernis Nytte og Gaffn at kunde confirmeris«.

Hvad Gert Meyer mest af alt maatte frygte, syntes saaledes at skulle indtræffe. Sagen laa nu udelukkende i Myndighedernes Haand og vilde sandsynligvis blive ordnet uden hans Medvirkning. Han tabte dog ikke Modet, men indgav efterhaanden to nye Ansøgninger, henholdsvis d. 5. November 1680 og i Januar 1681⁴⁾, i hvilke han indtrængende bad om Tilladelse til at lade Fundatsen trykke og Virksomheden begynde. Samtidig foreslog han hver Gang nogle mindre Ændringer i det indsendte Udkast. Den vigtigste var Forandringen i den aarlige Præmie fra 4 til 6 β af hvert forsikret 100 Rd., samt Bestemmelser om, at Kassen skulde være hos en af Direktørerne, og at Interessenterne i Ildebrandstilfælde var forpligtet til at staa hinanden bi og hver i sit Hus skulde raade over 2 Læderspande og en lille Sprøjte.

Gert Meyers Udholdenhed blev omsider belønnet. Ved Reskriptet af 22. Januar 1681⁵⁾ gav Kongen efter for hans ihærdige Anmodninger og tillod ham at trykke Fundatsen⁶⁾. Mærkeligt nok synes Selskabet aldrig at være ført ud i Livet. Forklaringen er rimeligvis den meget nærliggende, at det kjøbenhavnske Borgerskab endnu ikke var modent for en saa fremskreden Plan og derfor har foretrukket den mere primitive og utilfredsstillende Ordning, som umiddelbart efter blev stillet i Udsigt af de to Selskaber, der med Myndighedernes Samtykke blev stiftet. Da Meyer derved mistede sin Støtte, maatte hans Planer opgives. Muligvis er han ogsaa paa dette Tidspunkt afgaaet ved Døden.

Den eneste Frugt af hans Arbejde blev den indirekte at have givet Stødet til Oprettelsen af de to Selskaber, som kendes fra Chri-

*) I Schous Register over Forordninger, VI. Del. 1778. S. 239 omtales der ½ 1681: Den frivillige Vedtægt ang. ulykkelig Ildebrands Assecurants i Kjøbenhavns Stad; trykt efter Kongel. Tilladelse af 22. Jan. 1681. Khavn. 4°. En saadan Vedtægt findes dog hverken omtalt i Bibliotheca Danica eller optaget i Kvartudgaven af Kgl. Forordninger og aabne Breve 1670—1870.

Brand Compagnie

1. Jeg gaarde som i dette Compagnie De baell
 indtagne skal være Grundmønter, enten
 i de Gaarde eller mere i Gaardene,

2. Naar nogen aff disse Gaarde optender med
 Jod, skal alle de Andre Gaardens Eger mand være
 forpligtede, de forberedte al forke enten Ejer eller
 Ejerens heste og vagen med deres egne Evor Emmere
 som alle med Compagniets Forordens der de gaarde
 Eger sat de Land som Amira Emdens, skal være for
 "smunde, de samlede i de Indlemde Gaarde, hvor
 al Ende dem Hordlemens Gaarde, som det her
 "gjæves, hvor det som i dems egen hunde, som

Lundvig, Datum København
 den = 1. Martij: A: 1681

Effter det, at med hiden fra effter Skibets, Arbetere indkøbt
 igler mig og min heder i dette Brand Compagnie med Egen
 indtagne Gaard Eger med den Gaard med to indlemmede heder
 som nu forle ved to heder og heder med to indlemmede heder
 heder som nu her. Reson.

For min gaard som heder
 gaard med to heder og heder
 med to heder og heder
 ordning med heder

Jeg som under her med
 den her med to heder
 med to heder og heder
 som heder med to heder
 ordning med heder

For min gaard med heder
 Eger med heder og heder
 heder og heder med heder
 med heder med heder
 heder og heder med heder
 heder med heder og heder
 heder med heder og heder

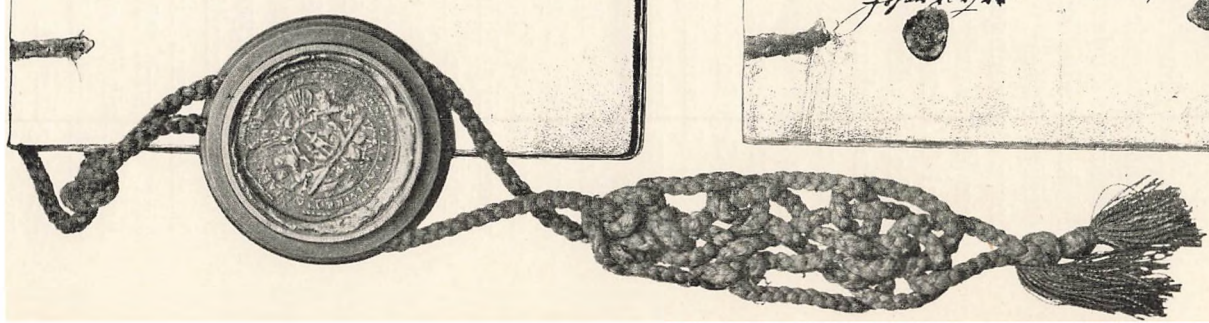
For min Gaard som heder
 heder og heder i heder
 of heder sig til heder
 gaard og heder, og heder
 med heder med heder
 indtagne sig of heder
 Brand ordning, eller der
 heder der alle heder of heder
 for heder heder heder
 heder

Reson
 Jod

For min Gaard heder
 gaard som heder
 med heder heder
 heder og heder
 som heder heder
 heder

Jod
 heder

For min gaard, og med heder
 som heder heder, Eger med heder
 heder, of heder al heder heder
 heder heder heder of heder heder heder
 heder heder heder heder heder heder
 heder heder heder heder heder heder

3. Første Side af Teksten og af Underskrifterne i Fundatsen for Stadens Brandkompagni. Raadstuearkivet.

stian V.s Tid og betegnes med de to Navne: *Stadens og Skatkammerets Brandkompagnier*.

Da Magistraten havde faaet Meyers Udkast oversendt til Betænkning og ikke helt havde fundet Behag i det, havde den opsat et nyt, som i November 1680 forelaa omtrent udarbejdet¹⁾, og om hvilket det alene vides, at det udelukkende tog Sigte paa grundmurede Huse²⁾. Da netop dette er Tilfældet med Fundatsen for Stadens Brandkompagni, da dettes Fundats er dateret 1. Marts 1681, altsaa umiddelbart efter det paagældende Tidsrum, og, da man yderligere som dens første Underskriver finder Overpræsident Peder Resen, ligger det nær at betragte Selskabet som Resultatet af Magistratens Drøftelse af Gert Meyers forskellige Udkast. Om Skatkammerets Brandkompagni foreligger endnu færre Oplysninger; dog kan man vistnok ogsaa pege paa Byens Raad som den sandsynlige Tilskynder til dets Fremkomst. Fundatsen, dateret 1. Oktober 1682, røber det allernærmeste Slægtskab med Søsterselskabet; det vides, at det ikke var Myndighederne nogen fremmed Tanke at faa oprettet flere Organisationer³⁾, og endelig er det heller ikke rimeligt, at Kongen, hvis det ikke var Magistratens Ønske, d. 1. Marts 1683 vilde have stadfæstet et Selskab, som kunde tænkes at ville konkurrere med et andet, der i Forvejen gennem Paahængen af Stadens Segl havde faaet det officielle Stempel.

I Sammenligning med Gert Meyers Forslag betyder begge Selskabers Fundatser⁴⁾ et afgørende Tilbageskridt. Medens det første byggede paa Reglerne for den hamburgske Generalbrandkasse, staar de sidstnævnte i alt væsentligt paa samme Trin som Hertugdømmernes Brandgilder. Ligesom disse træder de kun i Virksomhed, naar Skaden er anrettet og fordeler da Erstatningssummen paa Interessenterne. Om noget aarligt Bidrag er der ikke Tale, og Organisationen er derfor i Virkeligheden ganske primitiv.

Magistraten var sat i Forbindelse med begge Selskaber gennem Paabudet om at udvælge Taksationsmænd, i det kommunale Selskab straks, i det andet kun, naar Erstatningens Størrelse var omtvistet. Kompagnierne søgte alene deres Medlemmer inden for det rige Fødsels- og Købmandsaristokrati og var ogsaa nødt dertil, da Afgifterne i intet af dem var beregnet efter Ejendommenes Værdi. Blandt Interessenterne i Stadens Brandkompagni findes f. Eks. P. Resen, Luxdorff, Hans Nansen, Hans Svanes Enke, B. v. Jessen, og i Skatkammerets Niels Juel, Henrich Müller, Paul v. Klingenberg, v. Ehrenschild etc. i alt henholdsvis 56 og 46. Det var sluttede Kredse, som ikke var tænkt at skulle vokse i videre Grad. Stadens Brandkompagni krævede for Nyoptagelser de øvrige Parthaveres Samtykke; Skatkammerets suppleerede sig kun, naar ældre var udtraadt.

Mellem begge Selskabers Statutter findes som berørt mange Lig-

hedspunkter. I Ildebrandstilfælde skulde Interessenterne sende Vogne og Folk for at bjærge Indboet og hjælpe til ved Slukningsarbejdet. Om Redskaberne dertil var det foreskrevet, at der i hver Ejendom skulde findes Læderspande, Stiger og en lille Sprøjte. Var disse Fordringer ikke opfyldt, ifaldt den skyldige en Bøde. Fælles var desuden Bestemmelserne om, naar Brandfolkene udmærkede sig, at tildele dem en passende Belønning og om, at der i Spidsen for hvert af de to Kompagnier skulde staa en Direktør, hvem den økonomiske Ledelse paahvilede. Derimod fandtes der nogen Forskel i Principperne for Erstatningens Udbetaling. Saafremt en Ejendom var fuldstændig ødelagt, forpligtede ethvert af Medlemmerne i Skatkammerets Brandkompagni sig til inden 8 Dage at betale 50 Rd., eller hvis Tabet var mindre, saa i Forhold dertil, dog at den brandlidte selv maatte bære de med Reparationen forbundne Omkostninger, naar »Skaden ey til dend fierde Deel [af Husets Værdi] kunde estimeris«. I det andet Selskab var det derimod bestemt, at Erstatningen skulde fordeles lige paa alle Interessenterne, men dog ikke maatte overstige 3000 Rd. Den Sum, som Medlemmerne i de to Kompagnier i hvert enkelt Tilfælde kunde komme til at betale, blev saaledes omtrent den samme. I Statutterne for Stadens Brandkompagni var det fastsat, at de udbetalte Penge udelukkende skulde anvendes til Opførelse af grundmurede Huse, halvanden Sten tykke, i det andet derimod blot, at den nyopførte Bygning skulde være af samme Beskaffenhed som den nedbrændte. Endelig fandtes Bestemmelser, der gjorde det muligt, saafremt det voldte Vanskeligheder at faa Medlemmerne til at betale deres Andel, uden Tidsspilde at inddrive Summen.

Om Kompagniernes Virksomhed vides ikke meget. Om Skatkammerets egentlig kun, at det allerede d. 10. Marts 1682 omtales som eksisterende, og at det paa dette Tidspunkt havde 56 Interessenter. Stadens Brandkompagni kender man noget bedre, i hvert Fald nok til at følge dets Hensygnen. D. 10. Marts 1682 holdt Interessenterne Generalforsamling paa Raadstuen¹⁾. Hverken nu eller senere var der foretaget Valg af Direktør, hvorfor Overpræsident P. Resen som den fornemste maatte lede Møderne.

Det drøftedes, hvor vidt man skulde sammensmelte de to Selskaber, men Tanken blev dog opgivet, da to formentlig var at foretrække fremfor eet, idet man derved kunde undgaa, at to det samme Sted forsikrede Ejendomme laa umiddelbart op ad hinanden. Ud fra samme Synspunkt besluttede man, at Kompagnierne i Fremtiden ved venkabelig Overenskomst skulde dele Husene imellem sig, men gav alligevel umiddelbart efter Tilladelse til, at samme Ejendom var forsikret i begge Selskaber. Desuden vedtoges det, at det foreløbige Tegn, som findes indklæbet over Fundatsen og kun er et Udclip af et eller andet

Skrift, skulde være Selskabets faste Mærke, og endelig at Interessenterne indbyrdes burde overtænke, hvilke Ændringer de kunde ønske gennemført, inden Bestemmelserne blev forelagt Kongen til Sanktion.

Paa dette Tidspunkt saa man Fremtiden tillidsfuldt i Møde. Rimeligvis kom det af, at der endnu ikke var stillet Krav om Opfyldelse af Interessenternes Forpligtelser. Abraham Wuchters havde vel haft Brand paa sin Ejendom (paa en Del af den nuværende Kancellibygnings Grund), men ikke kunnet kræve Erstatning, da Kongen ikke vilde tillade ham at opføre nogen ny Ejendom. I dette Tilfælde slap Husejerne med at betale 2 R til de Brandsvende, der havde gjort sig særlig fortjent. Ved første Lejlighed, hvor der virkelig blev stillet Krav til de forsikrede, skulde det imidlertid vise sig, hvor ringe Sammenholdet var. Natten mellem d. 11. og 12. Marts 1684 udbrød der Ild paa Nørregade i Magister P. Foss' Ejendom, som helt blev et Bytte for Flammerne. D. 22. Maj meddelte han det til Overpræsidenten¹⁾ og bad ham som Brandkompagniets Formand at sammenkalde Interessenterne. Dog tyder det ikke paa nogen særlig Overbevisning om at være sikker paa Hjælp, naar han først og fremmest angav som sit Ønske blot at vide, hvorefter han havde at rette sig og følte det nødvendigt at understrege, at »Gud veed ellers at jeg ey til anden Ende hafver interesseret udj bem^e Compagnie, end at jeg dend nødlidende, naar U-lycken ramte hannem, vilde efter fellis Forskrifning, med ald tilbørlig Plicht secundere. Nærer og derfor den faste Tillid til de gode Herrer og de øfrige Interessenter udj bem^e Societet, at ingen, som kiendis ved sin Haand og Seigl undslaar sig fra den Æqvitet og Billighed, som Contracten paa Brandorningen oprettet med sig fører. . . .« Det viste sig ogsaa snart, at Erstatningen ikke var saa let at opnaa. Foss' Stilling blev ret vanskelig paa Grund af en Proces, han samtidig maatte føre med en Nabo, hvis Ejendom var bleven antændt, og som nu krævede Erstatning af ham. Først da denne Sag ved Højesteret var endt med Frifindelse²⁾, kunde han med Iver drive paa Erstatningsspørgsmaalet³⁾. Dertil kom, at dette kun vanskeligt kunde afgøres, fordi adskillige af Kompagniets Interessenter under de gotthorpske Forviklinger opholdt sig i Holsten. Rimeligvis har Tilbøjeligheden til at betale heller ikke været særlig stor. I hvert Fald viste det sig, da der omsider paa Magistratens Tilskyndelse d. 19. April 1686 blev afholdt et Møde paa Raadstuen af de forsikrede, at kun de 17 gav Møde⁴⁾. Nogle udeblev uden Begrundelse, andre erklærede sig forud tilfreds med Resultatet, medens enkelte under forskellige Paa-skud nægtede at have noget med Selskabet at gøre. De mødte gik ud fra, at Underskrifterne var bindende og tilkendte Foss en Erstatning paa 50 Rd. af hver Ejendom, som havde været forsikret paa det Tidspunkt, da Branden fandt Sted. Samtidig besluttede man at

fortsætte Virksomheden og at omsende Brandkompagniets Artikler til alle, som i Øjeblikket var Medlemmer, for at faa endelig afgjort, om de ogsaa ønskede at være det for Fremtiden. Naar det var sket, vilde man vælge Direktør. Saa vidt er det dog rimeligvis aldrig kommet. Fra dette Øjeblik forsvinder ethvert Spor af Stadens Brandkompagni. Tilslutningen har aabenbart været for ringe, og Selskabet har opløst sig.

Nu varer det til 1710, inden der igen kan ses at have været Tale om Oprettelsen af en Brandforsikring*). Dette Aar blev der indgivet to forskellige og vistnok indbyrdes uafhængige Forslag. Fælles for dem var den dristige Tanke at udstrække Virksomheden over det hele Land. Men medens det ene (dateret ^{15/11} 1710), fremsat af Vicevold- og Plantagemester Hans Adam Trallou¹⁾, var ganske uklart, og som saa mange af Datidens talrige Projekter, aabenbart alene skulde skaffe Forslagsstilleren »et lidet Støcke Brød«, som han sammen »med fattig Kone og Børn kunde leve af«, var det andet (dateret ^{25/10} 1710), som skyldtes Chr. I. Fogh²⁾, af en ganske anden Karakter^{3*)}.

Ligesom Gert Meyer i den danske Brandforsikrings Historie er den, som har gjort det første, ganske vist mislykkede, Forsøg paa, med et Slag at skaffe Hovedstadens Borgere Fordelene af de Erfaringer, det i Hamburg havde taget næsten et Aarhundrede at indhøste, staar *Christian Fogh* som Repræsentanten for den vidt ompændende Plan, som i det 18. Aarhundredes Begyndelse forsøgtes virkeliggjort i Preussen. Gentagne Gange fremhæver han sit Forbillede og viser sit Kendskab til det. Hans Betænkning, en Blanding af et Fundatsudkast og Kommentarer dertil, er i sine Grundtræk en fuldkommen Kopi; Forslagets Enkeltheder er derimod selvstændige og vel gennemtænkt.

Den afgørende Ejendommelighed, at Foretagendet i Kraft af en Lovregel skulde omfatte alle Landets Ejendomme, fremtræder saaledes ikke som Frugten af den for Enevælden naturlige Trang til over hele Riget at skabe ensartede Forhold, men er bygget paa den prak-

---

*) Et Missive af 30. December 1702³⁾ til Byens Politimester, Stadshauptmand og Brandmajor, og som indeholdt Ordre til at drøfte et indsendt Projekt til en Brandordning, kan af hele Sammenhængen ses væsentligt at have drejet sig om disse Embedsmænds noget prekære indbyrdes Forhold.

***) Hvem denne Mand har været, kan ikke oplyses. I Stamtavlen over Slægten Fog (ved H. R. Hiort-Lorenzen. 1906) findes han ikke optaget, og saa vidt det kan skønnes heller ikke i Mandtallet over Kjøbenhavns Befolkning, som blev optaget i Anledning af Branden 1728. Af hans Ansøgning fremgaar det alene, at han vistnok er kommen ind fra Landet, i 5 Aar har opholdt sig i Kjøbenhavn og derefter har været paa Rejser i Udlandet. Han besad juridiske Kundskaber, men har næppe været nogen Mand i Stilling. I saa Fald vilde det kgl. Missive, hvormed hans Ansøgning blev Politi- og Kommercekollegiet oversendt, utvivlsomt ikke have betegnet ham alene som »en Person ved Navn Christian Fogh«.

tiske Overvejelse, at jo større det Omraade blev, hvorover Tabene fordeltes, desto lettere vilde de blive at bære. Ejendommene skulde ligesom i Preussen — for at hindre Spekulationsbrande — kun være forsikret for to Tredjedele af deres Værdi, der fastsattes ved Vurdering af beedigede Mur- og Tømmermestre. Den mindste Assurancesum var i Byerne sat til 100 Rd. og paa Landet 50. Deri var næppe indbefattet Forsikringen af Løsøre og Besætning, der ligesom hos Forbilledet var en frivillig Sag. Præmiens Størrelse var ogsaa et Laan fra Preussen, idet den efterhaanden i Løbet af 6 Aar stadig aftog. Dens Størrelse, som faldt mellem 3 $\%$ 12 β og 1 $\%$ 4 β pr. 100 Rd. eller mellem $6\frac{1}{4}$ og $2\frac{1}{12}$ ‰ , overgik dog noget den preussiske Skala, hvad Forslagsstilleren begrundede med, at man ikke i Danmark paa en Gang vilde stille de strenge Krav til Byggemaade, som det var sket i Preussen. Om den alligevel var for høj, maatte selvfølgelig underkastes en nærmere Undersøgelse, men kunde efter Forfatterens Mening ikke siges at være Tilfældet, naar man betænkte, at der maatte gaa 500 Aar(?), før en Ejendoms fulde Værdi var betalt i Præmie. Naar et Hus var brændt, skulde der inden Udløbet af 2 à 3 Maaneder ske Anmeldelse, hvorpaa Summen, altsaa to Tredjedele af Værdien, i Tilfælde af total Skade uopholdelig og uden Fradrag skulde udbetales. Partialskaderne vurderedes, forinden Erstatningen blev fastsat i Forhold til Assurance-summen. Der var Genopførelsespligt paa samme Maade som i Preussen, men tilføjet, at den udbetalte Erstatning under ingen Omstændigheder kunde beslaglægges af Kreditorer. En betydelig Vanskelighed laa selvfølgelig i Ordningen af den omfattende Administration. Som Centralledelse foresloges et Kollegium i Kjøbenhavn, der som lokale Repræsentanter skulde have Bymyndighederne og Herredsfogederne, hvem det skulde paahvile at indsende nøjagtige Specifikationer over de forsikrede og deres Ejendomme, indkræve Forsikringsafgifterne og udbetale Erstatningerne. Til Kontorhold skulde Interessenterne svare en Ekstraafgift, 5 β af hvert forsikret 100 Rd. Endelig stod forskellige Spørgsmaal hen til nærmere Drøftelse. Pengenes Anbringelse var et af dem. Fogh var nærmest tilbøjelig til at anbefale at benytte dem til Driftskapital for store Handelskompagnier eller til at ophjælpe den hjemlige Industri. Dette var dog til produktive Formaal; det var derimod ikke Tilfældet med den Tanke, han ogsaa fremsatte, at anvende dem til Krigsførelsen. Fogh var ogsaa i Tvivl om, hvor vidt Brandforsikringsvirksomheden burde udstrækkes til Norge, og i bekræftende Fald, om man ved Præmieberegningen mest skulde tage Hensyn til, at Træet, som man der anvendte til Byggemateriale, var billigere end Sten, eller til dets større Brandfarlighed. For det tredje vilde han heller ikke afgøre, om det paa Landet skulde være Proprietæren eller Fæstebonden,

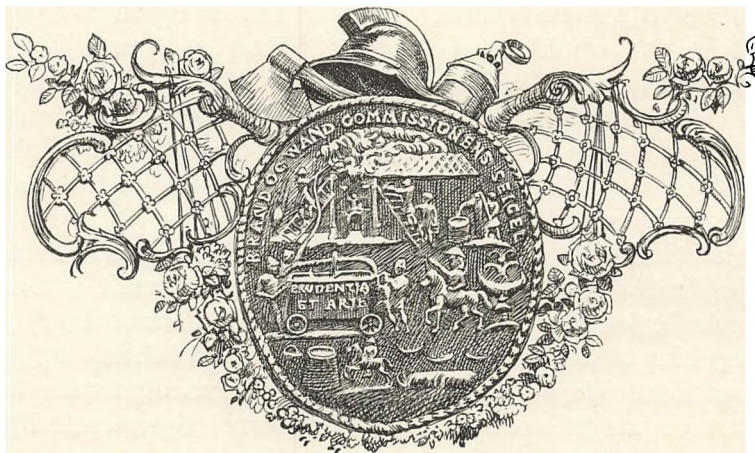
der betalte Forsikringsafgifterne. Personlig var han nærmest stemt for det sidste.

Hvor storslaaet og i mange Henseender dygtigt Forslaget end maatte siges at være, var Udsigterne til at faa det gennemført ikke lyse. Tidsomstændighederne midt under den store nordiske Krig var langt fra til Fordel for en Plan, som i Øjeblikket praktisk talt betød et Skattepaalæg føjet til de mange andre, som Krigen gjorde nødvendige. Det kunde næppe heller være Tvivl underkastet, at en almindelig Vrangvilje og Utilbøjelighed til at indlade sig paa noget saa ukendt snart vilde bringe Foretagendet til Fald. Det er ogsaa et Spørgsmaal, om det ikke var uholdbart i samme Selskab at forene Købstad- og Landejendomme, hvis Risikoforhold var saa forskellige, paa et Tidspunkt, da man ikke tænkte paa en forskellig Præmieberegning. Desuden vilde det i særlig Grad have været uretfærdigt mod Kjøbenhavn, som i Modsætning til det øvrige Land raadede over et forholdsvis velordnet Brandvæsen.

Disse Betæneligheder bragte Planen til Fald. D. 2. Januar 1711¹⁾ var baade Trallous og Foghs Projekter blevet tilsendt Økonomi- og Kommercekollegiet, for at det kunde afgive sin Betænkning²⁾. Det første Forslag blev straks forkastet; det var »lidet funderet« og gik alene ud paa, »at Eders May¹ ham een Betiening allernaadigst wille forunde«. Det sidste var meget velment, men desværre uigennemførligt af de ovenfor nævnte Grunde. Man glemte heller ikke at paapege, at de store Bybrande vilde kræve betydelige Kapitaler, og at man derfor ikke kunde nære Haab om gennem Forsikringsafgifterne at faa Kapitaler til Raadighed til f. Eks. at ophjælpe Handelen. Det vigtigste var dog, at man aabenbart var betænkelig ved et Forslag, der gjaldt det hele Land. Man foretrak mindre vidtspændende Planer, mindede i den Forbindelse om de ældre Brandkompagnier og anbefalede, »at visse egale Huuse sig for u-lychelig Ildsvaadis Beløb til hverandre maatte forskrifve, og wed u-lychelig Tilfelde noget wist til de schadelidende contribuere.« Denne Antydning førte dog ikke til noget Resultat. Kancelliet tog ikke Hensyn dertil og lagde Sagen hen³⁾.

Da Ulykken Onsdag d. 20. til Lørdag d. 23. Oktober 1728 kom over Kjøbenhavn, og Byen maatte udstaa den værste Ildebrand, som nogen Sinde har hærget den, traf den dens Borgere uden Midler og Institutioner til at afhjælpe eller bøde paa Ødelæggelserne. Ganske vist findes det anført i Fortegnelsen over de afbrændte Gaarde og Huse ved Nr. 123 i Vester Kvarter, der tilhørte Købmand Jakob Severin, at det var »Assurance Compagniet forsikred for en Actie«⁴⁾. Imidlertid fremgaar det af Tinglæsningsprotokollen for d. 22. Juli 1726, at Jakob Severin, der havde indtegnet sig som Interessent i det kgl. octroyerede kjø-

benhavnske Sø-Assurance-Kompagni, havde pantsat sit Hus til dette som Sikkerhed for de Forpligtelser, der paahvilede ham som Interessent¹⁾. Om nogen Brandforsikring var der saaledes ikke Tale, lige saa lidt som ved Nr. 213 i Rosenborg Kvarter og 136 i Snarens Kvarter, hvor der ogsaa omtales nogle »Forsikringer«²⁾. Utvivlsomt skal hermed kun forstaaes, at de paagældende Ejendomme har været pantsat. Intet af de i 1728 nedbrændte Huse var forsikret³⁾.

FØRSTE AFSNIT
OPRETTELSEN AF
KJØBENHAVNS
BRANDFORSIKRING

DA Ildebranden i Kjøbenhavn i Løbet af Natten mellem Fredag d. 22. og Lørdag d. 23. Oktober 1728 omsider var stilnet af, og Flammerne endnu kun hist og her slog ud fra Ruinerne, frembød Landets Hovedstad det sørgeligste Skue. Omtrent to Femtedele af Byen, 1450 Ejendomme, var gaaet op i Luer¹⁾, deriblandt mange af dens mest karakteristiske Bygninger med svejfede Gavle, Karnapper, Snitværk og smukke Stentrapper. Talrige Familier var bleven hjemløse, og alt Erhvervsliv standset. Indbyggerne havde endnu næppe forvundet Følgerne af den voldsomme Pest, som i 1711 havde raset i Staden, eller var kommet til Kræfter oven paa den Svækkelse, en 11aarig Krig havde medført. De besad derfor kun ringe Modstandskraft over for denne ny Hjemløselse. I de første Dage var Nøden ubeskrivelig, og alle Samfundsklasser i højere eller mindre Grad ramt deraf²⁾. Dog lykkedes det forholdsvis hurtigt ved Regeringens energiske Forholdsregler, Kongens personlige Initiativ og den private Godgørenhed at faa den værste Elendighed afhjulpet, Levnedsmidler uddelt og de fattigste indlogeret eller skaffet Husly uden for Byen³⁾. Derimod skulde lange Tider gaa hen, før alle Ulykkens Spor var forsvundet, Byen genopbygget og dens Liv atter kommet i sin daglige Gænge.

Under disse Forhold følte Kong Frederik IV en naturlig Trang til af Byens egne Tillidsmænd at erfare Borgerskabets Ønsker. I dette Øjemed lod han Oversekretæren i danske Kancelli, Christian Møinichen, befale Magistraten at træde i Underhandlinger med »nogle af de fornuftigste« blandt de 32 Mænd. D. 19. November 1728⁴⁾ føjede han til disse Kammerassessor Enevold Falsen og angav de Spørgsmaal, om hvilke det især var hans Ønske at indhente Kommissionens Betænkning. Det var i første Række Næringslivets Opkomst, der var Genstand for Kongens Interesse, f. Eks. hvorledes Købmændene »som den fornemmeste Nære-Stand« kunde »retableres og beholde Debiten«, eller hvilke Midler der bedst vilde sætte Bryggerne i Stand til igen at begynde og fortsætte deres Virksomhed. Desuden ønskede Kongen Forslag om Lovforanstaltninger, der kunde dæmme op for den »unyttige Overdaadighed«, som formentlig gik i Svang, og forespurgte, om det ikke af Hensyn til den

raadende Pengemangel vilde være heldigt at give Indbyggerne Lejlighed til at faa deres Guld- og Sølvsmykker omstøbt til Penge. Det mest presserende Emne for Kommissionens Overvejelse var dog Ordningen af Prioritetsforholdene. Opgaven var paa en Gang at sørge for, at Pant-haverne ikke led større Tab end højst nødvendigt, og at samtidig Debitorerne blev skaanet det mest mulige.

Som Svar paa denne Kongens Forespørgsel indsendte Kommissionen to Betænkninger, af hvilke den ene, dateret 10. December 1728, er undertegnet af Schrader, C. Berregaard, R. Bysing og N. Burmester, medens den anden af 12. December er Udtryk for et Mindretal, Jens Lassens og E. Falsens Særanskuelser¹⁾. Sammenholdt med den omfangsrige Ansøgning, som de 32 Mænd d. 3. November 1730 indsendte til Kongen og Dronningen²⁾, giver Afhandlingerne et overmaade interessant og oplysende Billede af Stemninger og Ønsker i det kjøbenhavnske Borgerskab i dets Trængselstid. Da det samtidig var i Tilknytning til et af de behandlede Spørgsmaal, at Tanken opstod om Oprettelsen af en Brandforsikring i Kjøbenhavn, danner de ligesom Baggrunden for denne Begivenhed.

Først og fremmest er alle Betænkningerne karakteristiske ved deres Syn paa Forhold vedrørende Ophjælpningen af Byens Handel og Haandværk, idet de er et fuldgyldigt Udtryk for Tidens merkantilistiske Principper og Tilbøjelighed til paa alle Omraader at lade Myn-dighederne give de nøjagtigste Forskrifter. Derfor ønskede man gennemført en Indskrænkning i den raadende Luksus og var udtømmelig i dertil sigtende Forslag om Lovbestemmelser. Derfor var alle Kommissionens Medlemmer enige om, at Haandværket allerbedst blev understøttet ved nøjagtig at opretholde og efterleve Lavsbestemmelserne, og gik ud fra som en given Ting, at deres Ophævelse vilde føre til et forarmet Borgerskab. Derfor benyttede man samtidig Lejligheden til at opfriske alle de gammelkendte Klager over Indgreb i Privilegierne og søgte at føre et afgørende Slag mod den Konkurrence, der blev øvet af Jøder, Landprangere, Fuskere og Militære. Og derfor blev det endelig for Bryggernes Vedkommende foreslaet — om end kun af Mindretallet —, at man skulde vende tilbage til en Ordning, som havde været gældende 1687—1690 og et halvt Aarstid i 1723³⁾, og hvorved al Konkurrence blev udelukket. Den fastsatte, at alle de i Bryggerlavet indskrevne Gaarde, vistnok godt et Hundrede, skulde brygge paa Omgang og kun et bestemt Kvantum, som fastsattes paa Bryggerkompagniets Kontor, hvor ogsaa alle Bestillinger skulde indleveres. Flertallet vilde dog ikke gaa med hertil, men anbefalede at give alle Bryggerne Lov til at brygge, naar og saa meget de fandt for godt.

De 32 Mænds Andragende af 3. November 1730 tog sig særlig af Spørgsmaalet om Handelens Ophjælpning. De fandt, at den »des

være saa aldeles er forfalden, at foruden Kræfterne ere de fleeste af os betagne, er fast all Lyst tillige forsvunden«, og fremsatte derpaa en Række Punkter, paa hvilke Forbedringer kunde gennemføres. Det paapegedes, at Saltet blev ca. 30% fordyret, fordi Danmark hverken hørte til de Lande, der havde Traktat med Sørøverstaterne i Middelhavet¹⁾, eller konvojerede sine Handelsskibe eller tillod Undersaatterne at benytte armerede Fartøjer, de saakaldte Defensionsskibe. Tvunget af Hollænderne havde Frederik IV maattet udstede et Forbud derimod²⁾. Ligesaa uheldigt var det, at man ikke maatte indføre Jern fra Sverige og Rusland og saaledes ikke kunde udveksle Fisk mod denne Vare³⁾. Skibsbyggeriet anbefaledes det at ophjælpe ved en Bestemmelse om, at fremmede Produkter altid skulde indføres paa første Haand og i danske Skibe. Endelig vilde det være til største Fordel for Byen, om der blev givet Nedsættelse i Tolden paa de 4 Species: Salt, Vin, Tobak og Brændevin, og om det blev ordnet saaledes, at der kun skulde erlægges den halve Told, naar det indførte blev sendt videre til Provinsen.

Alle disse Forslag og Ønsker tilsigtede at hjælpe Byens Næringsliv paa Fode. Hvor heldige de maaske end kunde være, krævede de Tid og vilde først kunne sætte direkte Spor i Løbet af en længere Aarrække. For det mest nærliggende Krav, Byens Genopbygning, betød de kun en Opmuntring til paa ny at tage fat. Mere øjeblikkelige Foranstaltninger var derfor en Nødvendighed. Navnlig maatte man, som fremhævet i det kgl. Reskript af 19. November 1728, have ordnet Mellemværendet angaaende de allerede stiftede Laan mellem de brandlidte Debitorer og deres Kreditorer⁴⁾. Spørgsmaalet var af den allerstørste Betydning, fordi af de 1450 nedbrændte Ejendomme mindst de 1100 var behæftet, endda — som man vistnok tør regne — for mindst 66% af Værdien. I alt opgives Prioritetsgælden i de ødelagte Huse til 1242208 Rd.*), altsaa gennemsnitlig ca. 1100 Rd. Da kun $\frac{1}{7}$ af samtlige udlaante Kapitaler ejedes af offentlige Institutioner, var det ogsaa i denne Henseende langt overvejende private Folk, som var bleven ramt af Ulykken, og som nu, da Husejerne i stor Udstrækning var ude af Stand til at opfylde deres Forpligtelser, maatte kræve en lovmæssig Ordning. Den almindelige Fremgangsmaade, at Kreditorerne lod sig Ejendommen udlægge, vilde selvfølgelig kun have medført et umaadeligt Prisfald og en Mængde Menneskers fuldkomne Ruin, men hverken have hjulpet Prioritetshaverne eller skaffet Byen genopført.

Den nedsatte Kommission havde ogsaa med stor Iver taget sig af Spørgsmaalet, men heller ikke her kunnet naa til nogen samlet Indstilling. I Teorien var alle Medlemmer enige om at hævde, at det i videste Omfang gjaldt at varetage Kreditorernes Rettigheder og uvæger-

*) Efter en anden Opgivelse 1232818 Rd. 2 $\frac{1}{2}$.

ligt holde Skyldnerne til at opfylde deres Forpligtelser. I Praksis skilte Anskuelseerne sig derimod stærkt fra hinanden. Flertallet saa i Branden en Ulykke, der ramte Kreditor ved at berøve ham den Sikkerhed, som var stillet for hans Pengelaan, og fandt det rimeligt, saafremt ny Borgen kunde tilvejebringes, at det da blev ham forbudt i 6 Aar, regnet fra 11. Juni 1729, at opsige Laanet, forudsat at Renterne blev rigtig betalt. Som Forholdsregel for de sikkert langt talrigere Tilfælde, at Skyldneren var ude af Stand til at skaffe den forlangte Garanti, foresloges det fra denne Side, at Grund og Rudera paa offentlig Foranstaltning skulde vurderes og Beløbet hæfte paa Grunden som en sikker første Prioritet, uopsigelig i 6 Aar. Paa anden Prioritet skulde staa de Penge, Husets Ejer kunde skaffe til dets Genopførelse, medens den Sum, den første Kreditor havde til gode ud over Grund og Ruderas Værdi, som en højst tvivlsom tredje Prioritet blev henvist til en usikker Fremtid.

Det faldt Mindretallet let at paavise, hvorledes dette Forslag i Virkeligheden var ensbetydende med en væsentlig Nedsættelse af Pantegælden og forvandlede »Prioriteter til Posterioriteter«. Dets Gennemførelse vilde derfor bevirke en almindelig Usikkerhed i alle Pengeforhold og uden at føre til Maalet gøre Landet til Genstand for »andre Nationers Medisance«. Var nemlig den brandlidte helt uden Hjælpe midler, vilde selvfølgelig ingen understøtte ham, medens han i modsat Fald kunde hjælpe sig selv eller med Lethed faa Understøttelse hos sin Kreditor. Mindretallet fandt det derfor tilstrækkeligt, om Kongen vilde udstede »en public Exhortation at lade enhver erindre om sin Christendoms Pligt og formane dem at hjælpe deres forarmede Medborgere under Armene ved Moderation udj Gælden, Afslag udj Renterne, Undsetning med Credit eller Penge«. Med denne moralske Støtte var det dog ogsaa Tanken at forbinde den mere reelle, at et Generalprotektorium for den ganske Stad skulde sikre dens Husejere mod ad Rettens Vej at faa Resterne af deres Ejendomme udlagt for ufyldstgjorte Fordringer. Denne Bestemmelse skulde gælde i 10 Aar for dem, der vilde genopbygge deres Huse, i 5 for dem, som ikke mere var til Sinds at prøve Lykken som Ejendomsbesiddere, eller hvis Bygninger var bleven skaanet af Ilden.

Forslagene om Ophjælpsningen af Byens Handel og Næringsliv samt om Ordningen af de hidtidige Prioritetsforhold var Forudsætninger for Byens Genopførelse. Det stod derefter tilbage at paavise, hvorledes de nødvendige Pengemidler skulde skaffes til Veje. Flertallet vidste intet bedre end at bede Kongen stille nogle Hundrede Tusinde Rigsdaler til Raadighed for Udlaan eller betale en Del af Statens Gæld til Underaatterne med den Forpligtelse, at Pengene igen skulde udlaanes — eventuelt til 6% — i nye Byggeforetagender. Mindretallet foretrak Uddeling af Bygningsmaterialier og ønskede, at alle inden- og udenlandske

Kapitaler, der blev anbragt i nye Huse i Kjøbenhavn, baade i Freds- og Krigstid, skulde være fritaget for alle Skatter og Paalæg saavel som for 6te og 10de Penge^{*)}. Af Hensyn til Bryggernes store Betydning vilde begge Parter give dem en Særstilling: Mindretallet ved at skaffe dem Nedsættelse i Accisen og en 10aarig Fritagelse for Konsumptionsafgiften paa Malt, Flertallet derved, at Kongen, naar han tilstod direkte Pengehjælp til Gaardenes Genopførelse, gav Bryggerne et Fortrin fremfor andre Ansøgere.

Efter Indleveringen af alle disse Forslag laa Sagen hos Regeringen, som ogsaa tog dem under velvillig Overvejelse. Den følgende Tids Anordninger bygger i mange Henseender paa den kjøbenhavnske Magistratskommissions Betænkninger¹⁾. De brandlidte, som vilde genopføre deres Bygninger med Grundmur, fik Tilladelse til at bryde Kalk paa Saltholm og Sten ved Stevns. Opfyldelsen af samme Betingelse gav Ret til afgiftsfrit at indføre alle Bygningsmaterialier og fritog i et Tidsrum af enten 10, 15 eller 20 Aar de nyopførte, grundmurede Ejendomme for en Række Paalæg, saaledes for Indkvarteringsafgiften og alle ordinære og ekstraordinære Skattepaalæg, naar undtages Told, Accise, Konsumption, Lygte- og Sprøjteskat og Renovationsafgiften. Andre Bestemmelser tilsigtede at begunstige Ind- og Udførsel, naar den betjente sig af danske Skibe. Bryggerne fik Accisen paa Malt betydelig nedsat, og fremmed Kapital, som anbragtes i Byggeforetagender, blev fritaget for 6te og 10de Penge. Det vigtige Prioritetsspørgsmaal søgte man først at faa ordnet ved frivillige Overenskomster mellem Panthaverne og deres Skyldnere og nedsatte for at fremme Forhandlingerne en særlig Prioritetskommission med Dronningens Broder, Grev Christian Ditlev Reventlow som Formand. I Løbet af Sommeren 1729 lykkedes det ogsaa i de fleste Tilfælde at komme til Forlig. Kreditorerne mistede mellem Halvdelen og Tredjedelen af deres Tilgodehavende eller maatte yde Hjælp til Husenes Genopførelse. Først da Vejen saaledes var banet, gav en kongelig Resolution af 23. December 1729 den almindelige Forskrift, at, hvor saadant Forlig ikke var kommet i Stand, skulde Panthaveren, naar hans Debitor da ellers var i Stand til at genopføre sin Ejendom, nedskrive Gælden med en Tredjedel og eftergive 2 Aars Rente. Opgav han derimod Haabet om at faa Bygningen genrejst, var Kreditor berettiget til uden Dom at overtage Grunden. Derimod blev det forbudt for det resterende Beløb at gøre Arrest paa Person eller Udlæg i Seng- og Gangklæder, Haandværksredskaber og Køkkentøj.

Ordningen af Prioritetsforholdene medførte store Tab for Kreditorerne²⁾. I 231 Tilfælde, hvor det drejede sig om et Beløb af 233 126

^{*)} En Afgift paa henholdsvis 6 og 10 % af Kapital, der ved Arv, Udvandring etc. blev ført ud af Landet.

Rd. 1 $\frac{1}{2}$, er Resultatet ubekendt. Men af de øvrige Prioritetslaan blev kun 75 paa tilsammen 64 475 Rd. 5 $\frac{1}{2}$ uforandrede, medens ikke mindre end 431 paa 430 775 Rd. 4 $\frac{1}{2}$ blev nedskrevet med 159 247 Rd. 1 $\frac{1}{2}$ eller til ca. 63%; disse Prioritetshavere var endda forholdsvis godt stillet. I 690 Tilfælde, hvor det drejede sig om 513 830 Rd. 2 $\frac{1}{2}$, kunde Debitor ikke engang saa vidt tilfredsstille sin Kreditor, men maatte gaa fra Ejendommen og overlade ham den højst tvivlsomme Værdi, som Grunden repræsenterede. Tilmed forøgedes disse Tab ved den Rentefrihed i eet eller flere — som oftest 2 — Aar, som Kreditorerne for et Beløb af 206 743 Rd. 2 $\frac{1}{2}$ maatte bevilge deres Skyldnere. Da denne Begunstigelse rimeligvis overvejende er kommen dem til gode, der ellers var i Stand til at opfylde deres Forpligtelser, har der næppe været en eneste, som har haft Penge anbragt i de brandlidte Huse, der er gaet ud af Krisen uden Tab.

Med Ordningen af Prioritetsforholdene var der endnu ikke skaffet Midler til Ejendommens Genopførelse. At Kongen, som Magistratskommissionens Flertal ønskede det, skulde stille store Pengesummer til Raadighed for Udlaan, var utænkeligt paa Grund af Statens slette Pengeforhold. De forskellige ret betydelige Gaver og Laan, der desuagtet blev indrømmet, var kun som en Draabe i Havet, og af de 537 524 Rd., som det 3-aarige Brandstyr i Danmark og Norge og Indsamlingen i Ind- og Udland etc. gav til Udbytte, benyttedes den største Del til Ekspropriation af Grunde, hvorved Gaderne kunde reguleres, og til Genopførelsen af de offentlige Bygninger¹⁾. Under disse Forhold kunde Byen kun blive genrejst ved en udstrakt Brug af den private Kredit. Denne var imidlertid yderst ringe og unægtelig ikke bleven større ved Nedsættelsen af Prioritetsgælden. De brandlidtes Kreditorer, som tilmed havde størst Interesse i deres Panters Genopbygning, indrømmede saaledes kun deres Debitorer yderligere Laan til et Beløb af 17 722 Rd. (hvortil kom 4 233 Rd. 2 $\frac{1}{2}$ i Gaver). Mindretallet inden for den nedsatte Kommission havde haft Ret, da det pegede paa, at nu, da Sindene var opskræmte, forudsaa alle den Mulighed, at de genopførte Huse blev Offer for en ny Ildebrand, hvorved den sidste Rest af Sikkerhed vilde gaa tabt. Der skulde endnu gaa halvandet Aar hen, før man lærte at drage Konsekvensen af disse Ord og indsaa, at Oprettelsen af en københavnsk Brandforsikring var det bedste Middel til at fremme Byens Genopførelse.

Allerede i Slutningen af 1728 var Tanken kommen frem i en forvirret og ubehjælpelig Form og i Forbindelse med et besynderligt Forslag om Midler til paa en Gang at skaffe den hele københavnske Prioritetsgæld ud af Verden. Desværre har Ophavsmanden til disse

straalende Løfter bevaret sin Anonymitet og nøjes med at slaa fast, at hans to Betænkninger, dateret henholdsvis d. 6. og 21. December 1728¹⁾, ikke er forfattet af nogen Projektmager, men »af den, som frygter Gud og ærer Kongen«.

Forslagene gik i første Række ud paa Oprettelsen af et Fond, stort nok til deraf at udbetale hele Prioritetsgælden. Naar der først var tilvejebragt et Overslag over dens Størrelse, skulde de anmeldte Fordringer fordeles i 6 forskellige Klasser, alt efter Kreditorernes Trang til deres Penge, $\frac{1}{4}$ af Summen »anderledis afgjørís«, og de $\frac{3}{4}$ efterhaanden uddeles som Gaver. Forfatteren anbefalede dog at holde hemmeligt, hvorledes han havde tænkt sig at skaffe de nødvendige Penge. Midlerne var ligesaa talrige som besynderlige, nemlig en lang Række Smaaafgifter, f. Eks. paa hvert Læs Hø, Halm eller Korn, der blev ført ind i Købstæderne, paa Embedsmænd, som i det første Aar efter Ud nævnelser maatte af med Halvdelen af deres Gage, medens Bestillingsmændene slap med en Tiendedel, etc. etc. Strengest var dog Paabudet, at »alle de som befindis at leve uforligelig i Egteskab skulle svare 5 Rd. første Gang det kundgjøres, siden aarlig 5 Rd., til de leve i Enighed eller vorde adskille a toro & mensa«. Endelig skulde Fondet oppebære $\frac{1}{2}$ % af Værdien af hvert købt Hus, Gaard eller Grund i en Købstad og paa Landet; dog forlangtes kun $\frac{1}{3}$ % af Sædegaarde, Møller og Tiender.

Forfatteren paatog sig imidlertid ikke blot at ordne Prioritets-spørgsmaalet; ogsaa Kreditten var Genstand for hans Omsorg og vilde efter hans Mening kunne genskabes ved Oprettelsen af en saakaldet »perpetuel Brandcasse« for det hele Land. I denne skulde uden videre alle eksisterende Bygninger være forsikret, saa vidt man kan skønne, for deres fulde Værdi. Den aarlige Præmie var yderst ringe: 2 β for Huse og Gaarde, der var 100 Rd. værd, 1 μ naar Værdien var fra 100 til 1000 Rd. og derefter 2 μ af hvert 1000 Rd.. Naar Forfatteren kunde tænke sig det muligt, trods den ubetydelige Afgift, at udbetale Erstatning for al Brandskade i Landet, var det, fordi han samtidig vilde have Kassen tillagt andre og betydeligere Indtægter. Ikke alene Ejendomsbesidderne, men overhovedet den hele Befolkning, skulde hjælpe gennem en ny Række Smaaafgifter at bære en Forsikrings Byrder. F. Eks. var alle Tjenestefolk, »ved hvis Uagtsomhed Ilds Vaade mest pleyer at foraaarsagis«, naar de skiftede Tjeneste, pligtige at betale fra 2 til 16 β . Om Brandkassens Virksomhed gav Forslaget kun ringe Oplysning. Stedkendte og edsvorne Mænd havde i hvert enkelt Ildebrandstilfælde at undersøge, hvor vidt Branden skyldtes Ildspaaættelse, og naar dette ikke kunde bevises, at vurdere Skaden og indsende Taksationsforretningen til Stadfæstelse ved kongelig Resolution, hvorefter Erstatningen kunde udbetales.

Dette Forslag var i enhver Henseende dødfødt og maatte falde virkningsløst til Jorden. For blot at nævne en enkelt Ting, var det selvfølgelig utænkeligt at skaffe de fleste Indtægter til Veje ved Afgifter, der vilde komme til at tyngte alle mulige andre end dem, til hvis Fordel Udbyttet skulde anvendes, og som tilmed led af den betydelige Mangel at være vanskelige for ikke at sige umulige at opkræve. Planen er derfor kun af Betydning, for saa vidt den er et Vidnesbyrd om de Tanker, der gærede.

Disse satte ogsaa Spor i et Par Forslag, indgivet d. 18. Februar 1730, af Stiftsbefalingsmanden over Sjællands Stift, den tidligere Overhofmarskal *Christian Frederik v. Holstein*¹⁾. Anledningen var ogsaa i dette Tilfælde de »shræchelige Tidender mand nu des være maa høre om Jldens uregierlige Overhaands tagelse«. For at sætte en Grænse herfor foreslog han nu — dog kun for Sjællands Stift — at udstede en Brandordning, som med den kjøbenhavnske som Forbillede skulde give en Række Forskrifter om Husenes Byggemaade og et Brandvæsens Indførelse. Samtidig ønskede han oprettet en Brandkasse for Sjællands Stift. Tilslutningen skulde være tvungen for alle private Købstadhuse uden for Kjøbenhavn, men frivillig for de offentlige Bygninger, hvor der — som i Kirkerne — ikke fandtes Ild og Lys, samt for Proprietær-, Præste- og Selvejergaarde, for saa vidt deres Bygninger var solide. Fæstegaarde kunde derimod ikke optages. Over alle disse Bygninger skulde paa Amtmændenes Foranstaltning optages en Synsforretning, der gav Oplysning om Beliggenhed, Byggemaade, Størrelse samt Ildstedernes og Vandforsyningsens Beskaffenhed; under Hensyn hertil fastsattes saa Ejendommenes Værdi. Var Bygningerne teglhængte, skulde de indskrives for $\frac{2}{3}$ af denne, var de derimod straatækte, kun for Halvdelen. Organisationen var ganske primitiv. Om nogen aarlig Præmie var der saaledes ikke Tale. Brændte et af de indskrevne Huse, og den totale Skade var anmeldt, eller den partielle vurderet og Indberetning afgivet, havde Styrelsen at forvise sig om, at Ilden ikke skyldtes Uforsigtighed eller Brud paa Brandordningen, hvorefter den fastsatte Erstatningen og fordelte Beløbet paa Kassens Interessenter. Fritaget for at betale var Husejere, som i Løbet af de sidste tre Aar havde haft Brandskade. Til Gengæld skulde der af Huse, der laa i samme Købstad som det brændte, betales dobbelt saa meget som af andre. Paa den Maade haabede Forslagsstilleren at fremme Redningsarbejdet. Den brandlidte fik kun Erstatningen udbetalt, naar han forpligtede sig til at genopføre Ejendommen. Brandkassens Administration paahvilede Stiftamtmand og Biskop samt 9 af dem udvalgte Magistratspersoner, der fungerede i 3 Aar og gik af med 3 hvert Aar. En enkelt af de 9 kunde ogsaa være en af Købstædernes Provster. Direktionens Hjælpere var de lokale Øvrigheder.

Selv om dette Forslag, som det er naturligt, da det skyldtes en højtstaaende Embedsmand, var langt mere nøgternt og gennemtænkt end det forhen omtalte Projekt, har det dog ligesom dette sin væsentligste Interesse som Udtryk for de Tanker, der var oppe i Tiden. Om virkelig Brandforsikring er der egentlig slet ikke Tale, men nærmest kun om en fast Organisation og Udvidelse af den Hjælp, der tidligere i ekstraordinære Anledninger blev skaffet til Veje gennem Udskrivning af Brandstyr. Forslagets Kærne er Planen om i hvert eneste Ildebrandstilfælde inden for det paagældende Stift at udskrive en særlig Skat. Det var yderst upraktisk og vilde bl. a. have medført en overordentlig bekostelig Administration og langsom Forretningsgang. Man tænke sig blot Ulejligheden ved efter de anførte Principper at fordele en Erstatning paa f. Eks. 1000 Rd. over et Omraade som Sjællands Stift. Ligesom Forslaget af 1728 førte heller ikke dette til noget Resultat. For Regeringsmyndighederne kan det alene have været et Vidnesbyrd om, i hvilken Grad man følte Trang til Forholdsregler, og maaske derigennem have gjort dem mere tilbøjelige til alvorligt at sysle med Tanken, da der ogsaa fra Kjøbenhavns kommunale Myndigheder kom til at foreligge et brugbart og vel gennemtænkt Forslag om Oprettelsen af en virkelig tidssvarende Organisation.

Talen er om den *første Begyndelse til Kjøbenhavns Brandforsikring*.

Om Tankens Ophavsmænd foreligger kun et Par enkelte Vidnesbyrd. Paa Brandforsikringens Generalforsamling i 1778 behandledes en Ansøgning om Understøttelse fra den tidligere Direktør og Bogholder Købmand Hans Henrik Bech¹⁾. Han begrundede den i første Række med en Henvisning til sin Fattigdom og Nød, som skyldtes, at han nu paa femtende Aar havde været plaget med en Søns »Urolighed«, men fremhævede samtidig sin Andel i Selskabets Oprettelse. »Det er forhaabentlig endnu endeel i Erindring, at jeg tilligemed sal. Hans Hansen Berg, forrige Viinhandler her i Staden kort Tiid efter den stoere ulykkelige Ildebrand in Octobr. 1728 . . . vare de 2de første, som gjorde Forslag til denne Stads Brand-Assurance Casses Stiftelse, der vel først fandt nogen Modstand, men dog siden ved nøjere Overlæg blev befundet at være nyttig . . .« Dette Udsagn stadfæstes af danske Kancellis Supplikprotokol for 1736, der udtrykkelig betegner Hans Hansen Berg som »første Begynderne til den oprettede Brand Forsikrings Cassa«²⁾.

Derefter skyldes Oprettelsen af Kjøbenhavns Brandforsikring i første Række Købmand *Hans Henrik Bech* og Vinhandler *Hans Hansen Berg*, to Mænd, som ogsaa paa anden Maade har vist sig som et Par energiske Personligheder og Ledere inden for det kjøbenhavnske Borger-

skab. Vinhandleren spillede saaledes som Medlem af Fiskekompagniet en fremtrædende Rolle, hørte til de 32 Mænd og var Kirkeværge for Nikolaj Kirke. Hans Henrik Bech blev ligeledes (1732) Medlem af de 32 Mænd og hørte til dem lige indtil 1749; desuden var han Kommitteret for »de Fattiges Væsen« og blev 1740 Fuglekonge¹⁾. Hvorledes de derimod er kommet ind paa Brandforsikringssspørgsmaalet er ikke til at afgøre. Af deres Forslag, som blev indleveret til Byens 32 Mænd, findes nu ikke det ringeste Spor²⁾.

Første Gang, der officielt bliver gjort Skridt til at naa et Resultat, er det ikke Forslagsstillerne, men Byens Borgerrepræsentation, de 32 Mænd, som optræder. Det var: Christoffer Jensen Lund, islandsk Købmand — Lyder Styfken, Silkekræmmer — Johan Sohl, Købmand — Henrik Nissen — Bertel Klöcher, Købmand — Peter Mathiasen, Brygger — Jakob Borris, Juvelerer — Didrik Bortman, Tømmerhandler — Johan Arnold Cølner — Johan Walbom, Urtekræmmer — Johan Rehling, Silke- og Klædekræmmer — Didrik Bartold Bechmand, Lærredskræmmer — David Jensen, Silkekræmmer — Christen Gierløf, Brygger — Cort Kellinghusen, Silke og Klædekræmmer — Laurids Dixen, Brygger — Frederik Fabrilus, Juvelerer — Jokum Frederik Buss, Brygger — Gregorius Nielsen — Niels Prydtz, Handelsmand — Peter Verming — Christoffer Frederik Wriesberg, Silke- og Klædekræmmer — Hans Hansen Berg, Vinhandler — Andreas Hansen, Silke- og Klædekræmmer — Jakob Severin, Købmand — Johan Otto Felsen, Silke- og Klædekræmmer — Henrik Lund, Brygger — Peder Arvedsen, islandsk Købmand — Otto Lerche, Brygger — Clemmen Michael Blichfeldt, Brygger³⁾.

Forslaget fra de 32 Mænd om Oprettelsen af en Brandforsikring i Kjøbenhavn blev fremsat i en Ansøgning til Kongen, dateret 14. Juni 1730⁴⁾. Den havde følgende Ordlyd:

STORMÆGTIGSTE ALLERNAADIGSTE
ARVE KONGE OG HERRE.

Dend u-lyksalige og bedrøvede Tilstand, hvor udi saa mange Hundrede Mennisker ved dend forskræckelige Ildebrand (hvor med den retfærdige Gud udi Aaret 1728 hiemsøgte denne Eders Kongl. May^{lts} Residentz Stad) ere geraadne udi, da de ere satte udaf Næring og Bixering, blottede fra Middell, Evne og Formue og for de fleeste ald Forhaabning ude til nogen Tiid at kunde reysis af dend dem trøckende Armod og Elendighed, dend bedrøvende Forfarenhed, som vi have oplevet, at hvor mægtig en Fiende en over haand tagende Ildebrand er, og hvor liden *Resistence* i saadan Hiemsøgelsis Tiid, naar Gud vil straffe, der imod udi menneskelig Vid og Evne havis, dend Frygt, eenhver lever udi for at geraade udi yderste Armod, i Fald Gud i sin retfærdige Vrede denne gode Bye offtere maatte hiem-

søge, og dernest den Svækelse, som dend almindelige *Credit* dagligen er undergiven, da Penge med saa stor Vanskelighed ere at faae til Laans paa denne Byes Huuse og Eyendomme, tillige med den os, som de udi denne Eders Kongl. May^{ts} *Residentz* Stad, anordnede 32 Mænd paahængende Pligt og Skyldighed, ere de Ting, som have bragt os til at lade voris Tancker omløbe, hvorledes paa saadan almindelig Nød kunde raadis Boed, og de, som herefter maatte friste dend Ulyksalighed (det Gud dog naadeligen afværge) at miste deris Huuse og Velfærd ved en fortærende og geraadig Ildebrand, nogenleedes igien kunde hielpes paa Foede og sættis uden ald for stor Forliis igien i Næring og Brug, samt got Folckes udi Huuse og Eyendomme udlaante Penge til dend største Deel blive sicker, hvor vi da efter nøye Overveyelse have udfundet det sickerste og visseste Middel efter disse *Conjuncturers* Tilstand i een Brandt *Assurance Casses* Indretning, hvis allerunderdanigste *dresserte Plan* vi udi dybeste Underdanighed her ved til Eders Kongl. May^{ts} allernaadigste Naade[s] Throne fremtræde, i allerunderdanigste Forhaabning, at dend af Eders Kongl. May^t allernaadigst vil finde Biefald, og vi *Soutien* og Indstiftelse i voris velmeente *Intention*, som har det almindelig beste her udinden til Øyemeed, selv derunder at *annimeris* ey af nogen egen *Interesse*, men Byen den bliver *soulagered* derved, og dend almindelige *Credit* i Fremtiden merchelig kand vorde styrket.

ALLERNAADIGSTE ARVE KONGE OG HERRE! Som paa den eene Side her ved møder, at dend største Deel af de fra Ildebranden sparte Huusees Beboere, ere fattige, og de, som endnu ere noget formuende, mærkeligen udi deris Væsen ved det hos de afbrendte lidte Tab og giørende Forskudder, hvor endnu dertil nogen Ævne havis, ere *derangerte*, det og paa dend anden Side forekommer, at det er at befrygte, at over dend store *Inquarteering* og de *Onera*, som ligger paa de endnu *conserverede* Huuse, mangel en maa komme til at *quitere* sin Eyendom, som ey uden Møye og Gotfolkes *Assistance* formaar at udrede, hvis derfor de omtalte Udgifter paakrævis, saa haver man ey kundet anslaae og indrette dend til dette for det almindelige beste saa *salutaire* udkrævende *Fonds* saa høyt, som Nødvendigheden vel udfordrede, at dend burde være, da det desforuden skal vel finde sin Vanskelighed i at naae det ansatte, saasom de fleeste Eiere ere i den Tilstand, at de[e] i meget til denne *projecterede Casses* Indrettelse kand indskyde og nødis til, ihvorvel imod deris egen goede Villie og til deris egen Skade, at løbe i u-lykelige Tilfælde og paakommende Ils Vaade deris egen *Rissico*. Som Deris Kongl. May^t udi sin velsignede og christelige Rægierings Tiid haver lagt Grundvollen til saa mange høy-priiselige og nøttige Stiftelser og Indretninger, som med daglige Velsignelser i hver reedelig *Patriots* Hierte erindres, saa grunder og dette af os allerunderdanigst *projecterede* Værk paa Eders Kongl.

May^{ts} Naade og Understøtning, da Byens U-formuenhed ey formaa at gifve nogen fast Grundvold, som vi og allerunderdanigst haaber og herved tager os den Frihed i dybeste Underdanighed at bede, at det Eders Kongl. May^t allernaadigst maatte behage nogen Hielp at roedfæste dette for Byen saa nøttige og i Længden til dessen Opkomst saa meget *contribuerende* Verck, som til Eders Kongl. May^{ts} egen allernaadigste gotbefindende allerunderdanigst indstilles. Imidlertid om det med Eders Kongelige May^{ts} sædvanlige Naade og Mildhed, da Eders Kongl. May^t selv bedre allernaadigst veed, de til Hielpen udfordrende ud Veje maatte blive optagen, foreslaais allerunderdanigst, at som saa stor Eendeell af Undersaatterne hente deris timelig Velfærdt fra Eders Kongl. May^{ts} Naade, i det de derved til Lycke og Brød befordris, var det dem een ringe Besværing, naar de i *Cancellierne* bleve *expederede*, om dem noget lidet effter Eders Kongl. May^{ts} allernaadigste *Determination* blev paalagt till Brandt *Assurance Cassen* at erlegge, som merckelig kunde hielpe, om samme allernaadigste *determinerede Summa* blev *regulered* effter det stemplede Papiirs Beløb, og om med Eders Kongl. May^{ts} Tilladelse paa lige Foed blev til dette Brug *contribueret* af dem, som med Eders Kongl. May^{ts} Naade blive befriede for at udstaae Kirkens *Disciplin*, nyde Opreysning paa deris Ære, erholde Tilladelse at gifte sig, endskiøndt de hinanden maatte være beslægtede, samt de der allernaadigst givis Frihed paa at indrette *Codiciller* og nyde *Confirmation* paa *Testamenter*, Gave, Vielse og Begravelsis Breve; thi om denne *Cassa* ike paa een eller anden Maade som meldt er og i sær i Begyndelsen med nogle *Beneficia* allernaadigst vorder *regaleret*, er dens *Fond*, som ved det ventelige Indskud kand samlis, ikkun lidet til at udrede een stor paakommende Skade; hvor hos i dybeste Underdanighed vi tillige fordrister os at andrage, om det icke allernaadigst maatte behage Eders Kongl. May^t at befrie de ulyksalige for de i Brandt Orningen *dicteerte* Straf-Bøder, i hvis Huuse effterdags nogen Ilds Vaade maatte opkomme, naar de beviiser ey at have lagt Dølsmaal paa Ilden, og det af den allernaadigste *Consideration*, at det dagligen skeer, at de fleeste Folk af Frygt for saadan Straf og i Forhaabning at faae dend opkommende Ils Vaade dæmped søger at legge Dølsmaal paa deris Ulyksalighed det længste de kand, indtil Hielpen hart ad er for sildig at søge, og Ilden har taget Overhaand, hvor under de ey selv da, men andre Eendeel uskyldige, maae lide.

Iøvrigt *contestere* vi allerunderdanigst til denne allerunderdanigste Forestilling at være af en retsindig *patriotisk* Nidkiærhed paa det almindelige beste og Byens Opkomst (vi) alleene opmuntrede og derfor med desto større Frimodighed inclade samme til Eders Kongl. May^{ts} allernaadigst er gotbefunden og *Determination*, vel forsikrede, at Eders Kongl. May^t med naadige Øyene henser til denne voris reedelig *Intention* og voris velmeente Forslag, hvis Fuldbyrdelse alleene paa

Eders Kongl. May^{ts} Naade ankommer, under hvilcken det med os søger allerunderdanigst *Soulien*, og vi derpaa allerunderdanigst udbede os Bønhørelse, som til voris Død lever og forbliver

*Deris Kong. May^{ts}
 allerunderdanigste
 troe Arve Undersaatter
 og ringeste Tiennere.*

Ansøgningen viser, at det i Kjøbenhavn, som det havde været Tildelt i Hamburg, var Hensynet til Kreditten og Nødvendigheden af at skaffe Kapitaludlaanere Sikkerhed for deres Penge, der fremkaldte Tanken om en Brandforsikring. Men medens Udviklingen i Elbbyen var gaaet roligt, og ingen enkelt Begivenhed med et Slag havde vist, hvor usikkert det Grundlag var, paa hvilket Prioritetshavernes Sikkerhed hvilede, maatte Branden 1728 med al mulig Tydelighed stille dette for Øje for alle danske, som havde Midler at anbringe. Det fremgaar af Ansøgningen til Kongen, at Forslagsstillerne var sig dette fuldkommen bevidst og indsaa, at kun ved Oprettelsen af en Brandforsikring var det muligt at tilvejebringe den fornødne Garanti og skaffe de brandlidte Midler til deres Ejendommens Opførelse. Under den videre Behandling af Sagen var det stadig samme Synspunkt, som fra alle Sider blev gjort gældende. Brandforsikringsmæssigt er dette Forhold af betydlig Interesse. Medens Middelalderens Brandgilder havde haft deres Grundlag i den kristne Broderskabsfølelse og Trang til Barmhjertighedsgerninger, peger alt i Retning af, at de nyere Tidens Brandforsikringer hænger sammen med den moderne Pengeøkonomi og paa et bestemt Tidspunkt i dens Udvikling fremtræder som et nødvendigt Led deri.

De 32 Mænd havde i deres Ansøgning peget paa det bedste Middel til igen at tilvejebringe ordnede Kreditforhold i den brandlidte By. De lod sig imidlertid ikke nøje dermed, men angav ogsaa i Enkeltheder, hvorledes Planen kunde udføres. Deres Ansøgning var ledsaget af et fuldt udarbejdet Forslag til Fundats¹⁾.

Ligesom Tanken først var opstaaet i Borgernes Kreds, var det ogsaa Meningen, at disse alene skulde styre Selskabets Anliggender. Højeste Myndighed var Generalforsamlingen, hvortil kun hver 25. Interessent havde Adgang. Hvem det skulde være, bestemtes ved Valg af de forsikrede i hvert af Byens 12 Kvarterer. Det eneste, hvortil Repræsentanterne var nægtet Myndighed, var Præmiens Forhøjelse, hvorimod det stod dem frit for at gøre den mindre. Den omvendte Bestemmelse synes egentlig at have været nok saa naturlig. Selskabets Styrelse bestod af 5 Direktører, ulønnede og valgt paa 2 Aar. Da man imidlertid var paa det rene med, hvor uheldigt det vilde være, om de alle 5

var ukendte med Forretningsgangen, tilføjedes, at mindst 2 skulde have deltaget i Kassens Ledelse i et Par Aar. Genvalg var altsaa en Nødvendighed. Hvorledes Valget skulde foregaa, er ikke helt sikkert. Fundatsudkastet bestemmer kun, at Kassens samtlige Interessenter havde Ret til Deltagelse, hvilket kunde forudsætte, at Generalforsamlingen ikke skulde have noget dermed at gøre. Det er dog rimeligere at antage, at Meningen var, at de enkelte Kvarterers Interessenter gennem deres Repræsentanter paa Generalforsamlingen skulde gøre deres Vilje gældende. Da Direktørstillingen var ulønnet og maatte blive ret byrdefuld, var det sikkert nødvendigt, som Udkastet gjorde det, at forbyde Kassens Interessenter at afslaa Valg. Det var kun et ringe Vederlag, at Direktørerne i deres Funktionstid var fritaget for Byens andre Tilidshverv. Som lønnet Medhjælp havde de en Bogholder og et Bud, hvilket sidste bl. a. havde til Opgave at indkræve Præmierne.

Brandforsikringen var alene tænkt at skulle omfatte Byen inden for Voldene. Da nemlig Portene var lukket om Natten, og Stadens Slukningsredskaber derfor ikke kunde komme til Hjælp, var Ildebrande i Forstæderne særlig farlige. Den derved forøgede Risiko mente man ikke at kunne paabyrde den ny Kasse. Forinden en Ejendom blev forsikret, skulde to af Direktørerne tillige med en Mur- og en Tømmermester paa Ejersens Bekostning (fra 4—6 Rd) foretage en Vurdering og eventuelt bekræfte den med deres Ed. Vurderingen skulde omfatte Bygningen og selve dens Grund, derimod hverken Haven eller anden tilhørende Plads. Fundatsudkastet gaar ud fra, at en Ejendom altid var forsikret for dens fulde Værdi, med mindre denne oversteg 6000 Rd. For større Beløb maatte Kassen ikke paatage sig Risikoen. Forsikringsafgifterne bestemtes efter Assurancesummen: 1 % i Indskud, $\frac{1}{4}$ % i aarlig Præmie samt 4 p af hvert forsikret 100 Rd. til Dækning af Kontorudgifter og Funktionærlønninger og endelig 2 Rd. ved Ejerskifte. Da Kassen i Ildebrandstilfælde kun udbetalte de tre Fjerdedele af Vurderingssummen, medens der blev betalt Præmie af den hele, ses det let, at i Virkeligheden var Aarsafgiften ikke $\frac{1}{4}$, men $\frac{1}{3}$ % af det Beløb, for hvilket Kassen stod inde. Præmien forfaldt med Halvdelen henholdsvis 11. Marts og 11. September og skulde være indbetalt senest en Maaned efter, hvis man ikke vilde udsætte sig for at slettes af Selskabets Protokoller. I saa Fald kunde vedkommende kun blive genoptaget ved at betale Restancen og desuden nyt Indskud. Brandforsikringen var tænkt som en Gensidighedskasse, hvis Interessenter, saafremt Selskabet ved en Ildebrand led saa stort et Tab, at det ikke af de opsamlede Pengemidler var i Stand til at udbetale den fulde Erstatning, var forpligtet til at yde det manglende, dog ikke med mere end højst 1 % af Forsikringssummen. Til Gengæld for disse Ydelser opnaaede den forsikrede i Ildebrandstilfælde at faa udbetalt $\frac{3}{4}$ af Ejendommens

Værdi. Grund og Rudera, som den brandlidte jo altid beholdt tilbage, gik man ud fra svarede til den ene Fjerdedel. Forinden Pengene blev udbetalt, skulde enten Ejeren eller ogsaa hans Kreditor stille Sikkerhed for, at de virkelig blev anvendt til Bygningens Genopførelse. Kunde de ikke det, optraadte Brandforsikringen selv som Bygherre. En Ejendom, der uden at være antændt, blev nedrevet for at begrænse Ilden, skulde behandles, som om den var brændt. Havde derimod Ejeren selv stukket Ild paa sit Hus og kunde overbevises derom, gik han Glip af enhver Erstatning. Med Optagelsen i Brandforsikringen fulgte foruden Hjælp i Ildebrandstilfælde ogsaa Udsigten til af Kassens opsamlede Kapital at faa Prioritetslaan. Tre Fjerdedele af Vurderingssummen var fastsat som det Maksimum, der kunde tilstaa.

Fundatsudkastet indførte et fuldkomment Selvstyre, men gjorde dog samtidig Brandforsikringen til et kommunalt Institut ved at tildele den Kontor paa Raadhuset og — naar det var fornødent at holde Generalforsamling — at overlade den de 32 Mænds Sal. Een eller to Gange hvert Aar var det paabudt at udvælge nogle Mur- og Tømmermestre, som skulde efterse, hvor vidt Ejerne af de forsikrede Huse holdt sig Brandanordningerne efterrettelig og Bygningerne vel i Stand. For hvert Hus blev der udstedt en Police; kun naar der var Tale om »2 à 3 eller flere Leye Vaaninger som under een Hoved Gaars Tag og Grund Taxt ere in corporerede«, maatte de alle indbefattes i samme Forsikring. Endelig bestemtes det, at Brandfolk, som ved Attester fra deres Officerer kunde bevise i særlig Grad at have været ivrige ved Slukningsarbejdet, skulde have tilstaaet Belønninger, varierende fra 6—50 Rd., alt efter som der var tilføjet dem Legemsbeskadigelser.

Først naar 300 Interessenter havde indtegnet sig og betalt Indskud og Præmie, var det Tanken at lade Kassen træde i Virksomhed. For at fremskynde dette Tidspunkt foresloges det i Fundatsen at optage en Bestemmelse gaaende ud paa, at efter 6 Maaneders Forløb skulde alle Husejere, som anmeldte deres Ejendomme til Forsikring, foruden de almindelige Afgifter, betale et Ekstratillæg: for det første Aar, de havde ladet gaa hen, $\frac{1}{4}$ % af Vurderingssummen, for det næste $\frac{1}{6}$ % og for hvert af de følgende indtil det 8. $\frac{1}{8}$ %. Paa denne Maade haabede man at fremme Lysten til straks at lade Ejendommene indskrive i Kassen og faa Del i dens Goder.

Ved Vurderingen af de 32 Mænds Forslag er der først og fremmest Grund til at understrege, at der i og for sig intet overraskende er i dets Fremkomst. Det er ovenfor paavist, at Brandforsikring i 1728 var et Spørgsmaal, som allerede i længere Tid og rundt om i Verden havde beskæftiget Sindene, og at ogsaa forskellige mere eller mindre heldige Foretagender var bleven gennemført. Her hjemme var Tanken i Christian V's Tid kommen frem i en mærkelig moden Form, og to —

ganske vist betydelig ringere Forslag — bleven ført ud i Livet. Det er ogsaa fremhævet, at Branden 1728 paa flere Hold kaldte lignende Tanker frem.

Spørgsmaalet er imidlertid, i hvilken Grad de 32 Mænds Forslag er originalt eller hviler paa Forbilleder. Selv giver det ingen direkte Oplysning om sit Grundlag. Alene en Undersøgelse af Indholdet kan give et Fingerpeg. Allerførst gør de grundliggende Principper det da utvivlsomt, at det er mellem den hamburgske og de af den afledede Fundatser, at Forbilledet er at søge. Saaledes genfinder man netop i Forslaget det baade for Hamburg, Altona og Gert Meyers Udkast ejendommelige, at enhver forsikret i Selvassurance maa overtage en Fjerdedel af Risikoen, at Interessenternes Afgifter fordeles i Indskud, Præmie og Indgangspenge ved Ejerskifte samt ekstraordinære Tilskud, at Direktionen ikke afgaar paa en Gang, at Foretagendet til en vis Grad er et kommunalt Institut etc. etc.

Dernæst er det givet, at Gert Meyers Forslag 1679—81 har været Forslagsstillerne bekendt. Et Par enkelte Paragrafer er endog ligefremme Laan.

Gert Meyers Forslag.

§ 6.

Dette schal were end huer Self Eier formeendt at drage fleere Huuse og Eyendomme(n) tilsammen under en Taxt end et, mens huert Stedtz, Huus og Vaaning for sig særlig anmeldit og specificere, med mindre det kand være een Leye-Vaaning under en Hofuedgaartz Tag, eller 2, 3 eller fleere Leye-Vaaninger paa et Sted incorporerit beliggende.

§ 9.

Naar nogen hafuer kjøbt, arfued eller af nye opbygt noget Huus eller Gaard, huis forige Eyermands Nafn derfor findis protocolerit, da schal Succesor were tilforplicht sit eget Naffn derfor hos Schriffueren at lade indføre og til Cassa 1¹/₂ Rixdr. Indgangs Penge strax erlegge.

§ 10.

Saafremt nogen, der kand haffue

De 32 Mænds Forslag.

§ 6.

Ingen, som sine Huuse ved Brand Cassen vil forsikre, maa drage flere Huuse og Eyendomme end eet tilsammen under en Taxt og Polis, men hver Stæds, Huus og Vaaning for sig særdelis anmelde og specificere, med mindre det kand være 2 à 3 eller fleere Leye Vaaninger, som under een Hoved Gaars Tag og Grund Taxt ere in corporerede.

§ 7.

Naar nogen haver kjøbt, arvet eller af nye opbygt noget Huus eller Gaard, hvis forige Eyerens Navn der for findes protocolleret, da skal Succesor være tilforpligted inden 6 Maaneder sit eget Navn i Stæden hos Bogholderen at lade indføre, hvorføre hand Indgangs Penge med 2 Rdr. erlægger . . . . Tager nogen herudi Forsømmelse og lader bemelte Tiid expirere, da nyde de i ulykkelige

kiøbt, arfued eller af nye opbiugt et Huus, tager Forsømmelse udj sit Nafn inden 6 Maaneder at protocollere, da schal den samme udj wlychelige Tilfelde af Ildebrand ej hafue sig nogen Hielp af denne Brand Cassa eller dette Forbunds forvante at forvente.

Tilfælde ingen Hielp af Brand Cas- sen . . . .

Forbindelsen mellem Gert Meyers Forslag og de 32 Mænds 50 Aar senere ligger saaledes klart for Dagen; mindre sikkert er det derimod, om Hamburgs og Altonas Brandkasseordninger har været de kjøbenhavnske Forslagsstillere bekendt. De 32 Mænds Forslag indeholder ingen Enkeltheder, som det alene har fælles med Fundatsen for Hamburg, og yderst faa, der tyder paa Laan fra Altonas. Det sidste er kun Tilfældet med det to Gange aarlige Eftersyn og maaske med Fastsættelsen af Forsikringssummens Maksimum. Det kjøbenhavnske 6000 Rd. kan være en direkte Overførelse af Altonas 6000 $\mathfrak{z}$.

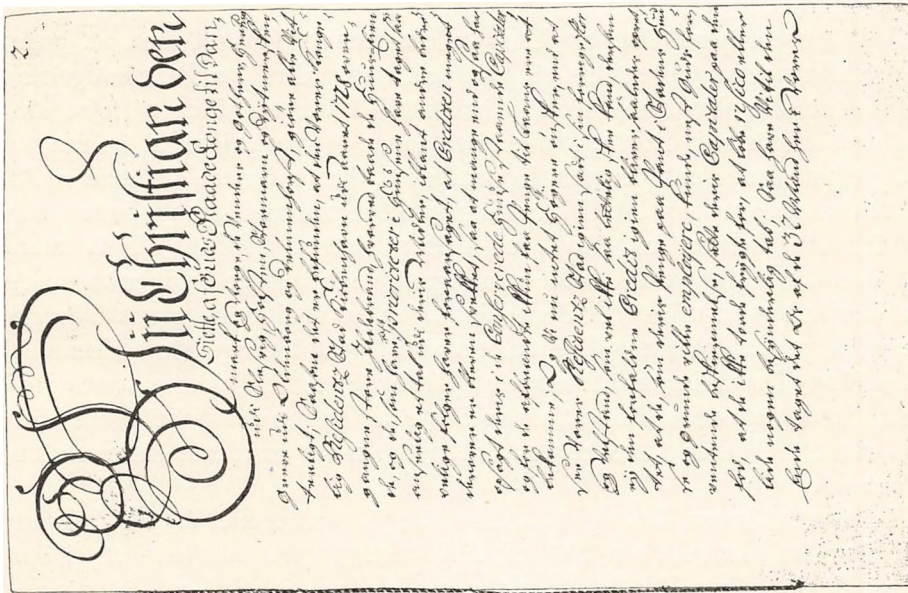
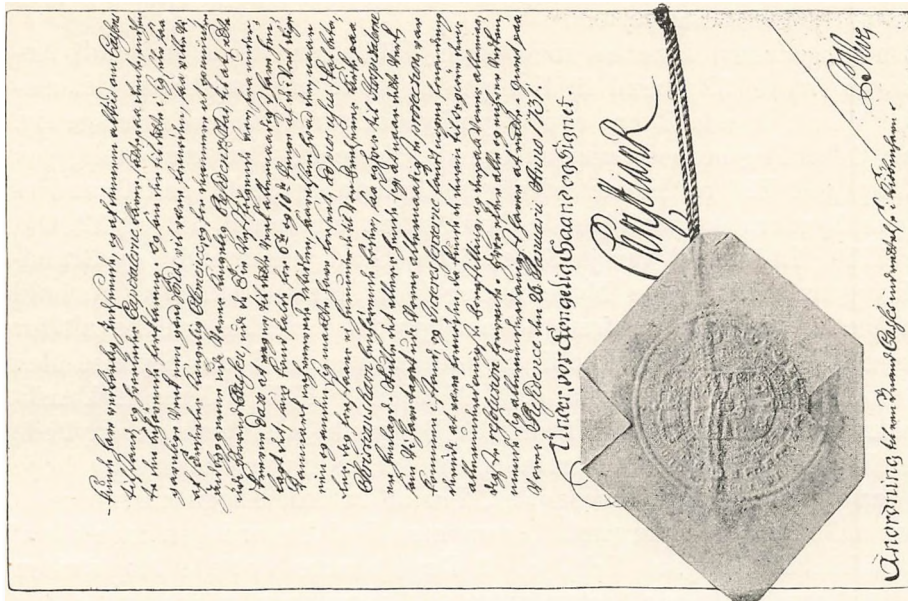
I Enkelthederne har de kjøbenhavnske Forslagsstillere bevæget sig yderst frit og taget hvert enkelt Spørgsmaal op til Behandling. Fra Forbilledet laante man saaledes Forsikringsafgifternes Inddeling, men fastsatte selv deres Størrelse. Indskuddet var hos Gert Meyer $\frac{1}{2}\%$, i Altona 2—4 β pr. 100 $\mathfrak{z}$ og i Hamburg 1% ; det blev i Kjøbenhavn til 1% . Indgangspengene forhøjedes fra $1\frac{1}{2}$ til 2 Rd. og Præmien fastsattes til $\frac{1}{4}\%$; hos Meyer var den 4 β pr. 100 Rd., i Altona 1 β pr. 100 $\mathfrak{z}$ og i Hamburg 4 β pr. 1000 $\mathfrak{z}$. Dertil føjedes yderligere en Kontorafgift paa 4 β af hvert 100 Rd. Tilbøjeligheden til overalt at forhøje Afgifterne er rimeligvis en Følge af den store Bybrand, der maatte give det Indtryk, at det var nødvendigt hurtigst muligt at faa samlet saa stort et Fond, som det kunde lade sig gøre. Dog var det et Vidnesbyrd om sund Sans, at de kjøbenhavnske 32 Mænd ikke som i Altona vilde stille Husjerne for Øje Muligheden af en ekstraordinær Paaligning paa indtil 10% . Det kunde gaa an i Altona, hvor der var Forsikringstvang; i Kjøbenhavn vilde det utvivlsomt have spærret for al Tilslutning. En vigtig Nydannelse var Fastsættelse af en tvungen Vurdering, inden en Ejendom blev antaget til Forsikring, og en mindre afgørende den nærmere Ordning af Administration og Styrelse.

Alt i alt var Forslaget, som de 32 Mænd oversendte, vel ikke uden angribelige Punkter — der blev snart gjort opmærksom paa dem —, men samtidig et betydningsfuldt Vidnesbyrd om den Klogskab, hvormed Byens Repræsentanter forstod at behandle et saa vanskeligt Spørgsmaal som den allerførste Indretning af en Brandforsikring. Det mærkeligste er imidlertid, at man endog — om end uden positivt Resultat

— er kommet ind paa at drøfte Fastsættelsen af en Præmietarif, afpasset efter Risikoen. Tanken var bleven fremsat i England og havde ogsaa der bragt praktiske Resultater. I Kjøbenhavn kommer den til Orde i et foreløbigt Udkast til de 32 Mænds Forslag¹⁾ og er rimeligvis, at dømme efter Bemærkningen: »som andre Stæder er brugelig«, bleven fremsat af en eller anden, som har siddet inde med nogen Kendskab til engelske Forhold. Som Forslaget fremtraadte, var det Hensigten for en almindelig Præmie af $\frac{1}{4}\%$ at modtage Forsikringer af almindelige Beboelseshuse, hvori der ikke fandtes Stalde, Bryggerier eller særlig brandfarlige Varer, samt for Pakhuse, der heller ikke rummede saadanne. Derimod skulde der for Sæbesyderier, Farverier, Brygger- og Bagergaarde etc. og Pakhuse med Hamp, Hør, Beg, Tjære etc. betales $\frac{1}{2}\%$ og for Pakhuse med saadanne Varer, naar de stod i umiddelbar Forbindelse med Beboelseshuse, ligesom for Sukkerraffinaderier endog 1% . Forslaget om en saadan Tarif blev imidlertid ikke opretholdt. Da de 32 Mænd indgav deres Ansøgning, fandtes der ingen Bestemmelse herom, men en ensartet Præmie for alle Ejendomme, uanset deres større eller mindre Brandfarlighed. — Med Indleveringen af Forslaget var gjort det første og vanskeligste Skridt. Endnu forelaa dog stadig den Mulighed, at Sagen strandede eller antog en ganske anden Skikkelse paa dens langsomme Vej gennem de mange Regeringskontorer.

Først og fremmest tilkom det Magistraten at udtale sig. De 32 Mænd havde nemlig ikke Ret til umiddelbart at henvende sig til Kongen, men var pligtige til som Mellemed at benytte denne Myndighed, der skulde ledsage Ansøgningen med sin Betænkning. Den blev afgivet d. 10. Juli 1730²⁾ og var i det hele Planen gunstig, for saa vidt som ogsaa Magistraten fandt, »at dette Verk er saa fornøden og tienlig til at conservere denne Stads Indvaanere tillige med deres Huuse og Gaarde«. Udkastet til Fundatsen var nøje bleven gennemgaaet og flere Punkter opdaget, som kunde trænge til Forbedring. Navnlig søgte man at fjerne alt, hvad der kunde afskrække Folk fra at lade deres Huse indtegne i Kassen. Saaledes foresloges det ikke at gøre Kassen gensidig og derfor at stryge det foreslaaede ekstraordinære Bidrag, som skulde kunne paalignes Interessenterne, naar Selskabet ikke raadede over tilstrækkelige Midler til at udbetale de krævede Erstatninger. Ligeledes mente man, at det vilde være en tilstrækkelig Straf for Interessenter, som ikke i rette Tid havde betalt den halvaarlige Præmie og derfor var slettet af Protokollen, om de for igen at blive optaget i Selskabet maatte betale Halvdelen af det sædvanlige Indskud. Af principiel Betydning var Ændringen, at det ikke skulde være nødvendigt at forsikre en Ejendom for dens fulde Værdi, men staa Besidderen frit for at indtegne den for saa stor en Del af Forsikringssummen, han fandt for godt. Et andet Æn-

dringsforslag angik Selskabets Ledelse og tilstræbte at skabe større Klarhed i Spørgsmaalet om Direktørernes Funktionstid. Reglen burde

4. Første og sidste Side af Anordningen d. 26. Januar 1731 om Kjøbenhavns Brandforsikring. Raadstuearkivet.

være 3 Aar og skulde ogsaa overholdes for 3 af de 5 først valgte, medens de 2 øvrige maatte fungere endnu 1 Aar. Endelig mente Magistraten, at det var tilstrækkeligt een Gang om Aaret at efterse, hvor vidt

de assurerede Gaarde og Huse blev holdt i forsvarlig Stand og ønskede Bestemmelsen om Belønning til Brandfolkene affattet i mere almindelige Udtryk, saa Direktørerne selv i hvert enkelt Tilfælde kunde fastsætte Hjælpens Størrelse.

Da Magistraten sammen med disse Udtalelser havde indsendt Ansøgningen fra de 32 Mænd til Kongen og bedt ham stadfæste det ændrede Udkast, kunde Byens egne Myndigheder intet videre foretage sig. Sagens Udvikling beroede nu paa Danske Kancelli. Som sædvanlig gav dette sig god Tid og havde yderligere Anledning dertil paa Grund af Kongens Sygdom og paafølgende Død Natten mellem d. 11. og 12. Oktober 1730. Imidlertid var jo Sagen i høj Grad presserende, og Brandforsikringens væsentligste Nytte under Øjeblikkets ulykkelige Forhold udsat for at gaa tabt, saafremt dens Oprettelse skulde trække alt for længe ud. Det er derfor ikke til at undres over, at Byens Styrelse blev utaalmodig. Da de 32 Mænd d. 3. November 1730 i deres Lykønskningsskrivelse til Christian VI fremsatte Borgerskabets Ønsker, benyttede de derfor Lejligheden til at minde om det indgivne Forslag og bede ham »approbere og konfirmere« det. For at fremme Sagen nævnte man den ogsaa blandt de Spørgsmaal, som man bad Dronningen tage sig af og anbefale til Kongens Velvilje. 3 Dage senere støttede Magistraten den yderligere ved i sin Betænkning til Dronningen at fremsætte den samme Opfordring¹⁾.

Den lange Opsættelse skyldtes udelukkende Ønsket om at gøre Brandforsikringens Oprettelse til et Led i den Række Begunstigelser for Hovedstaden, hvormed Kong Christian VI var til Sinds at fejre sin Regeringstiltrædelse. D. 13. November foreslog Kancelliet at behandle alle Sagerne under eet, hvortil Konseillet to Dage senere sluttede sig²⁾. Saa snart Ansøgningen fra Københavns kommunale Myndigheder var naaet frem til Behandling, faldt Afgørelsen. I Reskriptet til Magistraten af 12. Januar 1731³⁾ var Løftet om Oprettelsen af den københavnske Brandforsikring en af de Naadesbevisninger, som efter Kongens Udsagn alene skyldtes, at »allerhøyst bemelte vores høystelskelige kiere Gemahl, hendes May^t Dronningen af særdelis Tilbøyelighed til denne vores Residentz Stads og dens Indvaaneres beste at fremme og befordre, for oven ommelte Forslag hos os har indlagd sin høymildeste Intercession og Forbøn«.

Nu førtes Sagen hurtig til Afslutning⁴⁾. Allerede d. 15. Januar havde Danske Kancelli sin Betænkning færdig. Det sluttede sig i det hele til Magistratens Udtalelser og var saaledes ogsaa stemt for at opheve Paabudet om det eventuelle ekstraordinære Bidrag. Modsat hvad der var Tilfældet i Datidens andre Brandforsikringer, mistede den københavnske derved Karakteren af en Gensidighedskasse. Kancelliet foretog ogsaa enkelte Ændringer og fandt det nødvendigt at fjerne den

Bestemmelse, som skaffede Kassen en Grundkapital ved at love den en Afgift af hver Kancelliekspedition. Vigtigere var det dog, at man foretrak, at det altid skulde staa en Husejer frit for at assurere sin Ejendom for dens fulde Vurderingssum og derfor var imod at sætte en vilkaarlig Grænse ved 6000 Rd. Desuden ønskede Kancelliet, at Gene-

PLACAT

Angaaende

Den af Hans Kongel. Maje-
stæet allernaadigst bevilgede
Brand-CASSES
Indrettelse udi denne Kongel. Residentz-
Stad Kiøbenhavn.

Dateret Kiøbenhavns Raadsue den 31 Januar. 1731.

Kiøbenhavn, Trykt udi H. K. M. privil. Bogtrykkerie.

5. Raadstueplakat af 31. Januar 1731, der bekendtgør Oprettelsen af Kjøbenhavns Brandforsikring. Raadstuearkivet.

ralforsamlingen blev berøvet Myndighed til paa egen Haand at forandre i den bevilgede Fundats og krævede dertil en kongelig Resolution.

Konseillet sluttede sig hertil og gik endnu et Skridt videre med at beklippe Brandforsikringens Selvstyre. Paa Mødet d. 17. Januar, hvor samtlige Medlemmer, Christian Ludvig v. Plessen, Ivar Rosenkrantz, Carl Adolf v. Plessen og Otto Blome var til Stede, fandt man det nødvendigt at give Interessenterne den yderligere Sikkerhed, at Magistraten indestod for Brandkassens Kapitaler. Denne Bestemmelse drog 2 Dage senere, da Sagen fik sin endelige Afgørelse i Konseillet, den nødvendige Konsekvens efter sig, at Magistraten fik Ret til at beskikke nogle

af dens Medlemmer til at have Opsyn med Direktøernes Forretningsførelse og altid være paa det rene med, hvor stor en Kapital der fandtes, og paa hvilke Betingelser den var udlaant. Ved samme Lejlighed foretoges et Par andre Ændringer. Da Kancelliet ikke vilde anbefale at paalægge dets Ekspeditioner en ny Afgift, besluttede Konseillet i Stedet at skænke Brandforsikringen 10 Aars Udbytte af 6te og 10de Penge. Specielt blev omtalt det Udbytte, som kunde ventes i Brødrene Andreas og Peter Lyders Bo. Desuden fik Kassen Løfte om de saakaldte Bøder »ad pios usus« og om Overskuddet af Peter Helvig Rentzels Arv, som med Fradrag af forskellige Gaver og Legater var bleven testamenteret Kongen¹⁾. Endelig ændredes Betalingsterminerne fra 11. Marts og 11. September til henholdsvis 11. Juni og 11. December. I Overensstemmelse hermed udfærdigedes d. 26. Januar 1731 et Reskript til Magistraten²⁾ og udstedtes et aabent Brev om Fundatsens Indhold³⁾, som derpaa ved Raadstueplakat af 31. Januar blev gjort almindelig bekendt⁴⁾.

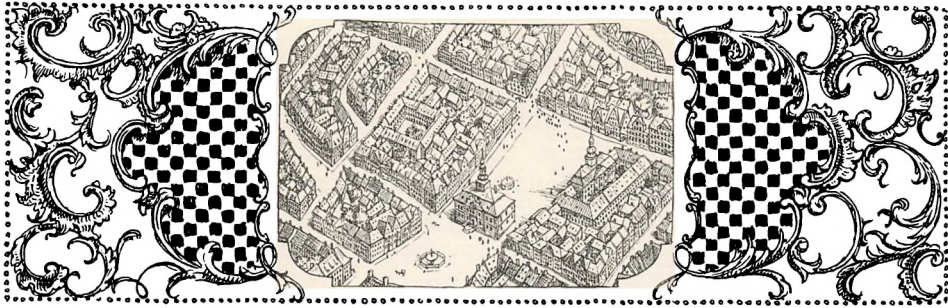
Kjøbenhavn havde faaet sin første virkelige Brandforsikring.

ANDET AFSNIT
KJØBENHAVNS
BRANDFORSIKRING
1731—1795

FOR at Kjøbenhavns Brandforsikring kunde begynde sin Virksomhed var i Fundatsen*) bleven opstillet den Betingelse, at mindst 300 Interessenter var indtegnet. Det ligger nær at tilskrive det Borgernes Mangel paa Blik for de store Fordele, som blev dem tilbudt, at næsten et Aar gik hen, før dette Tal var naaet. Snarere skyldtes det dog den ved Branden fremkaldte Nødtilstand, som gjorde det vanskeligt for Husejerne at tilvejebringe de rede Penge, som skulde betales for Vurdering, i Indskud og første Præmie. Hvorom alting er, trak det ud med Tilslutningen, saa Magistraten til sidst fandt det nødvendigt i en Plakat af 16. Juli 1731¹⁾ at give Byens Husejere en kraftig Paamindelse om snarest muligt at indfinde sig paa Raadstuen, der midlertidig havde Lokale i Overpræsident Schraders Gaard ved Stranden, for der at lade deres Ejendomme indtegne til Forsikring. Plakaten nøjedes ikke med at henvise til Kreditorerne, som i modsat Fald kunde være tilbøjelige til at opsigte deres Laan, men anvendte endog et saa kraftigt Skræmmemiddel som Muligheden af en ny Ildebrand, der fuldkommen vilde ødelægge Husejerne. Fire Uger blev angivet som den Frist, efter hvis Udløb man vilde lade Kassen begynde sin Virksomhed.

Det var saaledes ikke Hensigten alt for nøje at overholde den fastsatte Bestemmelse. Først d. 17. December 1731 var 300 Ejendomme indtegnet²⁾. Men allerede tre Maaneder forinden havde Magistraten ladet Interessenterne kalde sammen og vælge Direktører, nemlig Kommerce-Assessor Lauritz Rasmussen, Vinhandler Hans Hansen Berg, Stadskaptajn og Tømmerhandler Hans Breckwoldt og de to islandske Købmænd Christoffer Jensen Lund og Peder Arvedsen.

D. 24. September afholdtes det første Direktionsmøde, paa hvilket forelaa Lykønskningsskrivelse fra Magistraten³⁾:

. . . Thi have vi ikke skullet efterlade Dem . . . at gratulere till samme Betienning med ald Lykønskning, at Deris Forsorrig og der ved anvendende Møye maatte lykkes og geraade til det almindelig beste

*) Dette Udtryk bruges her og adskillige Gange i det flg., uagtet Anordningen af 26. Januar 1731 (ligesom den af 8. Maj 1733) er en Lov og ikke en egentlig Fundats.

og Verkets ønskelig Befordring og Fremgang, det vi saameget meere haaber og venter, som vi ingenlunde tvivler paa Deris ufortrødene Fliid og Arbeid derud og desforuden er forsikeret om ald dend Vigilance paa Deris Siide, som af andere brave Mænd i dette Tilfelde kunde være at vente. Hvor imod vii, som Ober Directionen allernaadigst er befalet, ikke skal efterlade at komme Dem til Hielp med alt, hvis som staar til os at udrette og effterkomme, og De billigen finder Dem beføyet og aarsaget til at søge og begiere af os, og befindes at sigte til Verkets Tiltagelse og Conservation . . . .

D. 9. Oktober begyndte Vurderingerne af de indskrevne Ejen- domme med et Hus paa Amagertorv¹⁾. Fundatsens utvetydige Ord, at Tilslutning af 300 Interessenter var en Forudsætning for Kassens Op- rettelse, efterkom man ved at lade de første Regninger blive dateret d. 17. December, da dette Tal var naaet, hvorpaa der d. 21. s. M. for første Gang blev indbetalt Penge i Kassen. Direktionen noterer det i Protokollen med Tilføjelse af Ønsket: »dend allerhøyeste Gud give goed Løkke og Fremgang for Christi Skyld«²⁾,

Kongens Løfte, at det nyoprettede Interessentskab skulde faa Kon- tor paa Byens Raadhus, kunde først blive indfriet, naar Bygningen var bleven genopført efter Branden. I Mellemtiden samledes Direktørerne hos Vinhandler Hans Hansen Berg i hans Ejendom paa Hjørnet af Brolægger- og Raadhusstræde, hvor i den første Tid enhver kunde hen- vende sig Mandag og Torsdag Kl. 2—5³⁾. Kassens Styrelse arbejdede energisk paa at fremskynde Overflytningen til Byens Hus og opnaa saa gode Lokaler som muligt. Mest passende fandt man 2 »smaae Loge- menter ud til Nye Torv i den mellemste Etage, naar man opgaar Trap- pen fra Raadstuens Forsamlings Sahl, paa den Venstre Haand i de lange Værelser«⁴⁾. De kommunale Myndigheder var derimod til Sinds at lade Kassen nøjes med et smalt Kammer, hvor tilmed Belysningen var slet. Dette vilde man dog ikke finde sig i, men gjorde opmærksom paa, at ganske vist var det i Øjeblikket kun jævne Borgere, som forestod Brand- forsikringens Ledelse, men intet borgede for, at Interessenternes Valg ikke en Gang i Fremtiden kunde træffe enten en Minister eller et Med- lem af Magistraten⁵⁾. Alligevel satte Direktionen ikke sin Vilje igennem. Ved Proklamation i Byens Aviser d. 18. og 21. Juli 1732 maatte den meddele, at Kontoret fra Mandag d. 21. Juli var at finde i Raadhusets øverste Etage⁶⁾.

Kontoret var aabent Mandag, Onsdag og Torsdag; om Sommeren fra 8—12 og 2—6, om Vinteren fra 9—12 og 2—4, og desuden Fredag Eftermiddag henholdsvis 2—6 og 2—4⁷⁾. Til Direktionsmøde var fastsat hver Mandag Eftermiddag⁸⁾, senere Middag⁹⁾. I den første Tid var vist- nok alle 5 Direktører til Stede i Kontortiden¹⁰⁾. Snart indsaa man dog det ubillige og overflødige i dette Krav og bestemte, at det var nok,

naar altid een Direktør gav Møde¹⁾. Omkring Terminerne, da Arbejdet var størst, skiftedes man daglig, ellers hver Uge²⁾. Store Udbetalinger overværedes dog i Reglen af flere Direktører. Til at forrette det egentlige Kontorarbejde var ansat en Bogholder³⁾ og et Bud⁴⁾ med henholdsvis 500 og 100 Rd. i aarlig Løn⁵⁾.

Forretningsgangen var ordnet paa den Maade, at den »opvartende« Direktør indførte de indkomne Summer i Kontraprotokollen; derpaa undersøgte han, om Beløbene var indført i Journalen, og endelig nedlagde han dem i Kontorets daglige Kasse. Var der en Dag tilfældigvis ingen Direktør til Stede i Lokalet, var Bogholderen berettiget til at modtage Indbetalinger, som han da skulde anbringe i en Bordskuffe, indtil vedkommende Direktør indfandt sig. Ved Ugens Begyndelse begyndte den af Direktørerne, som skulde have »Uge«, sin Virksomhed

6. a Udkast til et Segl. b og c de to benyttede Segl.

med at undersøge, om de Penge, som ifølge Protokollen skulde være indkommet, ogsaa fandtes i Kassen. Foruden det egentlige Kontorarbejde paahvilede det Direktionen ved to af dens Medlemmer at være repræsenteret ved enhver Ejendomsvurdering. Derimod var det kun et Udslag af deres Interesse og Optagethed af den ny Bestilling, naar de i Brandforsikringens første Tid, saa snart en Ildløs var udbrudt, sammen med Bogholder og Bud skyndte sig hen til Brandstedet⁶⁾. Denne Tilbøjelighed tabte sig dog snart.

En af Direktionens første Opgaver var at skaffe Kassen et passende Segl. Man tænkte sig to Muligheder, enten at anbringe i det et Billede af Byen med et Øje ovenover, der saa frem gennem en Sky, og det hele omgivet af Inskriptionen: »GUDS ØYES VAGT ER VERKETS MAGT«, eller at fremstille en brændende By. Af Skyen skulde da fremstrækkes en Haand, som hældte en Kande Vand paa Ilden. Overskriften var i dette Tilfælde: »VED HIMMELENS NAADIG HIELPE HAAND UDSLUKIS FARLIG ILDEBRAND«. Magistraten slog imidlertid disse skønne Planer ihjel og fandt det tilstrækkeligt at benytte Byens Vaaben,

dog med Øjet ovenover og i Randen Ordene: »BRAND FORSIKKERINGS CASSENS SEIGL. 1731«¹⁾*)).

Ogsaa i et andet Tilfælde mødte Direktionen Modstand hos Magistraten. Med Tilslutning af en Generalforsamling ønskede den paa ethvert forsikret Hus at anbringe et ovalformet Messingskilt med følgende sindrige Mærke: Et Lys, faldet ud af en Lysesstage og rygende. Derover to Skyer, hver med sin fremstrakte Haand, den ene holdende et brændende, den anden et slukket Lys, »hvilket betyder Enighed«. Overskriften var »Enigheds-Belønning«. Noget lignende var Brug i London, men havde der sin naturlige Grund, idet de engelske Brandforsikrings-selskaber holdt eget Brandvæsen, som i Ildebrandstilfælde søgte at redde de forsikrede Ejendomme, men uden videre lod Nabohuset brænde ned, saafremt det ikke var indskrevet i Selskabet. Ogsaa i moderne Tid lægger adskillige Selskaber Vægt paa gennem et Skilt at vise, at de i Ildebrandstilfælde bærer Risikoen, dels som Reklame og dels fordi en saadan Tilkendegivelse formentlig modvirker Lysten til at tilføje Ejeren Skade ved at antænde hans Ejendom²⁾). Direktionen for den københavnske Brandforsikring havde en tredje Begrundelse, idet den mente, man vilde være ivrigere for at redde et Hus, man vidste var forsikret. Forslaget strandede imidlertid paa Modstand hos Magistraten, som ikke mente, at denne Antagelse holdt Stik og desuden fandt Udgiften — ca. 1000 Rd. — alt for stor³⁾).

Af større Betydning var en anden Sag, som i de første Aar beskæftigede Direktionen og voldte den mange Bryderier. De 32 Mænds Ønske om, foruden Interessenternes Ydelser, at faa Kassen tillagt nogle Indtægter, der kunde danne en Grundkapital, var blevet efterkommet ved Fundatsens Løfte om 6te og 10de Penge, Bøderne ad pios usus og endelig de Reitzenske Midler. Med disse sidste gik det meget let, idet Direktionen allerede d. 10. Januar 1732 kunde sende Magistraten Kvitte-ring for at have modtaget hele Summen, 7256 Rd. 26 ø⁴⁾).

Derimod viste det sig langt vanskeligere at faa 6te og 10de Pengene udbetalt, fordi de var skænket for et længere Tidsrum, og fordi de ikke blev samlet et enkelt Sted, men skulde skaffes til Veje gennem Korrespondance med Landets forskellige Jurisdiktioner. Allerede d. 27. September 1731 besluttedes det at bede Kongen give de paagældende Myn-digheder Ordre til at træde i Forbindelse med Brandforsikringens Di-rektion⁵⁾). D. 17. Marts 1732 forespurgte man hos Konseillet og Rente-kammeret, hvor meget der indtil Dato var forfaldet, og gentog Skrivel-

*) Mærkelig nok har Brandforsikringen paa sine Tryksager, f. Eks. Policer, stadig benyttet et Segl, som er en Kombination af det første Forslag og det endelige Resultat. Det forestiller Byens Vaaben og har til Overskrift: »GUDS ØYES WAGT ER WERKETS MAGT«.

serne d. 15. September 1732 og d. 9. Februar 1733¹⁾ samt d. 30. Marts 1733 i Ansøgningen om Forandringer i Fundatsen. Stadig kom intet Svar, hvorfor Direktionen omsider tabte Taalmodigheden og benyttede Lejligheden i 1733, da Kongen og Dronningen var vendt tilbage fra deres Rejse i »Tvilling Riiget« Norge, til at oversende en ydmyg Lykønskning og deri erindre om det stadig uopfyldte Løfte²⁾.

Da det umiddelbart efter viste sig, at Brandforsikringen, hvis den kunde gennemføre sine Krav, havde Udsigt til i Regimentskvartermester Funcis Dødsbo at faa en Indtægt paa ca. 2000 Rd.³⁾, var det selvfølgelig en yderligere Opfordring til at optræde med Kraft. Denne Gang gik man ikke til Rentekammeret, men henvendte sig direkte til Magistraten, som paa Grund af dens nære Forbindelse med Brandforsikringen maatte antages i særlig Grad at være den gunstig. Det modsatte viste sig imidlertid at være Tilfældet. Paa et Møde mellem Direktørerne og Magistratens Medlemmer blev det fra flere af disses Side gjort gældende, at Udbyttet af 6te og 10de Penge i Kjøbenhavn slet ikke vedkom Brandforsikringen⁴⁾. Selvfølgelig maatte Direktionen have en autentisk Afgørelse af dette Spørgsmaal og indgav derfor Dagen efter Mødet, d. 3. December 1733, en »allerunderdanigst Bøn og Begjæring, at Deris kongel. Maytt. allernaadigst vil være denne Casses store Protector« og sørge for, at Løftet om de tilstaaede Indtægter bliver opfyldt⁵⁾. Samtidig søgte man at skaffe mægtige Fortalere og anmodede Gehejmerraad og Overjægermester Fr. von Gram, der var en af de største Interessenter, om at være Kassens »Høyformaaende Patron« og forelægge og anbefale Ansøgningen for Kongen⁶⁾. Intet hjalp. Uagtet Direktionen kunde henvise til, at denne Opfattelse aldrig tidligere var bleven gjort gældende af Magistraten, fulgte Kongen dog den kjøbenhavnske Byfoged Kancelliraad Iver Jentoft og Magistraten, som paaviste, at de nævnte Indtægter efter Kongens egen Bestemmelse benyttedes til Byens Fængselsvæsen⁷⁾. I Gehejmekonseillet d. 30. December 1733 resolveredes derfor, at det »forstod sig af sig selv«, at Brandforsikringen alene havde faaet Løfte om den Del af de paagældende Indtægter, som ikke var reserveret til andre Formaal⁸⁾.

Selv om denne Afgørelse var et betydeligt Nederlag for Brandforsikringen, opvejedes det ved den Omstændighed, at Spørgsmaalet nu var ført frem til en Afgørelse. I hvert Fald begyndte Landets forskellige Jurisdiktioner omtrent samtidigt at indsende 6te og 10de Penge. Da de sidste i 1745 var indkommet, havde Brandforsikringen ad denne Vej oppebaaret:

1734/35	900 Rd. 72	β
1735/36	111 — 66	-
1736/37	124 — 29	-
1737/38	2032 — 67 ^{1/2}	-
1738 39	1061 — 51	-

1739/40	885	Rd.	69	β
1740/41	881	-	54	-
1741/42	51	-	80	-
1742/43	459	-	95 ³ / ₄	-
1744/45	666	-	30	-
	<hr/>			
	7176	Rd.	35 ¹ / ₄	β*) ¹⁾

Ogsaa paa andre Omraader havde Direktionen i Begyndelsen store Vanskeligheder at overvinde, idet Nødstilstanden i den brandlidte By maatte paavirke Brandforsikringens Optraeden og tvinge den til i Praksis at lempe Fundatsens Bestemmelser. Navnlig faldt det Husejerne meget besværligt ved Forsikringens Tegning paa en Gang at skulle betale 1⁰/₀ i Indskud, ¹/₄⁰/₀ i Præmie og desuden 4 β af hvert 100 Rd. til Kontorets Underhold^{**}). Muligvis tilskyndet af et noget tidligere indgivet Forslag fra en Del Interessenter foreslog derfor Direktionen — med Undtagelse af Christoffer Jensen Lund — at give Tilladelse til at fordele Indskuddet over to Terminer i Stedet for straks at kræve det hele betalt. Denne Tanke stødte imidlertid paa Modstand hos Magistraten, som mente bedre at kunne tillade i eet Aar at staa i Restance med Præmien¹⁾.

I Begyndelsen af 1732 søgte Direktionen gennem Opfordring i Aviserne at bevæge Interessenterne til inden Udgangen af Februar at betale deres Afgifter²⁾. Da dette ikke hjalp, fandt man det nødvendigt at forespørge Magistraten, om den ønskede, at man i Overensstemmelse med Fundatsen skulde optræde med Strenghed eller lade Sagerne gaa deres skæve Gang³⁾. Magistraten var selvfølgelig klar over de mange Forhold, som gjorde de forsikrede det vanskeligt i rette Tid at opfylde deres Forpligtelser og foretrak, for ikke ved en rigoristisk Fremgangsmaade at skræmme Byens Husejere fra at slutte sig til Selskabet, foreløbig indtil d. 11. December 1732 at se Tiden an⁴⁾. I Løbet af 1733 mente man ikke længere at kunne gaa frem med samme Lemfældighed over for de stadig voksende Restancer, hvis Antal d. 9. Februar 1733 var naaet op til 121⁵⁾ og ved Juni Termin i samme Aar til 127⁶⁾. Skønt der nu blev foretaget nogle Udpantninger⁷⁾, lykkedes det dog heller ikke ad denne Vej at komme Ondet til Livs. Over en Maaned efter September Termin 1733 var ikke en Tredjedel af de forfaldne Præmier bleven betalt⁸⁾.

Under disse Forhold viste det sig umuligt at opretholde Fundatsens Bestemmelse om Straffepræmie for alle, som ikke inden 6 Maaneder efter dens Udstedelse havde indtegnet deres Ejendomme i Interessentskabet. Direktionen, som hurtig blev klar over den Uvilje, en

*) 20 Rd. af denne Sum skyldtes Bøderne ad pios usus.

***) I Tiden 1731—33 betaltes Forsikringsafgifterne forud, senere altid bagud.

saadan Forholdsregel vilde fremkalde, og desuden indsaa, at den langt fra var nødvendig, foreslog derfor indtil videre at sætte den ud af Kraft¹⁾. Da Magistraten ikke mente, at dette kunde lade sig gøre²⁾, blev Resultatet, at man paa alle efter Fristens Udløb udstedte Policer bemærkede, at Kassen forbeholdt sig sin Ret, indtil Kongen havde truffet en Afgørelse i Sagen³⁾. I Plakaten af 8. Juni 1733 blev Bestemmelsen ganske udeladt, og da Direktionen ønskede det udtrykkelig konstateret, at den heller ikke havde Gyldighed for det foregaaende Tidsrum⁴⁾, efterkom Magistraten dens Ønske og erklærede, at alle Borgerne var fuldstændig ligestillede⁵⁾.

Alle disse Vanskeligheder maatte føles saa meget mere, som det paa Grund af Tidens ringe Erfaring paa Forsikringsvæsenets Omraade var i høj Grad tvivlsomt, om nu ogsaa Fundatsen paa alle Punkter havde truffet det rette. Det blev derfor en af Direktionens vigtigste Opgaver under Selskabets Virksomhed i de første Aar at spejde efter Punkter, hvor Bestemmelserne ikke var tilstrækkelig udførlige, og prøve de til Grund liggende Principper. Den kongelige Forordning af 26. Januar 1731 om Brandforsikringens Oprettelse havde ogsaa indset denne Nødvendighed og henvist Direktørerne til Interessenternes Bistand og givet disse Tilladelse til, saafremt de kunde ønske Forandringer, da at indkomme med Forestillinger. Allerede d. 24. September 1731 bragte Direktionen dette Ønske til Interessenternes Kundskab og bad dem om inden 14 Dage at indsende deres Forslag.

I Henhold til denne Opfordring blev der lige efter Fristens Udløb d. 9. Oktober om Aftenen af Leonard Pløer og Henrich Kaffen indgivet et Forslag, underskrevet af 21 kjøbenhavnske Borgere, hvoraf dog kun 15 var Interessenter i Brandforsikringen. Det blev 2 Dage senere oversendt til Magistraten⁶⁾, som ganske vist lod Direktionen takke de paagældende for deres gode Hensigt, men samtidig overensstemmende med Fundatsens Ordlyd krævede Drøftelsen af Spørgsmaalet om Forandringer udsat, indtil Kassen var traadt ud i Livet⁷⁾. Forfatterne af den indgivne Betænkning lod sig dog ikke derved afskrække, men indsendte allerede d. 14. December i Glæde over, at deres »ringe Forslaug ej er sat til Side, mens til deels funden gunstig Approbation«, en ny og udførligere Afhandling, denne Gang med ikke mindre end 33 Underskrifter aabenbart af for Størstedelen tyske Borgere i Kjøbenhavn, af hvilke dog Flertallet ikke havde nogen Ejendom indskrevet i Brandforsikringen⁸⁾. Ligesom sidst kunde Direktionen kun love Forslaget en velvillig Opmærksomhed og saa for Resten bede de paagældende med Taalmodighed afvente det Øjeblik, da Kassens egentlige Virksomhed begyndte⁹⁾.

De indgivne Forslag nøjedes ikke med at ønske forskellige praktiske Forhold forandret, at Indskudet blev betalt i 2 eller 3 Terminer i Ste-

det for 1, at Terminerne ændredes fra 11. Juni og 11. December til 11. Marts og 11. September, og at endelig Kontorpengene efterhaanden blev nedsat til 2 β pr. 100 Rd., men rørte ogsaa ved flere af de grundliggende Principper for Brandforsikringen. Saaledes ønskede de indført en begrænset gensidig Solidaritet. Overensstemmende med, hvad f. Eks. var Tilfældet i den hamburgske Brandkasse og ogsaa oprindeligt var foreslaaet af de 32 Mænd, vilde de, at der i ekstraordinære Tilfælde skulde kunne paalignes Interessenterne en Ydelse ud over den en Gang fastsatte Præmie, dog ikke større end 1% af den forsikrede Sum. Desuden skulde Direktionen i Nødtilfælde have Ret til, med samtlige Interessenter som Garanter, at optage et Laan, der snarest skulde tilbagebetales ved Hjælp af det paalignede Ekstrabidrag. Begrundelsen af dette Forslag var selvfølgelig det nærliggende Ønske ved større Ulykker at stille flere Pengemidler til Direktionens Raadighed. Derimod var det ikke udtrykkelig oplyst, hvor ofte Retten til at opkræve Ekstrabidrag kunde udøves og heller ikke, hvor vidt det var tilladt at optage større Laan, end der kunde tilbagebetales ved et enkelt Ekstrapaalæg.

To andre Forslag angik næsten ligesaa væsentlige Punkter. Medens det ifølge Fundatsen var enhver tilladt at forsikre sin Ejendom for saa stor en Del af Vurderingssummen, han ønskede, krævede Forslagsstillerne altid tegnet Assurance for Bygningens fulde Værdi og undtog alene Grundens. Ganske vist mente de, at det med et Skin af Ret kunde siges at være et Indgreb i den personlige Frihed, men gjorde paa den anden Side gældende, at denne jo i Forvejen var begrænset i alle de Tilfælde, i hvilke en Husejer havde Prioritetslaan i sin Ejendom, idet Laangiverne i det mindste krævede Assurance for de laante Summer. Dertil kom de væsentlige Fordele ved at kræve Forskellen mellem Vurderingssum og Prioritetslaan forsikret: Kassen fik forøgede Præmieindtægter, rigtignok forbundet med en tilsvarende Vækst i Risikoen, og Interessenterne blev først derved sikre paa efter en Brand at kunne faa deres Ejendomme genopført.

Den sidste principielle Anke angik Fundatsens Bestemmelse, at der ved Totalskade kun skulde udbetales $\frac{3}{4}$ af Vurderingssummen, idet Grund og Rudera, som den brandlidte beholdt tilbage, maatte antages at repræsentere $\frac{1}{4}$ af Ejendommens Værdi. I Stedet for denne Ordning ønskede Forslagsstillerne udbetalt den hele Vurderingssum — som jo rigtignok ikke skulde indbefatte Grunden, men alene selve Bygningen —, idet de som Begrundelse henviste til de store Tab paa Indbo etc., som fulgte med Husets Ødelæggelse. At dette strengt taget ikke vedkom Tabet af den faste Ejendom, tog den saaledes ikke Hensyn til. Ved partiel Skade skulde Erstatningen ifølge Vurdering udbetales uden Afkortning, eller hvis der var Utilfredshed, Vurderingsmestrene være pligtige til for den af dem selv fastsatte Sum at gøre Ejendommen i Stand.

Selv om den ene af Betænkningerne var i høj Grad skruet og uklar, var de rejste Spørgsmaal dog alle af den Art, at de fortjente at komme under Overvejelse ved en Revision af Fundatsen. Direktionen kom imidlertid ikke til at nøjes med disse Udtryk for Interessenternes Ønsker. D. 30. September 1732 indkom en Betænkning fra en vis Daniel Linnemand og inden Oktober Maanedes Udløb ikke mindre end 25 andre¹⁾. Den Iver, hvormed Interessenterne imødekom Direktørernes Ønske om at faa Kendskab til deres Krav og Anskuelse om Brandforsikringens bedste Indretning, er et betydningsfuldt Tegn paa en ikke ringe Optagethed af offentlige og almennyttige Anliggender og et Bevis paa, at Enevældens Formynderskab ikke vænnede det kjøbenhavnske Borgerskab — som alle Forslagsstillerne tilhørte — til at lægge Hænderne i Skødet og vente alt af Myndighedernes Forsorg. De indsendte Betænkninger fortjener saa meget større Opmærksomhed, som deres Indhold i det hele og store var præget af megen Forstaaelse for Brandforsikringssager og rørte ved saa godt som alle de Spørgsmaal, der i Løbet af de første to til tre Menneskealdre Gang efter Gang kom til at beskæftige Direktion og Generalforsamlinger, og af hvilke adskillige hørte til de vanskelige Problemer.

Interessentskabets Virksomhedsomraade foreslog 2 af Forslagsstillerne udvidet til ogsaa at omfatte Forstæderne uden for Voldene; ikke mindre end 12 ønskede Forsikringstvang, de 8 for hele Vurderingssummen, medens en enkelt undtog Grundens Værdi, en anden en Tiendedel af Vurderingssummen, og en tredje krævede assureret i det mindste for en Fjerdedel mere, end de i Ejendommen anbragte Prioriteter beløb sig til. Med Hensyn til Vurderingen gjorde sig forskellige Anskuelse gældende. 1 krævede medtaget ikke alene Bygning og Grund, men tillige Have etc., som Fundatsen havde undtaget, medens 4 gik til den modsatte Yderlighed og vilde have undtaget den Del af Bygningen, som var anbragt under Jorden.

I Spørgsmaalet om Interessenternes Forpligtelser anbefalede 2 Betænkninger en fuldkommen Solidaritet, saaledes at de enkelte Interessenter, saafremt Kassen ikke kunde opfylde sine Forpligtelser, i Forhold til deres Forsikringssumme skulde tilskyde det manglende, dog at dette Tilskud hurtigst muligt igen skulde tilbagebetales. 3 ønskede Solidariteten begrænset til højst 1% af Forsikringssummen og 1 til $\frac{1}{2}\%$. Den aarlige Præmie ønskede 1 Betænkning nedsat til $\frac{1}{6}\%$, 4 til $\frac{1}{8}$ og 1 til $\frac{1}{12}$, medens 3 mente, at dette først kunde ske, efterhaanden som Kassens Fond forøgedes. Indskuddet foresloges af 3 nedsat til $\frac{1}{2}\%$, af 1 til $\frac{1}{4}$; kun 1 fandt det uretfærdigt, at alle uden Forskel betalte 2 Rd. i Indgangspenge og ønskede denne Afgift fastsat efter Ejendommens Værdi. Flertallet af de Interessenter, som gav deres Mening til Kende, var saaledes klar over, at nogen Nedsættelse i Ydelserne ikke i Øjeblikket var mulig, eller indsaa i hvert Fald, at en større eller mindre

Solidaritet var en nødvendig Forudsætning. Tilmed var de Lettelser, som foresloges, ikke større, end at en ikke fjern Fremtid skulde bringe dem. Dette gælder ogsaa Forslaget om, at Brandforsikringen skulde overtage Interessenternes Andel i Lygte- og Sprøjteskatten, som nu for første Gang blev fremsat.

Et lignende Maadehold blev i det hele vist, naar Talen var om de forsikredes Krav til Kassen. Enkelte af de rejste Spørgsmaal, f. Eks. om, hvor vidt det var Kassens Pligt at erstatte Skade, foraarsaget ved Bombardement, ligesom ogsaa Forslaget om i Assurancen at indbefatte vanskeligt transportable Købmandsvarer, hørte til dem, som flere Gange i Fremtiden skulde blive rejst. De fleste Forslag angik dog mere nærliggende Forhold og da især Bestemmelsen om, at der i Tilfælde af total Skade blev fradraget en Fjerdedel af Vurderingssummen. Da Grund og Rudera ikke behøvede at have saa stor en Værdi, foretrak ikke mindre end 10 af Forslagsstillerne, at der kun blev fradraget en Sum, der blev fastsat paa Grundlag af en optaget Vurderingsforretning. 8 ønskede udbetalt den hele Forsikringssum, medens 4 vilde gaa med til 10 à 15 %'s Afkortning. Var Skaden ikke total, ønskede de 8 den hele Erstatning udbetalt, medens en enkelt vilde afgive 8%, en anden 10%. Derimod anbefaledes af 6 Anvendelsen af et helt andet Princip, nemlig at Erstatningen ikke skulde udbetales paa Grundlag af en Vurdering af den lidte Skade, men alene under Hensyn til, hvad Ilandsættelsen vilde beløbe sig til. Endnu mere vidtrækkende var unægtelig det Krav, som ogsaa blev opstillet, at Brandforsikringen, saafremt det øverste af et Hus var fortæret af Ilden, og Underdelen af Ælde var saa svag, at den ikke kunde bære en ny Overdel, da skulde betale hele Reparationen. Derimod talte Billigheden for den af Hensyn til Prioritetshaverne opstillede Fordring, at selv om Husets Ejer havde paasat Ilden, skulde der i hvert Fald udbetales en Erstatning, der svarede til Laanets Størrelse. En enkelt gik dog for vidt, naar han krævede hele Skaden godtgjort uanset Ildens Aarsag.

Med særlig Opmærksomhed drøftedes Kassens Pengeanbringelser. Alerede nu blev det gjort gældende, som det flere Gange senere skulde ske, at det vilde være til Selskabets Fordel, om dets Formue var anbragt i Jordegods og ikke i Byens Huse, fordi det i sidste Tilfælde, naar det faldt ind med store Brande, formentlig vilde være umuligt at rejse den nødvendige Kapital. Flertallet foretrak dog at bevare den hidtidige Ordning, et Par alene med den Forskel, at ikke som hidtil tre Fjerdedele af Ejendommens Værdi, men den fulde Vurderingssum skulde kunne belaanes. Dette Krav havde selvfølgelig ikke Udsigt til at imødekommes; derimod var det et meget vigtigt Forhold, som ogsaa blev paaapeget, at man ikke ved Pengeudlaan burde nøjes med Vurderingen til Assurance, men kræve en speciel Prioritetsvurdering, der bl. a. tog Hensyn til hele Grunden, Have etc.

Andre Forslag angik Kassens ydre Administration, saaledes Direktørernes Funktionstid, som fra en enkelt Side ønskedes indskrænket til 2 Aar, Fastsættelsen af to aarlige Generalforsamlinger og den Tid, Restancerne kunde blive staaende uden at medføre Eksekution eller anden Straf. Endelig var det et Fingerpeg mod Fremtiden, at det allerede nu kom paa Tale at give Direktørerne Løn.

Paa flere Møder overvejede Direktionen de indkomne Betænkninger og de deri rejste Spørgsmaal¹⁾. Samtidig krævedes en Ordning af flere Forhold, som Fundatsen ikke havde forudset.

Der var først Betalingen for Vurderingerne. Allerede i September 1731 fastsattes den til 4 $\frac{1}{2}$ for en Ejendom indtil 1000 Rd.s Værdi, og derefter andre 4 $\frac{1}{2}$ for hver Gang, denne forøgedes med fra 1000—3000 Rd.; dog maatte den ikke overstige de 2 Rd., som Fundatsen havde fastsat som Maksimum²⁾. Dernæst var der Uklarhed i Bestemmelserne om Præmie og Indskud³⁾. Ifølge Fundatsens anden Post var det overladt Interessenterne selv at bestemme Assurancesummens Størrelse og eventuelt fastsætte den til et mindre Beløb end Vurderingssummen, medens det i den næste Post var bestemt, at Præmie og Indskud skulde betales efter Vurderingssummen. Skønt Udtrykkene var meget uheldige, kunde det selvfølgelig ikke være Meningen, at der skulde betales Afgifter af større Summer, end der var forsikret for. Magistraten fandt det derfor unødvendigt at tage Spørgsmaalet op til Drøftelse⁴⁾. I et tredje Tilfælde kom Tvivlen fra en af Interessenterne, som syntes, at det var ubilligt, at han skulde betale Præmie, skønt hans Ejendom endnu ikke var bygget færdig⁵⁾.

I Løbet af Februar og Marts 1733 udarbejdede Direktionen et Forslag om ny Fundats⁶⁾, som derpaa blev forelagt Generalforsamlingen den 13. Marts⁷⁾. Den omtalte Uklarhed var fjernet ved i Stedet for Ordet Vurderingssum at sætte Forsikringssum. Ligeledes var Bestemmelserne om Omkostninger ved Vurderinger blevet optaget i Fundatsen med den Forandring, at der for hvert 1000 Rd., som Ejendommen var værd, skulde betales 4 $\frac{1}{2}$, dog aldrig mere end 2 Rd.

Interessenternes Ønsker var i det hele bleven taget under velvillig Overvejelse. Ganske vist havde Kravene om Nedsættelse i Præmie og øvrige Afgifter endnu ikke kunnet opfyldes; derimod var flere andre Forslag bleven imødekommet. Navnlig gælder dette Erstatningens Fastsættelse og Udbetaling. I Stedet for Afkorting af en Fjerdedel af Vurderingssummen foreslog Direktionen 10 % baade ved total og partiel Skade og føjede til Paabudet om, at den udbetalte Erstatning skulde anvendes til at opføre en Bygning af samme Højde og paa samme Sted som den brændte, den Lempelse, at den brandlidte ogsaa kunde faa Erstatningen udbetalt, naar en anden vilde overtage Grunden med den paahvilende Forpligtelse til at genopføre Bygningen. Ogsaa paa et andet

afgørende Punkt var Interessenternes Ønske bleven opfyldt. Selv om en Husejer havde paasat en Ildebrand, foresloges det alligevel at udbetale den eventuelle Prioritetshaver hans Laan og kun lade den overskydende Del af Erstatningen tillige med Grund og Rudera tilfalde Kassen. I Forbindelse med denne Varetagelse af Kreditorernes Interesser stod en anden Bestemmelse, som skyldtes Direktørerne, at Erstatningen, for saa vidt den brandlidte havde optaget et Prioritetslaan i sin Ejendom, skulde udbetales, *enten* til hans Prioritetsherre *eller*, forudsat denne gav sit Samtykke, til den brandlidte.

De øvrige Ændringsforslag, som skyldtes Interessenternes Ønsker, angik mindre væsentlige Punkter. Terminerne forandredes fra 11. Juni og 11. December til 11. Marts og 11. September, og Udsættelse med Præmiebetaling tilstodes ikke som hidtil i 1, men i indtil 2 Maaneder. Det aarlige Eftersyn, som i 1731 var bestemt at skulle omfatte alle forsikrede Huse og nærmest var tænkt som et Brandeftersyn, foresloges nu kun at skulle gælde de Ejendomme, i hvilke Kassen havde anbragt sine Midler, medens man ved de øvrige fandt det ifølge Brandordningen 2 Gange aarlig foreskrevne Syn for tilstrækkeligt. Desuden tilstod man de brandlidte den Lettelse, at de ikke, for igen at faa de nyopførte Ejendomme indskrevet i Kassen, for anden Gang skulde betale Indskud. Denne Direktørernes Eftergivenhed ledsagedes af det ny Krav, at der ved den første Optagelse i Selskabet ikke alene skulde betales Indskud, men at dette skulde forhøjes med et Aars Kontoravgift (4 ρ af hvert forsikret 100 Rd.). Endelig var Direktionen gaaet med til at fjerne den Bestemmelse, at Brandforsikringen, naar den skulde udbetale Erstatning i et Hus, i hvilken den selv havde Prioritet, kunde gøre det ved blot at levere Obligationen tilbage. Denne Ordning, som foruden alle de andre Ulemper, en Brand maatte medføre, tillige stillede Husejeren over for den Vanskelighed at skaffe Kapital til Ejendommens Genopførelse, foresloges derfor afløst af den for Interessenterne ulige heldigere, at Erstatningen altid blev udbetalt, og at Laanet uden videre blev staaende.

Paa flere andre Punkter tog Direktionen »efter den Praxen, de udi dette nyttige Werck allerede haver erfaret«, Initiativet til Forandringer. Medens det saaledes i den ældre Fundats var bestemt, at 2 Direktører altid skulde deltage i enhver Vurdering, foresloges det nu, at de kun skulde overvære den, men ikke have Part deri. Hvad Vurderingsforretningerne angik, skulde ikke alene den Grund, Bygningen stod paa, men ogsaa Gaardspladsen medregnes.

Medens Direktionen i det hele og store var bleven staaende ved den gamle Fundats og intetsteds havde rørt ved dens Principper eller indført Nydannelser i Brandforsikringens Organisation, gjorde den alene en Undtagelse ved Forslaget om Oprettelsen af en Assuranceret til Paakendelse af Justitssager og Stridigheder vedrørende Fastsættelse af Brand-

erstatning og Misligholdelse af prioriterede Ejendomme. Denne Domstol skulde bestaa af 2 Medlemmer af Magistraten, Kassens 5 Direktører og 2 Interessenter, hjemmehørende i det Kvarter, hvor den Ejendom, Sagen angik, var beliggende. Fra denne Ret skulde kun være Appel til Højesteret.

Skønt Direktionen under Revisionen af den gamle Fundats var gaaet ud fra Ønsket om at skaffe Interessenterne Lettelser, ønskede Generalforsamlingen alligevel, at de forsikrede fik endnu flere Fordele. Først og fremmest krævede man at faa fjernet de brandlidtes Genopførelsespligt og nedsatte ved partiel Skade Afkortningen til 2°/. Direktionen gik ind paa disse Ændringer, af hvilke Ophævelsen af Genopførelsespligten paa et Hovedpunkt gjorde Kjøbenhavns Brandforsikring forskellig baade fra dens Forbilleder og de senere stiftede danske Brandforsikringsselskaber. Den har aldrig haft Grund til at fortryde det. D. 30. Marts blev Forslaget, ledsaget af en Ansøgning til Kongen, oversendt Magistraten¹⁾, som forsynede det med sin Anbefaling og lod det gaa videre til Danske Kancelli²⁾. Underskrevet af Kongen d. 8. Maj³⁾ og publiceret ved Raadstueplakat af d. 8. Juni 1733⁴⁾, udkom derpaa den ny Forordning for Kjøbenhavns Brandforsikring, som senere ændret og forbedret skulde danne Grundlaget for Interessentskabets Virksomhed i lange Tider. —

Da 4 Medlemmer af Magistraten i 1734 havde foretaget en Under søgelse af Kassens Tilstand og dens Midler, følte den samlede Magistrat Trang til at takke Direktørerne for »de gode Herrers bestandige Nidkierhed«, som »haver frugted god og nøttig Effect til det gemeene beste«⁵⁾. Den samme Opfattelse var ogsaa kommen til Orde paa alle Stadier af Forhandlingen om den ny Fundats. Fra ingen Side var der bleven ytret den mindste Tvivl, om nu ogsaa Kassen i Fremtiden vilde være i Stand til at opfylde sine Forpligtelser og bære de Byrder, Forandringerne maatte medføre.

Den samme Tillid og Tro paa Institutionens Nytte havde det kjøbenhavnske Borgerskab vist ved i stedse større Udstrækning at lade sine Ejendomme indskrive i Kassen. I Løbet af de 8 Maaneder fra 17. December 1731 til 25. August 1732 fordobledes Interessenternes Antal⁶⁾ og var d. 8. Juni 1733, da den ny Fundats blev udstedt, oppe paa over 700^{*)}⁷⁾. Dette heldige Resultat skyldes ikke alene Haabet om i Ildebrandstilfælde at faa Skaden erstattet, men nok saa meget den større Lethed ved at faa Prioritetslaan, der fulgte med en Assurances Tegning. Om Brandforsikringens heldbringende Virkning i denne Retning, er der fra den nærmeste Eftertid bevaret et talende Vidnesbyrd. Da Erik Pontoppidan i »Menoza«⁸⁾ lod sin asiatiske Prins paa hans Rejse Verden

*) Saaledes siges udtrykkelig i Fundatsens 9. Post. I Virkeligheden var der allerede d. 10. September 1732 tegnet 712 Policier.

rundt komme til Kjøbenhavn, faldt han i Forbavselse over den pragtfulde By, han saa, og hvis Lige i Skønhed han kun havde fundet faa Steder i Evropa. Han spurgte derfor sin Vært, hvorfra de fattige og brandlidte Mennesker havde faaet Penge til igen at opføre saa kostbare Bygninger, og udtalte den Formodning, at det kun kunde være sket ved Hjælp af en storartet udenlandsk og indenlandsk Velgørenhed. Hans Vært gav ham da til Svar, at siden Brandforsikringens Oprettelse havde formuende Folk faaet Lyst til at anbringe deres Midler i Prioriteter, hvorved Husejerne var bleven sat i Stand til igen at opføre de brændte Bygninger. Ikke alene Kreditorerne, men ogsaa de forsikrede selv havde fuld Forstaaelse af de store Fordele, Kassen bragte dem, og var taknemmelige for dens Hjælp, naar Ulykken ramte dem. Et for Tiden karakteristisk Udslag fik denne Følelse en Gang i 1734, da der netop var bleven udbetalt nogle større Erstatninger, i alt 5159 Rd. 61 ø. I Glæden herover følte de paagældende Trang til paa Stedet at give et Bidrag til de fattige. Direktionen tog deraf Anledning til at lade opsætte en Sparebøsse i Kontoret til frivillige Bidrag fra dem, der maatte ønske at følge det givne Eksempel: »At bevise got imod deris fattige Jevn-Christen«¹⁾.

Med Udstedelsen af Fundatsen 1733 og Gennemførelsen af de forskellige Bestemmelser, som blev truffet i de første Aar, var Linierne trukket op for den følgende Tids Virksomhed. Alligevel kunde det ikke være andet end, at Forandringer blev nødvendige, og nye Forhold dukkede op, som krævede en Ordning. Paa adskillige Omraader fandt derfor en betydningsfuld Udvikling Sted.

De vigtigste Ændringer angik *Brandforsikringens Bestyrelsesforhold*. Hovedpræget forblev dog uforandret, og Modsætningen bevaret til de fleste andre Institutioner, som skyldte det 18. Aarhundredes danske Enevælde deres Oprindelse. Baade under Christian VI og i endnu højere Grad i Efterfølgerens Regeringstid var det et karakteristisk Træk, at intet af Betydning kunde gennemføres, uden at et større Antal som oftest højadelige Ekscellencer stod i Spidsen. Det gjaldt humane Institutioner som Opfostringshuset og Frederiks Hospital, men ikke mindre rent økonomiske Foretagender som de store Handelskompagnier og den kjøbenhavnske Bank²⁾. Denne Tilbøjelighed har ikke sat Spor i Kjøbenhavns Brandforsikring. Som dens Oprindelse alene skyldtes Byens Borgerskab, og dette fra Begyndelsen omfattede den med levende Interesse, var det ogsaa det, som bestandig vedblev at være ledende. Hver Gang et Spørgsmaal dukkede op, gav jævne Borgere gennem indsendte Betænkninger deres ofte fornuftige Meninger til Kende. Skulde en Afgørelse træffes, var det — bortset fra de Tilfælde, som var Magistra-

ten forbeholdt, eller som paa Grund af Strid blev henvist til Kanceliet — altid Generalforsamlingen, der gjorde Udslaget. Og vel at mærke var det ikke de rigeste og fornemste Interessenter, som her gav Møde, men tværtimod som oftest netop Repræsentanter for den jævnt velhavende Borgerstand.

Kun en enkelt Gang, da det under Kampen for at faa opfyldt Løftet om 6te og 10de Penge viste sig uheldigt at være uden Fortalere i Kongens nærmeste Omgivelser, blev der gjort et rigtignok mislykket Forsøg paa at skaffe Kassen en højadelig og indflydelsesrig Patron*). Men bortset fra dette enkelte Tilfælde var Interessenterne vel fornøjet med deres borgerlige Tillidsmænd og benyttede i hvert Fald ikke den Ret, Fundatsen tilstod dem til, uanset om de paagældende var villige, at vælge, hvem de fandt for godt, til Direktører. Omvendt var der heller ikke inden for Aristokratiet nogen Tilbøjelighed til at søge Brandforsikringens Tillidshverv.

I det store og hele var Direktionen i det her behandlede Tidsrum — senere mistede jo efterhaanden Modsætningen adelig — borgerlig sin væsentligste Betydning — sammensat af Mænd af den københavnske Borgerstand. Kun faa af dem hørte til de rigeste og største Handels herrer, hvis Forbindelser knyttedes opad i Aristokratiet, og hvis administrative og organisatoriske Evner blev taget i Anvendelse af Staten, i Centraladministrationens økonomiske Kollegier og i de talrige Kommissioner. For Flertallets Vedkommende havde de hjemme i den velhavende Borgerstand, og, naar de fik offentlige Hverv, var det Byens kommunale Styrelse, der lagde Beslag paa dem. Dette skete rigtignok ogsaa i høj Grad. Ikke mindre end 45 af de 62, som indtil 1795 beklædte Direktørposten, har tillige været Medlemmer af de 32 Mænd og ofte haft Formandspladserne inde; adskillige har ogsaa som Raadmænd været Medlemmer af Byens Magistrat. Mange var Oldermænd for de forskellige Lav eller nød som Kirkeværger eller paa anden Maade deres Medborgeres Tillid. Med Hensyn til borgerligt Erhverv var det overvejende Bryggerlavet, Hørkræmmer- eller Groshandlerkredsene, de tilhørte¹⁾.

Hvilke Direktører, der har været de dygtigste og betydet mest for Brandforsikringens Udvikling, er det i denne Periode umuligt med Sikkerhed at afgøre. De 5 Direktører var ligestillede og optræder altid som Helhed. I Protokollerne indføres ikke de enkelte Vota. Ud over løse Formodninger, bygget paa det almindelige Kendskab til Direktørernes Personlighed, sammenholdt med en Paavisning af de Tidspunkter, da man mærker den største Foretagsomhedsaand og Virkelyst, er det umuligt at komme. Det kan paa dette Grundlag først og fremmest slaas fast, at Brandforsikringen i sin første Tid var saa heldig til

*) Se Side 53.

Ledere at have overmaade dygtige og energiske Mænd; baade Christoffer Jensen Lund, Hans Hansen Berg og David Johan Berndtz raadede under deres Virksomhed i de 32 Mænds Forsamling og andetsteds over betydelig Indflydelse. Den Omsigtsfuldhed og hele maalbevidste Kraft, der spores i Brandforsikringens første Tid, lader sig sikkert føre tilbage til disse Mænd. Særlig virksomme og ansete var ogsaa Søren Jør-

7. Prospekt af Kjøbenhavn
Stik af H. Qvist efter

gensen, Friderich Liunge, Svend Købke, Christian Hansen, Jens Lauritzen, Jørgen Bech, Lars Larsen, Rasmus Kirketerp og flere andre. Mest af alle er der dog Grund til at fremhæve Frederik Barfred.

Søger man ud fra en Oversigt over Brandforsikringens Historie i det 18. Aarhundrede at faa oplyst, i hvis Direktionstid de største og vigtigste Beslutninger paa Ledelsens Forslag blev gennemført, er det især to Tidspunkter, som falder i Øjnene. I første Række Tiden omkring 1755. Da var det, at Kampen om Uddeling af Udbytte og om Magistratens Ret til at godkende Regnskaberne blev ført, at de vigtigste Bestemmelser angaaende Generalforsamlingens Organisation blev taget, at Deliberationskommitterede indførtes, og at en særlig Prioritetsvurdering besluttedes. Samtidig viste Direktionen sin Reformiver ved at øn-

ske Ret til at anbringe Kassens Midler i Jordegods. Det andet Tidspunkt falder i 60-erne, da man førte den store Kamp om en ny Fundats, om Direktørernes Løn og om Forsikring af Købmandsvarer. I begge disse Tilfælde er der næppe Grund til at tvivle om, at Frederik Barfred har været den ledende. For den sidste Perodes Vedkommende er hans Indflydelse utvivlsom, for den første derimod ikke saa sikker.

og Vesterbro 1756.
Tegning af J. J. Bruun.

Direktører var omkring 1755 foruden Barfred ogsaa Jacob Rohde, Niels Hansen, Seyersløw og Oluf Mandix.

Om Uordner eller Underslæb hører man meget lidt. Til det undskyldelige hørte, at Bogholderen i 1733 manglede 60 Rd., hvilket ogsaa Direktionen fandt »menneskeligt«¹⁾. Derimod var der mere at indvende mod de Anker, som i 1765 gav Anledning til en Konflikt inden for Direktionen²⁾. D. 10. December var f. Eks. de til Juni Termin forfaldne Renter endnu ikke bleven indført i Kassebogen, ligesom Regnskabet ikke var sluttet d. 10. September, da en ny Kasserer tiltraadte sit Embede³⁾. I det hele var det dog kun i Aarene 1745—46, at en almindelig

¹⁾ Se S. 69.

Sløjhed havde faaet Indpas og alvorligere Klager med Rette kunde rejses. Dette viste sig paa flere Omraader. Kontrolløren havde en Kassemangel paa 300 Rd.¹⁾ Bogholderen udeblev paa Grund af Sygdom uden videre fra Kontoret, medens Kontrolløren flere Gange uden Tilladelse rejste paa Landet, saa ingen Obligationer kunde udleveres og Regnskabet ikke opgøres²⁾. Paa samme Tidspunkt var Revisionen ikke mindre end 4 Aar tilbage³⁾, kort derefter hele 5⁴⁾. Da Kassereren Niels Lihme nu tog sig for nærmere at undersøge Forholdene, kom en Række andre Mangler for Dagens Lys. Ved en Del Obligationer fandtes der ikke Attester af Pantebogen, som kunde bevise, at Kassen havde 1. Prioritet i vedkommende Ejendomme. Ved de fleste Obligationer manglede Vurderingsforretningerne, et Par var underskrevet af Kautionister, som senere var døde, en enkelt lød paa en forlængst afdød Ejer; i en fjerde var fastsat, at Laantageren i 2 Terminer skulde tilbagebetale 400 Rd., medens der i Virkeligheden i Løbet af 6 Terminer kun var betalt 300. Endelig viste det sig i et enkelt Tilfælde, at Assurancen var mindre end det tilstaaede Prioritetslaan⁵⁾. Alle disse Mangler forskrækkede Direktionen og bevirkede, at der blev truffet Forholdsregler, der kunde forebygge Gentagelser i Fremtiden. Saaledes skulde der ved enhver Obligation være henlagt en Attest af Pantebogen som Bevis paa, at Brandforsikringens Prioritet var den første, og anføres i den det sidste Skøde, Maalebrevet, Vurderingsforretningen og Policen⁶⁾. Samtidig maatte Bogholderen love »med yderste Fliid, som i alt saa og i dette, efter hans Pligt at besørge Cassens Tarv og Sickerhed«⁷⁾. I Eftertiden hører man heller intet om lignende Uordener.

Det meget betydelige Arbejde, Direktørposten krævede af dens Indehavere, og som de trods alle Forsøg paa en Forandring stadig maatte udføre uden Vederlag, kunde ikke andet end gøre mange betænkelige ved at modtage Valget. Da saaledes Oluf Hansen Aagaard i 1740 trods tidligere Protest var bleven udpeget, truede han med, hvis man ikke lod ham være fri — skønt han var en af Kassens ældste Interessenter — at ville udtræde af Brandforsikringen. Direktionen indsaa, at dette Skridt i Fremtiden kunde faa farlige Følger, og bad derfor Magistraten at tage sig af Sagen. Ved dennes Mellemkomst lod Aagaard sig bevæge til i 2 Aar at overtage Hvervet⁸⁾. Fundatsens Paabud var dermed efterkommet, og det farlige Præcedens undgaaet, at man ved at udtræde af Interessentskabet kunde unddrage sig dets Tillidshverv. Derimod maatte Brandforsikringen i et andet Tilfælde trække det korteste Straa. Da nemlig Brygger Lange, der var udpeget til Direktør, gjorde Indsigelse, fik han ganske vist Opfordring til »uden Undskyldning at efterkomme sin Pligt«⁹⁾. Direktør blev han dog ikke.

Saa vidt det kan skønnes, har der i de to Menneskealdre fra 1731 til 1795 ikke været mange Brydninger inden for Brandforsikringens Di-

rektion. Som oftest har man staaet enigt sammen, hvortil rimeligvis ogsaa Trykket fra Magistratens Side har bidraget.

Det er egentlig kun et Par Gange i Aarene omkring 1740 og saa i 1765, at det er muligt i større Udstrækning at tale om Meningsforskelligheder. I Marts 1737 var der tiltraadt 3 nye Direktører: Klitgaard, Wesling og Wendal. Omtrent samtidig var der fra forskellige Sider bleven fremsat Klager over, at Kassens Vurderingsmænd ansatte de forsikrede Huse for højt, ligesom det ogsaa havde vist sig uheldigt, at man ikke altid inden Tilstaaelsen af Prioritetslaan ad officiel Vej sikrede sig, at der ikke paahvilede Ejendommene ukendte Forpligtelser. Der kunde saaledes være Anledning nok til paa disse Punkter at tilvejebringe Ændringer, og det var rimeligt, at de nyvalgte tog Spørgsmaalene op. Imidlertid skete det med unødigt Hensynsløshed og som et tydeligt Angreb paa den hidtidige Administration. Paa den højtideligste Maade og uden i Forvejen ved de ordinære Direktionsmøder at fremsætte deres Anker lod de 3 Herrer tilføre Protokollen en Erklæring, i hvilken de ligefrem beskyldte deres Formænd for af Hensyn til den derved opnaaede større Præmieindtægt at have begunstiget de høje Vurderinger. De 4 ældre Direktører: Lund, Arvedsen, Prydtz og Berndtz, af hvilke de 2 første netop var fratraadt Direktionen, følte sig selvfølgelig i høj Grad krænkede over Fremgangsmaaden og lod, uden at inklade sig videre paa Spørgsmaalets Realitet, tilføre Protokollen en Erklæring, i hvilken de krævede mundtlig Deliberation og afslog en skriftlig Forhandling.

... Vi maa tilstaa, at vi icke kand fatte, af hvad Movements de gode Herrer har grebet til denne u-fornødne Resolution, uden saa er, at de dermed enten, paa den eene Siide, dog uden allerminste gifvene Anledning eller Raison, i Begyndelsen vil viise deris U-eenighed, eller og paa den anden Siide, icke vil bæere os med den Deliberation, som vi dog skulde meene at være hver andre skyldige. De gode H^{rr} tage icke ilde op, at vi forestille os, at der udi denne u-formodenlig inventerende Tuur maa sticke een egen Videnskab eller Klogskab, som efter Overlæggelse skriftlig skulde declareres, allerhelst de tvende saa kaldede generale Ting, som os skriftlig ere insinuerede, kunde og burde af dem for os, først mundtlig være proponerede, hvorefter alting kunde have været taget under god Deliberation til een fast Resolution, og, saa fremt vor[e] Tancker da icke skulle have kommet over eens, var det tiids nock at svare saadanne Propositioner i Pennen, som vi formeene at burde have været høy og velædle Magistraten insinueret deels for at indhente voris Betenkning og deels for at udfinde den rette Methode i alting.

Ellers finde vi os forbunden at proponere dette, som tillige paa Deris bæerede skal tiene til Giensvar. Naar de gode Herrer behager paa een beleigli Tiid og Dag udi Brandt Forsickerings Cassens Con-

toir at træde til os udi en sømmelig og tilbørlig Deliberation og der proponere alt, hvad de ka'nd have at forestille, skal vi ligesaa villige som gierne sige voris Meeninger, hvormed de formodentlig skal blive fornøiede. For Resten vil vi haabe, at De minagerer os for saadanne Complementer, som baade til Maaden og Stiilen er noget u=fordøielig, hvilcket vi dog for denne Gang ey vil røre noget viidere ved . . . .

Paa denne kraftige Ripost fandt de nyvalgte Direktører det nødvendigt at trække i Land. Den omtalte Protokolltilførsel var alene sket for at styrke Hukommelsen, og aldrig havde det været deres Tanke at indlade sig i nogen skriftlig Diskussion. »Er det da icke u=tidig at ville imponere os, ligesom vi have brugt u=tidig Complament eller u=døuelig Stil og Skrive Maade«. De ønsker nu kun en mundtlig Forhandling og lover »for denne Gang« at »forglemme deris Misforstaaelse«¹⁾.

Allerede denne Kontrovers viste Tidens Formalisme og Tilbøjelighed til fra de reelle Spørgsmaal at dreje ind i en Drøftelse af Reglerne for Direktørernes gensidige Optræden. Endnu mere kuriøs er en lille Episode et Par Aar senere. Paa Generalforsamlingen d. 13. August 1739 var Brygger og Købmand Hans Henrik Beck og Partikulier Knud Kier bleven valgt til Direktører. Hvem burde nu gaa først af disse to, sidde højst til Bords og først sætte sit Navn under de forskellige Skrivelser? Om Løsningen af dette delikate Problem paa Mødet d. 17. August beretter Protokollen paa sin naive Maade²⁾:

. . . Men føren forbem^{te} Herrer Directeurer nedsatte sig ved Bordet i Sæde, blev af Sr Beck enpresenteret Sr Kier at have Sæde over ham, hvilchet Sr Kier icke ville imodtage, hvor paa Sr Bech skrev 2de Sæddeler, som vare een hver for sig sammen=rullede, da Sr Kier toeg een der af, og Sr Bech dend anden, hvor ved det udfalt, at Sr Kier bekom Sæde og Underskrivelse her i Contoiret oven for Sr Beck. Efter at dette var passeret, satte een hver sig udi sit Sæde. . . . .

En skarpere og principielt betydningsfuldere Strid oplevede Direktionen to Aar senere. Da nemlig en Husejer Lemvig havde faaet opsagt et Laan paa 2000 Rd. og i den Anledning gennem Direktør Aagaard havde indsendt en skriftlig Protest, som derefter cirkulerede blandt Direktionens Medlemmer, blev det paa et Møde, hvor Aagaard var forhindret i at være til Stede, bestemt, at Skrivelsen uden videre skulde henlægges og Budet meddele Lemvig det mundtlige Svar, at den en Gang tagne Bestemmelse blev opretholdt. I den Anledning blev Aagaard alvorligt vred og gjorde i en længere Protokolltilførsel gældende, ikke blot at det afgivne Svar var ganske ubilligt, men ogsaa — hvad der var Hovedsagen — at det var utilbørligt at afgøre slige Spørgsmaal ved mundtlig Besked, saa meget mere som der kun havde været 4 Direktører til Stede. Efter Aagaards Mening burde der aldrig træffes Beslutninger uden af

den samlede Direktion. Med denne Opfattelse trængte han dog ikke igennem. Den tagne Bestemmelse blev opretholdt, og det blev fastholdt, at Flertallet af de hver Gang tilstedeværende Direktører kunde træffe de nødvendige Afgørelser¹⁾).

Skønt Direktør Aagaard i denne Sag havde stillet sig paa det yderliggaaende Standpunkt altid at kræve den samlede Direktions Tilstedeværelse, naar en Sag skulde besluttes, var han dog i 1743 ikke mere konsekvent end, uden at spørge sine fire Kolleger, at ville gennemføre en lille Reform. Muligvis har han haft Ret i sin Anskuelse, at Kassens Forretningsgang var alt for omstændelig og Bogholderen »en Ælskere af slige Clade og reenskrevne Protocoller«; men derfor var han dog ikke berettiget til uden videre at befale Skriver og Bogholder for Fremtiden at afskaffe Forestillingsprotokollen. Disse sidste dristede sig derfor heller ikke til at følge den enkelte Direktørs Anvisning og opnaaede ogsaa formelt at faa ham desavoueret, om end i den milde Form, at Sagen indtil videre blev udsat²⁾). Inden Aarets Udgang afskaffedes dog Protokollen, som i Virkeligheden var ganske unyttig.

Den alvorligste Konflikt faldt imidlertid i 1765. Den angik Brandforsikringens Regnskab og tog direkte Sigte paa en af Kassens egne Direktører, Vinhandler Frederik Barfred³⁾). 2 af dennes Kolleger, Købke og Julbye, fandt nemlig Regnskabet ufuldstændigt og urigtigt⁴⁾) og ønskede bl. a. at blive underrettet om, hvad der var sket i Mellemtiden mellem Kasserer Ribers Død og den ny Kasserers Tiltrædelse, i hvilken Tid Barfred havde paataget sig Kasserertjenesten. Disse Anker, i og for sig berettigede, fik imidlertid en særlig Karakter ved at ledsages af den forblommede Trusel, at de 2 Direktører, saafremt deres Ønske ikke blev efterkommet, nødtes til »paa Cassens Vegne at tage de behøvende messeures«. Selvfølgelig følte de 3 andre Direktører og navnlig Barfred sig højlig krænket over deres Kollegers Optræden. Oprindelig ønskede de at forbigaa den med Tavshed, men fandt det dog snart nødvendigt at tage til Genmæle i et fælles Svar, for hvilket dog Barfred for »visse Thermini« alene var ansvarlig. I Virkeligheden erklærede de sig villige til at efterkomme de reelle Anker og fandt det alene besynderligt, at man vilde kræve Regnskab af »mig Barfred, ligesom jeg kunde være deres Betjente, da de dog stedse af Bogholderens Bøger kand have og har al fornøden Efterretning og Regnskab nock«.

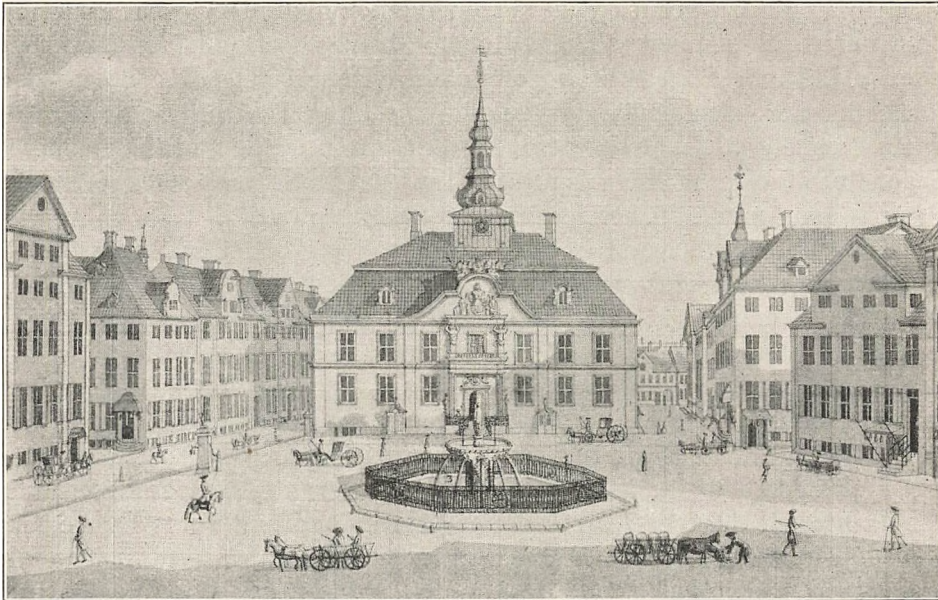
I det hele hang denne Konflikt sammen med en almindelig Spænding inden for Direktionen, som rimeligvis ikke mindst skyldtes Barfreds velkendte Selvraadighed og Rethaveri. Denne Formodning mister ikke sin Berettigelse, fordi Barfred og Fæller saa Stridens Aarsag i den Omstændighed, »at 1 eller 2de absolute vil dirigere og det med

---

*) Se S. 65.

Trusels Ord . . . og dermed vil meene at tvinge 3de udi een Direction, hvor fleeste Stemmer bør gielde til det, som den eller de vil have frem«. I Modsætning til disse deres ildesindede Kolleger vil Barfred og hans Meningsfæller »for herpaa at naae en Endskaab . . . hverken skriftlig eller mundtlig udi sligt . . . entraire« og haabede paa denne Maade at naa den »Eenighed, som er en Directions sandeste Natur«¹⁾. Om denne Appel har hjulpet, er vel mere end tvivlsomt. Naar man ikke mere hører Tale om indre Konflikter, hang det sammen med, at Arbejdet for Direktørernes Løn og den deraf følgende Kamp med Magistraten har

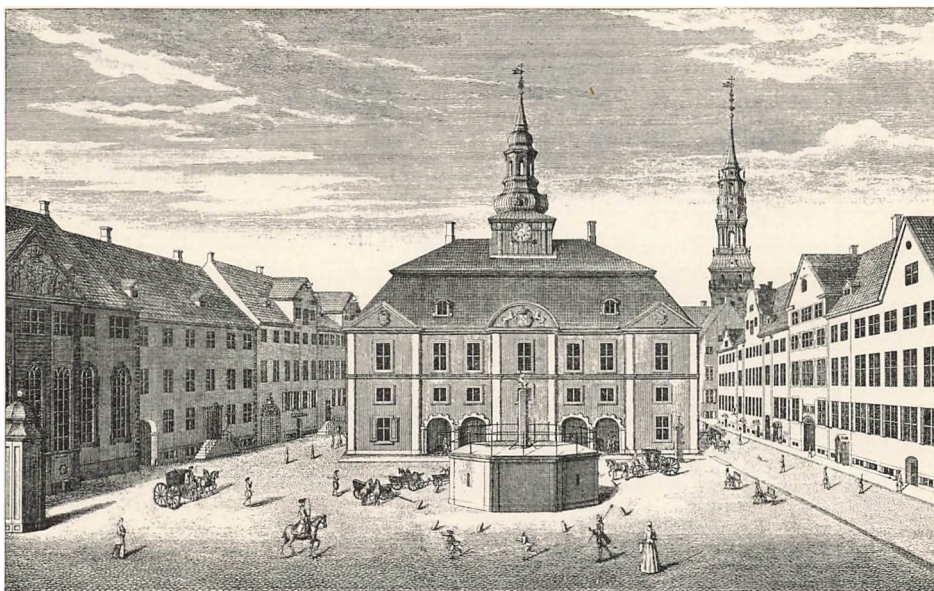
8. Gammeltorv med Raadhuset. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

manet til Sammenhold og — maaske ogsaa — sikret Barfred den Førerstilling, som det aabenbart var ham en Nødvendighed at sidde inde med.

Hovedinteressen ved Brandforsikringens Styrelsesforhold i de to første Menneskealdre ligger imidlertid ikke i Direktionen og dens indre Brydninger, men udadtil i Forholdet til Magistraten, hvem de to første Fundatser af Hensyn til Borgernes Tryghedsfølelse havde givet Ansvaret for Kassens Kapitaler og en dermed følgende Tilsynsret.

Til at begynde med følte Direktionen sig paa saa godt som alle Omraader ganske afhængig og selv i de ubetydeligste Spørgsmaal forpligtet til at indhente »Ober Directionens« Samtykke. Endog til en Polices Affattelse var det nødvendigt²⁾, for slet ikke at tale om Ansættelse af en Bogholder³⁾. Naar Magistraten ikke var repræsenteret paa

Generalforsamlingen, var det en ren Undtagelse. Altid indrettede man sig efter dens Ønske og lod den uden videre forandre Tidspunktet for Mødets Afholdelse til et for den mere belejligt¹⁾. Forholdet var ganske som mellem en Over- og Underordnet. Da Magistraten saaledes i 1735 fandt at burde skride ind, fordi et Par Huse var bleven vurderet for højt, og mente, der var Fare for, at Direktionen skulde forledes til at give for høje Laan²⁾, viste dens Svar ganske vist megen Krænkelser over en saadan Antagelse, men indeholdt dog nærmest en ydmyg Undskyldning³⁾. Først fra omkring 1740 føler Direktionen sig mere sikker og tager ikke

9. Nytorv med Raadhuset. 1746. Stik i Danske Vitruvius.

i saa høj Grad som tidligere i de allermindste Anliggender sin Tilflugt til Magistraten. Det er et ydre Tegn herpaa, at der fra denne Tid tilsendtes den betydelig færre Skrivelser.

Inden for Magistraten synes der ogsaa ved denne Tid at have været Stemning for at faa afbrudt Forbindelsen med Brandforsikringen og blive befriet for det med Tilsynet følgende Ansvar. I hvert Fald blev der d. 17. November 1745 under Henvielse til, at Kassens Fond nu var vokset op til 250 000 Rd., og at hele Ledelsen faktisk var hos Direktion og Generalforsamling, indgivet Ansøgning til Kongen om at befri Magistraten for ethvert Ansvar⁴⁾. Lignende Anmodninger kom frem gentagne Gange i Løbet af de følgende Aar, naar der var Strid paa Færde, og det faldt Magistraten vanskeligt at hævde sin Myndighed. Det ligger derfor nær i disse Forslag blot at se et Pres paa Kancelliet. 1745 drejede

Konflikten sig om, hvem der skulde besætte Bogholderposten. D. 30. September sendte Direktionen en Skrivelse til Magistraten, i hvilken den meddelte et cirkulerende Rygte, at »Magistraten skulde have fundet Behag at ville velge een Bogholder efter Christopher Roed, naar hand ved Døden skulde afgaae«, og gjorde i den Anledning opmærksom paa, at »saadan Vacance . . . tilhører Interessenterne at votere over«¹⁾. Magistraten værdigede ikke denne Skrivelse noget Svar. Da Bogholderposten imidlertid Aaret efter virkelig skulde besættes, skete det efter Direktionens Forslag²⁾.

Direktionens Uafhængighedslyster gav sig ogsaa andre Udslag. D. 16. Februar 1752 ønskede Overpræsident F. C. von Rappe Oplysning om, hvorledes det forholdt sig med Kontorkassen³⁾. Muligvis har Direktionen bag denne Forespørgsel øjnet Planer om at benytte Kassens Midler til et eller andet Formaal. I hvert Fald indskrænkede man sit Svar til det mindst mulige og »refererede til hvad som ang. Cassen er meldt til Interessenterne og Brand- og Vand-Commissionen. Thi saafremt meere herom behøves, formaaer Directionen icke samme at meddeele uden med Interessentskabets Villic«⁴⁾. Dette Forsøg paa at stille Overpræsidenten paa lige Fod med Brand- og Vandkommissionen og endog gøre Meddelelser om Brandforsikringens Forhold afhængig af en Generalforsamlings Indvilligelse, var Overpræsidenten for stift et Stykke. I en Skrivelse Dagen efter, holdt i en meget skarp Tone, gjorde han opmærksom paa, at han i Kraft af sit Embede var »den første Ober Directeurer over Brand Assurance Cassen« og derfor nærrede »det visse Haab, at ham uden viidere Vægning communiceres det begierte«⁵⁾. Nu fik han sit Ønske opfyldt⁶⁾.

Disse Sammenstød var kun at betragte som Forpostfægtninger, hvis Resultat ikke forhindrede Direktionen i at gaa videre ad den en Gang betraadte Vej. I 1755 kom det til en afgørende Strid paa to vigtige Punkter, af hvis Ordning Forholdet mellem de to Myndigheder for en stor Del vilde komme til at afhænge.

I dette Aar var der af Direktionen paa en Generalforsamling blevet foreslaaet at uddele Udbytte til Interessenterne, som selvfølgelig med Glæde tog mod Tilbudet⁷⁾. Dette Forslag kom aabenbart bag paa Magistraten og gjorde den ængstelig for, at Direktion og Generalforsamling skulde beskære dens Myndighed. I hvert Fald meddelte den straks efter, at den for Fremtiden 8 Dage forud for Generalforsamlingerne ønskede Underretning om, hvad der skulde behandles paa dem⁸⁾. Fordringen, som gentoges⁹⁾, var ikke ment som en tom Formalitet. Umiddelbart efter hævdedes det udtrykkeligt af et af Magistratsmedlemmerne som hans og Kollegers Hensigt at blive Herrer over, hvilke Spørgsmaal der skulde forelægges Generalforsamlingerne til Afgørelse¹⁰⁾. Kampen var saaledes i fuld Gang; næppe var den imidlertid rejst, før det

viste sig, at Forudsætningen for et heldigt Resultat, Enighed mellem Direktion og Interessenter, ikke var til Stede. Uagtet Spørgsmaalet om Udbytte var af direkte økonomisk Betydning for Interessenterne, fremgik det dog af Generalforsamlingen d. 4. December 1755, at Magistratens Myndighed var tilstrækkelig til at bevæge Interessenterne til at udsætte Sagen indtil videre¹⁾).

Derfor opgav Direktionen dog ikke Kampen. Aabenbart ledet af Erfaringen, at Angrebet er den bedste Parade, rettede den et Stød mod selve Magistratens Myndighed over Kassen og ytrede Tvivl om dens Ret til at godkende Regnskaberne. Denne var langtfra nogen Formalitet og havde f. Eks. ved en enkelt Lejlighed, da Magistraten fandt den tilsendte Balance ufyldstgørende, foranlediget den til at kræve sig en ny tilsendt²⁾), hvilket ogsaa var sket. Kampen drejede sig derfor nu ikke længere om et enkelt omstridt Spørgsmaal. Et af Principperne for Brandforsikringens Ledelse var sat under Debat. Direktionen holdt sig foreløbig i Baggrunden. Paa Generalforsamlingen d. 8. Marts 1756 var det 9 private Interessenter, som gjorde gældende, at Brandforsikringen var et frit Interessentskab, hvis Medlemmer det tilkom at godkende Direktørernes Regnskab og Embedsførelse. Magistratens Ret til ifølge Fundatsen at sørge for Kassens Sikkerhed blev ikke udtrykkelig underkendt, men aabenbart var det Hensigten at indskrænke den til en betydningsløs Formalitet. Ogsaa i dette vigtige Spørgsmaal viste det sig imidlertid, at det manglede Interessenterne paa Mod til at staa fast sammen, idet adskillige, for ikke selv at komme til at overtage et Ansvar, foretrak den hidtidige Ordning, som vel gav Magistraten Magt, men tilige Forpligtelser³⁾).

Skønt Slaget dermed var tabt, lod Direktionen dog ikke Kampen falde, men traadte nu aabenlyst frem og appellerede fra Generalforsamlingen, hvor i Reglen kun et Mindretal gav Møde, til samtlige Kommitterede og udbad sig deres skriftlige Betænkning saavel om det foreslaaede Udbytte som angaaende Regnskaberne Godkendelse⁴⁾). Desværre er kun bevaret 3 af de fra Kvartererne indkomne Svar. Da Afstemningen imidlertid ikke senere omtales, er der næppe Grund til at tvivle om, at Helhedsresultatet har været lidet gunstigt for Direktionen. De 3 Kvarterer, hvis Vota findes, var enige om i Øjeblikket at forkaste Tanken om Uddeling, hvorimod de 2 fandt det rimeligt, at Generalforsamlingen kvitterede Regnskaberne. Værre var det, at det i 2 Betænkninger blev draget i Tvivl, hvor vidt det var lovligt paa denne Maade at gaa uden om en Generalforsamling⁵⁾). Medens Direktionen saaledes langtfra opnaaede sin Hensigt at finde Støtte hos Interessenterne, vakte den paa den anden Side en betydelig Uvilje inden for Magistraten. Forgæves søgte Direktionen at undskyldte sin Handlemaade og hævde, at Regnskabsspørgsmaalet slet ikke var bleven afgjort, og at der angaaende

Uddelingen fra en hel Del Interessenter var fremkommet Udtalelser om, at Sagen ikke syntes dem tilstrækkelig oplyst¹⁾. Alt dette hjalp dog ikke. Inden for Magistraten var der hos flere af Medlemmerne Stemmning for den kraftigste Optræden; det blev f. Eks. gjort gældende, at ikke Brandforsikringens Interessenter, men derimod disses Kreditorer maatte anses for Kassens egentlige Ejere og de mest interesserede i dens Velfærd. Der var derfor heller ingen Mening i, at Husejerne uden videre kunde træffe Bestemmelser. Det burde kun ske for deres Vedkommende, som ikke havde Prioritetslaan i deres Ejendomme, medens de øvrige skulde medbringe Fuldmagt eller Samtykke fra Panthaverne. Saa vidt gik man imidlertid ikke; Kampen kom særlig til at staa mellem to Standpunkter. Paa den ene Side saa vidt muligt at bevare Magistratens Myndighed, derunder Retten til at træffe Afgørelse i tvivlsomme Regnskabsspørgsmaal, forøget med den udtrykkelige Bestemmelse, at uden Magistratens forudgaaende Samtykke til at sætte et Punkt paa Dagsordenen var en Afgørelse desangaaende betydningsløs. Paa den anden Side var der — i hvert Fald tilsyneladende — en stærk Stemmning for fuldkommen at blive fri for det byrdefulde Forhold, saa meget mere som Kassens Fremgang og Vækst gjorde Magistratens Garanti overflødig. Samtidig ønskede Tilhængerne af denne Anskuelse — hvad der kunde tyde paa, at den kun paa Skrømt blev gjort gældende — at fremhæve, paa hvilke Betingelser man kunde tænke sig Tilsynsretten fortsat. Regnskabernes Kvittering kunde nok betros til Interessenterne; men til Gengæld for denne Indrømmelse burde Kongen befale, at intet ved Brandforsikringen maatte besluttes eller afgøres uden forudgaaende Forhandling med Magistraten og med dens Samtykke. I Overensstemmelse hermed afsendtes d. 25. August 1756 en Forestilling til Kongen; man tilføjede den samtidig en Protest mod den planlagte Uddeling²⁾.

Afgørelsen blev nærmest til Direktionens Fordel og bragte den et Skridt fremad mod Selskabets Uafhængighed. Ved Reskript af 17. September 1756³⁾ blev det udtrykkelig fastslaaet, at Regnskabernes Godkendelse og Kvittering var Magistraten uvedkommende, hvorved i Virkeligheden en væsentlig Anledning til Indgriben bortfaldt. Derimod led Direktionen et Nederlag i det foreliggende Spørgsmaal om Uddeling, ligesom det heller ikke kunde være den behageligt, at man ikke nøjedes med i almindelige Udtryk at stadfæste Fundatsens Bestemmelse om Magistratens Myndighed, men tillige betonedede, at intet af Vigtighed maatte besluttes eller afgøres uden dens foregaaende Overlæg og Samtykke. Dermed var givet den formelle Stadfæstelse af Magistratens Krav om Ret til Kontrol med Generalforsamlingernes Dagsorden. Spørgsmaalet var, hvor meget de forskellige Parter vilde lægge ind i Magistratens Ret til at hindre, at noget »af Vigtighed« mod dens Vilje blev besluttet eller afgjort. Skønt Praksis gik i Retning af at begrænse Kon-

trollen til Beslutninger om Anvendelse af Brandforsikringens Formue, var man dog inden for Brandforsikringen langt fra tilfreds dermed, men ønskede at gøre Brandforsikringen fuldkommen selvstændig, i hvert Fald uafhængig af Magistratens Indflydelse.

Anledningen var let fundet. I Løbet af den første Menneskealder efter 1733 havde det paa talrige Punkter vist sig nødvendigt at supplere Anordningen af 8. Maj eller forandre dens Bestemmelser. Følgen var derfor blevet, at de gældende Regler ikke var samlet i en enkelt Lov, men spredt i talrige Generalforsamlingsbeslutninger, Instrukser og Skrivelser, vekslet med Magistraten. Denne Ordning var i mange Henseender utilfredsstillende og en Ændring i høj Grad ønsket.

Allerede i 1739 var Direktionen begyndt at syle med Tanken om en ny Fundats og havde opfordret Interessenterne til, som Tilfældet havde været i 1731—33, at fremsætte deres eventuelle Ønsker eller Anker¹⁾. Denne Opfordring satte ikke Spor. Først efter en længere Drøftelse mellem Direktionen og de Deliberationskommitterede kunde man d. 2. Marts 1762 tilsende Magistraten et fuldt udarbejdet Forslag til en ny Fundats²⁾. Dette Udkast indeholdt kun faa og lidet afgørende Forandringer i Principperne for Brandforsikringens Virksomhed. I Hovedsagen havde man nøjedes med at faa indføjet de i Tidens Løb trufne Ændringer og paa enkelte Omraader udforme dem noget nærmere. Der fandtes dog een overmaade vigtig Undtagelse: Bestemmelserne om Brandforsikringens fremtidige Forhold til Magistraten. Det var derom, Striden kom til at staa og Fundatsens Skæbne til at afhænge. Forslagets Gennemførelse betød nemlig den fuldstændige Opløsning af enhver Forbindelse mellem Interessentskabet og Kjøbenhavns kommunale Styrelse. Generalforsamlingen var derefter den højeste Myndighed med Ret til at træffe Bestemmelse »udi alt, hvis Societetet og dets Fond concernerer«, endogsaa i Spørgsmaal om Fundatsen. Til denne almindelige Forskrift svarede andre mere specielle, som i det enkelte fordelte Magistratens hidtidige Indflydelse. Generalforsamlingernes Dagsorden skulde for Fremtiden fastsættes af Direktionen og de Deliberationskommitterede, efter at disse i Forvejen havde konfereret med Kvarterernes Kommitterede. Direktionen fik Ret til at antage Vurderingsmænd og sammen med de Deliberationskommitterede Bogholder og Kasserer, hvis endelige Ansættelse krævede Generalforsamlingens Godkendelse. Desuden berøvedes Magistraten al Repræsentation i Assuranceretten.

Magistraten var ikke straks klar over den Stilling, den burde indtage over for dette Angreb, men erklærede først at ville udtale sig om det tilsendte Udkast, naar en Generalforsamlings Godkendelse forelaa³⁾. Dermed var der opnaaet en ringe Udsættelse. Paa Maanedens sidste Dag fik den at vide⁴⁾, at Generalforsamlingen d. 19. Marts⁵⁾ havde udtalt sin Tilslutning. Samtidig med Meddelelsen herom opfordrede Direk-

tionen den til at fremsætte sine mulige Indvendinger, for at de kunde blive taget under Overvejelse, forinden Udkastet oversendtes Kongen til Stadfæstelse. Magistraten trak stadig Tiden ud. Først Aaret efter, d. 28. Marts 1763, afsendte den sit Svar, som paa alle Punkter var et bestemt Afslag. Den vilde hverken gaa ind paa at lade Brandforsikringen selv vælge Bogholder og Vurderingsmænd eller opgive Pladserne i Assuranceretten, overhovedet ikke paa noget Punkt opgive den Myndighed, som Reskriptet af 17. September 1756 gav den, og ansaa derfor en ny Fundats for overflødig¹).

Inden for Brandforsikringens Ledelse var man i Tvivl om den heldigste Fremgangsmaade. Først fandt man det ganske nødvendigt at tilstille Magistraten et Svar og overdrog til en af de Deliberationskommitterede, Generalauditør Brun, at forfatte det²). Senere opgav man igen denne Tanke og besluttede uden videre at indsende Fundatsen til Approbation og dermed lade følge en Imødegaaelse af Magistratens Indvendinger³). Saaledes skete det ogsaa⁴).

Tilsyneladende var Magistraten nu træt af de langvarige Stridigheder. Da Direktionens Imødegaaelse blev den tilsendt til Betænkning⁵), erklærede den ikke at ville gendrive de mange »u=tilbørlige og . . . aldeles u=forskyldte Expressioner«. Den ønskede intet hellere end at blive fritaget for enhver Forbindelse med Kjøbenhavns Brandforsikring⁶). Dette Standpunkt var nu næppe oprigtigt ment, i hvert Fald tilføjedes Betragtninger, hvis eneste Formaal maatte være at vise, at det langt fra alene var Interessenterne, som havde Interesse i deres Selskabs Administration, men at denne gik langt videre, først og fremmest til Prioritetshaverne. Det maatte ogsaa være Hensigten at bringe Fundatsen til Fald, naar det paapegedes, at dens Gennemførelse vilde berøve Kongen enhver Tilsynsret.

Var det Magistratens Hensigt gennem sin tilsyneladende Tilbagevigen over for Brandforsikringens Direktion at faa sin Myndighed paa ny understreget, opnaaede den sin Hensigt. Ganske vist forhastede Kancelliet sig ikke, men da det langt om længe afgav sit Svar, var det tydeligt, hvilket Standpunkt det indtog. Enhver Tale om at afbryde Forbindelsen mellem Magistrat og Brandforsikring blev bestemt afvist, og den første derfor henvist til at optage Spørgsmaalet om en ny Fundats til Realitetsbehandling. Først krævedes oplyst, hvor vidt den overhovedet ønskede en ny Fundats, og i bekræftende Fald, paa hvilke Punkter den krævede Ændringer i Brandforsikringens Forslag, i benægtende Fald, om den da ikke fandt det formaalstjenligt, at enkelte af de anbefalede Forandringer blev gennemført og derefter bekendtgjort ved en Plakat. Dog ikke alt i Kancelliets Skrivelse maatte være Magistraten lige behageligt. Det var utvivlsomt med blandede Følelser, at den saa sig belært om det rimelige i, »at De icke uden tilstreckelig Grund

og høy Nødvendighed kuldkaste det, som af samtlige Interessentere i en Generalforsamling er bleven besluttet eller vedtaget¹⁾. Dette tydelige Fingerpeg blev ikke taget til Følge. Da Magistraten d. 12. Januar 1767 oversendte Resultatet af dens Overvejelser, indeholdt det ikke paa noget Punkt en Indrømmelse af Brandforsikringens Ønsker. Tanken om en ny Fundats blev pure afvist og den gamle i det hele erklæret fyldestgørende. Kancelliets Anvisning, eventuelt at udstede en Plakat med enkelte Reformers, var dog delvis bleven fulgt. Reformers ønskede man ganske vist ingen af; derimod kunde man gaa med til at gentage og sammenfatte i en Anordning de i Tidens Løb indførte Forandringer: Generalforsamlingens Omordning, Indførelse af Deliberationskommitterede, Forbedring af Vurderingsforretningerne og Forsikringen af Voldmøllerne. For at ingen Tvivl skulde være til Stede angaaende Magistratens Myndighed var det desuden udtrykkelig indskærpet, at dens Grundlag stadig var Reskriptet af 17. September 1756²⁾.

Til største Misfornøjelse for Brandforsikringens forskellige Myndigheder førtes denne Forhandling fuldstændig uden deres Medvirken og saaledes, at de slet ikke kendte Sagernes Stilling. Baade blandt Interessenter³⁾ og Deliberationskommitterede⁴⁾ kom Misfornøjelsen til Orde. I lang Tid søgte Direktionen forgæves at trænge sig ind i Drøftelsen ved at udbede sig »den Grace, at Deres Excellence [og de] høye og gode Herrer ville sammentræde med os, tilligemed de Herrer Deliberations Committerede for nærmere derom at deliberere og ud i disse Poster at faae en endelig Slutning⁵⁾. Da Svaret blev en kølig Afvisning⁶⁾, var det et Øjeblik paa Tale at søge Spørgsmaalet om Brandforsikringens Bidrag til Brandvæsenet sammenkædet med det om en ny Fundats⁷⁾. Tanken blev dog atter opgivet og i Stedet for besluttet at indsende en ny og endnu mere underdanig Anmodning, i hvilken man endogsaa gik til »ydmygst« at bede og forestille, »at De dog i det mindste som høye Medinteressentere ville bevise Societetet den Godhed og med det paa eet og det samme Sted overlægge og samtyche« . . . . Da Direktionen ikke engang fik Svar paa denne Skrivelse, er det ikke til at undres over, at man inden for Brandforsikringen følte sig i høj Grad krænket og betragtede det som haabløst af Magistraten at vente den fjerneste Imødekommenhed. Først sikrede man sig Støtte ved at indhente skriftlige Betænkninger fra Kvarterernes Kommitterede og opnaaede ogsaa, skønt enkelte var stemt for at bevare Magistratens Tilsyn, at faa Bemyndigelse til at arbejde for Kassens Selvstændighed og til at indgive en Ansøgning til Kongen om at stadfæste Udkastet til Fundatsen⁸⁾. Under Indtrykket af disse Svar var der i Øjeblikket i Direktionen, hvis Forbitrelse aabenbart var i Stigning, Stemning for at drive Sagen til det yderste ved paa Grundlag af den gamle Fundats' 15. Post, som gav Generalforsamlingen Myndighed til at overlægge og beslutte de fornødne Ting,

uden videre at sætte den ny Fundats i Kraft. Alene dette vilde formentlig »være det aller største, fuldkomneste og uimodsiigeligste Beviis paa Societetets Independence og Frievillighed«. Dette fandt de Deliberationskommitterede var for voveligt et Skridt og besluttede i Stedet, at dels de selv, dels Direktionen med nogle Dages Mellemrum skulde henvende sig direkte til Kancelliet¹⁾. Saaledes skete det ogsaa²⁾. Først og fremmest søgte man oplyst, hvor vidt der var noget til Hinder for Udstedelsen af en ny Fundats, og indskærpede ved samme Lejlighed, at Societetet var »frivilligt, hvoraf vil følge dets generale Forsamlings Beslutningers ved Magt staaende«. Samtidig bad man om, at der maatte blive lagt Pres paa Magistraten, at den skulde delegere nogle af sine Medlemmer til at træde i Konference med Direktionen, saa man kunde blive enig om Fundatsens Indhold.

Kancelliet havde nu Ordet og søgte aabenbart at gaa midt imellem Parterne³⁾. Magistraten fik Tilslutning for sit Standpunkt, at ingen ny Fundats var nødvendig, og at man kunde nøjes med i en Plakat at bekendtgøre de trufne Forandringer. Til Gengæld fik Brandforsikringen den Indrømmelse, at dens Direktion maatte antage Vurderingsmestre. Dermed var dog ikke truffet nogen Bestemmelse angaaende Magistratens almindelige Myndighed. Man ønskede aabenbart, at de stridende Parter selv skulde komme overens derom. Det var overladt til Magistraten, om den desangaaende vilde konferere med Direktionen og de Deliberationskommitterede eller foretrak skriftlig Meningsudveksling. Desuden blev som et Udtryk for, at Kancelliet ikke havde givet nogen af Parterne Medhold, begge Udkast, saavel Brandforsikringens til en Fundats som Magistratens til en Plakat, tilbagesendt.

Atter begyndte en langvarig og skarp Brevveksling mellem de to lige stridbare Parter. Efter at en fornyet Henvendelse til Magistraten om en mundtlig Sammenkomst⁴⁾ havde mødt Afslag⁵⁾, lod Direktionen den vide, at den omtalte Konference var nødvendig, »efterdj vi befinde Omstændighederne at være saa indviklede, confusse og lovstriidige, idet at Interessenterne derved absolute maatte ansees som u-myndige i, hvad de har og herefter beslutter«⁶⁾. Denne skarpe Tiltale gjorde Indtryk. Ganske vist lod Magistraten Direktionen vide, at den ikke fandt det behageligt at deltage i en Forhandling, »naar derudj skulle ventileres om u-nyttige Ord«. I Realiteten var den dog — uvist af hvilken Grund — i fuldt Tilbagetog og bad Direktionen meddele, hvilke Forandringer den kunde ønske indført i en Plakat⁷⁾. Den saaledes antydede Mulighed for en Sammenkomst blev ogsaa til Virkelighed, saa snart Direktionen havde gjort Undskyldning og meddelt, at dens Udtryk var »blevne anderledes optagne end af os meente«⁸⁾.

D. 18. Marts 1768 mødtes som Delegerede fra Magistraten, Etatsraad Fædder og Justitsraad Nissen med Direktionen og nogle af de Delibera-

tionskommitterede. Fra Brandforsikringens Side betragtede man Slaget som tabt og havde opgivet Haabet om at se Selskabet gjort uafhængigt. Ganske vist hævdede man stadig, at det var en Fornærmelse mod Interessenterne, naar en Generalforsamlingsbeslutning blev omstødt, og søgte saaledes formelt at opretholde sit gamle Standpunkt, men berøvede det samtidig enhver reel Betydning ved at gaa med til, at der stadig intet maatte sættes til Forhandling paa en Generalforsamling, med mindre Magistraten forud havde givet sit Samtykke¹⁾. Med denne store Indrømmelse som Grundlag var det let at komme til Enighed.

10. Nybrogade og Gammelstrand. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

Allerede d. 27. Juli 1768 kunde Komiteen meddele²⁾, at et Resultat var naaet. Magistraten beholdt sine Pladser i Assuranceretten, og Spørgsmaalet om Bogholder var ladet uomtalt. Med Hensyn til Stillingen over for Magistraten var Afgørelsen ikke saa tydelig som ønskeligt. Paa den ene Side opretholdtes Paabudet, at Generalforsamlingernes fuldstændige Dagsorden i Forvejen skulde meddeles Magistraten; men paa den anden Side var det ligesom forhen kun i Spørgsmaal »af Vigtighed — dog tilføjet — som angaar Cassens Fond«, at intet maatte besluttes eller afgøres uden Magistratens foregaaende Overlæg og Samtykke. Dermed var opnaaet, at Brandforsikringen i alt, som ikke angik Formuen, var ganske uafhængig, men samtidig var der aabnet Mulighed for fortsatte Stridigheder om Betydningen af Udtrykket »af Vigtighed«. Inden for de Deliberationskommitterede var man klar over denne Vanske-

lighed og ønskede fra flere Sider Sagen optaget til ny Forhandling¹⁾. Dette var dog alt for farligt og kunde let bevirke, at de magre Frugter af den langvarige Kamp blev forspildt. D. 7. November afsendtes Koncepten til den ny Plakat til Magistraten²⁾, som d. 30. lod den gaa videre til Kancelliets Approbation³⁾, der fulgte ved Reskript af 23. December 1768⁴⁾, bekendtgjort ved Raadstueplakat af 9. Januar 1769⁵⁾. Kancelliet havde godkendt det oversendte Forslag, dog med Gentagelse af det Forbehold, at Kassens Overtagelse af Lygte- og Sprøjteskatten for de Interessenter, som i 13 Aar havde betalt deres Afgifter, i Overensstemmelse med Reskriptet af 6. November 1767 kun skulde gælde, saa længe Brandforsikringen blev skaanet for alt for store Tab⁶⁾.

Naar der trods de store Anstrengelser ikke blev vundet mere, er det muligt, at Brandforsikringen selv har sin Del af Skylden. Det var uklogt, at Direktionen samtidig med, at der var Forhandlinger i Gang om dens Forhold til Magistraten, pludselig kastede et helt nyt Spørgsmaal ind i Debatten ved at foreslaa Løn til Direktørerne. Det var kun at ægge Magistraten til med de ældre Bestemmelser i Haanden at gøre sin øjeblikkelige Indflydelse gældende, og det skulde ikke friste den til, umiddelbart efter godvilligt at give Slip paa enhver Magt.

Paa Generalforsamlingen d. 9. Maj 1766⁶⁾ indstillede Direktørerne til Godkendelse, at hver af dem i Fremtiden skulde have en aarlig Løn af 200 Rd. Da man imidlertid fandt, at denne Indrømmelse til de nuværende og fremtidige Styrere af Brandforsikringen vilde være en Ubilighed mod dens foregaaende Ledere, som uden Godtgørelse havde maattet ofre deres Kræfter, indeholdt Forslaget den ret ejendommelige Plan, at det skulde staa Kassens tidligere Direktører aabent efter Tur, og naar Pladser blev ledige, at genindtræde i deres forrige Stilling. Generalforsamlingen, der aabenbart har været livlig og ret kaotisk, begyndte med at godkende Forslaget med 35 mod 23 Stemmer. Da Forhandlingen imidlertid havde trukket længe ud og adskillige efter Sigende allerede havde forladt Mødet⁷⁾, søgte Mindretallet at komme Afgørelsen til Livs ved at kræve dels kvartervis Afstemning, dels at de fraværendes skriftlige Vota skulde medregnes. Dette var mod Fundatsen og maatte derfor afvises, hvorefter det, trods Direktionens Protest, blev vedtaget paa ny at henvise Sagen til Overvejelse af de Deliberationskommitterede. I Overensstemmelse med disses Afgørelse⁸⁾ kom Forslaget, skønt Magistraten paa Forhaand havde nægtet sit Samtykke⁹⁾, atter til Behandling paa den følgende Generalforsamling¹⁰⁾, som ganske vist principielt gav det sin Tilslutning, men indskrænkede dets Rækkevidde ved kun at lade det gælde i 3 Aar for de 2 ældste Direktører, hvad der betød en Nedsættelse i den aarlige Udgift fra 1000 til 400 Rd.

*) Se S. 174.

Ved Magistratens Indsigelse var Sagen bleven et Stridspunkt mellem Brandforsikringen og Magistraten. Begge Parter tyede til Kongen; Direktionen i en Ansøgning af 31. August 1767¹⁾. Dens Argumenter var dels det reelle, at den store Fremgang for Brandforsikringen og Forøgelse af dens Fond gjorde det rimeligt, at Direktørerne fik Løn for deres voksende Arbejde, dels det formelle, at Magistraten havde berøvet sig enhver Ret til Protest ved at undlade, da Sagen første Gang skulde for paa Generalforsamlingen, at gøre sit afvigende Standpunkt gældende. Reskriptet af 17. September 1756, der maatte være Grundlaget for de forskellige Myndigheders indbyrdes Forhold, gjorde nemlig som bekendt Generalforsamlingens Dagsorden afhængig af Magistratens foregaaende Overlæg og Samtykke. Ved nu at tie til Meddelelsen om, at Lønspørgsmaalet skulde behandles, havde den samtykket og var derefter afskaaret fra at sætte en afvigende Mening igennem. Til alt dette kom saa endda det urimelige i, at Brandforsikringens Flertal ikke skulde have Ret til uden Indblanding at træffe en saadan Foranstaltning. I Magistratens Betænkning²⁾ var Hovedvægten lagt paa Direktionens Brud paa Reskriptet af 17. September 1756 ved trods forudgaaende Indsigelse at lade den anden Generalforsamling behandle Lønningssagen. Samtidig satte man et Spørgsmaalstegn ved dens Afgørelse, idet man fremhævede, at der hverken var givet Meddelelse om de tilstedeværendes Antal eller de nøjagtige Tal for Afstemningen, og endelig bestred man Beslutningens Formaalstjenlighed, idet den formentlig vilde føre til, at Direktørposterne blev besat under Hensyn til, hvor vidt de lysthavende havde Trang til en Ekstraandtægt. I Sammenligning dermed var det heldigere at have økonomisk uafhængige Mænd som Ledere.

Hvor meget end Billigheden talte for Direktørernes Ønske om Løn, fulgte Kancelliet alligevel Magistraten og lod Parterne vide, at Beslutningen var stridende mod Fundatsens 12. Post og derfor ikke kunde stadfæstes³⁾. Med denne Afgørelse slog man sig dog ikke til Ro. Direktør Barfred, som utvivlsomt var den drivende Kraft, var ikke en Mand, som saa let lod en Sag falde. Var den ene Vej bleven ham spærret, forstod han straks at finde en ny. Saaledes ogsaa i dette Tilfælde.

Utvivlsomt paa Direktionens Tilskyndelse henvendte Arvingerne efter Direktør Ole Mandix sig paa Kontoret og krævede uden Hensyn til Kancelliets Afgørelse, men i Henhold til Generalforsamlingsbeslutningen, udbetalt 400 Rd., som havde tilkommet ham, hvis Brandforsikringens Afgørelse stod ved Magt⁴⁾. Tilsyneladende var Direktionen meget spagfærdig, henviste Arvingerne til Magistraten og nøjedes med at anbefale deres Andragende⁵⁾. Resultatet blev selvfølgelig kun et fornyet Afslag⁶⁾. Dermed var naaet, hvad aabenbart havde været Hensigten, at bringe Sagen tilbage til det Punkt, hvor den var, forinden Kan-

celliet fik med den at gøre. Inden man nu gik videre, ønskede man at sikre sig Interessenternes Støtte og opnaaede, at de Kommitterede med 68 Stemmer mod 49 billigede Direktørernes Lønkrav¹⁾. Derefter besluttede Direktionen at drive Sagen paa Spidsen og lod sig uden videre Lønnen udbetale²⁾. Naar Direktionen vovede et saa dristigt Skridt, skyldtes det Overbevisningen om at have faaet nye Vaaben i Hænde. I de ved Raadstueplakat af 9. Januar 1769 bekendtgjorte Forbedringsposter var det formentlig udtrykkelig bleven fastslaaet, at de 10 kommitterede Interessenter skulde være »authoriserede at præsentere det heele Interessentskab, og hvad af dennem vedtages og besluttet . . . være lige saa kraftigt, som det herudi var indført«. Denne Bestemmelse havde imidlertid en Hage. Hvorledes komme ud over, at Spørgsmaalet endog i høj Grad angik Kassens Fond og derfor henhørte under Magistraten? Dette gjorde man ved dels at hævde, at det aldrig kunde være »noget af Vigtighed«, om ogsaa de to ældste Direktører fik tillagt 200 Rd.s Løn, dels ved — som det afgørende — at pege paa, at de 400 Rd. slet ikke skulde udbetales af Kassens Fond, men derimod af Kontorkassen, der nu havde naaet en Størrelse af 33000 Rd., og hvis Bestyrelse ifølge 8. Post i Fundatsen 1731 alene var betroet Direktionen³⁾.

Behændigheden var stor og tillige ægte Barfredsk. Men nu Magistraten. Var den tilbøjelig til ved disse Juristerier at lade sig slaa af Marken? Som det var at vente, tyede den straks til Kancelli og Konge⁴⁾. Skønt den protesterede mod Lovligheden af Direktionens skriftlige Henvendelse til Interessenterne, benyttede den umiddelbart efter dens Resultat til at fremhæve det urimelige i mod en saa stor Minoritet at ville gennemtvinge Direktørernes Lønning, tilmed da Kontorkassen ikke var større, end Tilfældet var. Endelig fandt Magistraten det »næppe troeligt«, at Direktørerne havde dristet sig til uden videre at lade sig Løn udbetale. Kongens Svar blev en afgørende Sejr for Magistraten. Ved Reskript af 23. Marts 1770⁵⁾ gentoges Forbudet mod Lønnen, og det blev paalagt at tilbagebetale de allerede hævdede Penge. Aaret efter indskærpede yderligere et kongeligt Reskript de forskellige under Magistraten sorterende Kommissioner, at de havde at være den lydige og ikke sætte sig mod dens Anordninger⁶⁾.

Tilsyneladende var nu alle Veje forsøgt og alle Midler opbrugt. For Direktionen syntes der ikke andet at gøre end at tilbagebetale den hævdede Løn. Alligevel søgte den at fortsætte Kampen ved at føre den over paa det principielle Omraade, Kassens Selvstyre. Uagtet det maatte synes haabløst at rejse dette Spørgsmaal lige efter, at Forbedringsposterne var udstedt, besluttedes det paa et Møde med de Deliberationskommitterede⁷⁾ at faa det underkastet en nærmere Drøftelse, hvilken Myndighed der egentlig tilkom Generalforsamlingen, og navnlig hvad det betød, at intet af Vigtighed vedrørende Kassens Fond kunde besluttes

uden Magistratens Samtykke. De Deliberationskommitterede var saaledes stadig villige til at støtte Direktionen og vedtog at træde sammen med 2 Interessenter fra hvert Kvarter for at blive klar over, hvad der burde foretages. D. 22. Februar 1771 fandt Mødet Sted¹⁾. Direktionen var endnu kamplysten og hævdede, foranlediget ved Lønningsspørgsmaalets Afgørelse, at Societetets Rettigheder, naar dets Beslutninger skulde være afhængige af Forestillinger derimod, syntes »at være paa meget svage Fødder«. Den fastholdt derfor sit Ønske om at opnaa en nøjagtig Bestemmelse af Magistratens Myndighed og hævdede som sin Fortolkning, at det egentlige Fond, skabt ved Interessenternes Indskud og Præmier og disses Forrentning, ikke maatte røres, og at f. Eks. Tilskudet til Brandvæsenet utvivlsomt var en Bestemmelse, som krævede Magistratens Medvirken. Hvad derimod angik Direktørernes Løn af Kontorkassen, henhørte den alene under Generalforsamlingen. Direktørerne bad derfor de Deliberationskommitterede sammen med de tilkaldte virke hen til, at nogle af disse sammen med dem selv og Repræsentanter for Magistraten fik denne Fortolkning hævet til lovformelig Regel. Nu viste det sig imidlertid, at Interessenterne ikke længere ønskede at følge Direktionen. Spørgsmaalet om Direktørernes Løn betragtedes som endelig afgjort, medens den principielle Fortolkning af Forbedringsposterne ganske overlodes til Direktionen, der selv maatte afgøre, om den ønskede Spørgsmaalet rejst. Nederlaget var utvivlsomt; en Henvendelse til Magistraten førte selvfølgelig ikke til noget Resultat²⁾.

Nu viste sig hele Barfreds Trættekærhed og Stædighed. Paa egen Haand fortsatte han Striden og nægtede haardnakket at betale Pengene tilbage. Først da Direktionen truede med at tage andre »Messures«³⁾, og Magistraten henviste Sagen til retslig Afgørelse⁴⁾, gav han efter og indbetalte paa egne og Mandix Arvingers Vegne det hævdede Beløb⁵⁾. Hermed havde han dog ikke ladet Sagen falde, men begyndte snart en energisk Agitation for paa dette og andre Punkter at faa Fundatsen ændret⁶⁾.

Hele denne Kamp gjorde næppe Magistraten blidere stemt og var utvivlsomt Grunden til, at den samtidig paa et andet Punkt yppede Kiv og søgte at komme Direktionen til Livs ved under Foregivende af at varetage Interessenternes Interesser at spille disse ud mod deres Le-

*) Det kan bemærkes, at Brandforsikringen i et Par Tilfælde forstod at sætte sig ud over Forbudet mod at bevilge dens Direktører Løn. Saaledes besluttede man paa Generalforsamlingen d. 18. November 1774 til Gengæld for, at Direktørerne Julbye og Beckman gik ind paa at fungere i endnu 2 Aar, at love dem »et convenable Honorarium«, som derpaa 2 Aar senere blev fastsat til 400 Rd. for hver⁷⁾. Desuden bevilgedes der paa Generalforsamlingen d. 26. Marts 1778 den forhenværende Direktør og Bogholder Kommerceraad Bech en »don gratuit« paa ikke mindre end 1200 Rd.⁸⁾

dere. Anledningen var i høj Grad trukket ved Haarene. Som det lige siden Brandforsikringens Oprettelse havde været Skik, ønskede Direktionen paa Generalforsamlingen d. 2. Marts 1770, hvor en Direktørpost skulde besættes, at foreslaa 3 Mænd, blandt hvilke Medlemmerne kunde træffe deres Valg. Paa Meddelelsen herom¹⁾ gav nu Magistraten til Kende, at den foretrak, at Interessenterne uden at være bundet til Direktionens Forslag, havde fuldkommen Frihed til at vælge, hvem de fandt for godt²⁾. Direktionen ændrede dog ikke sin Fremgangsmaade og mødte Tilslutning paa Generalforsamlingen. Magistraten søgte derefter

11. Frederiksholms Kanal. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

Støtte i Danske Kancelli³⁾, men opnaede kun et Svar, der i Almindelighed stadfæstede de gældende Bestemmelser og forlangte det indberettet, hvis de blev overtraadt, men ellers ikke indlod sig i nogen Drøftelse af det foreliggende Tilfælde⁴⁾. Afvisningen var fuldstændig.

Alle disse Sammenstød var ikke uden Fare, fordi de delvis faldt paa et Tidspunkt, da Struensees Reformere havde omstyrtet alle tilvante Forhold i Kjøbenhavn, og der som den faktiske Magthaver i Byen sad en Mand, Overpræsident U. A. Holstein, som trods al Reformiver dog fandt, at »jo mere et Folk kan røre sig frit, desto flere blive Misbrugene«⁵⁾. Netop den langvarige Strid mellem Brandforsikringens Ledelse og Byens Styrelse kom ogsaa til at danne Udgangspunktet for et langt- fra betydningsløst Angreb paa Kassens Selvstyre. D. 12. Maj 1771 indsendte nemlig Overpræsidenten en Promemoria⁶⁾, i hvilken han frem-

satte de skarpeste Klager over Tilstandene. Administrationen var efter hans Mening saa uregelmæssig som vel mulig, og Styrelsen, bestaaende af 120 »meget urolige Folk«, var Skyld i, at det ved Forsamlingerne gik »meget uanstændigt og parlamentarisk til«. Til dette almindelige Angreb føjedes den nærgaaende Anke, at Direktionen ved sine Pengeanbringelser lod sig lede af Ønsket om at hjælpe Venner og Bekendte. En gennemgribende Forandring var en Nødvendighed og kunde alene gennemføres ved at lade Generalforsamlingen bortfalde og Direktionen afløse af 3 for eet Aar blandt Byens rigeste Borgere udnævnte Ledere, som kun med Magistratens Samtykke maatte udlaane Kapitalerne. Prioriteterne burde aldrig overstige Halvdelen af Vurderingssummen og ingen Restancer taales. Først derved skabtes Sikkerhed for Brandforsikringens Formue, og man var ikke udsat for, som nu var Tilfældet, at en almindelig Opsigelse næppe vilde indbringe en Fjerdedel af den nominelle Kapital.

Dette Angreb synes slet ikke at være kommet til Brandforsikringens Kundskab. I hvert Fald sporer man intet til det Røre, som utvivlsomt vilde have været en Følge, hvis det var sket. Struensee lod ikke Holsteins Betænkning uanset, men søgte fra anden Side at skaffe sig nærmere Besked om Brandforsikringens Anliggender¹⁾. Han fik derved at vide, at en almindelig Opsigelse af Kapitalerne for at nedbringe Laanene til Halvdelen af Vurderingssummen vilde medføre en fuldkommen Usikkerhed i alle Kreditforhold. Ligesaa lidt var der nogen Anledning til en Ændring i Styrelsesforholdene, idet de allerede fastsatte Regler forhindrede Direktionen i baade paa egen Haand at træffe vigtige Beslutninger og paa utilbørlig Maade at fare med Lempe over for sendrægtige Betalere. Angrebet var saaledes afvist og fik ingen videre Følger; Skrivelsen blev liggende uanset blandt Struensees andre Papirer.

Derefter havde Brandforsikringen Fred lige til 1778, da det atter trak op til en alvorlig Konflikt. Paa Tilskyndelse, blandt andet af Arveprins Frederik, havde de Deliberationskommitterede vedtaget at træffe Forholdsregler til under Forsikringsgenstandene at optage Købmandsvarer og meddelt Magistraten, at et Forslag derom vilde blive fremsat paa den første Generalforsamling²⁾. Da Magistraten trods den høje Protektion var imod Tanken og nedlagde Protest mod Spørgsmaalets Behandling³⁾, og de Deliberationskommitterede undlod at tage Indsigelsen til Følge⁴⁾, brød Striden atter ud. Et kongeligt Reskript af 25. Marts 1778⁵⁾ gav imidlertid Brandforsikringen Medhold, men fik, da Generalforsamlingen forkastede Forslaget⁶⁾, ikke nogen Ændring i Forretningsprincipperne til Følge.

Først i 1783 kom det til en virkelig Brydning, denne Gang om Ansættelsen af en ny Bogholder. For Magistraten var det en given Ting, at Afgørelsen paahvilede den, hvorimod der fra Direktionens Side blev

gjort gældende, at det hverken i Fundatsen af 1733 eller Forbedringsposterne 1769 med et eneste Ord var nævnt, at Bogholderen blev ansat af Magistraten, og at det naturligt maatte tilkomme den samme Myndighed, hvem Ansvar for Forretningsførelsen paahvilede, at sørge for Funktionærer. Disse Grunde gik an; derimod var det unægtelig lidt dristigt at paastaa, at Reskriptet af 1756 havde fritaget Magistraten for all Ansvar vedrørende Kassen; tværtimod var det modsatte Tillæddet¹⁾. Til Trods for denne Svagbed i Argumentationen fik Direktionen Medhold hos Kancelliet, hvem Sagen til sidst blev forelagt. Et kongeligt Reskript af 24. September 1783 gav Brandforsikringen Ret til selv at antage Bogholder og fritog til Gengæld udtrykkelig Magistraten for ethvert deraf følgende Ansvar²⁾. Over denne Afgørelse blev Magistraten alvorlig vred og ønskede nu i Overensstemmelse med »den naturlige Billighed« at blive løst fra enhver Forbindelse med Brandforsikringen³⁾. Inden Kancelliet vilde tage nogen Beslutning, ønskede det imidlertid oplyst, om ikke det Tilsyn, som ifølge 18. Post i Fundatsen af 1733 skulde føres ved nogle af Magistratens Medlemmer, var den en tilstrækkelig Garanti⁴⁾. Spørgsmaalet var vanskeligt at besvare. Ved at indrømme Sandheden, at Tilsynet i Aarenes Løb var ophørt, satte man unægtelig sin Pligtfølelse i et uheldigt Lys og viste, at det Ansvar, som efter Foregivende tyngede saa stærkt, fordi det ikke fulgtes af tilsvarende Rettigheder, ikke engang havde bevæget Magistraten til at opfylde de allerede fastsatte Forpligtelser. Dens Svar⁵⁾, som gentog Ønsket om at faa Forholdet løst, gik derfor hen over Vanskelighederne med nogle almindelige Talemaader, at Brandforsikringens Vækst gjorde den omtalte Kontrol utilstrækkelig, og at Magistratens Arbejde desuden var vokset saa stærkt, at den ikke kunde overkomme det. Behændigt, men ikke egentlig loyalt over for Brandforsikringens Direktion, som samtidig støttede den i dens Modstand mod Kravene om en ny Fundats, benyttede man endelig et d. 26. April 1783 fra en Del Interessenter tilsendt Udkast⁶⁾ til at gøre gældende, at der ogsaa inden for Brandforsikringen næredes det samme Ønske om at faa Forholdet løst. Dette blev dog ikke bevilget, men derimod bestemt, at det »indtil videre« skulde forblive ved den fastsatte Ordning⁶⁾. Dermed var det gjort til et Tidsspørgsmaal, naar Resten af den en Gang saa faste Forbindelse mellem de to Myndigheder skulde fuldstændig opløses.

I betydelige og indflydelsesrige Kredse blandt Brandforsikringens Interessenter var man langtfra tilfreds med dette Resultat. Ved afgørende Lejligheder som i Spørgsmaalet om Udbytte til de forsikrede og om Løn til Direktøerne var det Magistraten, der havde sat sin Vilje igennem. Ingen kunde vide, om den ikke ogsaa i Fremtiden vilde vise

*) Se S. 94.

12. Christiansborg Slot, set fra Frederiksholms Kanal. 1746. Stik i Danske Vitruvius.

sig som den stærkeste. Mange havde derfor ogsaa været misfornøjet med Direktionens Optræden og forlangt, at den med Kraft skulde føre Kampen igennem og gøre Selskabet til en virkelig selvstyrende Organisation, uafhængig til alle Sider og kun behersket af Interessenternes Vilje, saaledes som den gav sig til Kende paa Generalforsamlingen. Bag ved dette Krav laa Ønsket om at benytte det opnaaede Selvstyre til at skaffe de forsikrede Del i det voksende Overskud, hvorfor det ikke var helt uberettiget, naar Modstanderne ensidig hæftede Opmærksomheden paa dette Punkt. Som Spørgsmaalet kom til at foreligge, drejede det sig imidlertid ikke i første Linie om Udbyttet, men om Brandforsikringens Forhold til Magistraten.

Kampen, som baade blev lang og bitter, falder i flere Afsnit.

Det første fik sit Præg af Vinhandler Frederik Barfred. Denne Mand er en af de mærkeligste Skikkelser inden for det 18. Aarhundredes kjøbenhavnske Borgerskab¹⁾. Takket være et rigt Giftermaal og sin ubestridelige Dygtighed oparbejdede han som Vinhandler og Indehaver af Raadhusets Stadskælder en betydelig Virksomhed og fik samlet en saa stor Formue, at han var i Stand til at købe Hovedgaarden »Benzonsdal«. Ogsaa i Byens offentlige Liv tog han ivrig Del, navnlig som Medlem af de 32 Mænd. Han var imidlertid en yderst stridbar Natur, hvis Livsbane er betegnet ved en lang Række Stridigheder med saa godt som alle, med hvem han kom i Berøring. Det er næppe muligt at aabne en Protokol eller blade i Aktstykker, som angaar Byens Historie i sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede, uden hvert Øjeblik at støde paa en af Barfreds mange Betænkninger og Forslag. Nogen fremragende Stilist var han ikke. De er altid uklare og taagede og med en Stave-maade, som er hinsides alle Regler; derimod vidner de med Hensyn til skarpe Udtryk om en betydelig Opfindsomhed. Som Direktør i Københavns Brandforsikring havde Barfred været den drivende Kraft i Arbejdet for Udbytte til Interessenterne og Løn til Direktørerne. Det Nederlag, der var blevet Resultatet, viste ham Magistratens Magt og gjorde ham opsat paa at knække den. Han fratraadte som Direktør, men overtog Hvervet som Deliberationskommitteret for Snarens Kvarter og fik derved det formelle Grundlag for sin Opposition.

1774 tog han fat paa Værket²⁾. Brandforsikringen var da efter hans Overbevisning kommet i stor »Confution og Uorden« . . . »formedelst jndløbende Urigligheder«. Dertil var to Aarsager. Da Selskabet ikke ejede nogen virkelig Fundats, men maatte lade sig nøje med Forbedringsposterne af 1769, var det at ligne ved »eet Skib i Havsnød uden Roer og Compass«, »eet Huus bygt paa Sand«. Desuden skabte Magistratens Indflydelse »een dobbelt Administration og særskilt Direction (uligt jmod alle andre frie Interessentskaber)« og foraarsagede derved en almindelig Utryghed, som gjorde, at saa mange af Interessenterne

ikke vilde udsætte sig for at faa deres Beslutninger paa Generalforsamlingen underkendt og derfor afholdt sig fra at give Møde. Paa disse Mangler kunde der kun raades Bod ved Udstedelsen af en ny Fundats. Dens Grundtanke skulde være Brandforsikringens Selvstændighed og Uafhængighed til alle Sider eller nærmere bestemt: dens Interessenters »Frjehed, Ret og Eyendom til Cassen«. For at opnaa dette krævede han nu paa 69 Interessenters Vegne, at Generalforsamlingen skulde nedsætte en ekstraordinær Kommission, bestaaende af de Deliberationskommitterede og 2 af hvert Kvarters Kommitterede, i alt 36 Mænd. Dette Udvalg skulde i Samraad med Direktionen og nogle af Magistratens Medlemmer trække Linierne op for Brandforsikringens fremtidige Stilling og derpaa overdrage et Underudvalg at udarbejde en ny Fundats, som paa den følgende Generalforsamling skulde forelægges og derefter indsendes til kongelig Stadfæstelse.

Det første Skridt var Indkaldelsen af den ekstraordinære Generalforsamling. Allerede paa dette Punkt viste det sig, at Barfred mødte en uovervindelig Modstand. Direktionen lod til at være fuldkommen tilfreds med Forholdene, som de var, og fandt, at Interessenterne ikke kunde stille yderligere Krav til Kassen end Erstatning i Ildebrandstilfælde. Den ønskede derfor slet ikke at inklade sig paa nogen Strid med Magistraten. Skønt Barfred Gang efter Gang og i stadig skarpere Vendinger krævede en Generalforsamling afholdt og til sidst lod sit Forlangende overbringe af Notarius publicus, naaede han ikke et Skridt videre. Direktionens Optræden var lidet mandhaftig. I Stedet for selv at træffe Bestemmelsen tyede den til Magistraten og bad den om at lægge sig imellem. Ved en enkelt Lejlighed modtog den en kølig Afvisning¹⁾ og fik at vide, at det var dens egen Sag at afgøre, hvor vidt den vilde føje Barfred, og at Magistraten først havde Anledning til at gøre sin Vilje gældende, naar der fra Direktionen forelaa Underretning om den paagældende Generalforsamlings Dagsorden. Paa Direktionens gentagne Anmodninger lod den sig dog omsider formaa til Indskriden. Først afkrævede den Barfred en Forklaring²⁾ af hans mange mindre vel overvejede Udtryk, f. Eks. hvad han mente med Bemærkningen om, at der i Selskabet raadede en stor »Confussion og U=orden«, at man følte »stoer Incommodation« etc. Derpaa indgik den med Forestilling til Kancelliet³⁾ og gjorde dette opmærksom paa, at Barfred var en ubelejlig Person, der tidligere havde gjort sig bemærket ved skadelige Forslag, og hvem det vilde være heldigt at tilkendegive, at det var Direktionens Sag og ikke Interessenternes at bestemme en Generalforsamlings Afholdelse. Kancelliet efterkom Anmodningen⁴⁾ og gav Barfred det Raad for Fremtiden ikke oftere at fremkomme med slige Forslag.

Allerede Aaret efter havde Barfred glemt Advarslen. For at »forekomme Hævd og i Tide paatale min egen samt Med=Interessenters Ret

og Eyendom« fremsatte han sine Ønsker paa Generalforsamlingen d. 8. Marts 1776 og fik efter eget Udsagn Tilslutning til, at et nyt Møde skulde sammenkaldes for at drøfte Sagen¹⁾. Da dette ikke skete, formulerede han en Dagsorden med følgende Punkter: Nedsættelse af en Kommission til at forfatte en ny Fundats og Ansættelse af en lønnet juridisk Interessent, som kunde føre den i Pennen. Efter forgæves at have indgivet en lang Række Betænkninger til Direktionen²⁾ opnaaede Barfred langt om længe, at den stillede sig lidt mere imødekommende over for hans Krav. Ganske vist vilde den ikke opfylde Ønsket om en ekstraordinær Generalforsamling, men antydede dog, naar den ordinære fandt Sted, at ville tage Spørgsmaalet op til Behandling³⁾. Dette hang sammen med, at den netop i Øjeblikket som Følge af Forslaget om Forsikring af Sukker og andre Købmandsvarer befandt sig i et Mod-sætningsforhold til Magistraten⁴⁾. Da Generalforsamlingen d. 26. Marts 1778⁴⁾ havde forkastet dette Forslag, var der for Direktionen ingen Grund til mere at stille sig imødekommende over for Barfred. Den fik derfor det samme Møde til at afvise Forslaget om en ny Fundats og nøjes med i al Almindelighed at henstille til de Interessenter, der ønskede Forandringer truffet, at fremsætte deres Forslag, for at de eventuelt kunde blive tilføjet i Forbedringsposterne.

Dette var nok til at give Barfred »destomeere Moed og Lyst, samt Frihed og Rettighed til at kand continuere«. Han udarbejdede en formelig Fundats og overgav den til de Deliberationskommitterede⁵⁾, for at de kunde fremsætte deres Bemærkninger om den. Derpaa ønskede han den forelagt de enkelte Kvarterer til Behandling og først derefter Generalforsamlingen.

Det indsendte Fundatsudkast viser Enkelthederne i Oppositionens Program. Det var gennemgaaende maadeholdent. Selvfølgelig blev Interessenternes Ejendomsret til Kassen udtrykkelig fastslaaet og Regler fastsat for denne Rets Omfang. Barfred fandt det nemlig ubilligt, at en Husejer, der kun havde haft sin Ejendom forsikret i faa Maaneder, skulde have en lige saa stor Part i Formuen som den, hvis Hus gennem mange Aar havde bidraget til dens Forøgelse. Han opstillede derfor ganske vilkaarlig den Regel, at Ejendomsretten først blev aktiv, naar Policen var 30 Aar gammel, og da omfattede saa stort et Beløb, som der i dette Tidsrum var bleven indbetalt i Præmier etc., samt løbet paa i Renter og Rentes Renter. For en Forsikringssum paa 10000 Rd. udregnede han dette til 1500. Af denne Interessentskabets Ejendomsret fulgte med Nødvendighed, at Magistratens Tilsyn maatte ophæves. Det havde været paa sin Plads i Brandforsikringens første Tid, da det gjaldt om at skaffe Foretagendet Tillid, men var i Øjeblikket unødven-

*) Se S. 119 ff.

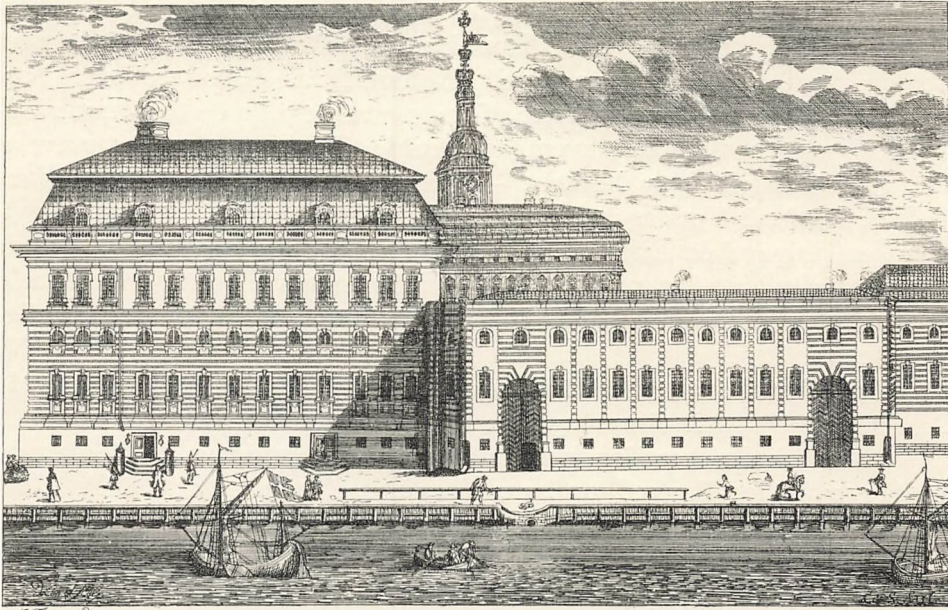
digt og tilmed uden Værdi, da de faa Magistratsmedlemmer selvfølgelig ikke kunde staa inde for en Millionformue som Brandforsikringens. Barfred gik dog hensynsfuldt til Værks. Efter hans Forslag skulde det stadig være tilladt de Magistratsmedlemmer, der var Interessenter, selv om de ikke var Kommitterede, at give Møde paa Generalforsamlingen og stemme om Forslagene. Desuden fik de en særlig Ret til, saa ofte de ønskede det, at skaffe sig Underretning om Kassens Fond og Tilstand, »dog uden Consequence af Interessenternes Myndigheds Forkleinselse, samt god Orden, Frihed og Eyendoms Rettighedens Indskrænkelse og Fornærmelse«. Der var i denne Bestemmelse adskillig Uklarhed og Mulighed for en fortsat Særstilling for Magistraten; en lignende Usikkerhed gjorde sig gældende, naar Konsekvensen af Selskabets Ejendomsret skulde drages. Deraf fulgte nemlig Retten til at disponere over Formuen og til inden for »rimelige« Grænser at bevilge de forsikrede Udbytte. Spørgsmaalet blev, hvem det skulde tilkomme at vaage over, at det rette Forhold blev bevaret, — om det var Magistraten eller Kancelliet. Barfreds Forslag indeholdt nogle andre Punkter. Det var utvivlsomt en Følge af de Erfaringer, hans Kamp havde indbragt ham, naar det ønskedes, at der paa en enkelt Interessents Forlangende skulde indkaldes et Møde af de Deliberationskommitterede, og at der paa Generalforsamlingen skulde stemmes med Kugler. Det kan tilføjes, at Tilskudet til Brandvæsenet samtidig skulde forøges, den tidligere afskaffede Assuranceret^{*)} genindføres og Løn til Direktørerne fastsættes.

Blandt de Deliberationskommitterede var Stemningen til at begynde med gunstig for Barfred og hans Forslag¹⁾. Navnlig var det Tilfældet med to saa betydelige Mænd som de store Handelsmænd Etatsraad Niels Ryberg og Johan Ludvig Zinn. I en Række Randbemærkninger fremsatte de deres sagkyndige Ændringsforslag og anbefalede indtrængende, at det nu blev Alvor med den ny Fundats. Etatsraad Ortved var den eneste, som ønskede Forslaget standset. Alle de andre syntes Tilhængere af det og anbefalede i hvert Fald Nedsættelsen af en Kommission. Alligevel blev Resultatet en Skuffelse for Barfred. Da Sagen d. 17. Februar 1779 kom for iblandt de Deliberationskommitterede, forestillede Direktionen meget kraftigt, at Barfreds Forudsætning, Generalforsamlingens Tilslutning, beroede paa en Misforstaaelse, og at hans Forslag derfor maatte afvises. Da 5 af de Deliberationskommitterede sluttede sig til dette Standpunkt, var Direktionen i Stand til ved Hjælp af sine egne Stemmer at sætte sin Vilje igennem. Barfreds Forslag blev forkastet²⁾.

Forsøget paa at faa Sagen genoptaget førte kun til et ydmygende Nederlag. D. 17. April 1779 indgik 72 Kommitterede med et nyt For-

*) Se S. 112.

slag¹⁾ om Nedsættelsen af en Kommission, denne Gang paa 5, 7 eller 9 Medlemmer. For at støtte dem lod Barfred sit Fundatsforslag trykke og tilføjede en Anbefaling for dets Gennemførelse*). Skønt dets Form var mere behersket, end det efter dets Ophavsmands kendte Karaktertræk var at vente, skønt dets Emne ikke angik de egentlige Regeringsmyndigheder, og skønt det skulde synes tilladt for en Interessent offentlig at fremsætte Forslag om Brandforsikringens bedste Ordning, blev der nu skredet ind. Landets Styrere i denne Guldbergs Magtperiode var ikke Drøftelsen af offentlige Forhold gunstig og føjede nu

13. Christiansborg Slot, set fra Gammelstrand. Midten af d. 18. Aarh. Stik af J. Fosie.

Barfred ind i den ikke korte Række af Forfattere og Redaktører, som fik Regeringens Aarvaagenhed at føle. Foranledningen udgik fra Magistraten²⁾). Først bevægede den Byens Politimester til at beslaglægge Restopløget og henvendte sig derpaa til Kancelliet og forestillede, at det af Barfreds Skrift med al Tydelighed fremgik, at han stadig fastholdt sine Meninger og nu søgte »at forleede en Deel af Interessenterne, som ey har den rette Indsigt, til at give hans Forslag Biefald og saaledes paa een imod Fundatzen striidende Maade at faae Pluralitet«. Magi-

*) Forsøg, eller Udkast; (Samt ringe, og forgribelige Tanker; der indstilles til vedkommendes behagelige Correction) til en Convention og Forening imellem De Høye og Respective Herrer Interessenter udi Stadens Brand Assurance-Casse, hvilken er ubestemt . . . 1780.

straten ønskede ham for »dette sit Foretagende, hvorved han har tilsidesadt den Agt og Lydighed, han var . . . skyldig, anseet« med en passende Straf. Da Barfred imidlertid krøb til Korset og forklarede¹⁾, at han havde handlet i god Tro og Tillid til, at Reskriptet af 25. Marts 1778 gav Interessenterne Tilladelse til at drøfte Spørgsmaalet, slap han med en Mulkt paa 20 Rd. og en Paamindelse om for Fremtiden at holde sig i Ro²⁾.

Med denne Afgørelse var Sagen langtfra endt. Det viste sig snart, at Ønsket om en ny Fundats og om den formelle Stadfæstelse af Interessenternes Ejendomsret til den opsparede Kapital ikke var begrænset til Barfred og hans Fæller. Selv om Direktion og Magistrat ved deres Paakaldelse af Politimester og Kancelli kunde tvinge den genstridige Vinhandler til foreløbig Tavshed, var der andre og mægtigere Mænd, som nærrede lignende Anskuelser, og over for hvem man var afskaaret fra at anvende den samme Fremgangsmaade.

Under dette Kampens andet Afsnit blev Oppositionen en kort Tid ledet af den bekendte Jurist og Digter Frederik Vilhelm Wivet. Da de tidligere Henvendelser til Brandforsikringens Direktion havde ført til saa uheldige Resultater, indgav han sin Ansøgning direkte til Kongen³⁾ og bad Regeringen befale, at det blev underkastet en Generalforsamlings Afgørelse, hvor vidt en ny Fundats burde udarbejdes. Ansøgningen blev straks sendt videre til Magistrat og Brandforsikring og førte kun til et fornyet Afslag⁴⁾. Wivets eneste Udbytte blev de Erfaringer om et Interessentskabs indre Forviklinger, som han kunde drage sig til Nytte under sit Forfatterskab. Maaske er de ikke blevet uden Indflydelse paa et — slet ikke talentløst — Skuespil, »Enke- og Liig-Kassen eller den forstyrrede General-Forsamling«, som udkom 1787, og hvis Opførelse gav Anledning til en kraftig Pibekoncert⁵⁾. I hvert Fald antyder Forfatteren selv, at denne skyldtes benyttede Forbilleder⁶⁾.

Der var imidlertid andre, som raadede over flere Betingelser for at føre Kampen til Sejr. Det blev nu for første Gang Landets fornemste Mænd og Indehavere af dets højeste Stillinger og Rang, som sammen med Byens første Handelsherrer greb ind i Brandforsikringens Historie. Det var Mænd som A. G. Moltke og Sønnen I. G. Moltke, Otto Thott, Schack-Rathlou, Niels Ryberg, C. A. Fabritius, P. F. Suhm, I. L. Zinn, Peter Tutein og ca. 20 andre. Deres Ønske var ligesom Barfreds og Wivets at gøre Brandforsikringen til et fuldkomment uafhængigt og selvstyrende Institut og at faa udstedt en ny og udtømmende Fundats. Forslagsstillernes høje Byrd og indflydelsesrige Samfundsstilling blev ikke uden Virkning. Medens Direktionen i Striden med Barfred afgjort havde stillet sig paa Magistratens Side, blev dens Holdning over for den ny fødsels- og pengearistokratiske Opposition adskilligt velvilligere. Derimod var Interessenternes Flertal stadig lige vrangvilligt og — maaske

ikke uden Paavirkning af nogen Misstemning over for de store Her-
rer, som pludselig blandede sig i Brandforsikringens Anliggender*) —
ligesaa utilbøjeligt som Magistraten til at gaa med til den ringeste Ind-
rømmelse.

Til at begynde med fulgte Oppositionen den almindelige Fremgangs-
maade og søgte i 1781 at formaa Direktionen til at sammenkalde en
Generalforsamling og lade denne udpege et Udvalg, der sammen med
Direktørerne kunde udarbejde en ny Fundats¹⁾. Sagen kom ogsaa for paa
en Generalforsamling, men strandede paa de Kommitteredes Modstand²⁾.
Lige saa lidt fik Ansøgerne ud af det, da de d. 26. April 1783 indsendte
et i øvrigt i formel Henseende ret mangelfuldt Forslag til Fundats³⁾.
Direktionen og de Deliberationskommitterede stillede sig vel imødekom-
mende, oversendte Forslaget til Magistraten og lod forespørge, om det
kunde behandles paa den forestaaende Generalforsamling⁴⁾. Svaret blev
atter den skarpeste Afvisning⁵⁾. Magistraten fandt ikke den »mindste
Anledning til derudi at tage nogen Deel«. Forslagsstillernes direkte Hen-
vendelser til Kongen førte ikke til bedre Resultat. Ansøgningerne blev
oversendt Magistraten og selvfølgelig fraraadet.

Dermed var Kampen dog ikke endt. Ganske vist havde Regeringen
nægtet mod Magistratens udtrykkelige Ønske at give Forslagsstillerne
Medhold. Da disse imidlertid slog ind paa en Omvej, kunde de regne
paa den største Velvilje og haabe trods alt at naa et heldigt Resultat.
Midlet var valgt med megen Behændighed. Det var Nedsættelsen af en
Voldgiftsdomstol.

D. 28. April 1785 indleveredes Ansøgningen til Kongen⁶⁾. Den var
langtfra uden Selvfølelse. Forslagsstillerne mente saaledes »som for-
nuftige og myndige Interessenter« vel at vide, hvad der vilde være dem
selv »bedst tjenligt«. Det var ogsaa tydeligt nok et Hug til Magistratens
Medlemmer, naar det om disses Udsagn, at Ansøgernes Forslag vilde
blive til deres egen Skade, tilføjedes, at det var fremsat, »skiønt, som
vi haabe, efter deres Overbeviisning og i Hensigt at være os til bedste«. Man
kunde dog ikke indse dette, blev muligvis ogsaa vildledet af »den
naturlige Lyst til at disponere over sin Eyendom (hvilket er Øyemedel
af vores aller underdanigste Ansøgning)«, og bad derfor Kongen befale
to kyndige og uvildige Mænd at afgøre, hvor vidt Interessenterne som
Ejere af Brandforsikringens Formue burde have Myndighed til selv at
forfatte deres Fundats og administrere Selskabet.

Skønt saavel Direktionen og de Deliberationskommitterede⁷⁾ som
Magistraten⁸⁾, der alle fik Ansøgningen tilsendt til Betænkning, erklærede

---

*) Det ser i hvert Fald ud som et Forsøg paa at tage Brodden af en saadan
Uvilje, naar de fornemme Forslagsstillere i deres Fundatsudkast udtrykkelig
kræver af Direktørerne, at de skal tilhøre den borgerlige Stand.

det for unødvendigt at afholde den ønskede Generalforsamling, og Magistraten desuden gjorde gældende, at Hensigten efter dens Overbevisning alene var Ønsket om at faa gennemført en Uddeling af Kassens Midler, og skønt Kancelliet d. 9. December 1785¹⁾ i Henhold dertil paa det bestemteste fraraadede at bevilge den, viste det sig nu, hvilken Betydning det havde, at den denne Gang blev baaret frem af saa højtstaaende Mænd. Da Sagen d. 23. December 1785 kom for i Gehejme-statsraadet, gik Kongens Resolution imod Kancelliets Indstilling og bestemte, at de to bekendte Jurister, den fremragende Retslærde Gene-

14. Christiansborg Slot, set fra Højbro. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

ralauditør, Konferensraad J. C. Colbjørnsen og John Erichsen, Rentekammerdeputeret, Højesteretsassessor og Bibliotekar, skulde træde sammen som Kommission for at afgøre det rent formelle Spørgsmaal, hvor vidt det var Interessenterne tilladt at indgive Ansøgning om en ny Fundats²⁾.

Kommissionen tog sin Opgave meget alvorligt. Den nøjedes ikke med at behandle det forelagte Spørgsmaal, men underkastede dets Forudsætning, Brandforsikringens hele Stilling, en nøje Undersøgelse for endelig en Gang at faa afgjort, i hvilken Udstrækning Interessenterne havde »Raadighed over og Bestyrelse af det, der vedkommer dette Selskab«. Den lod sig meddele alle de dertil sigtende Reskripter og Bestemmelser, fortolkede hver enkelt af dem og fremsatte Resultatet i en længere Betænkning af 17. Marts 1786³⁾. Dens Afgørelse blev et Nederlag for Magistraten, idet den fandt, at Kjøbenhavns Brandforsikring

er i Interessenternes Sameje, paa samme Maade som et octroyeret Handels-Sælskabs Midler tilhøre samtlige Actie-Havere, og altsaa hverken egentlig at ansee som Deres Majestæts eller som Statens Cassa, ej heller som en Stiftelse, der vel i Staten forestiller en moralsk Person, men ikke er i privates Ejendom, saasom Fattiges, Hospitalers og andre piorum corporum Gods eller saadanne Fonds, der ere samlede ved et paabudet og ei frievilligt Sammenskud, saasom Brand-Casserne for de andre Kiøbstæder i Danmark og Norge. . . .

Af denne Interessentskabets Natur, af den Omstændighed, at Kongen havde stadfæstet Fundatsen, og endelig af de udstedte Anordninger fulgte imidlertid, at Brandforsikringen var afhængig til to Sider, af Regeringen og af Magistraten. Den egentlige Opgave var derfor at sætte Grænsen for de forskellige Myndigheders Indflydelse. Over for Regeringen var det meget let. »Retfærdighed« forbød Kongen mod Selskabets Vilje at forandre Fundatsen, medens Kongens Stadfæstelse hindrede Interessenterne i at gøre det paa egen Haand. Skønt det ikke udtrykkelig blev sagt, var disse to Faktorerens gensidige Afhængighed altsaa kun til Stede i Spørgsmaal, som havde fundet deres Løsning i Fundatsen. Konge og Interessenter var to kontraherende Parter, hvis Kontrakt (Fundatsen) kun kunde ændres ved gensidig Overenskomst. Forholdet til Magistraten var mere indviklet paa Grund af de mange til forskellige Tider udstedte Anordninger. I Virkeligheden ønskede Kommissionen, at enhver Forbindelse mellem Brandforsikringen og Byens Styrelse maatte blive op hævet. Da det imidlertid ikke var paalagt den at fremsætte dertil sigtende Forslag, nøjedes den med gennem sin Fortolkning at gøre Interessentskabets Afhængighed saa ubetydelig som vel muligt. Efter dens Mening viste saavel Reskriptet af 1756 som Forbedringsposterne af 1769 med al Tydelighed, at om nogen egentlig Overdirektion var der ikke Tale, lige saa lidt som der var det i en Enkekasse eller enhver anden privat og frivillig Sammenslutning. Magistratens Myndighed indskrænkede sig til Kassens Fond. Paa Grund af dettes Størrelse var det egentlig en umulig Tanke, at de faa Magistratsmedlemmer skulde staa inde for det, saa meget mere som Regnskabsvæsenet og dets Revision udelukkende var lagt i Brandforsikringens Hænder. Den bestod imidlertid og maatte derfor betyde, at Beslutninger desangaaende for at iværksættes krævede Magistratens Samtykke. Alt dette var klart nok. Der fandtes imidlertid den Vanskelighed, at Forbedringsposterne 1769 udtrykkelig havde bestemt, at Generalforsamlingens Dagsorden forud for Mødet skulde meddeles Magistraten. Paabudets historiske Oprindelse viste med al mulig Tydelighed, at Tanken dermed var at tilstaa Byens Raad en Vetoret*), og det var en tvivlsom Fortolkning, da Kommissionen kom til det Resultat,

*) Se S. 74.

at Magistraten alene havde faaet Lejlighed til at fremsætte venskabelige Henstillinger, men at det blev Brandforsikringens egen Sag, om den vilde efterkomme dem. Overført paa det foreliggende praktiske Spørgsmaal medførte det to logiske Slutninger, som udtrykkelig fastsloges: det var Myndighedsmisbrug, naar Magistraten nedlagde Veto imod, at en Generalforsamling behandlede Spørgsmaalet om, hvor vidt en ny Fundats skulde udarbejdes, og det samme var Tilfældet, naar den fandt for godt, efter at det var sket, at forbyde dens Vedtagelse, dog forudsat, at den ikke indeholdt nye Bestemmelser angaaende Kassens Formue.

Da denne Indstilling i Statsraadmødet d. 26. April 1786 efter Kancelliets Anbefaling »i alt« blev stadfæstet, betød det et meget afgørende Skridt henimod den Løsning af Forbindelsen mellem Magistrat og Brandforsikring, som allerede tidligere var bleven stillet i Udsigt. Magistratens Myndighed var herefter ganske ringe og vilde næppe i Praxis vise sig som en Indskrænkning i Interessenternes Selvstyre. Den godkendte det selv ved fra denne Tid at nøjes med en Meddelelse om Generalforsamlingernes Udfald uden som hidtil at give Møde ved flere eller færre Repræsentanter.

Oppositionen havde vundet en Sejr. Endnu stod det dog tilbage at benytte den og faa den beseglet gennem Udstedelsen af en ny Fundats.

Skønt det laa uden for de Opgaver, der var bleven Regeringskommissionen anvist, havde den paa bedste Maade søgt at lette Bestræbelserne herfor. Ikke alene Magistratens Modstand havde den ryddet af Vejen, men ogsaa Direktionens og de Deliberationskommitteredes. Efter dens af Kongen godkendte Opfattelse var disse to Myndigheder at betragte som Udvalg, nedsat af Interessentskabet og hver med sin specielle Opgave. Den første skulde sørge for den daglige Administration, den anden deltage i Afgørelsen af vanskelige Spørgsmaal, der ikke kunde afvente en Generalforsamlings Afholdelse. De var derfor begge denne underordnet og uden Magt til at bestemme, hvad der maatte bringes i Forslag og beslattes. Kommissionen var endog gaaet et Skridt videre og havde faaet Kongen til at drage Konsekvensen af dette Standpunkt ved at befale Magistraten at lade Direktionen foranstalte en Generalforsamling, der kunde træffe en Afgørelse i det omstridte Fundats-spørgsmaal¹⁾.

Det skulde nu vise sig, om Oppositionen, som den saa mange Gange havde paaberaabt sig, raadede over Interessenternes Flertal. Stillingen var den bedst mulige. Dens ledende Mænd var Landets første og fornemste, dens Støtte selve Regeringen, der paa bedste Maade havde lagt Sagen til Rette. D. 1. Juni 1786 afholdtes den i saa mange Aar og med saa stor Ihærdighed forlangte Generalforsamling²⁾. Direktionen viste sig stadig som en haardnakket Modstander og forstod at drage sig det til Nytte, at der ikke i Datiden eksisterede nogen Presse, som havde kun-

net gøre Byens Borgere bekendt med de Forhandlinger, der havde fundet Sted. De mange Aars Kampe var aabenbart bleven ført i Stillehed som en Sag, der alene angik de paagældende Myndigheder og var ikke bleven omtalt i videre Kredse. Da Direktionen undlod i Bekendtgørelserne om Generalforsamlingens Indkaldelse at give den fjerneste Oplysning om det Spørgsmaal, der skulde forhandles, blev Følgen, at kun 37 Kommitterede gav Møde. Flere underskrev i hvert Fald ikke Protokollen. Samtidig bevirkede den Utilbøjelighed, som Byens fornemme Mænd havde vist til at overtage Brandforsikringens Tillidsposter, at kun forholdsvis faa af Underskriverne paa Ansøgningen til Kongen personlig kunde lægge deres Lod i Vægtskaalen. Alt dette forspildte Virkningerne af Henvendelsen, gav Direktionen let Spil og førte til, at de tilstedeværende erklærede en ny Fundats for unødvendig. Det var næppe alvorlig ment, naar man samtidig opfordrede Interessenter, som maatte ønske det, til at indsende deres eventuelle Forslag.

Generalforsamlingens Udfald var saaledes et afgørende Nederlag for Oppositionen. Direktionens Optræden gjorde det imidlertid muligt at faa Sagen genoptaget. D. 25. Februar 1788 indgav de samme Ansøgere, som 3 Aar i Forvejen med saa stort et Held havde henvendt sig til Regeringen, en ny Ansøgning¹⁾, i hvilken de under Henviisning til Generalforsamlingens skødesløse Behandling ønskede Spørgsmaalet taget op endnu engang og samtidig gav forskellige Oplysninger om de Punkter, som under en Revision af Fundatsen burde drøftes, f. Eks. hvor vidt man skulde anbringe en Del af Formuen i Jordejendomme. De opnaaede ogsaa, at det blev befalet²⁾ gennem Rodemestrene at afkræve enhver Interessent hans skriftlige Besvarelse af Spørgsmaalet, om ikke en ny Fundats vilde være heldig. Ved Hjælp af en overmaade skarp Betænkning³⁾, i hvilken der højlydt klagedes over de uretfærdige Beskyldninger, som var bleven fremsat, satte dog Direktionen og de Deliberationskommitterede igennem, at dette blev ændret derhen, at Direktionen gennem Avertissement i Aviserne efterhaanden skulde sammenkalde ethvert Kvarters Interessenter og forestille dem Sagen⁴⁾. Paaskudet havde været det ikke helt urigtige, at »de fleste af Interessenterne neppe en Gang vide, at der er en Convention til for Brand-Cassen, mindre hvad den indeholder«; den virkelige Grund var dog snarere Ønsket om at benytte de mange jævne Husejeres Ukendskab til at vinde deres Tilslutning. Resultatet blev efter Ønske. Af 3415 Interessenter gav 983 Møde, og af disse anbefalede kun 238 en Forandring⁵⁾. Da Kancelliet derfor bestemte, at de udeblivende uden videre skulde regnes til Flertallet⁶⁾, var Oppositionens Nederlag beseglet. Nogen ny Fundats skulde ikke udstedes.

Resultatet af de mange Aars møjsommelige og oprivende Kamp var kun blevet ringe. Ganske vist var Brandforsikringens Selvstyre skredet

et godt Stykke fremad; men da der ikke kom til at foreligge praktiske Spørgsmaal, ved hvilke Betydningen deraf kunde vise sig, var Fremskridtet næppe Striden værd og opvejede ikke den Skade, det maatte foraarsage, at Opmærksomheden blev optaget af disse golde Stridigheder. Det er meget vanskeligt at fordele Lys og Skygge i Kampen. Hos Oppositionen mærker man kun lidt af virkelig Reformiver, men desto mere af en indestængt Trang til at skaffe sig en saa stor øje-

15. Frederiksholms Kanal med Bryghuset. Sidste Halvdel af d. 18. Aarh.
Tegning. Kobberstiksamlingen.

blikkelig Fordel som mulig af Brandforsikringens opsparede Kapitaler. Paa den anden Side undskyldes den ved de Bestræbelser, som udfoldedes af By og Stat for at drage Vinding af dem, og som kun kunde gøre Interessenterne tilbøjelige til hellere selv at høste Fordelen. I Magistratens haardnakkede Modstand skjulte sig utvivlsomt en god Portion Principrytteri og Lyst til at fastholde de en Gang indtagne Standpunkter, og i Direktionens noget mere vakkende Holdning først og fremmest en Ulyst til at inklade sig paa det ny og ukendte. Dermed har dog rimeligvis forenet sig en naturlig Ansvarsfølelse og Overbevisning om, at Forholdet mellem Kapitalen og Risikoen endnu langt fra var tilfredsstill-

lende. Fremtiden viste, at det var en Lykke, at Formuen i Fred fik Lov at vokse.

Efter Stridens Afslutning gik Dønningen voldsomt inden for Brandforsikringen. I de sidste Aar var Frederik Barfred ganske forsvundet i Skyggen af de fornemme Mænd, som havde taget Spørgsmaalet op. Nu viste han sig atter paa Arenaen. Sympatisk havde han aldrig virket og gjorde det nu mindre end nogen Sinde. Hans Sindsstemning var i Aarenes Løb bleven stadig stridbarere og havde efterhaanden gjort ham til en fuldkommen Kværlant. Trods alle Forsikringer om Trang til Fred og Enighed og Forsøg paa til sidst at vise sig som en Velgører for Byens fattige er det i hans Snese af Betænkninger fra de sidste Aar udelukkende det goldeste Rethaveri, der præger dem. Paa sin Vis dygtig og flittig og derfor velstaaende forstod han ikke, at hans Vilje ikke altid kunde være højeste Lov, og hensattes i det vildeste Raseri, da han stødte paa Modstand. — Hans sidste Aar blev rige derpaa.

Endnu medens Afstemningen om den ny Fundats stod paa, søgte han at paavirke Interessenterne. Hos Bogtrykker Graae i Knabrostræde udgav han 3 Smaapjeser^{*)}, vrimlende med de skarpeste Udfald mod Direktionen, og lod trykke og omdele Stemmesedler. Direktionen skred voldsomt ind. Saa snart den gennem Byens Politimester havde skaffet sig Vished for, at Barfred var Forfatteren¹⁾, anmodede den Magistraten²⁾ om at lade Skrifterne og Afstemningsformularerne tilintetgøre og bad den forestille Kancelliet, at Barfred vedblev at krænke det gamle Advarselsreskript af 1780 og syntes »i alle Begivenheder at tilsidesætte den Agtelse og Lydighed, han er sin Konge skyldig«. Kancelliet efterkom Direktionens Ønske, at han »paa den alvorligste Maade for sin vedholdende Overhørighed« maatte »vorde anseet«, og udvirkede et kongeligt Reskript, hvorved den oprørske Vinhandler blev sat under Fiskaltilltale³⁾. Følgen blev en Hof- og Stadsretsdom, hvorved han idømtes en Bøde paa 50 Rd.⁴⁾

Saa lidt var dog ikke i Stand til at gøre ham forknyt. Han gik nu over til direkte Angreb og rettede, støttet paa optagne Vidneforhør, den nærgaaende Beskyldning mod Brandforsikringens Bestyrelse, at Resultatet af Interessenternes Afstemning kun skyldtes Direktionens utilbørlige Pres, de usandfærdige Rygter, den havde udspreddt om, at Kravet om en ny Fundats hang sammen med Ønsket om at faa Brandforsikringens Prioritetslaan opsagt og dens Kapitaler anbragt i Jordegods, samt dens utilbørlige Optræden ved selve Stemmeafgivningen. Paa dette Grundlag

*) Apologie og Oplysning om et meget billig og taalelig Udbytte af Brand-Cassen her i Staden til dens Eyere. 1788.

Et høist nødvendig Appendix til Apologien om Brand-Cassen her i Staden. 1788. Aftvungen historisk Efterretning om Brand-Cassens Skiæbne og Fata. 1788.

opfordrede han offentlig og gentagne Gange i Berlingske Avis¹⁾ sine Medinteressenter til sammen med ham at ansøge om, at Direktionens Optræden maatte blive gjort til Genstand for Undersøgelse ved en særlig Kommission.

Atter søgte Direktionen Ly hos Kancelliet²⁾ og forestillede, at det var imod al Orden, at en enkelt Mand »for hans Trættekierhed og uroelige Grillers Skyld« skulde være i Stand til at sætte den hele Bys Indbyggere i Bevægelse og give Anledning til Processer. Der var saa meget mindre Anledning dertil, som alt i Brandforsikringen stod fortræffeligt til, og Angrebene var uden Grundlag. Den krævede derfor, at der blev givet Barfred Tilhold om at holde sig rolig, eller at han blev straffet. Dens Ønske blev ikke opfyldt. Kancelliet var forstandigt nok til at betragte Barfred som ikke helt tilregnelig og henviste³⁾ Direktionen til et privat Sagsanklæg og raadede i øvrigt, trods »hans fremturende Dristighed imod de ham saa ofte bekiendtgjorte Befalinger«, til ikke mere at agte paa den »gamle uroelige Mands Forslag«.

Lige saa fornuftigt optraadte Brandforsikringens Interessenter. Paa Generalforsamlingen d. 16. April 1790⁴⁾ foreslog Direktionen, at der skulde anlægges Sag imod Barfred og indrykkes i Aviserne en Advarsel mod at inklade sig med ham, samt antydede, om det ikke vilde være heldigt at faa ham afsat fra hans Stilling som Deliberationskommitteret, der gav ham en Slags Avtoritet. I hvert Fald vilde det sidste, uden Fortilfælde som det var, have været ubetænksomt og kunde have ført til en langvarig Strid, som det slet ikke var udelukket, at Barfred havde vundet. Sporene fra de 32 Mænds Forsamling kunde nok virke skræmmende. Det var derfor klogt og i Virkeligheden tilstrækkeligt, at Generalforsamlingen nøjedes med at give Direktionen et kraftigt Tillidsvotum, udtrykte sin Overbevisning om, at den havde handlet i fuldstændig Overensstemmelse med de kongelige Anordninger, samt erklærede Barfreds Beskyldninger for urigtige og ugrundede. En Advarsel i Aviserne fandt man ogsaa paa sin Plads, hvorimod et Sagsanklæg var ganske overflødig, da det havde vist sig, »at hand dog ikke ved Muleter kand rettes«.

Endnu en Gang skulde Brandforsikringen beskæftige sig med Fr. Barfred. D. 29. Januar 1793 udsendte han en Bekendtgørelse, undertegnet Anonymus⁵⁾. Dens Begyndelse er en udmærket Prøve paa hans Stil:

Høystnødvendig Bekiendtgørelse!

Glæder Eder i dette nye Aar, i Fattige, Hungrige, Usle, Nøgne, Syge og Nødlidende; Ja! de Arbejdende med, paa Stadens Hospital og Ladegaarden; samt foruden, NB. Et almindelig frie Brød-Huus, for alle omløbende Bellere; (saaledes at ingen kunne døe af Sult) hvis Kaar alle ere muelige at kan blive forbedrede; Men beder, beder, Gud inderlig og indstændig, som nu, (Gud skee evig Tak) har aabnet

en Vey; ved en riig Stiftelse for Eder alle, alle, samt beder tillige, at han ville omvende og bøye de Hierter til Eenighed, som kan, og virkelig gjør, herudi Hindring. . . .

Dette mærkelige Opraab hentydede til, at Barfred nu mente at have fundet et ufejlbarligt Middel til paa en Gang at se alle sine Ønsker opfyldt, en Fundats bevilget, Uddeling tilladt og Enighed opnaaet. Som sædvanlig overgik hans Stædighed alle Grænser. I den ene Skrivelse efter den anden, saavel til Magistraten som til Direktionen¹⁾, og uden at tabe Modet, fordi han kun sjældent fik Svar, fremsatte han sit besynderlige Program: Brandforsikringen skulde have fuldkommen Ejendomsret over sine Kapitaler og maatte gerne vedtage Udbytte, naar den kun forpligtede sig til at lade en Tiendedel deraf komme Byens Fattigvæsen til gode. Tanken var allerede bleven fremsat i Apologien fra 1788, men blev nu Hovedpunktet. Det hjalp dog alt sammen ikke. Baade Magistraten og Direktionen afviste selvfølgelig Forslaget²⁾. Det eneste mærkelige er, at ikke mindre end 780 Interessenter gav det deres Tilslutning. Det er mellem mange andre et Vidnesbyrd ikke alene om Barfreds umaadelige Energi, men ogsaa om hans ikke ringe Evne til trods Modstand og Skuffelser at vinde Tilhængere for sit Program.

Dette Fremstød blev hans sidste. Længt om længe tvang Alder og Svagelighed ham til at nedlægge Vaabnene. D. 19. Marts 1793 meddelte han Magistraten³⁾, at han lod Sagen falde, og bad en Maaned efter, d. 25. April, om Fritagelse for Hvervet som Deliberationskommitteret⁴⁾. D. 29. Oktober 1751 var han første Gang bleven valgt til Direktør. I over 41 Aar havde han saaledes virket i Kjøbenhavns Brandforsikring. Det er ret trist at se, hvor forgæves hans Kræfter var ofret, og at ikke et eneste større Resultat af hans Virksomhed blev staaende. Et halvt Aar efter sin Fratreden, d. 11. Januar 1794, endte han, 82 Aar gammel, sit kampopfyldte, men sikkert lidet tilfredse Liv.

Tyngdepunktet i Brandforsikringens Historie i Tiden lige til 1795 ligger utvivlsomt i Forholdet til Magistraten. Undertiden var vel Vægt-skaalen gaaet op og ned, og mange havde fundet, at alt for lidt var opnaaet. Alligevel pegede Udviklingen i en bestemt Retning, og ikke faa var de Tilfælde, hvor Direktionen havde sat sin Vilje igennem. Opløsningen af det hele Forhold var jo ogsaa bleven stillet i Udsigt. Samtidig lagde andre Forhold vedrørende Brandforsikringens Styrelse Beslag paa Direktionens Opmærksomhed. Ikke blot over for Byens kommunale Styrelse, men ogsaa nedadtil over for Interessenterne var den afhængig. Karakteristisk nok kom Forholdet til disse til at undergaa en Udvikling stik modsat af, hvad der var Tilfældet over for Magistraten.

Til at begynde med var Direktionens Afhængighed af denne Myn-

dighed ledsaget af en tilsvarende bureaukratisk Overlegenhed over for Kassens Interessenter og Tilbøjelighed til, naar den paa mindste Maade følte sig krænket, at tage sin Tilflugt til Overdirektionen og bede den skaffe dens Værdighed respekteret. Flere Eksempler er typiske. Da saaledes Bager Jacob Sørensen Berg havde klaget til Magistraten, fordi Brandforsikringen, skønt hans Ejendom ikke var færdigbygget, havde afkrævet ham Præmie, følte Direktionen sig straks i høj Grad oprørt over slige »utilbørlige Formeeninger og Ræsonements« og op-

16. Slotsholmen med Vartegnet. 1747. Maleri af Eegberg. Nationalmuseets 2. Afd.

fordrede Magistraten til straks at kalde Synderen op paa Raadhuset og foreholde ham hans »forsettelig Forseelse, paa det hand tillige med andre slige sindede icke skall incommodere Deris Høy- og Welædelheder med unyttige Skrifter«¹⁾. En anden Interessent, som rigtignok ogsaa havde ladet skinne igennem, at Direktionen saa sin væsentligste Opgave i at »pine og chicanere« de brandlidte, vakte ligeledes Ledelsens største Vrede, tilmed da den — som den skrev — nok kunde tænke sig, »hvad Tale-Maader . . . denne gode Mand maa bruge til sine Giester udi hans Billiar Stue til vores Beskæmmelse, naar vi ere fraværende«. Direktionen krævede derfor en sømmelig Undskyldning over for Magistraten, men vilde ellers for denne Gang undlade at »skriide til yderligere Extremitet« . . .²⁾

Paa samme Tid, som Direktionen omhyggeligt vaagede over Overholdelsen af sine Rettigheder, og intet kunde være mere formelt end dens Afvejen af Reglerne for Medlemmernes gensidige Optræden, er der bevaret Træk, der vidner om Tidens patriarkalske Tænkemaade. En fattig Enke søgte i Aaret 1738 at opnaa et Laan paa 500 Rd. i anden Prioritet, men fik Afslag paa Grund af Husets ringe Værdi. En af hendes Kreditorer, Bendix Borrebye, som skulde have været tilfredsstillet ved det paagældende Laan, vilde derefter straks lade Huset stille til Auktion. Paa Enkens indstændige Anmodning gik Direktionen imidlertid ind paa at tage sig af hendes Sag, kaldte Borrebye op paa Kontoret og fik ham overtalte til at give Enken 8 Dages Frist til at skaffe Pengene til Veje. Dermed var man dog ikke færdig med Sagen. 8 Dage efter kunde Enken kun præstere et Løfte om Laan af en Jøde, som imidlertid ikke havde indfundet sig, hvorfor Enken, medens Direktionen og Borrebye sad og ventede paa Kontoret, gik ud i Byen for at finde ham. Da Anstrengelserne var forgæves, udvirkede Direktionen paany en 8 Dages Frist. Heller ikke nu havde hun større Held med sig. Til Slut sejrede hos Direktionen Medlidenheden over de forretningsmæssige Hensyn, og den bevilgede hende trods tidligere Afslag et Laan paa 500 Rd.¹⁾

Medens denne Episode alene var et Udtryk for Tidens smaaborgerlige og patriarkalske Præg, og den viste Lemfældighed næppe stod i Sammenhæng med nogen Tilbøjelighed til i højere Grad end tidligere at stille sig imødekommende over for Kassens Interessenter, er derimod fra 1779 bevaret et Træk, som tyder paa en Forandring. Blandt de forsikrede cirkulerede paa dette Tidspunkt en Skrivelse, i hvilken man bebrejdede Direktørerne at have siddet en Generalforsamlingsbeslutning overhørig og krævede, at de ikke maatte have Stemmeret i de Deliberationskommitteredes Møder. I Stedet for at fare i Harnisk og harmdirrende forlange, at Magistraten skulde skride ind, var det tydeligt nok et ganske andet Hensyn, man paa dette Tidspunkt mente at skyldte Interessenterne. Om nogen Klage over den viste Formastelighed var der ikke længere Tale, derimod om at beklage den uretfærdige Beskyldning og forsikre om sin Uskyldighed . . . »Vi beklage, at os skal tiltroes en saa stoer Uforsigtighed, da vi ikke viide at hafve nogen Tiid gived Interessentskabet Andledning til Mistillid i vore Handlinger, men alle Tiider saavidt mueligt søgt at efterkomme de os som Directeurer paaliggende Pligter, hvilke vi og for Eftertiiden skal iagttage . . .«²⁾

Selvfølgelig er det muligt at betragte Forskellen i Direktionens Optræden i 1733 og 1779 som tilfældig eller som Udslag af de fungerende Direktørers forskellige Karakterer. Aarsagen har dog rimeligvis ligget dybere og hængt sammen med Nødvendigheden af, i samme Grad som Kampen for at berøve Magistraten dens Indflydelse over

Brandforsikringens Anliggender var bleven kronet med Held, at tage større Hensyn til Interessenterne*).

Dertil kunde ganske vist bidrage en større Imødekommenhed og Hensynsfuldhed i det daglige Samkvem. Hovedsagen maatte dog blive at udforme Fundatsens Bestemmelser om Interessenternes Medvirken i Kassens Styrelse. Dette har ogsaa i stigende Grad været Tilfældet. Først og fremmest blev Generalforsamlingens Ordning nærmere fastsat, og dens Myndighed stiltiende udvidet. Anordningen af 1733 var som dens Forgænger meget sparsom og uklar i Reglerne for denne Institution. Om dens Sammensætning bestemtes det, at ikke alle Interessenterne havde Møderet, hvilket i saa stort et Selskab var en Umulighed, men at de forsikrede i hvert enkelt Kvarter skulde vælge et Antal svarende til $\frac{1}{25}$ af dets Medlemmer. Om Generalforsamlingens Opgave og Myndighed var næsten intet fastsat, heller ikke, hvem der skulde afgøre — Direktion, Magistrat eller Interessenterne selv —, naar »det fornødent eragtes«, at et Møde skulde afholdes. Fundatsens Ord, at hvert enkelt Kvarters Interessenter valgte og »affærdigede« sine Repræsentanter, kunde tyde paa, at disse opfattedes som Mandanter, der stemte efter Instruks. I saa Fald kom der ogsaa Mening i Bestemmelsen om, at Direktørerne skulde vælges af »samtlige Interessentere«.

Adskillige Forhold stod saaledes endnu tilbage at ordne. Spørgsmaalet om, hvem der skulde bestemme Generalforsamlingens Sammentræden, blev ved Praksis udelukkende overladt til Direktionens Forgodtbefindende. I den første Menneskealder endog i den Grad, at det stod den fuldkommen frit, om den overhovedet vilde afholde noget Møde. Denne Myndighed blev dog ikke benyttet, og gav straks, da det saa ud til at skulle ske, Anledning til, at en Forandring blev truffet. Medens der nemlig i hvert af de tre første Tiaar af Brandforsikringens Virksomhed blev afholdt 6 eller 7 Generalforsamlinger, fandt Direktionen i Fem-aaret 1761 til 1765 kun en enkelt Gang Anledning til at mødes med de forsikrede. Dette Forhold vakte Misfornøjelse, hvoraf Følgen blev, at Direktionen nu maatte love for Fremtiden at afholde Generalforsamling hvert Aar og inden April Maanedes Udgang¹⁾. Helt blev denne Bestemmelse dog aldrig opretholdt. I Tiden til Branden 1795, altsaa i netop 30 Aar, er i alt kun bleven afholdt 26 Generalforsamlinger, deraf kun 10 inden for den fastsatte Tidsgrænse. Af langt større Betydning var

---

*) Naar den optraadte saa heftigt, som den gjorde over for Kravene om en ny Fundats, skyldtes det, at den i dette Spørgsmaal følte sig sikker paa Flertallets Støtte. En enkelt Begivenhed staar dog i Modstrid med den almindelige Iagttagelse, idet Direktionen, trods direkte Protest fra Interessenternes Side, paa egen Haand har truffet en Afgørelse og nægtet at forelægge den paa en Generalforsamling. Dette skete i 1793 med Ansøgningen om en Understøttelse til Stadshauptmand Mylius.

det, at det i hele Perioden var Interessenterne umuligt at faa indkaldt en ekstraordinær Generalforsamling, selv om de, som det en Gang skete, i et Antal af 70 udtalte et Ønske derom. Netop ved denne Lejlighed understregede Magistraten meget stærkt, at en saadan Beslutning udelukkende tilkom Direktionen og ikke »en Interessent«¹⁾. Dermed hang ogsaa sammen, at Interessenterne formelt var uden nogen som helst Indflydelse paa Dagsordenens Udseende.

Med Hensyn til Generalforsamlingens Sammensætning satte Direktionen sig i lange Tider fuldstændig ud over Fundatsens utvetydige Bestemmelse, at det var samtlige Interessenter, som kvartervis udvalgte

17. Langebro og Prospekt af Kjøbenhavn, set fra Christianshavn. 1747. Stik af B. Roques i »Dannemarks Forlystelse«.

deres Repræsentanter. I Stedet for lod Direktionen i Reglen forud for Møderne opsætte en Liste over de forsikrede og udtog deraf, hvem de fandt for godt²⁾. Særlig mærkelig tog denne Fremgangsmaade sig ud i 1739, da der skulde træffes Bestemmelse om Præmiens Nedsættelse, hvorom Meningerne var meget delte. Da der af de 1909 Interessenter, som paa dette Tidspunkt udgjorde de forsikredes Antal, var 105, som paa Forhaand havde erklæret sig for Tilhængere af Forslaget, udpegede man af denne Gruppe 5 og 72 af de øvrige til at møde paa Generalforsamlingen³⁾. Selv om det tilsyneladende var korrekt, idet det forholdsvis Antal var 4, borgede imidlertid intet for, at ikke Interessenterne, hvis Valget havde været deres egen Sag, vilde have udset adskilligt flere af de 105 til Kommitterede. Det var ogsaa af egen Magtfuldkommenhed, at Direktionen uden videre indbød til Deltagelse i Forhandlingerne for-

skellige, som de af en eller anden Grund fandt værdige dertil, f. Eks. i 1739 Justitsraad Linde som Repræsentant for Byens Præsteskab og Renteskriver Balling paa Kongens Vegne for en Gaard bag Børsen¹⁾.

Efterhaanden fandt man det dog besynderligt, at Direktionen saaledes bestemte Generalforsamlingens Sammensætning og fik i Stedet indført den Ændring, at det i hvert Kvarter blev overdraget en enkelt Interessent at sammenkalde de øvrige for med dem at drøfte, hvem der skulde udtages til at møde paa den forestaaende Generalforsamling²⁾. Dagsordenen blev meddelt disse Kvartersforsamlinger³⁾ — som det noget senere blev bestemt — 8 Dage forud for Generalforsamlingens Afholdelse⁴⁾. Denne Ordning voksede sig efterhaanden stadig stærkere og blev ved en enkelt Lejlighed udtrykkelig krævet opretholdt af Magistraten⁵⁾. Det næste Skridt i Udviklingen var Fastsættelsen en Gang for alle af de Kommitteredes Antal. I Aaret 1755 var Tallet paa forsikrede steget til 3083, som altsaa paa Generalforsamlingerne vilde have 123 Repræsentanter. Ud derfra besluttede man rent administrativt i Fremtiden paa det nærmeste at holde sig til dette Tal og give hvert Kvarter en Repræsentation paa 10 Medlemmer⁶⁾. Derimod opretholdt man uforandret, at der ikke ved hver enkelt Generalforsamling foretoges Nyvalg af Kommitterede, men at de en Gang valgte vedblev at fungere, til de enten ved Salg af deres Ejendomme eller paa Grund af Dødsfald var udtraadt af Brandforsikringen. Man tilføjede, at for Fremtiden skulde ved Vakancer de tilbageblevne inden for vedkommende Kvarter holde Møde og vælge nye, for at Tallet 120 stadig kunde være fuldstændigt⁷⁾. Hele denne Nyordning, skønt i højeste Grad stridende mod Fundatsens Bestemmelse, at hver 25. Interessent havde Ret til Sæde og Stemme paa Generalforsamlingen, blev mærkelig nok hverken forelagt Magistrat eller Kancelli. Først ved at optages i Forbedringsposterne 1769 fik den sin officielle Godkendelse.

Gennem alle disse Reformers i Generalforsamlingens Organisation og Ordning var denne Institution bleven betydelig fæstnet og udviklet. Naturligvis kunde dens Autoritet ikke andet end lide under, at der i hele Perioden, selv naar meget betydningsfulde eller for Interessenterne direkte følelige Spørgsmaal skulde til Behandling, i Reglen var forholdsvis faa, der gav Møde. I Almindelighed var Tallet, bortset fra de første Generalforsamlinger, som havde Nyhedens Interesse, kun ca. 30 til 50. Ved en enkelt Lejlighed kunde det falde til 16, ved en anden stige til 86. Alligevel var de Kommitteredes Indflydelse betydelig og satte sig navnlig Spor under Kampen for Brandforsikringens Selvstændighed. Begivenhederne 1756 viste, at glippede den, faldt i Virkeligheden enhver Udsigt til Sejr. I det store og hele stod imidlertid Direktion og Generalforsamling trofast sammen. Skønt ogsaa den sidste vandt derved og ikke blot fik Afgørelsen i Spørgsmaal som f. Eks. Regnskabernes God-

kendelse, men ogsaa saa sin Mening tillagt en ganske anden Vægt end før, var det dog utvivlsomt Direktionen, der høstede den største Fordel og blev Magtens Tyngdepunkt. Der er kun faa Eksempler paa, at dens Ønsker ikke er bleven opfyldt. Generalforsamlingens væsentligste Betydning blev det, at den gav Direktionen forøget Myndighed og virkelig Ret til at tale paa Interessentskabets Vegne. Derved blev den et betydningsfuldt Vaaben i Kampen for Brandforsikringens Selvstyre.

Alligevel følte Ulemperne ved, at det i Reglen kun var en forholdsvis ringe Del af de 120 Kommitterede, som regelmæssigt gav Møde paa Generalforsamlingerne. Man kom derfor snart ind paa skriftligt at henvende sig til dem og lade dem kvartervis holde Møder og derpaa indberette Resultatet af Forhandlingerne. Trods enkelte Protester fæstnedes denne Fremgangsmaade og blev anvendt i talrige Tilfælde, f. Eks. da Talen var om Forsikring af Reberbanerne og af de teglhængte Huse uden for Portene, om Udbyttet, om Regnskabernes Kvittering etc.

Kunde det være Tvivl underkastet, hvor vidt Direktionen handlede i Overensstemmelse med Fundatsens Ordlyd, naar den i Stedet for at sammenkalde en Generalforsamling indhentede de Kommitteredes skriftlige Vota, var det sikkert uden for alle Regler, som det skete angaaende Spørgsmaalet om en ny Fundats, om Bidraget til Krudttaarnenes Bygning og til Kristiansborg Slots Genopførelse, at lade foretage en Afstemning blandt Brandforsikringens samtlige Interessenter. Ved den sidstnævnte Lejlighed lod da ogsaa 15 Kommitterede tilføre Protokollen, at efter deres Anskuelse var en saadan almindelig Afstemning et Indgreb i de Kommitteredes Rettigheder¹⁾. Byens Ildebrand vendte imidlertid Interessen i en anden Retning, og Spørgsmaalet blev ikke afgjort.

Generalforsamlingens Nyordning skabte en ny Institution, som videre udviklet blev et af de betydningsfuldste Led i Brandforsikringens Organisation og kom til ikke blot at yde Direktionen en væsentlig Støtte i dens Kamp mod Magistraten, men ogsaa paa talrige andre Omraader blev den en vigtig Hjælp. Talen er om den af Direktionen inden for hvert af de 12 Kvarterer udnævnte Tillidsmand, som første Gang blev valgt i 1740 og fornyet i 1755²⁾. Han skulde oprindeligt kun forestaa Valget af Kommitterede til Generalforsamlingerne, men fik snart under Navn af Kvarterets Formand³⁾ til Opgave sammen med det paagældende Kvarters Kommitterede at drøfte ogsaa andre af Brandforsikringens Anliggender. I 1756 tog Direktionen det afgørende Skridt og bad Kvarterernes Formænd, »naar Fornødenheden det udkrævede« at samles med den for at drøfte, hvad der kunde ligge for af Interessentskabets Sager⁴⁾. Disse Raadslagninger, der til at begynde med var ganske private, — fra en enkelt Side betegnedes de som ulovlige⁵⁾ —, blev i 1758 godkendt af Interessenterne⁶⁾ som en fast Institution, men fik dog først deres endelige Skikkelse i Forbedringsposterne 1769. Medens

oprindelig de 12 Formænd blev udnævnt af Direktionen, bestemtes det nu, at Valgene tilkom Kvarterernes Kommitterede. De fik desuden Ret til, saa ofte de ønskede det, at faa Underretning om Kassens Tilstand og til, sammen med Direktørerne, at behandle alle Spørgsmaal, der angik Brandforsikringen, og saafremt disse ikke taalte Opsættelse, tillige at afgøre dem ved Stemmeflerhed.

Nåturlogvis kunde en Institution som de Deliberationskommitterede ved sin stadige Tilsynsret volde Direktionen adskillige Ubehageligheder, saafremt den i større Udstrækning blev draget ind i den daglige Ad-

18. Dokken paa Christianshavn. 1746. Stik i Danske Vitruvius.

ministration. Derom er dog aldrig Tale, saa meget mindre, som man sørgede for altid at holde den paa en passende Afstand. I de 38 Aar fra 1757 indtil Branden 1795 blev i alt kun afholdt 41 Møder, altsaa ca. eet om Aaret. I Virkeligheden blev de Deliberationskommitterede en Hjælp og Støtte for Direktionen. Ved at forelægge dem alle Spørgsmaal, som skulde behandles paa Generalforsamlingerne, opnaaedes, at Direktionens Forslag fremtraadte med den forøgede Vægt, som det maatte give, at de i Forvejen var godkendt af Interessenternes Tillidsmænd. Tillige havde disse Lejlighed til paa Kvarterforsamlingerne at bearbejde de Kommitterede i den Retning, som ønskedes. Desuden viste det sig senere at være til Fordel for Kassen, at Direktionen ved vanskelige og store Pengeanbringelser kunde faa Hjælp af stedkendte Mænd, der inden for hvert sit Kvarter i en ganske anden Grad end Direktionen kendte Forholdene.

Brandforsikringens Administration og Forretningsførelse var i dette Tidsrum ikke underkastet mange Forandringer. I alt væsentligt holdt man sig inden for de en Gang givne Rammer og nøjedes med de Ændringer og Reforme, den udvidede Virksomhed efterhaanden gjorde nødvendige.

Kontoret var stadig paa Byens Raadhus. Det overladte Værelse blev snart for lille og en Forandring nødvendig, navnlig af Hensyn til Direktørerne, som maatte holde Direktionsmøde i det samme Lokale, hvor den daglige Ekspedition gik for sig. 1741 opnaaede man da ogsaa i Stedet at faa overladt 2 Værelser ud til Nytorv og lige ved de 32 Mænds Sal¹⁾. Lokalerne blev istandsat delvis paa Byens Bekostning, f. Eks. Anskaffelsen af en Dør af Egeplanker og to »Jern=Vind=ovne«, medens Brandforsikringen selv maatte bekoste Anbringelsen af Fodpaneler og Indkøbet af 12 højryggede Gyldenlæders Stole à 14 Rd ²⁾. Brandforsikringen blev dog ikke uantastet i Besiddelse af disse to saa smukt udstyrede Lokaler. 10 Aar senere krævede Magistraten, at i det mindste det ene af dem skulde overlades de civile og borgerlige Stænders Enkekasse³⁾. Dette blev bestemt nægtet, idet der henvistes til, at der hverken i nogen af Fundaterne eller i de med Magistraten vekslede Skrivelser havde været Tvivl om, at Ordningen var en bestandig⁴⁾. To Aar senere afslog man ligeledes en Anmodning⁵⁾ om at flytte Kontoret til en privat Ejendom, men gik derimod ind paa at ombytte de hidtil benyttede Lokaler med to andre, som hidtil havde gjort Tjeneste som Politikammer⁶⁾. Ogsaa disse to Værelser maatte Magistraten forpligte sig til at sætte i Stand »med Foed Paneel og Lærret med perlefarvet Maeling og en blaae Rende omkring samt 2de Kakkellovne paa Fødder«⁷⁾. Trods Forsøg paa atter at fjerne Brandforsikringen herfra⁸⁾ beholdt den disse Lokaler, til Branden 1795 nødvendiggjorde en Forandring. Endelig kan bemærkes, at Generalforsamlingen i Overensstemmelse med Fundatsen stadig fandt Sted i de 32 Mænds Sal. Kun maatte man 2 Gange — i 1794 og 1795 — rimeligvis fordi Salen var beslagnet til andet Brug, tage sin Tilflugt til Bryggernes Lavshus i Klosterstræde⁹⁾.

I Stedet for hver Gang, naar Indkøb var nødvendige, at skulle bevilge de nødvendige Smaasummer bestemtes det, at Budet aarlig skulde have udbetalt 50 Rd.¹⁰⁾ -- senere 60¹¹⁾ — til at dække de med Kontorets Belysning og Opvarmning forbundne Udgifter. Af samme Grund bevilgedes andre 50 Rd. til Skrivepapir, Skriveredskaber, Bogbinderarbejde og mindre Reparationer¹²⁾.

Kontortiden¹³⁾ udvidedes under Terminen til hver Søgnedag fra 9—12 og 2—5. Ellers holdt man lukket, først Onsdag og Lørdag Eftermiddag¹⁴⁾, siden kun den sidste¹⁵⁾. Direktionsmøderne holdtes med et Par korte

*) Jvnf. S. 50.

Mellemrum, da man foretrak Torsdag, Mandag Eftermiddag¹⁾). Dog mødtes man i Reglen kun, naar man vidste, at der var noget at forhandle. Der findes flere Eksempler paa, at man i hele Maaneder ikke har afholdt nogen Sammenkomst²⁾).

Paa Magistratens Forslag blev det 1760 vedtaget, at der ogsaa uden for Kontortiden skulde være Vagt i Lokalerne, hvortil antoges to Mænd, af hvilke dog Kassen kun betalte den ene, Byen den anden³⁾). 1769 lagdes der til den Rigsdaler, der var tilstaaet den af Brandforsikringen antagne Mand i ugentlig Løn, 2 R ⁴⁾) og i 1791 yderligere 2 R , foruden 8 Rd. halvaarlig til Klæder⁵⁾).

Forretningsgangen blev, efterhaanden som Arbejdet voksede, paa flere Maader simplificeret. Medens man oprindelig havde holdt Indtægterne adskilte i to Kasser, eftersom de skrev sig fra Indskud, Præmie og Renter af udlaante Kapitaler, eller fra den saakaldte Kontoravgift, og det f. Eks. altid i Regnskaberne omhyggeligt blev noteret, hvilke Indtægter og Udgifter der angik den ene eller den anden, indsaa man omsider, at dette var ganske unødvendigt og besluttede derfor fra 1. Januar 1743 at samle dem alle i en enkelt Kasse⁶⁾). Samtidig opførte man at føre Forestillingsprotokollen⁷⁾) og indførte i Stedet baade Forestilling og Resolution i Direktionens Deliberationsprotokol⁷⁾). Endelig fandt man, at det var nok, at der var to Direktører til Stede, naar større Udbetalinger fandt Sted⁸⁾), og bestemte, at Direktørerne ikke behøvede personligt at kvittere for Renternes Betaling, men at dette kunde gøres af Bogholder, Kasserer og Kontrollør i Forening⁹⁾).

Den eneste virkelige Nyorganisation var Revisionen, som i den første Tid voldte adskillige Vanskeligheder. Ifølge Fundatsen paahvilede det som omtalt Magistraten ved nogle af dens Medlemmer at føre Tilsyn med Direktørernes Forretningsførelse og Kapitalernes Anbringelse. Overensstemmende dermed afholdtes den 25. og 27. Januar 1735 af 4 Magistratsmedlemmer den første Revision¹⁰⁾), den 27. Marts 1738 den næste¹¹⁾). I hvert Fald den sidste var kun lidet fyldestgørende. Da nemlig Revisorerne »ikke bar Tvivl« om Kassens »Rigtighed«, fandt de det overflødig at undersøge, om nu ogsaa Regnskab og Kassebeholdning stemte overens. Selv udført paa denne Maade var Hvervet aabenbart ubehageligt for Magistraten. Under Revisionen 1738 overvejede man i Stedet for at lade Interessenterne vælge 3 Revisorer og bad Direktionen at indgive et Forslag derom. Skønt dette blev gennemført¹²⁾), var der stadig Vanskeligheder, idet man nu fik at kæmpe med Interessenternes Uvilje mod at paatage sig det ikke ringe Arbejde. Trods saavel mundtlig som skriftlig Anmodning var endnu d. 12. September 1742 ikke et eneste af alle Regnskaberne bleven revideret¹³⁾). En Tanke om ved Ansøgning til

*) Den var kun ført fra $\frac{1}{2}$ 1740- $\frac{2}{3}$ 1743.

Kongen at faa fastsat Bøde for de Interessenter, som var uvillige til at paatage sig den med en Revision forbundne Ulejlighed, blev igen opgivet, da man frygtede derved at skræmme Husejerne fra at lade deres Ejendomme forsikre. I Stedet besluttede man, for dog endelig en Gang at faa Regnskaberne lige fra 1731 underkastet en omhyggelig Revision, at give hver af de dertil valgte for hvert af de første 4 Aars Regnskaber 30 Rd., for hvert af de øvrige 50 Rd.¹⁾ Senere blev det Brug for et Aar ad Gangen at udvælge 5 Revisorer, som uden Vederlag maatte paatage sig Ulejligheden²⁾. Dette stadfæstedes i Forbedringsposterne 1769.

19. Torvet paa Christianshavn med Tugthuset. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

Samtidig vedblev Magistraten fra Tid til anden ved et Par af sine Medlemmer at efterse Kassens Obligationer. Fra 1778 bortfaldt dette Eftersyn³⁾.

Angaaende Assuranceretten skete alene den Forandring, at 5 af de Deliberationskommitterede fra 1769 fik overladt Direktørernes Pladser. I øvrigt var dens Virksomhed kun ubetydelig. Fra alle Sider vistes saa stor Utilbøjelighed til at lade den tage Affære, at kun enkelte Eksempler kan nævnes paa Sager, som er bleven behandlet ved den⁴⁾. Til sidst forsvandt den ganske. Da Struensee ved Forordningen af 15. Juli 1771 lod alle de forskellige kjøbenhavnske Domstole afløse af Hof- og Stadsretten⁵⁾, var Direktionen vel et Øjeblik i Tvivl om, hvor vidt dette ogsaa gjaldt Brandforsikringens Assuranceret, men fik snart paa Forespørgsel⁶⁾ at vide, at dette var Tilfældet⁷⁾. Skønt Assuranceretten kun

var bleven lidet anvendt, gav den dog Anledning til, at Kassen antog en fast juridisk Raadgiver. Fra 1735 udnævnte Magistraten for eet Aar ad Gangen en Sagfører, der foruden at optræde som Aktor ved Assurancerellen, fik det mere byrdefulde Hverv at medfølge ved alle Eksekutioner¹⁾. Magistraten nægtede at give ham en fast aarlig Løn og foretrak for hver enkelt Gang, han traadte i Funktion, at yde ham et passende Vederlag²⁾.

Med Hensyn til Brandforsikringens egentlige Funktionærer indtraadte den Forandring, at Arbejdet med Modtagelse og Bogføring af Pengene fra 1740 blev overdraget en Kontrollør³⁾. Da det imidlertid allerede i 1745 var gaaet fat med dennes Pengesager⁴⁾, kom Spørgsmaalet om Kassererforretningernes Ordning paa ny paa Dagsordenen. Ganske vist fornægtede Tidens velkendte Lemfældighed sig heller ikke i dette Tilfælde. Skønt ganske overflødig vedblev Kontrollørstillingen at bestaa lige til 1762, da dens Indehaver paa Grund af Svagelighed maatte gaa af⁵⁾. Pengesagerne havde han dog ikke haft noget at gøre med. Først havde en Generalforsamling henstillet til Bogholderen selv at overtage den finansielle Del af Kontrollørens Arbejde eller lade en af ham privat engageret og lønnet Fuldmægtig overtage Hvervet for 100 Rd.⁶⁾. Magistraten fandt det derimod rimeligt, at de 100 Rd. blev betalt af Kassen⁷⁾. Intet af disse Forslag blev gennemført. Da Sagen paa ny kom for paa Generalforsamlingen d. 10. Marts 1746⁸⁾, anbefalede Direktionen den helt ny Ordning at ansætte Bogholderens Fuldmægtig, Hans Riber, som Kasserer med 300 Rd. i aarlig Løn, af hvilke de 100 skulde fratrækkes Bogholderen, de 100 Kontrolløren og Resten betales af Kassen. Generalforsamlingen gik ikke ind paa dette Forslag, men vedtog, at Bogholderen mod et Løntillæg af 100 Rd. skulde overtage ogsaa dette Hverv. Direktionen sad imidlertid Generalforsamlingens Beslutning overhørig og antog med Magistratens Samtykke en ny Kasserer⁹⁾.

Lønningsvilkaarene for Kassens Funktionærer blev stadig forbedret. Bogholderen, der begyndte med 500 Rd., fik allerede 1736 300 Rd.s Tillæg¹⁰⁾, d. 19. Marts 1762 200¹¹⁾ og d. 2. Marts 1770 yderligere 100¹²⁾. Dog var han forpligtet til deraf at betale nødvendig Medhjælp, hvad der 1769 for 3 Skriverkarle beløb sig til ikke mindre end 250 Rd.¹³⁾. Kontrolløren var begyndt med 200 Rd. i aarlig Løn¹⁴⁾, men fik allerede 1742 100 Rd.s Paalæg¹⁵⁾. Da Kassereren blev antaget, var Gagen fastsat til 300 Rd.¹⁶⁾, men blev med tilbagevirkende Kraft forhøjet til 400¹⁷⁾, hvilken Sum stadfæstedes for Efterfølgeren¹⁸⁾, der i 1762 gik op paa 500¹⁹⁾ og i 1770 paa 600 Rd.s Løn²⁰⁾. Kassens Bud fik først 100 Rd., saa efterhaanden 150²¹⁾, 200²²⁾, 300²³⁾ og endelig — dog kun for vedkommende personlig — med Titel af Assistent 400 Rd. i aarlig Løn²⁴⁾.

Sammenlignet med Tidens almindelige Lønvilkaar var disse Gager meget betydelige. En Lønning som Bogholderens 1100 Rd. og Kas-

sererens 600 svarer i vore Dage til ca. 3500 og 1900 Kr., eller, naar der ogsaa tages Hensyn til Pengenes Købeevne, til endnu langt mere. Deres rette Belysning faar Tallene, naar man erindrer, at i 1740 havde Politimesteren i Kjøbenhavn 500 Rd. og to Landsdommere i Odense henholdsvis 400 og 300 Rd. Paa samme Tid maatte Byfogederne i Almindelighed nøjes med 20—30 Rd. om Aaret, Herredsfogederne med noget lignende, forøget med Udbyttet af en Bondegaard paa ca. 8 Tdr. Hartkorn. En Amtsforsvalter kunde højst naa op til 150 til 200 Rd. Tilmed forøgedes disse Lønninger i Aarhundredets Løb kun i meget ringe Grad; for den kjøbenhavnske Politimester saaledes med ikke mere end 300 Rd.¹⁾

Spørgsmaalet om Pension blev ikke afgjort efter nogen almindelig Regel, hverken med Hensyn til Størrelse eller til hvem det paahvilede at bære Udgiften. Som oftest var det de nyansatte, som i hvert Fald en Tid maatte underholde Forgængernes Enker. Denne Byrde var langt fra ringe. Saaledes maatte et Bud i 1752 af sin Løn paa 200 Rd. afgive 75 til sine 2 Forgængeres Enker²⁾ og Kassereren fra 1770 i 6 Aar af 500 ikke mindre end 200 Rd. Naar Enken døde, skulde 4 Døtre beholde 100 Rd., saa længe de var ugifte³⁾. Bogholder Roeds Pension udgjorde 300 Rd.⁴⁾. I det hele viste Kassen sig dog ikke kneben. 1766 var der bevilget hver af afdøde Kasserer Ribers 3 forældreløse Børn en aarlig Understøttelse paa 50 Rd., indtil de var fyldt 18 Aar⁵⁾. Endnu 2 Aar efter Fristens Udløb fik alligevel en Søn af Hensyn til sine Studeringer Lov til at beholde Understøttelsen, og Datteren til hun blev gift⁶⁾. Interessenterne viste sig, den Gang som ogsaa senere, ved flere Lejligheder mere liberale end Direktionen. Medens saaledes denne i 1784 foreslog at yde 200 Rd. til Hjælp ved forhenværende Direktør og Bogholder Bechs Begravelse, forhøjede Generalforsamlingen Bidraget til 300 Rd.⁷⁾

*

*

*

Til de store afgørende Forandringer, som i Løbet af det 18. Aarhundrede havde flyttet Tyngdepunktet i Brandforsikringens Ledelse fra Magistraten over til Interessentskabets valgte Bestyrelse, svarede langt fra Ændringer i de for selve Forsikringsvirksomheden til Grund liggende Principper. Naar undtages Tilbøjeligheden til af den økonomiske Fremgang at drage den størst mulige øjeblikkelige Fordel, mærkedes først og fremmest en forsigtig Stræben efter saa vidt muligt at bevare den en Gang indførte Tilstand og alene gennemføre de *Reformer*, som den daglige Erfaring viste var absolut nødvendige.

Der findes saaledes ikke noget Tegn til, at man indsaa det urimelige i at kræve den samme Præmie af alle Ejendomme uden at tage Hensyn til deres større eller mindre Brandfarlighed. Man kom derved bag efter Udviklingen i Udlandet, ikke blot efter England, som i lange

Tider havde haft en saadan Ordning*), men ogsaa efter f. Eks. den hamburgske Brandkasse, som saa smaat var kommet ind derpaa. Selv om denne i 1753 for de fleste Forsikrings Vedkommende havde fastholdt en ensartet Præmie, 4 β af 1000 $\mathcal{L}$, havde den dog for Vandmøller krævet den dobbelte og for Vindmøller endog den firdobbelte Afgift¹⁾.

Med Hensyn til Præmieberegningen blev ikke en Gang Tanken om en Forandring fremsat; anderledes forholdt det sig med Brandforsikringens Virksomhedsomraade. Fundatsen havde fastsat, at kun Ejendomme be-

20. Størestræde (Holmens Kanal) uden for Admiralitetet 1743. De to columnære rostratæ er rejst i Anledning af Kronprinsesse Louises Indtog. Stik af J. N. Schrøder.

liggende inden for Stadens Volde skulde kunne assureres i det kjøbenhavnske Selskab. Men nu de talrige Møller, som laa paa selve Fæstningsværkerne? Da der intet var til Hinder for, at Byens Slukningsredskaber i Ildebrandstilfælde kunde komme dem til Hjælp, optog man dem i Begyndelsen uden videre i Brandforsikringen. I 1747 fik man dog Skrupler og forelagde Spørgsmaalet for Magistraten, der resolverede i Overensstemmelse med den hidtil fulgte Praksis¹⁾. Ud over denne Indrømmelse holdt man sig nøjagtigt til Fundatsens Ordlyd og nægtede haardnakket at efterkomme de gentagne Opfordringer til at udvide Virk-

*) Se S. 5.

somhedsomraadet. Indvendingen var stadig den samme, at Byens Porte var lukket om Aftenen, og at det derfor var umuligt ved udenbys Brand at komme til Hjælp. Over for dette Argument, som for Resten under Rædselsdagene i 1728 havde vist sin Berettigelse, havde man slet ikke Øje for, at det ogsaa burde komme i Betragtning, at enhver Udvidelse af Omraadet vilde formindske Tilfældighederne i de aarlige Brandskadeforhold. Afvisningen af enhver udenbys Forsikring ramte første Gang de talrige uden for Portene beliggende Reberbaner¹⁾ og blev siden gentaget over for et Forslag af Magistraten om at forsikre de uden for Fæstningsværkerne, men paa Byens Grund beliggende teglhængte Huse, og det uagtet man havde stillet i sikker Udsigt, at Kongen vilde give sit Samtykke til i Ildebrandstilfælde at aabne Byens Porte²⁾. Disse Afslag havde til Følge, at det, alt efter som Byen udvidede sig, blev en stedse større Del Ejendomme, som ikke kunde finde Optagelse i Byens Brandforsikring.

Skønt saaledes Brandforsikringens Bestyrelse med al mulig Tydelighed havde vist sin Ulyst til at fravige den en Gang truffne Ordning, hindrede det dog ikke, at Spørgsmaalet umiddelbart efter igen blev rejst og det i den yderst dristige Form, at man forsøgte at faa Selskabet til at forsikre udenlandske Ejendomme. Rimeligvis har der ikke dermed været tænkt paa nogen større international Forretning. Dog viser Drøftelsen, at i det mindste Direktionen var klar over, at selv et nok saa lille Skridt i denne Retning kunde have vidtrækkende Følger.

Anledningen var til største Ære for det kjøbenhavnske Selskab og viser den Tillid, det maa have nydt. I Slutningen af Aaret 1756 lod nemlig Domkapitlet i Lübeck ansøge hos Kongen om, at dets i Lübeck beliggende Gaarde og Huse maatte blive optaget i Interessentskabet. Kongen var saa letsindig uden videre at give et bekræftende Svar og kom, da han uventet stødte paa Modstand, i en vanskelig Stilling. Først lod Kancelliet Magistraten vide, at »Hans Mayestæt gierne saae, at Capittlet herudi blev viist Føye« og derfor bad Byens Øvrighed paa bedste Maade søge at formaa vedkommende til at opfylde dets Ønske³⁾. Alligevel dristede Magistraten sig til en kraftig Protest. Uden først at opfylde Kravet om at bringe Sagen til Brandforsikringens Kundskab søgte den paa egen Haand at modarbejde Forslaget og indsendte en længere Betænkning. Den henviste i første Række til den formelle Vanskelighed, at Fundatsen udtrykkelig forbød udenbys Forsikring og gjorde i denne Forbindelse opmærksom paa, at Interessenterne i den Grad holdt fast ved denne Bestemmelse, at de endog havde nægtet at aabne Adgang for deres egne Medborgere, som var bosat paa Broerne, og derfor sikkert meget mere vilde gøre det over for nogle Lübeckere, med hvis Ejendomme de ikke en Gang kunde føre Tilsyn. Samtidig tilføjede Magistraten som sin egen Anskuelse, at et saa dristigt Skridt som udenlandsk

Forsikring utvivlsomt vilde røkke Tilliden til Kassen og medføre en større Udvandring af Interessenter¹⁾).

Hvis Magistraten mente med dette Svar at have bragt Sagen til at strande, blev den i høj Grad skuffet. Følgen blev kun et endnu kraftigere Paabud. Nu kom det frem, at Kongen allerede havde givet sit Løfte og var fast besluttet paa at se sin Vilje gennemført. Magistraten havde derfor hurtigst muligt at faa sammenkaldt en Generalforsamling. Ogsaa denne Befaling forstod man at omgaa ved, forinden den kunde efterkommes, at faa Direktionen til at prøve, hvad den kunde udrette. D. 22. November 1756 afholdt Direktionen og Magistraten et Fællesmøde paa Raadstuen²⁾, som viste de to Parters Overensstemmelse, og hvoraf Følgen blev, at Direktionen i en skriftlig Betænkning³⁾ fremsatte sine Grunde, der talte mod i den kjøbenhavnske Brandkasse at optage saa ljernt beliggende Ejendomme. Skrivelsen viste en tydelig Uvilje mod at indlade sig paa et saa vanskeligt overskueligt Foretagende. Den røbede tillige, at det var Direktionens Overbevisning, at den mindste Eftergivenhed kunde føre til en fuldkommen Forandring af Brandforsikringens Arbejde. Man holdt sig derfor ikke til det enkelte foreliggende Tilfælde, men gjorde i Almindelighed opmærksom paa alle de Vanskeligheder, som Forsikring af udenbys Ejendomme maatte medføre. Navnlig vilde den nuværende Organisation langtfra kunne slaa til under de nye Forhold. Hvorledes skulde der uden vidtløftige Rejser kunne være to Direktører til Stede ved de nødvendige Vurderinger? Hvorledes skulde man sætte Assuranceretten eller ved Københavns Underfoged inddrive Restancer? Hvorledes var Slukningsredskaberne de forskellige Steder, og hvorledes vilde det være muligt nogenlunde hurtigt efter en Ildebrand at faa Skaden takseret?

Direktionens Standpunkt var meget naturligt. En i den Grad omfattende Udvidelse af Brandforsikringens Virksomhedsomraade maatte nødvendigvis kræve tilsvarende Ændringer i Organisationen og Bistand af de lokale Øvrigheder. Selv om disse Betingelser nok kunde opfyldes, var det derimod ikke saa let at komme uden om de Vanskeligheder, som fulgte af Tidens slette Kommunikationsmidler og af den lidet udviklede Brandforsikringsteknik. Forskel i Byggemaade vilde utvivlsomt ogsaa kræve dertil svarende Ændringer baade i Præmieberegning og Vurderingsregler. Rimeligvis har ogsaa Kancelliet indset Berettigelsen af Direktionens Standpunkt. Efter dennes Erklæring hører man i hvert Fald ikke mere om det lübske Domkapitel. Alligevel følte man sig ikke mere tryk end i 1769, da Forbedringsposterne blev udstedt, at ønske og ogsaa opnaa, at der blev optaget et udtrykkeligt Forbud mod udenbys Forsikring⁴⁾).

*) Der er i denne Forbindelse Grund til at bemærke, at, da den almindelige Brand-

Medens Brandforsikringens Direktion straks og afgjort havde været en Modstander af Tanken om lokalt at udvide Brandforsikringens Virksomhedsomraade, viste den 10 Aar senere i et beslægtet Spørgsmaal langt fra den samme Ængstelse. Det skyldes Generalforsamlingen, naar man den Gang nægtede at indlade sig paa et Foretagende, som kunde have faaet de mest vidtrækkende Følger og muligvis efterhaanden ganske have omformet Selskabets Karakter.

Talen er om en Anmodning fra Urtekræmmerlavets Sukkerhus i St. Kongensgade om for 50 000 Rd. at faa forsikret dets Lager af Sukker¹⁾.

21. Nikolaj Kirke. 1762. Stik af W. A. Müller.

Direktionen var straks rede og fandt, at Kassens Interessenter »som Patrioter« ikke vel kunde afslaa et Forslag, der vilde gøre de handlende det muligt, naar Priserne var lave, at gøre Indkøb for længere Tider, og som tillige hindrede, som det hidtil i slige Tilfælde var sket, at Præmierne gik til Udlandet. Paa Generalforsamlingen d. 9. Maj 1766²⁾ fremlagde den derfor en fuldt udarbejdet Plan³⁾, hvorefter Brandforsikringen for Fremtiden skulde omfatte alle Slags Købmandsvarer, medens dog stadig Bohave udelukkedes. Forslagets praktiske Indhold gik ud

forsikring for Købstadbygninger d. 13. Januar 1761 blev oprettet, skete det, uden at det i Forvejen var blevet drøftet, om ikke Opgaven kunde løses ved en Omdannelse af det kjøbenhavnske Selskab⁴⁾.

paa, at Selskabet oprettede en Afdeling for Effektforsikring med særskilt Regnskab og Statutter, men styret af Moderselskabet, som ogsaa havde at bære den hele Risiko og inkassere den eventuelle Fortjeneste. Det var tilladt uden Vurdering af nogen Art at forsikre et Varelager for saa stor eller ringe en Sum, man ønskede, dog ikke under 500 Rd. Uden udtrykkelig Fornyelse gjaldt Assurancen kun 1 Aar. Præmien var ret betydelig, 1%, hvilket svarede til Reglen i de hollandske Selskaber. I Tilfælde af Brand paahvilede det den forsikrede enten ved lovligt Bevis af sine Bøger eller ved edeligt Udsagn at godtgøre Skadens Størrelse. Var den total, udbetaltes Erstatningen med 10% Fradrag, ellers fuldt ud.

Dette Forslag var i mange Henseender mangelfuldt og havde ikke løst de Problemer, som Vareforsikring rejser. Intet var f. Eks. afgjort om Principperne for Erstatningssummens Fastsættelse. Som Forslaget forelaa, var det utvivlsomt et Vovestykke, om Brandforsikringen havde indladt sig derpaa, og rigtigt af Interessenterne, at de i dette Spørgsmaal gik imod deres Ledelse.

12 Aar senere blev Spørgsmaalet atter rejst, ogsaa denne Gang ud fra den merkantilistiske Betragtning, at Manglen af en dansk Vareforsikring tvang Forretningsmændene til at tegne Assurance i England og Holland, hvorved Pengene gik ud af Landet. Direktionen var nu bleven forsigtigere og fandt det tilstrækkeligt at give Byens 19 Sukkerraffinaderier¹⁾ Adgang til at forsikre deres Varelagre. De Deliberationskommitterede²⁾ ønskede derimod stadig Forslaget udvidet til ogsaa at omfatte alle andre Købmandsvarer og syntes slet ikke at være klar over den betydningsfulde Ændring i Virksomheden, som denne Reform maatte medføre. Fra enkelte Hold tænkte man sig endog Muligheden af blot i Kraft af en Generalforsamlingsbeslutning at træffe de nødvendige Bestemmelser. Dertil fandt dog Flertallet af de Deliberationskommitterede Spørgsmaalet for betydningsfuldt og mente, at en ny Fundats blev en Nødvendighed. Paa den anden Side var de overbevist om, at en saadan uden større Vanskelighed lod sig gennemføre, og mente, at det vilde være heldigt for at undgaa Tidsspilde, om den samme Generalforsamling, der skulde træffe Bestemmelse om, hvor vidt Kjøbenhavns Brandforsikring skulde indlade sig paa den Art Forretninger, tillige fik forelagt Udkastet til en Fundats, der tog Hensyn til den ny Virksomhed.

Saa vidt gik man dog ikke, men nøjedes med som Prøve at opsætte et Udkast til en Forsikringspolice for Sukker. Man gik i den Hensigt meget simpelt til Værks, idet man bortset fra enkelte, som oftest rent praktiske, Ændringer nøjedes med at oversætte en hollandsk Forsikringspolice, udstedt af et Assurancekompagni i Amsterdam, hvorved et Sukkerlager, tilhørende Sukkerhuset St. Croix i Amaliegade, forsikredes for 83000 Gylden³⁾. Ligesom i 1766 var Præmien ansat til 1% og Policen regnet for nøjagtig eet Aar. I flere meget afgørende Henseen-

der gik Forslaget videre end det tidligere fra 1766. Brandforsikringens Erstatningspligt skulde uden Afkortning gælde det brændtes fulde Værdi og ikke blot for Skade direkte foraarsaget ved Branden, men ogsaa for den indirekte, der skyldtes Vand, Værens Fordærvelse paa Grund af Varme og Tyveri under Redningsarbejdet. Ja, man strakte sig endnu videre end det hollandske Selskab og forpligtede sig til at betale Omkostninger, som bevisligt var foraarsaget ved Anstalter for at dæmpe Ilden. Policen bestemte angaaende de Principper, efter hvilke Erstatningen skulde fastsættes, at Grundlaget for den brandlidtes Krav skulde være Firmaets Bøger. Var disse brændt, traadte de assuredes beedigede Forklaring i Stedet.

Trods Forslagets Rækkevidde frygtede Direktionen og de Deliberationskommitterede ikke i ringeste Grad for at se Sagen strande paa Modstand, hverken af Generalforsamlingen eller Magistraten. Og lilsyneladende med god Grund. Den havde nemlig højstaaende Forbundsfæller. Tidens Magthavere, først og fremmest Guldberg, var ganske behersket af merkantilistiske Synsmaader og vilde frem for alt hindre Pengenes Udførsel af Landet. Tilmed kom det særlige Moment med i Betragtning, at Sukkerindustrien var en af Landets bedste Forretninger, som paa alle Maader nød godt af Regeringens Bevaagenhed¹⁾. Muligvis har det heller ikke været uden Betydning, at en af Statens højeste Embedsmænd, Lederen af dens Finanser, H. C. Schimmelmann som Ejer af et stort Sukkerraffinaderi selv var direkte interesseret i Spørgsmaalet. I hvert Fald kastede Arveprins Frederik d. 12. Marts 1778, samme Dag som Sagen skulde behandles i et Møde af de Deliberationskommitterede, personlig sit Lod i Vægtskaalen og anbefalede i et indtrængende Brev Forslagets Gennemførelse²⁾. Som det var at vente, var Begrundelsen den merkantilistiske, at da Sukkerraffinaderierne

ofte hidtil skal have i Holland og Engelland forsikret deres Sukker og derved betydelige Summer ere gangne ud af Staten, saae Hans Majestet gerne, at det fandtes giørligt her ikke alleene at antage Assurance paa Sukkere, men til Stadens Flor og Handelens betydelige Fremme ogsaa paa andre Kiøbmands Vahrer; thi derved ville de Handlende ligesaavel her som i Hamborg og andre Steder finde sig betydeligen lettede og i deres Speculationer helst mod fordeelagtige Tider hiulpne til at kunne tiene sig selv, Byen og Fædrenelandet.

Denne høje Protektion hindrede dog ikke Magistraten i at nedlægge en skarp Protest mod Forslagets Gennemførelse. D. 14. Marts modtog den Direktionens Meddelelse, at man d. 26. agtede at holde Generalforsamling og paa denne at foreslaa Interessenterne for Fremtiden at optage Kjøbmandsvarer blandt Forsikringsobjekterne³⁾. For straks at kvæle enhver Modstand havde man sendt Arveprinsens Brev med. Alligevel fandt Magistraten at burde optræde og indgav samtidig

med, at man over for Direktionen krævede Generalforsamlingen udsat og gjorde opmærksom paa, at det ikke stod i Interessenternes Magt ved egen Beslutning at gennemføre en saa gennemgribende Forandring, en Ansøgning til Kongen¹⁾. Magistraten »saavelsom eenhver retskaffen og patriotisk sindet Undersaat« saa vel i Arveprinsens Brev et nyt Bevis paa Kongens »Mildhed og Attention paa denne Stads Handels Opkomst og Floer«, men fandt dog, at Forsikring af Købmandsvarer ligesom Søassurance burde være en Ting for sig. Den Forøgelse af Risikoen, som vilde blive en nødvendig Følge, forringede Panthavernes Sikkerhed og medførte, at Prioriteterne i stor Udstrækning blev opsagt. Denne Magistratens Modstand mod det fremsatte Forslag var ikke bestemt ved et Ønske om, hvis det i Fremtiden gik galt, at være fri for Ansvar, tværtimod var den i fuldeste Maal alvorlig ment og — hvad der var det mærkeligste — aabenbart baaret oppe af et sikkert Haab om at se sin Vilje gennemført.

Paa anden Maade lader det sig ikke forklare, at den vovede sig saa langt frem og udsatte sig for paa en ydmygende Maade at blive desavoueret. Da nemlig Brandforsikringens Direktion, stærk ved den Støtte, den følte bag sig, uden videre meddelte, at man ansaa den nedlagte Protest for uberettiget, og at Generalforsamlingen trods alt vilde finde Sted²⁾, forlangte den sin Protest ført til Protokols og afsendte en ny Klage til Kancelliet³⁾. Resultatet blev en alvorlig Ydmygelse. Om Morgenen d. 26. Marts modtog den et kongeligt Reskript⁴⁾, at Generalforsamlingen skulde afholdes, og Interessenterne have fuld Frihed til at træffe deres Bestemmelse, dog at der ikke maatte sættes noget i Værk, forinden Kongen havde godkendt det. Det var næppe med blide Følelser, at Magistraten lod denne Tilkendegivelse gaa videre til Generalforsamlingen, eller at den hørte, at Arveprins Frederik atter havde lagt sit Lod i Vægtskaalen ved samme Dag at tilsende Brandforsikringen en ny og endnu kraftigere Opfordring⁵⁾.

At see en Assurance oprettet for Rafinaderierne og Handels-Vahre, og samme forbunden med Societetet, og det paa saadan Maade, som et Selskab, Kongen har givet Ret til at overlegge sine egne Sager, kunde finde sikker og tienlig, har Hans Majestet ønsket, og det for at fremme Societetets Bedste og Handelens Flor. Høistsamme har været og er overbeviist om, at saadanne Midler kunde vælges, hvorved Cassen menneskeligviis kunne betrygges og det kiere Kiøbenhavn mod Udseende til fordeelagtige Handels Tider beredes til at nyde hidtil forsømte Fordele, og ved meere Liv og større Drift holde Huse og Gaarde i det Værd som bedre end alt andet forsikrer Brand-Cassen Bestandighed. Denne kongelige, denne landsfaderlige Hensigt, som gierne lader sig forbinde med Brand-Cassens mueligste Sikkerhed bliver under Guds Velsignelse vel, men langsommere, at erholde ved vor naadigste og

kiereste Konges andre veldædige Anstalter, saa Societetet i dets Forsamling kand efter de givne Privilegier frit og ubehindret tage sine Beslutninger; dog vil Hans Majestet, førend noget iverksettes, derom være underrettet.

Nu skete noget mærkeligt. Skønt Direktion og Deliberationskommitterede var ganske enige og tilmed havde opnaaet den kraftigst mulige Støtte, blev det dog til syvende og sidst Magistratens Mening, som gik af med Sejren, og Arveprinsen, der trak det korteste Straa. Interessenterne var aabenbart mere betænkelige end deres Ledelse og frygtede de

22. Amagertorv og Vimmelskaftet. 1755. Vandfarvetegning af J. J. Bruun. Livsforsikrings-selskabet Hafnia.

Konsekvenser, som Forslagets Vedtagelse kunde medføre. Det mærkeligste er dog, hvad der er i høj Grad til Ære for deres Selvstændighed, at de dristede sig til, selv over for Kongehusets Repræsentant, at gøre deres Vilje gældende. Paa Generalforsamlingen d. 26. Marts 1778 blev Forslaget om Forsikring af Købmandsvarer forkastet med 65 mod 34 Stemmer¹⁾*)).

Utilbøjeligheden til at udvide Brandforsikringens Virksomhedsomraade var i Reglen ledsaget af Bestræbelser for, saa vidt muligt, at begrænse Antallet af Tilfælde, i hvilke Kassens Erstatningspligt traadte i

*) De gentagne Forkastelser af Forslaget om at overtage Forsikringer paa Købmandsvarer bevirkede, at »det kongelig octroierede kjøbenhavnske Brandassurance Kompagni for Varer og Effekter« oprettedes ved Resolution af 11. Maj 1778²⁾).

Virksomhed. Fundatsen af 1733 nøjedes med at lade den godtgøre Skade, foraarsaget direkte ved Brand — dog kun delvis, naar den var anstiftet af Ejeren — eller indirekte, naar det for at begrænse Ildens Udbredelse havde været nødvendigt at foretage Nedrivninger.

To Spørgsmaal var imidlertid ikke bleven afgjort. Det ene gjaldt Brandforsikringens Pligt til at yde Erstatning for Skade, foraarsaget af de saakaldte »kolde Lyn«, d. v. s. Lynnedslag, som ikke antænder. I 1742 forelaa dette Tilfælde for første Gang til Afgørelse og blev som Følge af Fundatsens Tavshed afgjort af Direktionen i Kassens Interesse¹⁾, hvilken Beslutning blev stadfæstet paa den følgende Generalforsamling²⁾. Da Sagen imidlertid i 1754 igen kom til at foreligge³⁾, fik den en anden Udgang. Direktionen hævdede vel stadig, at der kun paahvilede Interessentskabet Forpligtelser, naar der virkelig var opstaaet Ildebrand, og at derfor Skade, foraarsaget ved kolde Lynnedslag, var det lige saa uvedkommende som Hagl- og Stormskader. Generalforsamlingen havde dog nu en anden Opfattelse og besluttede for Fremtiden i dette Tilfælde at udbetale Erstatning⁴⁾. Forbedringsposterne stadfæstede denne Ændring ved udtrykkelig at lade Kassen modtage Forsikring for »ulykkelige Tilfælde af Ildsvaade, saavel som Torden- og Lynilds Skade«.

Det andet Spørgsmaal gjaldt Kassens Erstatningspligt for Skader, som skyldtes Eksplosioner. Første Gang det kom til at foreligge, var i 1779, da hele Byen blev opskræmt ved, at der d. 31. Marts sprang et Krudttaarn i Luften ude ved Østerport. Ødelæggelsen var betydelig. To af Voldens Møller blev raseret og Nyboder i den Grad medtaget, at Tabene anslaaes til omkring 40000 Rd., foruden at andre Ejendomme led Skade for ca. 30000⁵⁾. Helt ovre ved Frederiks Hospital var Trykket saa voldsomt, at Folk, der sad ved Vinduet, blev slynget ind paa Gulvet⁶⁾. De skadelidte henvendte sig selvfølgelig til Brandforsikringen med Begæring om at faa Erstatning udbetalt, men mødte et bestemt Afslag, idet Direktionen gjorde gældende, at denne Ulykke var Kassen aldeles uvedkommende. Dels skyldtes Tabene hverken Ild eller Lynild, men Lufttrykket, dels forelaa her et Tilfælde, hvor menneskelige Forholdsregler som Brandvæsen var uden Virkning. Ligesaa lidt som for Skader, foraarsaget ved Jordskælv eller Storm, kunde Kassen derfor paatage sig nogen Erstatningspligt. Tilmed viste jo ogsaa Præmiens ringe Størrelse, at slige Begivenheder maatte være den uvedkommende. Direktionen satte denne Gang sin Vilje igennem, rimeligvis fordi det — trods Magistratens Ønske — lykkedes den at undgaa en Generalforsamling⁷⁾.

Alle de hidtil behandlede Spørgsmaal om Udvidelse af Virksomhedsomraadet saavel i territorial Udstrækning som i Henseende til Forsikringsobjekter og de Tilfælde, i hvilke Kassens Erstatningspligt traadte i Virksomhed, angik alle den ene — og ogsaa vigtigste — Side af Brand-

forsikringens Virksomhed: dens Pligt til at erstatte Skader. Ved Siden deraf havde den imidlertid fra dens første Begyndelse haft til Opgave at virke som en Kreditkasse, der i saa stor Udstrækning, dens Indtægter tillod, skulde skaffe Byens Husejere Prioritetslaan. For at Brandforsikringen i videste Omfang skulde kunne opfylde dette Hverv, havde Anordningerne af 1731 og 1733 bestemt, at Laanene alene maatte tilstaas i Ejendomme, der var optaget i Brandforsikringen og altsaa beliggende i selve Byen. Spørgsmaalet var imidlertid, om nu ogsaa disse to Formaal kunde forenes, og om det ikke var uheldigt, at Kassen havde sine Midler anbragt i netop de samme Huse, for hvilke den i Ildebrands-tilfælde skulde staa inde. Det kunde til Nød gaa an, saa længe det var Praxis, naar der brændte en Ejendom, i hvilken Kassen havde Prioritetslaan, at betale Erstatningen ved at tilbagelevere Obligationen og kun den eventuelt overskydende Forsikringssum i rede Penge. Men efter at denne Bestemmelse allerede i Fundatsen af 1733 var bleven fjernet, og det i Stedet var bleven bestemt, at den fulde Erstatning altid skulde betales kontant, vilde det selvfølgelig, om den Ulykke skete, at en større Del af Byen gik op i Luer, være ganske umuligt ved Opsigelse af Laanene at rejse den nødvendige Kapital. Allerede i 1732 havde en enkelt Interessent haft Blik for denne Vanskelighed og derfor anbefalet at anbringe Kassens Midler i Jordegods*).

20 Aar senere tog Direktionen Spørgsmaalet op og kom ud fra helt andre Motiver til samme Resultat. I 1731 havde det paa Grund af de ganske abnorme Forhold, som skyldtes den store Brand, først og fremmest været Formaalet at skaffe Midler til Ejendommenes Genopførelse. Denne Nødvendighed var nu ikke længer til Stede, hvortil kom, at der i Øjeblikket var saa rigelige Pengemidler mellem Folk, at det var forbundet med Vanskelighed at faa dem anbragt i gode Huspanter. Disse Grunde — og, som det udtrykkelig pointeredes, ikke Hensynet til mulige Storbrande — var det, der i 1755 bevægede Direktionen til at bede Generalforsamlingen¹⁾ bemyndige den til, naar det var umuligt paa tilfredsstillende Maade at anbringe Kassens Formue i Byens Huse, at give Prioritetslaan i Landejendomme. Skønt Direktionen opnaaede den forlangte Tilladelse, blev den uden nogen som helst praktisk Følge. Der findes i dette Tidsrum ikke et eneste Eksempel paa, at Kassen har bevilget Laan i en Ejendom uden for Hovedstaden. Alligevel satte Direktionen aabenbart Pris paa at holde sig denne Udvej aaben og foreslog derfor i 1762, at Beslutningen skulde optages i den ny Fundats, om hvilken der paa dette Tidspunkt var Tale**). Magistraten fik imidlertid Bestemmelsen fjernet.

*) Se S. 58.

***) Se herom S. 75 ff.

Tanken kom atter frem under den Kamp for en ny Fundats, som i den sidste Fjerdedel af Aarhundredet optog Sindene inden for Brandforsikringen. Navnlig skete det i 1788, da den Kreds af fornemme Mænd, der paa dette Tidspunkt ledede Oppositionen, udgav en Pjece: »Til Interessenterne i den Kiøbenhavnske Brandforsikrings Casse«, i hvilken de gjorde Rede for de Punkter, paa hvilke de ønskede Forandringer. Deriblandt var netop Pengeanbringelsen, som de ikke fandt fuldt betryggende. De foreslog derfor, at der i Fremtiden kun maatte anbringes Halvdelen af de disponible Midler i Huspanter, medens Resten burde

23. Amagertorv, set mod Østergade. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

udlaanes i Jordegods. Regeringen var i høj Grad stemt for Tanken. Selv om der ikke foreligger noget bestemt Holdepunkt, er det fristende at understrege Tidspunktet og søge Aarsagen dertil i Tidens Landboreformer. Af Hensyn til dem maatte Regeringen være glad ved et Forslag, hvis Gennemførelse vilde bevirke, at ret betydelige Kapitaler anbragtes i Jordegods og saaledes blev til Gavn for Landbruget, der netop i Øjeblikket maatte trænge i høj Grad til rede Penge. Hvorom alting er, røbede den ikke med et Ord, at slige Tanker spillede med ind. Den gik tværtimod saa forsigtigt til Værks, at den til en Begyndelse ikke en Gang direkte fremsatte sit Ønske, men nøjedes med at tilkendegive Magistraten¹⁾, at det var Kongens Vilje, at der blev indgivet et Forslag om Midler til at opnaa en bedre Sikkerhed for de af Brandforsikringen udlaante Kapitaler. Ved at sammenkæde denne Udtalelse med en anden,

som krævede en nøjagtigere Revision, lod den det hele fremtræde som Bestræbelser, der i ingen Henseender faldt uden for de hidtidige Rammer. Magistraten lod sig dog ikke skuffe. I hvert Fald indeholdt dens Svar¹⁾ ikke den ringeste Indrømmelse. Revisionen fandt man fuldt forsvarlig og ligeledes Pengenes Anbringelse, som foregik efter ganske de samme Regler, der f. Eks. anvendtes over for Umyndiges Midler, og som havde vist sig saa heldige, at der i de sidste 7 Aar kun var tabt 208 Rd. Konklusionen blev derfor en Opfordring til at opretholde den hidtidige Ordning.

Kancelliet højede dog ikke af, men fandt det nu nødvendigt at komme frem med den virkelige Hensigt²⁾. Mere end en Tredjedel af Kassens Formue dristede det sig ikke til at kræve anbragt i Jordegods, men mente ogsaa, at dette vilde være højst fornødent, om Brandforsikringen, hvis en større Hdebrand paakom, skulde være i Stand til at bringe de brandlidte en virkelig Hjælp. Naturligvis var Kancelliet ikke blind for, at pludselige Opsigelser vilde medføre et almindeligt Prisfald, og ønskede derfor blot, at man for Fremtiden anbragte de disponible Midler uden for Byen. Det befalede Magistraten at oplyse Interessenterne om Fordelene ved en saadan Forholdsregel samt tilkendegive dem, at det var Kongens udtrykkelige Vilje, det gjaldt at efterkomme.

Alligevel viste det sig, at Brandforsikringen ikke vilde give efter. Først knuste man Modstanden inden for sin egen Lejr³⁾. Blandt Forslagsstillerne var ikke mindre end 4 af de Deliberationskommitterede: Admiral Hooglant, Etatsraad Falbe og Konferensraaderne Ryberg og Müller. Nu maatte de paa et Møde gøre Rede for deres Anker. 2 af dem, Falbe og Hooglant, udeblev og sparede derved for den Ydmygelse, som overgik Ryberg og Müller, at maatte erkende, at de »af den Omgangs Maade, der bruges ved Midlernes Udsættelse . . . havde erfaret, at ingen bedre . . . kunde udfindes«. Derefter opsatte Direktionen en længere Betænkning⁴⁾, i hvilken den gjorde Rede for alle Indvendinger. Byens Vel maatte kræve, at der altid var en vis Kapital til Stede, som kunde anbringes i Prioritetslaan, da ellers Priserne vilde falde paa en skæbnesvanger Maade. Da de private Kapitalister foretrak at anbringe deres Penge i Asiatisk Kompagni eller i Statslaan, medens den private Enkekasses Midler, i alt ca. 1 400 000 Rd., alene med Undtagelse af 40 000 var anbragt i Jordegods, var Pengemanglen allerede nu saa stor, at der stadig ved Terminstiderne indkom 10 Gange saa mange Begæring om Laan, som man kunde imødekomme. Blev Summen yderligere formindsket, vilde selvfølgelig et betydeligt Prisfald være en nødvendig Følge. Med Hensyn til Brandforsikringens Interessenter kunde alle de, som havde Prioritetslaan af Kassen, i Stedet for Erstatning faa Obligationen tilbageleveret. For de øvrige maatte det ganske vist indrømmes

at være en Ulykke, om de i Ildebrandstilfælde paa Grund af den Maade, paa hvilken Kassen gjorde sine Kapitaler frugtbringende, ikke skulde kunne faa Erstatningen udbetalt. Dog mente Direktionen mærkelig nok, at denne Ulykke langt vilde overgaas af de Rystelser i Landejendomsforholdene, som det vilde betyde pludselig at trække Brandforsikringens Kapitaler tilbage. Direktionen oversaa altsaa, at Skaden ved at fordeles over et saa betydeligt Omraade som det ganske Land kun vilde mærkes i ringe Grad. Dertil kom saa det rent praktiske Hensyn, at der jo ikke var nogen Garanti til Stede for, at man hvert Aar kunde anbringe ca. 50000 Rd. i Jordegodser, ligesom det ogsaa vilde falde Direktørerne vanskeligt at kende Panternes Værdi.

Skønt Direktionen saaledes havde alle Argumenter paa rede Haand og mente, at deres Vægt var tilstrækkelig til at afvise Forslaget, lagde den dog heller ikke Skjul paa, at det forekom den meget usandsynligt, at en større Del af Byen skulde blive lagt i Aske. Efter dens Formening var der fra 1188 til 1728 kun en eneste Gang overgaaet Kjøbenhavn en saadan Ulykke, og London alene i 1666, medens ellers ingen andre Storbyer i Europa i de sidste 1000 Aar var bleven ramt deraf. Direktionen skulde derfor »ej tage i Betænkning at foredrage Indretninger efter Tingenes sædvanlige Løb og overlade de 1000 Aars Hændelser til den, som bestyrer alle Ting; der maae noget overlades Forsynet«. Inden Udløbet af de næste 6 Aar skulde disse Ord være gjort til Skamme. Enten nu Direktionen havde ønsket noget at mildne dette skarpe Afslag ved at anvise Middel til gennem almindelig Afstemning blandt Kassens samtlige Interessenter at faa Standpunktet underkastet endnu en Prøve, eller den har været sikker paa Tilslutning og derfor ønsket ogsaa denne Tilkendegivelse, havde den i sit Forslag optaget en dertil sigtende Bemærkning. Paa Generalforsamlingen, som ellers gav Betænkningen sin enstemmige Tilslutning, blev denne Antydning imidlertid fjernet, saa Afslaget derefter var helt og fuldstændigt¹⁾.

Brandforsikringen kunde regne paa Magistratens mest ubetingede Støtte. Samtidig med at denne lod Generalforsamlingens Beslutning gaa videre til Kancelliet, afsendte den en selvstændig Erklæring²⁾, der var saa vidtgaaende i sin Hævdelse af Brandforsikringens Selvstændighed, at det ikke syntes den samme Myndighed, der i Aarevis havde ført en haardnakket Kamp mod Interessentskabets Krav om Beslutningsret. Kassens Formue maatte efter dens nuværende Opfattelse anses for de forsikredes private Ejendom, som det stod dem frit for at benytte efter deres For-godtbefindende. En Krænkelse heraf vilde være ensbetydende med et Indgreb i Ejendomsretten og var derfor yderst betænkelig.

Kancelliet godkendte denne Opfattelse og lod Sagen falde.

Naar Talen var om store Principspørgsmaal eller andre vanskeligt

overskuelige Forandringer, raadede der i Almindelighed en Tilbøjelighed til at give den ældre Ordning Fortrinnet. Alligevel kunde det ikke være andet, end at der i Tidens Løb maatte vise sig mange Tilfælde, som ikke var forudset i Anordningen af 1733 og derfor krævede Tilføjelser og Ændringer. Inden for disse Grænser var man heller ikke bange for Reforme, men sørgede stadigt for at supplere de hidtil gældende Bestemmelser.

Først og fremmest gjaldt det Forskrifterne for Vurderingsforretningerne. Paa dette Omraade mødte mange Vanskeligheder. Det var f. Eks. et groft Sløseri, naar Kassens Vurderingsmænd ganske oversaa, at et Hus var opført af Grundmur¹⁾). Vigtigere var det dog, at Direktionen lige fra første Færd maatte føre en haardnakket Kamp med Interessenternes Bestræbelser for af Hensyn til Prioritetslaanene at faa Ejendommene vurderet saa højt som paa nogen Maade muligt²⁾). Ikke sjældent var Vurderingsmændene alt for villige til at rette sig efter disse Ønsker og blev aabenbart ikke hindret deri ved Nærværelsen af de to Direktører. Det eneste Middel derimod var at sikre Kassen retsindige og uafhængige Haandværksmestre. For at opnaa dette og hindre, at de skulde vokse sig alt for fast i Stillingen og som Følge af det stigende Kendskab til Brandforsikringens Interesser blive mere tilbøjelige til at imødekomme deres Ønsker, blev der i 1735, netop da en lang Række Misbrug var kommet for Dagen, truffet den Bestemmelse, at man for Fremtiden overhovedet ikke vilde ansætte faste Vurderingsmænd, men at Hvervet for eet Aar ad Gangen skulde skifte mellem Medlemmerne af de 2 interesserede Lav, Murernes og Tømrernes, idet det paahvilede Magistraten hvert Aar at udpege de to Mestre³⁾). Denne Ordning, gentaget 1753⁴⁾, var derpaa i Kraft til 1768, da vel sagtens det praktiske Hensyn, at faste Vurderingsmænd kunde erhverve sig en ganske anden Indsigt end de hvert Aar skiftende, bevirkede en Tilbagevenden til den gamle Ordning⁵⁾). Samtidig søgte man selvfølgelig gennem kraftige Paamindelser at holde Vurderingsmændene til at gøre deres Pligt og indskærpede dem, i hvilken Grad for høje Vurderinger var til Skade for begge Parter⁶⁾): For Brandkassen, der i Tilfælde af, at Ejendommen blev fuldstændig ødelagt, kom til at udbetale en for stor Erstatning, og saafremt den tilstod Prioritetslaan, ikke havde Sikkerhed for Pengene, — og for Husejeren, der, hvis hele Vurderingssummen forsikredes, maatte betale en for stor Præmie.

Næstefter at sikre Kassen paalidelige Vurderingsmænd var det en vigtig Sag efterhaanden at faa udarbejdet stadig udførligere Anvisninger for deres Arbejde. Fundatsen af 1733 havde kun foreskrevet Haandværksmestrene at holde sig til selve Bygningen, dens Grund og Gaardsplads, men slet ikke berørt den nærmere Fremgangsmaade. Dette skete for første Gang i 1735⁷⁾). Det var karakteristisk for denne Anvisning,

at den samme Forretning skulde kunne tjene til Grundlag for Fast-sættelse af Branderstatning og for den Ejendommen tilkommende Hypotek-kredit.

Af Hensyn til Erstatningen vurderedes selve Bygningen og dens »nagelfaste Pertinentier« som f. Eks. Kakkellovne, Vægbetræk, Paneler, Lofte etc. Ved Værdiansættelsen var det Hovedsynspunktet at faa fastslaaet, hvad det vilde koste at genopføre Bygningen. Dog skulde Forringelser som Følge af Ælde eller daarlig Vedligeholdelse tages med i Betragtning, ligesom det ogsaa var bestemt, at Vurderingen skulde fore-

24. Graabrødretorv. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

gaa paa Grundlag af den laveste Pris for Bygningsmaterialier. Overhovedet maatte den hellere være for lav end for høj for ikke at fremme den velkendte Tilbøjelighed til at anstifte Spekulationsbrande. Opgaven var altsaa paa een Gang at forene to Principer: baade at tage Hensyn til, hvad det vilde koste at genfremstille Forsikringsobjektet, og til dettes i Reglen mindre Værdi paa det Tidspunkt, Vurderingen fandt Sted. Derimod lod man det selvfølgelig ganske uænsset, om en Ejendom f. Eks. anvendtes til Industribrug, og en Ildebrand derfor vilde tilføje Ejeren langt større Skade, end der laa i Tilintetgørelsen af selve Bygningen. Der var dog Interessenter, som havde lidt vanskeligt ved at forstaa Berettigelsen af dette Standpunkt.

For den eventuelle Hypotek-kredit var det nødvendigt at fastslaa Grundens Værdi. Det skulde ske under Hensyntagen til Beliggenheden

i Byen, Facaden til Gaden, Bredden, Dybden, overhovedet Formen, derimod lige saa lidt som i første Tilfælde til Ejendommens Anvendelse. Denne Bestemmelse synes at være bleven paa Papiret. Gennemgaar man de bevarede Vurderingsforretninger, finder man i hvert Fald ingen specificerede Opgivelser for Grundens Værdi, og adskilligt tyder paa, at man slet ikke har tillagt den nogen Betydning.

Disse Anvisninger blev i hele Perioden lige til 1795 fulgt ved alle Vurderingerne. Derimod blev der efterhaanden stillet stadig større Krav til Beskrivelsernes Nøjagtighed og Udførlighed. Fra 1748 forlangtes det udtrykkeligt oplyst¹⁾, om Bygningerne var af Grundmur, af saakaldet »Beblendingsværk« eller Bindingsværk; i sidste Fald, om der var anvendt Eg eller Fyr. Angaaende det Indre skulde bemærkes, om Værelserne var betrukket, og da med hvilket Stof. Hver enkelt Bygning skulde vurderes for sig; det samme gjaldt Fornyetelser og Tilbygninger. Til alt dette søjede Forbedringsposterne af 1769 det Forlangende, at det tillige skulde meddeles, hvor mange Fag eller Alen Bygningen var lang og dyb, hvor mange Etager, der fandtes, om der var Kvist og Kælder, og hvorledes Værelserne var indrettet. Dette havde dog forinden været Praksis. Nyt var derimod den udtrykkelige Undtagelse af Portrætter, kostbare virkede Tapeter, fastmurede Spejle og stærke Forgyltninger. Fra 1794 krævedes ogsaa Oplysning om Bygningsens Ælde, Murenes og Pillernes Tykkelse og Etagerens Højde²⁾. I denne Forbindelse kan nævnes, at Forbedringsposterne forbød at forhøje Vurderingssummen og altsaa ogsaa Assurancen, fordi der var foretaget Reparationer, og kun tillod det, naar der var sket »nogen særdeles mærkelig og betydelig Forandring, nye Indretning, Forbedring eller Tilbygning«. Var dette derimod Tilfældet, skulde det hurtigst muligt indberettes paa Kontoret, for at den gamle Vurdering kunde ændres eller en ny blive foretaget.

En anden Række Bestemmelser angik Kassens Stilling i Tilfælde af Ildebrand. Først om Anmeldelsen. Skønt ingen af de to ældste Fundatser havde givet nærmere Regler derfor, kom Direktionen dog meget snart ind paa — ligesom det var Tilfældet i Søassurancekompagniet — at forlange Brandskaderne anmeldt hurtigst muligt efter, at de var indtruffet³⁾. Ellers mistede den ethvert Middel til at vurdere Skadens Omfang og var henvist til de brandlidtes egen Opgivelse. Et Forsøg paa at kræve Branden meddelt allerede Dagen efter⁴⁾, at den havde fundet Sted, blev igen opgivet⁵⁾.

Angaaende Udbetalingen af den fastsatte Skadeserstatning bestemte Fundatsen, at de brandlidte, naar Skaden var total, skulde beholde Ejendommens Rudera. Vanskeligheden var at faa nøjagtigt fastslaaet, hvad der skulde indbefattes under dette Begreb. Allerede i 1758 følte man Savnet af faste Regler⁶⁾, men opnaaede dem først i 1769⁷⁾. Der-

efter skulde ved Rudera alene forstaas Bygningens Fundamenter, for saa vidt de laa under Jordens Overflade, medens derimod Resten af de tilbageblevne Mure, Kakkelovne, Skorstene etc. var Kassens Ejendom, som den enten mod en tilsvarende Afkortning i Erstatningssummen igen kunde overlade den brandlidte, eller, saafremt man ikke kunde enes om Betingelserne, paa anden Maade gøre frugtbringende. Endnu større var Vanskelighederne, naar Skaden kun var partiel. Erfaringen viste nemlig, at de brandlidte i Reglen var utilfredse med den af Vurderingsmænd og Direktion fastsatte Erstatning. Oprindelig var slige Spørgsmaal bleven henvist til Assuranceretten. Siden foretrak man at lade Kassen istandsætte Bygningen og derpaa ved en lovlig Synsforretning overlevere den til dens Ejer¹⁾. Denne Fremgangsmaade er faktisk bleven anvendt adskillige Gange. Usikkert er det imidlertid, paa hvilken Maade man har forenet den med Fundatsens Paabud om, at Erstatningen i slige Tilfælde skulde være 2% mindre, end Skaden var vurderet til, og hvorledes man har baaret sig ad, naar Ejendommen ikke var assureret for den fulde Vurderingssum. I begge Tilfælde vilde nemlig en Istandsættelse paa Kassens Regning give en for stor Erstatning, og Brandforsikringen derved fra den brandlidtes Debitor forvandles til hans Kreditor. Mærkelig nok har dette Forhold aldrig givet Anledning til Drøftelse.

Efterhaanden udformedes der Regler for de brandlidte Ejendommens Forsikringsforhold. Var Skaden total og hele Summen udbetalt, kunde det ikke være Tvivl underkastet, at der maatte tegnes en ny Police. Men ved Partialskader? Da der intel var bestemt derom, gik Praxis oprindelig i Retning af trods Erstatningsudbetaling at betragte Forsikringssummen som uformindsket. Senere gav den indførte Præmiensættelse Spørgsmaalet større Betydning og bevirkede, at de skadelidte, hvad enten Bygningen var helt eller delvis nedbrændt, blev stillet paa lige Fod. Generalforsamlingen d. 17. Oktober 1748²⁾ fastsatte, at saa snart en Erstatning paa over 200 Rd. var udbetalt, skulde der tegnes en Forsikring for Beløbet, hvis ikke vedkommende Interessent vilde have sin Assurance formindsket med en dertil svarende Sum.

En tredje Gruppe Bestemmelser søgte at hindre, at Brandforsikringen blev berøvet Indtægter, der retmæssigt tilkom den, eller at den paa ulovlig Maade blev udsat for Tab.

For saaledes at sikre Gennemførelsen af Anordningens Paabud om, at der ved Ejerskifte, enten det skyldtes Køb eller Arv — derimod ikke Giftermaal³⁾ —, skulde betales 2 Rd. i Indgangspenge, og for samtidig at begrænse Tilbøjeligheden til at staa i Restance med de aarlige Præmier blev der d. 12. Juli 1747 efter gentagne Anmodninger⁴⁾ udstedt en Raadstueplakat⁵⁾, ifølge hvilken der for Fremtiden ikke kunde tinglæses noget Skøde paa en forsikret Ejendom, uden at der forinden var

fremlagt Attest for, at Indgangspenge og Præmie var betalt. Det var paa dette Tidspunkt blevet saa meget nødvendigere at træffe en saadan Bestemmelse, som den vedtagne Præmiefrihed bevirkede, at de forsikrede ikke længer havde nogen Grund til at indfinde sig paa Kontoret og saaledes ikke der kunde blive mindet om deres Pligt til at svare den ved Ejerskifte fastsatte Afgift.

Paa samme Tid søgte man at finde Midler til at hæmme Tilbøjeligheden til Spekulationsbrande. Medens Anordningen af 1733 alene havde paalagt Direktionen at sørge for, at de Ejendomme, i hvilke Kassen havde

25. Kultorget. 1756. Stik af Hans Qvist efter Tegning af J. J. Bruun.

anbragt sine Midler, blev holdt i forsvarlig Stand, men derimod over for de blot assurerede Huse havde ment at kunne nøjes med det Brandsyn, som to Gange aarlig fandt Sted, indsaa man efterhaanden Nødvendigheden af at give Direktionen Ret til, saafremt en Ejer lod sit Hus forfalde, at nedsætte Assurancen¹⁾.

Uden for de nævnte 3 Grupper falder en Forholdsregel vedrørende Kassens Udlaansvirksomhed. Ifølge Forordningen af 18. Marts 1720²⁾ maatte ingen Betjent, som stod for Regnskab eller opkrævede nogen af Kongens Indtægter saa lidt som hans Kautionister, pantsætte deres Ejendomme. For ikke ufrivilligt at komme til at hjælpe med til dette Paabuds Overtrædelse bad Direktionen i 1739³⁾ om at faa meddelt en Fortegnelse over alle, der saaledes var afskaaret fra at optage Prioritetslaan, men blev i Stedet for henvist til at sikre sig ved en Udskrift af Pantebogen⁴⁾.

I denne Forbindelse kunde endelig omtales en Række Bestemmelser vedrørende Præmien samt Brandforsikringens Stilling over for Institutioner eller Forhold, hvis Ordning paa forskellig Maade var af Betydning for dens Virksomhed. Forudsætningen derfor er imidlertid en Oversigt over Interessentskabets økonomiske Forhold i Tiden 1731 til 1795.

*

Kjøbenhavns Brandforsikring befandt sig i hele Perioden fra dens Stiftelse og indtil den store Ildebrand i 1795 i den bedste *økonomiske Tilstand*¹⁾.

Saa snart den første Usikkerhed over for det ny Foretagende havde sat sig, viste det sig, i hvilken Grad den københavnske Borgerstand forstod at skatte de Fordele, der blev den tilbudt, og meldte sig til Optagelse. Naturligvis var Forøgelsen i Interessenternes Antal stærkest i de første Aar, da Selskabet arbejdede sig op, og maatte tage af, efterhaanden som Tallet paa de uforsikrede Ejendomme mindskedes.

Ved Udgangen af Aaret	var Policernes Antal	Stigningen
1731/32	712	
1734/35	1539	827
1739/40	2229	690
1744/45	2535	306
1749/50	2853	318
1754/55	3079	226
1759/60	3239	160
1764/65	3288	49
1769/70	3342	54
1774/75	3350	8
1779/80	3359	9
1784/85	3402	43
1789/90	3415	13
1793/94	3427	12

Det vil heraf ses, at Brandforsikringen hurtigt havde samlet et anseeligt Antal Husejere og allerede 1740 maatte siges at være solidt indarbejdet. Fra 1740 til 1760 viser der sig endnu en betydelig Fremgang, der, selv om ikke saa faa Byggeforetagender i disse Aar fandt Sted, dog utvivlsomt hang sammen med, at Størstedelen af de Ejendomsbesiddere, der hidtil havde holdt sig udenfor, efterhaanden fattede Tillid til Foretagendet. Fra 1760 og lige til den store Brand var den aarlige Vækst ganske ubetydelig og har vistnok nogenlunde svaret til Antallet af nyopførte Ejendomme. Ogsaa for denne Periodes Vedkommende gælder det dog, at der stadig fandtes en Del Husejere, som foretrak at spare

den sikre Udgift til Præmie og slog sig til Ro med Haabet om, at Ulykken ikke vilde ramme dem. Fra 1779 foreligger en Opgørelse af deres Antal¹⁾, som er karakteristisk ved Fordelingen. Det ses deraf, at Christianshavn og St. Annæ Øster Kvarter stod højst med henholdsvis 33 og 22 uforsikrede Ejendomme, medens Snarens kun havde 1, Rosenborg 2, Nørre og Klædebo hver 3 og Frimands og Købmager Kvarter hver 4. I alt var 132 Huse uforsikret paa dette Tidspunkt.

Undersøger man den til Policerne svarende Risiko, fremkommer

I Aaret	svarede til Antal Policer	en samlet Risiko		eller pr. Police		Stigning pr. Police		
		Rd.	Kr.	Rd.	Kr. *)	Rd.	Kr.	% **)
1731/32	712	1 543 900	4 940 480	2168	6 939			
1734/35	1539	3 347 000	10 710 400	2175	6 959	7	20	0,3
1739/40	2229	4 913 250	15 722 400	2204	7 054	29	95	1,3
1744/45	2535	5 880 700	18 818 240	2320	7 423	116	369	5,3
1749/50	2853	7 212 900	23 081 280	2528	8 090	208	667	9
1754/55	3079	8 836 250	28 276 000	2870	9 183	342	1093	13,5
1759/60	3239	10 766 300	34 452 160	3324	10 637	454	1054	15,8
1764/65	3288	11 773 400	37 674 880	3581	11 458	257	821	7,7
1769/70	3342	13 521 000	43 267 200	4046	12 946	465	1488	13
1774/75	3350	14 105 950	45 139 040	4211	13 474	165	527	4,1
1779/80	3359	15 165 600	48 529 920	4515	14 448	304	974	7,2
1784/85	3402	17 033 650	54 507 680	5007	16 022	492	1574	10,9
1789/90	3415	18 772 650	60 072 480	5497	17 591	490	1275	9,8
1793/94	3427	20 021 250	64 068 000	5842	18 695	345	1104	6,3

det interessante Resultat, at denne i hele Perioden befandt sig i en langt stærkere Vækst, end der stod i Forhold til Stigningen i de forsikredes Antal. Fra Tidsrummets Begyndelse til dets Slutning er endog den til hver Police gennemsnitlig svarende Risiko ikke langt fra at være tredoblet. Den nærmest liggende Forklaring kunde synes den, at Interessenterne til at begynde med kun havde forsikret en mindre Del af deres Ejendommens Værdi og først efterhaanden indtegnede den fulde Vurderingssum. Selv om det naturligvis er givet, at sligt er sket, har Tilfældene dog sikkert været yderst sjældne. Paa Grund af Assurancens Betydning for Fastsættelsen af Prioritetslaanenes Størrelse laa det nemlig altid i Husejernes Interesse at faa deres Ejendomme assureret saa højt som paa nogen Maade muligt. Da desuden alt — som oven-

*) 1 Rd. er her og i det følgende sat = 3 Kr. 20 Øre, skønt det ikke passer ganske for de ældre Tider, der snarere havde Forholdet: 1 Rd. = 3 Kr. 26 Øre²⁾.

**) Procentudregningen er i denne som i alle de følgende Tabeller foretaget paa Grundlag af Rigsdalertallene. Brøkerne er overalt bortkastet og det foregaaende Tal, hvor den var over $\frac{1}{2}$, hævet, hvorved kan fremkomme nogle uvæsentlige Smaafejler.

for bemærket*) — peger i Retning af, at man under Vurderingerne kun har lagt ringe, om overhovedet nogen, Vægt paa Grundens Værdi, bliver det tilbage at søge Forklaringen til Risikoens stærkere Stigning i en kraftig Vækst i Priserne paa Byggematerialier og derfor i Ejendommens Assuranceværdi, i en Forbedring af Byggemaaden samt i Tilbøjeligheden til at gøre Husene højere. Endelig er Forholdet utvivlsomt blevet noget forrykket ved det store Antal pragtfulde Adelspalæer, som rejstes ved det 18. Aarh.s Midte.

Sammenholder man Forsikringssummerne med Folketallet i de Aar, for hvilke man har ganske vist yderst omtrentlige Opgivelser over Byens Indbyggerantal¹⁾, viser det sig, at der i 1769 til et Folketal paa ca. 92 500 svarede en Forsikringssum paa 13 252 150 Rd. (42 406 880 Kr.). I 1787, da den næste Folketælling fandt Sted, var der ca. 90 000 Indbyggere med 17 870 700 Rd. (eller 57 186 240 Kr.). Der skulde herefter paa de to ret nærliggende Tidspunkter være gaaet 143 Rd. (458 Kr.) og 199 Rd. (635 Kr.) paa hvert Individ. Medens Byens Befolkning i de 18 Aar nogenlunde holdt sig paa samme Størrelse, steg Forsikringssummen med næsten 35 %.

i Aaret	svarede til Risiko		en Formue paa				eller i %
	Rd.	Kr.	Rd.	ρ	Kr.	Øre	
1731/32	1 543 900	4 940 480	25 238	37	80 762	83	1,6
1734/35	3 347 000	10 710 400	60 757	88	194 425	33	1,8
1739/40	4 913 250	15 722 400	161 055	37 ³ / ₄	515 377	26	3,3
1744/45	5 880 700	18 818 240	270 980	40 ¹ / ₂	867 137	35	4,6
1749/50	7 212 900	23 081 280	356 666	57 ¹ / ₂	1 141 333	12	4,0
1754/55	8 836 250	28 276 000	494 334	37	1 581 870	04	5,6
1759/60	10 766 300	34 452 160	683 728	49	2 187 931	24	6,4
1764/65	11 773 400	37 674 880	902 231	87	2 887 142	10	7,7
1769/70	13 521 000	43 267 200	1 096 561	35 ¹ / ₂	3 508 996	38	8,1
1774/75	14 105 950	45 139 040	1 243 065	74 ¹ / ₂	3 977 810	47	8,8
1779/80	15 165 600	48 529 920	1 369 299	69 ¹ / ₂	4 381 759	10	9
1784/85	17 033 650	54 507 680	1 486 300	38 ¹ / ₂	4 756 161	28	8,7
1789/90	18 772 650	60 072 480	1 739 488	21	5 566 362	30	9,3
1793/94	20 021 250	64 068 000	1 962 160	88	6 278 914	93	9,8

Tabellen viser, at der til den stærkt voksende Risiko svarede en Formue, som ogsaa befandt sig i en kraftig Vækst. Da Brandforsikringen begyndte sin Virksomhed, raadede den alene over en Sikkerhed bestaaende i de faa Tusinde Rigsdaler, som Kongen havde skænket den, samt de uvisse Indtægter, der var stillet den i Udsigt, men som den først maatte føre en haardnakket Kamp for at opnaa. Snart flød dog Interessenternes

*) Se S. 130.

Afgifter ind i Kassen, og da Lykken vilde, at der i mange Aar kun indtraadte faa og ret ubetydelige Brandskader, sparedes efterhaanden en Formue sammen, som udsat paa Rente yderligere blev øget. At den i Treaaret 1731/32 til 1734/35 kun voksede fra 1,8 til 1,8 % er ganske naturligt og skyldes selvfølgelig den uhyre Stigning i Risikoen, som maatte være til Stede i et Foretagende, der var i Færd med at arbejde sig frem. Karakteristisk er det derimod, at medens Formuen i de to Femaar 1734/35 til 1739/40 og 1739/40 til 1744/45 øgedes fra 1,8 til 4,6 %, og det uagtet Risikoen i det samme Tiaar var i stærk Vækst, bliver fra dette Tidspunkt Fremgangen for hvert Femaar — med en enkelt Undtagelse — under 1 %. Grunden ligger lige for. 1740 begyndte Præmienesættelsen at træde i Kraft og blev faa Aar efter yderligere udvidet. Inden mange Aar blev der ogsaa paalagt Brandforsikringen en Række Udgifter til Brandvæsenet, som ikke kunde andet end at paavirke Formuetilstanden. Direkte Tilbagegang viste sig dog kun i et enkelt Femaar, 1779/80 til 1784/85, da Interessentskabet var Genstand for en Aareladning paa ikke mindre end omtrent 100 000 Rd. til noget dets Formaal saa uvedkommende som nye Krudttaarnes Opførelse. Til Trods for alt dette var det et meget anseligt Fond, som det i Aarenes Løb var lykkedes at opspare. At et Selskab ejede Dækning for omtrent de 10 % af dets Risiko, maa siges at være et smukt Resultat. I Øjeblikket (^{30/9} 1911) udgør Formuen i Kjøbenhavns Brandforsikring saaledes kun ca. 5 %*.) Noget ganske andet er, at de nye Tidens forbedrede Byggemaade saavel som virksommere Brandvæsen og Politi formindsker Brandfaren og derfor til en vis Grad gør Sammenligningen betydningsløs.

Brandforsikringens Indtægter skrev sig saavel fra Interessenternes Afgifter som fra Renterne af den voksende Formue, der for Størstedelens Vedkommende var anbragt i Prioriteter.

De følgende 2 Tabeller viser Forholdet mellem de forskellige Indtægtsgrupper, som det var hvert femte Aar. Kontorafgiften er sammenregnet med Indskud og Præmie. Tabellerne er meget oplysende for den Forskydning, som hurtigt indtraadte i Brandforsikringens Indtægtskilder. Medens oprindelig Forsikringsafgifterne langt oversteg Renterne af de udsatte Kapitaler og endnu 1739/40 udgjorde "over dobbelt saa meget, er Forholdet allerede 5 Aar senere i den Grad vendt om, at Interessentskabet fik sine væsentligste Indtægter gennem Udlaan paa Rente. Dette udvikledes i stadig højere Grad og var 1793/94 naaet saa vidt, at de forsikredes Ydelser kun beløb sig til noget over $\frac{1}{5}$ af Renteudbyttet.

Blandt Forsikringsafgifterne naaede Indgangspengene aldrig op over 620 Rd. og spillede derfor ingen videre Rolle i Regnskabet. Af Inter-

*) Vel at mærke kun af den Risiko, for hvilken Selskabet selv, α : uden Genforsikring, staar inde.

A. I Rigsdaler

I Aaret	Indskud		Præmie		Indgangs- penge		I alt For- sikrings- afgifter		Renter		Samlede Indtægter*)	
	Rd.	ß	Rd.	ß	Rd.		Rd.	ß	Rd.	ß	Rd.	ß
1731/32	16 082	28	2 108	37	32		18 222	65	577	88	18 800	57
1734/35	9 135	90	8 114	72	152		17 402	66	2 178	80	20 482	26
1739/40	2 481	24	13 271	52 ^{1/4}	390		16 142	76 ^{1/4}	6 894	36	23 922	85 ^{1/4}
1744/45	1 288	02	11 272	04	278		12 838	06	13 210	75 ^{9/10}	26 715	15 ^{9/10}
1749/50	4 516	14	7 023	46	388		11 927	60	17 060	14	28 987	74
1754/55	5 375	50	8 340	41	536		14 251	91	22 091	02 ^{1/2}	36 342	93 ^{1/2}
1759/60	2 204	16	11 150	82	410		13 765	02	30 832	28	44 597	30
1764/65	2 889	54	9 011	56 ^{1/2}	620		12 521	14 ^{1/2}	36 958	34	49 479	48 ^{1/2}
1769/70	2 803	62	9 103	58 ^{1/2}	386		12 293	24 ^{1/2}	39 687	58	51 980	82 ^{1/2}
1774/75	1 726	04	7 158	25 ^{1/2}	362		9 246	29 ^{1/2}	44 786	95 ^{1/4}	54 033	28 ^{3/4}
1779/80	2 904	16	6 231	75 ^{1/2}	596		9 731	91 ^{1/2}	49 544	77 ^{1/2}	59 276	73
1784/85	3 713	02	8 488	43	490		12 691	45	52 338	16	65 029	61
1789/90	2 395	30	10 970	09	440		13 805	39	63 668	10	77 473	49
1793/94	4 040	10	10 403	93	432		14 876	07	71 466	78	86 342	85

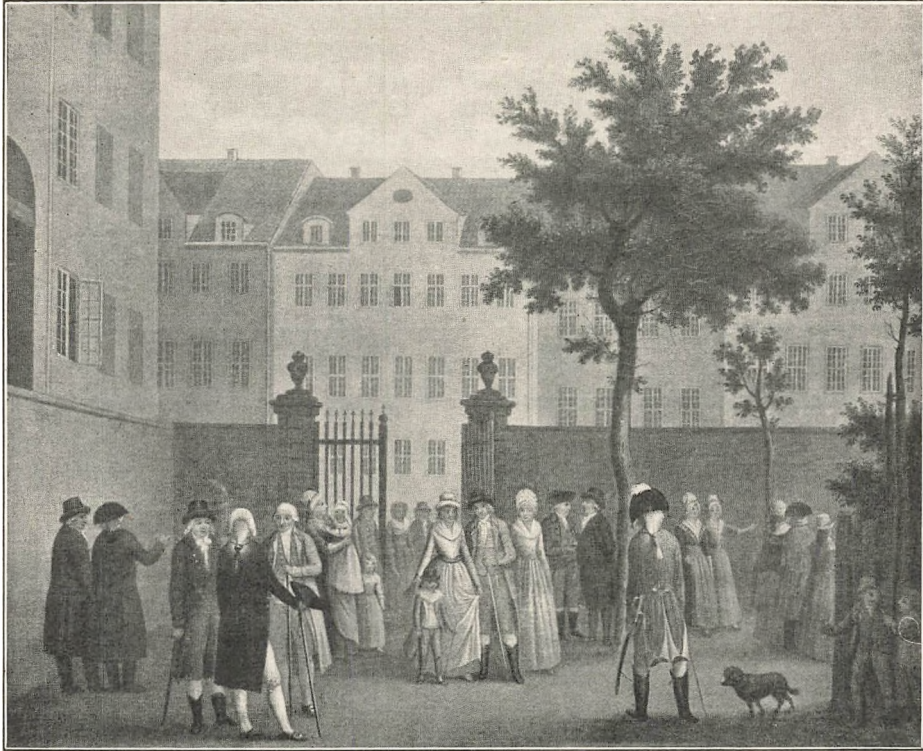
B. I Kroner

I Aaret	Indskud		Præmie		Indgangs- penge		I alt For- sikrings- afgifter		Renter		Samlede Indtægter*)	
	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre	Kr.	Øre
1731/32	51 463	33	6 746	83	102	40	58 312	56	1 849	34	60 161	90
1734/35	29 235	00	25 967	20	486	40	55 688	60	6 972	27	65 543	27
1739/40	7 940	00	42 468	94	1248	00	51 656	94	22 062	00	76 553	24
1744/45	4 121	67	36 070	53	889	60	41 081	80	42 274	53	85 488	53
1749/50	14 451	67	22 475	13	1241	60	38 168	40	54 592	46	92 760	86
1754/55	17 201	67	26 689	37	1715	20	45 606	24	70 691	28	116 297	52
1759/60	7 053	33	35 682	73	1312	00	44 048	06	98 663	34	142 711	40
1764/65	9 246	60	28 837	08	1984	00	40 067	68	118 266	73	158 334	41
1769/70	8 971	67	29 131	55	1235	20	39 338	42	127 000	33	166 338	75
1774/75	5 523	33	22 906	45	1158	40	29 588	18	143 318	38	172 906	56
1779/80	9 293	33	19 941	72	1907	20	31 142	25	158 543	38	189 685	63
1784/85	11 881	67	27 163	03	1568	00	40 612	70	167 482	13	208 094	83
1789/90	7 665	00	35 104	30	1408	00	44 177	30	203 737	93	247 915	23
1793/94	12 928	33	33 292	70	1382	40	47 603	43	228 693	80	276 297	23

esse er det dog at bemærke, i hvilken Grad denne Post kunde være Svingninger underkastet. Det anførte Beløb gælder Aaret 1764/65 og viser, at af 3288 Ejendomme har de 310 eller 9,4 % skiftet Ejer. Fem

*) Hvortil kommer den kgl. Gave, Indtægterne af 6te og 10de Penge, og Bøderne ad usus pios.

Aar tidligere, 1759/60, var det derimod kun Tilfældet med 205 eller 6,3 %. Samme Dødelighedsprocent forudsat, viser det sig, at Ejendommene i førstnævnte Aar har været en langt stærkere Omsætning underkastet end i det sidste. Et Blik paa Indskuds- og Præmiekolonnerne stadfæster, hvad ovenfor er bemærket, at kun den stærke Forøgelse af Forsikringssummerne var Skyld i, at Societetet ikke mere, end det skete, fik Følgerne af Præmienedsættelserne at mærke. Alligevel sank

26. Indgang til Kongens Have fra Gothersgade(?). Sidste Halvdel af d. 18. Aarh. Maleri. Raadhuset.

Præmieindtægten i Tiaaret 1739/40 til 1749/50 fra 13 272 Rd. til 7023, altsaa med næsten Halvdelen. At det derpaa atter gik noget frem, hænger sammen med den store Forøgelse af Forsikringssummerne. En lignende Bevægelse foregik en Gang senere i Aarhundredet, da Præmieindtægten 1779/80 naaede ned paa det laveste Tal, den overhovedet har været, paa 6232 Rd., men derpaa atter hævede sig for i det sidste normale Aar før den store Brand at komme op paa 10 404 Rd.

Angaaende Brandforsikringens samlede Indtægter er der kun at konstatere deres i det hele jævnt stigende Fremgang. Regnskaberne kunde undertiden, endog saa sent som 1769/70, opvise en Forøgelse

af kun 2500 Rd. mod Indtægten 5 Aar før, men ogsaa, som det skete ved Aaret 1793/94, i Løbet af 4 Aar opvise en Indtægtsforøgelse paa omtrent 9000 Rd.

Endelig kan der gives følgende Oversigt over Brandforsikringens samlede Indtægter i Tiden fra dens første Begyndelse og til 10. September 1794.

	Rd.	ß	Kr.	Øre
Gaver.....	14 432	64	46 184	54
Interessenternes Bidrag:				
Indskud.....	212 242	16	679 174	94
Præmie.....	564 751	24	1 808 436	10
Indgangspenge...	26 382	00	84 422	40
Renter.....	2 056 426	40 ³ / ₄	6 580 564	55
	2 874 234	48 ³ / ₄	9 198 782	53

For Udgifternes Vedkommende er en femaarig Oversigt kun af Interesse for Kendskabet til Administrationsomkostningerne, derunder forstaaet Lønninger og Pensioner, Tilsynsgebyrer, Omkostninger ved den daglige Forretningsførelse samt tillige ganske enkelte ekstraordinære Udlæg, f. Eks. Bidrag til Nedrivelsen af et brandfarligt Hus og lignende mindre Poster.

I Aaret	Indtægten				Administrationsudgifterne				
	Rd.	ß	Kr.	Øre	Rd.	ß	Kr.	Øre	%
1731/32	18 800	57	60 161	90	817	90	2 617	40	4,4
1734/35	20 482	26	65 543	27	716	94	2 294	34	3,5
1739/40	23 922	85 ¹ / ₄	76 553	24	1168	29	3 738	58	4,9
1744/45	26 715	15 ⁹ / ₁₀	85 488	53	2037	00	6 518	40	7,0
1749/50	28 987	74	92 760	86	2223	52	7 115	34	7,7
1754/55	36 342	93 ¹ / ₂	116 297	52	1797	64	5 752	53	5
1759/60	44 597	30	142 711	40	1929	32	6 173	87	4,3
1764/65	49 479	48 ¹ / ₂	158 334	41	2383	12	7 626	00	4,8
1769/70	51 980	82 ¹ / ₂	166 338	75	3739	47	11 966	37	7,2
1774/75	54 033	28 ³ / ₄	172 906	56	2500	68	8 002	27	4,0
1779/80	59 276	73	189 685	63	2819	92	9 023	86	4,9
1784/85	65 029	61	208 094	83	2754	92	8 815	87	4,2
1789/90	77 473	49	247 915	23	2758	28	8 826	53	3,6
1793/94	86 342	85	276 297	23	2801	57	8 965	10	3,3

Naar Kontoen helt igennem er saa lav, som det er Tilfældet, hænger det sammen med de gratis Lokaler samt de fem Direktørers vederlagsfri Arbejde. Ved Siden heraf skyldes det dog ogsaa, at man gennemgaaende var meget nøjeregnende og, ud over Lysten til at nedsætte Præmien og skaffe Interessenterne Udbytte, paa alle Punkter viste en stærk Iver for at holde Udgifterne nede. Det er egentlig først i den

sidste Snes Aar af denne Periode, at man mærker en mindre udpræget Tilbøjelighed til at spare selv den mindste Skilling. Gennem hele Perioden holdt Administrationsudgifterne sig stadig omkring 4% af samtlige Indtægter. Selv om den udvidede Virksomhed efterhaanden stillede større Krav til Forretningsførelsen, laa Forøgelsen jo mindre i Policernes Antal end i de enkelte Forsikringssummer, saa Arbejdet paa Trods af Fremgangen ikke voksede i samme Forhold. Dette viser sig tydeligst i de to sidste Opgørelser, da de stærkt forøgede Indtægter saa langtfra er ledsaget af en tilsvarende Vækst i Administrationsomkostninger, at de tværtimod daler ned paa 3,6 og 3,3%. Kun et Par af Aarene falder uden for denne almindelige Regel. Naar 1731/32 opviser noget større Udgifter end det derefter anførte, hænger det sammen med, at Brandforsikringen i det første Aar en Tid boede til Leje og maatte betale 150 Rd. derfor. Paa samme Maade har Springet i 1744/45 og 1749/50 op paa over 7½% sin naturlige Forklaring: for det førstnævnte Aars Vedkommende i Udbetalingen af 400 Rd. til Revisorerne og for det sidstes i Bortgivelsen af 300 Rd. i Ducører. 1769/70 skyldes Afgivelsen, at der i dette Aar blev tilstaaet Direktørerne Løn for deres Arbejde. Da Pengene senere blev betalt tilbage, har deres Opførelse paa Regnskabet imidlertid kun formel Betydning. I alt er der fra 1731 til 1794 i Administrationsomkostninger medgaaet 138 366 Rd. 49 β eller 442 772 Kr. 83 Øre, hvilket udgør 4,8% af samtlige Indtægter.

Udgifterne i Kjøbenhavns Brandforsikring bestod dog i første Række i Udbetaling af Erstatning for Ildebrandsskader. En lykkelig Skæbne raadede i denne Henseende over Selskabet lige fra dets Stiftelse og til den store Brand i 1795. I en Tid, som ikke kendte Reassurance i nogen Form, var det i Virkeligheden et Vovestykke at stifte et Selskab som Brandforsikringen og et Tilfælde, naar det gik godt. Navnlig i den første Tid, da intel Fond var opsparet, var Faren stor. Som bemærket formede alt sig dog paa bedste Maade, og der forefaldt kun faa betydningsfuldere Ildebrande¹⁾.

Ganske enkelte af disse er der Grund til at nævne. D. 2. Juli 1734 opstod om Morgenen mellem Kl. 3 og 4 en Ildløs i Borgergade, som bredte sig stærkt og i alt ødelagde 15 Ejendomme i Borgergade, Adelgade og Dronningens Tværgade. Brandforsikringen maatte ved denne Lejlighed udbetale i Erstatning 5159 Rd. 61 β²⁾. Inden Aarets Udgang udbrød der atter Ild i samme Kvarter i et Hus paa Hjørnet af Borgergade og Gothersgade, »saa at bem^e Ild med stoer og gresselig Flam[m]e udstoed saavel af Lofted som igiennem Sparreverchet«. 4 Huse fik ved denne Lejlighed Taget afbrændt³⁾. Først efter 1747 forefaldt der atter større Ildebrande. D. 19. Juli 1747 brændte der i Lille Kongensgade 6 Ejendomme, som maatte erstattes med 4000 Rd. foruden 30 Rd. i Ducører til Brandfolkene⁴⁾. Værre blev det dog det følgende Aar, da der ud-

brød Ildløs i Storkanslerinde Holsteins Hus paa Kongens Nytorv, som var forsikret for 20 000 Rd. I Ducører maatte Kassen ved denne Lejlighed ud med 200 Rd. og i Erstatning 10 000 Rd.¹⁾ Det følgende Aar fik Kassen en lignende Udgift og maatte endda være glad, at den ikke blev langt større. Natten mellem d. 16. og 17. Oktober 1749 brød Ilden ud i Huset paa Hjørnet af Raadhusstræde og Farvergade²⁾. Snart stod hele den ene Side af Strædet i lys Lue, og Flammerne banede sig allerede Vej ned ad Farvergade. Faren forøgedes, fordi Gadens Snæverhed hindrede Slukningsmandskabet i at komme til og tvang det saa nær ind paa Ilden, at de bagerststaaende maatte sprøjte Vand paa Straalemestrene foran dem, for at deres Klæder ikke skulde fænge. Først efter at 7 Ejendomme var nedbrændt og 15 beskadiget, deraf 6 alvorligt, fik man Magt over Ilden. Brandforsikringens Udgift blev 12 461 Rd. 19 β i Erstatninger og 300 Rd. i Ducører³⁾. I 1776 var der atter Fare for en større Del af Byen, denne Gang for det tætbebyggede Kvarter omkring Nikolaj Kirke. Natten mellem d. 4. og 5. Maj var nemlig en Bryggerkarls Skødesløshed Aarsag til, at Brygger Kautrups Gaard i Vingaardsstræde gik op i Luer, og at 21 Ejendomme, navnlig i Malernes og Bagernes Gang, blev mere eller mindre ødelagt⁴⁾. Branden kostede Brandforsikringen 14 372 Rd. 86 β, foruden 611 Rd. 72 β, som den bevilgede til Indkøb af 3 Grunde i Skvaldergaarden⁵⁾. De fleste andre Ildebrande i Tiden indtil 1795 lykkedes det at begrænse til enkelte Bygninger, og Erstatningerne var ikke særlig store. En af de betydeligste udgjorde 8630 Rd., som 1768 maatte udbetales efter Branden i Reichards Sukkerraffinaderi i Bredgade. Desuden forefaldt der imidlertid en Række Ildebrande, mest i offentlige Bygninger, f. Eks. 1759 i Guldhuset, Aaret efter i Børnehuset og 1767 i Kongens Bryggerhus. Endelig kan nævnes den store Ildløs i 1773 paa Bodenhoffs Plads. Da ingen af disse Ejendomme var assureret, slap Kassen dog for Udgifter.

Betragtet som Helhed opviser Perioden 1731—94 2 Aar uden Brandskader, 42 med fra 1 til 10, 15 med 10 til 20 og kun 4 med 20 til 30.

Med Hensyn til det aarlige Erstatningsbeløb var dette⁶⁾:

under 1000 Kr.	i 20 Aar
mellem 1 000 og 10 000 Kr.	- 18 —
— 10 000 - 20 000 —	- 7 —
— 20 000 - 30 000 —	- 5 —
— 30 000 - 40 000 —	- 5 —
— 40 000 - 50 000 —	- 1 —
— 50 000 - 60 000 —	- 5 —

*) Da de følgende Tal kun har Betydning ved at ses i Forhold til andre, angives de af Hensyn til de følgende Afsnit i moderne Mønt.

Brandskadekvotienten var:

under 0,1 ^{0/00}	i 28 Aar
mellem 0,1 og 0,5 ^{0/00}	- 22 —
— 0,5 - 1 -	- 8 —
— 1 - 2 -	- 2 —
— 2 - 3 -	- 3 —

Med Undtagelse af Aaret 1733/34, da Tabet naaede op paa 2,1^{0/00}, var de første 16 Aar fra 1731/32 meget gunstige og holdt sig gennemsnitlig paa 0,1^{0/00}, sprang derefter 1747/48 og 1749/50 op paa over 2^{0/00} for atter i en Række meget gunstige Aar lige indtil 1767/68 at falde til 0,1. Derefter fulgte nogle mindre heldige indtil 1779/80 med 0,5, hvorpaa Tallet i Tiden 1780/81 til 1793/94 igen gik ned paa 0,4^{0/00}. I alt er der i Tiden 1731—94 i 480 Erstatninger udbetalt 249 882 Rd. 75^{1/4} β eller 799 624 Kr. 73 Øre. I det samme Tidsrum var det gennemsnitlige Antal Policer, beregnet ved Udgangen af hvert Aar, 2938. Der er altsaa paa noget over hver sjette Police udbetalt en Erstatning af 520^{1/2} Rd. eller omtrent 1666 Kr. I hele Perioden udgjorde Brandskadekvotienten 0,3^{0/00}.

En tredje og mere omfattende Gruppe Udgifter skyldtes de forskellige Krav, som i stigende Grad blev stillet til Brandforsikringens Pengekasse. Andetsteds*) er gjort Rede for de enkelte Poster og deres Beløb. Her skal kun angives den samlede Sum, der paa denne Maade blev berøvet Interessenternes Formue. I alt var det 413 565 Rd. 41^{1/2} β (1 323 409 Kr. 30 Øre), eller noget under dobbelt saa meget som de samlede Branderstatninger, og 14,6^{0/0} af den hele Indtægt.

Fordelt paa de enkelte Poster betaltes der i

	Rd.	β	Kr.	Øre
Lygte- og Sprøjleskat samt Bidrag til Brandvæsenet	309 437	15 ^{1/2}	990 198	94
Bidrag til Vægterkassen	6 000		19 200	
Bidrag til Krudttaarnenes Opførelse.	98 128	26	314 010	36
	413 565	41 ^{1/2}	1 323 409	30**)

Endelig maa til Udgifterne henregnes de betydelige Tab, som skyldtes Pantedeitorers og Interessenters mangelfulde Indfrielse af deres Forpligtelser. Kun lidet betød det, at de forsikrede stadig var yderst sendrægtige med Afgifternes Betaling og trods stadige Paamindelser sjældent indfandt sig med Pengene før umiddelbart inden den følgende Termins Begyndelse. Ofte varede det adskilligt længere, saa Restancerne kunde svulme stærkt op. Fra September Termin 1770 og lige til 1795 var de f. Eks. kun ved 5 Terminers Slutning under 800 Rd., medens

*) Se S. 164 ff.

***) Heri er ikke medregnet Udgifter, som skrev sig fra almindelige Skattepaalæg (se S. 180 ff).

27. Kongens Nytorv, set mod Østergade. 1746. Slik i Danske Vitruvius.

de i ikke faa Tilfælde var over baade 1500 og 2000. I det hele lykkedes det dog, om end med store Bryderier og ofte kun ved Rettens Hjælp, at faa Pengene ind. Udgifterne indskrænkede sig derfor til de med Retsforfølgningen forbundne Omkostninger og saa det i øvrigt slet ikke saa ringe Rentetab.

Værre var det med Pantedebitorerne, som efterhaanden viste en stigende Utilbøjelighed til i rette Tid at betale deres Renter. I Tiaaret 1751—60 var Restancerne kun 2 Gange under 700 Rd., men andre 2 over 2500. 1761—70 faldt de stadig imellem 2211 og 5167, 1771—94 mellem 1311 (hvad der var en Undtagelse) og 6103 Rd. Reglen var mellem 3000 og 5000. Mange af Restancerne var flere Terminer gamle.

Til at begynde med viste man sig yderst lemfældig, men saa sig inden længe nødsaget til i hvert Fald at kræve Rentes Renter¹⁾. I den første Tid beregnede man dem for Indbetalinger, som skulde have fundet Sted d. 11. Juni og 11. December, allerede fra d. 24. Snart opgav man dog at gennemføre dette Krav, fordi det »vilde have forarsaget mange brave Folkes Misnøjelse og Besværinger, at saadan Udsælse meere ved denne end andre publique Fonds skulde være brugeligt, ja om nogen particulier Creditor øvede sligt, vilde det for den ansees meget uanstændigt, og følgelig ligesaa inconvenable for denne eller anden Casse, der icke ved Punctiliteter, men meere ved Veelliteter skal have sin Fremvest«. Man ophævede derfor den ældre Bestemmelse og fastsatte i Stedet, at Rentes Rente skulde beregnes halvaarsvis og først begynde, naar en Restance var $\frac{1}{2}$ Aar gammel²⁾. Dette blev senere forandret til 3 Maaneder³⁾.

Spørgsmaalet var imidlertid, hvor længe man vilde tillade Kasens Debitorer at udeblive med deres Renter. De paaløbne Rentes Renter var nemlig ensbetydende med en Forøgelse af Debitorernes Forpligtelser, som intetborgede for, at de senere vilde blive i Stand til at indfri. 1765 vedtog de Deliberationskommitterede, naar Omstændighederne talte derfor, og Panterne kunde bære det, at lade Betalingen bero i højst 1 à $1\frac{1}{2}$ Aar⁴⁾. Da ogsaa denne Frist blev overskredet, fandt Revisorerne det dog nødvendigt i 1770 at gøre Anmærkninger ved nogle 3 Aar gamle Restancer. Generalforsamlingen ansaa det imidlertid for rigtigst saa længe som muligt at undgaa Rettens Medvirkning og godkendte Direktionens Optræden⁵⁾. Næste Aar, da Restancerne var vedblevet at svulme op, kom Spørgsmaalet paa ny under den alvorligste Overvejelse. Direktørerne var paa den ene Side »ømme« over at gøre deres Medborgere ulykkelige, men vilde paa den anden Side være fri for Ansvar. De fandt derfor paa den Udvej at lade afholde et Møde af de Deliberationskommitterede samt 2 af hvert Kvarters Interessenter. I Modsætning til Magistraten, som krævede Fundatsen nøjagtigt efter-

kommet, var man ved denne Sammenkomst stemt for Mildhed og fik ogsaa Tilslutning paa den førstkommende Generalforsamling, som gjorde de halvanden Aars Frist til en ufravigelig Regel, der ikke maatte brydes¹⁾. Et Aar var dog ikke gaaet hen, før det viste sig umuligt at efterkomme selv denne meget lemfældige Bestemmelse. Følgen var blevet, at Kassen havde maattet overtage en Række Ejendomme og derpaa sælge dem med Tab. De Deliberationskommitterede anbefalede derfor yderligere at slappe Tøjlerne, fraraadede Inddrivning ad Rettens Vej, men overlod for Resten det hele til Direktionens Skøn²⁾.

Trods al Tilbøjelighed til Skaansel og den størst mulige Uvilje mod Anvendelse af Tvangsmidler kom der Tilfælde, hvor det ikke kunde forenes med Direktionens Pligt at lade Rente og Rentes Rente vedblive at løbe paa. Den maatte stille Debitorernes Ejendomme til Auktion for muligvis paa denne Maade at faa Dækning for Brandforsikringens Fordringer. Det lykkedes imidlertid næsten aldrig at faa Kassens Tilgodehavende ind. I de fleste Tilfælde maatte den lade sig Husene tilslaa, beholde dem i længere Tid og bære al Ulejligheden ved deres Administration. Saaledes maatte Brandforsikringen f. Eks. overtage Driften af Møllen ved Gothersgade og Salpeterværket paa Christianshavn. Alligevel viste det sig i Reglen, naar en ny Auktion blev afholdt, at Interessentskabet kun med et betydeligt Tab slap af med sine Huspanter. I hele Perioden lige til 1794 overtog den ikke mindre end 98 Ejendomme, paa hvilke der blev tabt 103 423 Rd. 25³/₄ β (330 954 Kr. 52 Øre) eller 3,6% af samtlige Indtægter.

Disse Tab var langtfra ligeligt fordelt over hele Tidsrummet. De indlededes 1739/40, da Salget af en Ejendom indbragte 99 Rd. 26 β mindre end det Beløb, hvori den stod Kassen. I Tiaaret 1740/41—1749/50 mistede man 8660 Rd. 7 β, i det følgende derimod kun 5468 Rd. 16¹/₂ β for saa 1760/61—1769/70 at naa op paa 13 106 Rd. 10¹/₂ β og 1770/71—1779/80 paa endog 73 829 Rd. 46³/₄ β. Dermed var ogsaa Højdepunktet naaet. Det næste Tiaar bragte kun et Tab af 2125 Rd. ¹/₂ β, hvortil endelig kom for Tiden 1790/91—1793/94 1871 Rd. 67¹/₂ β. Det vil heraf ses, at den store Tabskonto i Virkeligheden hænger sammen med en enkelt Række yderst uheldige Aar nærmest efter 1770. Byens og Borgernes Forhold var den Gang saa yderlig slette, at Ejendommene efter samstemmende Vidnesbyrd sank uforholdsmæssigt i Værdi; man nævner snart til to Tredjedele³⁾, snart til Halvdelen af deres tidligere Pris⁴⁾.

Spørgsmaalet er nu, om ikke Tabene i sidste Række alligevel skyldtes en mangelfuld Administration af Kassens Formue, enten fordi de Regler, hvorefter den fandt Sted, ikke tog tilstrækkeligt Hensyn til mulige Nedgangstider, eller fordi det har bristet Direktørerne paa Omhu og Dygtighed. Selv om dette sidste Moment paa enkelte Punkter særlig i 40'erne har spillet en Rolle, er det dog langtfra tilstrækkelig Forklaring.

Større Betydning maa tillægges Vurderingsmestrenes Tilbøjelighed til for høje Vurderinger samt de yderst lempelige Regler, som i Fundatsen var fastsat for Laan af Kassens Midler. En Oversigt over Brandforsikringens Virksomhed som Kreditkasse vil give en nærmere Udvikling af denne almindelige Karakteristik.

Først og fremmest var det da for Tidens Forhold meget betydelige Pengesummer, som hvert Aar skulde anbringes i Prioriteter.

			Rd.	β	Kr.	Øre
I Aarene	1731/32--1739/40	aarligt	16 105	52	51 537	73
-	— 1740/41—1749/50	—	19 561	12	62 595	59
-	— 1750/51—1759/60	—	32 706	18	104 659	81
-	— 1760/61—1769/70	—	41 283	27	132 106	51
-	— 1770/71—1779/80	—	27 273	80	87 276	27
-	— 1780/81—1789/90	—	37 018	82	118 460	32
-	— 1790/91—1793/94	—	55 668	16 ³ / ₄	178 138	16

Disse Tal viser Brandforsikringens stigende Udlaansvirksomhed. Medens den i det første Tiaar gennemsnitlig arbejdede med 16 105 Rd. 52 β, raadede den i hvert af de sidste 4 Aar over ikke mindre end 55 668 Rd. 16³/₄ β. Tillige ses, at det i 1770/71—1779/80, da baade Brand-erstatninger og navnlig Tab paa Ejendomme i høj Grad beslaglagde de aarlige Indtægter, var en forholdsvis ringe Sum, man kunde udlaane i Prioriteter. Intet Under derfor, at Klagerne lød højt. Til Trods for de store Kapitaler, Brandforsikringen efterhaanden raadede over, var Efter-spørgslen i den allerstørste Del af Aarhundredet alt for stor til, at alle kunde imødekommes. Det blev derved i Almindelighed muligt at øve en ret skarp Kritik.

Det var kun i Aarene nærmest efter 1750, at det faldt ind med en økonomisk Opgang og forholdsvis Pengerigdom, som gjorde det nødvendigt for Brandforsikringen at tage til Takke med de Laansøgere, der tilbød sig. Desuden var den nødt til, om den ikke skulde komme til at ligge inde med uanbragte Kapitaler, at gaa med til Pengeanbringelser, som ellers var den fremmed. 1750 laante Kommunen paa et halvt Aar 6000 Rd.¹⁾ og 1752 Christianshavns Kirke 4000²⁾. Samme Aar fik Chr. Gjerløf et Laan paa 7000 Rd. mod Sikkerhed dels i hans ⁴/₅ Parter i Porcellænshuset og en Sidebygning dertil, dels i det til det første knyttede Privilegium³⁾. Kort Tid efter maatte man endog henvende sig til forskellige Myndigheder, og, skønt det i Virkeligheden stred mod Fundatsen, tilbyde Laan uden Garanti i Huspanter. Paa denne Maade fik f. Eks. det Vestindisk-Guineiske Kompagnis Sukkerraffinaderi i 1754 et Laan paa 15 000 Rd., forøget endnu i samme Aar med 16 000 og med 5000⁴⁾. D. 17. Marts 1755 bevilgedes der Grev Fr. Danneskiold Samsøe et Laan paa 8000 Rd. mod Sikkerhed i et ligesaa stort Beløb,

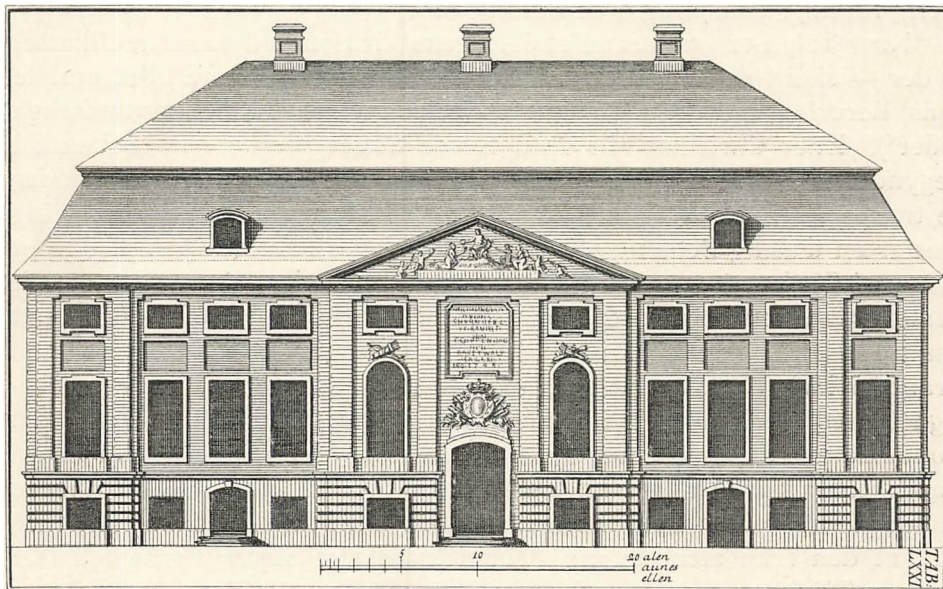

som ved Reskript af 28. Januar 1755 var skænket ham, men først skulde udbetales med Halvdelen henholdsvis 11. Juni 1756 og 11. Juni 1757¹⁾. Det var rimeligvis den samme Pengerigdom, der i Begyndelsen af 1757 gjorde Kassen det muligt i Enkegrevinde Schacks Palæ paa Amalienborg (Christian IX.s Palæ), vurderet til 80 000 og assureret for 52 000 Rd., at bevilge et Laan paa 40 000²⁾. Til Trods for alt dette vidste man en Gang i 1753 ikke nogen anden Udvej end at hensætte 15 000 Rd. i Banken³⁾. Under disse Forhold kunde Brandforsikringen ikke være videre nøjeregnende i Valget af Debitorer og kom derfor, da Tilbageslaget ikke udeblev, og de gode Tider afløstes af et almindeligt Prisfald, i en vanskelig Stilling, som bragte den store Tab.

Naar Talen er om Brandforsikringens Virksomhed som Kreditkasse, er der — skønt det ikke satte sig praktiske Spor — Grund til at omtale dens Berøring med den danske Skueplads i dennes første vanskelige Tider⁴⁾. Efter Christian VI.s Død havde Skuespillerne som bekendt i Begyndelsen til Huse i Læderstræde, men følte sig ikke til Pas under de trange Forhold og henvendte sig derfor til Kongen med Ansøgning om for en taalelig Betaling at faa overladt den saakaldte Tjæreplads ved Siden af Gjethuset paa Kongens Nytorv for der at lade opføre et nyt Teater. Ganske vist raadede de ikke over den nødvendige Kapital, men fandt Raad for denne Mangel ved en Anvisning paa den velhavende Brandforsikring. Ansøgningen, dateret d. 4. August 1747, er undertegnet med de kendte Navne Iver Als, Frans Nicolai Bech og Gert Londemann. Skuespillerne fandt, at deres »Bande« »med Tilskuernes Fornøjelse« havde aflagt en Del Prøver og haabede, at »om samme Bande videre bliver understøttet, man da kand have god Forhaabning om, at den icke aleneste med Tiden kand vise større Ferdighed i at fornøye Tilskuerne, men end ogsaa være Staden til Zier«. De ansøgte derfor om af Brandforsikringen at faa bevilget en Sum stor nok til baade at betale Grunden og opføre Bygningen. For de dertil nødvendige 8000 Rd. vilde de alle staa inde, en for alle og alle for en, samt i Afdrag og Renter betale 10% af hver Spilleaftens Indtægt, i alt mellem 1000 og 1200 Rd. om Aaret; herfor skulde Abonnementsindtægten være Sikkerhed. Denne Ansøgning blev allerede d. 9. August af Frederik V.s Tillidsmand Overhofmarschal A. G. Moltke oversendt til Magistraten tilligemed et Brev, hvori han medgav sin Anbefaling og lod Byens Mynigheder vide, at »det icke ville være Hands Maytt. ubehagelig, ifald bemelte Acteurs paa een eller anden Maade kunde vorde hiulpet«⁵⁾.

Først maatte dog Direktionen afgive sit Skøn. Det skete ved en Erklæring af 17. August 1747⁶⁾, som i flere Henseender er karakteristisk for det Syn, som næredes af den kjøbenhavnske Borgerstand over for noget saa nyt som et dansk Teater. I Virkeligheden viser Direktørernes Betænkning oprigtig Sympati og et ærligt Ønske om at se de danske

Skuespil understøttet »til Sprogets Flor med saadan kraftig Bistand, at de icke allene maatte komme til videre Perfection men endog vedvare og ei for hastig igien blive ophævede«, især »da intet andet Seminarium findes her til at conservere deslige Galanterier og Forlystelser, som i visse Maader vel giver een Hoved Stad nogen Ziir, bringer Tilskuerne Fornøjelse, forhverver fremmedes Admiration og skaffer fattige Haandverkere og andre Persohner nogle Penge . . .« Til Trods for dens Ønske om at komme Aktørerne til Hjælp maatte Direktionen imidlertid først og fremmest tage Hensyn til sit Ansvar og kunde alene give Tilsagn om

28. Teatret paa Kongens Nytorv. 1748. Stik i Thurah: Hafnia hodierna.

Laan, naar Sikkerheden var betryggende. Dertil krævedes, at »Banden« maatte have Monopol ikke blot paa danske, men ogsaa paa tyske og franske Komedier, paa Maskerader og Operaer. Desuden var det nødvendigt, at Selskabet fik en langt fastere Organisation, end det nu var i Besiddelse af, og navnlig at det havde en Direktør i Spidsen, til hvem man kunde holde sig. Men selv om nu ogsaa disse Betingelser blev opfyldt, kunde Direktørerne alligevel ikke love større Laan, end Fundatsen berettigede dem til, og maatte i hvert Fald have forelagt en Tegning. Skønt det stred mod Forretningsgangen, var man saaledes til Sinds for en enkelt Gangs Skyld at bevilge Laan, forinden Bygningen var opført. Dog betonedede man udtrykkeligt, at man ikke i Fremtiden skulde kunne gøre noget Ansvar gældende over for Direktionen.

I Overensstemmelse med denne Erklæring afgav Magistraten sit

Svar¹⁾, som trods al dets Imødekommenhed mærkeligt nok ikke fik praktiske Følger. Den københavnske Brandforsikring kom ikke til at hjælpe med ved Opførelsen af Teatret paa Kongens Nytorv.

Derimod kom den nøjagtig 10 Aar senere til igen at beskæftige sig med dets Forhold. Skønt raadende over den ny og smukke Bygning, beliggende paa Byens mest centrale Strøg, var Foretagendets økonomiske Tilstand dog stadig fortvivlet og blev det om muligt i endnu højere Grad, efter at Kongen 1750 — skønt ledsaget af en Gave paa 14000 Rd. — havde skænket det til Byen²⁾. 1757 maatte Magistraten anmode Brandforsikringens Direktion om mod Pant i Komediehuset og dets Tilbehør og til en Rente af 4% at faa tilstaaet et Laan paa 16493 Rd. 78 β ³⁾. Begæringen mødte denne Gang almindelig Vrangvilje. Man paastod vel⁴⁾ nødig at ville afslaa det, men vidste dog samtidig at gøre alle tænkelige Indvendinger gældende. Da Bygningen var vurderet for 17500 Rd. og assuredet for 16000, kunde man kun bevilge 11666 Rd. 64 β . Dette var egentlig ogsaa for meget, da Huset, hvis det en Gang skulde anvendes paa anden Maade, end det i Øjeblikket skete, var forholdsvis mindre værd end ethvert andet. Følgelig maatte der stilles Sikkerhed ud over Ejendommens Panteværdi; der kunde heller ikke være Tale om at nøjes med 4% paa et Tidspunkt, da baade 4½ og 5 igen var ved at blive almindelige⁵⁾.

Over for dette bestemte Svar maatte Magistraten give efter⁶⁾. Længere end til 4½% vilde den ikke strække sig, men lovede dog, at hvis der i Fremtiden blev Vanskelighed med Betalingen, skulde Byens Kasse staa inde derfor. Derefter skulde man have troet, at Sikkerheden var tilstrækkelig. Men nej. Da Laanet hverken var i Overensstemmelse med Fundatsen eller den almindelige Praxis, ønskede man nu at høre de Deliberationskommitterede, og da heller ikke disse kunde tage nogen Beslutning⁶⁾, at indhente de Kommitteredes skriftlige Vota. Denne Uvilighed var formelt begrundet, men faldt dog ikke ret i Traad med f. Eks. Laanet til det Vestindiske-Guineiske Kompagni og var vel ogsaa fremkaldt mindre af Samvittighedsfuldhed end af Ønsket om at vise Magistraten, at den her havde indladt sig paa en Sag, hvor Brandforsikringen var den stærkeste. Da Forespørgslen til de Kommitterede lige saa lidt bragte noget Resultat⁷⁾, og man derefter krævede en Generalforsamling afholdt, tabte Magistraten omsider Taalmodigheden og lod Sagen falde.

Efter denne Digression staar tilbage at omtale Reglerne for Udlaan af Kassens Midler. Den vigtigste, som, skønt der fremsattes Forslag om Ændringer, bevaredes uforandret, var Bestemmelsen, at alene de i Brandforsikringen optagne Ejendomme kunde tilstaaes Prioritetslaan. Desuden

*) Se S. 152.

holdt man, med ganske enkelte Undtagelser¹⁾, fast ved, selv om Tegningerne til en Nybygning forelaa fuldt udarbejdet, ikke at udbetale Pengene til Opførelsen, før Ejendommen var fuldendt. Dette Standpunkt var der navnlig Lejlighed til at gøre gældende i den første Tid efter 1728, da de brandlidte Husejere var i stadig Trang for Penge²⁾. Men ogsaa senere blev der af samme Grund givet Afslag paa Laanebegæringer, f. Eks. i 1754, da Brændevinsbrænder Jens Hansen Bruun, endog med Magistratens indtrængende Anbefaling, anmodede om 14000 Rd. til paa en Grund i Sølvgade at opføre Kvarterer og Stalde til to Kompagnier af Kongens Livgarde til Hest³⁾.

For Størrelsen af de enkelte Laan var i den ældste Anordning bleven opstillet som yderste Grænse $\frac{3}{4}$ af Vurderingssummen, i den af 1733 derimod $\frac{3}{4}$ af Forsikringssummen. Formaalet med Ændringen var at understrege Kassens Krav om Sikkerhed i Ildebrandstilfælde. Denne Bestemmelse blev ofte overtraadt. I 1740 viste det sig saaledes, at talrige Husejere havde større Laan, end deres Assurancer berettigede dem til, hvorfor et almindeligt Paabud maatte udstedes, at ogsaa i denne Henseende skulde Anordningen overholdes⁴⁾. En enkelt Gang skete det, at Kassen anbragte en Prioritet paa 1600 Rd. i et Hus, som netop var vurderet til dette Beløb⁵⁾. I Almindelighed gik Tendensen dog i Retning af saa vidt muligt at begrænse Laanenes Størrelse; navnlig var det Tilfældet efter 1744, da Kassen med betydeligt Tab havde maattet overtage en Del Ejendomme. Fra den Tid indrømmede man nødtigt mere end $\frac{2}{3}$ af Vurderingssummen⁶⁾ og fik det efterhaanden gjort til en gældende Regel. Kun ønskede Direktionen at gøre een Undtagelse. Ifølge Fundatsen kunde Bryggergaarde og andre Ejendomme, hvortil hørte Privilegier, ikke af den Grund vurderes højere til Assurance. For Prioritetslaan burde Sagen dog formentlig stille sig noget anderledes, idet en Ejendoms Salgsværdi i høj Grad forøgedes ved tilhørende Privilegier. Skulde Anordningen nøjagtig efterleves, blev man afskaaret fra i nogle af de bedste Panter at tilstaa saa store Laan, som det i Virkeligheden var fuldt forsvarligt at give. Da Ejerne selvfølgelig helst vilde have deres Laan paa et enkelt Sted, var Følgen blot, at Kassen gik Glip af nogle af de bedste Debitorer. Direktionen ønskede derfor dette Forhold forandret og foreslog paa Generalforsamlingen d. 8. Marts 1756⁷⁾ i slige Tilfælde at blive stillet frit, men fandt ikke Tilslutning og blev henvist til stadig at følge Fundatsens Paabud.

Renten af de udlaante Kapitaler var i Begyndelsen 5%, men sank, da de kapitalstærke Aar ved Aarhundredets Midte havde til Følge, at adskillige private Rigmænd begyndte at nøjes med $4\frac{1}{2}$ à 4%. For Administrationerne af offentlige Midler, Kirkers, Skolers, Umyndiges eller Fattigvæsenets blev det under disse Forhold umuligt at opnaa de 5%, som Forordningen af 19. Februar 1695 havde tilladt. D. 17. Marts 1751⁸⁾

maatte der udstedes en ny Forordning, som indtil videre gav Lov til i forsvarlige Panter at udsætte offentlige Penge til 4 0/0, dog at det selvfølgelig stadig var tilladt, naar det kunde gennemføres, at kræve 5.

Forgæves søgte Kjøbenhavns Brandforsikring at holde fast ved den tidligere Rentefod. Følgen blev kun, at dens Kapitaler i stor Udstrækning blev opsagt. D. 28. Januar 1752 vidstes det allerede, at man til Juni Termin vilde komme til at ligge inde med 20 000 Rd.¹⁾ D. 7. September var der atter opsagt 7850 Rd.²⁾; fra 11.—14. September skete det med yderligere 4900³⁾. D. 7. Marts 1754 var der opsagt 5900⁴⁾, 8 Dage senere 6900⁵⁾; i alt skulde man til Juni Termin finde Anvendelse for 26 à 27 000 Rd.⁶⁾ D. 11. September samme Aar var der opsagt 23 550 Rd.⁷⁾, 11. Marts 1755 25 100⁸⁾. Disse Masseopsigelser manede alvorligt til en Forandring, hvis Brandforsikringen ikke skulde komme til at ligge inde med store uanvendte Kapitaler. Allerede d. 13. Januar 1752 forespurgte Direktionen hos Magistraten⁹⁾, hvor vidt Kassens fremtidige Rentefod skulde gøres til Genstand for Behandling paa en Generalforsamling, eller Magistraten selv vilde træffe en Bestemmelse. Den første Udvej var neppe saa heldig, da Generalforsamlingen delvis bestod af Kassens Debitorer, og det derfor kunde befrygtes, at de mødende mere vilde se paa egen Fordel end paa Kassens. Rimeligvis af denne Grund foretrak man at undgaa et almindeligt Møde og enedes om en Sammenkomst d. 7. Februar paa Raadstuen mellem Direktionen og Magistratens Medlemmer¹⁰⁾.

Som det var naturligt, ønskede den første at begrænse Rentenedsættelsen til det mindst mulige og gik ud fra, at den øjeblikkelige Penigerigdom igen maatte ophøre, saa den tidligere Rentefod kunde indføres. Selv indtil da fandt man det dog unødvendigt at foretage en almindelig Nedsættelse for samtlige Debitorer og nærrede den sangvinske Forhaabning, at det skulde lykkes for de flestes Vedkommende at fastholde den tidligere Rente. Derfor foreslog Direktionen, hvad Magistraten ogsaa godkendte, at de Debitorer, som ud over dem, der allerede havde gjort det, til førstkommende Juni Termin vilde opsige deres Kapitaler, skulde have Renten nedsat til $4\frac{1}{2}$ à 4 0/0. Over for nye Laansøgere skulde tages i Betragtning, hvor vidt de i Forvejen havde Laan i andre offentlige Kasser. Var det Tilfældet, vilde man, saafremt man kunde regne paa Gensidighed, ikke gaa ned under $4\frac{1}{2}$ 0/0, i modsat Fald kunde man nøjes med $4\frac{1}{2}$ à 4, alt efter Pantets Beskaffenhed. Blev dette almindeligt, haabede man at forhindre Debitorer i at skifte fra den ene til den anden Kasse, eftersom der paa de forskellige Steder var bedre Betingelser at opnaa. For endelig i nogen Grad at begrænse Pengetilbudet besluttedes det at tage det visse Tab, som det vilde medføre til den kommende Juni Termin at lade de disponible 20 000 Rd. henligge uanvendte, med mindre de kunde anbringes til 5 0/0. Den følgende December Termin vilde man udsætte dem til $4\frac{1}{2}$ à 4 0/0.

For saa vidt Direktionen havde næret Haab om for en større Del af Debitorerne at fastholde de 5 %, blev den sørgelig skuffet. I Tiden nærmest efter Mødet indløb et stadig stigende Antal Begæring om Rentenedsættelse, som der selvfølgelig ikke var andet at gøre end at bevilge. Da det imidlertid faa Aar efter viste sig, at Pengerigeligheden kun var foreløbig og forholdsvis hurtigt blev afløst af den tidligere Stramhed, saa det ud, som om Brandforsikringen skulde slippe for en vedvarende Indtægtsforringelse. Allerede paa Generalforsamlingen d. 7. April 1758¹⁾ kunde Direktionen give Meddelelse om, at Brandforsikringen ikke længere vilde nøjes med 4 %, men krævede mindst 4½. Endelig besluttedes det Aaret efter med 32 mod 24 Stemmer af en Generalforsamling²⁾, hvortil Sagen var henvist, da Stemmerne blandt de Deliberationskommitterede stod lige³⁾, at Renten fra førstkommende 11. December af alle Kassens udestaaende Kapitaler skulde være 5 %.

Denne Rentefod blev dog ikke længe bestaaende. D. 9. Marts 1763 meddelte Lederen af Statens Finanser H. C. Schimmelmänn til Brandforsikringens Direktion⁴⁾, ligesom det samtidig skete til Bestyrelserne for de andre offentlige Kasser, hvor Kongen havde Laan, at saafremt Kassen ikke fra 11. Juni Termin 1763 vilde lade sig nøje med 4 % i Stedet for de 5, skulde de 30 000 Rd. blive udbetalt, som Staten havde laant, saavel som de 36 000, det Vestindiske-Guineiske Sukkerraffinaderi havde overtaget. Da saa store Kapitaler selvfølgelig ikke straks kunde anbringes, var der ikke andet at gøre end bøje sig for Schimmelmännns Forlangende⁵⁾. Dette drog betydelige Konsekvenser efter sig. Da Kongen for alle sine Laan havde nedsat Renten, krævede selvfølgelig andre Debitorer den samme Begunstigelse og opnaaede, da ingen kunde staa sig ved at miste de bedste Panter eller lade Pengene henligge uanbragt, at deres Forlangende blev opfyldt⁶⁾. For Brandforsikringens Vedkommende erklærede de Deliberationskommitterede sig tilfreds med 4½ à 4 % paa et Møde d. 21. Juni 1765⁷⁾. I Praksis var denne Rente allerede tidligere fastslaet.

Udviklingen inden for Brandforsikringen, hvor det som ovenfor skildret, efterhaanden var lykkedes at komme op paa de vante 5 %, er et Vidnesbyrd om, at det alene skyldtes Statens vilkaarlige Indskriden, naar Rentefoden efter 1763 atter sank 1 %. Det var derfor en Tilsnigelse, naar en Forordning af 13. Februar 1767⁸⁾ erklærede, at Følgen af Tilladelsen af 1751 var blevet, at 4 % i Øjeblikket var det almindelige, og deraf tog Anledning til — bortset fra Veksler — for Fremtiden at forbyde enhver højere Rente. Det var en voldsom Forholdsregel, fremkaldt af ren fiskal Interesse og truffet uden Hensyn til den private Økonomi. Denne Rentenedsættelse var saa meget urimeligere, som Tiderne var i Færd med at forværres, og i Slutningen af 60'erne og Begyndelsen af det næste Aarti blev saa vanskelige, at det næsten var

umuligt at opnaa Prioritetslaan. Bortset fra Tabene, som fulgte med Nødvendigheden af at overtage de mange Ejendomme, viste den slette Tilstand sig for Brandforsikringen i en Del Borgeres Ansøgning til Kongen om paa en eller anden Maade at stille Penge til Raadighed, saa det blev muligt atter at opnaa Prioritetslaan. Som en Udvej foreslog man, at Brandforsikringen mod Sikkerhed i dens Obligationer skulde optage store Laan og atter anbringe dem i Byens Huse. Paa Magistratens Anmodning om Direktionens Erklæring om Forslaget¹⁾ fulgte dog et Af-

29. Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade. Slutn. af d. 18. Aarh. Tegning. Kobberstiksamlingen.

slag²⁾, begrundet med, at Prioritetslaan i Øjeblikket var en alt for usikker Pengeanbringelse til, at man kunde indlade sig paa Forslaget.

Brandforsikringens Udlaansvirksomhed var efterhaanden, som Midlerne voksede, kommen til i stadig højere Grad at lægge Beslag paa dens Ledelses Opmærksomhed og førte næsten til, at den betragtede det at regulere Kreditforholdene som en i og for sig lige saa nærliggende Opgave som i Ildebrandstilfælde at udbetale Erstatninger. Navnlig viste det sig, at man, naar Tiderne var knappe, gentagne Gange søgte at skaffe Kapital til Veje ved Laan og saaledes blive sat i Stand til at opfylde Ønskerne. Naar man i 1773 afslog et dertil sigtende Forslag, skyldtes det altsaa ikke, at det var noget nyt og ukendt, man vilde

give Brandforsikringen til Opgave, men kun, at Forslaget denne Gang havde antaget langt større Dimensioner, end der nogen Sinde tidligere havde været paa Tale. Allerede 1742 havde man optaget et Laan paa 3000 Rd.¹⁾, et halvt Aar efter andre 3000²⁾. 1746 laantes »siden der gives Leilighed til at faae et got Pant for Cassen« af det islandske Kompagni en Sum paa 2000 Rd.³⁾, Aaret efter af Magistraten 3000⁴⁾. 1749 fik man dels hos Adrian Fogh dels hos Direktionen for den civile og adskillige Stænders Enkekasse i alt 7000 Rd.⁵⁾, 1754 laante man i Banken først 4000 Rd., derefter 800 Rd. og endelig 5000⁶⁾. 1772 havde Kassen sammesteds Laan paa i alt 30 000 Rd.⁷⁾, forøget 2 Aar senere til 40 000⁸⁾. Talrige af disse Laan var dog kun optaget paa ganske kort Tid og skyldtes alene, at Direktionen havde været saa uforsigtig at give Løfte om Laan, saa store som hele den Kapital, der ved Terminerne skulde indbetales i Præmie og Rente. Da imidlertid Kassens Skyldnere var yderst sendrægtige med at opfylde deres Forpligtelser, kom Direktionen i Forlegenhed og maatte for at indfri sine Løfter laane Pengene, der dog i Reglen efter faa Maaneders Forløb igen blev tilbagebetalt.

*

*

*

Trods alle Tab, som Debitorernes mangelfulde Opfyldelse af deres Forpligtelser medførte, havde Tiden 1731—1795 dog været yderst gunstig for Kjøbenhavns Brandforsikring. Da man begyndte, var det paa bar Bund og uden de Erfaringer, som skulde synes at være en Forudsætning for Fremgangen. Alligevel var Lærepengene blevet faa og smaa. Desuden havde Heldet villet, at de indtrufne Brande ikke havde været af videre Udstrækning og uden Vanskelighed var bleven erstattet. Alt sammen havde det medført en stadig og hurtig Forøgelse af Interessenters Formue. Samtidig kunde det dog ikke være andet end, at der derved paa forskelligt Hold blev kaldt Tanker til Live, som ikke var til Fordel for den fortsatte Øgelse af Kassens Fond. Fra Interessenternes Side blev stillet stadig kraftigere Fordringer om Nedsættelse af deres Afgifter, og efterhaanden opdagede Byens og Statens Myndigheder en hel Række Forhold, af hvis bedre Indretning Brandforsikringen kunde siges at have en væsentlig Interesse, og som derfor passende helt eller delvis kunde bekostes af den. Ad begge disse Veje blev der i Tiden lige til 1795 gjort talrige og vellykkede *Forsøg paa at lægge Beslag paa en større eller ringere Del af Brandforsikringens Formue.*

Lige fra dens første Tid havde det været forudset, at den fastsatte Præmie i Længden vilde være for høj, og at der derfor maatte kunne skaffes Interessenterne Lettelser. Baade Anordningen af 1731 og den følgende af 1733 havde lagt det i deres egen Haand at afgøre, naar de fandt det rette Tidspunkt kommet. Denne Bestemmelse var ikke uden

Fare. I den første Tid virkede Erindringen om Branden 1728 stærkt nok til stadig at bringe i Minde Muligheden af Ulykker, som vilde kræve Tilstedeværelsen af saa store Kapitaler, som paa nogen Maade kunde samles. Men intel borgede for, saafremt de første Aar var heldige, at Lysten til at formindske Byrderne ikke kunde lade Hensynet til Brandforsikringen træde i anden Række. Saaledes kom det ogsaa til at gaa. Allerede under den Forhandling, som var gaaet forud for Udstedelsen af Anordningen af 1733, blev der fra flere Sider stillet Krav om betydelige Nedsættelser^{*)}. Foreløbig holdt Direktionen igen. 1739 blev Spørgsmaalet dog rejst paa en Maade, som det var vanskeligt at komme udenom. 105 kjøbenhavnske Borgere, deraf 97 Interessenter, indgav en Ansøgning¹⁾ om at faa den aarlige Præmie nedsat til $\frac{1}{8}\%$ og Kontorpenge til 2 β af hvert forsikret 100 Rd. Over for det Faktum, at Brandforsikringens Kapital nu var naaet op over det første 100 000, fandt man, at »ingen Slags Indvendinger af vidtløftige Beregninger eller uvisse prognosticis om tilkommende total Ulykke med andet deslige meere kand eller bør meritere mindste Reflection«. I hvert Fald var man enig om, at Interessenterne ved de nu gældende Bestemmelser »alt for meget vorder medtagen«, og adskillige Husejere derfor lod sig afholde fra at forsikre deres Ejendomme.

Direktionen fandt²⁾ det vel ikke uden Betænkelighed allerede nu, da Kapitalen kun udgjorde 3% af Risikoen, at gaa med til en væsentlig Nedsættelse, men lod sig dog drage med i Haabet om, »at Gud icke skulle vilde (!) (maaske i mange Aar) skride til saa særdeles een Execution, som den Staden maatte møde med i Aaret 1728«. Forhaabentlig vilde ogsaa de bedre Brandredskaber være i Stand til at afværge større Ulykker. Med Magistratens Samtykke³⁾ kom Spørgsmaalet derpaa til Forhandling paa Generalforsamlingen d. 13. August 1739. Skønt Sagen var af største Betydning for Interessenterne, tydede Deltagelsen ikke paa nogen videre Opmærksomhed. Af de 105 Forslagsstillere var indkaldt 5, men mødte kun 2, af de øvrige 77 tilsagte 45. De tilstedeværende var alle stemt for en Nedsættelse, men uenige om den nærmere Fremgangsmaade. Man fandt derfor en nøjere Overvejelse nødvendig og udskød den endelige Afgørelse til en ny Generalforsamling, der skulde afholdes inden 11. Marts 1740⁴⁾.

To Anskuelser stod over for hinanden, repræsenteret henholdsvis af de Interessenter, hvis Ejendomme længst havde været assureret, og saa de senere tiltraadte. De første fandt, at det vilde være den største Ubillighed paa en Gang for alle Interessenterne at nedsætte Præmierne. Medens en Husejer, som fra første Færd havde haft sin Ejendom forsikret for 10 000 Rd., i Løbet af de 8 Aar, der var gaaet, siden Brand-

*) Se S. 57.

forsikringen traadte i Virksomhed, i Indskud, Præmie og Kontorpenge vilde have svaret et Beløb, som med Renter og Rentes Rente udgjorde 442 Rd. 64 β , vilde en senere tilkommen have betalt mindre end denne Sum. Dertil kom, at de først indtraadte Interessenter paa Grund af Formuens ringe Størrelse i den første Tid havde haft mindre Sikkerhed for, at Kassen i Nødsfald var i Stand til at opfylde sine Forpligtelser, end de senere tilkomne havde kunnet regne med. Af disse Grunde foresloges det i Øjeblikket kun at lade Nedsættelsen træde i Kraft for Ejendomme, som havde været forsikret i de 16 Terminer, Brandforsikringen havde været i Virksomhed, og for de øvrige først efterhaanden, som de opfyldte denne Betingelse.

Dette Forslag havde Billigheden for sig og kunde ikke rokkes ved de Argumenter, som fra Modstandernes Side blev gjort gældende. Til de helt betydningsløse hørte Paavisningen af, at der maaske burde fra- drages lidt i de 442 Rd. 64 β . Saafremt nemlig Afgifterne ikke var bleven rigtigt betalt, og Interessenterne havde benyttet sig af Tilladelsen til i en eller senere to Maaneder at staa i Restance, var jo Renteindtægten blevet noget lavere. Næsten lige saa lidt betød det over for Paastanden om, at de først forsikrede til Gengæld for deres Afgifter kun havde haft ringe Sikkerhed, at henvise til, at denne jo netop var blevet forøget ved Stigningen i Interessenternes Antal. Dette Argument ramte fuldkommen ved Siden af, idet Fondet ganske vist var blevet forøget ved Fremgangen i Policernes Antal, men lige saa meget, fordi de først indtegnede var vedblevet at betale deres Afgifter. Man gjorde ogsaa gældende, at en Husejer, hvis Ejendom i længere Tid havde været forsikret, til Gengæld havde haft Sikkerhed for i givet Tilfælde at faa sit Tab erstattet, medens de uforsikrede selv havde maattet løbe Risikoen. Dette Argument var maaske af Betydning ud fra et Interessent-Synspunkt, men derimod kun af ringe Vægt fra Kassens. Stort mere havde det heller ikke paa sig, at Indførelsen af en Forskel inden for de forsikrede vilde vække en Uvilje, stor nok til at hindre mange Husejere, som endnu ikke havde assureret, i at indtræde i Brandforsikringen, ja endog faa adskillige til at melde sig fra. Denne Fare vilde formentlig være saa meget mere truende, som Pengene begyndte at blive rigeligere, og det derfor blev lettere at opnaa Prioritetslaan, ogsaa uden at tegne Forsikring. Eftertiden viste, skønt det angrebne Forslag blev ført igennem, at ingen af disse Følger indtraf. Derimod er det rimeligt at samstemme, naar der blev ytret Tvivl, om man ogsaa, saafremt større Brande havde medført vanskelige Forhold og tvunget til at sætte Præmierne op, vilde have nøjedes med straks at forøge Byrderne for de først forsikrede og kun efterhaanden for de senere tilkomne.

Afgørelsen blev efter Bestemmelsen truffet paa Generalforsamlingen d. 7. Marts 1740¹⁾. Direktionen tog ikke afgjort Parti for nogen af de

to Anskuelser, men lod oplæse en længere Betænkning, i hvilken Grundene for og imod blev fremstillet¹⁾. Derimod fandt man det mærkeligt nok overflødigt at opstille en Beregning over Forslagets økonomiske Rækkevidde. Da Interessenterne tog deres Beslutning, var det alene ud fra et Skøn over, hvad der var ret og billigt over for de forsikrede, men uden Hensyn til, hvor stor en Afgang i Kassens Indtægter, der vilde blive Følgen. Generalforsamlingen tog et mærkeligt Forløb. Først gav en Afstemning til Resultat, at Nedsættelsen skulde være ens for alle, derefter tog Drøftelsen atter fat, hvorefter det vedtoges at ophæve den første Beslutning og lade Nedsættelsen indtræde, naar Ejendommene havde været forsikret i 16 Terminer.

Denne Bestemmelse var paa ingen Maade uforsvarlig. Selv med en Rentefod af kun $4\frac{1}{2}\%$ ²⁾ havde de forsikrede i 8 Aar for hvert assureret 100 Rd., naar man medregner Renter og Rentes Rente, givet Kassen en Indtægt af 405 β . $4\frac{1}{2}\%$ af dette Beløb udgør næsten $22\frac{3}{4}$ β , medens den vedtagne Nedsættelse beløb sig til 14 β . Beslutningen spores da heller ikke i nogen videre Grad i Brandforsikringens Regnskaber, hvortil hidrog, at Forsikringssummerne vedblev at stige. Under disse Forhold er det ikke til at undres over, at man følte Lyst til at gaa videre ad den en Gang betraadte Vej. Allerede paa Generalforsamlingen d. 7. Marts 1740 havde Direktionen stillet i Udsigt, at Præmien, naar Kassens Fond om ca. 6 Aar var naaet 300 000 Rd., fuldstændig kunde ophøre, og hvad mere var, Formuen betragtes som tilstrækkelig og de aarlige Renteindtægter fordeles som Udbytte. Saa vidt gik man dog ikke straks. Men endnu inden de 300 000 Rd. var opsparet, rigtignok paa et Tidspunkt, da dette Øjeblik ikke kunde være fjernt, i 1745³⁾, besluttede man, at de Interessenter, som d. 11. Marts i 8 Aar havde svaret den fulde Præmie og derefter i 5 Aar den halve, skulde være befriet for enhver Afgift til Kassen. Fritagelsen for enhver Afgift var lidt mere betænkkelig end den foregaaende Nedsættelse. Medens denne til Rigelighed blev dækket ved Renten af de opsparede Forsikringsafgifter, var dette ikke helt Tilfældet med den Del af Præmien etc., der faldt bort efter 13 Aars Forløb. De opsparede Afgifter var da — paa samme Maade som omtalt ovenfor — vokset til 581 β , hvoraf $4\frac{1}{2}\%$ udgør lidt over $26\frac{1}{10}$ β . For hvert forsikret 100 Rd. udgjorde de aarlige Afgifter imidlertid 28 β . Det kan i øvrigt tilføjes, at da Beslutningen først var bleven taget længere hen paa Aaret og derfor enkelte, som blev fritaget, allerede havde betalt deres Præmier, foretrak man ikke at give den tilbagevirkende Kraft, men at lade Kassen beholde, hvad der en Gang var indbetalt³⁾.

*) Rentefoden $4\frac{1}{2}\%$ er valgt som en Mellemtning mellem 4% og 5% , der var Yderpunkterne i Tiden 1731—1795.

Paa Generalforsamlingen d. 28. Februar 1755¹⁾, da Brandforsikringens Formue var naaet op til 500 000 Rd., mente man Øjeblikket kommet til at give Interessenterne Del i de voksende Indtægter. Det var ikke Tanken at lade denne Indrømmelse faa Form af Bonus, der blev udbetalt med større eller mindre Mellemrum, eftersom Tiderne var gunstige. Planen var tværtimod at bestemme en aarlig og for lang Tid fastsat Præmieuddeling, der var bundet til Ejendommen og derfor medbestemmende for dens Værdi. Dog opretholdt man som et ufravigeligt Krav, at selve Formuen aldrig maatte røres. Indtraf der-

30. Kongens Nytorv, set mod Teatret. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

for i et Aar saa betydelige Ildebrande, at Erstatningerne kunde beslaglægge det foregaaende Aars hele Indtægt eller endnu mere, skulde Uddelingen stilles i Bero, indtil Kapitalen havde naaet sin tidligere Størrelse. Men bortset fra denne Indskrænkning var det Tanken aarligt i 8 Aar at udbetale $\frac{1}{8}$ % af de Forsikringssummer, af hvilke der havde været betalt fuld Præmie i 8 Aar, halv i 5 Aar, og som endelig i 10 Aar havde været helt fritaget. Efter 23 Aars Forløb fik Interessenterne altsaa Del i Udbyttet. Naar derefter de 8 Aar var udløbet, var det Tanken at gaa til endnu større Uddeling.

Paa Generalforsamlingen nøjedes Direktionen med at fremstille og anbefale Forslaget til Interessenternes Vedtagelse, men fandt det ogsaa denne Gang unødvendigt at opstille Beregninger. Den vilde ellers have kunnet paavise, at der for hvert i 23 Aar assureret 100 Rd. var opspa-

ret 902 β , hvoraf $4\frac{1}{2}\%$'s Rente udgjorde c. $40\frac{1}{2}$ β eller lidt mere end det foreslaaede Udbytte 12 β + de i Anordningen af 1733 fastsatte aarlige Afgifter. De forsikrede var imidlertid tilfreds med den blotte Meddelelse, at Kassen kunde taale Udgiften, og gav med 40 Stemmer mod 10 Direktionens Forslag deres Tilslutning.

Derimod stødte man paa Modstand fra Magistratens Side og blev stillet over for Kravet om at forelægge Beslutningen til Kongens Stadfæstelse¹⁾. Det skete i en udførlig Ansøgning²⁾, efter Magistratens udtrykkelige Forlangende først tilsendt denne til Betænkning, i hvilken hele Forslagets økonomiske Baggrund var fremstillet. To Beregninger blev opstillet. Siden December 1731 var der i de forløbne godt 23 Aar bleven udbetalt Erstatning for i alt 136 Ildebrandsskader med 45 581 Rd. 75 β . Et lignende Forhold forudsat i de næste 23 Aar vilde Formuen »mueligt« være steget til det tredobbelte af dens nuværende Beløb. Dette heldige Resultat vilde kun i ringe Grad blive ændret, om den vedtagne Uddeling virkelig blev sat i Kraft. Nøjagtig beregnet beløb Udgiften sig til

1756.....	2062	Rd. 72 β
1757.....	2732	— 18 -
1758.....	3833	— 18 -
1759.....	4431	— 36 -
1760.....	4859	— 60 -
1761.....	5231	— 42 -
1762.....	5603	— 00 -
1763.....	5943	— 18 -

Tilsammen 34 696 Rd. 72 β = 121 029 Kr. 60 Øre

Da denne Udgift vilde blive dækket ved Indtægten i et enkelt Aar, kunde Udbyttet af de 7 øvrige benyttes til Forøgelse af Kassens Fond. Forudsat at ingen større Ildebrande fandt Sted, vilde Formuen efter 8 Aars Forløb være naaet op paa 700 000 Rd. Præmieuddelingen var derfor i enhver Henseende forsvarlig. Til en Beregning, der opstilledes paa denne Maade, er dog adskilligt at bemærke. Ganske vist var 23 Aar tilsyneladende et ret betydeligt Tidsrum at lægge til Grund for en gennemsnitlig Beregning af Ildebrandsskaderne, men alligevel af mindre Værd i Betragtning af den ringe Udstrækning af Brandforsikringens Virksomhedsomraade. Inden for et saa snevert Territorium som Kjøbenhavn maatte Skadeforholdene nødvendigvis blive yderst tilfældige. Dertil kom, hvad dog ogsaa havde været nogle Betragtninger værd, at de anstillede Beregninger ganske vist angav Beslutningens Rækkevidde i de første 8 Aar, men saa bort fra, at Forsikringernes Antal d. 10. December 1732 var 712, men d. 10. September 1740 2275; det vilde altsaa efter 8 Aars Forløb kun være $\frac{1}{3}$ af Interessenterne, som havde faaet det fulde Ud-

bytte betalt, medens det til de øvrige stadig skulde ydes i flere eller færre Aar, for slet ikke at tale om alle de Husejere, som først var kommet til efter 1740. D. 10. Marts 1755 var deres Antal ikke mindre end 788.

Magistraten¹⁾ tillod Direktionen at indsende Ansøgningen til Kongen, men meddelte samtidig, at den fandt Beslutningen paa sidste Generalforsamling stridende mod Fundatsen og desuden ugyldig, fordi langt fra alle de tilstedeværende havde faaet Fuldmagt af deres Medinteressenter. Denne Tilkendegivelse bevægede Direktionen til, uden at afvente Svar paa Ansøgningen, d. 4. December 1755 at afholde en ny Generalforsamling²⁾ med samme Emne paa Dagsordenen, idet man nu ønskede afgjort, hvor vidt den en Gang tagne Beslutning skulde sættes i Værk. Direktionen fastholdt stadig sit Standpunkt, at Forslaget var fuldt forsvareligt, og at Kassens Fond trods dets Gennemførelse kunde regne med en aarlig Forøgelse af 30 000 Rd. Over for Spørgsmaalets reelle Indhold havde Direktionen saaledes sin udprægede Mening, derimod mindre, naar Talen var om den heldigste Fremgangsmaade for at faa det afgjort. Den overlod til Forsamlingens Afgørelse, om dens Vedtagelse i Kraft af Fundatsens 15. Post skulde betragtes som tilstrækkelig, eller om den ønskede kongelig Approbation. En saadan Optræden kunde ikke andet end svække Direktionens Stilling. Det egentlige Spørgsmaal, om Uddeling overhovedet var ønskelig, havde allerede paa sidste Generalforsamling fundet sin Afgørelse. Vanskeligheden laa netop i den praktiske Gennemførelse. Denne Usikkerhed var saa meget uheldigere, som Interessenterne paa Generalforsamlingen kom til at staa over for Magistratens maalbevidste Forsøg paa at bringe Planen til Fald. I en længere Udvikling, som blev protokolleret, hævdede dens Repræsentanter, at Interessenterne ikke uden deres Kreditorers Samtykke var berettiget til at træffe en Afgørelse, som medførte en Formindskelse af Kassens Formue, saa meget mindre som denne, i Øjeblikket ca. 500 000 Rd., kun betød lidt over for dens Risiko, 8800 000 Rd. Dertil kom, at medens en Uddeling af 12 β af hvert forsikret 100 Rd. vilde medføre en stor Forringelse af Formuen, var den for de enkelte Husejere af overmaade ringe Betydning. Over for det formelle Spørgsmaal var der heller ingen Vaklen. For Magistraten var det en Selvfølge, at en saa betydningsfuld Beslutning krævede Kongens Samtykke. Dette konsekvente Standpunkt gjorde Indtryk paa de tilstedeværende. Flertallet var ganske vist endnu stemt for en Gang i Fremtiden at gaa over til Udbetaling af Udbytte, men kun en ringe Del fandt Tidspunktet kommet. I Overensstemmelse dermed faldt Afgørelsen³⁾.

Skønt denne selvfølgelig i Realiteten var en direkte Forkastelse, var Direktionen ikke til Sinds at slaa sig til Ro. Da kun en mindre Del af de dertil berettigede plejede at give Møde paa Generalforsamlingen, var der en Mulighed for, at en Appel fra denne til de enkelte

Kvarterers Kommitterede kunde føre til et andet Resultat. Direktionen forberedte Sagen omhyggeligt. Da den d. 28. Maj 1756 indkaldte deres Betænkninger, gjorde den det ved en omfangsrig Skrivelse, i hvilken hele Spørgsmaalet og dets Historie udførlig var gennemgaaet¹⁾. Som egentlig Anbefaling henvistes til, at der ingen Mening var i stadig at opspare Kapitaler, som først kom Efterkommerne til gode. Nu at gaa til Uddeling vilde derimod medføre en Stigning i Ejendommenes Værdi, som ved Køb og Salg maatte sætte tydelige Spor. Desuden vilde en Beslutning herom være en Opfordring for de Husejere, der hidtil ikke

31. Kongens Nytorv, set mod Bredgade. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

havde ladet deres Ejendomme forsikre, til hurtigst muligt at melde sig til Optagelse. Hovedvægten var lagt paa at paavise det forsvarlige i nu at gaa til Uddeling. Dog gik man forsigtigt uden om Spørgsmaalet, hvor vidt der i Øjeblikket var et passende Forhold mellem Fond og Risiko, og fremhævede i Stedet, at en Udbetaling som den foreslaaede i det første af de 8 Aar kun vilde beslaglægge $\frac{1}{16}$ af Indtægterne, i det sidste ikke fuldt $\frac{1}{6}$. Formuens stadige Vækst var dermed sikret. Desuden fandt man det berettiget nu at træffe Afgørelsen. Da Præmien var bleven nedsat til det halve, havde Formuen udgjort $\frac{1}{32}$ af Risikoen, da den helt hørte op $\frac{1}{22}$, medens den i Øjeblikket beløb sig til $\frac{1}{17}$. For yderligere at opflamme Interessenterne var endelig antydnet, at naar det foreslaaede Udbytte i 8 Aar var bleven uddelt, var Øjeblikket kommet til at gaa videre ad den en Gang betraadte Vej. Ogsaa i dette Tilfælde skulde det

dog fastholdes, at først efterhaanden som Forsikringerne naaede en vis Alder, indtraadte Ihændehaverne i Retten til den større Uddeling. Paa Grundlag af disse Udviklinger blev derpaa forelagt Interessenterne til Besvarelse Spørgsmaalet, om og hvornaar de fandt det rigtigt at lade den tage sin Begyndelse, og desuden om de ønskede det forelagt for en ny Generalforsamling.

Som forhen omtalt*), er der kun bevaret Svar fra 3 Kvarterer, som alle var enige om — i hvert Fald i en overskuelig Fremtid — at afvise Forslaget; Direktionen paaberaabte sig aldrig denne Afstemning; derimod fik den Følger til en anden Side, idet Bestyrelsens Forsøg paa, trods Generalforsamlingens Afgørelse, at sætte sin Vilje igennem, inden for Magistraten vakte den største Forbitrelse og endog førte til et Ønske om at begrænse Brandforsikringens Selvstændighed. Samtidig var alle Magistratens Medlemmer enige om at standse Bestræbelserne for at omgaa den sidste Generalforsamlings Beslutning. I Fremstillingen til Kongen d. 25. August 1756¹⁾ fremhævede man det betænkelige i Uddeling af Udbytte paa et Tidspunkt, da Forholdet mellem Kapital og Risiko ikke var bedre, end det var Tilfældet, og udbad sig, at det ved kongelig Reskript blev forbudt, at en saadan fandt Sted. Magistraten satte sin Vilje igennem og opnaaede virkelig et Forbud imod, at Uddeling »uden Kongens særdeeles Tilladelse nogensinde maae besluttes«²⁾.

Trods dette Forbud vedblev Ønsket at være levende inden for Brandforsikringen. Saa længe Magistraten bevarede sin Indflydelse, var der imidlertid ringe Udsigt til en Forandring. Bestræbelserne maatte derfor i første Række gaa ud paa at gøre Brandforsikringen uafhængig, saa det blev dens egen Sag, hvad den besluttede.

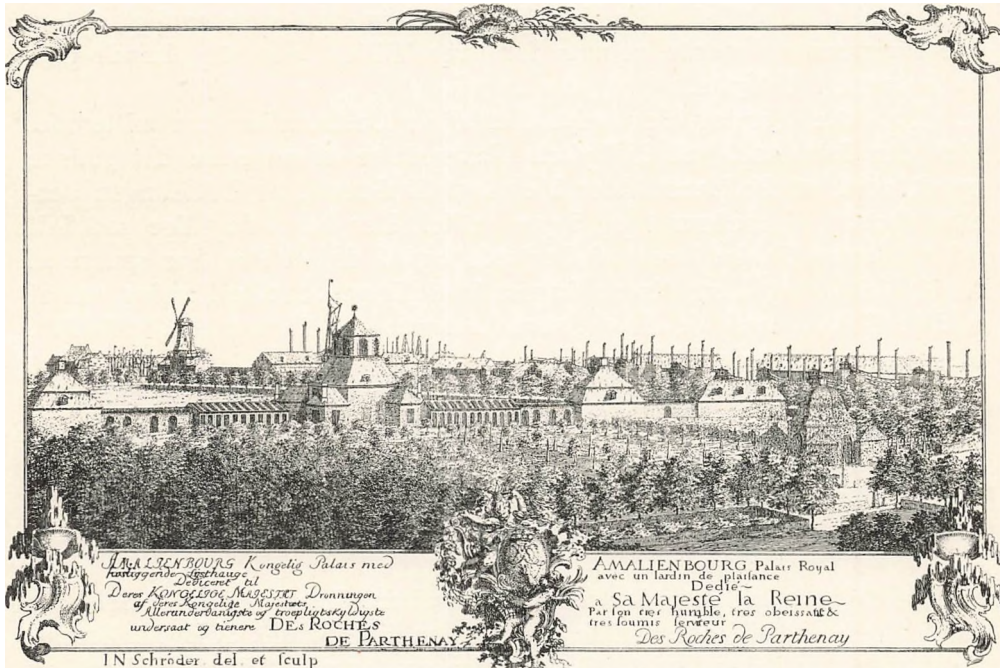
Derom stod Kampen i mange Aar. Ønsket om Udbytte laa dog bagved og satte Spor i de forskellige Forslag til en ny Fundats, som blev fremsat. Fyldigst og mest gennemtænkt kom det til Orde i det Udkast, der 1778 blev indsendt af den titomtalt Vinhandler Fr. Barfred og 2 Aar senere udkom i Trykken**). Derefter skulde Brandforsikringens Formue deles i et Reservefond paa 1 Mill. Rd. og i et »løbende« Fond, som skulde modtage alle Indtægter og afholde alle Udgifter, og for hvis Størrelse 300 000 Rd. var Minimum. Blev Brandskaderne et Aar saa store, at en Del af dette Beløb gik med, skulde Præmien for de Interessenter, der ellers var fritaget derfor, paa ny erlægges i nogle Aar, indtil den fulde Størrelse var naaet. Havde det ogsaa været nødvendigt at angribe Reservefondet, maatte alle Interessenter indtil videre til Dækning heraf indbetale en Ekstrapræmie paa 1 % af Forsikringssummerne. Hvor tiltalende dette Forslag end kunde

*) Se S. 73.

***) Se S. 90 ff.

synes, led det dog af væsentlige Mangler. Først og fremmest var det en Fejl, at Størrelsen af Reservefondet ikke var sat i bestemt Forhold til den Risiko, som Selskabet løb, saa det maatte vokse eller nedsættes, eftersom den samlede Forsikringssum steg eller faldt. Det afgørende var imidlertid, at Forudsætningen for i det hele at sætte en Grænse for Reservefondets Vækst maatte være en med tilstrækkelig Tilnærmelse foretagen Beregning, saavel af Kapitalværdien af Interessenternes fremtidige Ydelser som af de kapitaliserede fremtidige Risiko-(Brandskade-

32. Amalienborg Pavillon og Lysthave. Første Halvdel af d. 18. Aarh. Stik af J. N. Schröder.

erstatninger) og Administrationsudgifter. Et Forsøg paa at opstille en saadan Beregning til Benyttelse ved Fastsættelsen af Reservefondet og under Hensyn til Selskabets øvrige Formue, var ikke bleven gjort, hvad der i og for sig er forstaaeligt nok, idet Brandforsikringens daværende Stilling og Udvikling ikke afgav et tilstrækkeligt brugbart Grundlag for et saadant Overslag. Minimumsgrænsen for det »løbende« Fond var ligesom Reservefondets ganske vilkaarligt valgt.

Tanken om Fondenes Fiksering var imidlertid en ypperlig Baggrund for det dertil knyttede Forslag om Udbytte. Efter Barfreds Beregninger var et Aars ordinære Indtægter omkring 50 000 Rd. og Udgifterne ca. 20 000. Begyndte man nu med en Uddeling af $\frac{1}{6}$ % af Forsikringssummen paa de Policer, der var mindst 30 Aar gamle, vilde den beløbe

sig til ca. 10 000 Rd. og saaledes alligevel muliggøre en Forøgelse af Formuen. Disse Beregninger hvilede dog paa et skrøbeligt Grundlag, idet Brandforsikringens Udgifter var ansat alt for lavt. Administrationen krævede 1779/80 ikke som af Barfred forudsat 2500, men 9000 Rd., og Brandskaderne var ganske vist — i Tiden indtil 1795 — i 39 Aar under ca. 3000 Rd., men til Gengæld i 22 betydelig højere. Endelig vilde Udbyttet kræve adskilligt større Summer end tænkt. 1749/50, alt-saa 30 Aar i Forvejen, var Kassens Risiko 8 836 250 Rd.; $\frac{1}{6}\%$ af dette Beløb udgjorde ikke 10 000 Rd., men nærmere 15 000. Barfred troede imidlertid paa, at det trods Uddelingen stadig vilde være muligt at forøge Formuen og mente, at man for hver Million, den steg, kunde give $\frac{1}{6}\%$ mere i Udbytte.

Da dette Forslag blev behandlet af de Deliberationskommitterede, blev der foreslaaet ved Udbyttets Fastsættelse at anvende det ganske ny Princip, at Policens Alder blev lagt til Grund, og Uddelingen derefter fastsat til mellem 1 og 5 pro mille. Der kom dog lige saa lidt ud af denne Tanke, som af Barfreds og af det et Par Aar senere af A. G. Moltke og hans Kreds fremsatte tidligere omtalte Forslag om at uddele Bonus, naar de Beløb, som Aarsoverskudet oversteg 25 000 Rd., tilsammen udgjorde 30 000 Rd.

Magistraten fastholdt sin Modstand og havde Støtte hos Direktionen. Da Kampen for at bryde den mislykkedes, maatte alle Forsøg paa direkte at skaffe Interessenterne Fordele af Brandforsikringens Overskud slaa fejl. Derimod var det ved at benytte en Omvej, Forholdet til det kjøbenhavnske Brandvæsen, lykkedes at raade Bod derpaa*).

Selvfølgelig laa det i den mest umiddelbare Interesse for et Selskab, som i Ildebrandstilfælde skulde erstatte den lidte Skade, at Byens Brandredskaber var i den bedste Orden, ligesom ogsaa at der ved Love og Anordninger var truffet Forholdsregler til i størst mulig Grad at begrænse Brandfaren. Allerede tidligt havde Brandforsikringen derfor

---

*) I denne Forbindelse kan omtales et kuriøst Forsøg paa at lade Brandforsikringen være til Nytte for Interessenterne i en Sag, som slet ikke kunde sættes i Forbindelse med dens Formaal. Paa Generalforsamlingen d. 7. Marts 1740¹⁾ forelaa til Behandling et Forslag om, at Selskabet paa Grund af de høje Brændpriser hvert Aar ved Sommertid skulde indkøbe et større Kvantum Brænde, 1 à 2000 Favne, for saa om Vinteren mod en billig Avance at afhænde det til Interessenterne. Selv om den skulde lide et mindre Tab derved, »saa kunde den vente sig det af Gud velsigned i anden Maade«. Forslaget vedtoges ikke. Tanken blev dog ikke derfor opgivet, men satte Spor i det 1741 paa Kongens Initiativ paa en Plads ved Toldboden oprettede Brændemagasin, hvorfra Indbyggerne i strenge Vintre blev forsynet med Brændsel, de fattige paa særlig billige Vilkaar²⁾).

ogsaa haft sin Opmærksomhed henledt paa disse Forhold og ment sig berettiget til at stille Fordringer.

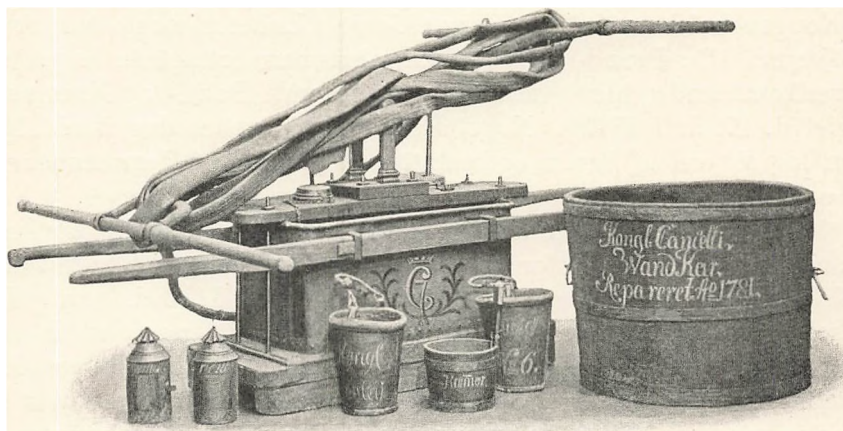
I 1733 bad man¹⁾ saaledes Magistraten sørge for, at de 5 Vandledninger, som førte fra Sortedamssøen, nu, da de var ude af Brug, maatte blive helt fjærnet for ikke i Ildebrandstilfælde at volde Bryderier. Snart efter gik man videre. D. 5. April 1740 opstod i Stormgade en Ildebrand, som i Løbet af faa Minutter angreb 4 op til hinanden byggede Huse og truede endnu flere. Bygningernes Gavle var nemlig af Træ og fængede derfor straks. Denne Begivenhed bevægede Direktionen til at bede Brand- og Vandkommissionen²⁾ tilvejebringe en Fortegnelse over de Ejendomme, som havde Trægavle, og at faa undersøgt, hvad en Forandring vilde koste, for saa, hvis Udgifterne ikke var uoverkommelige, at bede Kongen befale, at alle saadanne Gavle i Løbet af nogle Aar skulde være fjærnet. Da Brand- og Vandkommissionen betragtede Sagen som sig uvedkommende, blev Anmodningen tilsendt Politi- og Kommercekollegiet d. 27. Juli 1740³⁾. Noget Resultat opnaaedes dog ikke. Magistraten tog sig vel af Sagen og besluttede at tilkalde Oldermændene for Mur- og Tømmerlavet, men lod det derefter bero »til vider«⁴⁾.

I 1748 tog Direktionen kraftigere fat. Det foregaaende Aar havde været rigt paa Ildebrande, for en stor Del foraarsaget ved Skødesløshed, og Selskabets Erstatningsforpligtelser var steget til 3822 Rd., som, skønt i sig selv ikke saa meget, dog var langt mere end i noget af de siden 1734 forløbne Aar. Forskrækket herover krævede Direktionen truffet en Række Forholdsregler⁵⁾. Som Ildebrandsaarsager angaves dels Forsømmelse med at lade Skorstenene rense, Brug af Fyrværkerisager og Uforsigtighed i Omgang med Lys, saa »man kand sige, ické som Ordspøget lyder, at Ilden spøger, men at Folck spøger med Ilden, spøger med Gotfolcks Velfærd, og undertiden med deres Liv«. Direktionen krævede derfor et afskrækkende Eksempel statueret, at de gamle Brandordninger blev fornyet, og et Forbud tilføjet mod at henstille Brændestabler ved Bygningerne. Følgen blev Plakat af 29. Januar 1748⁶⁾, som erindrede enhver om at gøre sin Pligt ved Ildebrand og indskærpede en Del Bestemmelser i de gældende Brandanordninger.

I 1762 forespurgte man Magistraten⁷⁾, om det ikke var muligt at faa truffet Forholdsregler mod de mange Ildebrande, der var en Følge af det stigende Brug af Stenkul, og gjorde endelig Indsigelse i 1770⁸⁾, da Kongen havde ophævet Forbudet i Forordningen af 4. December 1673 mod at bære Fakler og tilladt alle at gøre det, hvad enten de var gaaende eller kørende⁹⁾. Det faldt ikke vanskeligt at vise den dermed forbundne Fare, ikke mindst paa Grund af de mange aabne Kældere med deres Forraad af Tjære, Hør, Hamp etc., som let kunde komme i Brand ved Gnister eller, naar Faklen blev bortkastet. Samtidig kom ogsaa en Forestilling fra de 32 Mænd og en privat fra en Del Beboere

paa Vesterbro. Alligevel blev Tilladelsen ikke taget tilbage, idet Kanceliet¹⁾ gik ud fra, at Ildebrande i Reglen opstaar inde i Husene, og der desuden ikke var Fare forbundet ved Brugen af Fakler, naar blot Politiet passede paa, at Brandanordningernes Bestemmelser blev overholdt.

I alle de nævnte Tilfælde var det Brandforsikringen, som i Betragtning af dens Forpligtelser i Ildebrandstilfælde havde ment sig berettiget til at opstille Krav. Sagen kunde imidlertid vendes om og antage den for Selskabet mindre behagelige Form, at man benyttede dets Interesse i en Formindskelse af Byens Brandfarlighed til at kræve dets økonomiske Bistand til Forholdsregler i denne Retning. Det var den samme Tankegang, som fik de engelske Brandforsikringsselskaber til at holde

33. Sprøjte, Lygter, Læderspande og Brandkar. 18. Aarh. Raadhuset.

egne Slukningsredskaber til Brug for deres Kunder, og som i moderne Tid endnu sætter sig Spor i Kravet om Forsikringsselskabernes mere eller mindre fuldstændige Bestridelse af Brandvæsenets Omkostninger.

Grundlaget for Ordningen af Kjøbenhavns Brandvæsen var i 1751 den nylig udkomne Brandordning af 9. Maj 1749²⁾). Dens Hovedprincip var Ønsket om i Nødstilfælde hurtigst muligt at faa bragt Hjælp til Stede, og saa desuden, som i alle de gamle Brandlove, at Slukningsarbejdet ikke alene paahvilede et fagmæssigt uddannet Korps, men ogsaa i større eller mindre Udstrækning alle Byens Borgere. Naar Ild brød løs, havde vedkommende Hus' Beboere straks at gøre Anskrig og sende Bud til Brandmajoren, til de nærmeste Vagter, hvor Sprøjterne fandtes, og til de i Nærheden boende Brandofficerer. Snart efter kom der Bevægelse i hele Byen. Vægterne paa Frue-, Nikolaj- og Frelsers Kirker hængte om Dagen en Fane, om Natten en Lygte ud paa den af Taarnets Sider, hvor Ilden fandtes, og klemte derefter med Klokkerne hurtigere og langsommere, alt eftersom Branden tog af eller til, medens

Byens andre Kirkeklokker efterhaanden faldt med ind. Paa Gaderne for Vægterne rundt, gav hinanden Signal med Fløjterne, at Ild var udbrudt, bankede Folk op, sørgede for, at Byens højeste Embedsmænd, Overpræsident, Politimester, Stadshauptmand, Kommandant og øverste Admiral blev underrettet, tændte, hvis det var Nattetid, Gadelygterne og skyndte sig saa til Brandstedet for, indtil Brandfolkene indfandt sig, at bringe Sprøjterne paa Plads. Forinden var Raadhusets Brandvagt bleven underrettet, havde ladet Trommerne røre og begivet sig til Brandstedet for der at holde Orden under den almindelige Forvirring.

Endnu levede Erindringen om de store Brandulykker i Frederik IV.s sidste Aar. Mangen Borgermand har derfor ved Vægternes Fløjten, Klokkernes Klemten og Trommerne i Gaden uvilkaarligt foldet Hænderne til den almindelige Bøn, uden hvilken Ordet Brand aldrig i Da-

34. Brandskilte. 18. Aarh. Dansk Folkemuseum.

tiden bliver nævnt, at Gud vil den naadigt afvende. Han havde imidlertid ikke Ro til uvirksomt at betragte Ildens Rasen. Først har han vel sørget for sin Gaards Brandredskaber: Stige, Brandhage, Spande etc. og med Ængstelse tænkt paa den Bøde, der ventede ham, om de skulde vise sig ikke at være i Orden. Boede han i Nærheden af Brandstedet, maatte han straks sætte sig i Bevægelse — hvis det var om Natten — for at udhænge en eller flere Lygter, i hvert Fald anbringe mindst een Tønde eller Kar uden for Huset og stadig holde dem fyldt med Vand. Derefter maatte han op paa Loftet, tilstoppe Tagrendernes Nedløbsrør, hælde Vand paa Taget, at Gnisterne ikke skulde fænge, tillukke Loftsluger og holde Vand i Beredskab.

Men ikke blot det nærmest liggende Strøg, ogsaa hele den øvrige By var kommen i Uro. Saa snart Trommerne blev rørt, traadte Garnisonen under Vaaben for eventuelt at kunne yde en Haandsrækning, ligesom Stadens Borgerkompagnier med deres Sprøjter gav Møde paa de forskellige Kvarterers Samlingspladser. Udbrød der Ild paa flere Steder, var det deres Opgave at tage den første Tørn. Rundt om i Ga-

derne hørte man Bjældeklang. Det var alle Byens Bryggere, Bagere og Slagtere, Hyrekuske og andre Hesteejere, som med Vogne og Sluffer og Tønderne fulde af Vand ilede til Brandstedet. Alle Mur- og Tømmer-svende, som ikke var indrulleret, skyndte sig med Økser, Hamre og Brækstænger til deres Samlingsplads for der at afvente nærmere Ordre.

Det egentlige Slukningsarbejde paahvilede dog Byens Brandkompagni¹⁾. Officererne var foruden Chefen (Brandmajoren) og 2 Vicebrandmajorer, 1 Kaptajn, 1 Premierløjtnant, 1 Sekondløjtnant, 1 Fændrik, 3 Premierbrandmestre og forskellige Assisterter. Brandmajoren havde altid omkring sig et Par Sprøjtemestre og 25 »Værkgeseller«, kendelige ved deres sorte Kitler («de sorte Brandfolk»). Mandskabet bestod af 26 Overbrandmestre, 24 Sprøjtemestre, 52 Straalemestre, 52 Assisterter, 27 Underbrandmestre og 558 Brandsvende foruden enkelte andre. Kun nogle af Officererne og Værkgesellerne havde Uniformer; alle de øvrige maatte nøjes med Brandskiltet, hvis Udstyrelse rettede sig efter deres Rang.

Til dette betydelige Mandskab svarede et ligesaa omfattende Brandredskab²⁾. Sprøjterne var dels kongelige, anbragt rundt om ved Slottene, Tøjhuset, Bremerholm, Citadellet, Nyboder etc., dels Byens, som havde dem staaende ved Raadhuset og alle Byens Kirker, og endelig Brandkommissionens, i alt paa dette Tidspunkt ikke mindre end 28 foruden det store Trykværk ved Nikolaj Kirke, som med en Slange paa 400 Alen kunde give en Tønde Vand i Minuttet.

Saa snart Brandsignalet lød, maatte hele Korpsen give Møde paa de anviste Poster og der tage imod Ordre af deres Officerer. Samtidig indfandt sig Politimesteren, Stadshauptmanden og Oldermændene for Lavene, for hvem disses Medlemmer maatte antages at have særlig Respekt. Ordenen var selvfølgelig vanskelig at opretholde mellem de mange Brandfolk, som faldt over hverandre og tilmed ikke sjældent var utilbøjelige til at rette sig efter de givne Anvisninger. Dertil kom alle de nysgerrige, som strømmede til, foruden de mange, som haabede paa under Redningsarbejdet at faa Anledning til at bjærge lidt. Straks, naar Branden begyndte, blev Sprøjterne fra Raadhuset, Charlottenborg og Nyboder bragt paa Plads. Hvor mange flere, der blev hentet, ahang af Ildens Udbredelse. Vandmestrene sørgede for paa en hensigtsmæssig Maade at lukke og aabne Hanerne, saa at Vandet blev dirigeret til Brandstedet.

Brandkompagniets øverste administrative Myndighed var Brand- og Vandkommissionen, for Størstedelen sammensat af Magistratsmedlemmer, hvem det paahvilede at sørge for Byens Gadebelysning og at holde Brandvæsenet i forsvarlig Stand og forvalte de dertil henlagte Indtægter³⁾. Disse var foruden de saakaldte Brandtavlepenge, der indsamledes rundt om i Byens Hovedkirker, navnlig den saakaldte Lygte- og Sprøjteskat,

som fordeltes paa Byens Huse og beregnedes efter Facadernes Længde. Efter den sidste Forhøjelse under Christian VI. indbragte den 1751 8273 Rd. 34 β , hvortil kom Tavlepengene 142 Rd. 6 β , tilsammen 8415 Rd. 40 β . Med denne Indtægt havde Kommissionen at sørge for Gadebelysningen (1998 Rd. 64 β til Tran og 1060 Rd. 77 β til Lygters »Provision« og Vedligeholdelse). Brandredskabernes Istandsættelse lagde Beslag paa 212 Rd. 31 β , Løn til Kommissionens Kasserer og Skriver paa 389 Rd. 28 β , medens der paa forskellige andre Poster faldt 192 Rd. 32 β . Den vigtigste Udgiftspost, 2504 Rd. 32 β , var dog Lønningerne til Brandofficererne. Brandmajoren fik ikke mindre end 1600 Rd., Vicebrandmajoren 300 og den ene Brandadjudant 50, hvortil kom nogle Smaapensioner og Ducører. De øvrige Officerer og Menige lønnedes med Fritagelse for et større eller mindre Antal Indkvarteringsportioner ($\hat{a}$ 3 Rd. 77 β). Brandkaptajnen var fri for 12, Premierløjtnanten for 7, de almindelige Brandsvende derimod kun for 1. I Stedet for maatte Brandkommissionens Kasse bære denne Udgift, som for Aaret 1751 beløb sig til 1425 Rd. 88 $\frac{1}{2}$ β . I alt udgjorde Udgifterne 7783 Rd. 64 $\frac{1}{2}$ β . Overskuddet var alt-saa 631 Rd. 71 $\frac{1}{2}$ β . Selv om Udgifterne til Brandredskabernes Istandsættelse og Fornyelse i dette Aar havde været meget ringe og i andre kunde vokse betydeligt, var Brandkommissionens Formueomstændigheder dog i det hele tilfredsstillende, ikke mindst fordi den laa inde med en Kassebeholdning, som ved Aarets Udgang beløb sig til 4431 Rd. 9 $\frac{1}{2}$ β .

Alligevel skulde der ikke komme store Reformers eller andre Udgifter, før Overskuddet vilde blive forvandlet til Underskud. Da derfor Tanken om en Ændring i de primitive Lønvilkaar blev rejst, maatte man samtidigt se sig om efter nye Indtægtskilder og fandt da paa den Udvej at søge Tilflugt hos Kjøbenhavns Brandforsikring.

Sagen kom første Gang for i 1751, da man fremsatte Ønsket om, at Selskabet vilde overtage Lønningen for en Del af de ved Brandvæsenet ansatte Folk. D. 9. Februar bad Magistraten Direktionen¹⁾ om at sammenkalde en Generalforsamling og foreslaa Interessenterne at tillægge de 8 Brandofficerer, fra 2den Vicedirektør til Brandadjudanten, en aarlig Løn. D. 29. Marts fandt Generalforsamlingen Sted²⁾. Tanken mødte kun ringe Tilslutning. Direktionen gjorde straks Rede for alle de Grunde, som talte imod Forslagets Vedtagelse: Begge Fundatser angav som Kassens Formaal at skaffe Husejerne og Panthaverne Sikkerhed i Ildebrandstilfælde. Nu vilde man ganske vist indrømme, at Slukningsredskaberne forhindrede Ildens Udbredelse og saaledes virkede i samme Retning, og at det derfor var af Vigtighed, at Brandvæsenets Ledelse var saa god som mulig. Deraf kunde dog ikke følge nogen Anledning for Kassen til at paatage sig de nødvendige Udgifter. Først og fremmest, paastod man, var kun de $\frac{2}{3}$ af Byens Huse optaget i Inter-

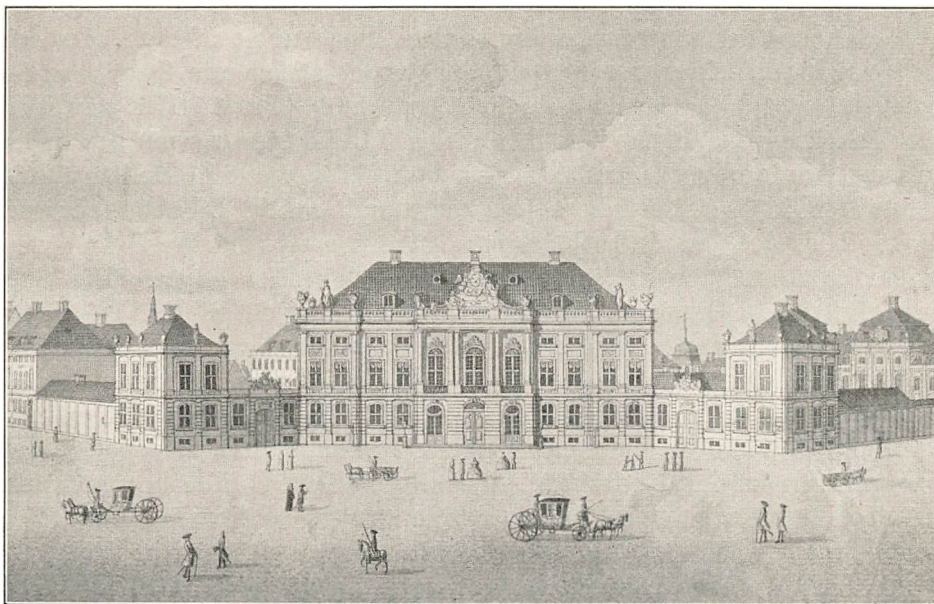
essentskabet. Paatog man sig nu at udrede de ønskede Lønninger, kom de forsikrede Ejendomme til at bære en Byrde, som de uassurerede gik ganske fri for. Til denne Ubillighed kom yderligere de farlige Konsekvenser, som Forslagets Vedtagelse kunde medføre. Inden længe vilde sandsynligvis alle de andre Brandfolk, Over- og Underordnede, »hvoraf endeel maaskee kommer Ilden nærmest«, melde sig med deres lige saa berettigede Ønsker om Løn. Endelig var Kassens Formueomstændigheder paa Grund af de senere Aars Erstatningsudbetalinger og de efterhaanden indtrædende Præmienedsættelser bleven mindre gode. Af alle disse Grunde var Direktionen imod Forslaget og fik Tilslutning hos Generalforsamlingen, som med 25 mod 8 Stemmer nægtede at efterkomme Magistratens Anmodning. De 8, som stemte for, var alle Medlemmer af Magistraten.

Allerede det følgende Aar blev der paa ny gjort Forsøg¹⁾ paa at opnaa Brandforsikringens Hjælp til Dækning af de med Brandvæsenet forbundne Udgifter. Den raadende Ordning, hvorefter de fleste Brandofficerer og alle de Menige blev lønnet med Fritagelse for en større eller mindre Del af Indkvarteringsafgiften, medførte den store Uretfærdighed, at alle, som ikke ejede Huse, eller som drev et Erhverv, der fritog dem for dette Paalæg, kom til uden Vederlag at tjene i Byens Brandkorps. Denne Ulighed gav Anledning til »Misfornøielse og indbyrdes Jalousie«, hvorfor Brandkommissionen d. 7. Januar 1752 foreslog at optage hele Lønsørgsmaalet til Behandling og løse det ved at ophæve Fritagelsen for Indkvarteringsafgiften og i Stedet at indføre faste Lønsatser for alle i Brandkorpsen beskæftigede, aftagende nedad, saa de almindelige Brandsvende kun fik 3 Rd. 2 $\frac{1}{2}$ om Aaret for deres Ulejlighed. Skønt disse Krav var meget beskedne, vilde Reformen alligevel medføre en aarlig Merudgift paa 3364 Rd. 2 $\frac{1}{2}$. For de 27 à 2800 Rd. vidste man Udvej. Brandkassen selv kunde paatage sig 17 à 1800, og 1000 Rd. kunde paalægges Husejerne gennem en Forhøjelse af Lygte- og Sprøjteskatten; men for de øvrige 600 Rd.s Vedkommende var der ikke andet at gøre end at bede Brandforsikringen tilskyde denne Sum.

Dette Forslag stødte imidlertid paa Modstand hos Magistraten²⁾. Vel mente ogsaa den, at det var tiltalende at faa Brandvæsenets Lønningsforhold forandret, men fremhævede de økonomiske Vanskeligheder og anbefalede foreløbig at se Tiden an. Nye Skattepaalæg vilde for de daarligt stillede Husejere medføre en utaalelig Byrde og være lige saa betænkelige som over for Interessenternes Modstand at tvinge Brandforsikringen til at dække Underskuddet. Magistraten kunde derfor kun gaa med til at indrømme Ducører til de Borgere, hvem Fritagelsen for Indkvarteringsafgiften ikke kunde komme til gode, og fastsatte for Straalelestre og Assistenten 8 $\frac{1}{2}$ halvaarlig, for Brandsvendene 6 $\frac{1}{2}$. Brand- og Vandkommissionen fastholdt dog sit Standpunkt³⁾, om end

den reducerede Udgifterne en Smule (til 3269 Rd.), men opnaaede alene et kongeligt Reskript af 30. Juni 1752¹⁾, der saavel i Begrundelse som Konklusion nøjagtig fulgte Magistratens Indstilling og kun bevilgede de 8 og 6 $\frac{1}{2}$ halvaarlig til Straale Mestre og Brandsvende.

Rygtet om, at Byens kommunale Myndigheder ikke havde slaet sig til Ro med Generalforsamlingens Afgørelse, havde imidlertid været nok til paa ny at sætte Direktionen i Bevægelse. Uden først at erkyn- dige sig om, hvor vidt der virkelig var Fare paa Færde, henvendte den sig til Oversekretæren for Danske Kancelli, Johan Ludvig Holstein²⁾,

35. Moltkes Palæ paa Amalienborg (»Christian VII's«). 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg.

og refererede udførligt den afholdte Generalforsamling samt bad Kongen undlade, saafremt Forslaget skulde indkomme, at stadfæste noget i denne Sag, som kunde »alterere Stiftelsens Øyemed, forandre Foundationens høye kongelige Indhold, desencouragere baade Interessenterne og deres Prioritets Herrer«.

Brandforsikringen fik ogsaa Fred indtil 1758. Af de da gennemførte Forbedringer i Byens Brandvæsen tog man Anledning til paa ny at gøre Forsøg paa at opnaa Tilskud af Selskabet³⁾. De foretagne Nyanskaffelser tillige med de indførte Ducører til Brandfolkene bevirkede, at Brandvæsenets almindelige Indtægter langtfra var tilstrækkelige. Det aarlige Underskud beløb sig til 1000 à 1100 Rd., som man fandt det rimeligt, at Brandforsikringen betalte. Motiveringen var den sædvanlige, at Brand-

væsenets Forbedring i første Række kom Forsikringselskabet til gode, hvortil med ikke ringe Malice føjedes den Bemærkning, at Direktionen jo selv indirekte havde indrømmet dette ved at nægte Ejendomme, der var beliggende uden for Portene, Adgang til Byens Brandforsikring, fordi de ikke kunde drage Fordel af dens Brandvæsen. Generalforsamlingen¹⁾ viste sig dog ikke mere imødekommende, end den havde gjort 7 Aar tidligere. Det rejste Krav ansaas ogsaa nu for Selskabet uvedkommende, saa meget mere som langtfra alle Huse var optaget i det.

Dermed var Spørgsmaalet dog ikke bortfaldet. Overpræsidenten, Gehejmerraad von der Lühe, tog nu Affære og anbefalede Forslaget til Brandforsikringens Velvilje²⁾. Heller ikke denne Henvendelse hjalp. Direktionen nøjedes med under en Audiens, som nogle af dens Medlemmer havde hos Overpræsidenten, at give et afslaaende Svar³⁾ og bekræftede dette i en samtidig afsendt Skrivelse⁴⁾. Først i 1765 var Jordbunden bleven gunstigere. Da Brand- og Vandkommissionen gentog sin tidligere Anmodning⁵⁾, nu dog nedsat til 800 Rd., vilde de Deliberationskommitterede foreløbig ikke tage noget Standpunkt⁶⁾. Direktionen fandt derimod, at det var »uimodsigeligt, at jo fleere og bedre Brand-reedskaber og Andstalter ere, jo snarere, næst den aller højeste Bistand, kand Ilden fore kommes og dempes og følgelig desmindre Udgift for Cassen«. Da Byens Indbyggere i Forvejen maatte svare tilstrækkeligt i Skatter og Afgifter, maatte nye Paalæg helst undgaas. Af disse Grunde vilde man gaa med til foreløbig i 4 Aar at yde Brandvæsenet en aarlig Hjælp af 400 Rd. I denne Skikkelse forelaa Forslaget paa Generalforsamlingen d. 9. Maj 1766⁷⁾. Brandforsikringens hidtil opretholdt Standpunkt, at alle dens Midler skulde bruges til Fondets Forøgelse, var dermed forladt, og det første Skridt blevet gjort ad en Vej, som skulde føre til ubehagelige Konsekvenser. Alligevel var Brand- og Vandkommissionen ikke tilfreds. Ved dens Repræsentant lod den erklære, at mindre end 800 Rd. vilde den ikke modtage. Da desuagtet Direktionens Forslag gik igennem, fastholdt han sin Erklæring, hvoraf Følgen blev, at Tilbudet var bortfaldet.

Nu fik imidlertid Forsamlingen en frugtbar Ide. Alle Forsøg paa gennem Uddeling af Udbytte at skaffe Interessenterne en direkte Fordel af Formuens Vækst var hidtil strandet paa Magistratens Modstand. Vilde det samme blive Tilfældet, naar man snildt forbandt Forslaget herom med en Imødekommenhed langt videre end oprindelig tænkt over for Ønsket om at lade Brandforsikringen deltage i Brandvæsenets Udgifter. Tanken vandt Anklang, og det blev Direktionen overdraget i Forbindelse med de Deliberationskommitterede at drøfte, om ikke alle Udgifterne til Brandvæsenet kunde overtages af Brandforsikringen, og dennes Interessenter til Gengæld blive befriet for de Paalæg, deres Gaarde og Huse hidtil havde måttet svare til dette Formaal. Unægtelig

viste man sig ikke smaalig. For selv at opnaa en Lettelse betænkte man sig ikke paa at paabyrde Brandforsikringen en saa betydelig og rimeligvis stadig voksende Udgift. Den allerede i 1732 fremsatte Tanke, at Brandforsikringen burde overtage Interessenternes Lygte- og Sprøjteskat^{*)}, syntes saaledes at skulle blive til Virkelighed.

Direktionen var slet ikke glad over Forslaget, som det nu forelaa¹⁾. Allerhelst havde den set, at den oprindelige Plan om Uddeling af Udbytte havde kunnet gennemføres, da derved vilde være opnaaet den formelle Stadfæstelse af Interessenternes Ejendomsret til Formuen. Udgifterne vilde ikke være blevet meget større og adskilligt Bryderi undgaet. Dog nærede man ikke Haab om paa dette Punkt at sætte sin Vilje igennem, lige saa lidt som man mente at opnaa noget ved, i Stedet for det stadige Tilskud til Brandvæsenet, en Gang for alle at tilbyde det et Bidrag paa 3 à 4000 Rd. Hvor nødigt man vilde, var der ikke andet at gøre end i Overensstemmelse med Generalforsamlingens Ønske efterhaanden at lade Kassen overtage Interessenternes Lygte- og Sprøjteskat. Tanken var at lade det ske, naar de havde svaret Indskud og Præmie i 13 Aar, og den indbetalte Sum desuden i 10 Aar havde trukket Renter. Den fastsatte Termin for de enkelte Interessenters Opnaelse af Begunstigelsen var et Laan fra Forslaget om Udbytte^{**)}. Saa fremt kun en mindre Del af en Ejendoms Vurderingssum var forsikret, skulde Kassen selvfølgelig blot overtage en dertil svarende Del af Skatten.

De Deliberationskommitterede nærede til at begynde med samme Betænelighed som Direktionen og var stemt for at prøve, hvor vidt der kunde opnaas noget ved atter at indlade sig i Korrespondance med Magistraten. Forsøget³⁾ førte imidlertid kun til, at Magistraten udtalte et Ønske om, at Kassen skulde overtage sine Interessenters Forpligtelser allerede efter 13 Aars Forsikring³⁾. Dette vilde skabe en uheldig Ulighed, da derved de først assurerede i langt højere Grad end de senere indskrevne kom til at bidrage til Brandforsikringens Fond, og maatte derfor efter Direktionens Mening afvises. For dette Standpunkt fik den dog ikke Støtte hos de Deliberationskommitterede⁴⁾. De mente nu, at man maatte være glad over, at ikke, som et Mindretal ønskede det, alle Interessenter, uanset deres Forsikrings Alder, straks blev befriet for Skatten. Med 5 mod 4 Stemmer vedtoges det, at den skulde bortfalde efter 13 Aars Forløb. I denne Skikkelse blev Beslutningen derpaa meddelt Generalforsamlingen d. 24. Juli 1764⁵⁾. Da Brand- og Vandkommissionens Indtægter nødvendigvis maatte forhøjes, tilbød man yderligere et halvaarligt Tilskud paa 500 Rd.

Skønt Afgørelsen var af betydelig Rækkevidde og allerede i Øje-

*) Se S. 58.

***) Se S. 158.

blikket medførte en aarlig Udgift paa mere end 9000 Rd., tænkte man sig ikke Muligheden af, at Magistraten nu, da der var slaaet den en gylden Bro til Tilbagetoget, skulde sætte sig derimod. Saa rolig følte man sig endogsaa, at man uden at oppebi Beslutningens Stadfæstelse lod Pengene udbetale. Helt glat kom det dog ikke til at gaa. Magistraten var ganske vist vundet og indstillede Beslutningen til uforandret Vedtagelse¹⁾). Kancelliet derimod var ikke saa hastig til at opgive Modstanden mod at indrømme Interessenterne Fordele af den voksende Kapital. D. 25. September 1767 stadfæstede det²⁾) Vedtagelsen af et, som den troede, aarligt Bidrag af 500 Rd. til Byens Brandvæsen, men sendte Dagen efter en Skrivelse til Magistraten³⁾), at Brandforsikringens Overtagelse af Lygte- og Sprøjteskatten var ensbetydende med Uddeling af Udbytte og derfor ikke kunde anbefales til Stadfæstelse. Nu maatte Magistraten tage Affære og opnaaede ogsaa ved en ny Forestilling⁴⁾), at et Reskript d. 6. November fastsatte Aarsbidraget til 1000 Rd. og tillige, i Betragtning af, at Beslutningen allerede var bleven sat i Værk, tillod Selskabet efterhaanden at overtage sine Interessenters Andel i Skatten, dog kun »indtil viidere«, d. v. s. saa længe det ikke ved Ildsvaade led noget anseligt Tab⁵⁾*)).

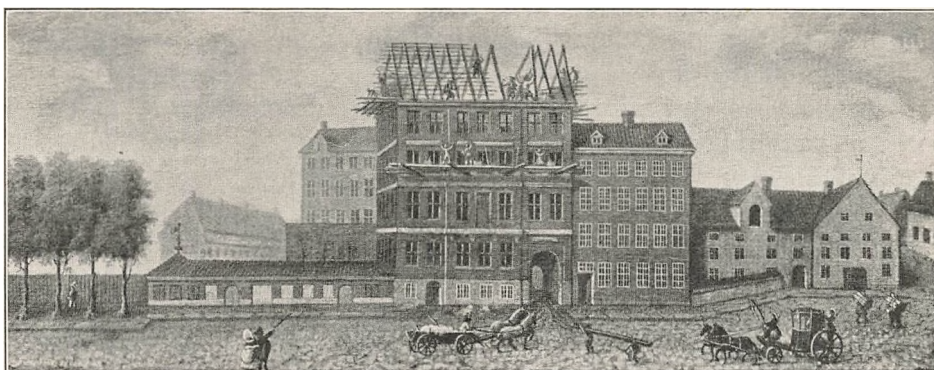
Det var langtfra ringe Udgifter, som Brandforsikringen paa denne Maade maatte overtage. De 4756 Rd. 12 ρ for det første Halvaar forøgedes langsomt, men sikkert. Beløbet, der for Aaret 1767/68 var 9205 Rd. 26 ρ , var i 1786/87 oppe paa 10535 Rd. 37 ρ for det følgende Aar at stige til 14637 Rd. 80 ρ og i 1793/94 at naa 14787 Rd. 40 ρ .

Det store Spring i 1787/88 hang sammen med, at Brandforsikringen, som det var at vente, ikke kom til at nøjes med den en Gang gjorte Indrømmelse. I 1784, da Prisen paa den til Lygterne nødvendige Tran var steget i Pris fra 14 Rd. 12 ρ pr. Tønde til mellem 23 og 33 Rd. og derfor for Brand- og Vandkommissionen medførte en Merudgift paa 2845 Rd. 92 ρ , bad denne Brandforsikringen⁶⁾) om, foruden sit øvrige Bidrag, at betale denne Sum. Dertil var Direktionen kun lidet tilbøjelig⁷⁾), da den fandt, at Byens Belysning vel var til Fordel for de gaaende og kørende, bl. a. ved at vanskeliggøre Overfald, men derimod ikke af Betydning i Ildebrandstilfælde, da Beboerne, naar saadan opstod, var pligtige til selv at hænge Lygter ud. Længere end til at indrømme et Forskud paa 800 Rd. vilde man derfor ikke gaa. Brand- og Vandkommissionen vidste dog at finde Brandforsikringens ømme Sted.

---

*) Det Held, som fulgte Forsøget paa at overføre Interessenternes Bidrag i Lygte- og Sprøjteskat paa Brandforsikringen, bragte Grosserer H. C. Bech til paa Generalforsamlingen d. 25. November 1768⁸⁾) at foreslaa Kassens Overtagelse af en Del af Indkvarteringspengene. Da dette Punkt imidlertid ikke i Forvejen var meddelt Magistraten, kunde det ikke behandles. Paa den følgende Generalforsamling blev det udsat indtil videre⁹⁾):

I sit Svar¹⁾ bad den Direktionen, »indtil Lygte- og Sprøyteskattens Forhøjelse kunde blive at reglere«, tilstaa den et Laan, svarende til Forøgelsen i Udgifterne. Nu vidste Direktionen Besked. Blev Skatten forøget, betød det, at der straks vilde melde sig et Krav fra Interessenterne, at Kassen ogsaa skulde paatage sig at betale det ny Tillæg, saa Følgen kun vilde blive en fast og aarlig Merudgift. Saa hellere tage den paa en Gang²⁾. »I Forventning og med Begiering, at ingen videre Lygte og Sprøyte Skatt Forhøjelse paa Eiendommene enten ansøges eller regleres« tilstod Direktionen et Laan paa 2845 Rd. 92 ρ paa ubestemt Tid og til 4 $\%$. Naar Pengene allerede 1790 og 1791 blev tilbagebetalt, hang det sammen med, at det havde vist sig, at det tilstaaede Laan ikke afværgede Nødvendigheden af en Forhøjelse i Skatten. De

36. Hjørnet af Toldbodvej og St. Kongensgade. 2. Halvdel af d. 18. Aarh. Maleri. Undervisningsinspektør Professor Tuxen.

høje Tranpriser vedblev, Pramsprøjterne maatte istandsættes og 250 nye Gadelygter anskaffes. Som Følge deraf forhøjedes Skatten i 1786³⁾ — foreløbig i 5 à 6 Aar — med 5000 Rd., saa den kom til i alt at indbringe 15 020 Rd. 8 ρ .

Spørgsmaalet blev nu, om Brandforsikringen ogsaa skulde overtage dette Tillæg. Uden videre vilde man ikke gøre det, idet man fandt, at baade de Deliberationskommitteredes Beslutning og Reskriptet af 6. November 1767 nøjagtig bestemte, hvad Kassen skulde yde. En Generalforsamling blev derfor nødvendig og afholdtes d. 6. Marts 1788⁴⁾. Det viste sig paa den, at det ikke alene var formelle Grunde, som voldte Betænkeligheder, men at man aabenbart ogsaa var misfornøjet med aldrig at se Regnskab for Pengenes Anvendelse. Da Brand- og Vandkommissionens Forlegenhed desuden i første Række var en Følge af Udgifter, som skyldtes Byens Gadebelysning, der var Brandforsikringen uvedkommende, og da dennes Bidrag i Førvejen var betydeligt, og da endelig den benyttede Form for Beregningen, at fastsætte en Ejen-

doms Skat efter dens Facade, slet ikke tog Hensyn til Assurancens Størrelse, mente Direktionen ikke at kunne anbefale Interessenterne at paabyrde Kassen denne Udgift. For dette Standpunkt fik den dog ikke Flertal. Med 31 Stemmer mod 30 vedtoges det i de 5 à 6 Aar, Forhøjelsen gjaldt, ogsaa at lade Brandforsikringen overtage denne. Man ansøgte om formel Stadfæstelse¹⁾, men opnaaede den ikke, idet Kanceliet²⁾ fortolkede sit første Reskript som ikke gældende noget bestemt Beløb og derfor fandt et nyt overflødig. Da de 6 Aar i 1794 var udløbet, forlængedes³⁾ Forhøjelsen i andre 6, fordi saa mange Brandredskaber ved Christiansborg Slotsbrand helt eller delvis var bleven ødelagt. Ogsaa nu vedtog en Generalforsamling⁴⁾ at lade Brandforsikringen betale Interessenternes Andel.

Byens kommunale Myndigheder havde imidlertid ikke nøjedes med at kræve Brandforsikringens Understøttelse til Brandvæsenet. Saa snart Talen var om Udgifter, der i fjerneste Grad kunde siges at formindske Brandfaren, faldt Tanken straks paa det velhavende Interessentskab.

Begyndelsen blev gjort i 1742 med en Anmodning om Hjælp til Løn for en Fontænemester⁵⁾. 1761 bankede man atter paa Døren til Brandforsikringens Pengekasse. En vis Montresorque, rimeligvis en ren Eventyrer, havde for 5000 Rd. lovet Kommercekollegiet at slukke enhver Ildebrand med »forborgne Ting«. I Stedet for stille at lade Anmodningen gaa i Papirkurven sendte Kollegiet den videre til Magistraten og derfra til Direktionen⁶⁾. Denne holdt dog fast ved det en Gang indtagne Standpunkt, at alt sligt var Brand- og Vandkommissionens Sag⁷⁾. Den afvisende Holdning, som Brandforsikringen i Begyndelsen indtog over for alle Anslag mod dens Midler, hørte ganske vist op, dog søgte man endnu nogen Tid efter, at man var gaaet med til at vedtage Bidraget til Brandvæsenet, at begrænse sin Understøttelse dertil og afslog⁸⁾ derfor saavel en Ansøgning om forskellige Ducører⁹⁾ som en Begæring fra Christianshavns Vandkompagni¹⁰⁾ om 6000 Rd. til Anlægget af en Hovedrende fra Peblingesøen forbi Tømmerpladserne over Langebro til Christianshavn, hvor der om Sommeren skulde være en generende Vandmangel.

Paa enkelte Omraader lod Brandforsikringen sig dog drage med til Udgifter. Først og fremmest med Bidrag til Indkøb af Ejendomme, hvis Nedrivning muliggjorde Udvidelsen af snevre Gader og en dermed følgende Formindskelse af Brandfaren. Allerede i 1754 skal det have været foreslaaet paa denne Maade at benytte en større Del af Brandforsikringens Midler, hvad dog ikke blev til noget¹¹⁾. Senere optog man imidlertid Tanken, henvendte sig til Interessentskabet og opnaaede ogsaa, at Generalforsamlingen d. 2. Juli 1773¹²⁾ bevilgede 600 Rd. til Køb af et Hus i Hvælvingen, den smalle Gyde ved Nikolaj Taarn. 3 Aar senere godkendte Generalforsamlingen¹³⁾, at Direktionen havde

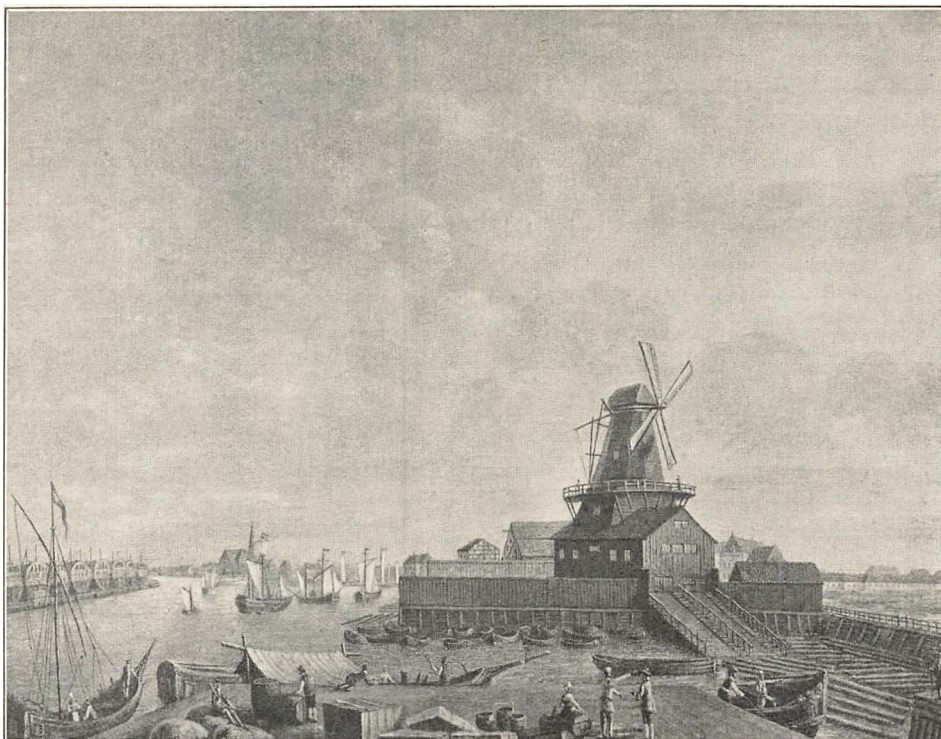
udbetalt 611 Rd. 72 ρ til Erhvervelse af 3 Grunde i Skvaldergaarden, og bemyndigede den til, naar det kunde gøres for en passende Pris, at købe to Hjørneejendomme i Vingaardstræde og Dybensgade. Altid var man dog ikke saa imødekommende. Saaledes afslog Direktionen¹⁾ i 1784 at yde sin Hjælp til at faa fjernet Peder Rohdes Gang i Holmens Gade, parallel med Dybensgade, og det følgende Aar til Købet af en Ejendom paa Hjørnet af Klareboderne og Pilestræde²⁾. Navnlig passede man paa ikke at fatte nogen Beslutning, der kunde binde Hænderne i Fremtiden. Over for hvert enkelt Tilfælde ønskede man at staa frit og afslog³⁾ derfor ogsaa en Anmodning fra Magistraten⁴⁾ om at udsætte Præmier for de Husejere, som ombyggede Ejendomme, der laa i smalle Gader.

I de senere Aar havde Brandforsikringen ikke noget fast Standpunkt i slige Spørgsmaal. 1786 vedtog en Generalforsamling⁵⁾ »uden Consequence« at yde 200 Rd. til Istandsættelse af den saakaldte Snorrebro, der forbandt de to Stykker af St. Annægade paa Christianshavn, medens Direktionen⁶⁾ i 1795 lige før den store Brand paa det bestemteste nægtede at give Bidrag til Istandsættelse og Vedligeholdelse af Langebro. Ligesaa lidt vilde man i 1784⁷⁾ gaa med til en Gang for alle i Anledning af en Forøgelse af Byens Vægterkorps at give 100 Rd. til dets Udstyrelse. Derimod var der intet i Vejen for med et aarligt Bidrag af 600 Rd.⁸⁾ at imødekomme Magistratens Anmodning⁹⁾ om, at Kassen skulde paatage sig at lønne og underholde Taarnvægterne ved Frue-, Nikolaj- og Frelsers Kirker. Endelig kan nævnes, at en hel Del Borgere, som i Begyndelsen af 90'erne to Gange ansøgte Direktionen om at tilstaa Stadshauptmand Mylius et aarligt Gratiale, indtil han opnaaede Løn¹⁰⁾, mødte et velbegrundet Afslag¹¹⁾. Dog var man ikke mere sikker paa Interessenternes Standpunkt end at foretrække, at Sagen slet ikke kom for paa en Generalforsamling.

Alle disse Forhold, til hvis Ordning Byens kommunale Myndigheder ønskede og som oftest opnaaede Brandforsikringens Bistand, kunde mere eller mindre sættes i Forbindelse med dens Formaal. Noget anderledes stillede Sagen sig, da man ogsaa fra Regeringens Side begyndte at stille Krav til Kassens opsparedede Kapitaler. Selv om man nemlig ogsaa i enkelte af disse Tilfælde paastod, at Hensynet til Byens Brandfarlighed var Grunden, var den dog snarere at søge i Statens vanskelige Pengeforhold gennem Størstedelen af det 18. Aarhundrede. Da Udgifterne næsten aldrig lod sig dække ved de ordinære Indtægter, kunde det ikke være andet, end at Finansstyrelsen med Misundelse betragtede den stadig voksende Formue, som sparedes op i den kjøbenhavnske Brandforsikring, og følte Lyst til, naar Lejlighed frembød sig, at drage sig den til Fordel.

Første Gang var i 1758. De farlige ydre politiske Forhold under

Syvaarskrigen, hvis Begivenheder flere Gange nærmede sig Statens sydlige Grænser, tvang Danmark til i Holsten at holde en Hærstyrke paa omtrent 20 000 Mand og lade en Eskadre krydse i Østersøen. Dette medførte overordentlige Udgifter, i 1757 saaledes 1 880 636 Rd. til Hæren, 931 928 til Flaaden, og det paa et Tidspunkt, da Statens samlede Indtægter svingede mellem 4 og 4½ Millioner Rd. Midlerne kunde kun tilvejebringes ved nye Skatter, Laan og forskellige Machinationer¹⁾.

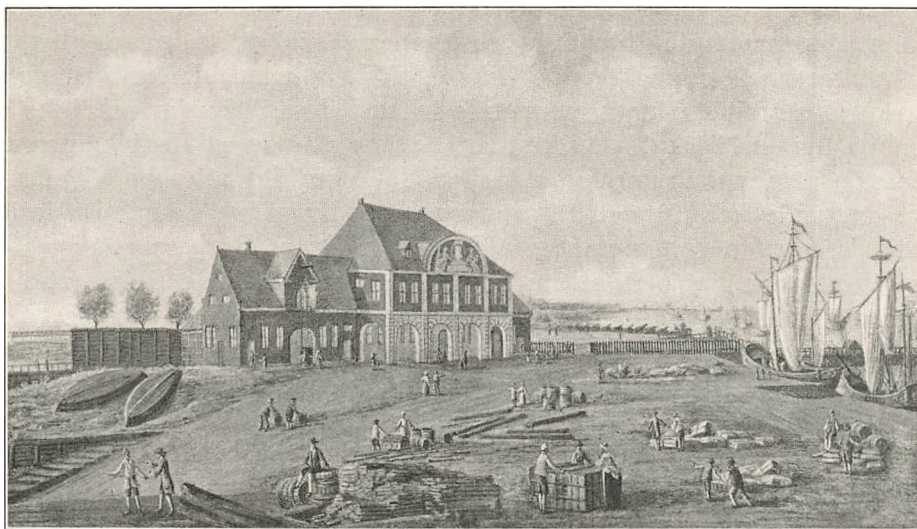
37. Mølle, Syd for Toldboden, c. 1780. Maleri. Raadhuset.

Under disse Forhold blev Opmærksomheden ogsaa henvendt paa de kjøbenhavnske Fonds, deriblandt den velhavende Brandforsikring.

D. 7. December 1758 forespurgte Rentekammeret²⁾, om Interessentskabet uden at opsigte udlaante Kapitaler var i Stand til at indrømme Kongen et større Laan. Af Hensyn til Paabudet i Anordningen af 1733, at Selskabets Kapitaler skulde anbringes i Byens Ejendomme, besvaredes Forespørgslen benægtende³⁾. Regeringen slog sig dog ikke til Ro med dette Svar. Havde Brandforsikringen ikke disponible Midler, maatte den skaffe dem til Veje ved at opsigte sine Prioritetslaan. Statens ydre Stilling var i Øjeblikket alt for vanskelig til, at der kunde tages Hensyn til den Kalamitet, det var for Byens Borgere i saa stor en Udstrækning

pludselig at skulle skaffe sig nye Laan. Ifølge kongelig Resolution af 9. Februar 1759 meddelte Rentekammeret¹⁾, at Direktionen hos de Debitorer, som bedst kunde skaffe Udvej, skulde opsige saa mange Laan, at den til førstkommende 11. Juni kunde skaffe Kongen 150 000 Rd., som skulde forrentes med 5%.

Direktionen var ganske klar over Umuligheden af at opfylde dette Forlangende, saa meget mere som et lignende samtidig var bleven stillet til Byens andre pengeudlaanende Kasser. Spørgsmaalet var derfor, om Kongen vilde forlange, at man for at udbringe det mest mulige skulde benytte Rettens Hjælp. Derpaa vilde man selvfølgelig kun yderst nødtigt

38. Toldboden. c. 1780. Maleri. Raadhuset.

indlade sig og gjorde gældende²⁾, at lige fra Interessentskabets Grundlæggelse og indtil Øjeblikket var intet Prioritetslaan bleven opsagt, saa længe Renterne var bleven betalt og Pantet holdt i forsvarlig Stand. Brød man nu med denne Fremgangsmaade og tog sin Tilflugt til Retten, vilde Tilliden til Brandforsikringen som Kreditanstalt for bestandig være rokket. Dertil kom yderligere det Prisfald, som vilde være en nødvendig Følge, naar Byen i saa stor Udstrækning blev berøvet sine Laanemidler. Dertil svarede Rentekammeret³⁾ — hvad jo ikke indeholdt nogen Imødegaaelse af de fremsatte Indvendinger —, at Sikkerheden ved en kongelig Obligation var lige saa stor som ved Laan mod Pant i Ejendomme, og at man var forvisset om, at Direktionen »til Hans Kgl. Mayts. allernaadigste Villies Efterlevelse allerunderdanigst Pligt og Skyldighed lade[r] sig være angelegen . . . « og »pligtskyldigst udviiser saadan Nidkierhed og Vigilance for Hans Mayts. høitmagtpaaliggende Tie-

nesten, at intet derudi paa deres Side til Hans Kongl. Mayts. allernaadigste Velbehag maatte feile«. Denne Forventning blev ikke skuffet. Først opsagde Direktionen Prioritetslaan til et Beløb af 200 000 Rd. og lod, da den af de indkomne Svar kunde se, at kun en ringe Del af Summen vilde blive indbetalt, de opsagte Debitorer, forøget med 48 andre, kalde op paa Kontoret for at faa oplyst, om de da ikke var i Stand til at afdrage en større eller mindre Del af deres Laan¹⁾. Alligevel kom Direktionen i den sørgelige Nødvendighed at maatte meddele Rentekammeret²⁾, at trods al Umage, trods Løfte om snart igen at tilstaa de opsagte Prioriteter og Forsøg paa at faa Pengene til Laans, var det kun lykkedes at rejse ca. 30 000 Rd. Dermed slog Rentekammeret sig saa til Ro og lod Direktionen vide³⁾, at det ikke var »Hans Kongl. Mayts. allernaadigste Intention, at Panterne skal tiltrædes, ey [h]jeller at Debitorerne, som icke viide Udveje til Betalingen, derfor skal presses«. Brandforsikringen gennemførte saaledes sit Ønske om ikke at benytte Rettens Hjælp. Dog fik den samtidig at vide, at Rentekammeret ventede, at den i Fremtiden, efterhaanden som der atter kom Penge i Kassen, vilde benytte dem til at forøge det kongelige Laan. Da imidlertid en saadan Indrømmelse vilde berøve Byens Borgere enhver Udsigt til at opnaa Prioritetslaan, henstilledes Sagen til de Deliberationskommitterede⁴⁾, som fandt det klogest i Ro at se Tiden an. Da der stadig i den følgende Tid indkom Laanebegæringer, ansøgte Direktionen⁵⁾ dog til sidst om, og fik ogsaa bevilget⁶⁾, at Kassen blev fritaget for yderligere Forstrækninger. Den slap for denne Gang med det en Gang indbetalte Laan paa 30 000 Rd. Derimod varede det lige til 12. September 1768, inden Pengene blev tilbagebetalt.

9 Aar senere rejstes for første Gang Spørgsmaalet, i hvilket Omfang Brandforsikringen kunde gøres til Genstand for Beskatning. 14. Maj 1768 var udkommet 3 nye Skattelove⁷⁾, der indførte en Personskat, en Skat paa Embedsmænds Lønninger og endelig en Kvartprocentskat af alt skattepligtigt Hartkorn i Danmark. Denne sidste Afgift skulde ogsaa betales af Kapitaler, der var anbragt som Prioritetslaan i faste Ejendomme i By og paa Land, og ramte derved Brandforsikringen. Forgivees gjorde dens Direktion⁸⁾, efter Opfordring af de Deliberationskommitterede⁹⁾, opmærksom paa, at Kassen for at opfylde sit Formaal behøvede den størst mulige Tilvækst, og bad den derfor fritaget. Da denne Betragtning imidlertid ikke havde forhindret Interessenterne i at ned sætte Præmien og foreslaa Uddeling af aarligt Udbytte, var det ikke at vente, at Finansstyrelsen skulde vise større Hensyn. Rentekammeret lod ogsaa Direktionen vide¹⁰⁾, at den forlangte Afgift gjaldt for alle uden Undtagelse; kunde Brandforsikringen ikke taale Udgiften, maatte det bevises ved et indsendt Regnskab over dens Indtægter og Udgifter. Dertil følte man slet ingen Lyst; fik Rentekammeret først et nærmere Kendskab

til Brandforsikringens Indtægter og voksende Formue, var det ikke godt at vide, hvad Statens Pengemangel kunde forlede det til. Hvorom alting er, det ønskede Regnskab blev ikke indsendt. Selskabet havde imidlertid begaaet en Uforsigtighed ved i for høj Grad at minde om sin Tilværelse. Umiddelbart derefter forlangte Danske Kancelli¹⁾, at Brandforsikringen skulde tilstille det en Oversigt over sin økonomiske Tilstand, de udsatte Kapitaler, Renterne deraf tilligemed Præmie og andre Indtægter. Nu var gode Raad dyre. Om Hensigten var ingen i Tvivl. Spørgsmaalet var alene, hvorledes man bedst kunde afværge det tiltænkte Slag. Iblandt de Deliberationskommitterede²⁾, som fik Sagen til Behandling, herskede der forskellige Meninger. En enkelt tilraadede at give de færrest mulige Oplysninger, hvorimod Baron Juel-Vind og Fler-tallet mente, man derved kun vilde give det Udseende af at ville skjule Sandheden og snart faa Begæring om nærmere Underretning. I Overensstemmelse dermed blev de forlangte Oplysninger indsendt³⁾.

Nogen særlig Grund til Frygt havde der dog ikke været. Det eneste, som skete, var det ikke uventede, at Brandforsikringen fik Ordre til at svare Kvartprocentafgiften⁴⁾. Skønt det maatte synes haabløst, indgik Direktionen alligevel med en ny Ansøgning⁵⁾, denne Gang med en anden Begrundelse. Nu henviste man til, hvor ofte det hændte, at Pengene ikke indkom i rette Tid, saa Direktionen for at opfylde sine Løfter om Prioritetslaan var nødt til at skaffe sig Pengene i Banken, i Reglen 8—10 000 Rd. til 4°/_o's Rente. Skulde Kassen nu til Staten svare $\frac{1}{4}$ ^o/_o og af Laantagerne kun have 4°/_o, tilsatte den $\frac{1}{4}$ ^o/_o. Den nærmestliggende Udvej i saa Fald at afslaa Begæring om Laan vilde man nødvendig gribe til paa Grund af den i Øjeblikket store Pengemangel. Det hjalp dog altsammen ikke; ligesom alle andre maatte ogsaa Brandforsikringen bære sin Del af Skatten. Da det udtrykkelig var Tanken, at Byrden skulde paalægges Kreditorerne og ikke væltes over paa Skyldnerne, blev Optrædningen ved Plakat af 27. August 1768⁶⁾ ordnet paa den Maade, at Debitorerne betalte Afgiften og derpaa afkortede den i det Beløb, de skulde svare i Renter. Skatten var i Kraft fra 1. Juli 1768 til 11. December 1770⁷⁾, og derpaa igen fra 1. Oktober 1773⁸⁾. I alt er Brandforsikringen indtil 1793/94 kommen af med 75921 Rd. 20 β⁸⁾.

20 Aar senere var Staten igen i særlig vanskelige økonomiske Kaar. I August 1789 efter den kortvarige svenske Krig beløb Underskuddet sig saaledes til ikke mindre end 4037755 Rd.⁹⁾ Det blev derfor d. 11. Marts 1789 nødvendigt at paalægge en ekstraordinær Formue-, Indkomst- og Næringskat¹⁰⁾. Den første skulde med enkelte Undtagelser svares af alle rede Midler og Kapitaler, hvad enten de laa hen som

---

⁸⁾ Summen gælder først fra 1773. Udgiften i de foregaaende Aar er ikke specificeret i Regnskaberne.

Kassebeholdning eller var udlaant, af Ejendomme, Skibe, kort sagt af alt rørligt og urørligt Gods, Penge eller Penges Værd. Dens Størrelse var $\frac{1}{2}$ 0/0.

Skønt der ikke kunde synes at være noget Haab om, at det vilde lykkes, besluttede Brandforsikringens Direktion dog at prøve, om der ikke var en Mulighed for at unddrage sig dette Paalæg, og indsendte efter Samraad med de Deliberationskommitterede¹⁾ en Ansøgning til Kongen²⁾. Som Begrundelse angaves, at Brandforsikringen var »en Understøttelses Casse for dens til Prioriteter trængende Interessentere, en Sikkerheds Casse for Panthavere i Stadens Eiendomme og overalt en Resique Casse«. Denne Bemærkning var ret begrundet. Størrelsen af Interessentskabets Formue kunde egentlig ikke fastsættes, da uforudsete Tilfælde var i Stand til i et Øjeblik at formindske den eller endog at bringe den til helt at forsvinde. Den kgl. Resolution af 15. Juli 1789³⁾ bragte alligevel et Afslag paa Ansøgningen om fuldstændig Fritagelse for den paalagte Skat, men gjorde dog den Indrømmelse, at der som Formue kun skulde regnes en Sum, der med almindelig Rentefod svarede til Gennemsnittet af de sidste 10 Aars Overskud.

Brandforsikringen havde endnu en Udvej. Ved Forordning af 1. Maj 1789⁴⁾ var der bleven udbudt til Tegning af et Annuitetslaan, saaledes indrettet, at man kunde afløse den fastsatte 1-aarige Skat med et Laan til Kongen bestaaende af Skatten plus det 3-dobbelte Beløb og derfor faa udleveret et transportabelt Annuitetsbevis lydende paa den samlede Sum og forrentet med 3 0/0. De Deliberationskommitterede⁵⁾ vilde ikke træffe nogen Afgørelse i dette Spørgsmaal. Paa den ene Side stred en saadan Pengeanbringelse mod Fundatsens Paabud, at Brandforsikringens Kapitaler skulde anbringes som Prioritetslaan i Byens Ejendomme; man lukkede Øjnene for de tidligere Undtagelser. Paa den anden Side vilde Kassen ved at benytte sig af den anviste Udvej formentlig kunne spare $\frac{1}{4}$. Det er ikke let at se, hvorledes man har udregnet dette. Kassen skulde, saafremt den valgte at betale Skatten, ud med 7212 Rd. 68 β, hvorimod et Laan paa 28 850 Rd. 80 β til 3 0/0 Rente betød et aarligt Tab — forudsat en Rentefod af 4 0/0 — af lidt over 288 Rd. Den samlede Udgift vilde imidlertid være afhængig af, hvornaar de paagældende Annuiteter blev udtrukket. Skønt de Deliberationskommitterede ikke ønskede at fremsætte noget Forslag, skjulte de dog ikke, at de fandt det uheldigt at binde saa mange Penge i et Laan til Kongen og foretrak den øjeblikkelige sikre Udgift. Med 47 mod 6 Stemmer sluttede Generalforsamlingen⁶⁾ sig ogsaa til dette Standpunkt, saa Interessentskabet en Gang for alle maatte ud med de 7212 Rd. 68 β.

I begge disse Tilfælde havde det drejet sig om Beskatning, som, hvor ubehagelig den end kunde falde, dog ikke ramte Brandforsikringen haardere end Privatfolk og Instituter, der sad inde med Kapitaler.

Værre var det, at Brandforsikringens Formue fristede den altid pengefattige Stat til paa anden Maade at gøre sig dens Midler frugtbringende. Det samme var rigtignok fra Kommunens Side sket med Bidraget til Brandvæsenet og Taarnvægterne og til brandfarlige Bygningers Nedrivning. Dette var dog Formaal, som kunde siges at være af Interesse for Selskabet, medens det var forgæves, naar Staten ligeledes søgte at give det Udseende deraf. Heldigvis for Interessentskabet var det dog kun en enkelt Gang, men rigtignok ogsaa i største Maalestok, at Staten kom til at beslaglægge en Del af dets Formue.

Anledningen var Krudttaarnssprængningen ved Østerport d. 31. Marts 1779^{*)}). Brandforsikringen nægtede vel at erstatte den derved forvoldte Skade, men blev snart efter stillet over for en betydelig større Udgift, end det vilde have kostet den at yde Vederlag for samtlige Tab. Ulykken vakte nemlig den største Forfærdelse ved Hoffet og i Regeringskredsene og førte til, at en Kabinettsordre endnu samme Dag blev udstedt¹⁾), hvorved nedsattes en Kommission bestaaende af saa højtstaaende Embedsmænd som H. C. Schimmelmann, A. P. Bernstorff, Schack-Rathlou, Eickstedt og Generalerne Hauch og Huth samt Guldberg, og med det Hverv at indgive Forslag om at anbringe de militære Krudtforraad paa en Maade, der ikke udsatte Slottet og Byen for Ulykker som den sidste Eksplosion. Resultatet af Overvejelserne blev et Forslag af 11. April 1779²⁾). En Del af Krudtet ønskede man fjærnet og anbragt i Christianssand og Fredericia. Da Kjøbenhavn var en Fæstning og Orlogshavn, maatte dog et betydeligt Forraad være ved Haanden. Man anbefalede derfor at opføre en Del større og mindre Magasiner dels i Fæstningens Yderværker og dels paa den ret ubeboede Strækning mellem Flaskekroen og Køge Kro. Saa snart de nærmere Planer og Tegninger var udarbejdet³⁾), faldt der kgl. Resolution d. 26. Maj 1779⁴⁾), som stadfæstede de indgivne Forslag og beregnede en Udgift af 108 528 Rd. 93 ø foruden 25 000 til Anlægget af en dækket Vej paa Christianshavn.

Allerede forinden var man klar over, hvorfra Pengene skulde skaffes, og havde taget sine Forholdsregler. D. 14. April 1779 modtog Magistraten en Skrivelse⁵⁾), undertegnet saavel af Kongen og Arveprins Frederik som af Schimmelmann, Bernstorff, Schack-Rathlou og Eickstedt, men mærkelig nok ikke af Generalerne. Den var ført i Pennen og paraferet af Guldberg og bærer tydeligt Præget af hans Stil.

I stærke Ord fremhævedes Kongens Ønske om at fjerne den Fare, hvormed Krudttaarnene inden for Voldene truede »Os selv, Vores kongelige Huus, Floden, Collegierne, Slottet, hele Staden, ja kort sagt (som enhver fornuftig begriber) den gandske Stat«. For i Fremtiden at undgaa den havde Kongen besluttet i Fæstningens Yderværker at lade op-

*) Se S. 123.

føre 12 mindre Taarne, hvis Forraad maatte kunne tilfredsstille den første Efterspørgsel, og desuden længere borte 7 store, indeholdende Hærens og Flaadens egentlige Forraad. Dette vilde medføre en Udgift paa ca. 100 000 Rd. eller betydelig mere, end den kongl. Kasse kunde udrede. Da imidlertid »Nytten deraf er Byens og hver Borgers Sikkerhed, kand Vi ikke andet end ville, at Staden maae bære Byrden af en Indretning, som umiddelbart sigter til at forsikre hver Mands Huus, Gods, ja Liv«. Denne Paastand var dristig; naar de militære Institutioner paa-byrdede Byen med saa farlige Sager som større Krudtforraad, maatte det selvfølgelig ogsaa blive deres Sag at indrette Magasiner, som gjorde Faren saa ringe som muligt. Nu, fordi Begivenhedernes Gang havde vist, at dette langtfra var sket, at ville paalægge Byens Borgere en større Ud-

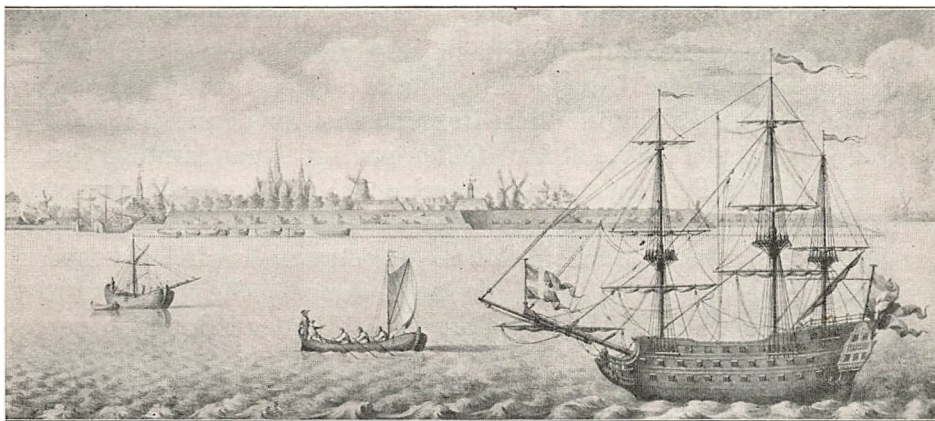

39. Prospekt af
1759. Tegning (af

skrivning, var meningsløst og kun tænkeligt i en Tid, hvor Forskellen mellem Kommune og Stat ikke var særlig skarp, og Regeringen, hvad Indtægterne angik, mest var tilbøjelig til at se, hvor Pengene fandtes, og derefter stille sine Krav. Myndighederne var ogsaa klare over, at det ny Paalæg næppe vilde være velset, saa meget mere som de kommunale Skatter i Forvejen var tilstrækkelig tunge. Skønt de derfor nok følte sig overbevist om, »at enhver af Vore kiere og troe Undersaatter i Kiøbenhavn villigen ville frakiøbe sig en saa øiensynlig Fare«, mente de det dog klogest at give Borgerne Valget mellem selv at betale de 100 000 Rd. og at vælte Udgiften over paa den rige Brandforsikring. Paaskuddet laa naturligvis lige for, at dette Selskab først og fremmest havde Interesse i en Formindskelse af Brandfaren, men var i Virkeligheden ret intetsigende, da det jo netop havde nægtet at erstatte Skader, som alene skyldtes Eksplosionen. Alligevel gjorde Regeringen intet for at formindske Brandforsikringens eventuelle Ulyst til at overtage Udgiften.

Ganske vist erklærede man, at de 100 000 Rd. ikke skulde blive overskredet, men tilføjede, at det var nødvendigt at faa de nye Magasiner opført saa hurtigt som muligt, og at Tanken derfor var at lade Banken udbetale de nødvendige Penge. Disse skulde da være at betragte som et Laan, optaget af Brandforsikringen til 4 % og med Tilbagebetaling i Løbet af 6 Aar. Paa denne Maade kom Interessentskabet til foruden de 100 000 Rd. at betale en ikke ringe Sum i Renter.

En Kopi af denne Skrivelse blev straks, d. 19. April, oversendt til Brandforsikringens Direktion¹⁾, ledsaget af en Befaling til desangaaende at lade afholde en Generalforsamling. Forinden det skete, ønskede dog Direktionen, for hvem Spørgsmaalet unægtelig ogsaa var ret vanskeligt, at drøfte Sagen med de Deliberationskommitterede. Mødet fandt Sted

Kjøbenhavn fra Søsiden.
J. J. Bruun?). Kgl. Bibliotek.

d. 21. April²⁾ og viste, at Meningerne gik vidt fra hinanden. Etatsraad Anchersen holdt sig til Anordningen og dens Bestemmelse om Pengenes Anbringelse og fandt det derfor overflødigt at drøfte, hvor vidt Husejerne vilde foretrække, at Kassen betalte de 100 000 Rd., eller at de fordeltes som en Ekstraskat paa Byens Ejendomme. Sammen med 7 andre foreslog han uden videre at afvise Anmodningen. Barfred var dog af en anden Mening og støttedes af Etatsraad Bruun. I deres Øjne opvejedes Udgifterne af Fordelene ved Krudtmagasinerne Anbringelse uden for Byen, navnlig naar Betalingen kunde udstrækkes over 10 Aar. Som man kan tænke sig, har Barfred ikke været til at rokke, hvorfor den eneste Udvej blev at samles om Agent Zinns Forslag: i Overensstemmelse med Magistratens Ønske at lade en Generalforsamling træffe Afgørelsen.

Mærkeligt nok sluttede den sig³⁾ — om end ikke med særlig stort Flertal (65 mod 41 Stemmer) — til de Deliberationskommitteredes Ma-

joritet og fastholdt, at det ifølge Anordningerne var forbudt paa denne Maade at anvende Kassens Midler. Naar Resultatet blev dette, skyldtes det rimeligvis, at Direktionen har stillet i Udsigt, at man maaske helt kunde blive fri for Udgiften. Det store Mindretal viser dog, at en ikke ringe Del har været overbevist om, at Regeringen nu en Gang var til Sinds at vælte denne Udgift fra sig, og foretrak at lade Brandforsikringen paatage sig den hellere end at udsætte sig for at faa den paalignet Byens Huse.

Saaledes som Afstemningen var faldet ud, stod det egentlig kun tilbage for Regeringen at lade dette ske. Nu kastede imidlertid Magistraten sit Lod i Vægtskaalen og forestillede¹⁾, at Skatterne allerede i Forvejen var saa tunge, forøget som de siden 1762 var blevet adskillige Gange, at ethvert Paalæg vilde blive utaaleligt og kun med Møje, selv ved Rettens Hjælp, kunde inddrives. Magistraten anmodede derfor Kongen om med »sædvanlig Ømhed og Mildhed« at tage under Overvejelse, om ikke andre Udveje kunde findes. Den nærede dog aabenbart Tvivl om helt at kunne befri Borgerskabet for denne Udgift og tilføjede det eventuelle Ønske at faa Afgiften paalagt Byens samtlige Grunde uden Hensyn til Privilegier og Fritagelser. Man opnaaede derved, at Afgiften blev mindre byrdefuld for den enkelte, end om kun en snævrere Kreds skulde udrede hele Beløbet. Magistraten havde Held med sin Henvendelse. Allerede d. 19. Maj forelaa et kongeligt Reskript²⁾, som viste, at ogsaa Regeringen fandt, at Borgernes Udgifter i Forvejen var betydelige nok. Den faldt derfor tilbage paa sin gamle Tanke, at Brandforsikringen skulde bære Udgiften. For Opfyldelsen af dette Ønske var Generalforsamlingens Afgørelse en væsentlig Hindring. Man havde imidlertid fundet den Udvej blandt samtlige Interessenter at lade foretage en Afstemning om, hvor vidt de foretrak som Husejere at bære Udgiften eller lade Kassen overtage den. Svarene skulde være indsendt inden 14 Dage.

Naar samtlige Husejere fik Afgørelsen i deres Haand, kunde Resultatet ikke være tvivlsomt. Med 2584 Stemmer mod 477 (foruden 190, som ikke stemte) vedtoges det at lade Brandforsikringen betale de 100 000 Rd. Tilsyneladende havde Regeringens Fremgangsmaade været hensynsfuld, i Virkeligheden var den dog først og fremmest gunstig for dens egne Ønsker. De kommitterede Interessenter kunde tænkes at lade Hensynet til Selskabet veje stærkere end egen Fordel; blandt de almindelige Husejere var næppe Fare for en saadan Uinteressethed. Ganske vist fik man, hvad Resultatet end var blevet, Pengene ind, men slap, naar Interessentskabet paatog sig Udgiften, for den Misfornøjelse, et Skattepaalæg vilde have vakt, og den Ulejlighed, Opkrævningen medførte.

Skønt Sagen skulde synes afgjort, gjorde Direktionen dog endnu et Forsøg. Samtidig med, at Voteringslisterne³⁾ tilsendtes Magistraten, indgav den til Kongen en fornyet Ansøgning⁴⁾ om, i Betragtning af Misforhol-

det mellem Fond og Risiko, at blive fri for dette Paalæg, som ikke vedkom Selskabets Formaal. For det rimelige Tilfælde, at der ikke fulgte nogen Indrømmelse paa denne Henvendelse, tilføjede man en Anmodning om, at de uassurerede Bygninger i hvert Fald maatte komme til at bære deres Del af de 100 000 Rd., samt tillige om, at Pengene rentefrit kunde laanes i Banken og i Løbet af 6 Aar blive tilbagebetalt. Fritagelsen for Renter blev ikke bevilget, hvorimod man opnaaede, at de uassurerede Huse ogsaa skulde deltage i Udgifterne¹⁾.

Det varede noget, inden Brandforsikringen begyndte at udbetale de mange Penge. Først i April 1781 fik Direktionen Meddelelse²⁾ om, at Regeringen paa denne Konto havde optaget store Laan i Banken og nu, da samtidig Flaadeudrustninger i høj Grad anspændte dens Evner, ikke længere kunde staa i Forskud, men ønskede Udbetalingen paabegyndt. Direktionen erklærede sig straks rede til at efterkomme Ordren³⁾ og anmodede samtidig om, at Magistraten vilde ansætte Ejerne af de uassurerede Ejendomme til forholdsvis Deltagelse i Udgiften samt sørge for, at disse Penge maatte blive Kassen udbetalt. Dertil var allerede gjort en Begyndelse, som — uvist om i Forstaaelse med Brandforsikringens Direktion — havde ført til et Forsøg paa at faa Kongen til at bære sin Del af Udgifterne. Magistraten havde nedsat en Kommission bestaaende af Stadskonduktøren, 4 af dens egne Medlemmer samt 4 af de 32 Mænd, hvis Overvejelser var endt med Fastsættelsen af et Paalæg af 10½ Rd. for hvert 100 Rd. Grundtakst. Dermed havde man dog ikke ladet sig nøje, men ment, at da der blandt de uassurerede Ejendomme ogsaa var de kongelige Slotte og andre offentlige Bygninger, burde de bære en forholdsvis Del af Udgifterne. Det var ikke Smaasummer, det drejede sig om, og som Brandforsikringen paa denne Maade kunde haabe at slippe for: for de kongelige Bygninger saaledes ikke mindre end 23 091 Rd. 27⅓ β og for andre offentlige Bygninger 4481 Rd. 18¼ β eller over ¼ af den Sum, Brandforsikringen skulde udrede. Som det var at vente, mislykkedes Forsøget⁴⁾. En Kabinetsordre af 27. April 1781⁵⁾ belærte Magistraten om dens Misforstaaelse og lod den vide, at det alene var i det Tilfælde, at de 100 000 Rd. skulde være fordelt paa Byens samtlige Husejere, at man havde tænkt at lade den kongelige Kasse bære sin Del. Derefter var det kun en ringe Udgift, for hvilken Brandforsikringen blev sparet, saa meget mere som yderligere Byens Kirker slap for Paalægget⁶⁾, i alt 1871 Rd. 73 β. Brandforsikringens Udgifter til Krudttaarnes Opførelse kom saaledes til i alt at beløbe sig til 98 128 Rd. 23 β, hvortil kom Renter 7752 Rd. 14 β, tilsammen 105 880 Rd. 37 β (338 817 Kr. 23 Øre).

Efter 1779 gik 15 Aar hen, før der atter blev gjort Forsøg paa at benytte en Del af Brandforsikringens Formue til et Formaal, der var den uvedkommende. Denne Gang havde Sagen en ganske anden Ka-

rakter. I Spørgsmaalet om Krudttaarnene var det Regeringen, som havde taget Initiativet og ønsket Understøttelse til et Foretagende, som det maatte synes Administrationens egen Sag at skaffe Midler til. Nu derimod udgik Tanken fra Selskabets egne Interessenter og skyldtes deres Ønske om sammen med Landets andre Borgere og Institutioner at vise Kongehuset den Taknæmmelighed og Sympati, hvormed det omfattedes.

Onsdagen d. 26. Februar 1794 brændte Kristiansborg Slot. Dagtiden havde altid betragtet de vældige Murmasser som uforgængelige og afvist Tanken om deres Ødelæggelse¹⁾. I Virkeligheden var Kristian VI.s pragtfulde Slot i allerhøjeste Grad brandfarligt²⁾. Hele Bygningen var gennemvævet med et Net af Ovnør, som var skjult i Væggene, bag Pancler og mellem Gulve og Lofter, næsten umulige at finde Rede i og vanskelige at efterse og rense for Sod. Faren var, efter hvad der sagdes, bleven yderligere forøget, fordi man, formentlig af Sparsommelighedshensyn, havde afskediget en Mand, som nøje kendte det indviklede System, og afløst ham med en Svensker, der var ganske ukendt med det. Om dette Udsagn er rigtigt, faar dog staa hen. Myndighederne havde i hvert Fald ikke den Opfattelse³⁾. Hele Indretningen gjorde det muligt, at Ild i lange Tider kunde ligge og ulme og først slaa ud, naar den havde faaet alvorlig fat. Skete der et Uheld, var hele Slottet truet. Brandmure mellem de forskellige Fløje var der ingen af, og paa Loftet ikke en Gang Skillorum. Her var tilmed i særlig Grad skaffet Næring for Ild, idet en Tømmerhandler Aagesen havde faaet Tilladelse til at lægge for 6000 Rd. Fyr og Eg til Tørring under Taget.

Følgerne af alt dette viste sig d. 26. Februar⁴⁾. Længe i Forvejen havde man mærket Brandlugt i Nærheden af Arveprinsens Værelser i øverste Etage ud imod Hofteatret, men intet kunnet opdage, og først ved Middagstid den paagældende Dag, just som det kongelige Taffel skulde begynde, blev det aabenbart, at det brændte i det næstyderste Værelse, som benyttedes af den lille Prins Kristian. Kronprinsen fik Meddelelse om det, men mente, at der, som saa ofte før, kun var Tale om en Skorstensild, og Tafflet blev fortsat. Snart efter saa det dog alvorligere ud. Paa Byens Gader blev slaaet Generalmarch, og store Menneskemasser strømmede til. Kl. 5¹/₂ maatte den kongelige Familie forlade Bygningen. Endnu en Time derefter holdt Ilden sig til den ene Fløj. Hurtigt viste sig imidlertid Følgerne af Slottets Brandfarlighed. Saa snart Flammerne var naaet op paa Loftet, kunde intet standse deres Fremtrængen. Alt det tørre Ved gav dem Næring. Kobbertaget forhindrede Ilden i at faa Luft og havde til Følge, at alt Redningsarbejde blev umuliggjort, fordi Røgen kvalte de indtrængende. I alt kan man regne, at over 100 Menneskeliv gik tabt. Kl. 8 var Taget omspændt af Flammer, og 2 Timer senere stod Bygningen ud til Slotspladsen i Brand. I 3 Timer slog Luerne ud af Taarnet, inden Spiret ved 11 Tiden faldt

ned over Fløjen mod Gammelstrand og yderligere fremmede Ilden. Kl. 1 stod Slotskirken i lys Lue og brændte sammen med den mægtige Firkant i de følgende Timer. Mange Aar senere gav Henrik Steffens, som rimeligvis selv har været Vidne til Ulykken, i smukke Ord et Billede af det pragtfulde Skue, da Taarnet faldt¹⁾: »Den uroligt bølgende Mængde var som forstenet; selv Folk, som var beskæftiget med Redningsarbejdet, vendte sig om, satte Tingene bort og stirrede paa det brændende

40. Kristiansborg Slots Brand d. 26. Februar 1794. Tegning. Frederiksborg.

Slot. Flammerne slog ud af alle Vinduer, og højt oppe i Luften forsvandt de dampende Røgsøjler. Flammetungerne fra flere Hundrede Vinduer forenede sig med Ildmassen fra det brændende uhyre Tag. Kobberdækket var ved Flammeskæret farvet purpurrødt og smaragdgrønt. Midt i den frygtelige, brogetfarvede Ildkolos stod det brændende Taarn som en Flammepyramide i et Ildhav. Man saa Taarnet vakle, man saa, hvorledes det svajede bestandig stærkere, man saa det brændende i lys Lue styrte ned i det brogede bølgende Ildhav, medens en tæt og mørk Røgsøjle, som pludselig brød frem af Dybet, forvandlede den blændende Lysning til et natligt Mørke og betegnede det Sted, hvor det var brudt sammen«.

Hele Natten igennem blæste en stærk Storm, som førte Gnister og Gløder ud over Byen til et godt Stykke paa den anden Side Volden. Til al Lykke var Vinden sydlig, hvorved det lykkedes at redde saavel Biblioteket som Kancellibygningen. Derimod var Faren stor for Husene ved Gammelstrand og de bagved liggende Kvarterer. Pramsprøjterne blev imidlertid ført ind i Kanalen og havde Held til, ved stadig at dynge Vand paa, at afværge videre Ulykker. Paa Hjørnet af Vandkunsten og Raadhusstræde skal Gnisterne flere Gange have fænget. Det samme skete i en Tagrende helt nede paa Vestergade. Større Skade indtraf dog ikke.

Morgenstunden frembød et sørgeligt Skue. Af det pragtfulde Slot stod kun de nøgne Ydermure tilbage. Slotstaarnet ud til Ridebanen lignede en Ruin, paa hvilken Aartusinder havde gnavet, og i den indre Slotsgaard var Murene paa den Side, der mest havde været udsat for Ildens Indvirkning, fuldstændig bleven berøvet deres Sandstensbeklædning¹⁾. Selv om meget var bleven reddet, det meste dog i delvis ødelagt Tilstand, var det dog alligevel store Masser, der var fortæret af Ilden. Først og fremmest Bohave og Kunstværker. Prinsesse Sophie Frederikke mistede hele sin Garderobe og reddede kun Juvelerne. Det kongelige Haandbibliotek var brændt tillige med Hertugen af Augustenborgs Bøger og naturhistoriske og fysiske Musæum saavel som Kabinetsarkivet og en Del af Højesterets og Teatrets Arkiv. Blandt Luernes Bytte var ogsaa Originalerne til Schillers »Briefe der Erziehung des Menschen«²⁾ og værdifulde Dagbøger, ført af Kristian VII.s tidligere Lærer, Nielsen³⁾.

For Datiden blev Slotsbranden en Begivenhed, som aldrig gik i Glemme. Grevinde Reventlow taler om det »frygteligt ophøede Skue«⁴⁾ og Rahbek om det »rædsommajestætiske Syn«⁵⁾. I et Brev fra Venedig gav den letbevægelige Baggesen Udtryk for den Rædsel, han havde følt ved Efterretningen⁶⁾: »Frygtelige, forfærdelige, rædselsfulde Skuespil! Helvedes Flamme i Olympens Midte. Ildsprudende Drager truende den hele By. En brusende Hvirvelstorm af Fortvivlelse. De falder, de falder med Torden og Bragen, de for Evigheden byggede Marmormure, under et Kor af Rædsel fra det skrigende, jamrende, grædende og bedende Folk«. Om muligt endnu stærkere var det Indtryk, som fremkaldtes ved det Heltemod, der under Redningsarbejdet var blevet udfoldet, og den Offervillighed, som bagefter viste sig. Saavel Grevinde Reventlow⁷⁾ som Schack-Rathlou⁸⁾ var stolt over at tilhøre »dette gode danske Folk« og fandt, at »Malling kunde føje endnu en Tome til sine store og gode Handlinger«. Gehejmekonferensraad Carl Wendt priste den almindelige Stemning, som — med et Sideblik til de samtidige Begivenheder i Frankrig — maatte berolige enhver Borger og i Udlandet være til Ære for Nationen⁹⁾.

Det var i Virkeligheden ogsaa, som om et »elektrisk Stød havde

ramt hver Del af det danske Folk, og een Aand besjælede alle dets lykkelige Beboere¹⁾. Det viste sig i dette Øjeblik, hvor stor den Taknemmelighed var, som de sidste Aarings Reformers havde kaldt til Live, og som nu gav sig Udslag i et almindeligt Ønske om at bidrage til paa ny at rejse Kongeslottet, som ikke havde været forsikret. Allerede de først udkomne Aviser indeholdt Opfordringer til frivillige Indsamlinger og Meddelelse om nedsatte Komiteer. De 32 Mænd gik i Spidsen med en Opfordring til at yde Bidrag, ikke blot til Slottets Opførelse, men samtidig ogsaa til Udrustning af en Eskadre, der var bleven nødvendiggjort ved de vanskelige ydre Forhold. Indsamlingsarbejdet kom derimod til at paahvile private²⁾. D. 3. Marts samledes hos Kammerjunkeren og Højesteretsassessor Stemmann en Kreds af Mænd, som besluttede at træde i Spidsen og valgte til deres Formand Professor Callisen og til Sekretærer Rahbek og Kancelliraad Knudsen. De tilstedeværende tegnede sig straks for Bidrag. Den alt andet end velhavende Rahbek lovede saaledes 100 Rd. eller en Fjerdedel af sin Professorgage. Disse Mænd ordnede i den følgende Tid den egentlige Borgerindsamling, indrykkede Avertissement i Aviserne og paatog sig hver i sit Distrikt, »dog uden at nogen Overtalelse i den Henseende anvendes«, at indsamle Bidragene, som i alt beløb sig til 72273 Rd. 22 ø. Dette var dog kun en Del af Hovedstadens Tilskud. Magistraten, nogle af Lavene, Jøderne og en Række private gav desuden i alt 41301 Rd. foruden Byens Gejstlighed, hvis selvstændige Tilskud beløb sig til 5198 Rd. Til alt dette kom en Række særskilt opførte Lav: Bryggerne med 10000, Kobbersmedene med 500, Bagersvendene med 100 og, hvad der betød endnu mere, de talrige Enkeltbidrag, hvis samlede nøjagtige Størrelse ikke kan opgives, da Gavernes Hjemsted ikke nævnes, men mellem hvilke var Gaverne fra den kjøbenhavnske Handelsstands største Navne, f. Eks. de Coninck & Co. (4000 Rd.), Sukkerraffinadør Ladiges med 5000, Direktør Fix med 2000 etc. etc. Med dette store Tilskud fra Kjøbenhavn kunde det øvrige Land ikke maale sig. Alligevel er det samlede Beløb 863164 Rd. 64 ø et imponerende Resultat.

Sagen havde imidlertid sine Skyggesider. Ikke saa lidt kan tyde paa, at Indsamlingen, som til at begynde med i enhver Henseende var privat, efterhaanden har faaet Karakter af en »frivillig« Beskatning, som det ikke var let at unddrage sig. Andre Tegn gaar i Retning af, at Lysten til at gøre sig bemærket har spillet en betydelig Rolle, saavel som Frygten for at komme til at staa tilbage for Naboen. Mange har rimeligvis givet mere, end de virkelig magtede. I hvert Fald viste der sig senere Vanskeligheder ved at faa Pengene ind. Det var derfor næppe overflødig, naar en anonym Forfatter i en lille Pjece tilraadede sine Landsmænd vel at give af et godt Hjerte, men dog samtidig med Forstand³⁾.

Den Stilling, Kjøbenhavns Brandforsikring indtog, kan ogsaa udlægges som Tegn paa, at en mere nøgtern Stemning efterhaanden vandt Raaderum. Lysten til at komme Kongehuset til Hjælp var hurtigt kommet til Orde blandt Interessenterne og havde fremkaldt Planer om et større Tilskud fra Selskabet. I flere af Datidens Aviser og Tidsskrifter blev Forslag fremsat om Gave eller Laan, det sidste endog paa $\frac{2}{3}$ af Brandforsikringens samlede Formue¹). Direktionen tog ogsaa Spørgs-

41. Kristiansborg Slots Brand d. 26. Februar 1794. Stik af G. L. Lahde.

maalet under Overvejelse, men naaede snart til det Resultat, at Fundatsen hindrede saavel Direktion som Interessenter i at foreslaa og vedtage en saadan Anvendelse af Kassens Midler. Man besluttede derfor at træde kraftigt op imod ethvert Forsøg i denne Retning og indrykkede i »Kiøbenhavns Adresse-Contoirs Efterretninger« for den 3. Marts en Advarsel mod »adskillige Personer«, som »forleder Indvaarnerne her i Staden til at underskrive Ting, Brandkassen betreffende«. Det stemples som baade lovstridigt og uden Værd. Tilkendegivelsen gør et ejendommeligt Indtryk, indrykket, som den er, midt imellem de privates og de 32 Mænds Opfordringer til at give frivillige Bidrag.

Det viste sig ogsaa snart, at Direktionen stod uden Støtte hos de Deliberationskommitterede¹⁾. Rimeligvis for gennem deres Tilslutning at opnaa større Autoritet afholdtes allerede d. 4. Marts et Møde, som blev en betydelig Skuffelse for Direktionen. Med 10 mod 7 Stemmer blev det nemlig vedtaget at sammenkalde Generalforsamlingen og paa den at foreslaa et Bidrag paa ikke mindre end 200 000 Rd. Tanken var, at de skulde ydes i Løbet af 8 Aar, men at Betalingen, saafremt der i et enkelt Aar indtraf nogen større Skade, kunde udsæt-

42. Kristiansborg Slots Brand d. 26. Februar 1794. Stik af G. L. Lahde.

tes et Aar. Et Forsøg paa at faa Magistraten til, af Hensyn til dens Ansvar, at forbyde Gaven, slog ganske fejl²⁾, Sagen gik sin Gang og endte med, at Generalforsamlingen med 50 mod 40 Stemmer vedtog Forslaget³⁾.

Direktionens Optræden var under dette Møde meget vakkende. Paa den ene Side tyder intet paa, at det er blevet de Kommitterede meddelt, at den oprindelig var imod Planen, paa den anden Side var den dog ikke tilfreds med Afgørelsen, men fik vedtaget en Tilføjelse, at der til alle Gaard- og Husejere i Kjøbenhavn skulde udleveres en Meddelelse om, at alle, der havde noget at indvende mod Forslaget, inden 1. April skulde tilkendegive det skriftligt for Direktionen. Tavshed vilde blive

udlagt som Samtykke. Resultatet blev 98 Protester¹⁾ foruden et Par trykte Pjecer²⁾).

Alt i alt var det dog kun 98 Interessenter, som havde givet deres Uvilje til Kende. Skulde Tavshed regnes for Tilslutning, maatte et uhyre Flertal siges at være stemt for Tankens Udførelse. Direktionen mente, at dette var en mislig Betragtning og blev ved de mange og skarpe Protester skræmmet bort fra den forholdsvis neutrale Holdning, den havde indtaget paa Generalforsamlingen. Den besluttede nu, hvis det paa nogen Maade var muligt, at komme bort fra Gaven. Dens Fremgangsmaade blev ret besynderlig, idet den valgte d. 20. Maj 1794 at indgive en Ansøgning til Kongen³⁾, hvori den bad ham selv at afværge den tiltænkte Gave. Tilmed gjorde den det i de mest ubeherskede Udtryk og fremstillede Tanken som fremkaldt af »uberettigede Personer«, der »med Skingrunde og paa uordentlige Maader havde søgt at forleede den mindre oplyste Deel af Huuseyerne i Kiøbenhavn til at samtykke i en uhensigtsmæssig Formindskelse af Brandkassens Midler«. Dog søgte Direktionen at mildne dette Udsagn ved Forsikringen om, at de privat havde ofret deres Del og var villige til at give mere, »naar Konge-Husets Tarv og Rigernes Selvstændighed maatte udfordre det«. Som Repræsentanter for Brandforsikringen maatte de derimod nedlægge den bestemteste Indsigelse mod Forslaget om en Gave til Kongen. Kassens Sikkerhed udgjorde ikke en Tiendedel af dens Risiko. Formindskedes den yderligere, vilde Følgen blive til Skade for Husejerne, som vilde faa Vanskelighed ved at opnaa Prioritetslaan, og hvis Ejendomme derved vilde synke i Værdi. Tabet vilde ogsaa ramme Kassen, da dens udlaante Kapitaler ikke længere vilde være sikre. Direktionen nøjedes ikke med af disse Grunde at fraraade Gaven, den gik videre og bad Kongen træffe Forholdsregler imod, at Brandforsikringens øverste Ledelse skulde blive tvunget til at ændre Holdning. Da man nemlig ofte »med Gremmelse« havde »maattet see paa, at uberettigede Personer have underhaanden samlet Stemmer til Antagelse og (af) Forslag, som vi efter vores Pligt var eene berettigede til at fremsætte . . . saa frygter vi med største Grund for, at dette Misbrug, naar det ved ofte igientagen Forsøg skulle faae Udseende af at være lovligt engang seent eller tidlig vil drage Brandkassens totale Ødeleggelse med sig«. Man ønskede derfor udstedt en kongelig Befaling, at ingen for Fremtiden maatte understaa sig til at samle Stemmer til Støtte for Forslag, som sigtede til at formindske Brandforsikringens Formue.

¹⁾ Spørgsmaal: Er det billigt at Kiøbenhavns Brandkasse hidrager noget til Christiansborg Slots Istandsættelse . . . 1794.

Svar paa Direktionen ved Kiøbenhavns Brandforsikrings Cassen, dens trykte Bekjendtgørelse af 14. Martii d. A. . . 1794.

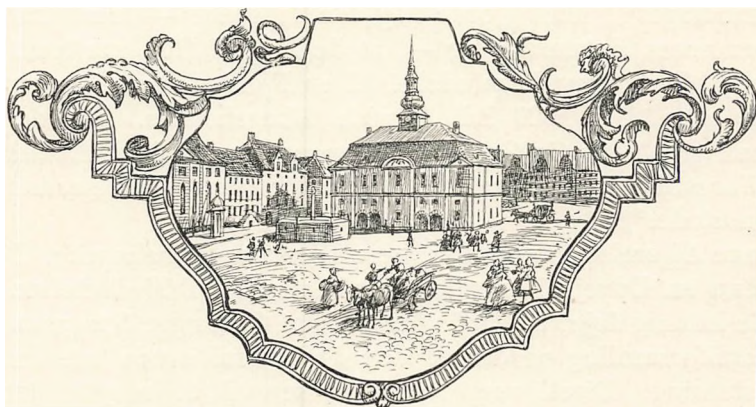
Det har rimeligvis været med ret blandede Følelser, at man i Kancelliet har modtaget denne Indstilling. Tvinge Brandforsikringen til mod dens Vilje at tilstaa Kongen en Gave var en vanskelig Sag; lige-
 saa lidt var man dog tilbøjelig til at række Direktionen en hjælpende
 Haand. Man undgik derfor foreløbig at træffe nogen Afgørelse og
 nøjedes med at indhente Magistratens Betænkning¹⁾. Det viste sig, at
 9 af dennes Medlemmer fandt det urigtigt, at Brandforsikringen ydede
 Tilskuddet, at 8 var for det, medens 4 ønskede afholdt en ny General-
 forsamling, som skulde tage den endelige Beslutning. De fleste havde
 angivet deres Grunde²⁾ og enkelte af dem benyttet Lejligheden til at
 bryde Staven over Direktionens uklare og vaklende Optræden. Navnlig
 fandt Stadshauptmand Mylius det besynderligt, at Direktørerne selv ved
 at sammenkalde de Deliberationskommitterede og Generalforsamlingen
 havde faaet hele Sagen rejst. Af Tilhængerne gjorde nogle gældende,
 at simpel Taknemmelighed for Regeringens Velgerninger over for Byen
 og dens Brandforsikring gjorde Gaven til en Nødvendighed, medens
 andre pegede paa, at man ikke tidligere havde vist nogen Sparsomme-
 lighed og derfor heller ikke nu havde Grund dertil. De formelle Van-
 skeligheder kunde med Lethed ryddes af Vejen ved en kongelig Dispen-
 sation. Over for alt dette kunde Modstanderne alene anføre Hensynet til
 Prioritetshaverne og Fundatsen.

Kancelliet havde altsaa ikke i Magistratens Holdning fundet nogen
 Anvisning, som hjalp det ud over Vanskelighederne. Det maatte selv
 træffe Afgørelsen. Pengetrangen blev da det bestemmende, og den Be-
 slutning taget, at Tilbudet, som det forelaa paa Generalforsamlingen,
 skulde modtages³⁾. Man gjorde dog den Tilføjelse — laant fra nogle af
 Interessenternes Betænkninger —, at de 200 000 Rd., saafremt Kassens
 Formue en Gang blev formindsket til en Fjerdedel af dens nuværende
 Størrelse eller til 500 000 Rd., skulde tilbagebetales. For dette Løfte
 vilde man give kongelig Garanti og opnaaede ogsaa⁴⁾, at Finanskollegiet
 gjorde Forestilling og fik kongelig Resolution for, at en saadan Garanti
 skulde udstedes⁵⁾.

Denne Afgørelse kunde ikke være Direktionen behagelig. Den fandt
 dog endnu en Udvej. Kancelliet havde nemlig til Meddelelsen om den
 tagne Beslutning føjet en Opfordring til at forelægge Spørgsmaalet paa
 en Generalforsamling og der at lade de Kommitterede tage deres ende-
 lige Beslutning. Direktionen var ikke sen til at benytte det anviste
 Mittel og forberedte Sagen omhyggelig. Alle de indkomne Betæknin-
 ger — d. v. s. alle Grundene mod Bidragene — blev aftrykt, og det
 skyldtes kun Magistratens Afslag⁶⁾, at det samme ikke blev Tilfældet med
 dens Medlemmers Vota. Saaledes tilrettelagt kom Sagen til sidste Be-
 handling d. 26. Februar 1795. Enten det nu skyldtes Direktionens ind-
 trængende Opfordringer, eller, hvad rimeligere er, at det første Øjeblik

loyale Begejstring var veget Pladsen for en mere nøgtern Betragtning, skete det mærkelige, at Generalforsamlingen med 87 mod 2 Stemmer forkastede Forslaget om Bidraget til Kongen¹⁾. Kancelliet fik det at vide d. 4. Marts²⁾, slog sig til Ro med Afgørelsen og meddelte d. 14. Finanskollegiet, at Spørgsmaalet om Garanti dermed var bortfaldet³⁾.

Set paa Baggrund af den almindelige Offervillighed, som besjælede Kjøbenhavns Befolkning, gør Brandforsikringens Optræden et ejendommeligt Indtryk. Adskilligt tjener dog til Forklaring. Misfornøjelsen over de tidligere Krav til Kassen har haft sin Betydning, saavel som en naturlig Reaktion mod den store Begejstring. Noget andet er dog kommet til. Det stærke Indtryk, som Slotsbranden fremkaldte, og som først og fremmest er Forklaringen paa den Trang, som enhver følte til at ofre sin Skærv, bundede navnlig i den Overraskelse, det vakte, at en enkelt Nat havde været nok til at fuldbyrde Slottets Ødelæggelse. For Byens Borgere var Overraskelsen en Drivfjeder til Offervillighed, for Direktionen i Brandforsikringen, som maatte se Begivenheden ud fra dennes Synspunkt, stillede den derimod Muligheden for Øje af endnu større Ulykker. Var Husene ved Gammelstrand bleven antændt, er det ikke godt at vide, hvor stor en Del af Byen, der var gaaet med. Indtrykket heraf, som flere Gange kom til Orde, er vistnok den mest fyldestgørende Forklaring paa den Nøgternhed, som i Modsætning til, hvad ellers var Tilsældet, prægede Brandforsikringens Optræden. Knap halvandet Aar efter Slotsbranden gav Begivenhederne paa en skæbnesvanger Maade de forsigtige Ret.

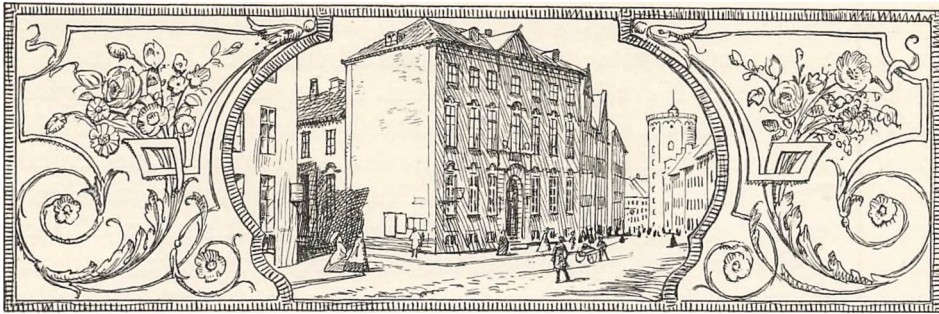

TREDJE AFSNIT

MELLEM
KJØBENHAVNS BRAND
OG BOMBARDEMENT

1795—1807

FREDAG d. 5. Juni 1795 og de følgende to Dage hærgedes Kjøbenhavn af Flammerne¹⁾. Ilden udbrød om Eftermiddagen ved 3-Tiden i den saakaldte »Dellehave« paa Gammelholm, en Plads, omgiven af nytjærede Skure og Plankeværker, hvor Flaadens Tømmermaterialier og store Brændselsforraad blev opbevaret, men hvor kun yderst faa Mennesker færdedes. Om dens Aarsag vides i Virkeligheden intet. Under Branden og i Dagene derefter var det den almindelige Mening, at den var Forbryderes Værk, og Byen var opfyldt af Fortællinger om Rør, fyldte med brændbare Stoffer, der var fundet skjult paa forskellige Steder. Denne Opfattelse fandt Tilhængere helt op i de højeste Samfundsklasser. Over en Uge efter Ulykken, da dog den værste Ophidselse maatte have sat sig, er det Grevinde Charlotte Reventlows Overbevisning, at »den ubegribelige Maade, paa hvilken Ilden har udbredt sig, forøger i høj Grad Mistanken om, at det fra Begyndelsen af ikke er gaaet naturligt til dermed«, og hun tilføjer en Bemærkning, der kun kan forstaaes som Udtryk for Mistanke om, at fremmede Magter havde haft en Finger med i Spillet²⁾. Den Spænding, som under de store udenrigspolitiske Begivenheder havde grebet Sindene, fik adskillige til at fæste Lid til slige Rygter. Kun var man i Tvivl om, hvor vidt det var Englændere eller Russere, der var Ulykkens Ophavsmænd³⁾. Forhør, som straks efter Branden blev optaget af Søkrigsprokurøren ved den kombinerede Ret, gav dog intet Holdepunkt for en saadan Anklage⁴⁾. Det rimeligste er, at Ilden skyldtes Holmens Folks Uforsigtighed eller maaske Selvantændelse i Kulforraadene.

Ildebranden falder i fire Afsnit.

Først Holmens Brand. Flere yderst uheldige Omstændigheder gjorde hurtigt Størstedelen af dens Forraad og Bygninger til Flammernes modstandsløse Bytte. I første Øjeblik var den stærke Sydøstenvind en Fordel, der reddede Landets Flaade for Ødelæggelse. Men ellers formede alle Forhold sig fra Begyndelsen saa uheldigt som vel muligt. Den Undersøgelseskommission, som kort efter Branden paa Brandmajor Boye Junges Ønske blev nedsat for at bedømme hans Forhold,

og som bestod af Generalmajor Peymann, Justitsraad Falbe og Professor Bugge, lægger i første Række Ansvar et herfor paa Holmens Folk og deres Officerer. Navnlig blev det skæbnesvangert, at Slukningsredskaberne var i Uorden og Pumpehanerne borttaget for ikke at blive beskadiget eller stjaalet. Da tilmed Indkørslen til Gammelholm i mindst en halv Time blev spærret for Byens Sluffer, der mødte med deres Vandtønder, blev Følgen en generende Vandmangel. Holmens Officerer paastod, at det var Flyttegods, som havde lukket for Gennemgangen; men alt tyder dog paa, at det er dem selv, der det længst mulige har

43. Kjøbenhavns Brand, set fra Vest. Stik af J. Renard.

søgt at hindre den civile Befolkning i at betræde det militære Omraade. Til disse selvforskyldte Mangler kom Omstændigheder, over hvilke ingen var Herre. De store Forraad af let antændelige Sager — man nævnede bl. a. 1100 Favne Brænde og 2000 Læster Stenkul — gav Ilden ypperlig Næring. At kvæle den i Fødslen var umuligt, da den udbrød paa saa sent et Tidspunkt af Dagen, at Størstedelen af »Holmens Arbeidere og Siovere« saavel Drejerne, Smedene, Pælebukkerne som Takkellofts- og Bradbænksmandskabet allerede havde endt deres Dagværk og var gaet hjem, og kun »Hundredrengene« var tilbage. Det borgerlige Brandkorps maatte derfor tage det første Stød, men var slet ikke kendt paa Holmen og spildte en Mængde Tid til ingen Nytte. Naar derimod Dtiden ogsaa vidste at fortælle¹⁾, hvorledes Ildens Fremtrængen ikke mindst skyldtes Sendrægtighed hos Holmens Folk, der skal have været misfor nøjet med deres Chef, er det efter alt at dømme uretfærdigt. Derimod

for at faa fat i Holmens Folk og lod gaa Bud til Nyholm efter det der-værende Mandskab. Ved Brandstedet op imod Smedeværkstedets Ildsted (omtrent bag ved nuværende Nr. 7 i Niels Juelsgade¹) var samlet en 20—30 Mand, som straks fik Befaling til at bryde Porten op til Dellehaven, bringe Tømmeret ud paa Skibene og hugge Skurene om. De to første Sprøjter, der kom til, blev sat i Gang med at dække Smedeværkstedet, som var mest udsat. Desværre glemte Kjerulff at faa den vældige Brændestabel omstyrtet; han undskyldte sig senere med, at Gnisterne

45. Dellehavens Brand. Stik u. Sign.

kunde være fløjet hen paa Reberbanens Tag og have antændt de der anbragte Hampetaver. Imidlertid indfandt Boye Junge sig, traf Kommandøren paa »Grønningen«, og klar over, at det for at hindre Ildens videre Udbredelse først og fremmest gjaldt om at isolere Brandstedet, forlangte han Folk til at tømme og omhugge de farlige Skure. Kjeruff erklærede sig imidlertid renonce og mente heller ikke, at det kunde hjælpe. Boye Junge henvender sig saa til nogle Søofficerer, der driver rundt paa Pladsen, men faar til Svar, at »det ikke er deres Sag« at skaffe Folk. Han tager alligevel fat, lader det ringe Mandskab, han raa-der over, fortsætte Arbejdet, og Sprøjterne, efterhaanden som de kommer til, omringe Haven. Det viser sig dog umuligt at redde Skurene

og deres Forraad. Heden bliver efterhaanden utaalelig, Folk og Sprøjter kommer i Fare og maa trækkes tilbage. Skurene og Plankeværkerne antændes et efter et, og den store Brændestabel fænger. Straalemestre, der anbringes paa Magasinets Tag, kan intet udrette. Ilden omspænder hele Haven, og midt i Eftermiddagens Solskin rejser der sig »en himmelhøi Ildkolonne«, medens en tyk og kvælende Røg, synlig langt ude paa Landet, af den stærke Vind føres ind over Nikolaj Kvarteret.

Da Dellehaven og dens Forraad var fortabt, gjaldt det at hindre

46. Admiralitetets og Magasinets Brand. Stik u. Sign.

Ildens Udbredelse til Smedien og endnu mere til Magasinet, den lange Bygning mod Kanalen, der ved en toetages Pavillon, den senere Studenterforening, var delt i to Dele. Det første lykkedes med største Besvær. Bygningen med Ildstedet (»Ild-Machinen«) var allerede antændt, da Kommandør Kjerulff blev opmærksom paa Faren og med en Sprøjte skyndte sig derhen. Mellem Dellehaven og Bygningen var det umuligt at komme frem. Sprøjten maatte køres ind i Grovsmidien og et Bræddeskillerum nedrives, før man blev i Stand til at anvende Slangen og redde Bygningen. Saa heldigt gik det ikke med Magasinet. Mellem Kl. 4 og 5 blev der givet Befaling til at tømme den Del af Bygningen, der laa Brandstedet nærmest. Luger og Vinduer aabnedes, og Sejl og Tovværk

blev kastet ned paa Baade og Tømmerflaader i Kanalen. Samtidig sørgede Brandmajoren for, at Sprøjter blev anbragt mellem Dellehaven og Magasinet. Arbejdet sinkedes imidlertid ved et beklageligt Intermezzo. Uvist hvorfor — Kommandør Kjerulff nægtede senere paa Æresord at have givet Ordre dertil — gav nogle unge Søofficerer og Holmens Folk sig pludselig til at omhugge Træerne mellem Dellehaven og Magasinet. Brandmajoren og hans Officerer raabte og skreg, at de skulde lade dem blive staaende, da deres Omhugning kun aabnede Vej for Ilden, og de fældede Stammer spærrede for Sprøjterne. Officererne svarede igen, og et større Mundhuggeri opstod. Under dette fænger Gnister i Pavillonens Neptunstatue. En Straalemester bliver straks med en Slange sendt op paa Magasinet Tag, men kan intet udrette og bliver af Heden tvunget til at rømme sin Plads. Det hjalp ikke, at Folkemanglen efterhaanden var afhjulpet. Brandraabet, Klokkernes Klemten og Trommerne i Garderne havde kaldt Borgerne sammen, medens Garnisonen var traadt under Vaaben og Militær bleven sendt ind paa Holmen. Vandmanglen var heller ikke længer saa følelig, efter at Pramsprøjterne havde lagt sig ind i Kanalen og derfra øste Vand paa Ildhavet. Alligevel maatte man opgive Haabet om at redde hele Magasinet. Loftet var fuldt af Egeplanker, som antændtes og udbredte en kvælende Røg, der umuliggjorde ethvert Slukningsarbejde indefra. Kommandør Kjerulff lod derfor den underste Etage i den brændende Del af Bygningen rømme og tillukkede Jerndørene sydfør Pavillonens. Paa Loftet var Faren stadig overhængende, da Røgen der forhindrede Mandskabet i at naa frem til Jerndøren. Løjtnant Tscherning opmuntrede imidlertid sine Folk med gode Ord og Betaling og fik Taget afdækket, hvorved det blev muligt at komme ind paa Loftet. Halvparten af Magasinet blev derved reddet og desuden Arkivet i Pavillonens hvælvede første Etage. Derimod var det spildt Umage, der var anvendt paa at tømme Magasinet. Baadene og Flaaderne i Kanalen kunde hverken komme frem eller tilbage, Gnister antændte deres Indhold, og snart var Kanalen omdannet til en formelig »Ildsø«. Størstedelen af Holmen var i de følgende Timer omspændt af Flammerne og vedblev at brænde omtrent til Kl. 11 om Aftenen.

Admiralitätsbygningen var ligeledes fortabt, hvorimod det lykkedes at redde Holmens Kirke. Vinden bar fra, og en Mur beskyttede den mod Ilden, der truede fra Naboejendommen. Alligevel maatte Vicebrandmajor Petermann hele Fredag Nat føre en haardnakket Kamp, før Faren var overstaaet. Da Magasinet delvis blev skaanet, drev Faren, der truede Komediehuset, ogsaa over. Frygten for, at det skulde gaa galt, havde bevæget »Acteur Knudsen« til med Iver at deltage i Slukningsarbejdet og endog af sin egen Lomme at udbetale 10 Rd. til hver Mand, der var beskæftiget ved de to Sprøjter, der skulde dække Teatret.

Allerede for længst havde Brandens andet og langt farligere Afsnit taget sin Begyndelse. I den første Tid havde Byens Borgere betragtet Ildbranden med Ro og ment, at Matroser og Soldater med Lethed vilde faa Bugt med den; men ikke ret mange Timer forløb, før Rædslen greb dem. Den stærke Sydøstenvind førte talløse Gnister over i det gamle, tæt og usselt bebyggede Kvarter omkring Nikolaj Kirke. Endnu før Magasinet var antændt, fængede Gesimserne paa Peschiers Hus paa den

47. Størrestrædes Brand. Stik af G. L. Lahde.

anden Side Kanalen. Denne Gang afværgede Vicebrandmajor Brannemann dog Faren og efterlod for en Sikkerheds Skyld tre Sprøjter, som skulde holde Husrækken fugtig og slukke Gnisterne. Ogsaa i Justitsraad Langes Gaard i Reverensgade (Stykket af Laksegade nærmest Kongens Nytorv) havde en mindre Ildløs vist den truende Fare. Under Magasinet Brand fløj brændende Stumper af Sejl og Tovværk langt ud over Kvarteret. Det skarpe Solskin gjorde det vanskeligt at følge dem, og ofte opdagede man først deres Veje, naar en kraftig Lue slog ud. Faren var saa meget mere overhængende, som det i de foregaaende Uger havde været overordentlig varmt og tørt, saa det var, »som om alle Huse kun behøvede at føle Varmen for strax at gaae i Brand«. Heden var

uudholdelig, og Brostenene i Størrestræde blev efterhaanden saa ophe- dede, at man næppe kunde træde paa dem.

Under alt dette var Opmærksomheden udelukkende rettet paa Holmen og Husene ved Kanalen. Det var derfra, Faren truede, det var der, det gjaldt at sætte Bom for Ildens Fremtrængen. Da blev Kvarteret pludselig angrebet i Flanken. Kl. 5 $\frac{1}{2}$ om Eftermiddagen øjnede man en lille Flamme i Tagspiret paa Nikolaj Kirke. Om det, der nu skete, er Beretningerne yderst modsigende og uklare. De talrige anonyme Pjecer, der udkom i Ugerne efter Branden, ved ikke nok at fortælle om de Forbrydelser, der var Skyld i Kirkens Ødelæggelse, om den Forvirring, der herskede, og om det ubetydelige Redningsarbejde, der blev udfoldet. Saaledes paastodes det¹⁾ f. Eks., at Spirets Brand blev i højeste Grad fremmet, fordi Kirkens Graver her havde gemt et større Forraad af brandfarlig Kontrabande: Bomuld, Vin etc. Alle de trykte Beretninger er ogsaa enige om at fastslaa, at det kostbare Trykværk slet ikke blev benyttet. De officielle Rapporter giver dog i flere Henseender et andet Billede.

Skønt Undersøgelseskommissionen ikke fremdrog det, tyder flere Træk paa, at Brandmajoren til en Begyndelse viste en uforsvarlig Lige- gyldighed. Saa snart Spiret havde fænget, meddeler en Brandmand det til Brandadjutant J. Borring, der straks lader Beskeden gaa videre til Boye Junge; denne er imidlertid optaget af Arbejdet paa Holmen og svarer, »det skulde mand dog ikke troe«. Borring mente, at man aldrig kunde vide det, »siden at Ilden formedelst den stærke Blæst flyver saa stærk omkring«. Boye Junge sørgede desuagtet ikke for, at Sprøjter blev sendt hen til Kirken, men bad alene Borring om at løbe hen og se efter, om det var sandt. »Jeg løb derhen, hvor jeg strax blev vaer, at i eet af de smaae Taarne over Choret udtil Viingaardsstræde trak en meget stærk Røg ud af Kobbelen, og strax derpaa saa jeg Luen paa tvende Stæder at slaac ud igiennem Kopperet«.

Endnu før der var Ild i Nikolaj Kirke, havde Trykværkets Overbrandmester indfundet sig paa sin Plads. Da Mandskabet endnu ikke var kommet til Stede, skyndte han sig ned paa Holmen og henvendte sig først til Borring og derpaa til Boye Junge, men fik blot Befaling til at lægge Trykværkets Slinger ud paa Gaden. I Mellemtiden bliver Spi- ret antændt; Graverkarlen Niels Lind faar det at vide og henter i Overgraverens Bolig Kirkens Nøgler. Fulgt af en Del Mennesker gaar han op i Taarnet, gennem Døren ind paa Loftet oven over Kirkens Hvæl- ving og viser sine Ledsagere, hvorledes de kan komme ud paa Taget og hen til det lille Taarn. Selv gaar han derefter ned fra Taarnet og hans Ledsagere umiddelbart derefter, da de hverken kan faa Øje paa Ild eller Røg. Først paa dette Tidspunkt kom Vicebrandmajor Brannemann til Stede og saa, at Tagspiret virkelig var antændt. Med et Tov bliver Tryk-

værkets ene Slange trukket op til Lugen under Vægtergangen. Det er imidlertid for højt; den maa ind igennem Vinduet nedenunder. Da møder der en ny Hindring. Døren ind til Loftet viser sig at være lukket; alle nægter senere at have gjort det, og trods Undersøgelseskommissionens Iver opklares det aldrig, hvornaar det er sket. I Stedet for at skaffe Folk, der kan slaa Døren ind, spilder Brannemann Tiden med frugtesløse Forsøg paa udefra at bringe Slangerne op paa Taget. Kirkens Stiger viser sig at være alt for korte. Saaledes var Stillingen, da Kronprinsen indfandt sig og straks indsaa, for hvor stor en Fare Kirkens Brand vilde udsætte det omliggende Kvarter. Paa hans Bud blev

48. Branden i Nikolaj Kirke og i Husene Ved Stranden. Stik af A. Flint.

Boye Junge hentet. Da Ilden endnu paa dette Tidspunkt var begrænset til Spiret, besluttede Brandmajoren at genoptage sine undergivnes mislykkede Forsøg paa over Loftet at møde den fremtrængende Ild. Den ene Trykværksslange og to Sprøjter bliver beordret op paa Loftet og den lukkede Dør slaaet ind. Det viser sig imidlertid nu at være for sent. Loftet er fyldt med Røg, en Fremtrængen skønnes umulig, og Taarnvægterne forlader deres Poster i Spiret.

En almindelig Lammelse greb et Øjeblik Slukningsmandskabet og Kvarterets Beboere. Medens disse i Begyndelsen med Ro havde set Spiret antændes, var de, saa snart de fik Øje for Farens Størrelse, febrilsk begyndt at redde, hvad reddes kunde. Nu blev alt stille, og alle stirrede som bedøvede paa Kirkens fremadskridende Ødelæggelse. Snart naaede Flammerne frem til det store Taarnspir og antændte dets Midte. Kl. 8 $\frac{1}{2}$ om Aftenen kom Øjeblikket, da det, spyende Gnister omkring

sig, med et højt Brag styrtede ned over det gamle Hus paa Hjørnet af Kirkestræde op imod Hvælvingen. I Løbet af et Øjeblik stod alle de omliggende Huse i lys Lue. Under alt dette havde Ilden ogsaa antændt Peschiers Gaard og trængte nu med uimodstaaelig Styrke frem fra Størrestræde, overalt findende Næring. Hele Nikolaj Kvarter var saaledes i Flammernes Magt. Fra Hus til Hus sprang Ilden frem, først antændende de højeste og derefter ædende sig ned til de lavere. De smalle Gyder opfyldtes af Flyttegods, som endog undertiden blev kastet ud ad Vinduerne, saa Passagen gennem Gaderne blev fuldkommen livsfarlig. Beboerne flygtede bort til Christianshavn og til Byens Torve efter først forinden, saa godt det lod sig gøre, at have bragt deres Bohave ned paa Tømmerflaaderne i Kanalerne. Det gik imidlertid her som ved Magasinet. Baadene laa saa tæt, at det var umuligt at komme frem. Gnister antændte de brandbare Sager, og hele Kvarteret var som omspændt af Flamme. Da Solen gik ned, blev Skuet endnu forfærdeligere. Gade op og Gade ned rasede Ilden, forplantende sig fra Baghus til Forhus, fra Sidehus til Naboejendom for til sidst at slaa sammen i et mægtigt Baal og med forenede Kræfter vælte videre frem. »Hvo, der forestiller sig et brændende Helvede, maatte her troe at see Billedet deraf«. Nu begyndte der at blive Vaklen i Slukningsmandskabets Rækker. Saa snart Nikolaj Spir var faldet, gav Politiet Medlemmerne af Møllerlavet Ordre til at skaffe de flest mulige Vogne til at bortkøre Flyttegods. Følgen var, at Hestene blev spændt fra Slufferne, og at Vandmanglen blev følelig. Det var forgæves, at Slagternes Oldermann personlig gik rundt til sit Lavs Medlemmer for at formaa dem til at køre efter Vand. De vægrede sig derved og erklærede at maatte redde deres eget Bohave.

Under disse Forhold blev Slukningsarbejdet ganske slapt. Saa snart Nikolaj Kirke var opgivet, var Boye Junge gaaet ned til Holmen og fik der at vide, at Admiralitetsbygningen og alle Gaarde og Huse paa den anden Side Gaden stod i lys Lue. Et Forsøg paa at angribe Ilden fra Hummergade havde været ganske haabløst, saa meget mere som Flyttegodset hindrede Sprøjterne i at komme frem. Paa samme Maade gik det i Dybengade og i Laksegade. Derimod lykkedes det at hindre Ilden i at trænge ind paa Kongens Nytorv og, hvad der var endnu vigtigere, at standse dens Rasen ved Vingaardstræde. Kun nede ved Amagertorv brændte det helt ud til Østergade. Efter flere samstemmende Vidnesbyrd skyldtes dette heldige Resultat i første Række Kronprinsen¹⁾, der fik nedrevet et Stykke af Ulkegade (Holmensgade) og nogle Bygninger i Gaarden til Skippernes Lavshus i Lille Kongensgade, og dernæst Baron Knuth, der lod Konferensraad Ankers Gaard omspænde med Sejl, som det lykkedes stadig at holde vaade. Lørdag Morgen ved 9-Tiden var Faren for Østergade drevet over.

Dermed var Ildens Fremtrængen dog ikke standset. Vinden, der

stadig havde været sydøstlig, var Fredag Aften sprunget om i Øst og truede nu hele det store Kvarter mellem Vimmelskafet og Gammelstrand. Højbroplads eksisterede den Gang ikke. Paa dens Grund strakte sig Færgestræde og Højbrostræde, to smalle og tæt bebyggede Gader. Brandmajor Boye Junge indsaa Faren, lod den ene af Trykværkets Slinger bringe op paa Taget af et Hus i Fortunstræde og opstillede 3 Sprøjter i Færgestræde. Disse Foranstaltninger var utilstrækkelige. Sluf-

49. Nikolaj Kirkes Brand, set fra Amagertorv. Stik af G. L. Lahde.

ferne var holdt op at køre, og Vandposterne svigtede. Desuden umuliggjorde Flyttegodset Sprøjternes Bevægelser.

Det er dog næppe uden Grund, naar det efter Ildbranden blev fremhævet, at disse Forhold ikke kunde undskylde, at Ilden ikke blev hindret i at brede sig over de to Stræder, men at Brandmajoren navnlig paa dette afgørende Tidspunkt havde vist sine svigtende Evner. Kobberstikkeren Lahde bebrejder ham, at han i alt for høj Grad gav sig af med Detailspørgsmaal og vilde være nærværende alle Steder paa en Gang i Stedet for som en General gennem sine Officerer at lede Kampen; andre gik saa vidt at insinuere, at det ikke havde været til Byens Held, at dens Brandmajor var Byggespekulant. Med mere Grund be-

brejdedes der ham Forsømmelighed ved ikke i Tide at have faaet Husene i Færge- og Højbrostræde raseret og saaledes tilvejebragt en aaben Plads, som Flammerne ikke kunde springe over. Naturligvis kunde Boye Junge senere fremhæve, at det her ikke havde drejet sig om smaa og svage Bindingsværkshuse, men om grundmurede Bygninger, der kun med største Besvær kunde nedrives, og at det endda var tvivlsomt, om han havde haft tilstrækkeligt Mandskab til at skaffe de nedkastede Bygningsdele af Vejen. Som ogsaa Undersøgelseskommissionen fremhævede, var det derfor en Forholdsregel, der maatte iværksættes i god Tid, og som, hvis Vinden vendte sig, vilde have været spildt Ulejlighed. Alt dette kan dog ikke bortforklare, at det eneste virksomme Middel til at standse Ildens Fremtrængen blev forsømt. Det er saa meget mere uundskyldeligt, som Boye Junge i rette Tid havde sin Opmærksomhed henvendt paa Muligheden af Nedrivninger og fik afholdt et Møde med nogle af Brand- og Vandkommissionens Medlemmer, uden at der dog kom noget ud deraf.

Brandens 3. Afsnit falder i Kvarteret mellem Vimmelskaflet og Nygade, Nytorv og Gammelstrand. En Bedrift udførte Boye Junge ved at redde Amagertorvs og Vimmelskaflets nordlige Side. Gesimserne og Tagrenderne var allerede antændt i det nuværende Nr. 4, da Brandmajoren lod en Slange bringe op paa Kvisten, og da Mandskabet ikke forstod at bruge den, selv løb op, fik brudt Hul paa Taget og egenhændig slukkede Ilden. Et Par Mand blev efterladt paa Tagene for stadig at holde dem fugtige. Paa den anden Side af Gaden greb Ilden derimod »grusom om sig«. Først ved Petersens Kloster, en stor og grundmuret Bygning, mødte den kraftig Modstand. To Sprøjter blev opstillet paa Gaden og deres Slanger bragt op paa Forhusets Tag. Kronprinsen og Prinsen af Württemberg, der kom til og saa, at der var Mangel paa Mandskab, fik hentet 100 Soldater og 11 af Holmens Tømmere, medens Vicebrandmajor Petermann angreb Ilden med 2 Sprøjter, der tog Plads i Læderstræde. Vandmanglen gjorde imidlertid alle Anstrelgelserne unyttige. Af og til kom vel et Par Sluffer, der gjorde det muligt at slaa nogle faa Slag med Sprøjterne; men derefter stod de atter stille. Omsider blev Klosters Skæbne beseglet paa Grund af det samme Forhold, som mange andre Steder viste sig saa skæbnesvangert. Da Husenes Bagbygninger i parallelløbende Gader stødte op til hinanden, kunde Ilden uden Hindringer forplante sig fra den ene Gade til den anden. Skønt Klosters Baghus paa denne Maade blev antændt fra Læderstræde, opgav man alligevel ikke Kampen. I Bygningen lige over for paa den anden Side af Amagertorv blev en Sprøjte sat i Gang, medens der i selve Baghuset blev anbragt en Slange i hver af Etagerne. Ildhavet fra Læderstræde viste sig imidlertid uovervindeligt og fik yderligere Næring fra en Naboejendom, hvis Gaard var opfyldt med Brædder¹⁾. Lørdag Morgen var hele Bygningen ompændt af Flammerne.

Endnu et Sted længere nede i Vimmelskaflet nærrede man en Tid lang Haab om at kunne standse Ildens Fremtrængen. Allerede før Branden var en Bygning bleven nedrevet; en Del af de Folk, som Kronprinsen havde skaffet, blev derfor straks sat i Gang med at nedrive Naboejendommen for saaledes at forøge den aabne Plads. Næppe havde de imidlertid faaet Taget af, førend Gnister faldt ned i Gaarden og antændte en Mængde henkastet Papir. Da deres Arbejde derfor var spildt,

50. Branden ved Gammelstrand, set fra Nybrogade. Stik af G. L. Lahde.

skyndte de sig hen til Ejendommen paa den anden Side Byggepladsen, fik ogsaa fjernet Taget, men opdagede saa, at hele Loftet var fyldt med Halm og Hakkelse. Ilden tog stadig til omkring dem, Trapperne var daarlige, saa Folkene ogsaa her maatte lade Arbejdet halvt fuldført og trække hen til Ejendommen paa Hjørnet af Hyskenstræde. Men »de løb ligeledes bort derfra og var ikke at formaae til at gaae dertil igjen, da Ilden dog dengang i Læderstræde ikke var kommen saa nær«. Alle Anstregelserne var saaledes forgæves. Om Aftenen, da Højbrostræde lige var antændt, havde Blæsten ført Gnister helt ned til Badstuestræde og antændt en Bryggergaard. Denne Gang blev Faren afværget, men faa Timer senere naaede Ilden ad Vimmelskaflet, Læder- og Kompagni-

stræde derved. Kl. 4 om Morgenen stod Hyskenstræde i lys Lue og snart efter den ene Side af Badstuestræde. En Tid lang haabede Boye Junge at redde den anden Side og fik Sprøjter anbragt paa Hjørnet og midt i Gaden. Kvarteret var som uddødt. Saa snart Beboerne havde indset Faren og havde faaet deres Gods ud af Huset, var de trukket ned til Voldene og lod deres Bygninger skøtte sig selv. Følgen var, at ingen Mennesker var til Stede til at fugte Tagrenderne, der i Reglen var af Træ, eller med en Spand Vand at slukke de Gnister, der fængede i Udliggere eller Gesimser. Brandfolkene maatte endda være glade, om de fandt Dørene aabne og ikke, som det ofte skete, lukket i Laas, da Beboerne forlod deres Lejligheder. I de tidlige Morgentimer gentog sig det samme Skuespil som den foregaaende Aften i Kvarteret omkring Nikolaj Kirke. Stadig vildere greb Ilden omkring sig og forvandlede hele Kvarteret til et fuldstændigt Ildhav, der, rivende alt med sig, væltede frem ad Broelæggerstræde, Kompagnistræde og Vimmelskaflet. Kun Kanalen ved Gammelstrand gjorde det muligt til denne Side at begrænse dets Herredømme. En Pramsprøjte lagde til ved Assistentshuset, og Boye Junge sendte Petermann til Hjælp med 2 andre Sprøjter. En Slange blev hurtigst muligt bragt op paa Hjørnstedet lige over for Assistentshuset og havde Held til at standse Ilden, der trængte frem fra Læderstræde. Da ogsaa en »velklædt« Privatmand fik anbragt en ledig Sprøjte ved Vejerboden, medens der østes Vand paa fra Kanalen, lykkedes det at afværge Faren og redde Nybrogade med Snaregade. Magstræde undgik Ødelæggelsen, da Petermann fik en Ildløs slukket i et tilstødende Baghus i Knabrostræde.

Et langt vigtigere Spørgsmaal dukkede imidlertid op. Skulde det lykkes at standse Ilden ved Raadhusstræde, eller vilde den bane sig Vej til Kvarteret paa den anden Side? I saa Fald vilde de samme Bydele være truet, som 1728 var bleven Flammernes Bytte. Byens Mynigheder var sig Faren bevidst. Tidlig Lørdag Morgen holdt Brandmajoren Konference med Generalmajor Leth og Stadshauptmand Mylius. I Raadhusstræde ansaa man det for umuligt at bryde Husene ned. Bygningerne var alle grundmurede, og kun i Gaardene var der Bindingsværkshuse, som i Løbet af kort Tid kunde raseres. Nogle Soldater blev sat i Gang med Arbejdet. Paa dette Tidspunkt red Kronprinsen og Prinsen af Württemberg, ledsaget af Grev Christian Reventlow, ind paa Vandkunsten. De høje Herrers Nærværelse bragte Fart i Bestræbelserne, ligesom deres Autoritet var tilstrækkelig til at skaffe Mandskab til Veje. Paa Boye Junges Forslag blev det besluttet at nedbryde 2 Huse paa Vandkunsten og 4 i Farvergade; 200 Soldater, væbnede med Økser, gav sig til Værket, medens 200 andre slæbte Bygningsmaterialierne bort. Tagene var allerede fjernet og de nederste Etager angrebet, da Vinden med et drejede om i Sydøst og paa samme Tid rejste sig til en formelig Storm.

Karreen mellem Raadhusstræde og Knabrostræde var hurtigt ompændt af Luerne, som nu mødtes med Ilden, der langs Vimmelskaflets ene Side i Løbet af Lørdag Eftermiddag var trængt frem til Nygade. Ovenfor Helligaandskirken havde man omhyggeligt overøst Husene med Vand; nu forsøgte man det i Nygade og udsatte sig derved for, at alt det opnaede atter skulde gaa tabt. Mellem Kl. 4 og 5 sprang Ilden over Gaden og banede sig Vej ned ad Skovbogade. Den ene Side var haabløs fortabt, den anden kunde vistnok have været reddet, hvis en Husejer Cantor var bleven i sit Hus og havde fyldt dets Tagrender med Vand. I Stedet for var han straks, efter at have bragt sit Indbo bort, gaaet ud af Bygningen og havde lukket alle Værelserne i Laas. Snart ompændte Ilden hele Nygade og en Del af Klædeboderne. Mellem Kl. 6 og 7 naede den Gammel- og Nytorv og fremviste »liig en opstilt Armeé, hvis Torden og Lynild forkynder Død og Ødelæggelse . . . , den gyseligste Front fra Nørregade til Kompagnistræde«.

Brandens 4. Afsnit var nu inde. Paa Gammeltorv mødtes atter Brandmajor Boye Junge med Generalmajor Leth, Overpræsident Urne og Stadshauptmand Mylius. Den første havde nu i over 26 Timer været uafbrudt i Ilden og beklagede sig over »den lange Strabats«, der havde gjort ham saa »øm«, at han »næppe kunde holde det længere ud«. Da Overpræsidenten fandt det urigtigt, om Brandmajoren paa Farens Højdepunkt trak sig ud af Kampen, gik Boye Junge over paa Vajsenhusapoteket og fik en Flaske Blyvand, som han vaskede sig med, og som for et Par Timer kvikkede ham op. Først og fremmest gjaldt det om at hindre Ilden i over Raadhuset at forplante sig til Husene ved Frederiksberggade og til Vajsenhuset. En Sprøjte blev beordret ind paa »Raadstuebørsen« (Forhallen), en anden blev anbragt lidt ude paa Gammeltorv mellem Raadhuset og den brændende Husrække. Ilden tvang den imidlertid snart til at fortrække, medens Røgen gjorde det uudholdeligt at blive inde i Bygningen. Først antændtes Tagvinduet paa Kuplen ud til Husrækken, derefter den øvrige Bygning. Samtidig satte Ilden over Raadhusstræde, angreb Farvergade og Lavendelstræde og odelagde baade Arresthuset og Vajsenhuset. En lyk Røg laa en Tid over hele Kvarteret; da den lettede, var det klart for alle, at ethvert Sluknings- og Redningsarbejde var haabløst.

Disciplinens Baand, som i Forvejen var i høj Grad løsnet, slappestes nu helt. Kl. 7 var Brandmajoren »saa udmattet og øm«, at han ikke længere kunde holde sig paa Benene, men maatte tage hjem. Nogen Stedfortræder konstituerede han ikke. Officerer og Mandskab fulgte til forskellige Tidspunkter hans Eksempel og forlod uden videre deres Post, naar Ilden nærmede sig deres Hjem, eller de følte sig overanstrengt. Før eller senere vendte de i Reglen tilbage og blev da meget overrasket over ikke at kunne finde deres Sprøjte. En almindelig Planløs-

hed ved Slukningsarbejdet blev Følgen. Endnu uheldigere Forhold kom frem. Adskillige Husejere fandt f. Eks. deres Regning ved at tilkøbe sig Mandskabets Bistand. Paa Hjørnet af Nørregade og Gammeltorv opstod som Følge deraf et større Opløb. Da Overpræsidenten havde befaleet en Brandmester at bringe sin Sprøjte over paa det modsatte Hjørne, brugte Husejeren den groveste Mund, medens Naboen tog det fornuftige Parti at tilbyde Brandfolkene 500 Rd. til Deling, saafremt de trods Befal-

51. Raadhusets Brand, set fra Gammeltorv. Stik af G. L. Lahde.

lingen vilde blive ved hans Gaard. Da Spektaklet blev voldsomt og var ved at udarte til Slagsmaal, blev det endog nødvendigt at give Mandskabet Permission. Ved Siden af alt dette findes der ogsaa talrige Eksempler paa Mod og Udholdenhed fra Brandkorpsets Side og Ro og Orden fra Befolkningens¹⁾. Alle Stænder maatte hjælpe til ved Slukningsarbejdet. Da Rahbek kom spadserende langs Bispegaarden, slog en Brandkarl straks en Klo i ham: »Han skal den onde . . . sprøjte, han er ikke for god til det«. Sammen med en Række Borgere, bl. a. Grev Reventlow, maatte han lange Vand til en Sprøjte, som ude fra Torvet øste Vand paa Husene paa Hjørnet af Nørregade²⁾. Studenterne og Garnisonens Land- og Søofficerer roses i høj Grad for deres Bistand;

men først og fremmest er dog alle Beretninger opfyldt af Begejstring over Kronprinsens Optræden. »Som altid ved vigtige Begivenheder har han vist sig fast, energisk, aktiv og fuld af Omsorg«, skriver Charlotte Schimmelmann til Hertugen af Augustenborg¹⁾. »Det er hans Skyld, at vi har frelst Størstedelen af Byen«, paastaar den samme Dame i et andet Brev²⁾.

Der spores ogsaa en forøget Virksomhed alle de Steder, hvor han personlig var til Stede, saaledes i Kvarteret omkring Frue Kirke. Ved Branden i Skovbogade og Klareboderne var baade Vimmelskiftets nordlige Side og Byens Hovedkirke alvorlig truet. Det første Sted blev dog

52. Raadhusets og Vajsenhusets Brand, set fra Nytorv. Stik af A. Flint.

kun et Par Huse fortræret, før Ilden blev standset ved en solidt bygget Bryggergaard, hvor Brandfolkene ved et Løfte om 500 Rd. blev opmuntret til at gøre deres yderste. Langt større Fare frembød Kirken, hvis Antændelse vilde have haft hele Kvarterets Ødelæggelse til Følge. Paa Grund af Reparation var Taarnet omgivet af Træstilladser. Denne Omstændighed reddede det ved at gøre det muligt paa dem at anbringe 60 Soldater og nogle Tømmersvende, der straks var rede med Vand, saa snart en Gnist faldt ned. Alle disse Forholdsregler skyldtes Kronprinsens Initiativ. Kl. 10 om Aftenen vendte Boye Junge tilbage og overtog Befalingen. Det brændte paa dette Tidspunkt i Bygningen ved Siden af Latinskolen. Da Sprøjter og Mandskab var skaffet til Stede af Prinsen af Hessen, lykkedes det her at faa Bugt med Flammerne. Efter denne Anstrengelse gik Brandmajoren atter til sit Hjem og blev der et

Par Timer til Kl. 5 Søndag Morgen. I Mellemtiden havde Ilden frit Spil i Kvartererne mellem Torvene og Volden. Politimester Cold fik reddet den ene Husrække af Farvergade, medens en enkelt Bygning paa den anden Side ved et af Skæbnens Luner blev staaende uskadt midt i Flammehavet, efter Sigende, fordi dens Mure endnu ikke var tørre efter Opførelsen. Med denne Undtagelse var hele Kvarteret et Bytte for Branden. »Som Tordenskyer« arbejdede Ilden sig i Nattens Løb fra Hus til Hus, fra Gade til Gade, og ingen tænkte paa at gøre den Modstand. Det synes, som om en stum Fortvivlelse efterhaanden har grebet Byens Beboere, og at de sløve har set Flammerne lægge deres Hjem øde.

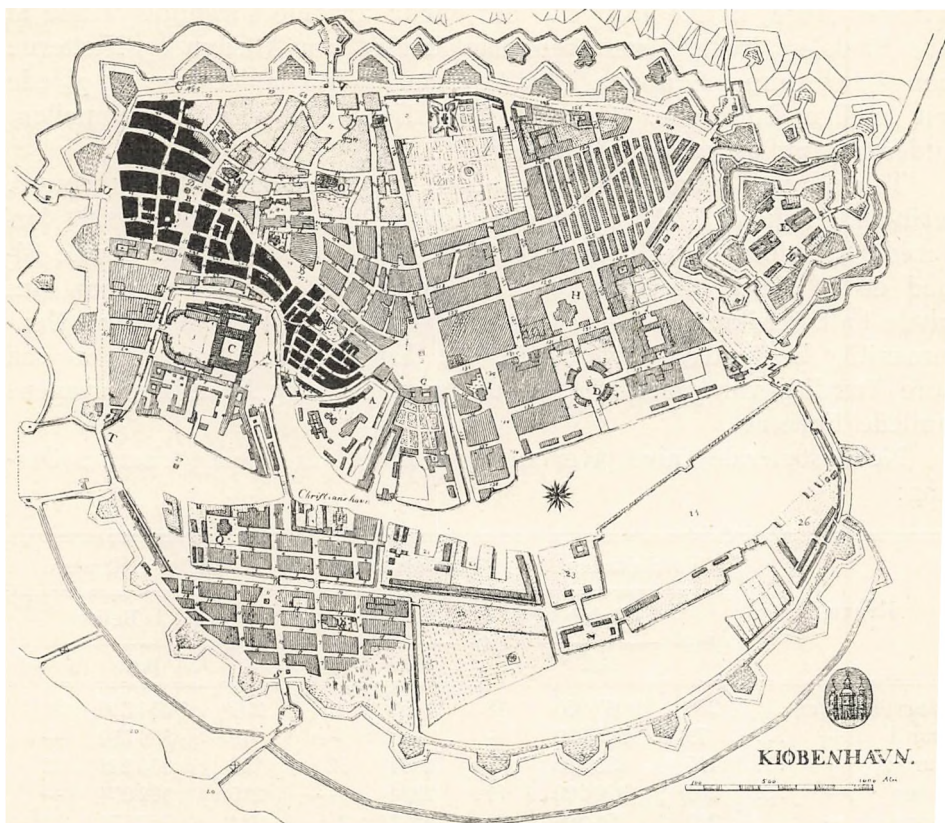
Indtil Søndag Morgen fik Branden uforstyrret Fred til at øve sit ødelæggende Værk. Paa dette Tidspunkt havde Mandskab og Officerer faaet nogenlunde udhvilet og kunde tage fat med friske Kræfter. Man fik nu ogsaa flere Sprøjter til Raadighed, idet Vagten paa Holmen blev opgivet. De første Forholdsregler var kun lidet heldige. Baade ved Studiestræde og St. Peder Stræde besluttede man ved Nedrivninger at standse Ildens Fremtrængen. Tagstenene og Lægterne blev ogsaa aflaget, hvorimod Sparreværket fik Lov til at blive staaende. Ilden fængede derved kun saa meget lettere. Da tilmed de afrevne Bygningsdele blev kastet ned paa Gaden og selvfølgelig straks antændtes, kom Husene i Brand baade foroven og forneden.

Ved Teglgaardsstræde haabede man et Øjeblik at standse Ilden og førte et Par Sprøjter ind i Gaden. Paa Grund af Vandmangel kunde de dog intet udrette. Først paa den anden Side Teglgaardsstræde blev Forholdene bedre. Efter at Boye Junges Huse var nedbrændt, mødte Flammerne en Række aabne Pladser og Haver, der blev ryddet for Skure og Plankeværker. I Gaarden ved Frue Sogns Arbejdshus traf Kronprinsen sammen med Brandmajoren og gik ind paa hans Forslag: fra alle Sider at »besætte Ilden« og øse Vand paa den. Ud til Volden dirigerede Grev Reventlow og traadte selv ind i en Kæde, der langede Vand fra Stadsgraven. Bag Teglgaardsstræde førte Boye Junge Befalingen. Først besattes Arbejdshusets Gaard og Haverne bag de nærmeste Huse. Ved den Peltske Stiftelse lededes Slukningen af Overpræsident Urne, som fik plantet en Sprøjte ved den sidste Port imod St. Peder Stræde og dens Slange trukket op paa Taget. En anden Sprøjte blev anbragt bag Walkendorffs Kollegium, der »brændte gyseligt«. Samtidig blev Ilden angrebet fra Bispegaarden og nu atter fra Teglgaardsstræde. Vandmanglen var stadig generende, men blev afhjulpel, da Generalmajor Peymann fik hentet en Sugemaskine og anbragte den nede ved Stadsgraven. Da Slangen imidlertid var for kort, maatte 3 Sprøjter anbringes paa Række op over Volden og levere Vandet til hinanden. 3 andre Sprøjter stod indespærret i Gaden mellem Flyttegodset, men gjorde

alligevel Nytte, da Slangerne blev bragt op paa Tagene, hvor de dirigeredes af Kaptajnløjtnant Woltermann.

Søndag Eftermiddag ved 4-Tiden var man Herre over Ilden. Kl. 2 blev den senere Brandmajor Kirkerup kaldet til Kronprinsen og et Par Timer senere sammen med Prinsen af Württemberg sendt op i Petri Taarn. Det maa have været et ejendommeligt Syn for dem at se den

53. Grundplan af Kjøbenhavn. 1795. Stik af G. L. Lahde.
(Det sorte angiver, hvad der brændte.)

ødelagte Hovedstad ligge udbredt for deres Fødder, halvvejs skjult af de drivende Røg- og Dampskyer. Ved deres Nedstigen kunde de melde, at Faren var forbi og Ilden besejret.

Byen frembød det sørgeligste Skue. Ved et uforklarligt Tilfælde var enkelte Huse bleven staaende uskadte midt i Ødelæggelsen. Foruden det i Farvergaden bevaredes saaledes Forhusene paa Hjørnet af Nørregade og Gammeltorv, endskønt Ilden fra begge Sider havde presset paa, og de laa midt i Ildstrøget fra Klædeboderne. Ligesom under Branden i 1728 reddedes ogsaa denne Gang Auditoriet ved Walkendorffs Kollegium.

Men ellers var de brandlidte Kvarterer en rygende Ruinhob. »I et Kaos af nedstyrtede Muurstene og løsrevne Muurstumper af de hist og her staaende smaa og store Strækninger af Muure og derimellem en Mængde kneisende Skorsteenspiber saaes i afvexlende Partier Røgdampe at slige op af den Ild, der endda nærtes i Grunden af de i Gruus begravede Bjelkestykker og af lysere Vanddampe, der stege i Veiret af det endnu gloende Gruus . . . Uventet hørtes stundom rædsomme Brag af de nedfaldende Mure, hvilke fornyede det endda levende sorgfulde Minde af hine Rædslers Dage. Især fremviste Mørket om Aftenen og Nætterne mange rædsomme Grupper, i hvilke Ilden endnu længe laae og gloede fælt imellem Ruinerne. Over 10 à 12 Uger efter var Gruset mellem Rudera varmt og næsten gloende«¹⁾.

Tabene var umaadelige. Foruden 7 à 8 uassurerede Bygninger, deriblandt Nikolaj Kirke²⁾, var der bleven fuldstændig ødelagt 909 forsikrede Ejendomme og beskadiget 74³⁾. Af disse 983 Skader ramte tilmed de 54 (48 af de totale og 6 af de partielle) Husejere, som kun havde haft forsikret en Del af deres Bygningers Vurderingssum. Gennemsnitlig henholdsvis 85,4 og 86,2^{0/0}. Endnu værre var det, at saa store Værdier var gaaet tabt, at de langt oversteg Brandforsikringens samlede Formue.

Nedenstaaende Tabel giver en Forestilling om Ødelæggelsernes Omfang:

Kvarter	Totalskader		Partialskader			Samlede Skader		
	Antal	Beløb	Antal	Beløb		Antal	Beløb	
		Rd.		Rd.	β		Rd.	β
Øster Kvarter . . .	279	1 047 950	18	6350	51	297	1 054 300	51
Strand — . . .	79	566 350	—	—	—	79	566 350	—
Snarens — . . .	125	853 300	7	1984	12	132	855 284	12
Vester — . . .	204	979 100	11	2934	—	215	982 034	—
Nørre — . . .	202	951 300	22	6271	81 ^{1/2}	224	957 571	81 ^{1/2}
Klædebo — . . .	12	64 700	2	2158	58	14	66 858	58
Frimands — . . .	8	38 600	12	2110	18 ^{1/3}	20	40 710	18 ^{1/3}
Købmager — . . .	—	—	2	116	—	2	116	—
I alt . . .	909	4 501 300	74	21 925	29	983	4 523 225	29

Oversigten taler for sig selv. Af Byens 12 Kvarterer var kun 4 bleven fuldstændig skaanet og 3 sluppen med nogle ganske enkelte for Størstedelen partielle Skader. Til Gengæld var 5 bleven i højeste Grad medtaget og havde faaet 947 Ejendomme helt eller delvis ødelagt. Næst efter Branden 1728 er saaledes Ildsvaaden 1795 den største Ulykke, som nogen Sinde har ramt Landets Hovedstad. Over for de 1450 Ejendomme, som under Frederik IV blev Flammernes Bytte⁴⁾, stod 67 Aar senere 983.

I Forhold til Byens samlede Antal Bygninger, henholdsvis ca. 4500 og c. 3425, var 32 og 26% gaaet op i Luer. Spørgsmaalet er imidlertid, om ikke de ødelagte Værdier i Virkeligheden var større i 1795 end i 1728. Den store Forskel i Byens Ejendomsantal, skønt store Pladser i 1728 laa ubebygget hen, viser i hvert Fald, at Husene paa dette Tidspunkt maa have været langt mindre, end de var under den anden store Brand.

Assurancesummen for de 909 totalt nedbrændte Ejendomme udgjorde 4501300 Rd. eller gennemsnitlig ca. 4952 Rd. Opstiller man en Oversigt over de enkelte Skader, fordelt efter Assurancesummerne, fremkommer flere Oplysninger, som ikke er uden Interesse for Spørgsmaalet om Ejendommenes Værdi (bortset fra Grundens).

	Øster Kv.	Strand Kv.	Snarens Kv.	Vester Kv.	Nørre Kv.	Klædebo Kv.	Frimands Kv.	I alt
1— 999 Rd.	14	—	2	13	5	—	—	34
1000— 1999 —	60	4	11	35	39	—	—	149
2000— 4999 —	141	28	47	88	94	7	4	409
5000— 9999 —	42	24	34	48	44	4	4	200
10 000—19 999 —	17	21	29	18	16	1	—	102
20 000—29 999 —	5	2	2	2	3	—	—	14
30 000—39 999 —	—	—	—	—	1	—	—	1
I alt...	279	79	125	204	202	12	8	909

Tabellen viser, at Assurancesummerne for de fleste af Byens Bygninger udgjorde mellem 1000 og 20 000 Rd., og at der kun var yderst faa Ejendomme, der var højere forsikret, men derimod 34, som var ansat til mindre end 1000 Rd. Sammenligner man de enkelte Kvarterer, fremgaar det tydeligt, at navnlig Øster, men ogsaa Vester og Nørre Kvarter havde de fleste af de mindst værdifulde Bygninger, medens de store Ejendomme var nogenlunde ligelig fordelt. Det samme viser de nedbrændte Huses Grundareal¹⁾. I Øster Kvarter var Gennemsnittet 413 □ Alen, i Vester Kvarter 475, derimod i Strand, Snarens og Nørre Kvarterer henholdsvis 663, 643 og 747 □ Alen. I Øster Kvarter fandtes endog 122 Grunde under 200 □ Alen.

*

I den hjemsøgte By herskede en ubeskrivelig Nød og Forvirring. Regeringens Forholdsregler, hjulpet af den private Godgørenhed, bragte dog forholdsvis hurtigt Ro til Veje og skaffede de brandlidte Underhold og Nattely. For saa vidt de ikke kom til Huse hos Slægtinge og Venner i de skaanede Kvarterer, paa Frederiksberg, i Valby eller paa Amager, slog de fleste sig ned i Slotsruinens mange Nicher og Smuthuller,

i de kongelige Stalde, i Skure paa Volden samt i den Tellejr, der blev rejst paa Nørrefællod. Da den varme Sommer og Efteraar blev afløst af Vinteren, blev der skaffet Husly i en Række Barakker, som blev rejst af Myndighederne, f. Eks. den saakaldte Frederiks Koloni paa Slotspladsen, eller af private. Ogsaa for Næringsmidler sørgede Regeringen, i de første Dage ved gratis Uddelinger, siden ved at fastsætte rimelige Priser for Varerne.

Velgørenhedsforanstaltninger var dog ikke i Stand til at skaffe Byen genopført. Denne Opgave var i første Række Brandforsikringens, der skulde udbetale Erstatninger for Tabene. Da disse imidlertid beløb sig til 4523 225 Rd. 29 ø og Interessentskabets Formue d. 11. Juni 1795 blev opgiort til 2017 430 Rd.¹⁾, var det givet, at Selskabet ikke var i Stand til at opfylde sine Forpligtelser, saa meget mere som Formuen, fra regnet en ubetydelig Kassebeholdning og nogle udestaaende Fordringer, var anbragt i Prioritetslaan, der ikke paa en Gang kunde opsiges uden at afstedkomme en almindelig Krise.

Da Selskabet saaledes var insolvent, blev Spørgsmaalet, hvor vidt man vilde fastholde dette og overlade de brandlidte Formuen til Deling, eller om man foretrak at fortsætte Virksomheden ved at paalægge de ikke-brandlidte et ekstraordinært Bidrag og lade alle de forsikrede bære deres Del af Tabet. Derom drejede Overvejelserne sig i den første Maaned efter Branden*).

Interesserne var naturligvis i høj Grad misfornøjet, fordi Kassen ikke uden videre var i Stand til at opfylde sin Hensigt, og ymtede undertiden om, at det skyldtes en mangelfuld Administration fra Ledelsens Side²⁾. Den skarpe Modstand, som Direktionen bestandig havde rejst mod alle Forsøg paa at benytte Selskabets Formue til Formaal, der laa uden for dets Virksomhed, tog dog Braadden af alle saadanne Angreb. Stemningen blandt Byens Husejere var heller ikke gunstig for en Storm mod Brandforsikringens Bestyrelse, men snarere selvpogivende og haab-

---

*) Da i hvert Fald hele Interessentskabets Formue vilde gaa med til Erstatninger, og der saaledes intet blev tilbage til Godtgørelse for senere indtræffende Skaeder, blev der paa Forslag af Raadmand Skibsted og 54 andre Husejere truffet Foranstaltninger til Oprettelse af en saakaldt Interimsforsikring. Tilslutningen var frivillig, og Organisationen den yderst primitive, at Deltagerne forpligtede sig til, i Forhold til deres Forsikringssummer, i hvert enkelt Ildebrandstilfælde at godtgøre den brandlidte hans Tab. Naar der var tegnet Forsikringer til en Værdi af 1 000 000 Rd., skulde de kontraherende dække Tab paa indtil 50 000 Rd., naar Summen var steget til 2 000 000 Rd., erstattedes 80 000 o. s. v. indtil henholdsvis 8 000 000 og 200 000 Rd. D. 27. Juni blev Lister fremlagt og opnaaede Tilslutning fra ikke mindre end 1575 Husejere, der næsten alle indtegnede deres Bygninger for den tidligere Assurancesum Interimsforsikringen kom dog aldrig til at træde i Virksomhed og bortfaldt, saa snart Selskabets Forhold var bleven endelig ordnet.

løs. Det er et karakteristisk Udslag deraf, at kun ganske enkelte ønskede at gøre Forslag og at fremsætte Ønsker i Anledning af den store Katastrofe, et Forhold, der er saa meget mere betegnende, som Ulykken indtraf paa et Tidspunkt, da Byens utallige Klubber ellers var optaget af offentlige Sager og alle tænkelige Projekter saa Dagens Lys.

Der findes dog enkelte Oplysninger om Interessenternes Stilling, der viser, at de naturligt delte sig i to Grupper, alt efter som de brand-

54. Kvarteret ved Teglgårdsstræde og Livet paa Volden efter Branden. Stik af G. L. Lahde.

lidtes eller de ikke-brandlidtes Interesser var det Synspunkt, hvorunder Spørgsmaalet blev betragtet¹⁾.

Iblandt de Husejere, som ikke havde lidt Tab ved Branden, afviste man paa det bestemteste Tanken om at dække Brandforsikringens Underskud ved ekstraordinære Afgifter af de bevarede Huse. Justitsraad og senere Direktør Fr. Horn understregede saaledes meget stærkt, at Københavns Brandforsikring ikke var nogen Gensidighedskasse, og at de brandlidte følgelig kun havde Krav paa Erstatning, for saa vidt Formuen var tilstrækkelig. Da Selskabet var ude af Stand til af den opsparede Kapital at yde de Erstatninger, den skulde udrede, var det insolvent og dermed »ipso facto« ophævet. Det stod kun tilbage at overlade

de brandlidte Fondet til Deling i Forhold til deres Assurancesummer. Det var et Udtryk for samme Opfattelse, men rigtignok tillige for Frygt for, at den ikke skulde trænge igennem, da 4 Husejere d. 11. Juni gennem Notarius publicus lod Direktionen vide, at de udtraadte af Brandforsikringen, og fra det Øjeblik, da Opsigelsen var forkyndt, hverken vilde betale nogen Slags Præmie, Tilskud etc. eller i Ildebrandstilfælde hæve nogen Erstatning, altsaa opgav alle af Retsforholdet flydende Rettigheder og Pligter¹⁾. Et Par Husejere vilde dog gaa med til en ekstraordinær Afgift, naar vel at mærke det indbetalte Beløb blev betragtet som Laan, der senere skulde tilbagebetales.

Disse Forslag og Udtalelser var ikke gunstige for de brandlidte Interessenter og vakte almindelig Uro iblandt dem. 55 Husejere med saa ansete Mænd som Ladiges og O. B. Suhr i Spidsen henvendte sig derfor til Kongen og forestillede ham²⁾, at de, hvis Brandforsikringen blev erklæret insolvent og dens Formue delt mellem de brandlidte, vilde se sig »bestedet i den yderste Nød« og være ude af Stand til at genopføre deres Bygninger. Andre søgte at afværge Slaget ved i indsendte Forslag at anvise Midler, der vilde gøre det muligt at skaffe de brandlidte fuldstændig Erstatning for Tabet. Selvfølgelig kunde det kun ske ved Statens Hjælp. Begrundelsen var den ejendommelige, at Ilden opstod paa Holmen og navnlig fik sin store Udbredelse ved Ødelæggelsen af Nikolaj Taarn. Da de paagældende Bygninger var offentlig Ejendom, paahvilede det Regeringen at komme Selskabet til Hjælp, hvad der var saa meget mere Anledning til, som Branden ikke var paasat, men efter Forfatternes Mening opstaaet ved Holmens Folks Uforsigtighed. Man krævede ikke den fulde Brandskade erstattet, men nøjedes med at forlange et større eller mindre Tilskud, enten i Form af en direkte Forstrækning, af et rentefrit Laan, en almindelig Landeskate eller af en kongelig Garanti for et Livrentelotteri, hvis Overskud skulde tilfalde Brandforsikringen. Højesteretsassessor Michael Treschow vilde tillige paalægge alle de ikke-brandlidte en 28-aarig Ekstraafgift paa $\frac{1}{4}$ 0/0.

De indsendte Betænkninger har væsentlig Interesse som Udtryk for Stemninger, der gjorde sig gældende i den brandlidte By. Selv om ingen af Planerne egnede sig til Gennemførelse, kunde de dog give Fingerpeg og derved blive af Betydning under Forhandlingerne mellem de Myndigheder, der havde Afgørelsen i deres Haand. Disse var Brandforsikringens Direktion og de Deliberationskommitterede samt Regeringen.

Branden havde straks givet Anledning til Ændringer i Direktionens Sammensætning, idet 2 af dens Medlemmer ikke følte sig de vanskelige Opgaver voksne og nedlagde deres Hverv. Direktør K. Christensen havde allerede længe været syg af Gigt og var nu saa medtaget paa Helbred og »Sindsbeskaffenhed«, at han maatte fratræde³⁾. Hans Eksempel blev fulgt af Direktør Madsen, der havde mistet sin Gaard og sit Sukkerraf-

finaderi, og derfor maatte anvende hele sin Arbejdskraft i sin private Virksomhed¹⁾. Paa Generalforsamlingen d. 19. Juni 1795 blev Direktionen atter suppleret²⁾, idet der til de 3 ældre: Kaptajn Koefoed, Købmand Børge Fogh og Vinhandler I. Lang, blev føjet Hørkræmmer Thøger From og Købmand Andresen. Desuden mente man at burde forøge Bestyrelsen og valgte 5 »adjungerede« Direktører: Bryggerne Bech og Vogel, Grossererne Wassard og Fiedler samt Vinhandler Glasing³⁾. Førerskabet inden for Brandforsikringen i den følgende Maaned hvilede dog ikke saa meget hos Direktionen som hos de Deliberationskommitterede. Det fik nu Betydning, at der iblandt dem fandtes saa betydelige Mænd som Niels Rydberg, I. L. Zinn og Konferensraad Michael Treschow. Under Kampen om den ny Fundats var de bleven skubbet til Side, nu tyede man til deres Erfaring og administrative Dygtighed og indrømmede dem den Indflydelse, som de kunde gøre Krav paa.

3 Dage efter Branden samledes Direktionen med de Deliberationskommitterede⁴⁾. Alle var enige om kun ved Regeringens Hjælp at kunne finde en Løsning af Vanskelighederne, og at ønske Nedsættelsen af en kongelig Kommission af Mænd, hvis Embedsstilling lod formode, at de var bekendt med de Spørgsmaal, som maatte komme i Betragtning. Direktionen foreslog derfor gennem Magistraten at indgive en Ansøgning om at faa en Kommission sammensat af Direktørerne, 2 Deputerede, — 1 fra Finanskollegiet og 1 fra Kommercekollegiet —, 2 Medlemmer af Kjøbenhavns Magistrat og 2 af de 32 Mænd, samt en Sekretær. Tanken stødte imidlertid paa Modstand hos de Deliberationskommitterede, der fandt det ubetimeligt at indgive et saa specificeret Forslag og foretrak at se Sagen an og privat ved to af Direktørerne: Koefoed og Fogh, og to af de Deliberationskommitterede: Kancellisekretær Hoftved og Konferensraad Treschow, at søge Forbindelse med Finansministeren, Grev Heinrich Ernst Schimmelmann⁵⁾.

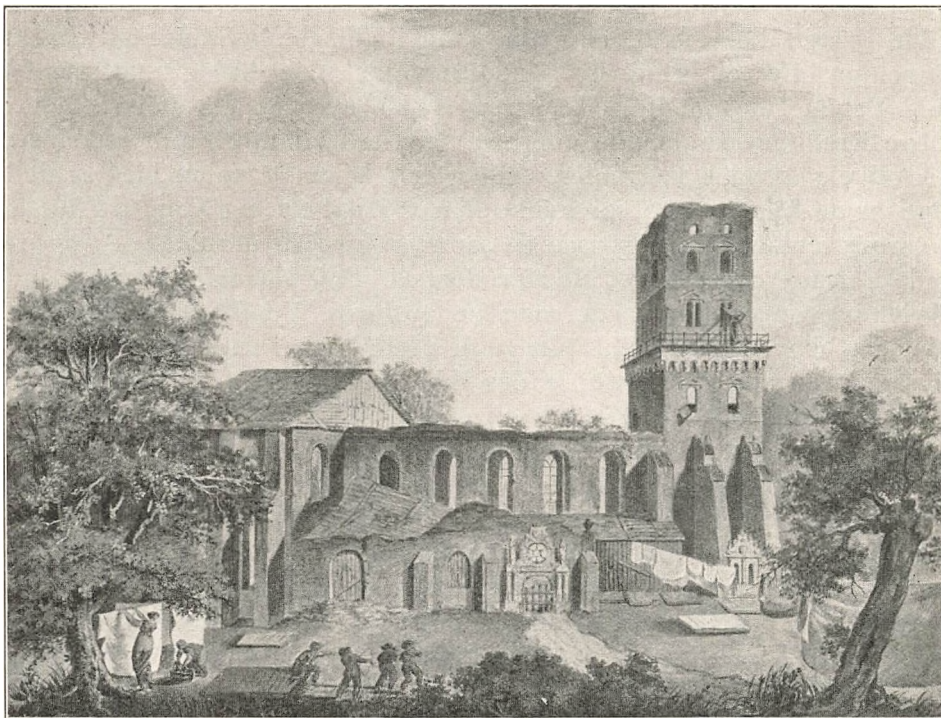
Denne Beslutning var heldig. Regeringen var nemlig slet ikke til Sinds at nedsætte nogen særlig Kommission, men havde sine egne Planer og knyttede dem netop til den Mand, som Deputationen skulde henvende sig til. D. 16. Juni 1795 udgik et Reskript, der betroede Brandforsikringens Anliggender til »Den under 2^{den} Maj 1787 i Henseende til adskillige Finantserne angaaende Gienstande allernaadigst anordnede Commission«⁶⁾. Denne Institution var oprindelig oprettet af Hensyn til Landets slette Finanstilstand og havde faaet gennemført flere vigtige Forordninger, saaledes om Kornhandelen (6. Juni 1788), om Kvæghandelen (11. Juni 1788), om Ekstraskat (11. Marts 1789), om Oprettelse af Speciesbanken (16. Februar 1791) etc. etc.⁷⁾. Det var saaledes en Myndighed, der besad rig finansiell Erfaring, og som før havde beskæftiget sig med

*) Den sidste nægtede dog at modtage Hvervet⁷⁾.

Sager, der var mindst lige saa fortvivlede som Brandforsikringens. Dens Førstemand var Finans- og Kommerceministeren Grev Heinrich Ernst Schimmelmann. Hvad der end kan udsættes paa hans Finansstyrelse, raadede han i hvert Fald over en betydelig Evne til Kombinationer og til at finde Udveje, en Evne, som maaske ikke altid havde vist sig lige heldig¹⁾, men i en Sag som denne var et afgjort Gode. Blandt de øvrige Medlemmer var der adskillige betydelige og indflydelsesrige Embedsmænd²⁾: Christian Ditlev Frederik Reventlow, 1. Deputeret i Rentekammeret, — Christian Brandt, 1. Deputeret i Generaltoldkammeret, — Gregers Christian Haxthausen, Gehejmestatsminister og Præsident i Generaltoldkammeret, — Christen Schow, 1. Ekspeditionssekretær i Danske Kancelli, — Carl Wendt, Deputeret i Finanskollegiet, — Ove Rammel Sehested, Deputeret i Økonomi- og Kommercekollegiet, — Johan Nicolai Tetens, Medlem af Finanskassedirektionen, — Immanuel Christian Ryge, Medlem af Finanskassedirektionen, — Ove Malling, Kommitteret i Generaltoldkammeret, — Christian Otto Lawätz, Kommitteret i Økonomi- og Kommercekollegiet, — Niels Tønder Lund, Sekretær i Toldkammerkancelliet, — Jacob Edv. Colbjørnsen, Deputeret i Rentekammeret.

Forholdet mellem Finanskommissionen og Brandforsikringens Ledelse blev fra første Færd ret spændt. Det kongelige Kommissorium havde bemyndiget Kommissionen til at indbyde til Deltagelse i Møderne Embedsmænd og andre, af hvem man kunde vente Oplysninger og Forslag. Da Direktionen havde faaet Meddelelse om det Hverv, der var bleven Kommissionen overdraget³⁾, anmodede den om at faa Tidspunkterne for dens Møder meddelt, »paa det, at vi for at undgaae Tidens Forhaling ved Correspondence kunne lade møde ved en eller fleere i blandt os . . . for at gaae Commissionen til Haande med de fornødne Oplysninger«⁴⁾. Svaret blev imidlertid en kølig Afvisning⁵⁾. Kommissionen mente, den selv havde tilstrækkeligt Kendskab til Sagerne og vilde »derfor ikke endnu for Tiden uleylige de Herrer . . . med noget saadant personligt Møde«. Paa den anden Side undlod Brandforsikringen ikke at vise sin Selvstændighed. Da Direktionen og de Deliberationskommitterede havde besluttet at afholde en Generalforsamling⁶⁾, fastholdt de det af Hensyn til Direktørvalgene⁷⁾, uagtet Finanskommissionen henstillede at udsætte Mødet, indtil en Plan var bleven udarbejdet⁸⁾. Brandforsikringens Myndigheder kunde dog ikke derved skjule for sig, at Finanskommissionen fuldstændigt havde taget Sagen i sin Haand og forbeholdt sig at træffe Afgørelsen. Naar Direktionen og de Deliberationskommitterede d. 17. Juni 1795 blev opfordret til at meddele »deres udførlige Tanker og Forslag«, vidste de meget godt, at der ikke deri laa nogen Indrømmelse af Brandforsikringens Medbestemmelseret, men kun en Anledning til at udtale Ønsker.

I Ugen mellem d. 17. og 24. Juni afholdt Direktionen og de Deliberationskommitterede en Række Sammenkomster, hvis Resultat straks blev meddelt Finanskommissionen¹⁾. De private Forslag, hvorefter Selskabet skulde ophøre og dets Formue deles mellem de brandlidte, havde ingen Fortalere blandt Brandforsikringens ansvarlige Ledere. Lige saa lidt gik man ind paa Projekterne om et Livrentelotteri eller om Udskrivning af en særlig Skat. Alle var enige om, at saavel de brandlidte

55. Nikolaj Kirke i Ruiner. 1809. Vandfarvetegning af J. P. Rasmussen. Kgl. Bibl.

som deres heldigere stillede Medborgere i Forening maatte bære de Udgifter, som Erstatningen til de brandlidte og en Rekonstruktion af Interessentskabet vilde føre med sig. Paa samme Tid indsaa man dog, at Kongens Medvirkning var en Nødvendighed, der blev saa meget mere bydende, som det i Øjeblikket vilde være umuligt at frigøre den Kapital, der var anbragt i Prioritetslaan. Man kunde derfor kun tænke sig den Løsning, at Regeringen stillede den fornødne Kapital til Raadighed, enten, som det blev foreslaaet af den adjungerede Direktør Bech, ved en garanteret Seddelfabrikation, eller ogsaa ved et rentefrit Laan. I begge Tilfælde skulde Interessenterne, de brandlidte i Forening med de ikke-brandlidte, gennem deres Afgifter efterhaanden afdrage Gælden.

Efter Finanskommissionens Ønske¹⁾ udformedes førstnævnte Mulighed i en udførlig Betænkning. Brandforsikringen behøvede nominelt ca. 4 000 000 Rd. Fradrog man 10 % i Overensstemmelse med Fundatsen og desuden de Prioritetslaan, der var anbragt i afbrændte Bygninger, for hvilke Erstatningen delvis kunde udbetales ved blot at tilbagelevere Panteobligationen, viste det sig, at den kunde nøjes med 3 500 000 Rd. For dette Beløb skulde der udstedes Kreditbeviser med Sikkerhed i Brandforsikringens nuværende og tilkommende Ejendele og, for saa vidt disse ikke ansaas for tilstrækkelige, forsynet med kongelig Garanti. De vilde derved komme til at nyde samme Tillid som kongelige Obligationer og blive et autoriseret Betalingsmiddel, der skulde modtages for fuld Valuta i de offentlige Kasser og gælde overalt i de danske Stater. Disse Kreditbeviser skulde efterhaanden indfries af Brandforsikringen ved Hjælp af dens sædvanlige Indtægter. Naar Præmien blev genindført for de Ejendomme, for hvilke den var ophørt, og Kongen eftergav Kwartprocentskatten, udgjorde de sammen med Renterne af den opsparrede Formue over 114 000 Rd. foruden ca. 4500 Rd. i Indskud og Indskrivningspenge. Beregnede man de ordinære Udgifter til 18 000 Rd., blev der henved 100 000 Rd. tilbage til Kreditbevisernes Indløsning. Forudsætningen var imidlertid, at der ikke i noget Aar indtraf saa store Brandskader, at Udgifterne gik op over de 18 000 Rd. Skete det, vilde Indløsningen enten kræve længere Tid, eller Staten maatte forstrække Brandforsikringen med de nødvendige Midler, hvis ikke Beviserne skulde blive Genstand for et rivende Kursfald. Dette oversaa Brandforsikringens Ledere og paastod yderligere, at det vilde være Selskabet muligt selv at forrente Gælden, naar blot de Interessenter, som havde bevaret deres Huse uskadt, foruden den genindførte oprindelige Præmie, kom til at betale et nyt Indskud paa 1 % af Forsikringssummen og de brandlidte paalagdes at svare 2 % eller det dobbelte af det Beløb, de under almindelige Forhold skulde ud med.

Forslaget led af store Mangler. Trods Navnet »Kreditbeviser« var Betalingsmidlet i Virkeligheden ensbetydende med nye Pengesedler. Det var derfor et Spørgsmaal, om en saadan Forøgelse af Seddelmassen var forenelig med Statens Tarv. I Foraaret 1789 havde denne været saa stor, at Papirpengenes Kurs var helt nede paa 62½. Ved Oprettelsen af Speciesbanken var det derfor bleven besluttet, at en Del af Seddelmængden efterhaanden skulde inddrages og tilintetgøres. Denne Ordning havde givet gode Resultater og bevirket, at Kursen allerede efter 4 Aars Forløb havde rettet sig²⁾. Dette manede imidlertid til Forsigtighed og gjorde det yderst betænkeligt paa et Tidspunkt, da de tidligere Pengesedler var ved at forsvinde og de nye at vinde Fasthed, pludselig at kaste for ca. 3 500 000 Rd. nye Papirpenge ud paa Markedet. Følgerne kunde let blive skæbnesvangre for Statens Pengevæsen og deri-

gennem ogsaa for den private Økonomi. Det var derfor af gode Grunde, at Finanskommissionen erklærede ikke at kunne tilraade Kongen at stadfæste Forslaget, fordi det stred »imod de Grundsætninger, hvorpaa Planen til det nye forbedrede Bank- og Penge-Væsen er bygget«¹⁾. Lige saa ringe Held havde Brandforsikringen med sit Ønske om et rentefrit Laan. Finanskommissionen erklærede Kongens Kasse for ude af Stand til i Løbet af faa Aar at udrede 3 500 000 Rd. og mente, at et udenlandsk Laan paa Grund af den spændte Situation kun vilde kunne opnaas paa særdeles ugunstige Betingelser, medens et indenrigsk Statslaan vilde drage store Summer ud af anden Virksomhed²⁾.

Brandforsikringens Forslag var saaledes bleven vraget. Selv om det var berettiget, og det var sket i en hensynsfuld Form med en Erklæring om, at Kommissionen ikke miskendte de Herrer Direktørers og Deliberationskommitteredes gode Hensigter, var det en Ydmygelse for Selskabet, der vilde være undgaaet, saafremt dets Repræsentanter havde haft Adgang til Kommissionens Sammenkomster. Værre var det, at en Del af den kostbare Tid var gaaet tabt. Det er derfor ikke til at undres over, at man inden for Brandforsikringen blev oprirret og gav et skarpt Svar³⁾:

»Vi beklage, at vort allerede gjorte Forslag ikke har fundet Kommissionens Bifald, vi beklage endnu mere, at vi finde os i den Nødvendighed at erklære, at dette er det eeneste, vore ringe Evner tillade os at udfinde, men allermeest beklage vi, at Kommissionen, som har foresat sig i næste Uge at gjøre sin Forestilling, venter et nyt Project fra Brandkassens 120 Committerede Interessenter, dem vi dog ikke i ringere end 8 Dage kan samle«.

Man erklærede derfor ikke at have videre at foreslaa og benyttede en Passus i Kommissionens Skrivelse til at give følgende spydige Tilføjelse:

»Vi glæde os paa egne og den gandske Stads Indvaaneres Vegne over ingenting mere, end at det, som en Følge af Kommissionens Forestilling, vil kunne ventes, at Hans Majestæt Kongen selv vil træde imellem som Konge og Landsfader, da vi af hans Viisdom og Godhed vente os langt mere for os selv og vore brandlidte Medborgere, end vi under den Forlegenhed, hvori det ulykkelige Tilfælde af sidste Ildebrand synes at have sat alle Vedkommende, ere i Stand til at spaae os af alt, hvad som endnu i denne Sag hidtil er passeret . . .«

D. 1. Juli holdt derefter Brandforsikringen Generalforsamling⁴⁾, paa hvilken Direktionen gennem et Optræk af alle Skrivelserne gjorde Interessenterne bekendt med de førte Forhandlinger og fik deres Godkendelse af det indgivne Forslag samt af Bestyrelsens Optræden.

Sagen laa nu udelukkende i Finanskommissionens Haand⁵⁾. Kommissoret af 16. Juni 1795 havde egentlig stillet den tre Opgaver. Den skulde overveje, hvorledes man kunde vedligeholde den almindelige Kre-

dit saavel med Hensyn til den offentlige som til den private Formue, hvilke Midler der bedst kunde bringe Liv i Handel og Industri, og endelig paa hvilken Maade man kunde skaffe Byggematerialier til de brandlidte, altsammen Hverv, der i en paafaldende Grad minder om de Spørgsmaal, som i 1728 blev rettet til den nedsatte Magistratskommission. Men medens denne paa en Gang havde søgt at løse alle Opgaver, endes Finanskommissionen straks paa Mødet d. 17. Juni 1795¹⁾ om først og fremmest at beskæftige sig med Brandforsikringen og faa afgjort, hvorledes den »enten ved sig selv alleene eller tillige ved Understøtning kunde holdes paa Fode«.

Saa vidt man kan skønne, har der inden for Kommissionen været fuldkommen Enighed om ikke at erklære Brandforsikringen fallit ved at overlade dens Formue til Deling mellem de brandlidte, men at sætte den i Stand til i størst mulig Udstrækning at yde Erstatning og derefter at fortsætte sin Virksomhed som hidtil. Skarpest kom denne Opfattelse til Orde gennem Ove Malling²⁾. At Brandforsikringen skulde gaa fallit, var efter hans Tanke »uretfærdig i Grundsætning, uoverensstemmende med Brand Kassens Grundlov, ødelæggende i sine Følger, unødvendig efter Tingenes Stilling«. Det var uretfærdigt, fordi saavel Interessenterne som deres Kreditorer altid havde regnet med fuldstændig Erstatning, og det var ulovligt, fordi Anordningen af 1733 formelt berettigede dem dertil. Følgelig var et Brud paa disse Forudsætninger »intet mindre end et Bedrageri«. Fik de brandlidte ikke fuldstændig Erstatning, vilde baade de og deres Panthavere lide saa stort et Tab, at en almindelig Usikkerhed i alle Kreditforhold blev Følgen. Andre fremhævede, at det vilde være umuligt at skabe en ny Brandforsikring, naar den ældre saa fuldstændig havde svigtet de Forhaabninger, der var bleven stillet til den, og fastslog, uanset hvilken Løsning paa Vanskelighederne der end kunde findes, at Brandforsikringen alene af den Grund burde vedblive at bestaa.

Spørgsmaalet blev dernæst, hvor vidt de brandlidte skulde have fuldstændig Erstatning eller afkortes et større eller mindre Beløb. Ganske vist indrømmede man, at det var »al Assurances Natur og Forpligtelse at give fuld Erstatning«, og skjulte ikke, at ethvert Brud paa dette Princip i Virkeligheden var ensbetydende med en Fallit. Konferensraad Colbjørnsen gjorde imidlertid med Rette gældende, at de brandlidte ikke i Anordningen af 1733 vilde kunne finde nogen juridisk Hjemmel for Krav, der oversteg Selskabets Formue³⁾, medens I. N. Tetens med uomstødelige Tal efterviste⁴⁾, at det, for overhovedet at faa Brandforsikringens Pengeforhold ordnet, var nødvendigt at nedskrive Gælden, efter hans Mening med 25 % eller til ca. 3 Mill. Rd. Finanskommissionen kunde saa meget mindre nære Betænkelighed ved dette Forslag, som den ældste Anordning for Brandforsikringen netop havde fastsat, at der i alle Branderstatninger skulde fradrages 25 % som Værdien af Grund

og Rudera, og først den følgende af 1733 havde nedsat Beløbet til 10 %. Resultatet af Drøftelsen blev, at man enedes om en Afkortning paa 20 %, naar Skaden var total, og, naar den var partiel, paa de sædvanlige 2 %¹⁾.

Efter at have fastslaaet disse almindelige Principer overvejede Finanskommissionen, hvorledes Erstatningsbeløbene kunde skaffes til Veje og udbetales de brandlidte. Resultatet forelaa d. 14. Juli 1795 i en omfangsrig Betænkning²⁾.

Til at udrede Erstatninger til et Beløb af 3 727 800*) Rd. raadede Brandforsikringen over en Formue paa 2 017 430 Rd. og manglede saaledes 1 710 370 Rd. Af praktiske Grunde satte man Formuen lig Halvdelen af Gælden, lod det staa hen, hvorledes den skulde udløses af de Ejendomme, hvori den var anbragt, og bestemte alene, at hver enkelt brandlidt skulde have Halvdelen af sit Erstatningsbeløb udbetalt kontant i Løbet af 4 Aar og indtil Forfaldsdagen oppebære 4 % Rente. Til at dække Underskuddet benyttede Kommissionen sig af de fremsatte Forslag om Kreditbeviser, fjernede de Misligheder, der var forbundet med dem, og endte med at foreslaa at betale den anden Halvdel af Erstatningsbeløbene med rentebærende Gældsbeviser eller Annuiteter, der skulde udtrækkes med 2 % hvert Aar, indfries med deres fulde Paaalydende og forrentes med 3 %. Forslaget var tiltalende. Forrentningen vilde give Beviserne Værdi som Hypoteker og som Betalingsmiddel Mand og Mand imellem, men var ikke saa høj, at der var Fare for, at Kapitalejere skulde opkøbe disse Annuiteter fremfor at anbringe deres Midler i faste Ejendomme. Ved at bestemme, at Annuiteterne efterhaanden skulde udtrækkes og indfries med deres paaalydende Værdi, haabede man — hvad dog ikke kom til at holde Stik — at holde deres Kurs oppe.

Til at indfri og forrente disse Annuiteter ejede Brandforsikringen i Øjeblikket intet, og den aarlige Præmieindtægt vilde langtfra være tilstrækkelig. Uden at lade sig paavirke af de Udtalelser, der var fremkommet fra enkelte Sider, indsaa derfor Kommissionen, at en almindelig Forhøjelse af Forsikringsafgifterne var en Nødvendighed, og foreslog at sætte Præmien til $\frac{4}{10}$ %, hvoraf $\frac{3}{10}$ % skulde anvendes til at afvikle Annuitetsgælden. For at lette de assurerede Betalingen, anbefalede man at forøge Terminernes Tal fra 2 til 4: 11. September, 11. December, 11. Marts og 11. Juni. En simpel Beregning viste imidlertid, at Brandforsikringen, trods denne klækkelige Forhøjelse, vilde være ude af Stand til at opfylde sine Forpligtelser. Det første Aar vilde der mangle ca. 36 000 Rd., det næste 27 000 etc. Finanskommissionen foreslog derfor at lade Statskassen yde et betydeligt Bidrag. Den fandt det rimeligt i Betragtning af »det ubehagelige, det afmægtige i Statskræfterne, som

*) Dette Tal er ikke helt nøjagtigt. Jvfr. S. 251.

det forkynder, naar $\frac{1}{4}$ af Hovedstaden skulde længe og for en stor Deel hvile i sine Ruiner«. Desuden glemte den heller ikke at gøre opmærksom paa, at jo langsommere Byens Genopførelse fandt Sted, desto længere Tid vilde det vare, inden dens Næringsliv igen kom paa Fode. Virkningerne heraf vilde snart kunne spores for Statens Finanser i en Formindskelse i Toldindtægter, Konsumtion, Ekstraskat etc., og for de offentlige Stiftelser, hvis udlaante Midler var udsat for at gaa tabt. Kommissionen fandt det ud fra disse Motiver forsvarligt, at Staten, altsaa det hele Land, gennem et direkte Tilskud var med til at raade Bod paa de Ulykker, Branden havde forvoldt i Hovedstaden, og foreslog at give et aarligt Tilskud paa 30 à 40000 Rd., samt at eftergive Kwartprocent-skatten af Brandforsikringens udlaante Kapitaler. Den regnede ved Hjælp af et saadant Bidrag i Forbindelse med den forhøjede Præmie at sætte Brandforsikringen i Stand til at forrente og i Løbet af 31 Aar at indfri samtlige Annuitetsbeviser. Eksempelvis vilde i 1796 36 Numre à 1000 Rd., i 1811 57 og i 1826 de sidste 90 blive udtrukket¹⁾. Der var saa endda ikke taget Hensyn til de Bygninger, som vilde blive genopført og assureret, og hvis Afgifter vilde sætte Selskabet i Stand til endnu hurtigere end beregnet at afvikle Gælden. Det var en Selvfølge, at, saasnart dette var sket, skulde saavel den kongelige Gave som Interessenternes ekstraordinære Bidrag bortfalde.

Forudsætningen for Forslagets Gennemførelse var imidlertid, at der blandt Interessenterne var Enighed om dets Billighed og Vilje til at bære de forøgede Byrder, der blev lagt paa dem. Den Mangel paa Offervillighed, om hvilke Horns Betænkninger var Vidnesbyrd, og som endog havde bevæget enkelte Husejere til straks at melde sig fra, lovede langtfra godt. Det var derfor i høj Grad betimeligt, at Finanskommissionen samtidig med at ordne Erstatningsspørgsmaalet foreslog Bestemmelser; der gjorde det umuligt, at selv en almindelig Uvilje kunde komme til at skade Brandforsikringen. Midlet var Indførelsen af Forsikringstvang og Monopol inden for Selskabets territoriale Omraade.

Forsikringstvang var paa dette Tidspunkt ikke noget nyt i Danmark, idet en saadan Ordning lige fra 1761 havde været gennemført i den almindelige Brandforsikring for Bygninger i de danske Købstæder og var bleven bevaret i Anordningen af 29. Februar 1792²⁾. I Hovedstaden kom Tvangen til at omfatte offentlige saa vel som private Ejendomme. Kun lod man det staa hen, hvor vidt den ogsaa skulde gælde de militære Etaters Bygninger, dels fordi man ikke vidste, om disses Styrelse ønskede Assurance, dels fordi det for Brandforsikringen kunde være en tvivlsom Fordel at overtage Risikoer som f. Eks. Arsenalerne, der paa Grund af de Oplag og Virksomheder, de rummede, hørte til de mest brandfarlige.

Indførelsen af Forsikringstvang og Monopol betød en Grundforan-

dring i Selskabets hele Organisation og maatte nødvendigvis ledsages af Ændringer i Styrelsen og Forretningsførelsen. Saa længe det var enhver Husejers private Sag, om han ønskede Forsikring, maatte han afgøre med sig selv, om nu ogsaa den Sikkerhed, han opnaede, var Afgifterne værd. Anderledes forholdt det sig, naar Regeringen gjorde Assurance til en paabudt Foranstaltning; der paahvilede da Staten en Forpligtelse til at sørge for, at Husejerne i givet Tilfælde var sikre paa Vederlag. Finanskommisjonen havde den stærkeste Følelse af det berettigede i dette Krav og foreslog i den ny Anordning at optage et Løfte om, at

56. Frederiks Koloni paa Slotspladsen. Stik af J. G. Fridrich.

Regeringen vilde træffe Forholdsregler, som skulde vanskeliggøre en Gentagelse af den sidste Katastrofe og i det hele formindske Brandfaren. Det skulde opnaas ved en Forbedring af Brandvæsenet, hvorom en særlig Kommission skulde fremsætte Forslag, og ved at udvide eller fjerne de snevreste Gader. Hovedsagen maatte dog være at give Interessenterne Sikkerhed for, at de, naar Ulykken ramte dem, fik Erstatningen udbetalt. Finanskommisjonen regnede med, at et Fond paa 500 000 Rd. vilde være tilstrækkeligt dertil. Men hvorledes tilvejebringe det? Da Brandforsikringens hele Formue gik med til Udbetaling af Erstatning til de brandlidte, og Størstedelen af Interessenternes Præmie for lange Tider var beslaglagt til Afbetaling og Forrentning af Selskabets Gæld, var de Indtægter, hvoraf et Fond kunde opspares, ikke store, nemlig kun hvad der efter Udredelse af Brandskadeerstatninger og Ad-

ministrationsomkostninger blev tilbage af Interessenternes dertil beregnede Afgifter: Foruden $\frac{1}{3}$ af den aarlige Præmie de 2 Rd., som skulde betales ved Ejerskifte samt de 2 β aarlig af hvert forsikret 100 Rd. i Kontorafgift. Da Præmien var bleven saa stærkt forøget, fandt man det nødvendigt at nedsætte den sidste Afgift til det halve af dens tidligere Beløb og strøg, for at skaffe de brandlidte en Lettelse, fuldstændig Indskuddet. Dette betød imidlertid, at man selv i heldigste Tilfælde højst kunde regne med et aarligt Overskud paa 16—20 000 Rd. og saaledes vilde være mange Aar om at opspare den halve Million.

Det var under disse Forhold ikke mere end billigt, at Finanskommissionen optog et Forslag, der tidligere havde været fremsat i Forbindelse med Omorganisationen af Købstædernes Brandforsikring¹⁾, og som gik ud paa at ledsage Indførelsen af Forsikringstvang og Monopol med Statsgaranti for et Beløb af 500 000 Rd. Den skulde for Brandforsikringens Vedkommende gælde, indtil Interessentskabet selv havde opsparet dette Beløb. Da Junidagene imidlertid havde vist, at en Ildebrand i Kjøbenhavn kunde faa saa stor en Magt, at betydeligt mere end $\frac{1}{2}$ Million Rd. udkrævedes til Erstatning, kom Finanskommissionen ogsaa ind paa en anden Forholdsregel, der tilsigtede yderligere at betrygge Interessenterne, men som medførte en mindst lige saa stor Ændring i Brandforsikringens Organisation som Forsikringstvangen: Man anbefalede at gøre Kassen gensidig. Under Forhandlingerne i 1730 om Brandforsikringens Oprettelse havde den samme Tanke været fremme, men var atter falden bort^{*)}. Derimod var den senere bleven gennemført saavel i Købstædernes som i Landbygningernes Brandforsikring. Nu foreslog man for det københavnske Selskabs Vedkommende, at Erstatning for Brandskader, der oversteg Brandforsikringens Fond (foreløbig Garantikapitalen), skulde tilvejebringes ved Fordeling paa Kassens samtlige Interessenter, dog saaledes at det ekstraordinære Bidrag ikke maatte overstige 1% om Aaret.

Det var ogsaa et Led i Bestræbelserne for at styrke Brandforsikringens Stilling, naar man søgte at skaane den for særlig store Tab ved at indføre et Maksimum, ud over hvilket en Bygning ikke maatte assureres. Ved Brandforsikringens Oprettelse havde en lignende Ordning været paatænkt, men var ligeledes bleven opgivet^{**)}. Nu da Selskabet stod paa bar Bund, og en Begrænsning af den enkelte Risikos Størrelse paa Grund af Bygningernes forøgede Kostbarhed vilde være af større praktisk Betydning end den Gang, foreslog man at sætte 50 000 Rd. som Maksimum for den enkelte Ejendom. Havde den større Værdi, stod det Ejeren frit for at assurere det overskydende, hvor han fandt for godt.

*) Se S. 38 ff.

***) Se Smstds.

Baade det aarlige Tilskud og den kongelige Garanti, saa vel for Annuiteterne som for Opfyldelsen af Interessenternes Erstatningskrav til Kassen, betød en overordentlig Hjælp for Brandforsikringen. Det var derfor ikke mere end rimeligt, at Finanskommissionen ønskede at sikre Regeringen en vedvarende Indflydelse paa dens Styrelse og Tilsyn med dens økonomiske Forhold. Ud fra denne Betragtning foresloges det at forøge Direktørernes Antal til 6, hvoraf de 3, indtil den kongelige Understøttelse hørte op, skulde udnævnes af Kongen; efter dette Tidspunkt kun den ene. Desuden ønskede man, at en kongelig Bygmester for Fremtiden skulde deltage i alle Vurderingsforretninger, og at en Oversigt over Brandforsikringens økonomiske Tilstand skulde indsendes til Kancelliet og af dette forelægges Kongen. Endelig benyttede man Lejligheden til at omforme Organisationen af de Kommitteredes Forsamling. Naar tidligere en af dem var død eller havde maattet udtræde, fordi han havde solgt sin Ejendom, var det de øvrige 9 i vedkommende Kvarter, der udpegede Efterfølgeren. Det blev nu bestemt, at Valget af Kommitterede var en Ret, der tilkom hvert Kvarters samtlige Interessenter.

Finanskommissionen havde haft en heldig Haand med Løsningen af de Opgaver, der var bleven stillet den. Ganske vist rummede dens Forslag paa enkelte Punkter Farer, der ikke var forudset. F. Eks. var det tvivlsomt, hvor vidt Annuiteternes Kurs kunde holdes oppe og de brandlidte skaanes for ved deres Værdiforringelse at lide større Tab end Afkortningen af 20 %. Forsikringstvungen og Monopolet kunde maaske ogsaa i det lange Løb vise sig mindre heldig ved at gøre Brandforsikringens Ledelse utilbøjelig til at følge med i de Fremskridt, Brandforsikringsteknikken vilde gøre. Ankerne vejede dog kun lidt over for det Faktum, at det virkelig var lykkedes Ernst Schimmelmänn og hans Kolleger i Kommissionen at finde en praktisk Løsning paa Vanskelighederne. De brandlidte havde Udsigt til at faa en Erstatning udbetalt, der kunde antages at sætte dem i Stand til at bygge, de ikke-brandlidte til at bevare deres Brandforsikring og Byen til at undgaa den Rystelse i alle Kreditforhold, som Selskabets Fallit vilde have medført. Endelig er det Finanskommissionens store Fortjeneste at have fremsat Forslag til en Organisation af Selskabet, som det kunde beholde i Hovedsagen uforandret lige til 1871.

Finanskommissionen havde afgivet sin Betænkning d. 14. Juli 1795. Allerede Dagen efter kom den for i Gehejmestatsraadet og blev, som det var rimeligt, kun lidet ændret. Paa enkelte Punkter fæstnede man Kommissionens noget ubestemte Forslag. Den kongelige Gave blev fastsat til 35 000 Rd. aarlig, som skulde betales, indtil Gælden var afdraget. Derimod ønskede Statsraadet ikke en Gang for alle at give Regler for Reservefondets Størrelse, men lod staa hen, hvor vidt 500 000 Rd. altid

vilde være tilstrækkeligt. Endelig mildnede man de Krav, der blev stillet til Interessenterne, ved at antyde Muligheden af Nedsættelser. Viste det sig nemlig, at det aarlige Overskud, naar Afdraget og Forrentningen af Annuitetsgælden planmæssig havde fundet Sted, alligevel oversteg 10 000 Rd., mente man, at der kunde blive Tale om en Nedsættelse i de $\frac{3}{10}\%$, som skulde benyttes til Gældens Afbetaling. Naar Fondet var vokset til 500 000 Rd., kunde der ogsaa være Tale om en yderligere Præmienedsættelse. Til Slut ønskede Regeringen at forbeholde sig Ret til, selv efter at den kongelige Gave og Garanti var bortfaldet, at udnævne 3 af Kassens Direktører.

Med disse Ændringer blev det befalet Danske Kancelli at udfærdige en Anordning. Den udkom d. 17. Juli 1795 og blev straks bekendtgjort¹⁾.

Dens Indledning var i flere Henseender karakteristisk. Landets Enevoldshersker henvendte sig direkte til den kjøbenhavnske Brandforsikrings Interessenter og begrundede offentligt, hvorfor han ikke havde kunnet bifalde deres Repræsentanters Forslag. Desuden benyttede han Lejligheden til at understrege Selskabets Betydning for det økonomiske Liv og Berettigelsen af, under en Krise som den nuværende, at lade Staten tage det under Armene, samt betonedede sin særlige Grund til at komme sin Hovedstads Indbyggere til Hjælp. »Saa meget mere tager Vort Hjerter Deel i denne Sag som Vi Selv, i næst afvigte Aar, da Ilden ødelagde Vores Kongeholig, have seet saa udmærkende Prøver paa Kjøbenhavns Indvaaneres Hengivenhed for Os og Vort Huus«. Disse Ord knytter Traaden mellem Borgerskabets Optræden ved Slotsbranden og Regeringens Aaret efter, da Ulykken ramte Kjøbenhavn. Ligesom Kristiansborg Slots Undergang løste Hovedstadens royalistiske Stemninger, gav Bybranden 1795 Anledning til at vise, at Enevældens gamle Forkærlighed for dens Hoved- og Residensstad heller ikke var uddød. Blandt alle de mange Begunstigelser, som er bleven Kjøbenhavn til Del under Enevælden, er Anordningen af 17. Juli 1795 og de Gaver, den gav Løfter om, ikke den mindste.

Efter Udstedelsen af Anordningen af 17. Juli 1795 paahvilede det Selskabets Bestyrelse paa Grundlag af dens Paabud at faa Erstatningsspørgsmaalet afgjort og Brandforsikringens Nyordning gennemført. I begge Henseender viste det sig imidlertid, at kun Hovedlinierne var trukket op, og at supplerende — paa enkelte Punkter ændrende — Bestemmelser blev en Nødvendighed. Aarene efter 1795 var opfyldt af dette Arbejde.

Brandforsikringens Nyordning fik i flere Henseender sin Karakter af de Mænd, som gennemførte den. I det 18. Aarhundrede havde Direktionerne i Reglen været tilbøjelige til først at træffe deres Afgørelser, naar

der forelaa særlige Tilfælde, men ikke bekymret sig om at udtænke Bestemmelser, der passede paa Spørgsmaal, som sent eller maaske aldrig

57. Frihedsstøtten og Udsigt mod Kjøbenhavn ca. 1800. Tegning. Kobberstiksamlingen.

vilde komme til at ligge for. Efter 1795 blev Direktørposterne imidlertid ikke længer udelukkende besat med Mænd af det næringsdrivende Borgerskab, for hvem Stillingen var et Tillidshverv, men for Halvdelen

Vedkommende med Embedsmænd, hvis bureaukratiske Løbebane havde givet dem deres Præg, og som førte det med sig over i Brandforsikringen. Disse Direktører ønskede saa vidt muligt i alle Forhold at have lovmæssige Forskrifter for deres Optræden og var samtidig mere end deres Forgængere tilbøjelige til med Anordningerne i Haanden strengt at kræve Bestemmelserne overholdt. Disse Egenskaber præger næsten alle Sider af det organisatoriske Arbejde, der udførtes i 1795 og flg. Aar.

Med Hensyn til *Styrelsesforholdene* viste det sig i Fremtiden først og fremmest af Betydning, at Brandforsikringen, fra at være en under Magistratens Kontrol selvstyrende Institution, i Stedet for blev i højeste Grad afhængig af Centraladministrationen, særlig Danske Kancelli*). I Øjeblikket var det dog Ændringen i Direktionens Sammensætning, som lagde Beslag paa Opmærksomheden. Forinden Nyvalgene fandt Sted, supplerede man Anordningen, hvis Bestemmelser paa dette Punkt var ufyldstgørende. Medens den nemlig erklærede, at Kommitterede og Deliberationskommitterede valgtes af »samtlige Interessenter i ethvert Kvarteer, . . . af deres Middel«, havde den om Valget af de tre Direktalene foreskrevet, at det paa hvilede de Kommitterede, men ikke udtrykkelig begrænset Valgbarheden til disses egen Kreds. De Deliberationskommitterede besluttede derfor¹⁾ at forespørge Generalforsamlingen, »om ikke Regelen for Valget af Directeurer burde være denne, at, da samtlige Stadens Gaarde- og Huus-Eiere, som interesserer i Cassen, vælge de 120 Committerede Interessenter, saa skulde disse aleene tilligemed Cassens nærværende Directeurer sættes paa Valg«. Desværre raader der nogen Uklarhed over den Afgørelse, som blev truffet paa Generalforsamlingen d. 12. August 1795²⁾. Da en formel Stadfæstelse af Udtalelsen ikke fandt Sted, kunde det ligge nær at fortolke Tavsheden som Udslag af et Ønske om ikke at binde sig i Fremtiden; den er dog snarere Udtryk for stiltiende Tilslutning. Dette er i hvert Fald Tilfældet med Spørgsmaalet om Genvalg³⁾ og stadfæstes for Valgbarhedens Vedkommende ved den følgende Praxis, at alle Direktørerne var Interessenter. Da der langt om længe kom til at foreligge en Undtagelse, havde det sine særlige Grunde og gav da ogsaa Anledning til Strid.

Generalforsamlingen d. 12. August 1795 afgjorde ogsaa Spørgsmaalet om Direktørernes Løn og Funktionstid. Det viste sig, at den stærke Meningsforskel, som i det 18. Aarhundrede havde givet sig til Kende herom, endnu langtfra var bilagt. Det var kun med 38 mod 36 Stemmer, at Lønningen blev vedtaget; dens Størrelse skulde være den samme som de kongelig udnævnte Direktørers, men maatte ikke overstige 300 Rd. Finanskollegiet mente ogsaa, at dette Beløb var tilstrækkeligt⁴⁾. Funktionstiden blev 3 Aar, dog saaledes at de først valgtes efter Udløbet af

*) Se derom nærmere Side 291 ff.

dette Tidsrum ikke skulde afgaa paa en Gang, men med 1 hvert Aar. Rækkefølgen for Afgangen bestemtes ved Lodtrækning.

Generalforsamlingens Sammensætning gav Anledning til forskellige Drøftelser og Beslutninger. Først og fremmest maatte man vedtage¹⁾, at Interessenter, hvis Huse var brændt, ikke kunde fungere som Kommitterede, med mindre de havde genopbygget deres Ejendomme eller købt nye. Besiddelse af en Grund og en dertil knyttet Fordring til Kassen var ikke tilstrækkelig Adkomst. Dernæst var der Vanskeligheder med Valgmaaden. Hittil var de ledige Pladser bleven besat af de øvrige Kommitterede; nu skulde disse vælges ved Afstemning af vedkommende Kvarters samtlige Interessenter. Spørgsmaalet var, hvor hurtigt denne Ordning kunde gennemføres. Direktionen og de Deliberationskommitterede²⁾, der snarest muligt ønskede en Generalforsamling afholdt, anbefalede først, at de daværende Kvarterskommitterede skulde vedblive at fungere og den ny Bestemmelse kun anvendes ved Vakancer³⁾, men opdagede snart, at dermed ikke var vundet ret meget, da ikke mindre end 14 Pladser var ledige. De ansøgte derfor om ogsaa ved disse Nybesættelser at maatte holde sig til den gamle Ordning⁴⁾. Kancelliet krævede imidlertid den ny Regel benyttet ved Suppleringsvalg og tillod kun de en Gang valgte at blive siddende⁵⁾.

Den Maade, paa hvilken de Kommitterede blev valgt, vakte i øvrigt nogen Misfornøjelse. Den Deliberationskommitterede J. L. Zinn gjorde sig til Talsmand for den⁶⁾. Han fandt det lidet betryggende, at Rodemestrene skulde omdele Stemmesedler, paa hvilke Husejerne, uden indbyrdes Samraad, skulde nedskrive deres Vota, og anbefalede ved hvert Nyvalg at sammenkalde Kvarterets samtlige Interessenter til under Ledelse af dets øvrige Kommitterede at besætte den ledige Plads. Generalforsamlingen var enig heri⁷⁾ og fik ogsaa Direktionen til langt om længe at forelægge Kancelliet Sagen⁸⁾. Den gjorde det med den størst mulige Kølighed, idet den sagtens var klar over, at en saadan Ændring i Valgmaaden vilde gøre det lettere at rejse en Opposition. Den opnaaede ogsaa, at Kancelliet afviste Kravet om en Forandring⁹⁾. Endnu et Spørgsmaal, der stod i Forbindelse med Generalforsamlingen, blev rejst, nemlig hvor vidt man ved Direktørvalgene kunde stemme ved Fuldmagt eller skriftlig indsende sit Votum. Det første blev benægtet i 1800¹⁰⁾, medens man angaaende det sidste i 1805 besluttede¹¹⁾, »at de fraværendes skriftlig indsendte Stemmer ikke ved dette ny Valg skulde komme i Betragtning«.

Ved Ordningen af Brandforsikringens Styrelsesforhold gjaldt det først og fremmest i Enkeltheder at udforme Anordningens Bestemmelser samt fastsætte nye, der kunde gøre dens Forskrifter til et sammenhængende Hele. Anderledes forholdt det sig med *Reglerne for Forsikringsvirksomheden*, der med en enkelt Undtagelse var tilstrækkelig

udtømmende, men hvis Gennemførelse enten stødte paa Modstand eller gav Anledning til andre Vanskeligheder, der maatte overvindes.

Den vigtigste Forandring var Indførelsen af lovmæssig Forsikringstvang. Selv om en enkelt Skribent paastod, at dermed var sket et Indgreb i Ejendomsretten¹⁾, og P. A. Heiberg i sin »Sprog-Grandskning« hævdede, at det var »*admirabelt* at tvinge Folk til at assurere deres Huse; thi det er en Vei til at forøge Ildebrande«, tyder alt dog paa, at denne Reform ikke i nogen videre Udstrækning vakte Uvilje. Dette havde sin nærliggende Aarsag. D. 30. September 1795 var Policernes Antal 3427, men Aarsdagen derefter, da Tvangen var traadt i Kraft, ikke mere end 2534; Nedgangen var altsaa 893. 918 Policer var i dette Aar bleven kasseret, fordi de samlede Forsikringssummer var udbetalt i Anledning af Totalskader under den store Ildebrand. Forskellen — 25 — svarer da nogenlunde til Antallet af Ejendomme, der paa Grund af Forsikringstvagens Indførelse maatte indmelde sig i Brandforsikringen, og viser, at dens Indførelse vel har kunnet standse Husejere, som paa Grund af de forøgede Afgifter har næret Ønske om at udtræde, men ikke har været af nævneværdig Betydning i Henseende til at forøge de forsikredes Antal. I Praksis kom Forsikringstvagens Indførelse derfor væsentlig til at virke over for Bygninger, som var i det offentlige Eje og som hidtil kun for en ringe Del havde været assureret.

Det første Spørgsmaal, som blev rejst, gjaldt Assurance af de militære Etablissementer. Anordningen af 17. Juli havde udtrykkelig krævet de Bygninger forsikret, som hørte til den kongelige civile Etat, men havde ladet Spørgsmaalet om de militære staa hen. Da der derfor blev fremsat en Anmodning om deres Forsikring, mente Kancellisekretær Hoftved²⁾, at Tavsheden kun kunde betyde, at Lovgiveren »har haft sin bestemte Hensigt og villet distingvere«, idet disse Bygninger paa Grund af deres Benyttelse var udsat for særlig Brandfare. Hoftved skelnede saaledes imellem Forsikringstvang for Husejerne, in casu Staten, og for Brandforsikringen, men trængte ikke igennem med sin Opfattelse³⁾.

Større Besvær voldte Forsikringen af Byens Kirker³⁾. For de af dem, der var under offentlig Bestyrelse eller som Petri Kirke meget velhavende, gik det let nok. Trinitatis og Frue Kirke vurderedes henholdsvis til 288 800 og 252 100 Rd. og blev ansat til den højst tilladte Forsikringssum 50 000 Rd. Det samme gjaldt Helligaandskirken (105 400 Rd.), Petri (61 200 Rd.), Frelsers (152 700 Rd.) og Holmens Kirke (102 300 Rd.). Derimod mødte der Vanskeligheder med den reformerte Kirke (vurderet

³⁾ Derimod søgte Brandforsikringen ingen Sinde at gennemføre Forsikringstvangen over for de militære Etablissementer, af hvilke adskillige aldrig blev assureret.

og forsikret for 35 300 Rd.), Frederiks tyske Kirke paa Christianshavn (vurderet til 125 800 og forsikret for 50 000 Rd.) og det katolske Kapel i Bredgade, hvis Værdi var 10 600 Rd. Angaaende det sidste, der betragtedes som tilhørende det østrigske Gesandtskab, indgav Generalkonsul Rosenhard en Klage til Udenrigsdepartementet, men opnaaede ikke formelt at faa det undtaget¹⁾. Præmie blev der imidlertid ikke betalt før efter 1819, da Kapellet blev ombygget, og Menigheden ønskede Assurance i Orden²⁾. Størst Vanskelighed havde Brandforsikringen med Reformert Kirke og Frederiks tyske Kirke, hvis Menigheder var alt

58. Vesterport, set fra Bysiden. ca. 1800. Kopi efter Tegning af C. W. Eckersberg. Raadhuset.

andet end velhavende, og hvem det derfor var højst besværligt at betale Afgifterne. Gang efter Gang indgav de Ansøgninger³⁾, snart til Brandforsikringen, snart til Kancelliet, og søgte at faa Forsikringssummerne nedsat. Den stærke Fremhæven af den ringe Brandfare, der kunde begrunde en Særstilling, kunde imidlertid med lige saa stor Berettigelse være anvendt over for en stor Del af Byens Ejendomme og vilde da have krævet en almindelig Hensynstagen til Brandfaren. Det mærkeligste var dog, at man ikke benyttede den ringe Risiko til at forlange, at Brandforsikringen for en lavere Præmie skulde staa inde for den hele Forsikringssum, men mente, at man af den Grund burde have Ret til selv at bære Størstedelen af Risikoen. Det var saaledes Forsikringssummen og ikke Afgiften, man ønskede formindsket. Kancelliet var stemt for at opfylde Anmodningerne⁴⁾. Kirkernes Beliggenhed var

isoleret, de havde intet Ildsted, og deres Mure var saa solide, at en Ildbrand næppe vilde ødelægge dem. Det var derfor enigt med Menighederne om den ringe Brandfare, der truede de paagældende Bygninger, og var til Sinds at anbefale Kongen, at Forsikringssummen blev nedsat. Over for alle saadanne Betragtninger holdt Brandforsikringen fast ved Anordningens Paabud og gjorde gældende¹⁾, at der vel ikke var særlig Fare for, at en Ildbrand skulde opstaa inde i Kirkerne, men at Erfaringen dog havde lært, at der udefra kunde ramme dem ganske de samme Ulykker som andre Bygninger. Hvad angik Frederiks tyske Kirke, glemte man heller ikke at gøre opmærksom paa dens Beliggenhed nær ved 2 Skibsværfter, hvor man daglig benyttede Ild og brandbare Sager²⁾. Man opnaaede ogsaa at sætte sit Standpunkt igenem og hindre, at Forsikringssummerne blev nedsat.

I Forbindelse med Forhandlingen om, hvilke Risikoer Brandforsikringen skulde overtage i varig Forsikring, kan omtales 2 Spørgsmaal om foreløbig Assurance. Rundt om i Byen havde de brandlidte skaffet sig den nødtørftigste Husly. Mange af Boligerne var kun Hytter uden Værdi eller Skure støttet til Murrester. Ikke faa var dog forholdsvis solide som f. Eks. Frederiks Koloni paa Slotspladsen og adskillige andre Huse, der var opført i Spekulationsøjemed eller af Velgørenhed. Ejerne ønskede dem derfor forsikret og mødte ogsaa Velvilje hos Direktionen³⁾. Kun mente den, da Anordningen af 17. Juli alene tog Hensyn til varige Ejendomme, og de nyopførte Bygninger heller ikke opfyldte Lovens Krav om Byggemaade, at maatte have en særlig kongelig Tilladelse dertil. Direktionen fandt det ogsaa umuligt at paase, naar disse foreløbige Bygninger blev nedrevet, og ønskede derfor at begrænse Varigheden af denne Risiko til det mindst mulige. Af disse Grunde foreslog den, at saadan Forsikring kun maatte tegnes for eet Aar ad Gangen, og at Fornyelse, hvis Bygningerne fik Lov at ligge, skulde finde Sted paa hver Aarsdag efter Policens Underskrift. Kancelliet sluttede sig hertil⁴⁾ og bestemte desuden, at slige Forsikringer kun maatte fornyes 2 Gange, idet det gik ud fra, at de foreløbige Bygninger efter 3 Aars Forløb vilde være overflødige. Den anden Form for foreløbig Assurance, der blev en Følge af Branden 1795, førte til en virkelig Nydannelse inden for Brandforsikringens Organisation. Talen er om Assurance af nye Byggeforetagender etagevis, efterhaanden som Arbejdet skrider frem. Magistraten gik i Spidsen⁵⁾ og tilsendte Kancelliet et dertil sigtende Forslag, som ogsaa fik Direktionens Tilslutning⁶⁾ og derpaa blev meddelt Byens Husejere ved Bekendtgørelse fra Brandforsikringen d. 11. December 1795⁷⁾.

Alt dette angik, hvilke Bygninger der kunde eller skulde assureres i Brandforsikringen. I Modsætning til, hvad der tidligere havde været Tilfældet, havde Anordningen af 17. Juli 1795 ogsaa givet Forskrifter

for de enkelte Assurancesummers Størrelse og forbudt, at de oversteg 50 000 Rd. Man havde derved villet skaane Brandforsikringen for Risikoer, som kunde paaføre Kassen særlig store Tab, men overset, at flere af disse, f. Eks. Rosenborg Slot og Frederiks Hospital, maatte betragtes som nogle af de bedste Forsikringsobjekter. Samtidig rejste der sig en Vanskelighed. Før 1795 havde adskillige Bygninger været forsikret højere end det nu fastsatte Maksimum, i alt til et Beløb af 1 360 100 Rd. Af denne Sum var der bleven betalt Indskud og Præmie efter den gamle Fundats og tillige ifølge Anordningen af 17. Juli for den Tid, der var forløbet, inden Omvurderingen naaede til disse Bygninger. Det var derfor uretfærdigt pludselig at unddrage Brandforsikringen Ansvar for en Risiko, af hvilken der i en længere eller kortere Aarrække var bleven betalt Afgifter. Direktionen forelagde Kancelliet Spørgsmaalet¹⁾ og opnaaede ogsaa en kgl. Resolution for, at de Bygninger, der hidtil havde været assureret for en højere Sum end 50 000 Rd., maatte vedblive at være det, naar Bygningernes Ejere eller Bestyrere ønskede det²⁾.

For et Brandforsikringsselskab var det selvfølgelig af største Vigtighed, at Vurderingsforretningerne over de assurerede Ejendomme, der udgjorde Grundlaget for dets Virksomhed, til enhver Tid var i Overensstemmelse med Bygningernes Tilstand og med størst mulig Nøjagtighed angav deres Værdi. Paa dette Omraade var Selskabet imidlertid uheldigt stillet, idet de ældre Forretninger var foretaget til meget forskellige Tider og efter uensartede Regler. I Tilfælde af totale Ildebrandskader betød det, at enten Kassen eller de brandlidte uretmæssigt led Tab, ved Partialskader, at Selskabet ved at istandsætte Bygningen kunde faa større Udgift, end det var forpligtet til. Finanskommisionen havde derfor ogsaa haft sin Opmærksomhed henvendt paa dette Punkt og faaet bestemt, at der snarest muligt og paa Kassens Bekostning skulde foretages en Generalvurdering af samtlige under Brandforsikringen assurerede Ejendomme, og tillige at en saadan almindelig Vurdering i Fremtiden for de grundmurede Bygningers Vedkommende skulde afholdes hvert 20. eller 25. Aar, for Bindingsværkshuse endog hvert 10. eller 15. Aar. Til disse Paabud knyttedes en Befaling til, at Mestrene under deres Arbejde skulde paase, at Bygningerne var opført og indrettet i Overensstemmelse med de gældende Forskrifter: Plakaten af 29. Januar 1748 og Forordningerne af 19. Maj 1749 og af 4. Juli 1795. I modsat Fald skulde de indberette det til Direktionen, som lod Meddelelsen gaa videre til Kancelliet.

Gennemførelsen af disse Bestemmelser voldte de største Vanskeligheder og stødte paa heftig Modstand. Allerede Kravet om Tilsyn med Ejendommenes Overensstemmelse med Byggeforskrifterne var ubehageligt. De forsikrede blev selvfølgelig misfornøjet, naar Direktionen indberettede til Kancelliet³⁾, at Vurderingsmestrene havde fundet Uoverens-

stemmelser med Reglerne, saaledes som det f. Eks. skete med et Hus i Skindergade, hvor der efter Branden var bleven tilbygget en Svalegang af Tømmer, og Følgen blev, at Ejeren under Trusel af Bøder fik Tilhold om at forandre den¹⁾. En endnu større og almindeligere Forbitrelse vakte det, at Omvurderingen gav Anledning til Nedsættelser i Forsikringssummerne. I Almindelighed dannede disse nemlig Grundlaget for Hypotek kreditten. Blev de pludselig formindsket, havde det til Følge, at de hidtidige Pantekreditorer følte sig utrygge og enten op-sagde eller krævede udbetalt en Del af deres Prioritetslaan. Nedskrivninger i Assurancebeløbet blev saaledes ensbetydende med en Forringelse af Ejernes Formue, der kunde sætte dem i den alvorligste Forlegenhed, og hvis de fandt Sted i større Udstrækning, skabe Usikkerhed i Kreditforholdene og medføre et almindeligt Prisfald. For Kreditorerne var det desuden betænkeligt, at Brandforsikringens Direktion ikke vilde sørge for, inden Nedsættelsen traadte i Kraft, i god Tid og i behørig Form at underrette dem derom. Den fandt det tilstrækkeligt 14 Dage forud for de sædvanlige Opsigelsesterminer ved Hof- og Stadsretten at lade protokollere de trufne Forandringer²⁾.

Alt dette vakte betydeligt Røre og bevægede Overformynderiet og Magistraten til at tage sig af Husejernes og deres Prioritetshaveres Interesser³⁾. De opnaaede ikke at faa undtaget 10 %'s Forringelse fra Nedskrivning, men satte dog igennem, at Brandforsikringskontoret skulde sende Underretning til de i øvrigt ganske faa Prioritetshavere, for hvis Panter Assurancen blev nedsat.

Selv efter at dette Spørgsmaal var afgjort, kunde den almindelige Omvurdering endnu ikke tage sin Begyndelse. Under det omfattende Arbejde, som forestod, maatte det nemlig føles som en alvorlig Hindring for at opnaa et ensartet Resultat, at de Forskrifter, hvorefter Vurderingsmestrene gik frem, stammede fra meget forskellige Tidspunkter og utvivlsomt overlod alt for meget til det personlige Skøn. Selskabets Ledelse ønskede derfor først at faa alle de ældre Bestemmelser, forøget med nye, som man ansaa for nødvendige, sammenarbejdet til et Hele. Resultatet af Bestræbelserne blev Instruksen af 15. Juli 1796 for den kongelig udnævnte Tilsynsmand og for Brandforsikringens Vurderingsmestre samt — hvad der nu for første Gang kom til at foreligge — en Tabel, der angav Værdien af Bygninger af forskellig Størrelse og Bygge-maade. Den sidste, der byggede paa en Middelpriis for Bygningsmaterialier, skyldtes Murmester Møller og Tømmermester Wahl⁴⁾, og er ligesom Instruksen — efter Fagfolks Udtalelse — et yderst fremragende Arbejde, som med den procentvise Forhøjelse af Værdiansættelsen, der efterhaanden blev nødvendig, i lange Tider uforandret har kunnet benyttes som Grundlag for Brandforsikringens Vurderingsforretninger⁵⁾.

Betalingen for Vurderingerne blev næsten uforandret. Dog skulde

de to Haandværksmestre, naar Ejendommen blev ansat til under 1000 Rd., hver have 1 Rd. (tidligere var det 4 p), naar dens Værdi var mellem 1000 og 2000 Rd., 1 Rd. 2 p , og var den derover, 2 Rd. For Mestrene var Forandringen ikke stor, derimod var det en ikke ringe Merudgift for Husejerne, at de nu foruden de to Vurderingsmænd ogsaa skulde lønne den kongelige Tilsynshavende, hvis Betaling, for saa vidt den paahvilede Interessenterne, var den samme som Haandværksmestrenes. Vurdering af enkelte Etager betaltes med i det højeste 2 à 3 p *)). Ligesom tidligere maatte Mestrene, naar det forlangtes, med Ed bekræfte deres Forretninger.

Ved Fastsættelsen af Ejendommens Værdi til Forsikring er at bemærke, at det blev bestemt, at kun Bygningen selv skulde medregnes, derimod hverken Gaardspladsen eller den Grund, hvorpaa Bygningen stod. Sandsynligvis var dette heller ikke sket tidligere; men det blev først nu udtrykkelig fastsat. Den Beskrivelse, Forretningen skulde indeholde, blev mere specificeret end hidtil. Før havde man forlangt Oplysning om hver enkelt Bygnings Længde og Bredde samt Fagenes Antal, om den var gammel og brøstfældig eller ny, af hvor mange Etager den bestod, om hver Etages Højde og om Murene var af Grundmur, Bindingsværk eller Blændingsværk. Nu krævede man ogsaa Oplysning om Skillevæggene og ønskede meddelt, hvormed Tag og Kviste var tækket, og hvorledes Renderne var indrettet. De nye Krav vedrørte dog navnlig Bygningernes Indre. Man forlangte for Fremtiden Besked om, hvorledes Værelserne var dekoreret, med hvad Slags Panel og Betræk de var udstyret, om der var dobbelte eller enkelte Døre, hvad Beslag der fandtes, af hvad Art Vinduerne og Platfondene var, hvilke Kakkellovne der fandtes, og hvorledes de var anbragt, om der var Skabe i Væggene, og hvilke Hylder, Skabe etc. der fandtes i Køkken og Spisekammer. Desuden var det selvfølgelig af Interesse at faa Besked om Trapperne og disses Gelændere. Naar endelig Instruksen tillod efter Husvejernes Ønske at medtage i Forsikringen de Drivhuse, Lysthuse etc., der fandtes i Haverne, og forlangte, at Indhegningen skulde medindbefattes, og at det skulde bemærkes, om den var af Mur-, Planke- eller Stakitværk, findes der ganske vist ikke nogen tilsvarende ældre Bestemmelse; den ny Instruks har dog sikkert kun her stadfæstet den tidligere Praxis. Efter saaledes udtømmende at have beskrevet Bygningernes ydre og indre Indretning, skulde Vurderingsmestrene vurdere hver enkelt Bygning for sig og sammenfatte det hele i en fælles Sum. For Tydeligheds Skyld fik Kancelliet tilføjet, at der ved dennes Fastsættelse og-

*) Brandforsikringens Vurderinger gav i øvrigt Anledning til Uenighed inden for Tømmerlavet, idet dettes Oldermænd hævdede, at Medlemmerne skulde afgive det halve af deres Gebyrer til Lavskassen. En Retssag desangaaende faldt ud til Mestrenes Gunst¹⁾.

saa burde tages Hensyn til Ejendommens mer eller mindre gode Vedligeholdelse. Værdiansættelsen skete paa Grundlag af Tabellen:

	Bygninger af Grundmur til alle Sider	Bygn. af grundmurede For- og Bagsider og Bindingsværksgavle	Bygn. af Grundmur til Forsiden, Resten Mur- og Bindingsværk	Bygninger af Bindingsværk til alle Sider
	Rd.	Rd.	Rd.	Rd.
En til Beboelse vel indrettet Gaard eller Hus paa 19 à 20 Alens Dybde, 3 Etager høj, med Kælder under nedan samt Vinkeltag. Etagerne beregnet til 5 à 6 Alens Højde fra Overkant til Overkant af Bjælkerne efter det Maal, den har til Gaden pr. Alen	350	325	300	250
For en Etage mere eller mindre pr. Alen	100	92	85	71
For et Mansard eller brudt Tag pr. Alen	50	45	45	45
En Bygning, som er 17, 18—19 Al. dyb, af samme Højde som ovenstaaende pr. Alen	330	306	282	235
Naar Huset eller Gaarden er en Etage mere eller mindre, da pr. Alen	94	87	80	67
En Mansard-Etage pr. Alen	47	42	42	42
En Bygning 15—16 Alen dyb, som foran er benævnt, pr. Alen	300	278	257	214
For en Etage mere eller mindre pr. Alen	85	79	73	61
For et Mansard Tag pr. Alen	42	37	37	37
En Bygning 13—14 Alen dyb pr. Alen	280	260	240	200
For en Etage mer eller mindre pr. Alen	80	74	68	57
For en Mansard Etage pr. Alen	40	35	35	35
En Bygning 10—12 Alen dyb pr. Alen	250	232	214	179
For en Etage mere eller mindre pr. Alen	71	66	61	51
For en Mansard Etage pr. Alen	35	30	30	30
Et Side- eller Baghus paa 3 Etager med Kælder eller paa 4 Etager uden Kælder og med Halvtag, 9 à 10 Alen dyb pr. Alen	180	164	154	128
For en Etage mere eller mindre pr. Alen	45	42	39	32
For en Mansard Etage pr. Alen	51	46	44	36
En Bygning af samme Slags 7—8 Alen dyb pr. Alen	160	148	137	114
For en Etage mere eller mindre pr. Alen	45	42	39	32
For en Mansard Etage pr. Alen	22	17	17	17
En Bygning 5 à 6 Alen dyb pr. Alen	140	130	120	100
For en Etage mere eller mindre pr. Alen	40	37	34	28
For en Mansard Etage pr. Alen	20	15	15	15

De nævnte Regler og Tabellen drejede sig om Vurderinger til Assurance. Var en Ejendom brændt, havde Mestrene derimod andre Op-

gaver. De skulde i saa Fald afgøre, om Skaden var total eller partiel. For første Gang blev der givet en Fortolkning af disse Udtryk. En Skade var total, naar Bygningens Genopførelse nødvendiggjorde, at intet af Murværket over Jordens Overflade kunde blive staaende. Mestrene havde da kun at fastslaa dette og tillige, efter Kancelliets Ønske, at fastsætte Værdien af Resterne over Jorden. Kunde derimod Bygningen istandsættes uden at nedbrydes, var Skaden partiel, i hvilket Tilfælde Vurderingsmestrene skulde beregne, hvor meget det vilde koste at sætte Bygningen med dens mur- og nagelfaste Appertinentier i dens forrige Stand. De skulde gøre det yderst nøjagtigt og specificere de Byggematerialier, som behøvedes, samt Arbejdslønnen.

Endnu skal kun tilføjes nogle Oplysninger om Brandforsikringens *Lokale- og Personaleforhold* i Tiden indtil 1807.

Ved Raadhusets Brand var Kjøbenhavns Brandforsikring bleven husvild. I de første Uger holdt Direktionen derfor sine Møder hos Selskabets Kasserer, Andreas Worgaard, i hans Ejendom paa Hjørnet af Amagertorv og Kokkegade*)¹⁾. Den maatte imidlertid snart se sig om efter mere passende Lokaler og fik — ligesom Byens kommunale Institutioner²⁾ — bevilget Husly i Postgaarden paa Købmagergade, hvor der blev overladt den et Par Værelser paa 1. Sal ud til Helligeststræde³⁾. Arbejdet var imidlertid stort og Pladsen kun trang, hvorfor Direktionen allerede d. 19. August 1795 ansøgte Kancelliet⁴⁾ om enten at faa andre Lokaler overladt eller Tilladelse til paa Kongens Bekostning at leje dem. Regeringen ansaa Rosenborg Slot for passende⁵⁾, men mødte Modstand hos Direktionen⁶⁾, der fandt Beliggenheden afsides og uheldig for de allerfleste af Byens Husejere. Grunden var dog snarere, at Brandforsikringen, da Tilbudet forelaa, allerede havde lejet Kontor hos Dispathør Langberg i 2. Etage i hans Ejendom paa Købmagergade**). Den havde her Lokale, indtil det ny Raadhus i 1815 blev færdigt, og maatte foreløbig betale 400 Rd. i aarlig Leje.

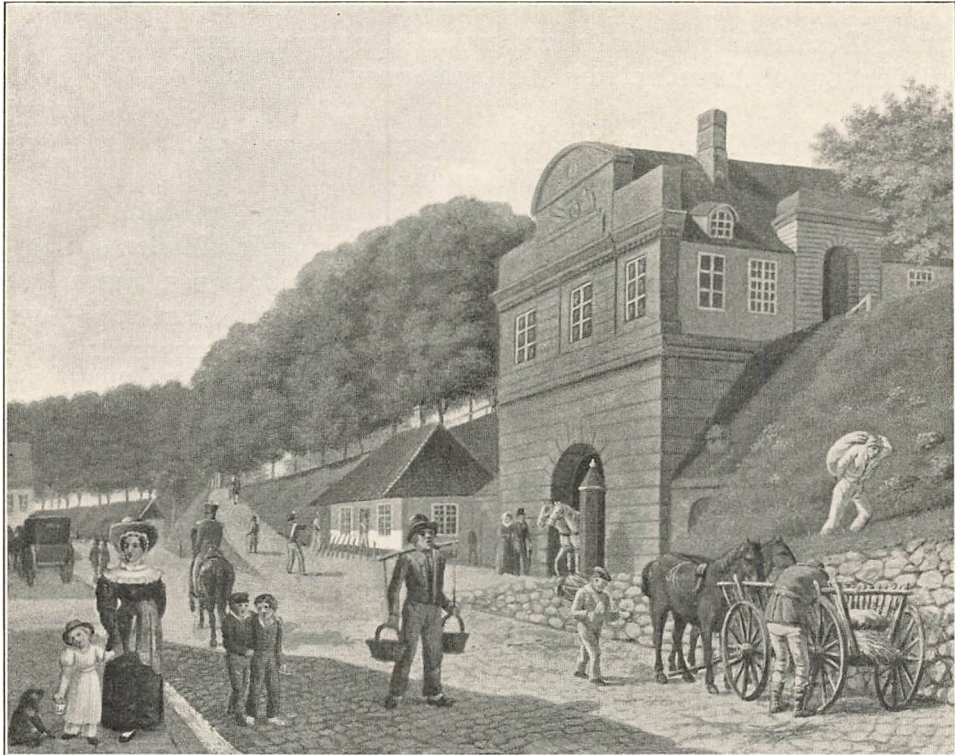
Brandforsikringen havde imidlertid sin lovmæssige Ret til Kontor paa Byens Raadhus, som ingen tænkte paa at bestride. Den blev tværtimod taget med i Betragtning under alle de Overvejelser, der fandt Sted om Lokaler til Byens Myndigheder. Det var en Tid paa Tale ikke at genopføre Raadhuset, men skaffe de forskellige Institutioner Husly i en Fløj af Kristiansborg Slot, hvortil det blev overdraget Harsdorff at udarbejde Planen⁷⁾. Da han forinden maatte have at vide, hvor store Krav der blev stillet, fik Magistraten d. 12. September 1795 Befaling⁸⁾ til at oplyse, hvilke Lokaler der behøvedes, og hvor store de burde

---

*) Stykket af Walkendorfsgade fra Niels Hemmingsensgade til Amagertorv.

***) Nuværende Frimands Kvarter Matr. Nr. 66, Købmagergade 11.

være. Ordren blev sendt videre til Brandforsikringen¹⁾, som 3 Uger senere gav til Svar²⁾, at mindre end 4 Værelser kunde man ikke nøjes med. Et Venteværelse (120 □ Al.), en Direktionsstue, som af Hensyn til de Deliberationskommitterede maatte være 240 □ Al., et Kontor for Bogholder og Kasserer (80—90 □ Al.) samt et Annuitetskontor af samme Størrelse. Det blev dog atter opgivet at gøre denne Brug af Slottet og i Stedet for besluttet at genopføre Raadhuset. D. 20. November 1799

59. Nørreport, set fra Bysiden. 1807. Maleri af C. W. Eckersberg. Frederiksborg.

meddelte Direktionen paa Forespørgsel, at den stadig fastholdt sine Ønsker fra 1795³⁾.

Kontortiden var lang i disse Aar. I den første Tid hver Dag fra 8—12 og 3—7, senere fra 9—12 og 3—6, Lørdag Eftermiddag undtagen⁴⁾. Direktionsmøderne afholdtes hver Tirsdag Eftermiddag Kl. 6⁵⁾. De talrige Brandskader i 1795 og Administrationen af Annuitetsgælden kunde selvfølgelig ikke andet end i en overordentlig Grad forøge Arbejdet og gøre det umuligt for Brandforsikringens sædvanlige Personale at overkomme det. For ikke at forøge Antallet af fast ansatte Funktionærer fik Direktionen de Deliberationskommitteredes Samtykke⁶⁾ til at foreslaa

Kongen¹⁾, at et særligt Annuitetskontor blev oprettet, og at Regeringen afholdt de dermed forbundne Udgifter, som dog ikke maatte overstige 800 Rdl. Dette bevilgedes ved kgl. Resolution af 26. August 1795²⁾, hvorpaa Kontoret blev indrettet og holdt aabent i Terminstiderne daglig fra 9—12 og 3—7, ellers hver Tirsdag, Torsdag og Lørdag fra 9—12³⁾.

Personalet i det egentlige Brandforsikringskontor bestod som hidtil af en Bogholder, en Kasserer, en Fyrbøder og Bud samt en Nattevagt med henholdsvis 1100, 600, 200 og 120 Rd. i aarlig Løn. De 2 første Funk-

60. Østerport, set fra Bysiden. ca. 1800. Kopi efter Tegning af C. W. Eckersberg. Raadhuset.

tionærer maatte imidlertid afgive 10% i Gageskat og til Medhjælp, der ved det forøgede Arbejde blev en Nødvendighed, og som var deres private Sag, ikke mindre end 400 og 300 Rd. Desuden mistede Kassereren en Del Penge ved Fejltælling. Det var derfor ikke mere end rimeligt, at Generalforsamlingen d. 13. Juli 1796⁴⁾ gav Bogholderen et Tillæg paa 400 Rd. og Kassereren paa 200 Rd. foruden det samme Beløb til Fejltælling samt besluttede, at der skulde ansøges Regeringen om Fritagelse for Gageskat. Da Finanskollegiet meddelte⁵⁾, at dette ikke kunde bevilges, gik en senere Generalforsamling⁶⁾ ind paa ogsaa at lade Selskabet udrede denne Udgift. I Annuitetskontoret ansattes en Bogholder, en Kontrollør og en Reservebetjent med henholdsvis 400, 300 og 100 Rd. i aarlig Løn⁷⁾. Til Kontorets daglige Udgifter bevilgedes aarlig 60, siden 100 Rd.⁸⁾.

Med Hensyn til Pensioner havde man ingen faste Regler. Da Bogholder Vedel i 1803 fratraadte sit Embede, fandt man det rimeligt, »at den Mand, som forretter Arbejdet, ogsaa faaer den heele derfor bestemte Løn«, og vedtog at lade Pensionen paa 800 Rd. udbetale af Selskabets Kasse¹⁾; det almindelige var dog, at Efterfølgerne i Begyndelsen maatte afgive en større eller ringere Del af deres Gager til Forgængerens Enker, men at Kassen saa efter en Tids Forløb overtog denne Udgift. Man opnaaede derved at give Funktionærerne et Tillæg efter nogle Aars Funktion. Saaledes maatte Kontrolløren ved Annuitetskontoret af sine 300 Rd. afgive 50 til Forgængerens Enke²⁾ og slap først efter 2½ Aars Forløb fri for denne Udgift³⁾. Aaret efter forøgede Generalforsamlingen Pensionen til 150 Rd.⁴⁾.

Af alle de Opgaver, som efter 1795 blev stillet Brandforsikringens nye Ledere, var ingen vanskeligere end at faa endelig afgjort Erstatningsspørgsmaalet for Skaderne ved Branden d. 5.—7. Juni 1795. Ligesom ved Brandforsikringens Nyorganisation viste det sig ogsaa i dette Forhold, at Hindringerne ingenlunde var fjernet ved Udstedelsen af Anordningen af 17. Juli 1795, men at tværtimod dens Bestemmelser, delvis under Indflydelse af en stærk offentlig Mening, paa adskillige Punkter maatte ændres og nærmere udformes. Desuden stod det tilbage at rejse Midler, som satte Selskabet i Stand til at opfylde de givne Løfter.

Straks efter Anordningens Udstedelse blev der Røre i den brandlidte By. Vurderingen af Tabene gik ganske vist meget let, idet kun en enkelt Interessent var utilfreds, fordi han ikke fik godtgjort Ødelæggelsen af nogle Bygningsmaterialier fra en nedrevet Ejendom⁵⁾. Derimod rejste Erstatningens Størrelse og Betalingsmaade en Storm af Misfor nøjelse. Enkeltvis og i Samling henvendte Husejerne sig til Regeringen og forestillede den de ulykkelige Forhold, som Anordningens Gennemførelse formentlig vilde have til Følge. Oldermænden for Murgibser- og Stenhuggerlavet optraadte paa egen Haand⁶⁾, medens 8 Indsendere repræsenterede »samtlige Medborgere . . . i Wester Qvarteer«⁷⁾, og 126 andre i Forening ønskede »for Hans Majestets Throne . . . at frembringe deres modfaldende Hierters Kummer«⁸⁾.

Allerede Afkortningen paa 20 % voldte Betænkelighed og blev følt som en Uretfærdighed, der haardest ramte de Borgere, som straks havde givet sig i Færd med at rydde Grunden og maaske derfor lidt ivrigere, end det var nødvendigt, havde nedrevet de tilbagestaaende Murrester. Endnu mere fremhævede man dog Ulemperne ved at faa Erstatningen udbetalt i Løbet af 4 Aar og saa tilmed for Halvdelens Vedkommende i 3 %'s Annuiteter. Den langsomme Betalingsmaade vilde tvinge de brandlidte til enten at opføre deres Ejendomme stykkevis, altsaa ure-

gelmæssigt, og, som de paastod, nødvendigvis i Modstrid med Byggeanordningen, eller til at vente i 4 Aar, før Arbejdet kunde begynde. Foruden at Brandforsikringen derved vilde tabe i Indtægter, blev de brandlidte, som ikke kunde give deres Panthavere Sikkerhed for Laanene, udsat for at faa dem opsagt. Skete det, kunde de kun betale dem ved at udlevere Kreditorerne deres Branderstatning. Denne bestod imidlertid for Halvdelens Vedkommende i 3 %'s Annuiteter, som man paastod aldrig vilde blive modtaget for den paalydende Værdi, men højst for 75 à 80 %. Prioritetshaverne fik saaledes kun delvis deres Laan indfriet og vilde selvfølgelig ikke i Fremtiden være tilbøjelige til at anbringe Kapital i københavnske Huspanter. Følgen af den ny Ordning blev saaledes for »Aagerkarlen . . . en nye Kilde til Fortieneste« og for Byens Ejendomsbesiddere en ødelæggende Rystelse i alle Kreditsforhold. Det eneste, som kunde afværge den, vilde være, om Kongen forandrede Anordningen af 17. Juli og bestemte, at den kontante Erstatning straks skulde udbetales og Annuiteternes Rente forhøjes fra 3 til 4 %.

Hverken Regeringen eller Brandforsikringens Direktion var ufølsom for disse Klager¹⁾. Selvfølgelig kunde man ikke indlade sig paa saa gennemgribende Ændringer i den udstedte Anordning som at rokke ved de 20 %'s Afkortning eller forhøje Annuiteternes Rente. Derimod endedes de hurtigt²⁾ om at sikre de brandlidte den fulde Nytte af det kontante Erstatningsbeløb ved straks at udbetale det i 4 %'s Obligationer, der skulde indfries til de i Anordningen af 17. Juli fastsatte Terminer. For at hindre Annuiteternes Kursfald, som langt oversteg, hvad der var naturligt i Forhold til den Rente, de bar, og det Tidsrum, i Løbet af hvilket de skulde indfries, gik Brandforsikringen ind paa at opkøbe dem for en Pris af 85 %. Spørgsmaalet var imidlertid, om ikke Tilbudet vilde komme til at overstige de Midler, Selskabet raadede over. Blev det Tilfældet og Afslag nødvendige, var det uundgaeligt, at Annuiteterne faldt i Kurs, hvorved Hensigten med den hele Forholdsregel vilde strande. Det var derfor yderst betænksomt, at Direktionen samtidig fik besluttet, at enhver brandlidt, der vilde overlade Brandkassen sin hele Erstatning eller en Del deraf, — dog altid det samme Beløb i rede Penge og Annuiteter — kunde faa udleveret Obligationer for 96 % af Beløbet. De skulde være uopsigelige fra Kreditors Side, men af Brandforsikringen være indfriet, naar Annuitetsudtrækningerne ophørte. Renten var $3\frac{3}{4}$ %. Det kunde ikke være Brandforsikringen ukærkomment, at denne Ordning vilde skaffe Selskabet en ikke ringe Fortjeneste. Spørgsmaalet var blot, om de Kreditorer, Leverandører og Haandværkere, der skulde overtage disse Obligationer, vilde tillægge dem større Værdi end det Beløb, der svarede til den kontante Erstatning + Annuiteternes Pris. Vilde de ikke det, maatte de brandlidte selvfølgelig foretrække den oprindelig fastsatte Form for Erstatningen.

Efter at Brandforsikringens og Finanskollegiets Forslag d. 6. November 1795 var bleven godkendt af Kongen, stod der de brandlidte 4 Muligheder aaben:

- a) De kunde i Overensstemmelse med Anordningen af 17. Juli faa Erstatningen udbetalt i Løbet af 4 Aar (8 Terminer), hver Gang med Halvdelen kontant og Halvdelen i Annuiteter,
  - b) eller for den kontante Erstatnings Vedkommende modtage 4 %'s Obligationer, der skulde være indfriet i Løbet af 4 Aar,
  - c) og for Annuitetserstatningen faa udbetalt 85 % af dens Beløb,
  - d) samt endelig i Stedet for den samlede Erstatning eller for en Del af den, dog altid halvt Annuiteter og halv kontant Erstatning, mod en Afkortning af 4 % modtage $3\frac{3}{4}$ %'s fra Kreditors Side uopsigelige Obligationer, der skulde være indfriet inden Udløbet af 31 Aar*).
- Da den samlede Erstatningssum var opgjort, beløb den sig til i alt

*) Følgende nærmere Regler blev fastsat for Erstatningens Udbetaling¹⁾. Saa snart hvert enkelt Erstatningsbeløb var bleven endelig opgjort, udleveredes der de brandlidte et Afregningsbevis paa hele den Sum, de havde til gode, hvori der var indført, i hvilke Terminer Betalingen skulde finde Sted og de Renter, der skulde svares. Disse Afregninger havde til Hensigt straks at skaffe Husejerne Kredit og kunde derfor transporteres, hvad Kancelliet lettede ved at tillade, at det skete uden Stempelafgift²⁾. Efterhaanden som Brandforsikringen indfriede deres Paalydende, tabte Beviserne i Værdi. Folk, der vilde give Laan paa dem, maatte derfor altid ved Forespørgsel paa Kontoret søge Oplysning om, hvor stor en Del af deres paalydende Sum, der var bleven udbetalt. Med Hensyn til selve Erstatningen, var Kancelliet oprindeligt stemt for, at den skulde udbetales til Panthaverne, men gik paa Direktionens Forestilling³⁾ med til, at det som Regel blev Husejerne, der hævede Godtgørelsen; dog maatte de ved Udskrift af Pantebogen efterwise, om nogen havde Pant i deres Ejendom og i bekræftende Fald fremlægge Kreditorernes skriftlige Tilladelse til at modtage Erstatning. Direktionen opnaaede, at Hof- og Stadsretten uden Vederlag udstedte de forlangte Attester⁴⁾.

Annuitetsbeviserne⁵⁾ kunde enten lyde paa Navn eller Ihændehaver, men skulde for at være gyldige bære 2 Stempler, det kongelige Navneciffer, der betegnede Garantien, og Brandforsikringens Segl. Ifølge Anordningen af 17. Juli maatte hver enkelt af dem ikke lyde paa Beløb over 1000 Rd., hvorimod de kunde deles i Summer paa indtil 25 Rd. Denne Bestemmelse var en Indrømmelse til Modtagerne, som lettere kunde transportere Beviserne, naar de lød paa mindre Beløb, og samtidig en Nødvendighed for Kassen, naar den Ottendedel af Annuitetserstatningen, der hver Gang skulde udleveres, var under 1000 Rd., eller ikke kunde deles med dette Tal. Ogsaa Annuiteternes Transport fritoges for Stempling⁶⁾. Trækningen af de Numre, som skulde indfries, foregik hvert Aar i Juli Maaned — første Gang i 1796 — i den samme Sal paa Rosenborg, hvor Lotteriet blev trukket. 2 Direktører og 2 Kommitterede skulde altid være til Stede. Alle de 1840 Numre blev, første Gang Trækningen foregik, nedlagt i en dertil indrettet Maskine og det fastsatte Antal udtrukket, hvorpaa Maskinen forsegledes, for først igen at blive aabnet Aaret efter. Udbetalingen foregik i den følgende 11. December Termin.

3705575 Rd. $69\frac{1}{2}$ ρ), hvoraf Brandforsikringen i Følge Anordningen af 17. Juli kontant skulde udrede 1859743 Rd. $40\frac{1}{2}$ ρ og udlevere Annuiteter for 1845832 Rd. 29 ρ . Efter at det derimod var stillet Interesserne frit for at vælge mellem de 4 Muligheder, blev Resultatet, at der for 94160 Rd. af den kontante Erstatning og for 94520 Rd. af Annuiteterne blev udstedt $3\frac{3}{4}$ %'s uopsigelige Obligationer, medens Brandforsikringen fra 11. September 1795 til 10. September 1798 kontant maatte udbetale 1765582 Rd. $40\frac{1}{2}$ ρ (deraf 563355 Rd. 94 ρ til at indfri 4 %'s Obligationer) og indtil 10. September 1807 med 15 %'s Rabat indkøbe Annuiteter til et Beløb af 903921 Rd. $81\frac{1}{2}$ ρ . Tanken om i større Udstrækning at omsætte Gælden i $3\frac{3}{4}$ %'s Obligationer var saaledes slaaet fejl, hvorimod den anden Mulighed at hæve den kontante Erstatning og sælge Annuiteterne blev i høj Grad benyttet. Brandforsikringen kom derved til i Løbet af faa Aar at udrede endog meget betydelige Summer.

Til at ride den første Storm af modtog Selskabet Hjælp af Regeringen og Banken. Den sidste ydede Laan, der d. 10. September 1796 udgjorde 312500 Rd., medens den første gav Forstrækninger af de 150000 Rd., som var indkommen gennem den ifølge Indbydelse af 1. Juli 1795 foranstaltede Kollekt i Danmark, Norge og Hertugdømmerne²⁾. Finanskollegiet fandt det rimeligt, at en Del af disse Penge foreløbig blev stillet til Raadighed for Brandforsikringen, naar de til enhver Tid kunde kræves tilbage³⁾. Det kom dog kun til at dreje sig om i alt 30000 Rd.⁴⁾.

Denne Støtte var alt for ringe. Brandforsikringens Ledelse maatte derfor se sig om efter andre Udveje. Den mest nærliggende var selvfølgelig at opsige Kassens Prioritetslaan. Da dette ikke kunde gøres uden Debitorernes Ruin og Selskabets deraf følgende Tab, besluttede Direktionen⁵⁾ at indrykke i Adressekontorets Efterretninger en Bekendtgørelse, hvori Brandforsikringen opfordrede alle til mod 4 %'s Rente og et kvart Aars Opsigelse at yde Selskabet Laan. Resultatet overtraf alle Forventninger, idet blandt andet en hel Del brandlidte, som ikke straks vilde bygge, lod Erstatningssummen blive omsat i dette Laan, medens ogsaa talrige Kapitalejere anbragte deres Midler i det. Paa denne Maade fik man saa mange Penge til Raadighed, at man blev i Stand til at opfylde de brandlidtes Krav og tilbagebetale de foreløbige Laan. Bankens 312500 Rd. var allerede d. 10. September 1797 nede paa 20000 og Aaret efter fuldstændig indfriet; det samme var Tilfældet med de 30000 Rd. Kollektpenge. Da dette 4% Laan d. 10. September 1802 var oppe paa sit Højdepunkt, udgjorde det 2005125 Rd.

De Betingelser, paa hvilke dette Laan blev optaget, var ikke særlig gunstige for Kassen. Renten var den sædvanlige, 4%, og Opsigelsen med kun $\frac{1}{4}$ Aars Varsel kunde hvert Øjeblik bringe Brandforsikringen i den alvorligste Forlegenhed. For Størrelsen af Indlaanene var ogsaa sat en

naturlig Grænse, idet det Tidspunkt maatte komme, da alle Brandforsikringens Panteobligationer og øvrige Formue var belaant. Allerede ved September Termin 1796 besluttede man derfor underhaanden at henvende sig til det store Bank- og Handelshus Lawaetz i Altona med Forespørgsel, om det var i Stand til mod kongelig Garanti at rejse et Laan. Udsigterne stillede sig yderst heldige. D. 22. Juli 1796 meddelte Husets Chef, (Etatsraad Lawaetz¹), at Pengerigeligheden i Hertugdømmerne var saa stor, at han ikke tvivlede om, naar der blev givet kongelig Garanti, i Løbet af 1 Aar at kunne rejse et Laan paa mindst 100 000 Rd. til $3\frac{1}{2}$ %/o. Kun var det selvfølgelig en Forudsætning, at der ikke samtidig blev udstedt kongelige 4 %/o's Obligationer, da dette vilde umuliggøre Afsetningen af $3\frac{1}{2}$ %/o's. Omkostningerne ved Laanet vilde blive Provision til Lawaetz, $\frac{1}{2}$ %/o, og, saafremt han i Fremtiden ogsaa skulde paatage sig Renteudbetalingerne, $\frac{1}{2}$ %/o af disses Beløb. Dette Tilbud kunde kun være Brandforsikringen yderst kærkomment. Medens den ellers for alle sine Laan havde maattet svare 4 %/o, aabnede der sig her en Mulighed for at kunne nøjes med $3\frac{1}{2}$ %/o foruden Omkostninger. Den greb straks til, ansatte den ønskede Sum til 300 000 Rd. Species (= 375 000 Rd. Kurant) og indgav, endnu før de Deliberationskommitterede havde givet deres Samtykke²), en Ansøgning til Finanskollegiet³) om at udvirke den kgl. Garanti⁴). Da dette var sket, blev Laanet udbudt og fandt almindelig Tilslutning. D. 11. September 1800 var det vokset til 286 200 Rd., hvortil lidt senere føjedes 800⁵). Dets Obligationer betegnedes med Bogstavet C.

Endelig havde Brandforsikringen en Gæld i de $3\frac{3}{4}$ %/o's uopsigelige Obligationer (Litra B), der var traadt i Stedet for en Del af Branderstatningerne, en Gæld, der d. 10. September 1798 beløb sig til 181 143 Rd.

Ved Hjælp af disse 3 Laan, der d. 10. September 1799 naaede deres største Højde, i alt 2345 240 Rd. 22 β, blev Brandforsikringen i Stand til i Løbet af 4 Aar at udbetale de kontante Erstatninger samt i stor Udstrækning at opkøbe Annuiteter.

Til Gengæld blev Laanenes Afdrag og Forrentning en Byrde, som i mange Aar tyngede paa Interessentskabet.

Størst Interesse frembyder det slesvig-holstenske Laan. I Overensstemmelse med Finanskollegiets Tilladelse var Optagelse og Forrentning bleven ordnet paa den Maade, at Laanet blev indbetalt i den kgl. Kasse i Rendsborg i den i Hertugdømmerne gældende slesvig-holstenske Kurantmønt, men udbetalt Brandforsikringen af Zahlkassen i Kjøbenhavn i dansk Kurant. Omvendt med Renterne. Denne Ordning voldte ingen Vanskeligheder, saa længe dansk og slesvig-holstensk Kurantmønt havde samme Kurs, men gav efter 1799, da en økonomisk og financier Krise bevirkede en Værdiforringelse af de danske Kurantsedler, Anledning til Spørgsmaalet, om det skulde være Brandforsikringen eller Stats-

61. Gammel- og Nytorv. ca. 1800. Tegning. Kobberstiksamlingen.

kassen, der burde bære Kurstabet. Direktionen vilde helst uden videre fortsætte den hidtidige Fremgangsmaade, der lod Regeringen overtage Kurstabet, men var dog klar over de ringe Udsigter til at opnaa denne Løsning. I Stedet for udtænkte den en Plan, der delte Tabet. I November 1800¹⁾ foreslog den Regeringen at overtage hele Laanet mod, at Brandforsikringen indbetalte i Statskassen i dansk Kurant en Sum, der svarede til Laanets Paalydende. Formelt skulde Brandforsikringen dog stadig være Debitor over for Obligationshaverne i Hertugdømmerne og derfor ogsaa af Regeringen have udstedt en Obligation for Laanets Størrelse i slesvig-holstensk Kurant. I Virkeligheden blev den kun det korresponderende og regnskabsførende Mellemlid mellem Finanskollegiet og Bankhuset i Altona. Da de Penge, Brandforsikringen skulde betale Statskassen, stod den i 4%, opnaaede Brandforsikringen ved denne Transaktion at begrænse sit Tab til $\frac{1}{2}\%$ (fraregnet Provisionen til Lawaetz), medens Regeringen havde den Fordel at erholde et Statslaan der formelt var til $3\frac{1}{2}\%$, men vilde blive noget større, eftersom Kursen forandrede sig. Da Finanskollegiet gik ind paa Forslaget, optog Direktionen et Laan i Depositokassen og indbetalte Beløbet med 251 133 Rd. 32 β dansk Kurant. Laanet i Depositokassen blev skaffet ud af Verden ved Hjælp af Brandforsikringens ordinære Indtægter og ved en Forøgelse af 4%'s Laanet fra 1868 025 Rd. til 2005 125 Rd.

Brandforsikringens 4%'s Laan havde dermed naaet sit Højdepunkt og tog nu hurtigt af. Disse Indlaan voldte mange Bryderier. Ved Terminernes Begyndelse blev i Reglen saa store Summer opsagt til Udbetaling, at Direktionen for at opfylde Kravene var nødt til at optage foreløbige Banklaan. Det varede dog i de første Aar kun lidt ind i Terminen, før der atter forelaa saa mange Tilbud, at man med Lethed kunde betale Banken de modtagne Forskud tilbage. Til Trods derfor rummede de 4%'s Laan den alvorlige Fare, at der under en Krise pludselig kunde blive opsagt usædvanlig store Beløb. Da Bankens Forhold ikke var bedre, end at det hørte til Mulighederne, at ogsaa dens Hjælp kunde svigte, blev Brandforsikringen, hvis der ikke viste sig andre Udveje, nødt til at opsige sine Prioritetslaan og tage det dermed forbundne Tab. I 1799 forelaa dette Tilfælde. En Krise indtraadte, som bevirkede, at der til 11. December 1799 blev opsagt for 107 400 Rd. 4%'s Obligationer. Da Banken var ude af Stand til at yde Forskud, maatte Direktionen for at undgaa Prioritetsopsigelser tage sin Tilflugt til Regeringen²⁾, forestille den de Ulykker, der vilde indtræffe, hvis Selskabet ikke kunde opfylde sine Forpligtelser, og bede om et Laan paa 100 000 Rd. til 4%. Ønsket blev ogsaa opfyldt ved Hjælp af den ny oprettede Depositokasse³⁾. Det viste sig imidlertid snart, at Krisen drev over, saa Tilbudene atter strømmede ind, og Brandforsikringen inden Aarets Udløb kunde tilbagebetale Laanet. I Periodens sidste Aar, fra November 1804, maatte Interessent-

skabet af lignende Grunde Gang paa Gang tage sin Tilflugt til Deposito-kassen, men kunde dog i Reglen hurtigt tilbagebetale Laanene. Det var en Undtagelse, naar man sluttede Regnskabsaaet 1806/07 med en Bankgæld paa 150 000 Rd.

De $3\frac{3}{4}\%$'s Obligationer naaede d. 10. September 1803 deres største Beløb, 181 143 Rd., og tog fra dette Øjeblik langsomt af. D. 4. Juni 1801 meddelte Direktør Holm sine Kolleger¹⁾, at en fattig Kone, som ejede en af disse Obligationer, lydende paa 350 Rd., over for ham

62. Udsigt mod Børsen og Bankbygningen. ca. 1800. Tegning af C. W. Eckersberg. Kobberstiksamlingen.

havde beklaget sig over ikke paa nogen Maade at kunne faa den solgt. Dette bragte ham paa den Tanke, at Brandforsikringen mod $6\frac{1}{4}\%$'s Rabat kunde opkøbe disse Papirer; den vilde intet tabe derved, da $3\frac{3}{4}\%$'s Rente af deres paalydende Værdi svarede til 4% af Købesummen, medens Ejerne undgik at lade sig skambyde af Aagerkarle. Direktør Skibsted var imod Forslaget, der dog blev vedtaget med de 5 øvrige Stemmer.

Foruden i Obligationslaanene havde Brandforsikringen i de udstedte Annuiteter en Gæld, som skulde afdrages og forrentes. Den udgjorde d. 10. September 1795 1 845 832 Rd. 29 β og var 12 Aar efter nede paa 1 376 045 Rd. 59 $\frac{1}{2}$ β . I Virkeligheden var der dog bleven indfriet langt større Beløb end for 469 786 Rd. 65 $\frac{1}{2}$ β , idet Annuiteter ly-

dende tilsammen paa 903 921 Rd. $81\frac{1}{2}$ β var gaaet over i Selskabets Eje. De overtagne Beviser blev ikke annulleret, men medregnedes stadig i Gælden, saaledes at Selskabet paa denne Maade blev sin egen Skyldner. Brandforsikringens virkelige Udgift til dens Annuitetsgælds Afvikling be- staar derfor i Udgifter til Indkøb samt Indløsning og Forrentning af de ikke overtagne Beviser.

Opkøbet af Annuiteter var ved Periodens Begyndelse langt større end ved dens Afslutning. Over for en Udgift paa 373 200 Rd. $26\frac{1}{2}$ β i 1795/96 staar saaledes i 1806/07 en tilsvarende paa kun 9651 Rd. 72 β . Dette var naturligt, idet de brandlidte selvfølgelig hurtigst muligt ønskede rede Penge og derfor straks var villige til at sælge deres Beviser. Derimod er det mærkeligt, at det lige til 1807 og ogsaa senere var muligt at opnaa Tilbud til en Kurs af 85. Man skulde have troet, at Værdien maatte være steget, eftersom Aarene gik, og Tidspunktet for Ud- trækningen rykkede nærmere.

Opstiller man en Oversigt over Brandforsikringens samlede Udgift til Afbetaling og Forrentning af dens Gæld i Tiden $^{11}/_9$ 1795 til $^{10}/_9$ 1807, viser det sig, at den

som Afdrag paa Indlaan					
har betalt	378 875	Rd. $33\frac{1}{2}$	β =	1 212 401	Kr. 12 Øre
I Renter af Indlaan	1 034 722	— 85	- =	3 311 113	— 23 —
Til Indfrielse af Annui-					
teter	284 995	— $62\frac{1}{2}$	- =	911 986	— 8
Til Køb af Annuiteter . .	775 328	— 24	- =	2 481 050	— 40 —
Som Renter af Annuiteter	344 812	— 45	- =	1 103 399	— 90 —
I alt	2 818 734	Rd. 58	β =	9 019 950	Kr. 73 Øre

Af dette Beløb blev 476 428 Rd. 16 β (1 524 570 Kr. 14 Øre) dækket ved Hjælp af den kongelige Gave, en Del ved ny Gæld, medens Resten blev skaffet til Veje ved Hjælp af Selskabets ordinære Indtægter. En Oversigt over *Brandforsikringens Økonomi i Aarene 1795—1807* forklarer, hvorledes den blev i Stand dertil¹⁾.

*

Som ovenfor omtalt medførte Forsikringstvangens Indførelse næsten ingen Forøgelse i Policernes Antal. D. 10. September 1794 havde Selskabet i denne Henseende for lange Tider naaet sit Højdepunkt, 3427, i Sammenligning med hvilket det tog sig fattigt ud, at

ved Udgangen af Aaret	var Policernes Antal	Stigningen
1794/95	2534	
1799/1800	3170	636
1805/06	3228	58

Det fremgaar af disse Tal — hvad ogsaa stadfæstes af Stadsbygmesterens aarlige Indberetninger¹⁾ —, at Sporene af Byens Brand i alt væsentligt var udslettet ved Aarhundredskiftet. Ved Udgangen af 1801 var saaledes kun 44 Tomter tilbage, 3 Aar senere 17. Fra dette Tidspunkt svarer Stigningen i Forsikringspolicernes Antal saa godt som udelukkende til Nybygninger, der fandt Sted, eller endnu nærmere bestemt til Antallet af de Ejendomme, som blev opført i den ny anlagte Kronprinsessegade, indtil 1806 i alt 23²⁾. Spørgsmaalet er imidlertid, hvorfor Policernes Antal til Trods for, at Byen i 1806 var fuldstændig genopført, alligevel i dette Aar var 199 under det Tal, der var naaet før Branden.

Aarsagerne var væsentlig to. Først og fremmest hænger Nedgangen sammen med den store Gaderegulering, der fandt Sted og bl. a. ganske fjernede Færgestræde og Højbrostræde, hvor Højbroplads blev anlagt, Endeløsstræde (ved Knabro- og Brolæggerstræde), Slutterigade (fra Nytorv til Hestemøllestræde) og Henrik Fyhrens Gang (fra Kattesundet til Mikkalbryggersgade). Paa denne Maade forsvandt hele Husrækker³⁾, medens ikke faa enkelte Bygninger udgik, fordi adskillige Husejere benyttede Ulykken til at forøge deres Grunde med Naboejendommens og saaledes i Stedet for 2 Smaaejendomme opførte en enkelt større. I hvilken Udstrækning, det har fundet Sted, kan ikke nøjagtigt opgives. Dog giver det et Fingerpeg, at Matriklen af 1756 f. Eks. for Øster Kvarters Vedkommende opviser 417 Numre, medens den af 1806 kun har 298⁴⁾. Nu var Forandringerne selvfølgelig størst i Gaderne omkring Nikolaj Kirke, hvor Bygningerne før Branden var smaa og deres Grunde yderst ringe i Udstrækning. For saa vidt Formindskelsen i Policeantallet skrev sig fra denne Sammenlægning af Grunde, var den uden Betydning for Brandforsikringen, hvis Indtægter ikke rettede sig efter Risikoernes Antal, men efter deres Størrelse. Anderledes forholdt det sig, naar hele Gader forsvandt. Det mærkelige er imidlertid, at selv disse store Forandringer tilsyneladende ikke satte Spor i Regnskaberne. D. 10. September 1794 udgjorde den samlede Assurancesum 20 021 250 Rd. (64 068 000 Kr.).

I Aaret	svarede til Policernes Antal	en samlet Risiko		eller pr. Police		Stigning pr. Police		
		Rd.	Kr.	Rd.	Kr.	Rd.	Kr.	%
1794/95	2534	15 640 500	50 049 600	6173	19 751			
1799/1800	3170	25 305 950	80 979 040	7983	25 545	1810	5794	29,3
1805/06	3228	29 369 700	93 983 040	9098	29 115	1115	3570	14

Disse Tal er interessante. Ved Afslutningen af Regnskabsaaret 1793/94 gik der gennemsnitlig paa hver Police en Risiko af 5842 Rd. (18 695 Kr.),

medens Summen umiddelbart efter Branden for de bevarede Bygningers Vedkommende udgjorde 6173 Rd. (19751 Kr.). Denne Stigning paa 331 Rd. (1056 Kr.) eller 5,7% kan synes besynderlig i Løbet af et enkelt Aar, men har sin naturlige Forklaring i den nævnte Omstændighed, at Branden for en væsentlig Del havde gjort lyst i Rønnerne omkring Nikolaj Kirke. Der var derved bleven ødelagt en Mængde Ejendomme, men kun forholdsvis smaa Værdier. Den gennemsnitlige Risiko for de bevarede Huse maatte derved forøges. Langt større Interesse knytter der sig imidlertid til den stærke Vækst fra 1795 til 1806. Selv om Fremgangen delvis har sin Grund i Forsikringstvængens Anvendelse paa særlig værdifulde Bygninger, Slotte og Kirker, er det dog utvivlsomt, at den overordentlig stærke Stigning i de genopførte Ejendommers Forsikringssummer først og fremmest maa skyldes de Krav om forbedret Byggemaade, der blev stillet ved Plakaten af 4. Juli 1795¹⁾.

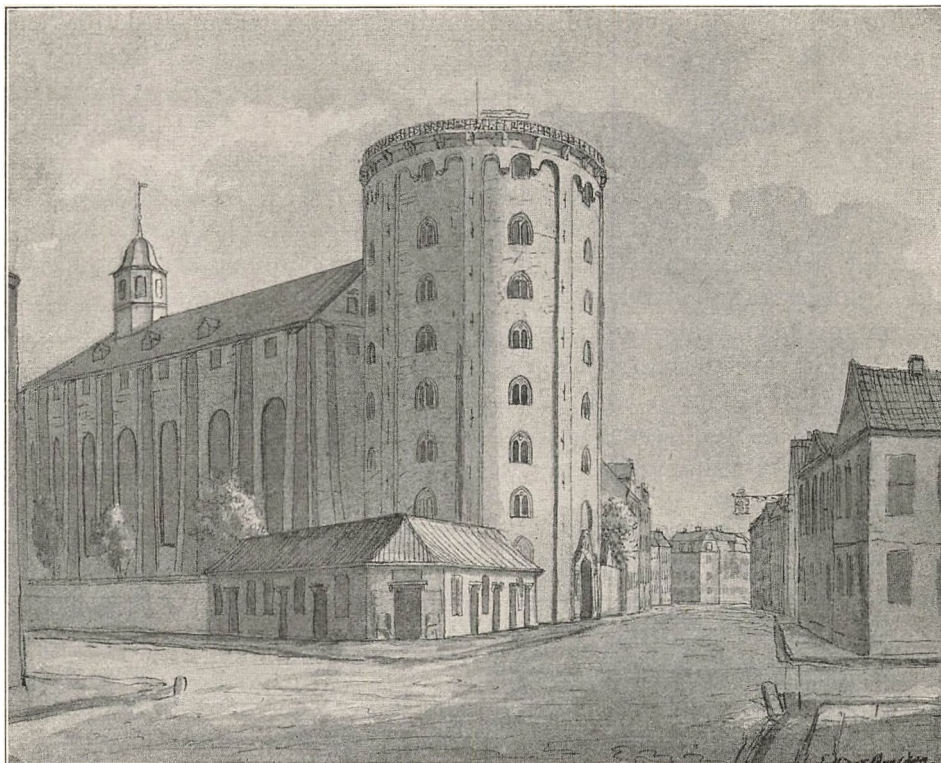
Dens enkelte Bestemmelser skyldes næsten alle Erfaringerne fra Ulykkesdagene i den foregaaende Maaned. Først og fremmest søgte man at gøre Bygningerne saa solide som vel muligt og foreskrev derfor, at alle udvendige Mure saavel i For- som Side- og Baghuse til enhver Side skulde være af Grundmur og af en passende Tykkelse, i Gavlene mindst 1 »Flensborger Middelsten«. Da smalle Piller formentlig svækkede en Bygning og udsatte den for Fare, blev det af samme Aarsag befalet at gøre dem mindst 1 Alen brede. En anden Gruppe Bestemmelser satte en Grænse for Husenes Højde; i de bredeste Gader 24 Alen indtil Taget, eller, naar dette var brudt, indtil Kvistens Overkant; i Gader af 18 Alens Bredder var Maksimum 18 Alen. Endelig blev der i en 3. Gruppe paa forskellig Maade sørget for at formindske Brandfaren i det Indre ved saa vidt muligt at forlange to Trappeopgange og i Mellemrummene mellem Etagerne enten et Lag Ler eller Sten, samt ved at sørge for den hensigtsmæssigste Indretning af Skorstenene, navnlig deres Afstand fra Bjælkerne etc. etc. Enhver, som er nogenlunde fortrolig med det gamle Kjøbenhavns Udseende, vil vide, i hvilken Grad disse Krav gav de nyopbyggede Kvarterer deres Præg*).

Ved alle disse Forholdsregler — samt Udvidelsen af Gaderne — opnaaede Regeringen, at de nye Bydele, som efterhaanden rejste sig, blev langt mindre brandfarlige, end de gamle havde været. For Interessentskabet betød det, at Forsikringssummen af de nyopførte Bygninger til Trods for, at de var betydeligt færre, alligevel overgik deres Forgængeres. Det samme viser sig, naar man undersøger Forholdet mellem Befolkningen og Risikoens Forøgelse. Medens førstnævnte paa Brandforsikringens territoriale Omraade fra 1787 til 1801 aarlig voksede med 0,63%, steg

*) Særlig karakteristiske er de brudte Gadehjørner, som Anordningen krævede.

havde Brandforsikringen stadig lidt betydelige Tab, fordi Debitorerne ikke var i Stand til at svare deres Renter, og Panterne ved Auktion viste sig mindre værd, end der ved Pengeanbringelsen var beregnet. Endnu i 1794—95 mistede Kassen paa denne Maade 445 Rd. 90 ø. (1427 Kr.). Efter Branden ophører disse Uheld fuldstændigt. Bortset fra, at de daarligste Panter efterhaanden var udskilt, var Aarsagen selvfølgelig, at Branden skabte Bolignød og forøgede Værdien af de beva-

63. Rundetaarn med Købmagergade. ca. 1800. Tegning af C. W. Eckersberg(?). Nationalmuseets 2. Afdeling.

rede Ejendomme, saa Besidderne med Lethed kunde opfylde deres Forpligtelser. Det kan tilføjes, at da Interessentskabet efter Branden havde vist sig i Stand til, uden at opsige sine udlaante Kapitaler, at rejse de nødvendige Midler, forsvandt den Frygt, som gentagne Gange i det 18. Aarh. var kommen til Orde, at det under store Ildsvaader vilde vise sig skæbnesvangert, at dets Formue var anbragt som Prioriteter i de samme Ejendomme, for hvilke det i Ildebrandstilfælde bar Risikoen. Derimod var det selvfølgelig paa Grund af Selskabets økonomiske Forhold umuligt i samme Udstrækning som hidtil at tilstaa nye Laan. Branden 1795 kom derved til i meget betydelig Grad at indskrænke den

Virksomhed som Kreditkasse, der i Løbet af det 18. Aarh. i saa høj Grad havde præget Brandforsikringen. Den fik i denne Henseende sin Afløser i den i 1797 oprettede Kreditkasse for Husejere i Kjøbenhavn¹⁾.

Ligesom det havde været Tilfældet før 1795, havde Brandforsikringen ogsaa i Tiden derefter de største Vanskeligheder med at faa Debitorerne og de forsikrede til i rette Tid at betale deres Renter og Afgifter. Ved Regnskabsaarets Afslutning udgjorde Restancerne af de førstnævnte i Reglen 4 à 5000 Rd. De kunde en enkelt Gang — d. 10. September 1799 — være nede paa 2823 Rd., men ogsaa i 1804 stige til 8044 Rd. Endnu uheldigere stillede det sig med Præmiens Betaling. Det var en Undtagelse, at Kassens Tilgodehavende i 1797 beløb sig til kun 720 Rd. I Almindelighed var Restancerne langt større og, hvad værre var, i fortsat Stigning. Mod 4990 Rd. i 1797/98 stod saaledes i 1806/07 ikke mindre end 17712 Rd. eller 18% af Aarets Præmieindtægt. Over for denne Sendrægtighed med Betalingen, som vidner om, at det faldt Interessenterne vanskeligt at udrede den store Præmie, optraadte Kassen med stor Langmodighed og nøjedes med at beregne sig Renter af Tilgodehavendet samt, hvis det blev inddrevet af Underfogeden, at lade Debitorerne bære Omkostningerne²⁾. Derimod erklærede Direktionen — hvad den ogsaa juridisk var udelukket fra —, at den aldrig paa Grund af Præmierestancer vilde nægte at udbetale en Branderstatning³⁾.

Over for Brandforsikringens samlede Indtægter paa 2504271 Rd. 59 β (8013669 Kr. 18 Øre) stod Udgifter til et Beløb af kun 186507 Rd. 82½ β (596825 Kr. 13 Øre). Overskuddet var saaledes i de 12 Aar ikke mindre end 2317763 Rd. 72½ β (7416844 Kr. 5 Øre).

Administrationsomkostningerne var nok bleven en Del forøget efter Udstedelsen af Anordningen af 17. Juli 1795, men var alligevel meget beskedne. En enkelt af Posterne, 800 Rd. til Annuitetskontoret, var oven i Købet foreløbig, idet Interessentskabet kunde nære grundet Haab om at faa Regeringen til at overtage den⁴⁾. Derimod var det en fast aarlig Udgift, at Kassen fra 1795 maatte udrede 900 Rd. til Lønning af de 3 valgte Direktører, samt en Bekostning, der med Mellemrum vendte tilbage, at den skulde bære Udgifterne ved de almindelige Omvurderinger, som efter visse Aars Forløb skulde gentages. Den samlede Udgift under denne Konto var 1803/04, da den var særlig stor, rent undtagelsesvis oppe paa 10029 Rd. 24 β. Ellers holdt den sig indtil 1800/01 paa ca. 8000 Rd. og i Aarene derefter paa ca. 6000. Den stærke Forøgelse af Brandforsikringens ordinære Indtægter bevirkede, at Administrationsomkostningerne trods deres Vækst, forholdsvis set,

*) Se S. 246 f.

ikke beslaglagde mere af Aarsindtægten, end det havde været Tilfældet før 1795. Medens Procenten før dette Aar faldt mellem 3,3 og 7,2, var Tallene derefter henholdsvis 3,7 og 5,3.

Brandskadernes samlede Antal var i Tidsrummet fra 11. September 1795 til 10. September 1807 (Bombardementet fraregnet) 80 og medførte for Kassen en Udgift paa 95 104 Rd. 59 β (304 334 Kr. 74 Øre). I Løbet af disse 12 Aar er der altsaa gennemsnitlig paa hver 39. Police bleven udbetalt en Erstatning paa omtrent 1189 Rd. (3804 Kr. 18 Øre). I de 63 Aar fra 1731 til 1794 faldt der derimod paa hver 6. Police en Godtgørelse paa 520 $\frac{1}{2}$ Rd. Skaderne i Tidsrummet efter Branden var saaledes lidt færre, men til Gengæld dobbelt saa store, som i det foregaaende Tidsrum. Med Hensyn til Skadeantallet var det i 1 Aar 0, i 9 Aar fra 1—10, i 1 fra 10—20 og i 1 fra 20—30. Det aarlige Erstatningsbeløb var:

under 1000 Kr.	i 3 Aar
mellem 1000 Kr. og 10 000 Kr. -	2 —
— 10 000 — - 20 000 — -	2 —
— 20 000 — - 30 000 — -	1 —
— 30 000 — - 40 000 — -	1 —
— 40 000 — - 50 000 — -	0 —
— 50 000 — - 100 000 — -	1 —
— 100 000 — - 200 000 — -	1 —

Brandskadekvotienten var:

under 0,1 $\frac{0}{00}$	i 5 Aar
mellem 0,1 $\frac{0}{00}$ og 0,5 $\frac{0}{00}$ -	4 —
— 0,5 $\frac{0}{00}$ » 1 $\frac{0}{00}$ -	0 —
— 1 $\frac{0}{00}$ » 2 $\frac{0}{00}$ -	2 —

Gennemsnitlig var Kvotienten i de 12 Aar 0,3, altsaa det samme som i de foregaaende 63 Aar. Dette Tal blev naaet paa Grund af de to uheldige Aar 1797/98, da Brandskaderne medførte en Udgift paa 34 351 Rd., og 1805/06, da der brændte for 30 521 Rd. De store Udgifter skyldtes ikke nogle enkelte store, men mange mindre Ildebrande, henholdsvis 21 og 13, af hvilke der ikke er Anledning til særlig at fremhæve nogen.

Til Trods for den usikre økonomiske Stilling, hvori Brandforsikringen befandt sig efter 1795, blev den alligevel ikke skaanet for Udgifter, der var dens Formaal uvedkommende. Om Bidrag som tidligere til Krudttaarnenes Opførelse var der selvfølgelig ikke Tale. Derimod viste det sig Gang efter Gang, at de offentlige Myndigheder ikke kunde se bort fra Selskabets aabenbare Interesse i Tilvejebringelsen af de bedst mulige Slukningsredskaber. Selv om det ikke udtrykkelig blev

fremhævet, var det dem vistnok en Undskyldning, at Brandforsikringens Sikkerhed ikke længere bestod i Formue, men i en kongelig Garanti*), og at det derfor tilsyneladende var ligegyldigt, om Gælden blev lidt hurtigere eller langsommere afbetalt. I hvert Fald tillagde de det ingen Vægt, at det for Interessenterne kunde være ønskeligt saa hurtigt som muligt at blive befriet for Kancelliets Formynderskab og komme til at staa paa egne Ben.

Efter Ulykken var Byens Slukningsredskaber i en sørgelig Tilstand og maatte hurtigst muligt bringes paa Fode. Kancelliet krævede¹⁾ Anskaffelsen af 29 Slagpumper, 16 Opstandere paa Springvandsrenderne, 140 Karrer samt 24 store Kar og mente, at de 14 666 Rd. 64 β , som det kostede, kunde udredes som Forskud af den kgl. Kasse imod, at Brandforsikringen betalte Renter og et aarligt Afdrag. Kongen gav denne Indstilling sin Tilslutning²⁾, men ændrede den dog atter, da Finanskollegiet paaviste Umuligheden af at regne med Interessentskabets Understøttelse³⁾. Allerede i 1801 havde Kancelliet glemt denne Beløring og forlangte nu⁴⁾, at Brandforsikringen skulde bidrage til Dækning af Brandvæsenets Udgifter med et fast aarligt Tilskud paa 4000 Rd. Endnu denne Gang lykkedes det dog Direktionen ved kraftigt at tage Bladet fra Munden at spare Brandforsikringen for Paalæg⁵⁾: »Det maatte vel . . . ansees upassende, saalænge Brand Cassen har at afbetale paa sin Annuitets Gield og at samle til sin nye Fond og dertil er trængende til de benævnte Understøttelser af Hans Majestæts Casse og det Kongl. Garantie for den nye Fond . . . at bevilge nogen saadan Udgift«.

Ved Brandvæsenets endelige Organisation lykkedes det derimod ikke Direktionen at afværge Udgifter for Selskabet. D. 29. Juli 1795 nedsattes en Kommission til at gøre Forslag om Reformer i Kjøbenhavns Brandvæsen⁶⁾. Den kom til at bestaa af Kammerpræsident, Grev Reventlow, General Peymann, Viceborgmester Flindt, Brandmajor Boye Junge, Prof. Abildgaard ved Veterinærskolen, Løjtnant Høyer og Fontænemester Friis. Resultatet af Kommissionens Overvejelser blev Brandordningen af 17. Juli 1799⁷⁾, der blev sat i Kraft d. 23. Januar 1801⁸⁾, men afløst af en ny næsten ligelydende af 1. November 1805⁹⁾.

Denne Forordning stillede betydelige Krav til Brandvæsenets Kasse og forlangte, at Byens Slukningsmidler skulde bringes i langt bedre Tilstand, end de nogen Sinde tidligere havde været. I Stedet for 28 store Sprøjter skulde der nu være 41, fordelt ved Byens offentlige Bygninger, foruden 48 Kompagnisprøjter samt en Del mindre saakaldte Kabinetsprøjter. Desuden skulde der anskaffes 2 store Redningsstiger, 36 Haardækkener forsynet med Jernstænger til under Brand at dække Husene og endelig et større Antal Karrer, hver rummende 5 Tdr. Vand.

*) Se S. 232.

Allerede medens Kommissionen udførte det forberedende Arbejde, havde den haft sin Opmærksomhed henvendt paa Pengespørgsmaalet og var, uden at lade sig afskrække af Brandforsikringens økonomiske Forhold, faldet paa den Tanke, at den i hvert Fald paa et begrænset Omraade burde yde sin Hjælp¹⁾. Planen var foreløbig bleven opgivet²⁾, men dukkede atter op, da det i 1805 ved Gennemførelsen af den ny Brandordning viste sig, at det gamle Slukningsmateriel var i en saa sørgelig Forfatning, at en Udgift paa 85 225 Rd. 3 β var nødvendig. Kancelliet³⁾ tænkte sig et Øjeblik, at Statskassen kunde yde de nødvendige

64. Kongens Nytorv med Hovedvagten. ca. 1800. Akvarel af C. W. Eckersberg. Kobberstiksamlingen.

Midler enten som Gave eller som rentefrit Laan, men fik at vide, at den var ude af Stand dertil. I Stedet for henledede Finanskollegiet⁴⁾ Opmærksomheden paa Brandforsikringen, tilbød at udbetale Pengene som Forskud, naar denne vilde paatage sig Forrentningen, og naar Annuitetsgælden var afbetalt, vedblive at opkræve de $\frac{2}{10}\%$ og benytte denne Indtægt til at tilbagebetale Regeringens Forskud. Med megen Behændighed var det lykkedes Finanskollegiet at finde en Motivering for dette Krav: Anordningen af 17. Juli 1795 havde fordelt Byrden ved Annuitetsgældens Afdrag og Forrentning mellem Brandforsikringen og Staten; den første havde imidlertid faaet Nedsættelse i sin Del fra $\frac{4}{10}\%$ til $\frac{3}{10}\%$, medens sidstnævnte stadig uden Afkortning hvert Aar indbetalte sine 35 000 Rd. Intet var derfor rimeligere end ogsaa at lade Staten

høste Fordel af den heldige Udvikling i Brandforsikringens Økonomi og gøre det ved at lade Afbetalingen og Forrentningen af Bidraget til Kjøbenhavns Brandvæsen gaa over til Selskabet.

Inden Kongen gav dette Forslag sin Stadfæstelse, forlangte han Direktionens Betænkning indhentet¹⁾. Selvfølgelig søgte denne at afværge den paatænkte Udgift og gjorde gældende, at der ikke i Anordningen af 17. Juli 1795 var tiltænkt Staten nogen Lettelse i den kongelige Gave, hvorfor Præmienedsættelsen paa ingen Maade kunde tages til Indtægt for Finanskollegiet. Tillige rettede Direktionen et Grundstød mod den indgroede Forestilling, at Brandforsikringens aabenbare Interesse i Brandfarens Formindskelse var et berettiget Paaskud til at paalægge den dertil sigtende Udgifter. I § 13 i Anordning af 17. Juli 1795 havde Kongen givet vidtgaende Løfter i Retning af at forbedre Brandvæsenet. Dette betød en Indrømmelse af, at saadanne Forholdsregler ikke var et Krav, som Kommune eller Stat kunde stille til et Forsikringselskab, men betød tværtimod, at dette kunde gøre Fordring paa, at disse Forhold var i den bedst mulige Tilstand. Direktionen nærede dog ikke større Haab om at se dette Standpunkt anerkendt og optog derfor Finanskollegiets Forslag, idet de vendte det saaledes om, at det blev Interessentskabet, der ydede det nødvendige Forskud, og Brandvæsenet, der med Staten som Kautionist forpligtede sig til aarligt at tilbagebetale 4000 Rd. foruden Renter.

Det lykkedes dog ikke Direktionen at faa dette Forslag gennemført. Paa Finanskollegiets Forestilling resolverede Kongen d. 10. Januar 1806²⁾, at Statskassen skulde udbetale Brandvæsenet et Forskud paa 85 000 Rd., som derpaa af Interessentskabet skulde tilbagebetales med 4000 Rd. om Aaret foruden 4 %'s Rente. Dette ubehagelige Paabud mildnedes en Smule ved et »foreløbigt Tilsagn« om, at disse Renter og Afdrag skulde erstattes Selskabet ved en Prolongation af de $\frac{2}{10}$ %, som var den Del af Præmien, der nu blev betalt til Annuitetsgældens Afvikling, »eller ved en anden Indtægt af Byen«. Da tilmed Danske Kancelli til Meddelelsen om den kongelige Resolution føjede en Opfordring til Direktionen om at indsende sin Betænkning om, hvorledes Beløbet »paa den mindst byrdefulde Maade kunne refunderes Brandforsikringskassen«³⁾, var dennes Ledelse selvfølgelig ikke sen til at prøve Forsøget paa at vælte Udgiften fra sig. D. 24. Februar 1807 var den klar over Vejen⁴⁾ og afviste Tanken om ved en Prolongation af de $\frac{2}{10}$ % at faa Udlægget godtgjort, idet dette først kunde ske, naar Annuitetsgælden var afviklet eller med andre Ord paa et Tidspunkt, da Tilskuddet til Brandvæsenet ved paaløbne Renter og Renters Rente var vokset til et umaadeligt Beløb. I Stedet foreslog Direktionen straks at skaffe Selskabet en Aarsindtægt paa 5 à 6000 Rd. ved at paaligne Husejerne et aarligt Ekstrabidrag paa 2 β af hvert forsikret 100 Rd. Da det varede adskillige Aar, inden Brandfor-

sikringen modtog Svar paa dette Forslag, maatte den indtil da lade sig nøje med det uvisse Haab, at de Penge, den indbetalte — indtil 10. September 1807 4998 Rd. 25 ø (15 994 Kr. 44 Øre) — en Gang i Fremtiden vilde blive den godtgjort. Endelig kunde den ogsaa trøste sig med, at det allerede i 1807 viste sig, hvor vel anvendt de Penge havde været, der var givet ud til Brandvæsenets Reorganisation.

*

I Eftersommeren 1807 havde det vist sig umuligt længere at holde den dansk-norske Stat uden for de Krigsbegivenheder, som hjemsøgte Europa. D. 8. August laa der i Øresund to engelske Eskadrer paa tilssammen 24 Linieskibe og 22 mindre Krigsfartøjer, medens en tredje, bestaaende af 4 Linieskibe, 5 Fregatter og 8 Brigger, Dagen efter stod ned gennem Store Bælt. I den følgende Uge modnedes under Sammenspillet mellem dansk Raadvildhed og engelsk Brutalitet den bekendte Kæde af Begivenheder, som for første Gang bragte Landets Hovedstad i Fjendevold. D. 13. afslog man det engelske Forlangende om Flaadens Udlevering, hvorpaa Fjenden d. 16. gik i Land og begyndte Belejringen. Trods adskillige Udfald var allerede d. 25. de vigtigste Poster umiddelbart foran Fæstningsværkerne i Englændernes Hænder, og Batterier opkastet i en Ring, der strakte sig fra lidt bag Skydebanen til Kysten uden for Kastellet; navnlig laa de tæt ved Indkørslerne fra Vesterbro og Nørrebro samt foran Kastellet¹).

Stemningen var fortræffelig i den angrebne By. »Det var ingen Belejring, det var en Folkefest, under hvilken alle Stænder færdedes mellem hverandre«, skriver en samtidig²). Vist er det i hvert Fald, at Byens Borgere kun i ringe Grad var optaget af den truende Fare og saa godt som under den dybeste Fred promenerede paa Voldene og paa Kongens Nytorv, hvor Militærmusikken spillede, og et broget Liv udfoldede sig, navnlig efter at Hovedkvarteret var flyttet til Raus Gæstgivergaard (d'Angleterre). Kun faa af Hovedstadens Beboere frygtede et Bombardement og traf i Stilhed deres Forberedelser. De allerfleste følte sig beroliget ved Avisernes Fortællinger om den ubetydelige Skade, som for nogle Aar siden var tilføjet Genua og for ganske nylig Danzig. De enkelte Bomber, som under Belejringen var bleven kastet ind i Byen, forstyrrede heller ikke Idyllen eller Troen paa, at det var »LystBolde, der knaldede snarere til Morskab end til Fortræd«³).

Myndighederne vidste imidlertid bedre Besked og indskærpede allerede d. 21. August de Forholdsregler, som i Tilfælde af Bombardement vilde være at iagttage⁴). Først og fremmest var det forkasteligt, om Borgerne forlod deres Hjem og ikke sørgede for at have Vandkar rede i alle Étager og i Gaardene. Naar en Bombe slog ned, skulde de flygte saa langt bort som muligt og roligt afvente det Øjeblik, da den sprang.

Først saa var det Tid at ile til og med en Spand Vand forhindre, at der opstod Ildløs. Samtidig bekendtgjorde Politimester Haagen¹⁾, at der stadig under et Bombardement vilde være to Vægttere til Stede paa hver af de sædvanlige Poster, og at der i hvert af Kvartererne var ansat 8 Mand, som straks, naar der opstod Brand, skulde ile til Hjælp. D. 2. September, da det engelske Ultimatum var afslaaet, og Overkommandoen ventede et Bombardement, blev Brandkorpset, som var bleven forøget med 400 Skræddersvende, beordret til med Sprøjterne at tage Opstilling paa de offentlige Pladser og alle Byens Borgere til ved Mørkets Frembrud at tænde Lygterne og sørge for, at der foran Husene var anbragt fyldte Vandkar²⁾. Derimod var det en Fejl, som senere i høj Grad blev lagt Overkommandoen til Läst, at den ikke i rette Tid havde undersøgt de tilstedeværende bombesikre Rum og der skaffet Plads til Kvinder og Børn³⁾.

Som Følge af disse Forberedelser var man d. 2. September fortrolig med Tanken om Bombardementets nærforestaaende Begyndelse. Nogen Frygt sporedes dog ikke. Om Aftenen spillede Militærmusikken som sædvanlig foran Hovedvagten, medens Borgerne spadserede paa Torvet og i Rosenborg Have for at nyde det gode Vejr. Alt aandede saaledes Fred, da pludselig Kl. 7¹/₂ den første Bombe faldt ned tæt uden for Slagterboderne og paa et Øjeblik splittede de forsamlede Mennesker. »Der er Bombardementet!« lød det over Byen. Beskydningen tog hurtigt til og voksede efter Mørkets Frembrud. Bomber og gloende Kugler saavel som de Congreveske Rakter blev i Mængde sendt ned over den ulykkelige By. Den tidligere Munterhed var med et Slag borte og veg Pladsen for Rædsel og Forvirring. Navnlig var den stor i de nordlige og vestlige Dele af Byen, hvor Frue Spir og Rundelaarn frembød saa ypperlige Maal. For Folk, som befandt sig paa Gaden, var der næsten ingen Redning; foruden med de fjendtlige Projektiler regnede det med Sten og Murværk fra de ramte Bygninger. Indendørs var det omtrent lige saa farligt at opholde sig. Adskillige Fortællinger er bevaret om Bomber, der slog gennem Taget og flere Etager for først at springe i Kælderen mellem de der forsamlede Husbeboere. Ikke mindst har Overskou i sine Optegnelser efterladt et levende Indtryk af Katastrofen. Branden 1795 var en forfærdelig Oplevelse; Bombardementet 12 Aar efter virkede dog endnu uhyggeligere. Under den første banede Ilden sig langsomt Vej og levnedes Beboerne Tid til at redde deres Liv og delvis deres Bohave. Anderledes i de 3 Bombardementsnætter, under hvilke ingen kunde ane, hvor de lysende Projektiler, som i lange Buer før hen over Byen, vilde slaa ned og øve deres Værk. Alene den første Nat fængede det paa 38 Steder. Uophørlig lød Klokkernes Klemten, Vægtternes Brandraab og Alarmtrommernes Hvirvlen; stadig raslede Sprøjterne gennem de mennesketomme Gader. Mandskaa-

bet viste den største Udholdenhed og Dødsforagt og fik overalt Bugt med Ilden, uagtet Slukningsarbejdet det mest mulige blev vanskeliggjort af Fjenden, der haardnakket øste Projektiler paa, saa snart de et Sted saa Flammerne bryde frem. Alene Grosserer Tuteins Pakhus i Vimmelskiftet, der rummede Bomuldsforraad til 130 000 Rd.s Værdi, maatte overlades til dets Skæbne. Det var saaledes ikke ufortjent, naar General Peymann Dagen efter i en offentlig Proklamation rettede en Tak til Brandkorpset for dets Arbejde¹).

65. Bombardementet, set fra Amager. Stik u. Sign.

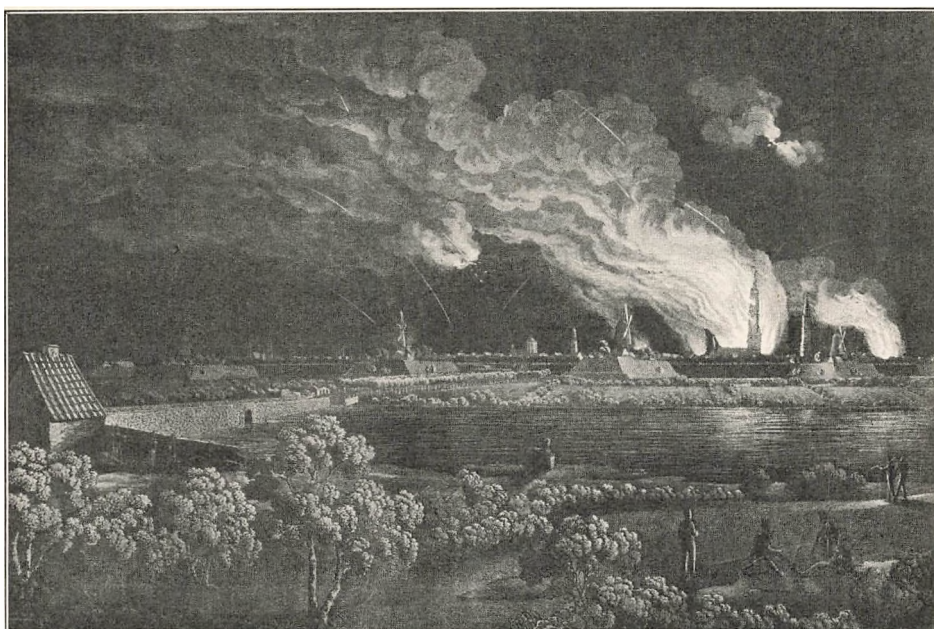
Ved 5-Tiden om Morgenen sagtnede Beskydningen og ophørte fuldstændig mellem Kl. 7 og 8. Efterhaanden vovede Folk sig frem af deres Huse og saa med Rædsel de anrettede Ødelæggelser. Navnlig i Kvarteret omkring Frue Kirke var de store. Næppe et Hus havde undgaet Beskadigelser; paa dem alle var Tagene fulde af Huller og Vinduerne knuste. Gaderne var oprodede og næsten ufremkommelige. Da alle frygtede for den næste Nat at opleve en Gentagelse af Rædslerne, søgte man at bringe Gods og Familie i Sikkerhed i de Kvarterer, som laa Fjenden fjernest. Især var der en hel Folkevandring til Christianshavn og Amager. En Del søgte ogsaa Ly i de hvælvede Gange omkring Ridebanen, i de kongelige Stalde samt i Spiralgangen i Rundetaarn.

Alle disse Foranstaltninger fik Lov til uforstyrret at gaa deres Gang, efter Sigende fordi Fjenden Dagen igennem ventede Tilbud om Overgivelse.

Først om Eftermiddagen ved 6-Tiden tog Beskydningen atter fat og varede uden Afbrydelse til Kl. 8 om Morgenen d. 4. September. Bomberne rettedes mod de samme Kvarterer som den foregaaende Nat, men hjemsøgte nu ogsaa Kongens Nytorv og dets Omgivelser, særlig Garnisons Kirke. Paa 21 Steder udbrod der Ild. Brandvæsenets Arbejde blev vanskeliggjort, fordi Beboerne, trods de givne Forskrifter, havde forladt deres Boliger, saa ingen var til Stede, der kunde gøre Anskrig og tage den første Tørn. Alligevel lykkedes det Mandskabet i de allerfleste Tilfælde at faa Ilden slukket eller i hvert Fald at hindre, at de opstaaede Brande antog et større Omfang. I denne Nat gik der Ild i et kongeligt Hømagasin i den vestlige Ende af Byen nær Christianshavn. Skønt Brandmajor Kirkerup blev saaret og maatte overlade sine undergivne at fortsætte Arbejdet, lykkedes det dog henimod Aften d. 4. September, da det andet Bombardement for længst var ophørt, at faa Bugt med Flammerne. Endelig kan nævnes, at Petri Kirke fik sine Hvelvinger gennembrudt og Kapellerne ødelagt.

Trods alt havde Fjenden endnu ikke ved sit Bombardement faaet Bugt med den belejrede By. Da samlede han al sin Kraft i et tredje Fremstød og havde endelig større Held. Ligesom de foregaaende Dage gik ogsaa d. 4. September roligt og uforstyrret hen indtil Kl. 7 om Eftermiddagen, da Beskydningen paa ny begyndte og hurtig blev saa heftig og voldsom, at det var, »som havde hele Helvede udgydt sine Luer over Kjøbenhavn«. Bombardementet varede denne Gang lige til næste Dags Middag og hjemsøgte næsten alle Byens Kvarterer. Modstandskraften var efterhaanden bleven ringere. Byens Borgere var udmattede af Træthed og Spænding, og hvad værre var, Brandkorpsen var ved at segne under Anstrengelserne og havde mistet en ikke ringe Del af sine Folk og faaet Størstedelen af Sprøjterne ødelagt. Under disse Forhold var Faren overhængende, da der gik Ild i de store Tømmerforraad, der laa oplagret paa Vesterbro lige uden for Fæstningsværkerne. Til Held for Byen bar den stærke Blæst bort fra Volden; ellers havde utvivlsomt Husene ved Filsofgangen og store Dele af Byen været fortabt. Førgæves udfoldede Brandkorpsen de største Anstrengelser. Det var først, da det fik Hjælp af 100 Mand fra Holmen, at det lykkedes at begrænse Ilden til Tømmerpladserne. Saa heldigt gik det ikke, da det langt om længe lykkedes Englænderne at skyde Frue Spir i Brand. Ligesom i 1795 viste ogsaa nu de høje Kirketaarne sig skæbnsvangre for de omgivende Kvarterer. Klokkerne styrtede ned, knusende alt paa deres Vej og dragende Ildstrømmen med sig. Henad Morgenstunden forkyndte Fjendens Jubelraab, at Spiret var faldet, og straks efter stod Naboejendommene

i lys Lue. Under Anførsel af Rahbek søgte Studenterne forgæves at redde Universitetet. Med uimodstaaelig Magt banede Ilden sig Vej ned ad Kannikestræde, ødelæggende Latinskolen, Borchs Kollegium og Professorboligerne. Snart omspændte Luerne hele Strækningen fra Nørrevold over Nørregade til Kultorvet og angreb allerede Landemærket. Fra to Sider nærmede Flammerne sig Trinitatis Kirke med Universitetsbiblioteket. Alle Slukningsforanstaltninger var standset. Sprøjterne var ødelagt, og Mandskabet ikke at bevæge til at gaa mod Ilden. Først da Holmens Folk — med Undtagelse af 100 Mand, som maatte blive til-

66. Bombardementet set fra Nørrebro. Stik af H. Winsler efter Tegning af P. L. Saxesen.

bage¹⁾ —, og en Del af Garnisonen var kommen til Hjælp, lykkedes det ved store Nedbrydninger at hindre Ildens videre Fremtrængen. De allerede antændte Ejendomme maatte man derimod overlade til deres Skæbne. Endnu d. 7. September brændte det i Landemærket²⁾.

Nu var Byens Modstandskraft ogsaa brudt. Ganske vist var kun enkelte Kvarterer bleven ødelagt og Christianshavn endog bleven fuldstændig skaanet. Alligevel havde en almindelig Panik faaet Magten saavel over den civile Befolkning som over store Dele af Garnisonen. I de første Nætter havde Mandskabet paa Voldene stadig holdt Modet oppe og var bleven paa deres Post, uagtet de kunde tænke sig de Rædsler, som deres Hjem var Skuepladsen for. Under det tredje Bombardement viste det sig derimod umuligt at overvinde Frygten for Familiens Skæbne.

Forgæves aftalte man ikke mere at se ind mod Byen og straffede den, der talte om Hjemmet¹⁾. Til sidst sejrede alligevel Hensynet til Hustru og Børn og bevægede et ikke ringe Antal af de borgerlige Soldater til at forlade Volden og gaa hjem²⁾. Paa samme Tid havde den civile Befolkning mistet sin tidligere Tillidsfuldhed og ønskede nu Byens Overgivelse. 13 af Kjøbenhavns 32 Mænd henvendte sig desangaaende til Magistraten, som sendte deres Ansøgning videre til Overkommandoen³⁾, medens Grosserer Tuttein i en Skrivelse⁴⁾ forestillede General Peymann de ulykkelige Følger af fortsat Modstand, og Peschier⁵⁾ henlede Opmærksomheden paa den Fare for Hungersnød, som truede, naar Bombardementet udstraktes til Christianshavn og de derværende Forraad gik tabt. Endelig blev Kommandanten gentagne Gange bearbejdet af sin personlige Ven Pastor Hudtwalker⁶⁾, som sammen med en Del andre havde søgt Tilflugt i Kælderen under Schimmelmans Palæ, og der var bleven opfordret til at gøre sin Indflydelse gældende. Alt dette bevirkede, at de militære Befalingsmænd følte sig overbevist om det unyttige i Forsvarets Fortsættelse, og i det afholdte Krigsraad, hvortil Repræsentanter for Borgerskabet var tilkaldt, enstemmigt anbefalede Byens Overgivelse.

Den 7. September undertegnedes Kapitulationen.

Hvor store Værdier, der da var gaaet tabt, lader sig ikke nøjagtigt opgøre, først og fremmest fordi det unddrager sig enhver Kontrol, hvad der blev ødelagt af Varer, Indbo og Værktøj. Det var kun et Skøn, som ikke var underbygget med Beregninger, naar Danske Kancelli i en Forestilling ansatte Værdien af ødelagt Løssøre til 700 000 Rd. ⁷⁾. Derimod er man i Stand til paa Grundlag af omhyggelige Vurderingsforretninger at fastslaa, hvor store Ødelæggelser der i og uden for Kjøbenhavn var bleven anrettet paa faste Ejendomme.⁸⁾ Bortset fra nogle Gaarde i Bagsværd og paa Blegdamsvejen, som paa Grund af Uforsiglighed fra det engelske Indkvarteringsmandskabs Side gik op i Luer, og hvis Forsikringssummer udgjorde 17 000 Rd., var der i alt inden for Voldene 1071 Skader til et Beløb af 2 864 848 Rd. 64¹/₂ β (Rudera fraregnet) og uden for Voldene 154, der medførte et Tab af 551 745 Rd. 54 β.

Omstaaende Tabeller giver en Oversigt over Tabenes Fordeling.

Størst Interesse frembyder selvfølgelig den egentlige By inden for Voldene. Oversigten viser, at det af Hovedstadens 12 Kvarterer alene var Christianshavn, som var undgaaet Ødelæggelserne, og at derefter Øster Kvarter kunde opvise det laveste Antal Skader, kun 25. Til Gengæld var 4 andre Kvarterer bleven i høj Grad medtaget. Af det samlede Antal Skader, 1071, falder de 699 paa Nørre-, Klædebo-, Frimans- og Rosenborg-Kvarterer, og, hvad der oplyser endnu mere, af Skader, vurderet til i alt 2 864 848 Rd. 64¹/₂ β, skyldtes de 2 655 744 Rd. 89¹/₂ β Ødelæggelserne i de 4 nævnte Bydele. Dette hang sammen med, at kun der var der opstaaet større sammenhængende Ildebrande. Af 290

Skader inden for Voldene:

		Totale Brandskader		Partielle Brandskader		Bombardementsskader			Samlede Skader		
		An-tal	Beløb Rd.	An-tal	Beløb Rd.	An-tal	Beløb		An-tal	Beløb**)	
							Rd.	ρ		Rd.	ρ
Øster	Kvarter	—	—	—	—	25	6290	32	25	6290	32
Strand	—	2	29 500	—	—	15	6154	95	17	35 654	95
Snarens	—	—	—	2	8460	63	36 499	73	65	44 959	73
Vester	—	—	—	2	8300	52	20 271	29	54	28 571	29
Nørre	—	47	398 950	18	101 040	129	120 759	34	194	620 749	34
Klædebo	—	182	1 409 710*)	10	59 875	36	22 373	—	228	1 491 958	—
Frimans	—	25	136 220	9	18 060	84	44 555	7 $\frac{1}{2}$	118	198 835	7 $\frac{1}{2}$
Købmager	—	—	—	1	220	83	24 713	92	84	24 933	92
Rosenborg	—	34	290 670	8	29 760	57	23 772	48	99	344 202	84
St. Annæ Øster	—	—	—	—	—	52	21 371	54	52	21 371	54
St. Annæ Vester	—	—	—	—	—	135	47 321	80	135	47 321	80
I alt...		290	2 265 050	50	225 715	731	374 083	64 $\frac{1}{2}$	1071	2 864 849	4 $\frac{1}{2}$

Skader uden for Voldene:

	Totalskader				Partialskader				Samlede Skader			
	assurerede		uassurerede		assurerede		uassurerede		An-tal	Beløb		
	An-tal	Beløb Rd.	An-tal	Beløb Rd.	An-tal	Beløb Rd.	ρ	An-tal		Rd.	ρ	
Vesterbro	26	201 642	11	77 342	20	20 937	40	—	57	299 921	40	
Nørrebro	9	69 883	1	2 500	51	45 733	8	3 1520	64	119 636	8	
Østerbro	4	25 591	5	73 380	24	33 217	46	—	33	132 188	46	
I alt...		39	297 116	17	153 222	95	99 887	94	3 1520	154	551 745	94

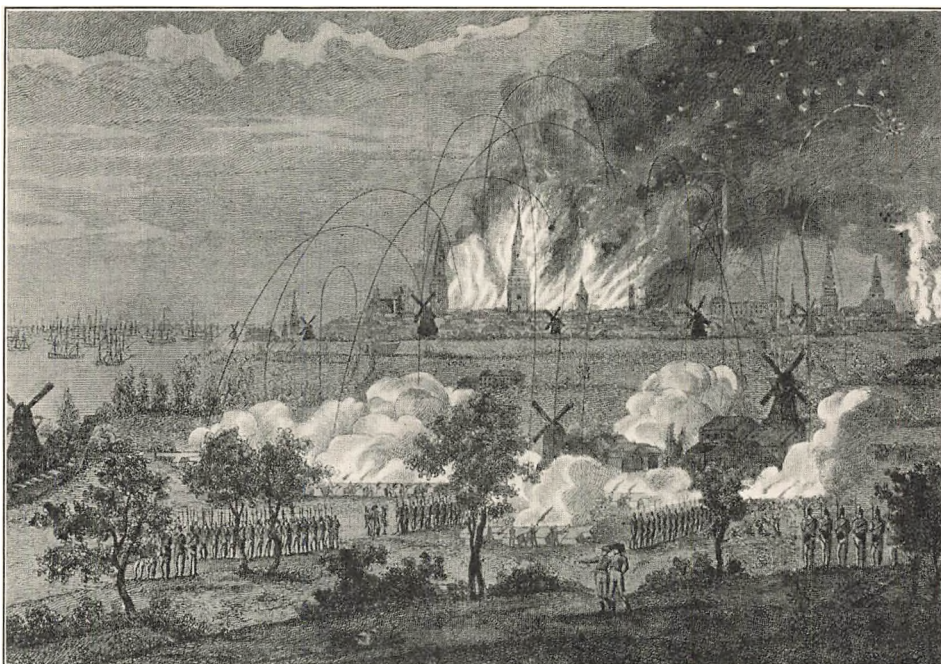
totale og 50 partielle Brandskader falder henholdsvis 2 og 5 i andre Kvarterer. De egentlige Bombardementsskader udgjorde 731 og medførte et Tab paa 374 083 Rd. 64 $\frac{1}{2}$ ρ. Selv om nu ikke ethvert knust Vindue er bleven anmeldt, og den opgivne Sum er en Smule for lav, viser det sig dog, at Ødelæggelsen, som skyldtes Bombernes Fald, var betydelig ringere, end man i den nærmeste Eftertid og ogsaa i vore Dage har været tilbøjelig til at antage. Medens Danske Kancelli regnede med 3000 Skader à 400 Rd., viser Opgørelsen 731 à ca. 512 Rd.

*) Deraf 250 000 Rd. for Frue Kirke.

**) Dertil kom den uassurerede Graverbolig paa Nikolaj Kirkegaard, hvis Skade udgjorde 400 Rd., samt nogle ubetydelige og uassurerede Bygninger i Amalie-gade tilhørende Brandmajor Kirkerup; Skaden var her vurderet til 1280 Rd.

Med Hensyn til Skaderne uden for Voldene er kun lidet at bemærke. Danske Kancelli anslog deres Værdi til 320 440 Rd. og er saaledes ikke saa lidt under det rigtige Tal, 551 745 Rd. 94 ø. Antallet af ødelagte eller beskadigede Ejendomme var i alt 154 og laa for Størstedelen paa Vesterbro og Nørrebro.

De Tab, som ved det engelske Angreb blev tilføjet de københavnske Borgere, der var bosat paa Byens Grund uden for eller inden for

67. Bombardementet, set fra Østerbro. Stik u. Sign..

Voldene, var alt for betydelige til ikke at udsætte Hovedstaden for en ødelæggende Krise. Faren var saa meget større, som Krigen stadig fortsattes og ved at bringe Stilstand i Næringslivet gjorde Indbyggerne mindre skikket, end de ellers vilde have været, til at bære deres Tab. Det var derfor kun naturligt, at alle saa hen til Regeringen og med Ængstelse spurgte om dens Stilling.

Lige saa lidt som i 1795 skuffede den de Forhaabninger, som blev stillet til den. Allerførst afhjalp den den øjeblikkelige Nødstilstand og skaffede de skadelidte Tag over Hovedet. Da det faldt ind med uroligt og regnfuldt Vejr, var det ikke lystelige Dage og Nætter, de havde maattet tilbringe under aaben Himmel, før de to Kirker paa Christianshavn og siden Trinitatis og Helligaandskirken blev aabnet for dem¹⁾.

Denne foreløbige Hjælp blev hurtigt afløst af en ulige virksommere, da den Kommission, som d. 31. August 1807 var bleven nedsat for at understøtte de Familier, hvis Forsørgere gjorde Tjeneste paa Voldene, nu udstrakte sin Virksomhed til de skadelidte og ved at betale et kvart Aars Husleje forud skaffede de fleste af dem passende Boliger. Nogle ganske enkelte blev anbragt paa Vartovs Lofter. Desuden sørgede man for de nødlidendes Underhold og udbetalte dem en daglig Understøttelse, hvis Størrelse rettede sig efter Familiemedlemmernes Antal, 16 ø

68. Frue Kirkes Brand, set fra Langebro. Akvarel af C. W. Eckersberg. Kbhs. Brandforsikring

for Manden, 12 for Konen og 6 for hver af Børnene¹⁾). Ved disse og andre Foranstaltninger — samt ved den private Godgørenhed — blev inden længe den øjeblikkelige Nødstilstand afhjulpet. Langt vigtigere var det imidlertid at skaffe Byen genopført. At der blev indrømmet store Toldlettelser for alle, som vilde tilføre Bygningsmaterialier²⁾, var ikke tilstrækkeligt. Spørgsmaalet var det ulige vanskeligere, hvorledes Ejendomsbesidderne skulde faa Penge til at gøre deres Indkøb og betale Haandværkerne.

Besvarelsen deraf paahvilede i første Række Kjøbenhavns Brandforsikring.

Kjøbenhavns Bombardement bragte Byens Husejere i en endnu mere utryg Stilling, end det havde været Tilfældet med den store Brand 12 Aar i Forvejen. Ved begge Lejligheder var Skaderne langt større,

end Brandforsikringen var i Stand til at erstatte. Men medens der i 1795 over for Ødeleggelse til et Beløb af ca. 4 Mill. stod en Formue paa 2 Mill. eller ca. 50%, udgjorde Tabene i 1807 næsten 3 Mill., til hvis Dækning man kun raadede over den kongelige Garantium paa 500000 Rd. eller ca. 16% af Beløbet. Allerede dette var slemt. Være var det dog, at ingen i Øjeblikket var klar over, hvor vidt de brandlidte overhovedet var erstatningsberettigede. Ganske vist var der ingen Tvivl om, at Tab, som skyldtes Bombernes Fald, uden at der var opstaaet Brand, var Interessentskabet uvedkommende. Dette Spørgsmaal havde en Gang for alle faaet sin Afgørelse i 1779, da Krudttaarnet ved Østerport var sprunget i Luften^{*)}. Derimod var det usikkert, hvorledes Kassen vilde optræde, naar der var opstaaet Ildløs. De gældende Bestemmelser gav Spillerum for de mest forskellige Opfattelser. Anordningerne af 1731 og 33 fastsatte ganske ubestemt Erstatningspligten til Tilfælde af »ulykkelig Ildsvaade«, samt de derved nødvendiggjorte Nedrivninger, og undtog kun Tab, foraarsaget ved Paasættelse. Forbedringsposterne af 1769 gik et Skridt videre og erklærede Lynildsskader for erstatningsberettigede, medens Anordningen af 17. Juli 1795 nøjedes med at angive Forsikring for Brandskader som Selskabets Formaal. Da Anordningerne saaledes ikke gav tydeligt Svar paa de brandlidtes ængstelige Spørgsmaal, var det givet, at Erstatningssagens Afgørelse vilde afhænge af de Forhandlinger, som hurtigt begyndte mellem de interesserede Parter. De blev baade langvarige og besværlige.

Paa Sagens første Stadium var den et indre Brandforsikringsanliggende. Medens Kjøbenhavns juridiske Kredse afgjort krævede Skaderne erstattet¹⁾, var Meningerne delt blandt Selskabets Direktører og de Deliberationskommitterede²⁾. Et Mindretal bestaaende af Justitsraad Holm, hvortil Professor Meyn sluttede sig, understregede, at der saavel i Plakaterne af 31. Januar 1731 og 8. Juni 1733 som i Forbedringsposterne af 1769 alene var Tale om Erstatning for Skade, foraarsaget ved Ildsvaade, og at navnlig den sidste, som gjorde Forskel paa Skadesaarsagerne, ved ikke at omtale Bombardementsskader havde givet det afgørende Bevis for, at de ikke skulde erstattes. Dette fandt Holm ogsaa naturligt. En Brandforsikring, der som Kjøbenhavns havde hele sin Risiko samlet paa et bestemt Sted, kunde endnu mindre end f. Eks. det engelske Selskab »Phønix«, hvis Risiko var spredt over hele Europa, indlade sig paa at godtgøre Skader, som skyldtes et fjendtligt Overfald, og som ingen Forsigtigheds- og Aarvaagenhedsregler kunde afvende. Nej, »Krigen er en Ulykke, som angaar den hele Stat; den Skade, som derved tilføyes Enkeltmand, bør derfor og efter Muclighed gotgiøres af Staten«. Over for disse Argumenter holdt Flertallet, 9 af Direktionens

*) Se S. 123.

Medlemmer og af de Deliberationskommitterede, fast ved det ubestridelige Faktum, at Selskabet efter Anordningerne erstattede Skader, som skyldtes Ildebrande og de i den Anledning nedrevne Bygninger, men ikke i Almindelighed skelnede mellem de Aarsager, som fremkalder Ildsvaaderne. Assessor Horn anførte yderligere til Støtte for denne Opfattelse, at der i Octroien af 11. Maj 1778 for Møbel-Assurancekompagniet var gjort en Undtagelse for Skader, som skyldtes fjendtligt Over-

69. Kongens Nytorv under Bombardementet. Maleri af C. A. Lorentzen. Kbh.s. Brandforsikring.

fald. Da dette viste, at man havde været opmærksom paa Spørgsmaalet, kunde Tavsheden i Anordningen af 1795 kun udlægges som en Aerkendelse af Kassens Erstatningspligt. Justitsraad Wivete naede sammen med Underfoged Grønlund ad en Omvej til samme Resultat. For de Ejendomme, der var nedrevet for at standse Ildens Fremtrængen, var Kassens Erstatningspligt nemlig utvivlsom. Ud derfra og i Forbindelse med, at Ildebranden, der var opstaaet under Bombardementet, var en »Kontinuations Ild«, maatte man ogsaa gøre den gældende for de nedbrændte Ejendommers Vedkommende. Assessor Horn, Justitsraad Skibsted, Sukkerraffinadør Købke og Kaptajn Hvidberg vilde som brandlidte ikke afgive deres Stemmer, men anbefalede at lade Spørgsmaalet paa-kende ved Domstolene.

Denne Debat er teoretisk af Interesse, men betød kun lidt for Afgørelsen af det i Øjeblikket foreliggende praktiske Spørgsmaal. Da det drejede sig om alt for store Beløb til, at de i Kraft af den i 1795 indførte Gensidighed kunde paalignes som Ekstrabidrag, var Brandforsikringen — ligegyldig hvad den vedtog — dog ude af Stand til ved egen Hjælp at godtgøre Tabet og derfor henvist til Statens Bistand. Først naar denne var tilstaaet, fik det Betydning, om Interessentskabet anerkendte sin Erstatningspligt eller ikke. I første Tilfælde blev den kongelige Understøttelse et Forskud, som en Gang skulde tilbagebetales, i sidste en Gave, der ikke medførte Forpligtelser af nogen Art. Generalforsamlingen d. 18. September 1807¹⁾, som for Brandforsikringens Vedkommende traf den endelige Bestemmelse, var klar over dette Forhold, men foretrak, uden Hensyn til Direktionens Drøftelser, at berolige de brandlidte ved med 50 mod 16 Stemmer at love dem Erstatning for deres Tab. Hvorledes Midlerne derimod skulde skaffes til Veje, om ved Laan eller Gave, afgjorde man ikke, men nøjedes med i en Ansøgning til Kongen i almindelige Vendinger at udtale som Interessenternes Mening, at »Kassen igien maatte godtgøres, hvad den til denne Erstatning maatte have udredet«.

Dermed indleddes Sagens andet Afsnit, under hvilket den udelukkende var et Regeringsanliggende og fik sin Karakter ved Spørgsmaalet om Statens eventuelle Forpligtelse til i Almindelighed at erstatte Tab, som skyldtes Landets ydre Fjender. Saa snart Myndighederne kom til at beskæftige sig med Sagen, udvidedes den nemlig fra alene at gælde Kjøbenhavns Brandforsikring til ogsaa at omfatte saavel de kjøbenhavnske Husejere, hvis Boliger uden at være antændt var bleven mere eller mindre beskadiget ved Beskydningen, som ogsaa Forstædernes Bygninger og overhovedet alle Ejendomme, som Englændernes Overfald havde tilføjet Skade. Omtrent samtidig med, at Brandforsikringen indbragte sin Sag, anbefalede Magistraten til Kongens Velvilje de Husejere i Forstæderne, hvis Bygninger paa Generalkommandoens Foranstaltning var bleven afbrændt²⁾, medens 13 af disse kort efter paa egen Haand anmodede om Regeringens Bistand³⁾. Derfra var selvfølgelig saa kun et lille Skridt til ogsaa at paakalde Statens Hjælp for de Ejendomme uden for Forstæderne, som under Belejringen var bleven ødelagt.

Forskellige Anskuelser gjorde sig gældende i Regeringskredsene, alt efter som det var de skadelidtes eller Finansernes Interesser, der var de bestemmende. De sidste blev varetaget af Finanskollegiet eller nærmere bestemt af dets Førstemand, Grev Ernst Schimmelmann⁴⁾. Ganske vist indsaa ogsaa han Nødvendigheden af at lade Staten gribe ind og afvende den Krise, som truede Hovedstaden og dens Brandforsikring. Paa den anden Side var ingen bedre end han kendt med Statens økonomiske Vanskeligheder og overbevist om sin Pligt til at holde igen og

saa vidt muligt afværge nye Udgifter. Denne dobbeltsidige Betragtning førte ham til først og fremmest at isolere det foreliggende Spørgsmaal og hindre, at der af den eventuelle Statshjælp skulde kunne udledes nogen Anerkendelse af, at Staten i Fremtiden garanterede enhver privat Formue, som Fjenden maatte bemægtige sig eller ødelægge. Regeringen burde derfor efter hans Mening paa det bestemteste afslaa direkte at hjælpe de skadelidte og kun tage Forsikringsselskaberne — Kjøbenhavns

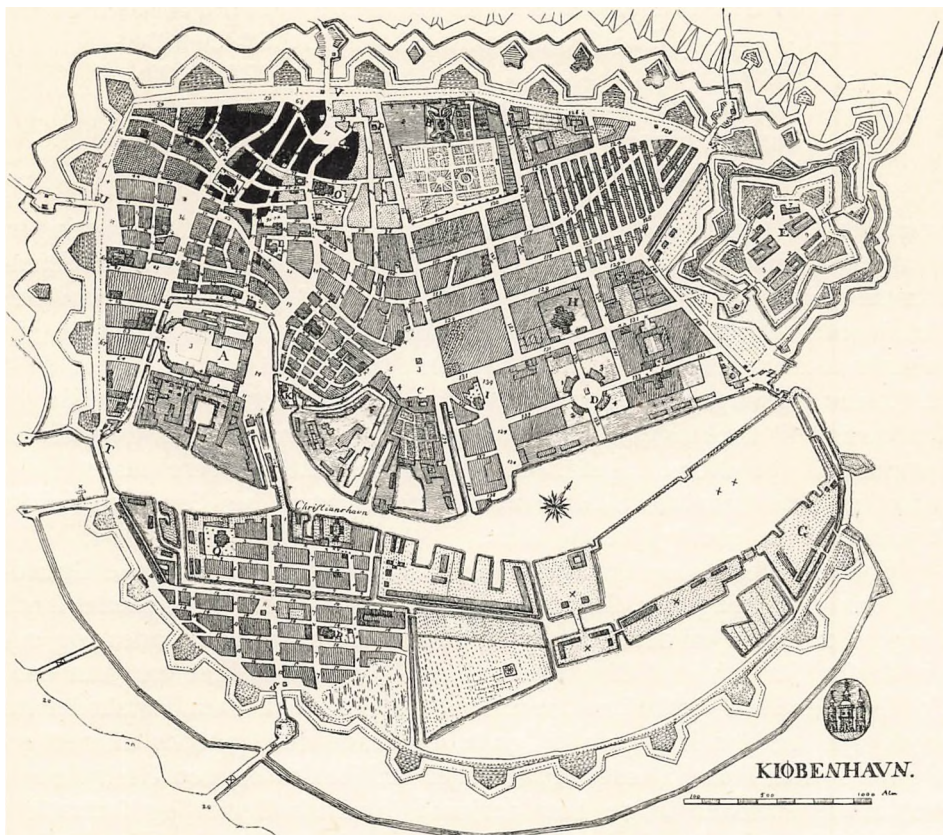
70. Østervold under Bombardementet. Maleri af C. W. Eckersberg. Frederiksborg.

og Landbygningernes — under Armene. For de skadelidte betød det, at om nogen Godtgørelse for samtlige Ødelæggelser skulde der ikke være Tale; tværtimod kunde de alene vente Erstatning, naar de havde assureret, og naar deres Ejendomme var brændt, derimod ikke, naar disse blot var beskadiget af Bomber. Næst efter at fastslaa dette Hovedpunkt, gjaldt det for Schimmelmann om at begrænse Statens Udgift. Da Kjøbenhavns Brandforsikring i Forvejen havde en betydelig Gæld, og der saaledes var sat en snæver Grænse for de Forpligtelser, man kunde lade den paatage sig, var det en vanskelig Opgave. I slige Kombinationer var Finansministeren imidlertid en Mester og vidste ogsaa i dette

Tilfælde at opstille vidtløftige Beregninger, som fjernede alle Vanskeligheder. Først skulde Staten yde Kjøbenhavns Brandforsikring et Forskud paa 2 103 696 Rd., med hvilke den kunde tilfredsstille samtlige brandlidte. Om Tilbagebetaling af Bidraget, for saa vidt det var en Hjælp til Landbygningernes Brandforsikring, var der ikke Tale, rimeligvis fordi Beløbet for dens Vedkommende var saa lille. Anderledes for Kjøbenhavns Brandforsikring, hvis Gæld — med Fradrag af de sædvanlige 10% — beløb sig til ca. 1 800 000 Rd. Da det var givet, at Selskabet i en overskuelig Fremtid vilde være ude af Stand til at tilbagebetale saa store Summer, var det nødvendigt, at en Del deraf blev ydet som Gave. Spørgsmaalet var kun, hvor stor denne skulde være. Schimmelmann forstod at indskrænke den til det mindst mulige og samtidig at gøre dens Udredelse lidet følelig for Statskassen. Ved at lade Selskabet udlevere sin Beholdning af indkøbte Annuitetsbeviser — i alt 733 285 Rd. — bragte han allerede Gælden betydelig ned. Resten, godt 1 Mill., foreslog han at dele mellem Brandforsikringen og Staten. Den første skulde indskrænke sin aarlige Udgift til Annuitetsgældens Amortisering og Forrentning til de 35 000 Rd., som Kongen havde tilstaaet dertil, og saa i 20 Aar anvende Overskuddet af Præmieindtægten til Bombardementsgældens Afvikling; den sidste skulde betragte Kjøbenhavns Andel i den Afgift paa $\frac{2}{10}$ %, der til Skatkammerets Afdragningsfond var udskrevet af alle Landets Købstadbygninger, som Afdrag paa Gælden.

Over for Ernst Schimmelmanns (og Finanskollegiets) Betragtningmaade stod en ganske modsat, repræsenteret af Danske Kancelli samt General-Land-Økonomi- og Kommercekollegiet¹⁾. For Styernerne af Landets Finanser var de økonomiske Betæneligheder afgørende, for de andre Kollegier derimod Hensynet til de skadelidte. Saavel i Brandforsikringens Generalforsamlingsbeslutning som i Ansøgningerne fra Magistraten og Beboerne af Vesterbro var der til Begrundelse for Anmodningerne om Hjælp bleven gjort gældende, at de Ulykker, som havde ramt Hovedstaden og dens Omgivelser, var tilføjjet dem paa hele Statens Vegne, og at derfor ogsaa det samlede Rige burde bidrage til at afhjælpe Tabene. Kommercekollegiet og Danske Kancelli sluttede sig ganske til denne Opfattelse, afviste — hvad Finanskollegiet delvis og stiltiende var gaaet ud fra — de bestaaende Brandforsikringers Erstatningspligt og forlangte uden smaalig Frygt for Følgerne, at den hele Stat skulde bidrage »til den Opreysning, som de, den fiendtlige Ødelæggelse har rammet, saa følelig behøve«. Dette Forslag havde stor Rækkevidde. Bortset fra Krav, som senere i Krigens Løb med lige saa god Ret kunde gøres gældende, betød dets Gennemførelse paa den ene Side, at de uforsikrede Ejendomme saa godt som de assurede skulde have Del i Godtgørelsen, og paa den anden, at ikke alene nedbrændte Bygninger kom til at nyde godt af den, men ogsaa Ejendomme, som

uden at være antændt var bleven beskadiget af fjendtlige Projektiler. Det samme gjaldt Indbo- og Arbejdsredskaber. For dette Standpunkt blev anført flere Grunde. Mange af de brandlidte havde delvis selv forskyldt deres Tab ved af Frygt for Bomberne at forlade deres Ejendomme. Hvor ubilligt vilde det da ikke være at give dem Erstatning, blot fordi deres Ejendomme var kommen i Brand, men derimod und-

71. Grundplan af Kjøbenhavn 1807. Stik af G. L. Lahde.
(Det sorte angiver, hvad der brændte.)

tage de Husejere for Godtgørelse, der var bleven tilbage, og som havde slukket Ilden? Indbo og Løsøre var der Anledning til at erstatte, da Ødelæggelserne af disse Ejendele for Størstedelen var tilføjet den fattige Del af Befolkningen, som paa Grund af sin Værnepligt gjorde Tjeneste paa Voldene.

Det afskrækkede ikke Kancelliet, at Erstatningsbeløbet, som skulde tilvejebringes, ved dets Forslag voksede til omkring 4 Mill. Rd. Selv for saa store Summer vidste det Raad. Paa Tilskyndelse af en Pjece, forfattet af Professor Abraham Kall¹⁾, opstillede det et Overslag over

Værdien af samtlige Landets Bygninger — i alt 200 Mill. Rd. — og foreslog at paaligne dem en Ekstraafgift paa 2°/_o, som skulde betales i Løbet af 4 Aar. Dette Forslag havde store Mangler. De 200 Mill. var Resultatet af en Sammenregning af Forsikringssummerne og et — højst usikkert — Skøn over Værdien af de uassurerede Ejendomme. De første udgjorde:

For de danske Købstæder	15 082 000	Rd.
— - — Landbygninger	52 450 000	—
— Kjøbenhavn	27 000 000	—
— Købstæderne i Hertugdømmerne	16 299 800	—
— Landbygningerne i Hertugdømmerne	38 275 400	—
— de norske Købstæder og Landbygninger	8 400 000	—

hvortil kom Assurancesummerne for den Del af Kristianias Bygninger, som var forsikret i Byens egen Kasse. Værdien af de uassurerede Ejendomme paa Landet i Danmark og Norge samt af Hertugdømmernes uforsikrede adelige Godser var ansat til omkring 40 Mill. Alt dette gik nogenlunde an; derimod var det yderst tvivlsomt, om nu ogsaa de 4 Mill., som Forslagets Gennemførelse skulde indbringe, vilde vise sig tilstrækkelige til Dækning af de Erstatningskrav, som vilde blive rejst. Et Spørgsmaal var det vel ogsaa, om det kunde lade sig gøre paa et Tidspunkt, da Befolkningens Skatteevne i Forvejen var i høj Grad anspændt, at paalægge en saa trykkende Skat.

Finanskollegiets og Danske Kancellis Forestillinger dannede Grundlaget for den kongelige Resolution af 8. April 1808. Med Rette fandt Kongen, at ingen af dem var egnet til i et og alt at godkendes, og optog derfor fra hver af dem yisse Træk. Med Kancelliet var han enig i, at Godtgørelsen burde komme saavel Hovedstadens som Forstædernes og de sjællandske Husejere til gode, og fandt det ligeledes uberettiget at gøre Forskel paa Skader foraarsaget ved Brand og ved Beskydning. Paa andre Punkter fulgte han derimod Finanskollegiet og fastsatte i Overensstemmelse med dets Forslag, at kun assurerede Ejendomme skulde erstattes, derimod hverken uforsikrede Bygninger eller Vareforraad og Indbo. En endnu større Selvstændighed viste han i Spørgsmaalet om Pengemidlernes Tilvejebringelse. Uden Hensyn til Teorier og Beregninger, som var blevet opstillet, fastsatte han Statens Bidrag til 2 Mill. Rd. og bestemte, at de skulde betales i Kreditsedler lydende paa Skatkammerets Afdragningsfond.

Med disse Bestemmelser var Erstatningsspørgsmaalet i Hovedsagen afgjort. Det stod derefter kun tilbage at prøve de forskellige Fordringer og udregne, hvor stor en Procentdel det med de 2 Mill. var muligt at udbetale. Denne Opgave blev lagt i Hænderne paa en særlig Kommission, bestaaende af Kancellideputeret Cold, Kommitteret i Rentekam-

meret Vorndran, Deputeret i Finanskollegiet Birch samt Justitsraaderne Berthelsen og Holm fra Kommercekollegiet¹⁾.

Kommissionens Betænkning blev afgivet d. 6. December 1807²⁾. Da Landbygningernes Brandforsikring ved kgl. Resolution af 14. Juni 1808³⁾ var bleven tvunget til at erstatte de Skader, som ved Englændernes Uforsigtighed under Indkvarteringen var overgaaet de tidligere omtalte Bygninger i Bagsværd, var Fordringernes Antal bleven noget indskrænket og derfor ogsaa det Beløb, hver enkelt skulde modtage, blevet en

72. Kjøbenhavn efter Bombardementet, set fra Graabrødretory. Stik af G. L. Lahde efter Maleri af J. P. Møller med Staffage af C. W. Eckersberg.

Smule forøget. Kommissionen var under sit Arbejde gaaet ud fra Ønsket om i videste Omfang at erstatte de største Skader, fordi den mente, at Husejerne lettere var i Stand til uden Hjælp at bære Omkostningerne, som var forbundet med mindre Reparationer. Den foreslog derfor at opgive det hidtidige Princip at afkorte 10 og 2°% af Erstatningerne for henholdsvis Total- og Partialskaderne og i Stedet for at lade Husejerne selv bære Tab, der var under 10°% af Assurancesummerne samt i Erstatningerne for større Skader altid at afkorte 10°% af Forsikringsbeløbet. Dertil kom for Totalskadernes Vedkommende Værdien af de over Jorden tilbagestaaende Murrester, som formentlig vilde svare til andre 10°%. Selv naar dette Forslag blev gennemført, vilde den sam-

lede Udgift alligevel overstige de 2 Mill. med 98 631 Rd., som var stillet til Raadighed. Kommissionen lod det staa hen, om Kancelliet vilde anbefale Kongen at forøge Tilskuddet eller foretrak en yderligere Afkortning paa 5%.

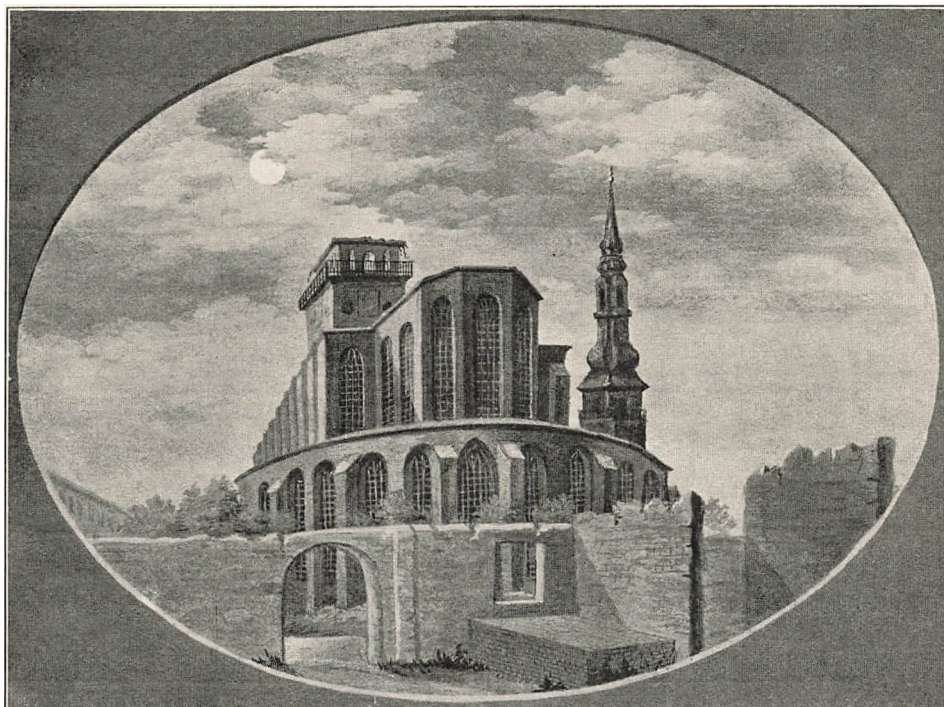
Med Udarbejdelsen af denne Indstilling skulde man have troet Erstatningsspørgsmaalet endelig afgjort. Saaledes kom det dog ikke til at gaa. Danske Kancelli kastede nu sit Lod i Vægtskaalen¹⁾ og søgte uden Hensyn til de Grundsætninger, som for længst ved den kgl. Resolution var bleven godkendt, at faa fastsat et helt nyt Grundlag for Erstatningernes Fastsættelse og Udbetaling.

Aarsagen var i første Række juridiske Betænkeligheder. Den nedsatte Kommission havde, som omtalt, i særlig Grad varetaget de Interesser, som repræsenteredes af Husejere, hvis Ejendomme var fuldstændig ødelagt, men derimod i langt mindre Grad sørget for Erstatning af Partialskaderne. Medens de første kunde vente Godtgørelse for omtrent 80% af deres Tab, vilde der for alle de sidste, som i selve Kjøbenhavn var vurderet til 320 468 Rd. og uden for Portene til 87 806 Rd., kun blive udbetalt 26 152 og 29 188 Rd. eller henholdsvis 8¹/₄ og 33¹/₄%. Kancelliet undersøgte nu slet ikke de Forhold, som talte for denne Ordning, men understregede alene det Faktum, at Ejerne af de beskaadigede Bygninger utvivlsomt vilde føle sig i højeste Grad brøstholdne, og gjorde derefter rede for de Følger, Misfornøjelsen kunde medføre. Faren truede fra Kjøbenhavns partiel-brandlidte Husejere og havde sin Grund i det tvivlsomme Spørgsmaal om Brandforsikringens Erstatningspligt. Var nemlig de paagældende Interessenter misfornøjet med den Godtgørelse, som blev dem tilstaaet, kunde man ikke hindre dem i at stille Krav til deres Brandforsikring og eventuelt lade dem prøve ved Domstolene. Da ingen vidste, hvorledes disses Kendelse vilde falde ud, — Kancelliet var nærmest tilbøjelig til at tro, de blev godkendt —, var det i højeste Grad farligt og tillige upassende ved en kongelig Resolution at give de brandlidte en mindre Erstatning end den, de kunde haabe at opnaa ved en Retssag. Af disse Grunde fraraadede Kancelliet paa det bestemteste at stadfæste de foreslaaede Principer for Erstatningernes Fastsættelse og Fordeling og fremsatte i Stedet for et helt nyt Forslag. Dermed begyndte Forhandlingernes tredje Stadium, som fik sin Karakter ved Kancelliets Forsøg paa at fordele Byrden mellem Stat og Brandforsikring.

Først undersøgte Kancelliet de skadelidtes Adkomst til Erstatning og klassificerede dem i tre forskellige Grupper, bestaaende af 1) Ejere af Bygninger, som var beliggende inden for Voldene og fuldstændig nedbrændt, 2) Ejere af Forstadsbygninger, som havde lidt total eller partiel Brandskade og 3) Ejere af Huse inden for Volden, der havde lidt partiel Skade, samt af Huse saavel inden for som uden for Volden,

som Kugler og Bomber havde beskadiget, men ikke tændt i Brand. Derefter fastsattes Erstatningen. For Ejendomme, der hørte til førstnævnte Gruppe, maatte Anordningen af 17. Juli 1795 blive afgørende og Husejerne følgelig have den fulde Assurancesum udbetalt med Fradrag af de sædvanlige 10%, af Værdien af Murresterne over Jordens Overflade (ansat til 4%), samt — da Brandforsikringen jo ikke ejede Dækning i nogen Formue — af de 6 à 6½%, som var bleven samt-

73. Frue Kirke efter Bombardementet. Vandfarvetegning af Bredahl. Nationalmuseets 2den Afdeling.

lige Interessenters Ekstrabidrag, hvis Underskuddet i Følge Anordningen af 17. Juli 1795 var bleven fordelt paa Selskabets Medlemmer. For saa vidt muligt at bringe Overensstemmelse til Veje med Kommissionens Beregninger omskrev Kancelliet de nævnte 6% af Assurancesummen til 10% af det Erstatningsbeløb, som kom ud, naar de første 10% + Ruderens Værdi var fradraget. For Totalskaderne blev Erstatningen saaledes væsentlig den samme, som var foreslaet af den nedsatte Kommission. Anderledes forholdt det sig med Hovedstadens Partialskader og — hvad der vejede tungere til — de mere eller mindre nedskudte Ejendomme paa begge Sider Voldlinien. Begge disse Grupper, af hvilke den sidste blev medtaget, uagtet den var ganske afskaaret fra at gøre

Retskrav gældende, blev nu slaaet sammen og henvist til uden Erstatning at bære Tab paa indtil 2% af Ejendommens Assurancesum, men skulde have det overskydende erstattet med et Fradrag af 10%.

Endnu er kun at nævne, at Kancelliet stadig fastholdt sit Ønske om at komme alle de skadelidte til Hjælp og derfor anbefalede ogsaa at yde de uassurerede Ejendomme en Erstatning paa 30 à 40% af Skadens Taksationssum, samt foreslog, at de totalt brandlidte i og uden for Kjøbenhavn fra 11. Marts 1808 og indtil Betalingsdagen skulde oppebære Renter af deres Tilgodehavende. Endelig ønskede det, at der, uanset de ellers fastsatte Regler, for Frue Kirke skulde udbetales en Erstatning paa 38500 Rd. og for Petri Kirke paa 22022 Rd.

Kancelliets Forslag havde det afgørende Fortrin at fjerne enhver Fare for Processer og uden formelt at anerkende de brandlidtes Erstatningsret at yde dem en Godtgørelse, der var stor nok til at standse mulige Forsøg paa at faa Spørgsmaalet retslig afgjort. Resultatet var dog dyrekøbt. I Stedet for de 2 Mill. Rd., som Kongen havde erklæret sig villig til at skænke, krævedes der nu et Beløb paa næsten 2½ Mill. Vilde Kongen anse de vundne Fordele for at være et saadant Offer værd og trøste sig med Overbevisningen om »vældædigen« at have afhjulpet sin Hovedstads Ulykke? Kancelliet lod det ikke komme an paa en Prøve, men udtænkte en Ordning, som sparede Staten for større Udgifter, end der i Forvejen var bevilget. Først sikrede det sig Finanskollegiets og Grev Schimmelmans Samtykke, og foreslog, da det var indhentet¹⁾, at lade Kjøbenhavns Brandforsikring bære de Udgifter, hvorved det samlede Erstatningsbeløb vilde overstige Kongens Tilbud.

D. 6. Januar 1809 forelagde Kancelliet sit Forslag for Kongen og gjorde Rede for de Grunde, som havde bevæget det til paa saa godt som alle Punkter at fravige hans Resolution af 8. April 1808. Frederik VI anerkendte deres Berettigelse og understregede navnlig stærkt den Fare for Processer, der, hvis den ikke var bleven fjernet, kunde have bevirket, at Brandforsikringen var blevet »tilpligtet at betale Erstatninger, som overgik dens og dens Interessenteres Evner«. Med et Par mindre Ændringer godkendte han da ogsaa de foreslaede Principper for Skadernes Afgørelse. Forandringerne angik de uassurerede Bygninger samt Frue og Petri Kirker. For de første blev Erstatningen fastsat til 40% af det Beløb, de vilde have modtaget, saafremt Ejendommene havde været forsikret, og for de to sidste til henholdsvis 38954 Rd. og 8585 Rd. 66 ø. Med Hensyn til Udgifternes Fordeling sluttede Kongen sig foreløbig ganske til den af Kancelliet foreslaede Ordning, at Kjøbenhavns Brandforsikring skulde have de 2 Mill. Rd. udbetalt og til Gengæld forpligte sig til af sin egen Kasse at udrede de Summer, hvorved Erstatningskravene vilde overskride dette Beløb. Inden længe gik han dog et betydeligt Skridt videre i Indrømmelser²⁾ og erklærede sig

villig til dels at godtgøre Brandforsikringen de Renter — 4% fra 11. Marts 1808 og indtil Forfaldsdagen —, som den i Følge Kancelliets Forslag skulde svare af Totalskadernes Erstatningsbeløb, og dels at fortsætte den aarlige Udbetaling af de 35000 Rd., som var skænket til Annuitetsgældens Afvikling i de 31 Aar, som man i 1795 havde regnet vilde medgaa til dens Afvikling, men som det efter alt at dømme ikke vilde komme til at vare.

D. 13. Januar 1809 blev der ved Raadstueplakat givet Meddelelse om den trufne Ordning¹⁾. Havde det varet længe, inden Forhandlingerne endte, var deres Resultat til Gengæld skikket til at vække almindelig Tilfredshed og vise Byens Borgere, at Regeringen var villig til under en usædvanlig Ulykke at bringe store Ofre. Mange Gange i Løbet af det 18. Aarh. (og det samme blev Tilfældet i det 19.) havde de offentlige Myndigheder haft vanskeligt ved at modstaa de Fristelser, som Brandforsikringens voksende Formue udsatte dem for. Ved adskillige Lejligheder var de ogsaa bukket under og havde under mere eller mindre gennemsigtige Paaskud lagt Beslag paa betydelige Summer. Regeringens Opræden i 1795 og 1807 viser imidlertid, at den til Gengæld var sig sine Forpligtelser bevidst over for den københavnske Befolkning og rede til under Kriser, som truede Selskabets Eksistens, at yde det virksom Bistand.

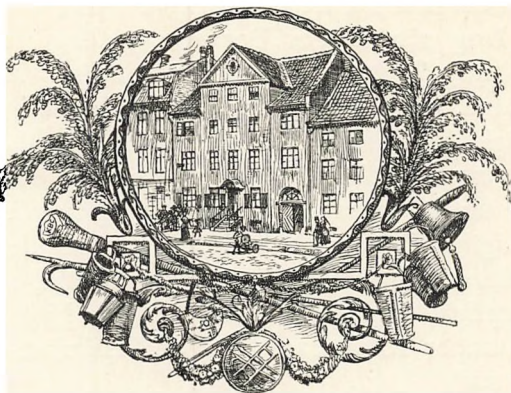
Endnu skal kun i faa Ord omtales, hvorledes Selskabet løste den Opgave, som var betroet det, at gennemføre den kgl. Resolution. Alle-rede d. 11. Juni 1809 var samtlige Skader opgjort og Erstatningerne udregnet. De udgjorde:

For totalt afbrændte Ejendomme i København	1 662 499 Rd.	55	β
— — — — — Forstæderne	288 910	—	32 -
— partielle Brand- og Bombardementsskader i			
København.....	379 460	—	22 -
— partielle Brand- og Bombardementsskader i			
Forstæderne	73 122	—	34 -
	I alt...	2 403 992 Rd.	47 β ^{*)}

For Udbetalingen blev fastsat følgende Regler²⁾: Ejere af Bygninger, som havde lidt Totalskade, fik d. 11. Marts 1809 udleveret et Afregningsbevis, indrettet ganske som de tilsvarende i 1795 og forpligtende Selskabet til hvert Aar d. 11. Juni (første Gang i 1809) enten kontant eller i 4% Obligationer at udbetale $\frac{1}{3}$ af Beløbet samt de til enhver Termin af den tilgodehavende Godtgørelse forfaldne Renter. For Par-

*) Uvist hvorfor er denne officielle Opgørelse 476 Rd. 84 $\frac{1}{2}$ β lavere end det Beløb, som ifølge Regnskaberne er bleven udbetalt.

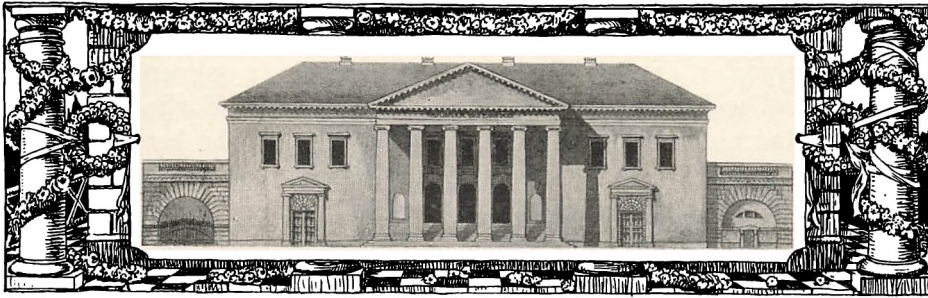
tials-kaderne skulde den hele Erstatning udbetales paa en Gang d. 11. Marts 1809, ligeledes enten kontant eller i Obligationer. Det viste sig, at saa godt som alle Husejere, som havde Partials-kader paa deres Ejendomme, havde Brug for Pengene og straks ønskede dem udbetalt. Derimod blev af Erstatningerne for Totalskaderne ca. 1 300 000 Rd. omsat i Obligationer. Oversigten over Brandforsikringens Økonomi i Tidsrummet 1807—68 vil nærmere vise de Forskydninger, som disse Forhold medførte.

FJERDE AFSNIT

KJØBENHAVNS
BRANDFORSIKRING
1807—1868

ARET 1795 sætter Skel i Brandforsikringens Historie. Før Hovedstadens Brand var dens Bygningsassurance et selvstyrende Institut, præget af den borgerlige Selvhævdelse, som Enevælden aldrig fik fuldstændig Bugt med, og som i lige Grad viste sig over for Kommunens og Statens Myndigheder, ved en enkelt Lejlighed endog over for Repræsentanten for den enevældige Kongemagt. Denne Luftning af patricisk Borgeraand, som inden for Byens egen Styrelse blev holdt nede ved Centraladministrationens dominerende Indflydelse og stadige Indgriben, havde i det 18. Aarhundrede et Hjemsted i Brandkassen. Dens lovmæssige Selvstyre gav det formelle Grundlag, dens heldige økonomiske Tilstand, der i Datiden var enestaaende, Muligheden for at udnytte det, medens endelig de forholdsvis begrænsede Opgaver, Selskabet stillede sig, bevirkede, at Regeringen ikke følte sig fristet til at gøre sine Centralisationstilbøjeligheder gældende.

Selv om dette Præg aldrig ganske forsvandt, blev Brandforsikringen dog en anden i Tiden efter 1795. I flere Henseender fik det Karakteren af et bureaukratisk styret Embedskontor.

Dette viste sig først og fremmest i Utilbøjeligheden til i den almindelige Forsikringsvirksomhed at anlægge forretningsmæssige Synspunkter*). Dernæst i Forholdet til Regeringen. Forpligtelsen til hvert Aar at indsende en Oversigt over Regnskabet samt til at indhente Kancelliets (senere Justitsministeriets) Samtykke, forinden der blev foretaget Ændringer i Bestemmelserne for Selskabets Virksomhed, maatte altid skabe en vis Afhængighed, der blev saa meget større, som Selskabet ved flere Lejligheder blev belært om, at disse Krav langt fra var nogen Formsag. Saaledes var Kancelliet mere end een Gang utilfreds med de indsendte Regnskabsoplysninger¹⁾, ligesom det ogsaa kunde foretage væsentlige Ændringer i Forslag, der var fremsat af Brandforsikringen²⁾. Heri laa dog ikke nogen større Forandring fra Tilstanden i det 18. Aarhundrede. Det ny laa i Selskabets taalmodige Holdning over for denne Indblanding. Naar der forefaldt Smaarivninger, var de ikke Led i en

---

*) Se S. 319 ff.

maalbevidst Stræben efter at hævde Selskabets Uafhængighed, men hørte til de Skærmydsler, der for Embedskontorerne er de oplivende Momenter i den daglige Ensformighed. Denne Udvikling af Forholdet opadtil mod Centraladministrationen var ledsaget af en lige saa betydningsfuld Forandring nedadtil. Ved Indførelsen af Monopol og Forsikringstvang var det gensidige og frivillige Tillidsforhold mellem Selskabet og dets Interessenter bleven afløst af et juridisk Baand, som vel ikke følte særlig snærende, men alligevel satte sine Spor.

Brandforsikringens forandrede Karakter fik sit ydre Udtryk i Direktionens Sammensætning.

Indtil 1795 havde Interessenterne uden fremmed Indblanding kunnet udpege deres Ledelse. Fra dette Aar indtraadte imidlertid den Forandring, at Regeringen gennem kongelig udnævnte Direktører ønskede at sikre sig en Indflydelse paa Selskabets Anliggender, der svarede til de Ofre, den havde bragt^{*)}. I Begyndelsen var det Halvdelen af Direktørerne, som blev udnævnt af Regeringen. Efterhaanden som Brandforsikringens økonomiske Forhold blev bedre, og Statsgarantien som Følge deraf ophørte, blev Tallet mindre. Allerede 1826 besluttede man ved Vakance at lade en af Pladserne bortfalde¹⁾. Dette Tilfælde indtraadte i 1839. 6 Aar senere ophævedes den anden kongevalgte Direktørplads²⁾ og endelig i 1865 den tredje og sidste³⁾. Indehaverne af disse Stillinger bidrog for de flestes Vedkommende ved deres Uddannelse og anden Embedsstilling i høj Grad til at give Selskabet dets noget bureaukratiske Præg. Regeringen besatte nemlig altid Posterne med sine Embedsmænd. De sligende Krav til speciel Sagkundskab, der i Tidens Løb paa alle Omraader gjorde sig gældende, bevirkede, at man væsentlig hentede dem fra Stadsbygmesterpladsen, samt, da juridisk Indsigt var lige saa nødvendig som Bygningskundskab, fra Centraladministrationens Kollegier, i Reglen en fra Kancelliet og en fra Finanskontorerne. For disse Mænd var det en lige saa fjerntliggende Tanke at gøre Brandforsikringen uafhængig af Regeringen som ellers i deres Styrelse at anlægge en anden Maalestok, end de gjorde i den røde Bygning over for de Sager, de der var sat til at varetage. Naar det ikke medførte nogen væsentlig Foran-

*) Det var maaske et Led i de samme Bestræbelser, naar Anordningen af 17. Juli 1795 indførte en kongelig udnævnt tilsynshavende ved Vurderingsforretningerne. Grunden hertil kan dog ogsaa søges i Ønsket om at have et fast Bindeled mellem de forskellige Vurderingsmænd og derigennem udvikle en ensartet Praxis ved Forretningerne og en fornuftig Forstaaelse af Principerne for Vurdering til Assuranceafterretning. I hvert Fald har Institutionen for Brandforsikringen haft denne gunstige Virkning. Skønt Direktionen fandt, at der »kunde være Aarsager, som kunde gjøre det ønskeligere, at den overværende ved Taksationerne ikke tillige var Medlem af Direktionen«, blev dette dog ikke altid overholdt⁴⁾. Saavel Kaptajn, Murmester Lange som Oberst og Tømmermester Boye Junge forenede begge Poster.

dring, at de kongelig udnævnte Direktører faldt bort, hang det, foruden med Traditionens Magt, ogsaa sammen med, at man delvis hentede de valgte Direktører fra den samme Kreds, hvorfra de udnævnte var udgaet. Tage Algreen-Ussing, der fra 1841—1870 var Brandforsikringens myndige Regent, havde fuldstændig faaet sit Præg ved sin juridiske Embedsvirksomhed.

Blandt de af Regeringen udnævnte Direktører fandtes en Række overordentlig betydelige og indsigtsfulde Mænd, hvis Virksomhed paa adskillige Omraader har sat dybe Spor*). J. N. Tetens, der var Direktør i de vanskelige Aar mellem 1795 og 1807, hørte til den Type af mange-

74. Kjøbenhavn, set fra Nørrebro. ca. 1830. Stik af S. H. Petersen.

sidige Mænd, der med tilsyneladende lige Sikkerhed bevæger sig paa de mest forskelligartede Omraader. Foruden at skrive Afhandlinger om Bøviserne for Guds Tilværelse, om Sprogens og Skriftens Oprindelse, om Koppeindpodning, samt forfatte værdifulde matematiske Studier, har han bl. a. haft indgribende Betydning for Digevæsenet i Hertugdømmerne og i Kongeriget paa Grundlag af en forbedret Teori for Livrenter faaet oprettet en almindelig Forsørgelsesanstalt. Ogsaa de to Stadsbygmestre, Peter Meyn og Peder Malling, hvilken sidste virkede i Brandforsikringens Tjeneste i næsten et halvt Aarhundrede, fra 1816—1865, har udfoldet en stor Virksomhed. Om den førstes Smag og Dygtighed i sit Fag vidner endnu det kirurgiske Akademi i Bredgade, om den sidstes Universitetsbyg-

*) Med Hensyn til Direktørernes Personalialia henvises til dette Værks personalhistoriske Del.

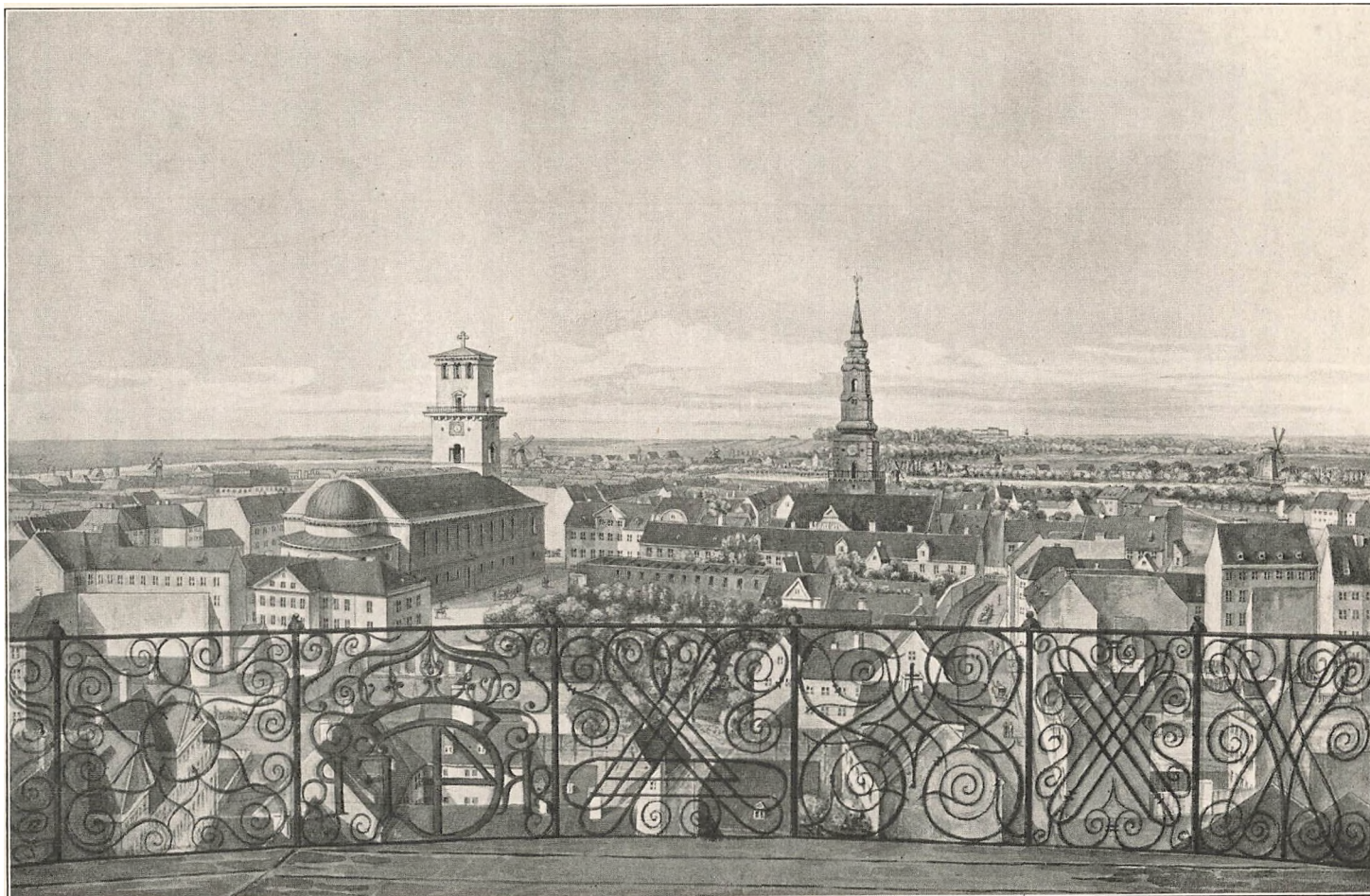
ningen. Endelig var Etatsraad og Kancellideputeret Chr. Ludvig Lassen en dygtig, men noget skrap og overlegen Embedsmand, medens Ionas Collins Navn kun behøver at nævnes for at genkalde Mindet om en enestaaende administrativ Virksomhed, viet alle Former for aandeligt og materielt Kulturarbejde. I Brandforsikringen virkede han fra 1826—1845.

Spørger man om disse Mænds Indsats i Selskabets Historie, er man noget i Vilderede med Svaret. Dette hænger i første Række sammen med, at det som altid ved Kollegialstyre er vanskeligt at udskille de enkeltes Arbejde fra deres Kollegers. Dog kan man tydeligt mærke, at de baade ved deres specielle Sagkundskab og ved ligesom at være Interessentskabets Repræsentanter i Regeringen, i høj Grad har bidraget til hurtigere og lettere, end det ellers vilde være sket, at hjælpe Selskabet ud over dets fortrykte finansielle Stilling. Men ellers forelaa der i den første Menneskealder efter 1807, inden for hvilken de flestes Funktionstid falder, næsten intet større Spørgsmaal, hvis Løsning kunde optage dem. Blandt deres mange Beskæftigelser var Direktørposten derfor næppe den, der mest har beslaglagt deres Tid og Interesser. Man kan maaske se et Udtryk derfor i den Omstændighed, at regelmæssige Direktionsmøder i lange Tider gik af Brug. Det var først i 1822, og da rimeligvis kun for en kortere Tid, at Direktør Winkel-Horn fik dem genoptaget, betegnende nok indskrænket til den første Torsdag i hver Maaned¹⁾. Før 1795 mødtes Direktørerne mindst een Gang om Ugen.

Dette Forhold bevirkede, at de kongevalgte Direktører trods deres ubestridelige Overlegenhed ikke blev ene om at paatrykke Brandforsikringen deres Stempel. De tre Direktører, som fremgik af de Kommitteredes fri Valg, kunde hævde sig ved deres Side. Selv om flere af dem stammede fra den samme sociale Samfundskreds, som deres kongelig udnævnte Kolleger, hørte dog Flertallet til de egentlig næringsdrivende Borgere, som i det 18. Aarhundrede havde givet Brandforsikringen dens Direktører. Uagtet disse Mænd havde flere offentlige Tillidshverv, var de dog ikke i den Grad optaget som deres kongelig udnævnte Kolleger og kunde derfor i en ganske anden Grad end disse tage sig af Selskabets Sager. Skal man fremhæve enkelte af dem, bliver det surnummerær Assessor i Hof- og Stadsretten Frederik Winkel-Horn (1802—1818), Kap-tajn og Auktionsholder A. B. Hornbech (1825—1861) samt Grosserer H. P. Hansen (1843—1861). De dygtigste af dem var dog Grosserer Holger Clausen og navnlig den bekendte C. G. Nathan David. Den første spillede allerede, forinden han blev Direktør, en vigtig Rolle i Selskabets Anliggender, bl. a. ved som Revisor at faa Regnskabsvæsenet forbedret. Desuden var han Sjælen i det vanskelige Opgør af det finansielle Mellemværende med Staten²⁾. Om hans Direktionsvirksomhed (1824—1825) gæl-

¹⁾ Se S. 342 ff.

75. Udsigt fra Rundetaarn mod Frederiksberg. ca. 1830. Akvarel af H. G. F. Holm. Overlæge, Dr. med. Halk.

der dog det samme som om Davids (1840—1843); den var for kort til at sætte dybere Spor. Sidstnævnte fik kun lige Tid til at gøre et desværre mislykket Forsøg paa at gennemføre en Præmietarif.

Forskellen mellem de udnævnte og de valgte Direktører skabte aldrig noget bevidst Modsætningsforhold. Naar der i de første Tiaar af Aarhundredet mærkes nogen Gnidningsmodstand, hang det for en stor Del sammen med Winkel-Horns stridbare Gemyt, der gav sig Udtryk i de lange Tilførsler, han ved næsten enhver Sag forlangte optaget i Direktionens Deliberationsprotokol. I 1807 opstod Uenigheden som Følge af en Ansøgning fra en københavnsk Grosserer om at erholde Mortifikationsdom paa et bortkommet Annuitetsbevis¹⁾. Ved denne Lejlighed krævede Winkel-Horn Ret til i Direktionens Indstilling til Kancelliet at faa sit Særvotum optaget, medens hans Kolleger fastholdt, at »Pluraliteten er Directionens Beslutning«. Vigtigere var det, at han omtrent samtidig blev indviklet i en bitter Strid med sin kongelig udnævnte Meddirektør Ole Pedersen Holm, hvis Tilsyn med Forretningsgangen han fandt saa ufyldstgørende, at han mente at maatte kræve sig fritaget for ethvert Ansvar²⁾. Gennem Protokollens snørklede Ord mærker man endnu den dirrende Vrede, som denne Fordring fremkaldte hos Holm:

». . . Da Bogholderen i øvrigt er en redelig og duelig Mand, der fortjener Directionens Tillid og Agtelse og som Embedsmand staaer Directionen til Ansvar for sine Forretninger, saa er der aldeles ingen Føye til ved det af Hr. Assessoren foreslagne Tilsyn at volde ham den Krænkelser at blive behandlet som en umyndig i sine Embedsforretninger . . . . Jeg har desuden, siden 1795, efter Aftale med Directionen paataget mig at have special Tilsyn med Forretningernes Behandling og Expedition i Contoiret og i de nu snart forløbne 12 Aar er endnu ikke indløbet noget, som har paadraget Directionen noget Ansvar, og naturligvis gaer alt, hvad der forrettes under mit Tilsyn, paa mit eget Ansvar, saa længe Directionen bærer mig med sin Tillid. Skulde jeg uheldigvis, uden nogen mig bekiendt Aarsag, have mistet Hr. Assessor Horns Tillid, som jeg flatterer mig med at have havt deraf, at han i alle de Aar, han har været Medlem af Directionen, ikke før har gjort nogen saadan Erindring, saa kan jeg ikke have noget imod, at han frietager sig for Ansvar for alt det, der expederes under mit Tilsyn, hvorfor jeg som sagt ene bliver Directionen ansvarlig«.

I 1816 var Winkel-Horn forbitret over det formentlig ringe Hensyn, hans Kolleger viste ham³⁾. Han kæmpede paa dette Tidspunkt for at begrænse Udlaanet af Selskabets Midler og syntes ikke, at der blev vist hans Forslag tilstrækkelig Opmærksomhed:

». . . Er Sagen saa betænkelig, at der hører 6 Maaneder til at overtænke den, saa maae mine oplyste Herrer Med-Colleger dog vel kunne fremsætte den, og mig synes, at om Humanitæt mod en Collega ikke

kunde kræve det, saa skylder man mig som Interessent i Brand-Cassen at deliberere over, hvad der ved Forslaget er at gjøre . . . .«

Det kan bemærkes, at det næppe var helt med Urette, naar Winkel-Horn klagede over Tilsidesættelse. I hvert Fald bliver den samme Anke i 20'erne fremsat af Direktørerne Wilse og Hornbech¹⁾.

Som det ovenfor er antydet, blev Brandforsikringen aldrig et fuldstændig bureaukratisk styret Institut. Dette skyldtes foruden de valgte Direktørers personlige Indsats, at Selskabets Styrelsesform stadig gjorde det muligt for Interessenterne gennem Generalforsamlingen og de Deli-

76. Ravelinen ved Nørreport. ca. 1850. Maleri af P. Ølsted. Frederiksborg.

berationskommitterede at gøre deres Vilje gældende. Disse Institutioner bevirkede, at den Interesse for Selskabets Anliggender, som gennem hele det 18. Aarhundrede havde givet Brandforsikringen dens Liv, blev holdt frisk. Det synes endog, som om Direktørernes mangesidige Beskæftigelser, der ikke kunde andet end drage dem noget bort fra Arbejdet i Brandforsikringen, har bevirket, at Interessenterne paa flere Punkter fik Lejlighed til at gøre sig endnu mere gældende end tidligere.

Dette gav sig Udtryk i de vigtige Forandringer, som indtraadte i Valgmaaden for de Deliberationskommitterede og de Kommitterede. Endnu i 1838 kunde Direktionen anmode et Kvarters Kommitterede om *enten* indbyrdes at vælge en Deliberationskommitteret *eller* ogsaa at samles med Direktørerne i Brandforsikringens Lokale for i Samraad med dem

at foretage Valget¹⁾. Det varede dog ikke længe, inden det første blev den eneste Fremgangsmaade. Større var Forandringen i Valgmaaden for de Kommitterede. Allerede før 1807 havde Ordningen fra 1795 vakt Misfornøjelse^{*)}. Først og fremmest fandt man det uheldigt, at der ikke forinden Valget fandt nogen Sammenkomst Sted mellem det Kvarters Kommitterede, i hvilket en Plads var ledig. Disse havde alene at udfylde de Stemmesedler, Rodemestrene omdelte. Man paastod nu, at denne Bestillingsmand, der i Reglen vilde være ganske fremmed for Brandforsikringens Interesser, ved den lette Lejlighed til at paavirke Husejerne kunde tilegne sig en afgørende Stemme. I Virkeligheden har man dog snarere frygtet, at Direktionen gennem Rodemesteren skulde gøre sin Indflydelse gældende. I 1826 kom Misfornøjelsen til Udbrud. Mellem andre Forslag, som en Del Interessenter indgav, var ogsaa det, at der i Tilfælde af Vakance skulde afholdes et Møde af vedkommende Kvarters Deliberationskommitterede og Kommitterede, som i Forening skulde bringe 4 eller 6 af Interessenterne i Forslag. Disses Navne skulde paatrykkes Stemmesedlerne, der skulde omdeles og atter indsamles af Brandforsikringens Bud for saa at gennemgaaes af et Par af Direktionens Medlemmer sammen med Kvarterets Kommitterede. Forslaget, der blev vedtaget²⁾ og godkendt af Kancelliet³⁾, faar sin rette Belysning ved at ses i Sammenhæng med nogle omtrent samtidige Generalforsamlingsbeslutninger. Hvert Aar skulde der afholdes to Generalforsamlinger⁴⁾, Dagsordenen meddeles 8 à 14 Dage i Forvejen, samt alle Afgørelser, naar det paa nogen Maade var muligt, fastslaas ved Ballotering⁵⁾. Altsammen Bestemmelser, der flyttede Tyngdepunktet fra Direktionen over mod Interessenterne^{**)}.

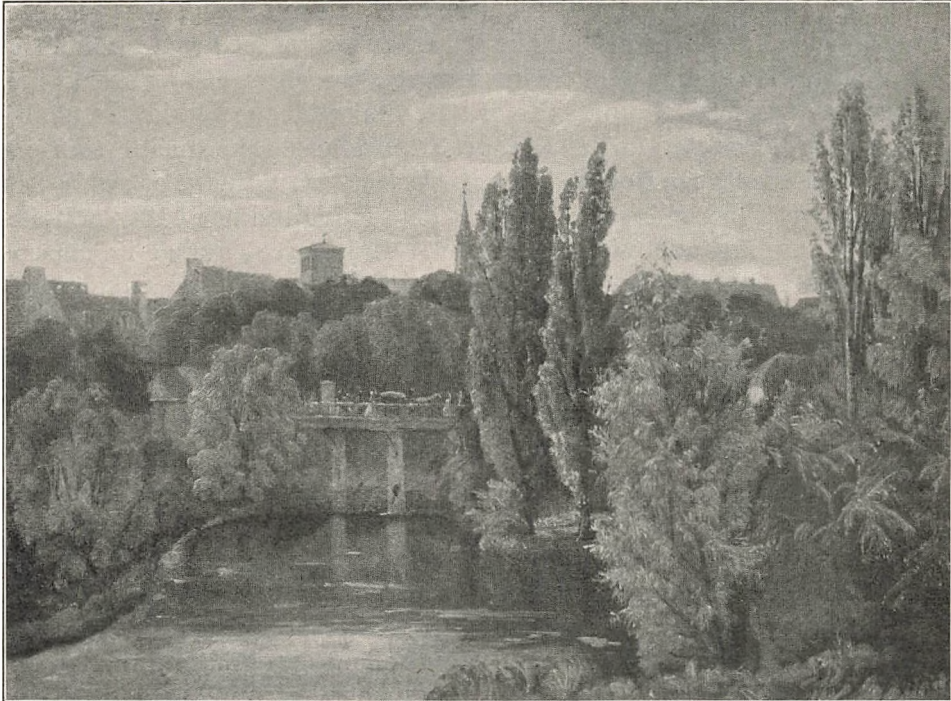
Dertil hidrog ogsaa en Række andre Beslutninger, der til Fordel for Generalforsamlingen og de Deliberationskommitterede formindskede Direktionens Kompetence og — hvad angaar de sidste — tilsigtede i højere Grad end hidtil at inddrage dem i den daglige Administration. Saaledes skulde de Deliberationskommitterede deltage i Udnævnelse af Kasserer⁶⁾, samt, forinden Salg af Brandforsikringens Ejendomme fandt Sted, afgive deres Vota over den Pris, for hvilken Selskabet eventuelt maatte overtage dem⁷⁾. Denne Bestemmelse, der var en Følge af de Tab, som Brandforsikringen havde lidt, havde Karakteren af et Mistillidsvotum. Det samme var Tilfældet, naar Generalforsamlingen forlangte, at dens Billigelse skulde indhentes, forinden Forskud blev bevilget Funktionærerne⁸⁾.

Alt dette angik dog mindre betydelige Spørgsmaal. Vigtigere er det, at man i Løbet af hele Perioden kan spore en stigende Tilbøjelighed til

*) Se S. 237.

***) Det kan tilføjes, at man paa Generalforsamlingen d. 9. December 1840 vedtog, at hver Interessent kun havde een Stemme ved Valget af de Kommitterede, uanset hvor mange Ejendomme han havde i det Kvarter, hvor en Plads var ledig. Derimod kunde man godt samtidig have Valgret i flere Kvarterer⁹⁾. ☐

gennem Nedsættelse af særlige Udvalg at sikre de Kommitterede en større Indflydelse, end der ifølge den almindelige Forretningsgang vilde blive dem til Del. Denne Udvikling begyndte i 20'erne med Nedsættelsen af en Komité til at udrede Statens og Brandforsikringens finansielle Mellemværende og eventuelt anlægge den Proces, der blev nødvendig. I dette Tilfælde forelaa dog den særlige Grund, at det kunde bringe Brandforsikringens Direktører, blandt hvilke der fandtes flere Embedsmænd, i en

77. Stadsgraven ved Nørreport, set fra Glacis-Siden. ca. 1870. Maleri af Godfred Christensen. Professor, Dr. med. Schmiegelow.

ejendommelig Stilling, om de skulde have ført Proces mod Regeringen. Ved andre Lejligheder var Bevæggrunden udelukkende de Kommitteredes Ønske om at øve Indflydelse. Saaledes 1837 paa Præmienedsættelsen, 1866 paa Spørgsmaalet om Forsikring mod Eksplosionsskader etc. etc. Arbejdet i disse Udvalg var altid ulønnet. I 1829 besluttedes det saaledes med 47 mod 15 Stemmer at »henlægge« et Forslag om et Erkendtlighedsbevis til Arvingerne efter Grosserer Clausen for hans »Iver og Dygtighed« i Sagen angaaende Annuitetgælden¹⁾.

Til Skildringen af Brandforsikringens almindelige Karakter og Bestyrelsesforhold skal føjes en Oversigt over dens Administration.

Indtil Kjøbenhavns Raad- og Domhus i 1815 var bygget færdig, boede Selskabet til Leje i Langbergs, siden Conrads, Gaard paa Købmagergade. Paa Grund af den stærkt stigende Husleje ønskede man dog hurtigst muligt at vende tilbage til Raadhuset og opnaaede ogsaa i Sommeren 1815 at faa de nye Lokaler anvist. Fra 1815 til 1886 var Brandforsikringen til Huse i denne Bygning¹⁾.

Det kostede den dog en stadig Kamp at hævde sin Ret. I 1839 kom det paa Tale at oprette et nyt Kriminalkammer, hvortil Magistraten ønskede at benytte Interessentskabets Kontor. Denne Gang lykkedes det Direktionen at bevare sine Lokaler²⁾. 6 Aar senere bevirkede imidlertid den stadige Pladmangel, at Spørgsmaalet atter blev rejst. Direktionen viste sig nu saa imødekommende at ville ombytte sine hidtidige Lokaler med nye og forlangte kun, at Kontorets Indrettelse ikke maatte medføre nogen Udgift for Brandforsikringen³⁾. Da det var umuligt at skaffe Selskabet et eget Forsamlingsværelse, gik den endog ind paa i 1845 at holde Generalforsamling uden for Raadhuset i Højesterets Forsal i Prinsens Palæ⁴⁾. Fra 1846 og indtil 1872 opnaaede den dog ved disse enkelte Lejligheder at faa overladt den tidligere Forsamlingssal.

Selv om Byens kommunale Myndigheder saaledes langtfra med Tilfredshed saa Brandforsikringen optage Pladsen i Raadhuset, faldt det dem dog længe ikke ind at bestride dens formelle Ret. Dette skete først i 1863, da Magistraten uden videre forlangte, at Selskabet andetsteds skulde skaffe sig Husrum⁵⁾. Denne Paastand blev selvfølgelig mødt med den skarpeste Protest⁶⁾. Direktionen godtgjorde straks, at Selskabet utvivlsomt havde en lovhjemlet Ret til Kontor paa Byens Raadhus, som Magistraten ikke efter Forgødtbefindende kunde ophæve. Desuden hævdede den, at Brandforsikringen ingenlunde, som det var paastaaet, havde Karakteren af et privat Selskab, men var et offentligt og kommunalt Institut, i hvilket alle Byens Husejere var tvunget til at forsikre deres Ejendomme. Direktionen undlod heller ikke at bemærke, at Ombygningen af Lokaler, der fandt Sted i Aaret 1845, havde været en fuldkommen frivillig Indrømmelse og knyttet til den udtrykkelige Betingelse, at Selskabet stadig beholdt sit Kontor paa Raadhuset. Justitsministeriet bøjede sig for denne Begrundelse og erklærede ikke at ville nedlægge Forestilling om den foreslaaede Forandring⁷⁾. Magistraten optraadte imidlertid saa paa egen Haand, sendte uden videre Selskabet en Opsigelse⁸⁾ og truede, da Direktionen ikke vilde modtage den⁹⁾, med Proces. Inden den naaede saa vidt, bøjede den dog af og hævdede Sagen.

Kontortiden havde som Følge af det store Arbejde, Branden 1795 havde foraarsaget, i Aarene derefter været forholdsvis lang, fra 9—12 og 3—6. Efterhaanden mente man dog at kunne nøjes med mindre og fastsatte fra 1826, at Kontoret uden for Terminstiderne kun skulde være aabent hver Dag fra 10—2¹⁰⁾, senere fra 9—1¹¹⁾, men efter 1836 atter fra

10—2¹). I den første Menneskealder efter 1807 fandt man det desuden nødvendigt i Terminstiderne at holde Kontoret aabent fra 3—6 om Eftermiddagen, Onsdag og Lørdag undtagen²).

Direktionens Tilsyn med den daglige Administration havde i det 18. Aarhundrede været meget omhyggeligt. Efter Aarhundredskiftet indtraadte den Forandring, at de fleste af Direktøerne, som ovenfor omtalt, var forhindret i jævnlig at indfinde sig paa Kontoret. Da Kontrol imidlertid ansaas for nødvendig, blev det almindeligt, at et enkelt af Medlemmerne paa de andres Vegne fungerede som en Slags tilsynshavende. Dertil valgtes Ole Pedersen Holm, der var Direktør fra 1795—1828, og som gennem sin Stilling som Bogholder og Revisor i Danske og Norske Brandforsikringskontor i Forvejen sad inde med et nøje Kendskab til

78. Kulturvet. ca. 1850. Reklamebillede.

Sagerne. Efter hans Afgang indtraadte en Periode, i hvilken der næppe har været nogen enkelt tilsynshavende. Fra 1841—1870 synes der heller ikke formelt at være truffen nogen Bestemmelse derom. I Virkeligheden fungerede dog Tage Algreen-Ussing i den Grad som Direktionens Repræsentant paa Kontoret, at man i hans Virksomhed kan se Spiren til Stillingen som administrerende Direktør, der langt senere blev indført.

Brandforsikringens Funktionærer bestod som hidtil af en Bogholder, en Kasserer, et Bud og en Nattevagt. Da Arbejdet imidlertid var for stort til, at disse Mænd kunde overkomme det, maatte Bogholderen og Kassereren paa egen Bekostning holde hver sin Assistent. Skønt denne Ordning vakte Betæneligheder hos en Del af Direktionens Medlemmer³), lykkedes det dog ikke i lange Tider at faa indført en Forandring. Naar der i 1834 blev fast ansat en Assistent, der fik Titel af Kontrollør, var det en Undtagelse, der alene skyldtes den paagældendes lange Tjeneste⁴). Først i 1855 gik man over til den mere rationelle Ordning, at ogsaa Assistentpladsen blev besat af Direktionen; samtidig mente man at kunne

nøjes med een¹⁾. Derimod antoges fra 1852 endnu et Bud med 50 Rd. i aarlig Løn²⁾.

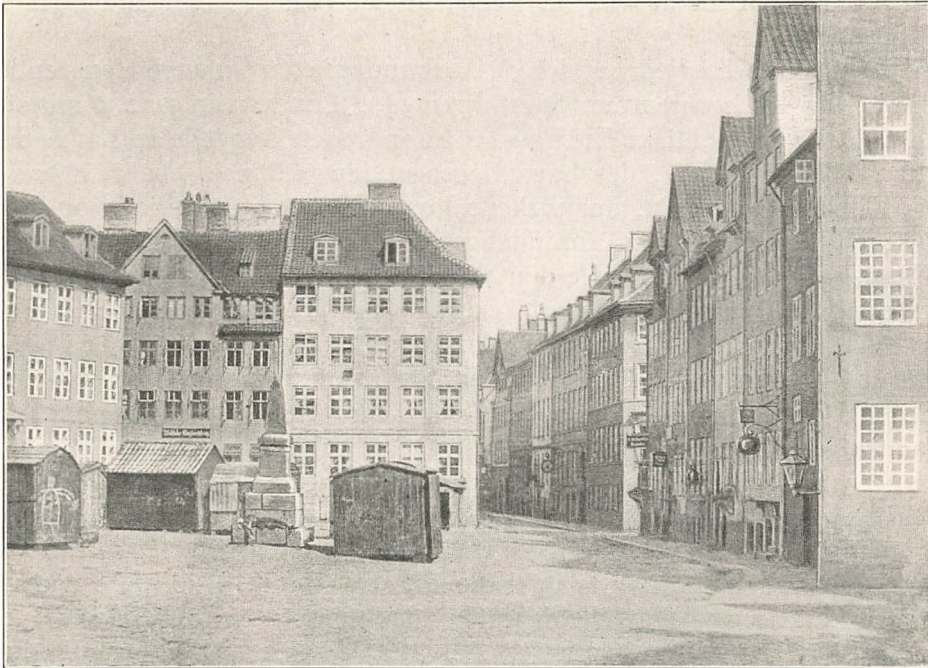
Brandforsikringens Lønninger var i dette Tidsrum lave, og for en stor Del afhængige af de skiftende Generalforsamlings Tilbøjelighed til at indrømme Gratialer. Naar Direktionens Medlemmer ikke oppebar mere end de 300 Rd., der i 1795 var fastsat for dem, hang det rimeligvis sammen med Ønsket om ikke at berøve disse Stillinger deres Karakter

79. Købmagergade. ca. 1870. Fotografi.

af Tillidsposter. Denne Betragtning kunde imidlertid ikke gælde de egentlige Funktionærer. For dem var det den eneste Trøst, at deres Løn — for Bogholderen 1800, Kassereren 1400 og Budet 400 Rd.³⁾ — ikke stod tilbage for den, som blev budt Embeds- og Bestillingsmænd i denne Landets fattige Periode. Først i 1816 fandt man det nødvendigt at tage Hensyn til de dyre Tider og indrømme et aarligt Gratiale, der for Bogholderen blev fastsat til 700 og for Kassereren til 500 Rd.⁴⁾, hvortil for den første kom Godtgørelse for Gageskatten. Senere benyttede man imidlertid Vakancerne til atter at nedsætte Lønningerne. Ved Tidsrummets Afslutning udgjorde Begyndelsesgagen for Bogholderen 1200 Rd., stigende hvert 3. Aar med 200 Rd. indtil 1800, for Kassereren 1200, der voksede paa samme

Maade indtil 1600, og for Fuldmægtigen 600, der steg med 50 Rd. aarlig indtil 800 Rd.¹⁾). Det er ikke at undres over, at Funktionærene benyttede enhver Lejlighed til at søge om Gratialer. Med Hensyn til Pensionerne var det en fast Regel, at man aldrig bevilgede aarlige Understøttelser til Direktøerne eller deres Efterladte²⁾). Kun ved et Par Lejligheder indrømmede man et Gratiale een Gang for alle³⁾). For Funktionærernes Pensioner var der længe ikke truffet nogen fast Ordning. Kasserer Kirkegaards Enke fik i 1809 bevilget en aarlig Pension paa 300 Rd.⁴⁾) og Bog-

80. Graabroedretorv. ca. 1840. Daguerrotypi.

holder Thornams Enke i 1834 500 Rd. samt 50 Rd. for hvert af 4 Børn, indtil de var fyldt 18 Aar⁵⁾). Senere forlangtes det, at Brandforsikringens Funktionærer efter samme Bestemmelser, som gjaldt for Statens Embedsmænd, skulde gøre Indskud i Enkekassen⁶⁾).

De foregaaende Sider har behandlet Administrationens ydre Rammer. Vender man sig derfra til deres Indhold, er man for saa vidt uheldigt stillet, som det eneste, man har at holde sig til, er Forretningsbøgerne, samt — hvad der let giver et skævt Billede — de Klager, som i Tidens Løb er bleven fremført. Et fremgaar dog med al Tydelighed: Sagerne er altid bleven behandlet med Omhu. Der hviler over alle de gamle Pa-

*) Fra 1. Januar 1851 fik Funktionærene deres Løn udbetalt maanedsvi⁶⁾).

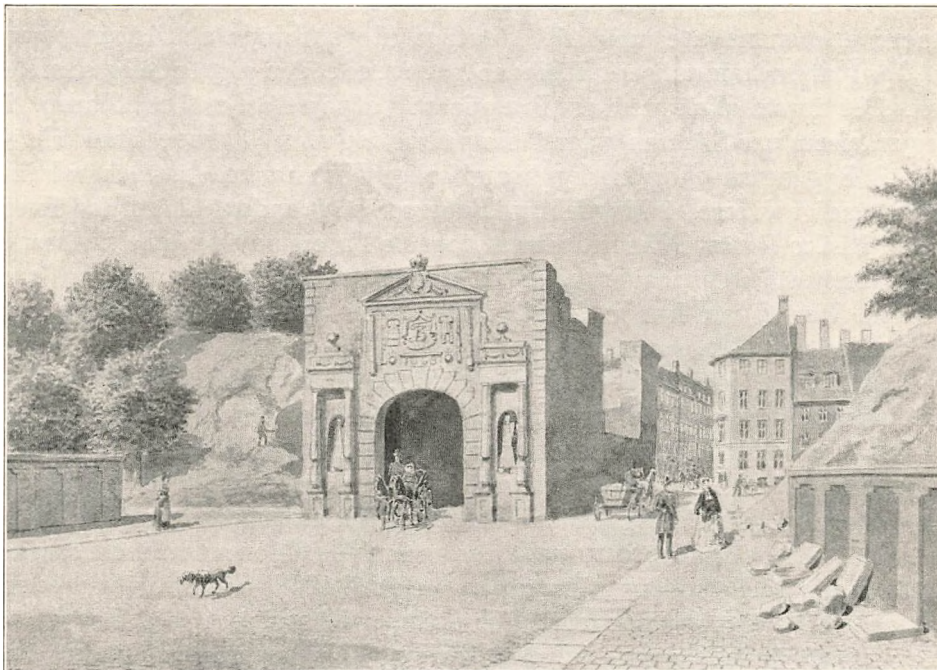
pirer og Protokoller en Tone af gammeldags Pligtopfyldelse, men tillige af en Langsomhed, der var Følgen af den tungtvirkende flerhovedede Ledelse. Dette Indtryk forandres ikke, fordi Regnskabsførelsen i den første Halvdel af det skildrede Tidsrum, naar den maales med Nutidens Alen, lod adskilligt tilbage at ønske. Saaledes beklagede Revisorerne i 1818¹⁾ sig over, at der ikke var bleven ført Kassebog, at Hovedbogen ikke var afsluttet paa rigtig Maade, Restancelisterne ufyldestgørende og hele Regnskabsformen utydelig og ikke indrettet, som den i »et saa vigtigt Institut burde og kunde være«. Det var ogsaa først i 1823/24, at Grosserer Holger Clausen fik indført, at Regnskab blev aflagt i Forbindelse med Statusopgørelse.

Den første Tredjedel af det 19. Aarhundrede var i mange Henseender en sørgelig Tid herhjemme. Samtidig med at Landet var gaaet lemlæstet ud af den ydre politiske Krise ved Aarhundredets Begyndelse, havde den finansielle Katastrophe, der havde ledsaget den politiske, skabt en privat og offentlig Fattigdom, der virkede lammende paa alt Initiativ og medførte en Sænken af den almindelige Moral i Pengesager og en udbredt Tilbøjelighed til at misbruge den Tillid, der blev vist. Tiden fra 1818 til omkring 1830 er som bekendt i særlig Grad Kasse manglernes og Embedsuredelighedens Tidsalder²⁾. Skønt en af Aarsagerne — de lave Lønninger — ogsaa var til Stede inden for Brandforsikringen, gik denne alligevel nogenlunde uskadt ud af Skærsilden. Det er kun Smaating, der kan noteres. Saaledes var det uheldigt, at Direktionen i lange Tider stiltiende maatte finde sig i, at Vurderingsmestrene modtog højere Betaling af Husejerne, end der var fastsat for Forretningen, og derved blev mere tilbøjelige til at imødekomme Ønsker om høje Vurderinger³⁾. Kun ved et Par Lejligheder blev der i sidstnævnte Henseende Tale om saa grove Misbrug, at de paagældende Mestre kunde drages til Ansvar. Første Gang var i 1822, da to Haandværkere, af hvilke den ene i 26 Aar havde gjort Tjeneste for Brandforsikringen, ved Hof- og Stadsretten blev idømt Bøder paa henholdsvis 100 og 50 Rd.⁴⁾. Det er betegnende for Tidens Lemfældighed, at samme Haandværksmester, uagtet Dommen erklærede, at han havde udvist en høj Grad af Ligegyldighed over for den aflagte Ed, alligevel ved ihærdige Ansøgninger paa ny kunde faa Vurderingsforretninger overdraget for Selskabet⁴⁾. I 1832 forelaa et andet Tilfælde. En Husejer havde paa dette Tidspunkt henvendt sig til Kreditkassen for Husejere for at faa tilstaaet et Laan paa 30 000 Rd. mod første Prioritet i hans Ejendom, som ifølge Vurdering var assureret for 60 500 Rd. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig imidlertid, at et i Ejendommen anbragt Oljemølleværk, der var takseret til 24 600 Rd., ved dets Anskaffelse kun havde kostet 6065 Rd. Ved den følgende Retssag viste det sig dog, at den paa-

*) Jvnf. S. 329.

gældende Vurderingsmester mere havde fejlet paa Grund af manglende Kendskab til Anlægget, end handlet i bedragerisk Hensigt. Han slap derfor med en Bøde paa 30 Rd.¹⁾

Af egentlige Underslæb forefaldt kun to. I 1813 døde Bogholderen ved Brandforsikringens Annuitetskontor. Ved Undersøgelse af hans Papirer manglede der 85 Annuitetsbeviser til et Beløb af 17 424 Rd. 48 ø., i Stedet for hvilke der var udstedt nye. Værre var det, at der var forsvundet 38 Blanketter, af hvilke dog de 12 blev fundet²⁾. Ved Kassere-

81. Vesterport under Nedrivning. 1856. Tegning af H. G. F. Holm. Raadhuset.

rens Død i 1829 viste det sig, at han skyldte Kassen 198 Rd. Sølv og 471 Rd. Sedler og Tegn³⁾. Opdagelsen var i disse Tilfælde saa meget ubehageligere for Direktionen, som den faa Aar i Forvejen havde forklaret Kancelliet, hvor fortræffeligt Regnskabsvæsenet var ordnet, og hvor umuligt det var, at Bedragerier af nogen Art kunde finde Sted⁴⁾*)).

Disse Tilfælde er imidlertid enkeltstaaende og forandrer saa meget

*) Ved Forordning af 8. Juli 1840 ang. det offentlige Kasse- og Regnskabsvæsen, blev det for Kjøbenhavns Brandforsikring og andre Kasser, ved hvilke Bogholderen eller Kontrolløren skulde notere Kvitteringerne, bestemt, at ingen Kvittering, dersom Mislighed opdagedes, var forbindende for Kassen, med mindre den var forsynet med Bogholderens eller Kontrollørens Underskrift⁵⁾.

mindre det Indtryk af Soliditet, der i saa høj Grad præger Selskabets Historie fra dets første Begyndelse, som de alle falder inden for et forholdsvis kort Spand af Tid.

*

*

Den stærke Vedhængen ved Traditionerne, der præger Brandforsikringens Styrelsesforhold, viser sig ogsaa i *Reglerne for Forsikringsvirksomheden*. Den første Halvdel af det 19. Aarhundrede bragte store Forbedringer i de udenlandske, særlig de tyske Brandforsikringsselskabers Teknik. Bevægelsen udgik fra de private Selskaber, navnlig Løsøreassurancerne, men naaede ogsaa de offentlige. Forandringerne tilsigtede paa en Gang at individualisere Risikoen, at sprede den og endelig at dele den. Det første skete ved en Præmietarif afpasset efter Brandfaren. I Begyndelsen var Skalaen yderst simpel og tog alene i grove Træk Hensyn til Byggemaade og særlig brandfarlige Virksomheder, men udvikledes stadigt videre, i Magdeburg Feuersozietät endog til en for hver enkelt Risiko fastsat Præmie. For at fordele Faren udvidede Selskaberne deres territoriale Omraader, eller et Samarbejde fandt Sted mellem flere af dem. Herfra var kun et lille Spring til den gennemførte Deling, der opnaaedes ved Reassurance¹⁾.

Med denne Udvikling kunde de danske Assuranceselskaber ikke holde Trit. Genforsikring synes kun et Øjeblik, i 1818, at have været paa Tale i det kgl. octrojerede kjøbenhavnske Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter, men blev afvist²⁾. Samtidig var de fleste Selskaber afskaaret fra i større Udstrækning at udvide deres Virksomhedsomraader. Det nævnte Løsøreselskab maatte saaledes paa Grund af Monopolet indskrænke sig til henimod Periodens Afslutning — 1864 til 1869 — at overskride den almindelige Voldgrænse og tegne Forsikringer i Forstæderne³⁾. For de to store Bygningsassurancer, Købstædernes og Landbygningernes, samt det kgl. octrojerede almindelige Løsøreselskab var Virksomhedsomraadet i Forvejen saa omfattende, at der ikke kunde blive Tale om Udvidelse. Det var derfor kun med Hensyn til Præmietarif, at væsentlige Forbedringer fandt Sted. Ligesom det var Tilfældet i Udlandet, gik ogsaa de danske Løsøreforsikringer i Spidsen, navnlig indtog det kgl. octrojerede almindelige Brandassurance-Compagni en fremskreden Plads⁴⁾ og havde allerede fra sin Begyndelse i 1798 Risikoen inddelt i 3 Klasser, hver med 3 Underafdelinger, der var fastsat paa Grundlag af Bygningernes Beskaffenhed, den Virksomhed, for hvilken de gav Husrum, samt de forsikrede Genstandes Brandfarlighed. Denne Tarif blev i Tidens Løb, i 1810, 1830 og derefter gennem en Række spredte Beslutninger yderligere nuanceret. Ogsaa i det kjøbenhavnske Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter indsaa man Nødvendigheden af en Præmietarif, men var endnu ved Udstedelsen af Oktrojen af 24. Maj 1843 et betydeligt Stykke tilbage for

Søsterselskabet¹⁾. Dog var der for Fabriksinventarium og Maskiner fastsat en Afgift, der rettede sig efter, hvor vidt disse Genstande var anbragt i grundmurede Bygninger, i Mur- og Bindingsværksbygninger eller i Bindingsværksbygninger. Fandtes der i samme Ejendom særlig brandfarlige Virksomheder: Trykkerier, Bagerier, Brændevinsbrænderier etc., steg Præmien yderligere. Inden for Bygningsforsikringen gik Udviklingen langsommere. I Forbindelse med Landbygningernes Brandforsikring²⁾ omtales Spørgsmaalet første Gang i 1831, da Kancelliet erklærede det for »prin-

82. Lucie Mølle og Halmtorvet. ca. 1875. Maleri. Professor, Dr. med. Schmiegelow.

ciprigtigt, at Præmien i det hele stod i et nøjagtigt og derfor noget varierende Forhold til Bygningernes Beskaffenhed, saa at den steg og faldt, som Probabiliteten af Ildsfare efter Bygningsmaaden var større eller mindre.« 9 Aar senere blev Kontingentet for Kirker nedsat til en Fjerdedel og endelig i 1857 for alle Bygninger afpasset efter deres mere eller mindre isolerede Beliggenhed samt Anvendelsen³⁾. Købstædernes Brandforsikring var i teknisk Henseende bag efter Landbygningernes⁴⁾. Naar der i 1832 i visse Henseender blev paalagt Træbygninger et forøget Kontingent, var det kun et Middel til at fremskynde bedre Byggemaade. En egentlig Præmietarif indførtes først i 1872⁵⁾.

En lignende Holdning indtog Kjøbenhavns Brandforsikring. Ledere

saavel som Interessenter var med enkelte Undtagelser vel tilfredse med den en Gang indførte Ordning, ønskede den i alle vigtige Punkter opretholdt og vilde kun gaa med til de Reforme, som Erfaringen viste var absolut nødvendige. Resultatet blev, at Selskabet ved Afslutningen af Tidsrummet 1807—1868 var bleven tilbage i Udviklingen og derfor, da dets Stilling med et Slag blev forandret, var lidet egnet til at finde sig til Rette under de nye Forhold.

Denne Ubevægelighed skyldtes væsentlig Brandforsikringens Monopol og den dertil knyttede Forsikringstvang. Saa længe Byens Husejere lovmæssigt var tvunget til at lade deres Ejendomme assurere i Selskabet, var dette selvfølgelig mindre tilbøjeligt til at indlade sig paa vidt-rækkende Reforme, end det vilde have været, saafremt det var udsat for Konkurrence. Direktionen søgte derfor ogsaa at hævde Interessentskabets Privilegium og var bestandig paa sin Post, naar Husejere undlod at assurere deres Ejendomme¹⁾. I 1863 nægtede det af samme Grund at gaa ind paa Indenrigsministeriets Anmodning om, at det kgl. Bibliotek maatte blive slettet af Brandforsikringens Bøger²⁾).

Paa et Par Punkter blev det dog nødvendigt at lempe Forsikringstvangen. Ved Anordningen af 17. Juli 1795 var der bleven fastsat et Maksimum, 50 000 Rd., — efter Pengeforandringen 80 000 Rd. — ud over hvilket ingen Bygning maatte assures i Selskabet. I 1833 gjorde man imidlertid gældende, at det Hensyn, som det i 1795 var naturligt at tage til Selskabets vanskelige Stilling, maatte være bortfaldet paa et Tidspunkt, da der igen var opsamlet en Formue, og foreslog at forhøje Maksimum til 120 000 Rd. Generalforsamlingen³⁾ sluttede sig enstemmigt til Forslaget, men krævede, at Forsikringstvangen ikke maatte finde Anvendelse paa den Del af Risikoen, som oversteg 80 000 Rd. Denne Indskrænkning var naturlig af Hensyn til Ejendomme, der i Forvejen havde den overskydende Del af Vurderingssummen assureret i fremmede Selskaber. I 1866 blev Maksimum paa samme Vilkaar forhøjet til 200 000 Rd.⁴⁾ Det andet Punkt, paa hvilket man maatte opgive Forsikringstvangen, var ved Assurancen af de saakaldte »faste Genstande«. Da Spørgsmaalet om Fastsættelse af skærpede Regler for deres Forsikring i 40'erne blev rejst, maatte Direktionen for at opnaa, at de blev udskilt af Selskabets Bygningsrisiko, bekvemme sig til at opgive Tvangen⁵⁾.

Med disse Undtagelser lykkedes det at opretholde Selskabets Magtstilling i selve Hovedstaden. Derimod undlod det at benytte de Mulig-

---

¹⁾ Det var derfor ganske haabløst, da Raadmand Skibsted foreslog, at enhver Interessent, der ikke havde Prioriteter i sit Hus, skulde være berettiget til kun at lade en Del af Vurderingssummen assurere i Kjøbenhavns Brandforsikring. Hans Forslag naaede ganske vist frem til Generalforsamlingen, men blev uden Drøftelse afvist⁶⁾.

heder for en Udvidelse af dets Virksomhedsomraade, som Byens Udvikling førte med sig.

Forstæderne var i anden Halvdel af denne Periode i stadig Vækst¹⁾. Da Pladsen inden for Voldene var begrænset og hurtigt blev optaget, maatte den voksende Befolkning søge Husly uden for Fæstningsværkerne. Af militære Grunde var Byggemaaden der yderst slet. Grundmur var saaledes i lange Tider forbudt og kun interimistiske Træbygninger tilladt. Dette blev dog forandret ved Plakaten af 13. Oktober 1824, der

83. Løngangsstræde, set mod Filosofgangen. ca. 1875. Fotograf af Tillge.

tillod, at Ildsteder og Skorstene maatte opføres af Grundmur saavel som den Del af Bygningen, der laa under Jorden, samt en 12 Tommer høj Sokkel over den. Til Trods for disse Bestemmelser og Faren for, naar Hensynet til Fæstningen krævede det, at komme til at nedrive Husene, var Bebyggelsen i stadig Fremgang. Medens der saaledes i 1801 kun havde boet 2414 Mennesker i Forstæderne, var Tallet i 1840 steget til ca. 5600, i 1850 til 7280 og endelig i 1860 til 24 166. Jævnside dermed gik en Forøgelse af Bygningernes Antal. D. 30. September 1829 udgjorde deres Forsikringssum lidt over 3 Mill. Rd. og 1. April 1853 ca. 4 700 000 Rd.²⁾. Fremgangen efter 1850 hang sammen med, at Demarkationslinien i 1852 blev trukket tilbage fra Falkoneralleen og Jagtvejen til Søerne og

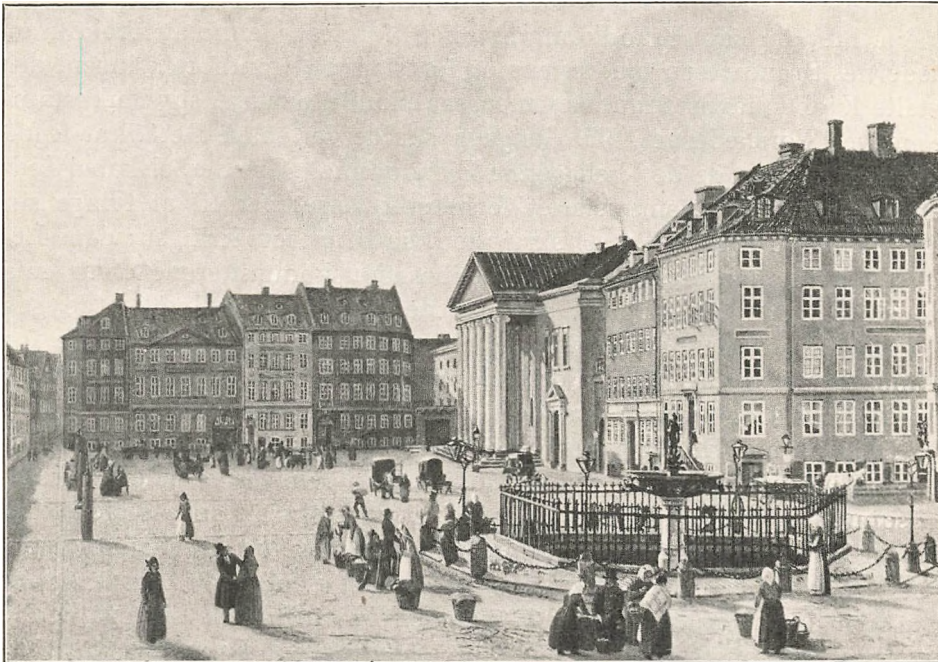
almindelig Bebyggelse tilladt uden for den. — Denne Udvikling blev uden Indflydelse paa Kjøbenhavns Brandforsikring. Tanken om at udvide Selskabets lokale Omraade var allerede i Midten af det 18. Aarhundrede bleven afvist*), men var atter dukket op under de Forhandlinger om Selskabets hele Stilling, der i 1795 havde fundet Sted. Nogen Løsning paa Spørgsmaalet var dog ikke bleven fundet. Anordningen havde nøjedes med det ubestemte Tilsagn, at Kongen vilde undersøge, hvor vidt det skulde være muligt at fjerne den stadig paaberaabte Hindring, at Brandvæsenet, fordi Portene om Natten blev lukket, var forhindret i under en Ildebrand paa Broerne at komme til Hjælp. Da det i 1821 var bleven tilladt, at Nørreport altid skulde staa aaben¹⁾, og Forstæderne forinden havde faaet indrettet et særskilt Brandkorps, der traadte i nøje Forbindelse med det kjøbenhavnske²⁾, rejste Kancelliet Spørgsmaalet og gjorde gældende, at Tiden nu maatte være inde for den Løsning, der i 1795 var bleven stillet i Udsigt³⁾.

Dette blev imidlertid paa det bestemteste benægtet fra Brandforsikringens Side⁴⁾. Af Direktionens Medlemmer var alene Kancellideputeret, Etatsraad Lassen stemt for Forslaget⁵⁾. Ganske vist indrømmede han, at det maaske var en Hindring, at Ejendomme uden for Voldene paa Grund af de gældende Bygningsforskrifter ikke maatte opføres af Grundmur, og fandt det ligesom sine Kolleger uretfærdigt, at Ejere af Huse, der intet havde bidraget til den opsparede Formue, uden videre skulde faa Part i den. Mod den første Indvending gjorde han dog gældende, at mangel velindrettet og ikke særlig stor Bindingsværksbygning var mindre brandfarlig end et gammelt grundmuret Hus, hvortil kom, at Forstadsbygningerne paa Grund af deres mere isolerede Beliggenhed ikke rummede de Farer for omfattende Ildebrande, som var til Stede inden for Voldene. Endelig kunde man til Gengæld for den større Risiko stille Krav om en større Præmie. Disse Argumenter overbeviste ikke de øvrige Direktionsmedlemmer. Direktør Beyer gentog Henvisningen til Brandvæsenet⁶⁾, medens Kaptajn Hornbech fremhævede⁷⁾, at det paa Grund af Forsikringstvungen og de 10%’s Afkortning vilde være en overmaade betænkelig Sag for de udenbys Husejere at blive optaget i Kjøbenhavns Brandforsikring. Resultatet af Overvejelserne blev, at Lassen højede sig, saa Direktionen enstemmig kunde foreslaa de Deliberationskommitterede at afvise Kancelliets Opfordring. Da ogsaa disse udtalte sig imod Forslaget⁸⁾, og Generalforsamlingen var enig med dem⁹⁾, var Sagen dermed strandet¹⁰⁾.

Denne Brandforsikringens afvisende Holdning var bleven lettet, fordi der ikke fra de paagældende Husejeres Side var bleven ytret det fjerneste Ønske om at blive optaget i Selskabet. Da Spørgsmaalet atter blev rejst, laa Sagen i denne Henseende anderledes. D. 29. December 1853 indsendte

*) Se S. 115 ff.

en Del Beboere i Forstæderne en Ansøgning til Justitsministeriet¹⁾, i hvilken de fremhævede, at den oprindelige Indvendning, at Portene om Natten var lukket, ikke længere eksisterede, og desuden gjorde opmærksom paa, at der — efter Demarkationsliniens Flytning — ikke vilde blive opført ret mange Bindingsværkshuse paa det paagældende Territorium. Endelig indrømmede man det urimelige i uden videre at blive delagtig i Brandforsikringens Formue og erklærede sig villig til en Tid at indtage en Særstilling. Skønt Ansøgerne udtrykkelig erklærede ikke at kende noget til,

84. Nytorv med Raadhuset. 1839. Maleri af Balsgaard. Frederiksborg.

hvor vidt Spørgsmaalet siden 1795 var bleven rejst, havde de saaledes imødegaaet adskillige af de Grunde, der tidligere var bleven gjort gældende.

Alligevel fik de ikke deres Ønske opfyldt. Denne Gang tog Direktionen Sagen op paa et bredere Grundlag, end det tidligere var sket²⁾. Den nøjedes nu ikke med at ville kende Antallet paa de Ejendomme, om hvilke det drejede sig, men skaffede sig ogsaa at vide, at der i de sidste 10 Aar i Forstæderne var forefaldet 71 Ildebrande, som havde krævet Erstatninger til et Beløb af 214 168 Rd. 64 β. Skulde den aarlige Præmieindtægt have dækket dette Tab, maatte den have beløbet sig til $5\frac{1}{5}\%$. Da det desuden maatte anses for givet, at de nye Ejendomme ikke uden videre kunde faa Del i Brandforsikringens Formue, men maatte danne en Af-

deling for sig, vilde de tillige af den Grund komme til at svare en betydelig Præmie. Ogsaa denne Gang mødte Direktionen Tilslutning saavel hos de Deliberationskommitterede¹⁾ som paa Generalforsamlingen²⁾.

I 1860 kom Sagen alligevel atter til Forhandling³⁾. D. 30. Juni 1859 var der blevet nedsat en Kommission for at tage under Overvejelse, om der ikke maatte være Anledning til at inddrage under Forstædernes Brandvæsen en Del af Frederiksberg og Hvidovre Sogne. Ved samme Lejlighed skulde der fremsættes Forslag til Forbedringer i Forstædernes Brandvæsen. Da Betænkningen, der gik ud paa, at det skulde paalægges Kjøbenhavns Brandvæsen i ethvert Ildebrandstilfælde at yde Broerne Hjælp, blev forelagt Brandkommissionen, foretrak denne at forene Forstædernes Brandvæsen med Byens og foreslog, at Brandforsikringen, der betalte Kjøbenhavns Brandvæsen, ogsaa skulde paatage sig Omkostningerne ved Forstædernes. Til Gengæld skulde den have Ret til at tegne Forsikringer paa de der beliggende Ejendomme. Gjorde Selskabet Indvendinger, var Justitsministeriet formentlig berettiget til at tvinge sin Vilje igennem. Denne Trusel skræmte ikke Brandforsikringen; dens Ledelse, Direktionen saavel som de Deliberationskommitterede⁴⁾, var enig om at fortsætte Modstanden og formede et Afslag⁵⁾, i hvilket de gav Brandkommissionen at forstaa, at det var bedre, at den sørgede for Brandvæsenets Indretning i Forstæderne, der lod meget tilbage at ønske, end drøftede Udgifternes Afholdelse, der ikke vedkom den⁶⁾.

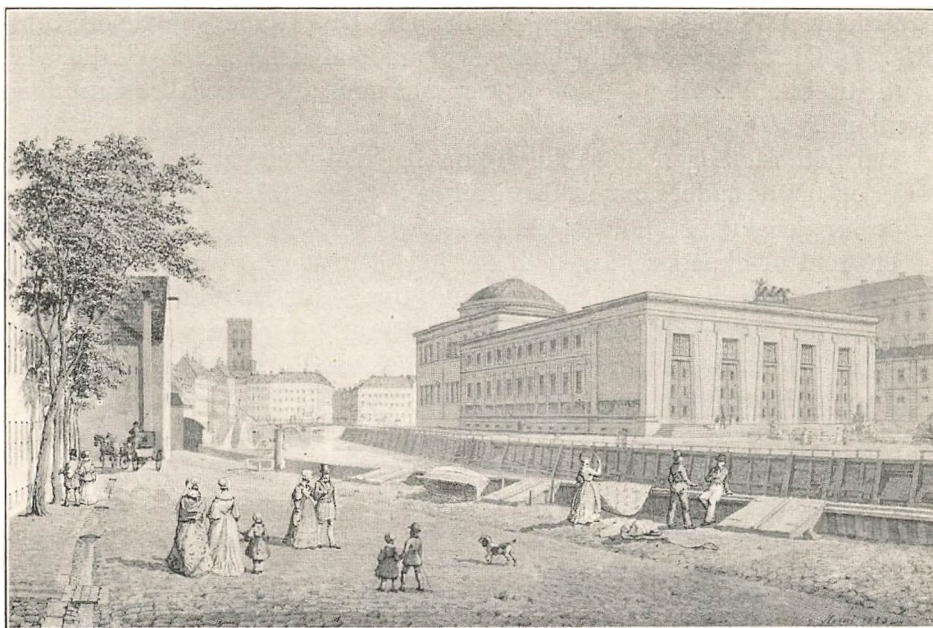
Den samme Ængstelse og Forsigtighed, der prægede Brandforsikringens Stilling til Forslagene om en Udvidelse af dens territoriale Virksomhedsomraade, viste den over for det i forsikringsteknisk Henseende endnu vigtigere Spørgsmaal om en Præmietarif, afpasset efter Forsikringsobjekternes større eller mindre Brandfarlighed. Det er allerede berørt, at der ikke forelaa nogen egentlig Nødvendighed for at inklude sig paa denne Reform. Selv om Ejerne af solide og grundmurede Bygninger var misfornøjede med at være underkastet de samme Betingelser som Besidderne af de mere brandfarlige, var de paa Grund af Forsikringstvungen afskaarret fra ved Trusel om Udtrædelse at fremtvinge bedre Vilkaar. Selskabets Ledelse kunde derfor lade sig bestemme af Uviljen over den mere omstændelige Administration, der vilde blive Følgen af en Forandring. Desuden var det i mange Henseender en tiltalende Tanke gennem den ensartede Præmie at lade den bedre stillede Husejer hjælpe sin uheldi-

---

*) Brandforsikringen var endog i den Grad utilbøjelig til at udvide Virksomhedsomraadet, at den nægtede at optage en Mølle paa Citadellets Vold. Ved Dom af 2. Juni 1854 opnaaede den ogsaa, at Højesteret godkendte dens Optræden. Det skete ud fra den Betragtning, at der ikke paahvilde Citadellets Bygninger nogen Pligt til at assurere i Kjøbenhavns Brandforsikring, og at det ikke kunde statures, at den kjøbenhavnske Brandkasses Territorium omfattede Citadellet⁶⁾.

gere stillede Medborger. Alt dette bevirkede, at Grundlaget for Brandforsikringens Præmiesystem i lange Tider blev uforandret.

Anordningen af 17. Juli 1795 fastsatte et Indskrivningsgebyr paa 2 Rd., en lige saa stor Afgift, hver Gang en forsikret Ejendom skiftede Besidder, samt en aarlig Præmie paa $\frac{4}{10}\%$ af Assurancesummen. De $\frac{3}{10}\%$ var dog foreløbige og skulde kun betales saa længe, indtil Selskabets Annuitetsgæld var afviklet. Endelig blev Administrationsudgifterne dækket ved Hjælp af et Ekstrapaalæg paa 2 β af hvert forsikret 100 Rd. Disse Afgifter var byrdefulde og oversteg langt, hvad der blev krævet før den store Brand.

85. Nybrogade, set mod Thorvaldsens Museum og Højbro. 1853. Tegning af H. G. F. Holm.

Interessenterne ønskede derfor Lettelser og opnaaede ogsaa, at de $\frac{3}{10}\%$ i 1804 blev nedsat til $\frac{2}{10}\%$ *) og i 1823 til $\frac{1}{10}\%$ †) for endelig helt at bortfalde, da Højesteretsdommen af 3. Februar 1829 havde afgjort Statens og Brandforsikringens økonomiske Mellemværende**).

Dermed var Interessenterne dog ikke tilfredsstillet. I Anordningen af 17. Juli 1795 var dette forudset, og en Antydning bleven optaget om, at yderligere Nedsættelser skulde finde Sted, naar Selskabets Formue var vokset til 500 000 Rd. (efter Pengeforandringen 800 000 Rd.). Da dette Tidspunkt i 1828 var kommet, tog Direktionen Spørgsmaalet op og gjorde de Kommitterede Rede for Selskabets økonomiske Tilstand²⁾. Da Brandforsik-

*) Se S. 260.

***) Se S. 345 ff.

ringen langt fra var gældfri, men endog havde en Obligationsgæld paa over 1 Mill. Rd., maatte Præmienedsættelsen i første Række blive afhængig af, hvor hurtigt man ønskede Gælden afviklet. Direktionen tog det sidste Forretningsaar til Udgangspunkt og udregnede paa dette noget spinkle Grundlag, at man med et aarligt Afdrag paa 50 000 Rd. maatte vedblive at opkræve 1°/₁₀₀, derimod ved kun at afbetale ca. 25 000 kunde lade sig nøje med 1/2°/₁₀₀, og, hvis man gik ned til 16 000, med 1/3°/₁₀₀. Senere Beregninger, der byggede paa en 10-aarig Oversigt, gav samme Resultat. Alle Overslagene hvilede imidlertid paa den dristige Forudsætning, at Selskabet med 18 000 Rd. vilde være i Stand til at bestride de aarlige Brandskadeerstatninger. Endnu mindre end Direktionen havde de Kommitterede Øje for den nærliggende Mulighed, at dette Beløb skulde vise sig utilstrækkeligt. Med 44 mod 8 Stemmer nedsatte Generalforsamlingen Præmien til 1/2°/₁₀₀.

Dermed var Sagen dog ikke afgjort. Direktionen var gaaet hurtigt til Værks og havde ladet Generalforsamlingen træffe Afgørelsen, inden den endnu havde gennemtænkt dens Konsekvenser. Først, »da man var i Begreb med at expedere Sagen til det kgl. Danske Cancelli«¹⁾, blev den opmærksom paa det vigtige Spørgsmaal, hvor vidt Nedsættelsen paa en Gang skulde komme Brandforsikringens samtlige Interessenter til gode eller først indtræde et bestemt Antal Aar efter Forsikringens Tegning. Det samme Spørgsmaal var ogsaa bleven rejst i det 18. Aarhundrede²⁾ og besvaredes nu paa lignende Maade som den Gang, at det vilde være i højeste Grad uretfærdigt, om en Assurance, tegnet f. Eks. i 1828, skulde faa Præmienedsættelse lige saa hurtigt som den, der stammede fra 1795³⁾. Denne Betragtning førte til en Adskillelse mellem gammel og ny Assurance, mellem hvilke Overgangen fandt Sted efter 33 Aars Forløb.

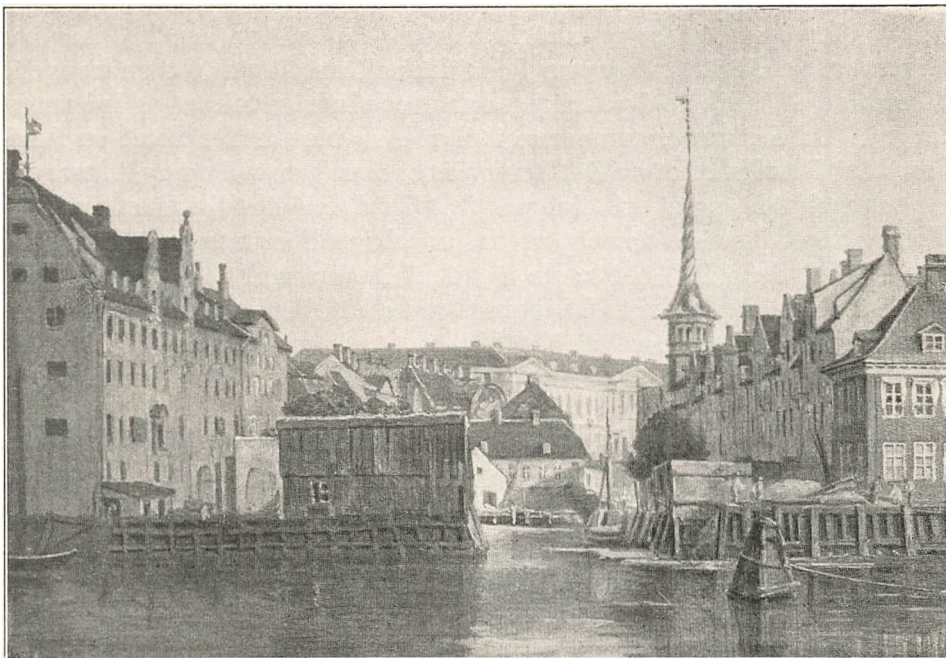
Præmienedsættelsen, der første Gang traadte i Kraft i Juli Termin 1829, tilfredsstillede langt fra Interessenterne. Allerede paa Generalforsamlingen d. 23. Juni 1836 blev der fremsat Ønsker om yderligere Lettelser. Spørgsmaalet blev dog først brændende, da Overretsprokurator Haagen, der i disse Aar spillede en betydelig Rolle inden for Selskabet, anbefalede i Stedet for Præmienedsættelse at benytte Brandforsikringens Overskud til efterhaanden at indløse Husejernes Bankhæftelsesobligationer³⁾. Dette Forslag havde store Mangler. Da aarlige Lodtrækninger skulde udpege de Husejere, hvis Bankhæftelse man vilde indløse, kunde Heldet lige saa vel træffe Interessenter, der var forholdsvis nye i Selskabet, som Ejendomsbesiddere, der i en lang Aarrække havde svaret deres Afgift. Hvorledes skulde man desuden forholde sig, naar Loddet traf en Husejer, som enten havde ladet sin Bankhæftelsesobligation udslette af Pantebogen eller selv havde indløst den? Over for disse Indvendinger foretrak

*) Se S. 155 ff.

de Kommitterede¹⁾ en yderligere Præmienedsættelse og overdrog det — som det i disse Aar var almindeligt — til et Udvalg at undersøge Spørgsmaalet. Medlemmer blev Bankdirektør Bang, Kancelliraad Hansteen, Prokurator Haagen, Grosserer H. P. Hansen og Prokurator Ring.

Direktionen og Udvalget underkastede Sagen en mere indgaaende Behandling, end der tidligere var blevet den til Del. Ganske vist tænkte man ikke paa at sætte Præmienedsættelsen i Forhold til Renten af det Beløb, der i Aarens Løb var bleven indbetalt, og afviste ogsaa Forslaget

86. Kanalen mellem Børsen og Slotsholmsgade, set fra Christianshavn. 1842. Maleri af V. P. C. Petersen. Dr. med. W. Thomsen.

om en almindelig Præmietarif²⁾. Derimod var der mere Stemning for en Plan, der skyldtes Direktionens Flertal, og som gik ud paa, at der altid skulde være et bestemt Forhold mellem Selskabets Formue og dets samlede Risiko³⁾. Ionas Collin krævede Dækning for mindst $\frac{1}{25}$. Dette blev vel ikke sat igennem, idet Generalforsamlingen mente⁴⁾, at det var tilstrækkeligt at raade over en Formue paa 1 500 000 Rd. Dertil sluttede Kancelliet sig og forlangte yderligere for at gaa med til den samtidig foreslaaede Præmienedsættelse, at den tidligere Præmie atter skulde opkræves, naar Fondet gik ned under det bestemte Beløb⁵⁾.

Med Hensyn til selve Præmienedsættelsen var alle enige om at ønske den. Kun havde man forskellige Anskuelser om den hensigtsmæssigste

Form. Direktionen, der stod midt i de Bryderier, som Adskillelsen af gammel og ny Assurance voldte den, ønskede at faa denne Forskel ophevet og alle stillet lige. Præmien foreslog den at ansætte til 32 ρ af hvert forsikret 1000 Rd. og vilde saa til Gengæld stryge den gamle Kontorafgift. Blev den derimod nødt til at bøje sig for Udvalget, der krævede Forskellen mellem gammel og ny Assurance opretholdt, forlangte den i hvert Fald den 33-aarige Periode afløst af en 50-aarig. Generalforsamlingen fulgte Udvalget og fik Tilslutning hos Regeringen. Ved Plakaten af 12. Februar 1840 bortfaldt Kontorafgiften fuldstændig, medens Præmien — saa længe Selskabet raadede over en Formue paa 1 500 000 Rd. — blev ophævet for enhver Forsikring, af hvilken der i 33 Aar var bleven svaret Afgift^{*)}). I denne Forbindelse kan tilføjes, at en kongelig Resolution af 7. Juli 1840 yderligere ophævede Indskrivnings- og Indgangspenge¹⁾: Da Assurancesummerne i disse Aar blev underkastet en Revision, blev Resultatet, at en Del Beregninger over gammel og ny Assurance var mangelfulde, og at et Beløb paa 20 807 Rd. maatte tilbagebetales Husejerne. Samtidig viste det sig, at det af talrige Forsikringssummer kun var en ubetydelig Del, der henhørte til ny Assurance. For at spare Husejerne for den Ulejlighed to Gange aarlig at skulle henvende sig paa Brandforsikringens Kontor med de faa Skilling, de skulde betale, fik de Tilladelse til under eet at afgøre det Beløb, de, indtil de 33 Aar var forløbet, skulde udrede²⁾).

Præmienedsættelserne 1829 og 1840 viste sig lidet heldige. De følgende Aar var overordentlig rige paa Brande, og Følgen blev, at Selskabets Formue fra ca. 1 568 000 Rd. ved Udgangen af Forretningsaaret 1839/40 d. 30. September 1857 var formindsket til ca. 1 366 000 Rd. Direktionen maatte derfor fra Juni Termin 1857 bekvemme sig til atter at opkræve $\frac{1}{2}^0/00$ af de Assurancesummer, der i 1840 var bleven fritaget for Afgift³⁾). Denne Beslutning viste sig imidlertid utilstrækkelig. De store Brande i Løbet af Forretningsaaret 1858/59 — bl. a. Halberstadts Mølle paa Christianshavn og Tuteins Sukkerhus i Helsingørsgade, om hvis Erstatning der var Proces —, bevirkede, at Formuen truede med at gaa ned til ca. 1 Mill. Rd. Paa samme Tid var Brandforsikringens Risiko steget til over 70 Mill. Direktionen mente derfor i 1859, at det blev nødvendigt efterhaanden at forøge Fondet til 3 Mill. eller i hvert Fald til 2 Mill., og foreslog indtil videre at opkræve en særlig Ekstrapræmie paa $1^0/00$ af samtlige Forsikringssummer. Som det var at vente, benyttede de Deliberationskommitterede Direktionens Anvisning og mente, at en Formue paa 2 Mill. var tilstrækkelig⁴⁾). Alligevel mødte Forslaget Modstand paa Generalforsamlingen⁵⁾), der nedsatte Ekstrapræmien til $\frac{1}{2}^0/00$ og endda

*) Fra dette Tidspunkt ophørte man ogsaa at føre særlige Regnskaber for Kontorfondet og lod det helt gaa op i Brandforsikringens almindelige Fond.

forlangte, at den skulde bortfalde, saa snart Fondet havde naaet sin tidligere Størrelse paa 1 500 000 Rd. Denne Beslutning¹⁾ var gældende til 1869²⁾, medens Forhøjelsen fra 1857 først bortfaldt, da Bekendtgørelsen af 18. Juni 1870 traadte i Kraft³⁾ *).

De samme Forhold, der nødvendiggjorde disse Udskrivninger, havde da for længst bevirket en vigtig Ændring i Brandforsikringens Præmie-system og hidført en Forskel mellem den egentlige Bygningsrisiko og de saakaldte »faste Genstande«.

Modsat hvad der var Tilfældet i adskillige andre Lande, havde Af-

87. Knippelsbro. 1840. Stik af S. H. Petersen.

spærringen fra Udlandet, som fulgte med Krigen 1807—1814, ikke i Danmark kunnet ophjælpe en virkelig Industri⁴⁾. Paa enkelte Omraader, f. Eks. Klædetilvirkningen, havde Opsvinget været betydeligt; Tilbagegangen efter Freden viste imidlertid dets usikre Grundlag. Følgen var, at

*) Til Gengæld for de forøgede Afgifter, Interessenterne kom til at svare, gik Direktionen ind paa fra 1. Januar 1868 at stryge den Afkortning paa henholdsvis 10 og 2%, der fra Brandforsikringens ældste Tider fandt Sted ved Udbetaling af Erstatninger for Total- og Partialskadet⁵⁾. Flere Retssager havde paa dette Tidspunkt vist de forsikredes Uvilje mod den gældende Ordning, men tillige ved Højesteretsdomme af 27. Juni 1864, 1. August 1865 og 13. Februar 1866 godtgjort Selskabets formelle Berettigelse til stadig at fradrage de nævnte Procenter. Naar Højesteretsdommen af 7. December 1859 gjorde en Undtagelse, skyldtes det alene, at Vurderingsforretningen paa den paagældende Ejendom ikke opfyldte de gældende Anordningers Bestemmelser⁶⁾. I denne Forbindelse kan tilføjes, at Brandforsikringen den Gang af og til erstattede Skade, som under Brandvæsenets Slukningsarbejde blev paaført Haver etc.⁷⁾. Efter Udstedelsen af Loven af 30. November 1874 erstattes saadanne Skader af Kommunens Kasse.

den egentlige Industri kun spillede en ringe Rolle i Hovedstadens økonomiske Liv. Medens der f. Eks. i 1786 fandtes 6 Silkefabrikker med 501 Arbejdere og 6 Baandmanufakturere med 343, var Tallet i 1825 dalet til 2 Silkevæverier og et ubetydeligt Silkebaandsvæveri. I 1794 beskæftigede 18 Sukkerraffinaderier omtrent 2500 Arbejdere; 1823 var der 9 med 117 Arbejdere. Omtrent samtidig havde Byen kun 5 Jernstøberier med 39 Arbejdere. Disse Tal, der kunde suppleres med talrige andre, giver et Indtryk af Industriens Ubetydelighed. Først i 30'erne og endnu mere i de følgende 2 Aartier forandredes dette Forhold. I sidste Halvdel af 40'erne rummede Byen og dens Omegn 16 Jernstøberier og Maskinfabrikker, af hvilke de to største beskæftigede henholdsvis 64 og 60 Arbejdere. Den samme Fremgang viste sig i de andre Industrigrene. 1817 fandtes der 36 Bogtrykkerier med 320 Arbejdere, 138 Brændevinsbrændere, 40 Tobaksspindere med 521 Arbejdere etc. etc. Denne Udvikling fik for Brandassurancen forøget Betydning paa Grund af den stigende Anvendelse af Dampkraft. Medens der under Krigen kun fandtes 3 Dampmaskiner i Kjøbenhavn — ude i Landet slet ingen —, og Tallet endnu i 1823 var det samme¹⁾, var det 1845 steget til 32. Deraf tilhørte de 17 Dampbrænderier, 3 Sukkerraffinaderier og 6 forskellige Slags Møller²⁾.

Overfor denne Udvikling og dens Indflydelse paa Risikoforholdene stod Brandforsikringen i Begyndelsen famlende og usikker. I flere Aar nøjedes man med den gældende Bestemmelse, at der i en Bygnings Vurderingssum skulde medregnes Værdien af de nagelfaste Appertinentier, og anvendte denne Tilladelse paa Maskinerne. De sædvanlige Vurderingsmestre, der tilhørte Mur- og Tømmerfaget, specificerede endda slet ikke det Beløb, de faste Genstande var værd, men indbefattede dem uden videre i den endelige Opgørelse. Efterhaanden som Spørgsmaalet fik større Betydning, kom man dog bort fra denne Fremgangsmaade, og lod Fagfolk samarbejde med de faste Mestre. Reglerne, hvorefter det skete, var dog meget ufyldstgørende og bevirkede f. Eks., at man under faste Genstande endog medtog en lille, letflyttelig Haand-Bogtrykkerpresse³⁾. Adskilligt, som i Virkeligheden hørte hjemme i en Løsøreforsikring, blev derved assureret i Kjøbenhavns Brandforsikring. For Husejerne var dette en Fordel, da Selskabet lod sig nøje med den sædvanlige Præmie, der var betydelig lavere end i det kjøbenhavnske Løsøreselskab. Direktionen frygtede saa lidt for de farlige Følger af sin Lemfældighed, at den endog i 1841 besluttede, naar en Ildebrand havde ødelagt assurerede Maskiner, at udbetale Godtgørelsen uden Afkortning af de sædvanlige 10 eller ved Partialskader 2°/_o⁴⁾.

De mange Ildebrande, der i disse Aar var en Følge af den stigende Anvendelse af Dampkraft, vakte dog omsider Betænkelighed hos en af Brandforsikringens Funktionærer, Kasserer Münter⁵⁾. Først bevægede han Direktionen til gennem Kassens maskinkyndige Vurderingsmestre, Lund

og Caspersen, at lade foretage et Eftersyn af samtlige i Brandforsikringen assurerede Bygninger, i hvilke der benyttedes Dampkraft, hvorefter man krævede en Række Forsigtighedsforanstaltninger gennemført¹⁾. Vigtigere var det imidlertid, at han dernæst gjorde Direktionen opmærksom paa den større Brandfare, der altid vilde være forbundet med Industriens Anvendelse af Maskiner, og henledte Opmærksomheden paa Nødvendigheden af under Bygningsassurancen kun at optage de faste Genstande, der naturlig hørte til den, og selv i saadanne Tilfælde at paalægge dem en højere Præmie. Den forberedende Drøftelse fandt Sted i Direktionen²⁾

88. Christianshavn, set fra Hjørnet af Havnegade og Niels Juels Gade. ca. 1865. Fotografi.

og viste, at man var opmærksom paa Rækkevidden af de Spørgsmaal, der var bleven rejst, og forstod, at det foruden den naturlige Opgave at sætte Grænsen mellem Immobiliar- og Mobiliarforsikring tillige gjaldt om at tage Stilling til et af de vigtigste Problemer, som Brandforsikringsteknikken rummer — Tarifspørgsmaalet.

Allerede i 1837 under Forhandlingerne om Præmienedsættelsen havde Direktør Hornbech anbefalet at afpasse Præmien efter Ejendommens Byggemaade og Anvendelse, men var stødt paa en uovervindelig Modstand*). Ogsaa nu i 1849 var Meningerne stærkt delte. Et enkelt Medlem ønskede de færrest mulige Forandringer og foreslog, at man som hidtil skulde betragte Maskinerne som integrerende Dele af Bygningen

*) Jvnf. ovenfor S. 315.

og saavel i Præmieberegning som ved Erstatningens Fastsættelse gaa frem efter de sædvanlige Regler og i det højeste for Maskinrisikoens Vedkommende ophæve Præmiefritagelsen efter de 33 Aar. Dette Standpunkt mødte dog ikke Tilslutning. Direktionens mest betydende Medlemmer, de bekendte Politikere C. G. N. David og Tage Algreen-Ussing, var enige om at fordømme den hidtidige Fremgangsmaade og krævede de Genstande udskilt af Brandforsikringens Risiko, som naturligt henhørte under Løsøreforsikringen, ligesom de ogsaa fandt det rimeligt at paalægge Maskinerne en forøget Præmie. Dermed ophørte Enigheden. C. G. N. David havde paa store Rejser sat sig udmærket ind i Udlandets økonomiske Forhold og var der bleven bekendt med den stærke Udvikling af Præmietarifferne. Under udtrykkelig Henvisning til det bekendte Elberfeldtske Assurance Kompagni, der i dette Tidsrum udfoldede en betydelig Virksomhed, til det »Vaterländische Feuer-Versicherungs Sozietät« i Rostock og de engelske Selskaber »Phønix« og »Alliance«¹⁾ foreslog han ogsaa for Kjøbenhavns Brandforsikring at udarbejde en Tarif, der ikke alene fastsatte en højere Præmie for Maskinerne, men ogsaa for de Bygninger, i hvilke de var anbragt. For en saadan Reform var der dog lige saa lidt Stemning som for Caspersens Forslag, der gik ud paa for Maskinernes Vedkommende at lade Præmierne rette sig efter den Etagehøjde, i hvilken de var anbragt²⁾. Med David, der allerede d. 22. November 1843 afgik som Direktør, faldt disse Tanker for lange Tider til Jorden. I den følgende Menneskealder beherskedes Direktionen fuldstændig af Algreen-Ussings Modstand herimod.

Denne Mand har i de 30 Aar, han var Direktør, spillet en overordentlig betydningsfuld Rolle i Brandforsikringens Historie og ofret den en stor Del af sin Arbejdskraft. Hans Begavelse var imidlertid langt mere formeljuridisk og administrativ, end den var egentlig nyskabende og forretningsmæssig. Han bragte derfor en hidtil ukendt Orden og Fasthed i Administrationen og var ypperlig egnede til baade over for Regeringen og Interessenterne samt i det vanskelige Forhold til Brandvæsenet at udrede de mange Spørgsmaal, der laa for. Hans Skrivelser er Mønstre ikke blot paa en snørklet Kancellistil, men tillige paa den juridiske Skarp-sindighed, der aldrig giver sig den fjerneste Bløttelse eller lader nogen Mulighed uomtalt. I den egentlige Brandforsikringsteknik blev det derimod i det lange Løb skæbnesvangert for ham, dels at han lod sig lede af sin konservative Uvilje mod enhver gennemgribende Reform, dels at han savnede Blik for, at Forsikring ogsaa for Bygningsassurancens Vedkommende i sidste Række er Forretning. Hans Virksomhed i Selskabet blev derved sammenvævet med den mere og mere haabløse Kamp mod Indførelsen af en Præmietarif.

Under Direktionens Overvejelser havde de Kommitterede gentagne Gange tilkendegivet deres Ønske om et snarligt Resultat³⁾. Til sidst tabte

de Taalmodigheden og forlangte, at en Afgørelse i hvert Fald skulde træffes paa Efteraarsgeneralforsamlingen 1845¹⁾. Først d. 4. Februar 1846 forelaa den omfangsrige Indstilling²⁾. Som det var at vente efter Direktionens Forhandlinger, angik Forslaget udelukkende de faste Genstande. Nøjagtige Regler for, hvad der skulde falde ind derunder, havde den imidlertid ikke kunnet opstille og nøjedes derfor med at erklære det for en nødvendig Forudsætning, at Maskinerne skulde betragtes som integrerende Dele af Bygningen, men forbeholdt sig ellers i hvert enkelt Til-

89. Overgaden n. Vandet. ca. 1870. Fotografi af Joh. Hauerlev.

fælde at afgøre, hvor vidt denne Betingelse var opfyldt. Mur- og nagel-fast Forbindelse ansaa man i hvert Fald ikke for afgørende. Med Hensyn til Præmien foreslog Direktionen $\frac{1}{4}\%$, der, for saa vidt Dampkraft benyttedes, skulde stige til $\frac{1}{2}\%$. I begge Tilfælde skulde Afgiften uforandret blive ved ud over de 33 Aar, der skaffede Bygningerne Præmiefrihed. Til Gengæld slap de forsikrede i Ildebrandstilfælde med en Afkortning paa 2% samt Resternes Vurderingsværdi. Endelig kan tilføjes, at de faste Genstande af Hensyn til Slitage etc. hvert 5. Aar skulde underkastes et almindeligt Eftersyn.

Skønt Generalforsamlingen gav Forslaget sin Tilslutning, var Sagen dog langt fra afgjort. Paa Tilskyndelse af Generalprokurøren Anders Sandøe Ørsted³⁾ nægtede Regeringen at stadfæste de nye Bestemmelser

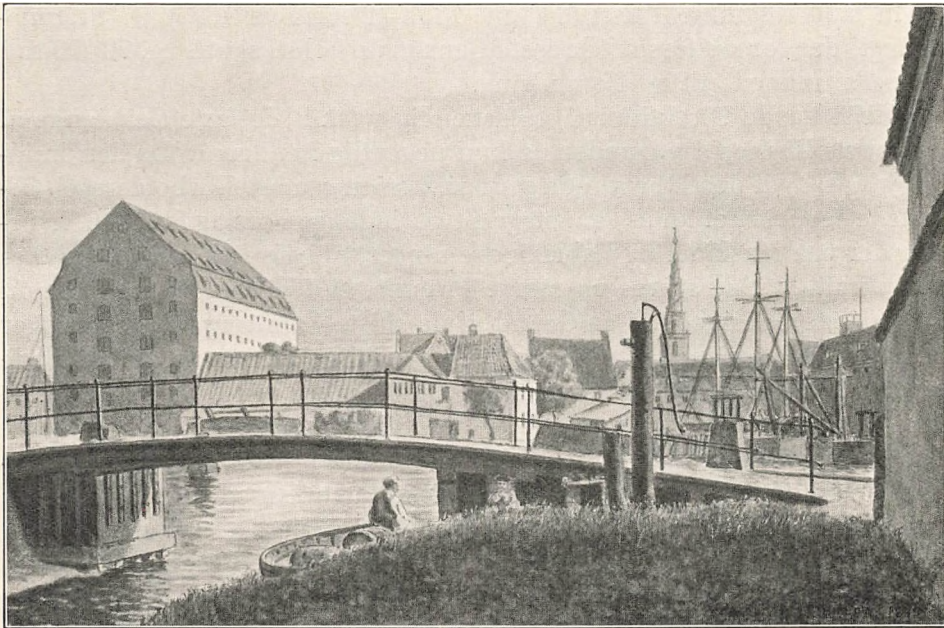
og hævdede¹⁾, at det af Hensyn til Publikum var umuligt at overlade det til Direktionens Afgørelse, hvor vidt Maskiner og andre faste Genstande skulde optages i Bygningsassurancen. I hvert Fald ansaa Kancelliet det for nødvendigt, at Assurancekompagniet for Varer og Effekter udtrykkelig i sin Oktroj blev forpligtet til at tegne Forsikring paa alle de Genstande, Bygningsforsikringen afviste, og krævede, at der blev indført en administrativ Appellinstans, som man kunde være sikker paa vilde tage samme Hensyn saavel til Brandforsikringens som til Husejernes Interesser. Borgerrepræsentationen gik endog saa vidt, at den anbefalede helt at frigive Assurancen paa de omhandlede Genstande og overlade det til enhver at afgøre, hvor han mente at kunne opnaa de bedste Vilkaar.

Disse Betæneligheder fremkaldte stærk Bevægelse inden for Brandforsikringens Direktion²⁾. Bag Regeringens tilsyneladende saa uskyldige Ønske om en skarpere Afgrænsning af de forskellige Assuranceselskabers Kompetence øjnede man den samme Tanke, som Borgerrepræsentationen havde fremsat, at det udelukkende skulde ligge i Husejernes Haand at afgøre, i hvilket af de to Selskaber deres Maskiner blev assureret. Direktionen søgte derfor straks at gendrive Kancelliets Indvendinger³⁾ og paaviste, at en Stadfæstelse af Brandforsikringens Forslag ikke over for Publikum vilde give Selskabet større Magt, end det i Øjeblikket besad. Desuden hævdede Direktionen Brandforsikringens Ret til at afslaa Forsikring af Maskiner, der var Bygningsassurancen uvedkommende, og paaviste, at Ophævelsen af denne Bestemmelse vilde bevirke, at alle slige Genstande paa Grund af den lave Præmie, der blev forlangt, vilde blive krævet optaget under Bygningsassurancen, og at Selskabet derved delvis vilde blive forandret til en Mobiliarforsikring.

Faren for en saadan Ændring i Brandforsikringens Organisation drev dog over. Regeringen var i disse Aar optaget af indre politiske Spørgsmaal og fandt ikke Lejlighed til, som det var Tanken, at udarbejde et Lovforslag, der kunde trække Grænsen mellem de to kjøbenhavnske Forsikringsselskabers Virksomhedsomraade. Den Stemning, der var kommen til Orde i Danske Kancelli, kunde paa den anden Side heller ikke gøre det ønskeligt for Kjøbenhavns Brandforsikring at fremskynde Spørgsmaalets Afgørelse. Dertil bidrog ogsaa Algreen-Ussings ivrige Deltagelse i den politiske Kamp, der — efter hans egne Ord — saa fuldstændigt optog hans Tid, at han ikke fandt Stunder til at beskæftige sig med Selskabets Anliggender⁴⁾.

Alt dette bevirkede, at der først i 1849 blev Tale om Forhandlingernes Genoptagelse. Da Justitsministeriet saa tilmed udbad sig en ny Betænkning⁵⁾, var der derved givet Brandforsikringen en Lejlighed til at undgaa de Vanskeligheder, som i 1846 havde bragt Sagen til at strande. Saavel Algreen-Ussing som hans Kolleger⁶⁾ var ogsaa enige om at benytte denne heldige Omstændighed til helt at stryge det omstridte Spørgsmaal

om Brandforsikringens Kompetence og nøjes med at fastsætte en særlig Præmie paa $\frac{1}{4}$, henholdsvis $\frac{1}{2}\%$, for de »Maskiner, Fabrikindretninger eller andre deslige Gjenstande, som paa den hidtil brugelige Maade« optoges i Taksationsforretningen. Interessenterne fandt imidlertid denne Gang Præmien for høj¹⁾ og tvang Direktionen til — efter Samraad med de Deliberationskommitterede²⁾ — at opgive det sidste Spor af Præmie-tarif og for alle faste Genstande fastsætte en ensartet Præmie paa $\frac{1}{4}\%$. Først derefter fik Forslaget med 36 Stemmer mod 3 de Kommitteredes Tilslutning³⁾. Det er andet Steds omtalt^{*)}, at denne Beslutning medførte,

90. Udsigt fra Gammelholm mod Christianshavn. 1847. Kopi efter Tegning af E. Normann. Overlæge, Dr. med. Halk.

at Forsikringstvungen paa de faste Genstande blev ophævet. Ved samme Lejlighed bestemtes det — paa Forslag af Magistraten og Borgerrepræsentationen —, at det skulde paahvile to af Magistraten udnævnte sagskyndige, eller hvis man ikke var tilfreds med deres Afgørelse, et Overskøn paa fire, i Tvivlstilfælde at bestemme, hvor vidt en »fast Genstand« hørte hjemme i Bygnings- eller i Løsøreassurance. Med disse Tilføjelser udgik d. 22. April 1851 en Bekendtgørelse om Forsikringen af faste Genstande⁴⁾.

Den blev snart forandret. Sammenligner man den med de Regler, der var gældende i Udlandets Selskaber, er det ikke blot Manglen af en-

*) Se S. 308.

hver Tarifiering, der falder i Øjnene, men lige saa meget den overordentlig lave Afgift. Det før omtalte Magdeburgske Selskab krævede f. Eks. ca. 1% og de fleste andre, tyske og engelske Selskaber, baade 1, 2 eller endog flere pCt. i aarlig Præmie¹⁾. De følgende Aar viste, at denne Forskel ikke var begrundet ved særlig heldige Bygnings- eller Slukningsforhold i Kjøbenhavn²⁾. I Tidsrummet 11. December 1850 til 20. Marts 1866 var der Ildebrand i 29 Ejendomme, i hvilke der var forsikret faste Genstande. Tabene, som derved blev paaført Brandforsikringen, udgjorde — med Fradrag af de 2%^s Afkortning samt Værdien af de Rester, der blev tilbage — den betydelige Sum af over 222 000 Rd. Over for denne Udgift stod i samme Tidsrum (Juni 1851—December 1865) en Præmieindtægt, der for de forsikrede faste Genstande beløb sig til ca. 70 000 Rd. Disse Tal manede til en Forandring.

Helst havde Direktionen³⁾ fuldstændig udskilt de faste Genstande af Selskabets Risiko, »hvorunder de kun uegentlig henhøre«. Da den imidlertid indsaa, at den ikke kunde gennemføre en saadan Forholdsregel, besluttede den i Stedet for at genoptage sit oprindelige Forslag fra 1846, hvorefter der paa Maskiner og Fabrikindretninger, til hvis Drift der anvendtes Dampkraft, skulde svares en større Præmie, end der ellers var bestemt paa de faste Genstande. Paa Grund af de sidste Aars sørgelige Erfaringer foreslog Direktionen denne Gang $\frac{3}{4}\%$ og tillige under de omhandlede Genstande at medregne Maskineriet i Vindmøller, ved hvis Ødelæggelse der i de forløbne 15 Aar var tilføjet Brandforsikringen store Tab. Skønt Direktionen saaledes langtfra havde skruet sine Fordringer op, viste Generalforsamlingen⁴⁾, at man stadig havde at kæmpe med Interessenternes Ønske om de billigst mulige Forsikringsvilkaar. De Kommitterede holdt fast ved $\frac{1}{2}\%$ som den almindelige Præmie og vilde kun gaa med til $\frac{3}{4}\%$, naar Virksomheden efter Direktionens Skøn maatte anses for særlig brandfarlig. Til Gengæld skulde det i enkelte Tilfælde overlades til Direktionen at nægte Genstandenes Optagelse i Brandforsikringen. Disse Bestemmelser blev stadfæstet ved gl. Resolution af 5. Oktober 1866⁵⁾.

De samme Forhold, som bevirkede, at der maatte fastsættes særlige Betingelser for Forsikringen af de faste Genstande, fremkaldte ogsaa Ønsker om, at Selskabet skulde tegne Assurance mod Eksplosionsskader. Spørgsmaalet om dets Erstatningspligt var i det 18. Aarhundrede bleven besvaret benægtende*), men kom paa ny frem i Anledning af Bombardementet 1807. Naar der ved denne Lejlighed blev udbetalt Erstatning for Huse, der uden at være antændt, var beskadiget ved Bombernes Fald, laa der ikke deri nogen Anerkendelse af Kassens Erstatningspligt. Dette viste sig i 1809, da noget Krudt, som var bleven opbevaret i et Hus, der tilhørte en Kaptajn Tronier, sprang i Luften. Kjøbenhavns Brandforsik-

*) Se S. 123.

ring blev ganske vist ved Højesteretsdom af 7. Marts 1810 kendt pligtig til at erstatte Skaden, men kun fordi denne maatte betragtes som en Brandskade¹⁾. Derefter var der stille om Sagen indtil 1862, da en Dampkedel sprængtes i en Ejendom i Bredgade. Da Direktionen — med Tilslutning af de Deliberationskommitterede²⁾ og Generalforsamlingen³⁾ — nægtede at udbetale Erstatning i Henhold til Afgørelsen i 1779 og ved den følgende Retssag fik Medhold ved Domstolene⁴⁾, blev der rejst Krav om en Forandring. De fleste udenlandske Selskaber, f. Eks. Magdeburg Feuersozietät og det østrigske Assicurazioni Generali i Triest, der havde en Del Kunder

91. Udsigt fra Gammelholm mod Børsen. 1847. Kopi efter Tegning af E. Normann. Overlæge, Dr. med. Halk.

i Kjøbenhavn, var da for længst kommet ind paa mod en Tillægspræmie at forsikre mod Eksplosionsskader. — Alligevel nærede Algreen-Ussing de største Betænkeligheder⁵⁾. Grunden var hans Frygt for gennem Indrømmelser paa dette Punkt at bane Vejen for en Præmietarif. Han maatte dog denne Gang give efter for sine Kolleger og de Deliberationskommitterede⁶⁾ og foreslaa Generalforsamlingen mod en Ekstrapræmie paa $\frac{1}{4}\%$ at forsikre Maskiner etc. mod Eksplosionsskader. Generalforsamlingen⁷⁾ tilbageviste imidlertid Forslaget og fik gennem en nedsat Kommission den vigtige Forandring indført⁸⁾, at Brandforsikringen uden særlig Godtgørelse skulde erstatte enhver Skade, som skyldtes Gaseksplosion, og for alle andre Sprængninger kun maatte opkræve en Tillægsafgift paa 10% af den Præmie, der i Forvejen blev betalt for Maskinerne⁹⁾.

Forhandlingen fik et Efterspil, der bekræftede Algreen-Ussings Frygt for gennem denne Foranstaltning at bane Vej for en Præmietarif. I den Form, i hvilken Beslutningen var vedtaget, havde den for Husejerne den uheldige Følge, at deres Ret til Erstatning, saafremt der i en Naboejendom fandt en Eksplosion Sted, var afhængig ikke af dem selv, men af den paagældende Maskinejer, der efter Behag kunde assurere for Eksplosionsskader eller undlade det. Justitsministeriet var opmærksom paa dette Forhold og opfordrede Direktionen¹⁾ til at fremkomme med Forslag, der gjorde det muligt for enhver Ejendomsbesidder, uafhængig af hvor vidt de Maskiner, der hidførte Faren, var assureret eller ej, at forsikre Bygningerne mod den Risiko, som deres Tilstedeværelse medførte. Da Direktionen var Modstander af enhver Reform, der pegede i Retning af Præmietarif, blev Ministeriets Henvendelse uden Resultat²⁾. Den viser imidlertid, hvor umuligt det var selv paa et isoleret Punkt at røkke ved Brandforsikringens overleverede Forsikringsregler, uden at der i samme Øjeblik aabnede sig Perspektiver for gennemgribende Ændringer i Selskabets Konstruktion.

Da Brandforsikringen haardnakket afslog at forandre de Principer, hvorefter Forsikringsvirksomheden var ordnet, blev der heller ikke Tale om større Forandringer i Reglerne for den praktiske Virksomhed. Det kunde ligge nær at antage, at Maskinforsikringen maatte kræve nye Bestemmelser. Naar det ikke blev Tilfældet, hang det sammen med, at denne Risiko var alt for forskelligartet til, at Vurderingsmestrene kunde gaa frem efter en Instruks. For Bygningsrisikoens Vedkommende blev der truffet yderst faa Ændringer. De vigtigste af dem var endda kun foreløbige og betingede af Pengekrisen.

Medens Branderstatningernes Fastsættelse for Totalskadernes Vedkommende kun blev paavirket af den vældige Stigning i Arbejdsløn og Priser paa Bygningsmaterialier, for saa vidt Forsikringssummen af disse Grunde blev forhøjet, kunde de partielt brandlidte efter de hidtil gældende Regler stille Krav om, at Kassen skulde sætte de beskadigede Ejendomme i deres forrige Stand. Da dette paa Grund af de høje Priser vilde bringe Kassen Tab, udvirkede Direktionen³⁾ et kongeligt Reskript af 25. Februar 1812⁴⁾, hvorefter Partialskaderne ikke længere skulde vurderes for sig, men fastsættes til en Kvotadel af det samlede Assurancebeløb. Det samme blev for Totalskadernes Vedkommende fastsat for Vurderingen af Rudera.

Denne Bestemmelse var ifølge sin Natur kun foreløbig og mistede enhver Betydning, saa snart Pengeforholdene var i Orden. De varigere Forandringer angik Vurderingerne af Partialskader og Fastsættelsen af Ruderas Værdi. I Henseende til de første blev det fra Midten af Aarhundredet Sædvane, at Mestrene, naar der fra de brandlidte fremkom Indsigelse, var pligtige til for Taksationssummen at overtage Ejendomme-

nes Istandsættelse¹⁾. Dog var det selvfølgelig umuligt, naar Bygningsautoriteterne krævede særlige Ombygninger²⁾. Ruderas Værdi var hidtil bleven fastsat ud fra den Forudsætning, at de skulde anvendes til Genopførelsen. Fra 1859 ønskede Direktionen ogsaa at vide, hvor meget de var værd, naar de blev nedbrudt og solgt³⁾. Ligesom det var Tilfældet i det 18. Aarhundrede maatte Direktionen føre en stadig Krig mod Tilbøjeligheden til for høje Vurderinger og indskærpe Haandværksmestrene, at deres Forretninger ikke alene var af Betydning for Kassen, der efter Ildebrand skulde udbetale Erstatning, men ogsaa for Panthaverne, der

92. Gammelstrand med Vejerboden og Pramlavets Kontor. ca. 1840. Daguerreotypi af Nonbourg.

den Gang som nu ofte lod Forsikringssummen faa Indflydelse paa Laanets Størrelse⁴⁾. Navnlig faldt det Husejerne vanskeligt at indrømme Berettigelsen, naar Kassen paalagde sine Vurderingsmestre kun at forhøje Taksationssummen, naar Bygningerne virkelig blev forbedret, men ikke paa Grund af Reparationer⁵⁾. Ved enkelte Lejligheder voldte det ogsaa Misfornøjelse, at Brandforsikringen selvfølgelig ikke tog Hensyn til Ejendommenes Beliggenhed, Benyttelse etc.⁶⁾*)

*) I Almindelighed vilde Assuranceværdien være mindre end Ejendommens Salgs-værdi. Da det modsatte imidlertid ogsaa var Tilfældet, frygtede Direktionen, at dette Forhold skulde give Anledning til Spekulationsbrande, og var derfor en Tid i 1841 betænkt paa at afværge Faren ved Indførelse af Genforsikringspligt⁷⁾. Noget Resultat kom dog ikke ud deraf.

Derimod kunde det ikke være andet, end at Prisstigningen paa Bygningsmaterialier maatte sætte Spor i det Regulativ, hvorefter Ejendommens Værdi blev fastsat. Det er imidlertid et Vidnesbyrd om dets fortræffelige Egenskaber, at det først ved Tidsrummets Afslutning blev nødvendigt at lempe Forholdet mellem de enkelte Prisansættelser. Indtil da kunde man lade sig nøje med ensartede procentvise Forhøjelser.

Først og fremmest blev dette Tilfældet under Pengekrisen. Initiativet til en Forandring udgik denne Gang fra Regeringen, der gennem indsendte Klager var bleven opmærksom paa Spørgsmaalet¹⁾. Begge Parter var imidlertid enige om kun at ville tage Hensyn til Priserne paa Bygningsmaterialier, men ikke til Ejendommens opskruede Salgsværdi, og bestemte ved Plakat af 27. April 1811²⁾, naar Husejerne forlangte det, foreløbig at forhøje Assurancesummerne og alle Regulativets Værdiansættelser med 50⁰/. I samme Forhold forhøjedes Maksimum (til 75 000 Rd.) saavel som den aarlige Præmie og Kontorafgift, medens derimod Indskrivnings- og Indgangspengene blev uforandret. Da Forandringen kun skulde være foreløbig og bortfalde, saa snart Pengeforholdene blev ordnet, blev det udtrykkelig forbudt at lægge dem til Grund ved Udsættelsen af offentlige og umyndiges Midler. Dette Forlangende blev dog langtfra overholdt³⁾. Forhøjelsen tilfredsstillede ikke³⁾. Direktionen vilde dog ikke indlade sig paa nye Ændringer og anførte som Grund, at Flertallet af Kjøbenhavns Husejere, ved ikke at benytte sig af Tilladelsen til midlertidig at forhøje deres Assurance, tydelig nok havde vist, at en Forandring var overflødig⁴⁾.

Først ved Pengeforandringen i 1813 blev den nødvendig. Ved Plakaten af 28. September 1813⁵⁾ bestemtes det, at alle Assurancesummer, fastsat paa Grundlag af Vurderinger ældre end 11. September 1807, naar de ikke senere var forhøjet, skulde gaa over fra dansk Kurant til Rigsbankpenge Sølvværdi med et Tillæg af 60⁰/%.

Efter denne Omskrivning gik lang Tid hen, inden Regulativets Priser paa ny blev forhøjet. De betydelige Tab som gentagne Gange blev tilføjet Brandforsikringen, fordi den i Henhold til Vurderingsforretningerne havde indrømmet for store Laan, kan ogsaa tyde paa, at Bestemmelsen i 1813, efterhaanden som alle Pengeforhold blev sundere, i for høj Grad var paavirket af Datidens høje Priser. Nogen Nedsættelse blev dog ikke gennemført; Direktionen maatte være tilfreds, at det lykkedes den baade i 1823 og 1837 at afværge Forhøjelser⁶⁾. Først i 1857 var Tiden inde for en Forandring. Direktionen og de Deliberationskommitteredes Flertal⁷⁾ ønskede at indskrænke den til de Tilfælde, hvor Vurderingsforretningerne viste, at det i særlig Grad var nødvendigt. Mindretallet og Generalforsamlingens Flertal⁸⁾ satte dog igennem, at der ved Bekendtgørelse af

^{*)} Se S. 331 f.

6. Februar 1857¹⁾ blev fastsat en almindelig Forhøjelse paa 10 %. I 1866 vedtog man atter et Tillæg paa 10 %²⁾.

Paa dette Tidspunkt var Regulativet i flere Henseender ufyldstgørende. Ligesom det var Tilfældet med Reglerne for Forsikringsvirksomheden, øvede de nye Tider ogsaa paa dette Omraade deres Indflydelse og bevirkede, at Direktionen maatte give Mestrene frie Hænder og tillade dem, naar en Bygnings Dimensioner, Etagers Højde, de anvendte Materialier samt Ejendommens hele ydre og indre Udstyr gjorde Regula-

93. Kristiansborg Slot, set fra Højbroplads. ca. 1835. Stik af J. Holm.

tivets Prisansættelser uanvendelige, at fravige dem og gaa frem efter bedste Skøn.

Til at udføre Vurderingerne benyttede Brandforsikringen indtil 1826 kun een Murmester og een Tømmermester. Paa dette Tidspunkt indsa man, at dette var utilstrækkeligt og forhøjede Tallet til 6 af hvert Fag. Gebyrerne blev ikke forandret ved Pengeomskrivningen og var derfor i hele Tidsrummet urimelig lave. Forholdet var saa meget uheldigere, som Mestrene i Praxis tog større Betaling, end Bestemmelserne tillod, og saaledes blev afhængige af Husejerne. I 1827 kom det til en Konflikt. Direktionen, som ønskede denne Mislighed fjernet, foreslog at forhøje Betalingen, men mødte Modstand paa Generalforsamlingen³⁾. Vurderingsmestrene optraadte da paa egen Haand og erklærede, hvis Betalingen ikke blev forbedret, at ville opgive Hvervet. Direktørerne Collin, Malling og Langberg var enige med dem og satte mod deres Kollegers

Vilje igennem, at Sagen blev forelagt Danske Kancelli¹⁾. Da Regeringen imidlertid fandt det betænkeligt at omstøde en Generalforsamlingsbeslutning, blev Resultatet, at de ældre Mestre maatte fratræde²⁾. Først i 1848 blev Betalingen forhøjet til 2 Rd., naar Vurderingen var under 20 000 Rd., og 4 Rd., naar Beløbet var derover³⁾.

*

Brandforsikringens *økonomiske Forhold* i Tiden 1807—68 frembyder betydelig Interesse⁴⁾ *). Den 10. September 1807 oversteg Passiverne Aktiverne med ca. 589 000 Rd. Denne uheldige Status blev yderligere forværret ved Bombardementet, som 1808/09 bragte Underskuddet op paa næsten 805 000 Rd. Da det atter var formindsket, bevirkede Pengekrisen i 1813, at det igen voksede, fra ca. 500 000 Rd. D. C. til 860 000 Rd. S. V. Fra dette Tidspunkt indtraadte en stadig Forbedring, som skyldtes Afbetalingen af Gælden. Allerede d. 30. September 1830 ejede Selskabet en Formue paa over 1 200 000 Rd. **) og 10 Aar senere paa 1 570 000 Rd. Dermed standsede imidlertid Fremgangen. I det næste Tiaar var Formuen næsten uforandret, formindskedes derpaa i Løbet af det følgende til omtrent 1 000 000 for saa atter i de sidste 8 Aar at stige til 1 300 000 Rd. Den følgende Fremstilling giver den nærmere Redegørelse for Hovedpunkterne i denne Udvikling: Pengekrisens Indflydelse, Status' Forbedring gennem Gældens Afbetaling og endelig de senere Tiaars Nedgang i Brandforsikringens Formueforhold.

Pengekrisens ulykkelige Følger for Selskabet skyldtes en Række sammenstødende Omstændigheder. Saa længe Katastrofen var under Opsej-

*) Alle Pengeangivelser efter 5. Januar 1813 anføres i Rigsbankpenge Sølvværdi. Som Følge af de i flere Henseender utilfredsstillende Regnskaber, Brandforsikringen førte, samt de forskellige Møntsorter, med hvilke der regnes, og hvis Kurs stadig svingede, har dette Afsnit frembudt overordentlige Vanskeligheder. Det vilde næppe have været mig muligt at overvinde dem uden den regnskabskyndige Hjælp, jeg paa Brandforsikringens Kontor har modtaget af Fuldmægtig, cand. jur. William Olsen.

**) Naar der ikke meddeles nogen Statusopgørelse for den lange Tid mellem 1813 og 1830, skyldes det Statens Overtagelse af Annuitetsgælden, der bevirkede, at et Underskud paa 860 000 Rd. S. V. endnu inden Udløbet af Forretningsaaret 1812/13 var forandret til en Formue paa ca. 209 000 Rd. Transaktionen havde imidlertid til Revers, at Selskabet i en lang Aarrække maatte indbetale til Regeringen Størstedelen af dets Præmieindtægt. Da Værdien af denne Forpligtelse ikke talmæssigt kunde opgøres, var og er det umuligt at optage den i Opgørelsen af Brandforsikringens Passiver. Dette gør det nødvendigt for ret at vurdere Selskabets økonomiske Udvikling til Udgangspunkt at benytte Tilstanden umiddelbart efter Omsætningen og som det andet Led for Sammenligningen vælge et Tidspunkt, da de Forpligtelser, Brandforsikringen til Gengæld havde maattet paatage sig, var fuldstændig afviklet.

ling, blev Brandforsikringens Stilling nærmest forbedret, idet Pengeforvirringen i det hele og store var til Fordel for Debitorer og til Skade for Kreditorer. Som Følge af Prisstigningen, i dette Tilfælde paa Ejendommene, blev ganske vist Interessentskabets Formue, skønt formelt uforandret, i Virkeligheden forringet. Det samme gjaldt imidlertid Gælden, og da denne oversteg Aktiverne, betød den lave Pengekurs saaledes en Vinding for Selskabet.

Desværre for Brandforsikringen forsømte dens Ledere — som det senere viste sig — at drage den fulde Nytte af Situationen. Det er for

94. Østergade mod Kongens Nytorv. ca. 1830. Reklamebillede.

Landejendommenes Vedkommende bleven oplyst, at Pengeforvirringen i høj Grad var til Bøndernes Fordel, idet deres Indtægter paa Grund af Produkternes Prisstigning voksede, hvorimod Prioritetsgælden blev uforandret og saaledes med største Lethed kunde forrentes og udbetales¹⁾. Noget lignende gælder de københavnske Ejendomsbesiddere. I Stedet for nu at benytte de opsagte Penge til en Formindskelse af Selskabets Gæld, gik Direktionen imidlertid i 1811 og 1812 med til at forøge de tilbageblevne Prioritetslaan. Deraf fulgte den senere saa skæbnsvangre Omstændighed, at Brandforsikringens Prioriteter fra gammel Gæld blev forandret til ny Gæld. Direktør Winkel-Horn var opmærksom paa Faren, men kæmpede længe forgæves mod de store Laan²⁾. Først da det sivede ud, at en Forordning, som skulde regulere Pengeforholdene, var

under Forberedelse, fik han Tilslutning hos sine Kolleger og opnaaede, at Prioritetslaanene fra 11. September 1812 til 31. Januar 1813 blev nedbragt fra 2001 400 Rd. til 1 698 600. Dette var dog ikke tilstrækkeligt til at afværge det Slag, som ramte Brandforsikringen ved Udstedelsen af Anordningen af 5. Januar 1813¹⁾.

Forordningen lod sig ikke nøje med at fastsætte Forholdet mellem de gamle Kurantpenge og de nye Rigsbankpenge, men greb ogsaa ind i det økonomiske Mellemværende mellem Debitor og Kreditor. Da Bestemmelserne var forskellige, eftersom de gjaldt Statens eller private Forskrivninger og tillige tog Hensyn til deres Alder, var det givet, at alle Formueforhold vilde blive underkastet de største Forandringer. Dette blev i høj Grad Tilfældet for Brandforsikringen. Dens Fordringer, bestaaende i Prioritetsobligationer og Restancer, faldt ind under § 23, som bestemte, at alle Forskrivninger, hvad enten de var optaget mod Pant eller uden saadant, skulde omskrives til Rigsbankdaler Sølvværdi i et Forhold, der rettede sig efter Gældens Alder. Fordringer, som var ældre end 11. September 1807, blev Daler for Daler omsat til Rigsbankpenge. Var de derimod yngre end 10. September 1807, men ældre end 11. December 1807, var Forholdet 100 Rd. D. C. = 95 Rbd. S. V. og saaledes videre efter en Tabel, der endte med for Forskrivninger, yngre end 10. December 1812, at omsætte 100 Rd. D. C. til 20 Rbd. S. V. Da Brandforsikringens Direktion, som ovenfor vist, i Aarene 1811 og 1812 havde afløst mange af sine ældre Prioritetslaan med nye, blev disse Bestemmelser i høj Grad til Skade for Selskabet. For saa vidt Formuen bestod i Fordringer paa Statskassen, hvad der var Tilfældet med den endnu ikke betalte Del af Tilskuddet til Bombardementserstatningerne samt med Tilskuddet til Brandvæsenet, faldt den ind under Anordningens §§ 14 og 15, der bestemte, at Indehaverne, naar de ikke straks ønskede den indfriet — i hvilket Tilfælde saavel Hovedstol som Rente blev udbetalt med 1 Rbd. S. V. for hver 6 Rd. D. C. — fik deres Forskrivninger forandret til Obligationer, der fra Kreditors Side blev uopsigelige og i Rigsbankdaler havde samme Paalydende som i Rigsdaler D. C. Denne Bestemmelse var gunstig for Brandforsikringen, men blev forandret ved en kgl. Resolution af 25. Maj 1814, der for den resterende Million af Bombardementsbidraget fastsatte en Omskrivning efter Forholdet 100 = 85. Endelig havde Brandforsikringen en Kassebeholdning, som faldt ind under Anordningens § 10 og derfor skulde omsættes efter Forholdet 6 Rd. D. C. = 1 Rbd. S. V., og en Formue i de opkøbte Annuitetsobligationer. Da dette Aktiv ved Anordningens Udstedelse var nominel, idet Brandforsikringen var sin egen Debitor, er det rimeligt fra den samlede Annuitetsgæld at fradrage Selskabets Beholdning og kun at opføre Differencen blandt Gældsposterne. Disse bestod desuden i de uopsigelige $3\frac{3}{4}$ %'s Obligationer, de 4 %'s Bombardementsobligationer, de almindelige 4 %'s Obligationer, i uaf-

hentedede Renter m. m. samt endelig i de af Forskuddene til Brandvæsenet endnu ikke indbetalte Beløb. Af disse Gældsposter blev Bombardementsobligationerne omskrevet ifølge en særlig Plakat af 1. Marts 1814¹⁾, medens de andre faldt ind under § 23 i Anordningen af 5. Januar 1813 og saaledes blev nedsat i Forhold til det Tidspunkt, fra hvilket de skrev sig. Som Følge af disse Bestemmelser blev

Brandforsikringens Formue og Tilgodehavende, der d. 31. Januar 1813 udgjorde

i Prioritetsobligationer.	1 698 600	Rd. D. C., omsat til	1 199 002	Rbd. 48	β S.V.
i Kassebeholdning	29 611	- 12	β — -	4 935	- 18 —
i Tilgodehavende hos					
den kgl. Kasse (Bombardementet 1807. . .	1 000 000	-	— -	850 000	-
i do. for Udgifter til					
Brandvæsenet	42 016	- 52	- — -	23 046	- 25 ¹ / ₂ —
i Restancer	1 239	- 53	- — -	206	- 57 —
	2 771 467	Rd. 21	β	2 077 190	Rbd. 52 ¹ / ₂ β

Brandforsikringens Gæld, der paa samme Tid udgjorde

i Litr. A (Bomb. Obl.).	897 650	Rd. D. C., omsat til	763 002	Rbd. 48	β S.V.
i Litr. B (3 ³ / ₄ %'s) Obl.	123 073	— — -	123 073	-	
i 4 %'s Indlaanene	1 764 000	— — -	1 593 906	- 24	—
i Gæld til den kgl. Kasse	57 000	— — -	44 402	- 69	—
i uafhængede Renter m. m.	29 463	— 59 ¹ / ₂ β —	11 535	- 92	—
Annuitetsgælden	399 466	— 29 — -	399 466	- 29	—
	3 270 652	Rd. 88 ¹ / ₂ β	2 935 386	Rbd. 70	β S.V.

Opgørelsen, som endda ikke tager Hensyn til det betydelige Rentetab, der var en Følge af Anordningen af 5. Januar 1813, viser Størrelsen af det Tab, der ved Pengekrisen blev paaført Kjøbenhavns Brandforsikring. Først fra 1813 kunde Selskabet uden Forstyrrelse afvikle sin Gæld.

De 3 330 653 Rd. 59¹/₂ β, der d. 10. September 1807 udgjorde Brandforsikringens Skyld, faldt med Hensyn til Afviklingen i to Grupper, af hvilke den ene skulde afgøres af Interessentskabet selv, medens det til Betalingen af den anden havde Krav paa Bistand fra Statens Side.

Det første var Tilfældet med de almindelige 4 %'s Obligationer og de 3³/₄ %'s Obligationer fra 1795. Disse sidste havde for Brandforsikringen den store Fordel at være uopsigelige fra Kreditors Side og tillige at bære lavere Rente, end man kunde opnaa ved paa anden Maade at gøre de Midler frugbringende, med hvilke Obligationerne skulde ind-

fries. Direktionen vilde derfor kun indlade sig paa at opkøbe dem med $6\frac{1}{4}\%$'s Rabat¹⁾ og fik ogsaa paa denne Betingelse deres Beløb bragt ned fra 153 033 Rd. i 1806/07 til 73 738 Rd. i 1867/68. Den sidste af disse Obligationer blev først indfriet i 1895/96, 100 Aar efter dens Udstedelse.

Mere end denne Gæld betød de almindelige 4% 's Indlaan. Skønt denne Gældsforpligtelse — som tidligere omtalt^{*)} — rummede Faren for pludselige Opsigelser, medførte de store Summer, der efter 1807 skulde udredes i Erstatninger, at Selskabet blev nødt til — foruden at optage Banklaan, der d. 10. September 1812 udgjorde 270 000 Rd., — at forøge Laanet. D. 10. September 1811 beløb det sig til ca. 1 775 000 Rd.

I 1818 viste det sig, at dette Laan kunde bringe Brandforsikringen i en vanskelig Stilling. Som Følge af de pengeknappe Tider — det var i Aarene 1816—20, at en Række store Fallitter bragte Usikkerhed i den københavnske Forretningsverden, og at Diskontoen naaede op til omkring 15% ²⁾ — fik Interessentskabet i Februar/Marts opsagt saa store Kapitaler, at ekstraordinære Forholdsregler blev en Nødvendighed. Direktionen prøvede først paa at opsigte 81 Prioritetslaan paa tilsammen ca. 340 000 Rd., men indsaa hurtigt Umuligheden af at inddrive Beløbet uden at benytte Rettens Hjælp og frygtede selv i saa Tilfælde, at Auktionen over de mange Ejendomme skulde øve Indflydelse paa Priserne og bevirke, at Selskabet ikke fik Dækning for sit Tilgodehavende. Direktionen foretrak derfor at hjælpe sig ud over Vanskelighederne ved et nyt Laan og opnaaede ved Bistand af Finansdeputationen³⁾, at Handels- huset Lawaetz & Koch i Altona erklærede sig villig til at rejse et Laan paa 150 000 Rd. Species^{***)}. Betingelserne var højst ugunstige. Som Sikkerhed skulde deponeres Prioritetsobligationer for det dobbelte Beløb i rede Sølv eller Sølvværdi, og Tilbagebetalingen skulde finde Sted i Løbet af 10 Aar. Desuden skulde der, foruden den almindelige Rente paa 4% , ved hvert Afdrag betales en Præmie, som i det første Aar udgjorde 2% af det tilbagebetalte Beløb, og hvert Aar voksede med yderligere 2% . Den effektive Rente blev paa denne Maade 6% eller — efter Direktør Winkel-Horns Beregning⁴⁾, der tog Hensyn til, at Præmien først skulde erlægges ved Udbetalingsterminen — ca. $5\frac{1}{3}\%$. Da dertil kom en Provision paa $2\frac{1}{2}\%$, er det ikke til at undres over, at Winkel-Horn det længst mulige modsatte sig at gaa ind paa saadanne Betingelser og foreslog at skaffe Selskabet de fornødne Indtægter gennem et Lotteri, i hvilket Gevinsterne skulde bestaa af Obligationer, udstedt af Brandforsikringen⁵⁾. Som Forholdene laa, maatte man dog finde sig i det uundgaelige og modtage Tilbudet. Det værste var imidlertid, at Sagen ikke dermed var afgjort. Da Laanet blev udbudt, bevirkede den samtidige Komplettering

*) Se S. 251.

**) Paa dette Tidspunkt var 100 Rd. Species = 250 Rbd. S. V.

af et prøjsisk Statslaan, at selv de gode Betingelser ikke var i Stand til at fremskaffe Tilbud paa mere end 80 000 Species¹⁾). Brandforsikringen var saaledes stadig i en vanskelig Stilling, men blev reddet ved det uventede Held, at en Del af Kreditorerne tog deres Opsigelser tilbage.

Direktionen og Interessenterne var ved disse Begivenheder bleven opskræmte og sørgede for i de følgende Aar — foruden at afdrage det slesvig-holstenske Specieslaan — at nedbringe 4 %'s Laanet. Resultatet blev, at førstnævnte Laan i Tidsrummet 10. September 1818 til 30. September 1824 formindskedes fra 165 000 til 84 000 Rd. og det sidste fra 1 364 000 til 1 152 000 Rd. I det følgende Aar sejrede imidlertid Tilbøjeligheden til at benytte Kassens Overskud til Prioritetslaan over Fordelene

95. Kongens Nytorv. 1840. Akvarel af N. Koch. Raadhuset.

ved Gældens hurtige Afvikling, indtil omsider Generalforsamlingen atter lod sig overbevise om Nyttens ved at følge »det gode Husholdningsprincip« først og fremmest at betale sin Gæld²⁾). D. 30. September 1829 var Specieslaanet fuldstændig udbetalt, medens 4 %'s Laanet fra 30. September 1827 til 30. September 1833 var bleven formindsket med 598 000 Rd. og saaledes kun udgjorde 509 000 Rd.

Ogsaa denne Rest ønskede Interessenterne at betale³⁾). Spørgsmaalet var, hvor vidt det skulde ske ved Hjælp af Selskabets aarlige Indtægter eller paa en Gang ved Midler, der kunde rejses gennem Salg af Kassens Annuitetsobligationer⁴⁾). Imod Salget blev fremsat den Indvending⁴⁾, at det vilde være forbundet med et Tab paa ca. 87 000 Rd., idet Prisen i de sidste halvandet Aar for hvert 100 Rd. Annuiteter havde bevæget

^{*)} Eller rettere de kgl. Obligationer, der var bleven udleveret i Stedet for de opkøbte Annuitetsobligationer.

sig omkring 87 Rd. Dertil kom Hensynet til Staten, som betegnende nok blev fremhævet af de kongelig udnævnte Direktører Ionas Collin, Peder Malling og Etatsraad Lassen. Naar Kassen nemlig i Øjeblikket afhændede sine Annuitetsobligationer til saa lav en Kurs, som det vilde blive Tilfældet, kunde det udlægges som fremkaldt af Frygt for en endnu slettere i Fremtiden og saaledes røbe Mistillid til »Statsindretningen og Regjeringens Foranstaltninger, en Mistillid, som den københavnske Brandforsikring, der saa kraftigen er opretholdt af Regjeringen, ikke er beføjet til at have«. Generalforsamlingen, der fandt Sted d. 21. Februar

96. Kongens Nytorv. 1852. Maleri af C. O. Zeuthen. Professor, Dr. med. Schmiegelow.

1833¹⁾, viste imidlertid, at Direktionens Betæneligheder langtfra blev delt af Interessenterne. Med 46 mod 11 Stemmer besluttede man at afhænde Kassens Annuitetsbeholdning og nedsatte til at gennemføre Salget en særlig Komité. I Kraft af denne Afgørelse blev der i Tiden fra Maj 1833 til Januar 1835 afhændet for ca. 580 000 Rd. Da Udbyttet var ca. 512 000 Rd. og Kurstabet saaledes ca. $11\frac{1}{3}\%$, gik Afhændelsen adskilligt bedre end Direktionens Flertal havde tænkt sig. 1836/37, da de sidste tilbageværende 4200 Rd. blev solgt, slap Brandforsikringen endog med et Tab paa lidt over 9%. Ved Hjælp af de betydelige Midler, som paa denne Maade blev stillet til Selskabets Raadighed, blev næsten hele Resten af det 4%^o's Laan skaffet ud af Verden.

Alt dette har angaaet Laan, som Brandforsikringen var ene om at

afrage. Ved Siden heraf havde den imidlertid, som det er omtalt, en Række Forpligtelser, ved hvis Afvikling den delte Byrderne med Statskassen. Udviklingen af dette Mellemværende giver — paa et begrænset Omraade — et Billede af de indviklede Finansoperationer, som Pengekrisen 1813 tvang Regeringen ind paa.

Til denne Gruppe maa formelt henregnes det slesvig-holstenske Kurantlaan af 1796, der ganske vist i 1801 var gaaet over paa Regeringen, men for hvilket Brandforsikringen stadig var ansvarlig over for Kreditorerne*). Denne Stilling var ubehagelig og gav Anledning til megen

97. Kongens Nytorv, set mod Store Kongensgade. ca. 1845. Akvarel af H. G. F. Holm. Nationalmuseets 2. Afd.

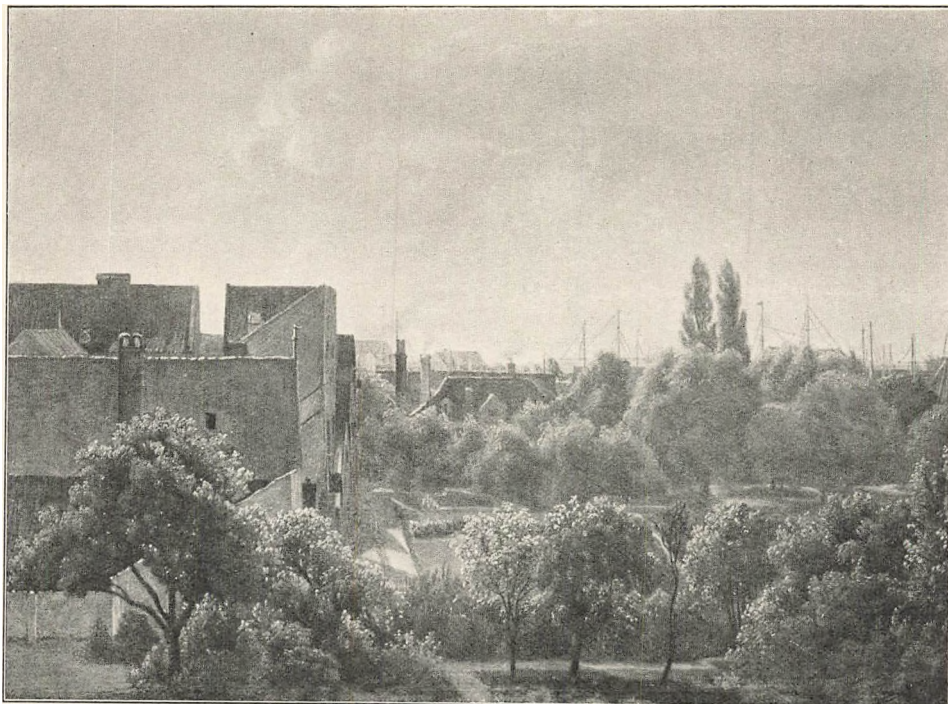
Ulejlighed og Skriveri. Da derfor Generalforsamlingen¹⁾ i Slutningen af 20'erne havde besluttet at faa Gælden afviklet og Regnskabsvæsenet simplificeret, ønskede den ogsaa at blive befriet for enhver Forbindelse med dette Laan og opnaaede efter en Del Bryderier, at Statsgældsdirektionen erklærede sig villig til at udlevere Selskabet uopsigelige kongelige Obligationer for Laanets resterende Beløb, 227 000 Rd. Til Gengæld overtog det sin tidligere Gæld, som det derpaa udbetalte i 1837²⁾.

I Spørgsmaalet om det slesvig-holstenske Kurantlaan af 1796 havde Forholdet mellem Brandforsikringen og Staten været saa klart og ligetil, at der ikke kunde rejses Tvivl af nogen Art. Anderledes med Annuitetsgælden af 1795 og de 4 %'s Obligationer, hvormed Bombardementserstatningerne for en stor Del var bleven udbetalt.

*) Se S. 252 ff.

Annuitetsgælden udgjorde d. 10. September 1807 1 376 045 Rd. $59\frac{1}{2}$ β , hvoraf Brandforsikringen selv ejede de 719 610 Rd. $78\frac{1}{2}$ β . I Tidsrummet 11. September 1807 til December 1812 blev der for ca. 85 725 Rd. indkøbt Annuiteter til et Beløb af 100 854 Rd. 48 β , medens der samtidig af Brandforsikringens egne Annuiteter blev udtrukket for 174 795 Rd. Ved Slutningen af det nævnte Tidsrum ejede Selskabet saaledes Annuiteter til et Beløb af 645 670 Rd. $30\frac{1}{2}$ β , hvorimod der efter at være udtrukket for 156 114 Rd., som var i Kreditorers Besiddelse, endnu var

98. Udsigt over Botanisk Have, set fra Charlottenborg. ca. 1845. Maleri. Raadhuset.

tilbage paa fremmede Hænder en Sum paa 399 466 Rd. 29 β . Saaledes var Stillingen ved Udstedelsen af Forordningen af 5. Januar 1813. Da Annuitetsgælden var ældre end 11. September 1807, medførte Omskrivningen til Rigsbankpenge ingen Forandring i dens Beløb. Derimod blev den fra kongelig garanteret Gæld til uopsigelig Statsgæld. En saadan Forøgelse af denne forekom imidlertid Regeringen uheldig. Kongen bestemte derfor¹⁾, at alle Annuiteter paa en Gang skulde udtrækkes, og at der for Beløbet skulde udleveres Ejerne 4%’s uopsigelige Obligationer. Til Gen-gæld skulde Brandforsikringen indtil Udgangen af 1826 hvert Aar til det synkende Fond indbetale $\frac{2}{10}$ % af Forsikringssummerne.

Bombardementserstatningerne beløb sig ved Opgørelsen til 2 404 469

Rd. $35\frac{1}{2}$ ρ . Af dette Beløb blev 1 098 444 Rd. $35\frac{1}{2}$ ρ kontant udbetalt, medens 1 306 025 Rd. blev omsat i 4°/_o's Obligationer, af hvilke der d. 31. Januar 1813 var indfriet 408 375 Rd. Resten, 897 650 Rd. D. C., blev derpaa omskrevet til 763 002 Rbd. 48 ρ S. V., holdt sig i nogle Aar næsten uforandret og udgjorde ved Afslutningen af Forretningsaaret 1816/17 742 878 Rd. 72 ρ . Fra 10. September 1817—30. September 1824 formindskedes dette Beløb med i alt 499 757 Rd. 48 ρ . eller gennemsnitlig hvert Aar med lidt over 71 000 Rd. Derpaa indtraadte en Standsning indtil 30. September 1835, da Ønsket om at faa Gælden afviklet bevægede Selskabet

99. Nyhavn med Hotel Løven. ca. 1850. Reklamebillede.

til i Løbet af de følgende to Aar at indfri Resten af Bombardementsobligationerne, i alt for 238 701 Rd. 24 ρ .

Ved Afgørelsen af Erstatningsspørgsmaalet d. 11. Januar 1809*) var det blevet bestemt, at kun den mindste Del af det samlede Erstatningsbeløb skulde udredes af Brandforsikringen. Foruden at tilstaa en Gave paa 2 Mill. Rd. havde Kongen lovet, at de 35 000 Rd., som aarlig blev skænket til Annuitetsgældens Afvikling, uanset hvorledes det gik med denne, skulde udbetales Selskabet indtil 1826. Allerede dermed var det givet, at kun en forholdsvis ringe Del af de Udgifter, Bombardementet havde medført, skulde betales af Brandforsikringen. Forholdet blev imidlertid mere indviklet. Af de lovede 2 Millioner blev den ene

*) Se S. 284 ff.

regelmæssigt indbetalt i Aarene 1808/9 til 1811/12. Derefter bevirkede Pengekrisen, at Brandforsikringen i de følgende tre Aar maatte undvære Afdrag, og da der blev Tale om den anden Millions Indbetaling, finde sig i, at den blev nedskrevet til 850 000 Rd.¹⁾, der skulde udbetales i Løbet af fire Aar tillige med Renter af det hvert Aar tilbagestaaende Beløb. Dette var for saa vidt uheldigt, som der til Forringelsen i den kongelige Gave paa 150 000 Rd. svarede en Nedskrivning i Brandforsikringens Forpligtelser paa kun 134 647 Rd. 48 ø. Samtidig indtraadte der imidlertid en Forandring med de 35 000 Rd., der indtil 1812/13 var bleven Selskabet udbetalt, og som det, ogsaa efter at Annuitetsgælden var bleven overtaget af Statskassen, maatte have Ret til at regne sig til gode ved Opgøret af Brandforsikringens og Regeringens Mellemværende. Finanskollegiet søgte nemlig den aarlige Understøttelse afløst af et Bidrag en Gang for alle og anmodede Direktionen om at opstille en Beregning over Bombardementsgældens Status²⁾. Resultatet blev en Opgørelse, som viste, at Brandforsikringen i Bombardementserstatninger havde udbetalt 250 055 Rd. 35 ø mere, end den havde modtaget af Staten. Da Selskabet erklærede sig tilfreds med at modtage dette Beløb og lovede at frafalde alle videre Krav³⁾, udvirkede Finanskollegiet en kongelig Resolution⁴⁾, hvorefter Staten i 12^{1/2} Aar skulde afvikle Beløbet ved hvert Aar at udbetale Interessentskabet 20 000 Rd. Det var saaledes Tanken at lade Regeringen bære samtlige Udgifter, der for Brandforsikringen havde været forbundet med Bombardementet 1807.

Denne Transaktion fik et Efterspil. De store Forandringer i Statens og Brandforsikringens Mellemværende viste sig nemlig i Aarenes Løb at være til Skade for Interessentskabet. Medens Statens Udgift en Gang for alle var fastsat, var den for Brandforsikringen, der til Gengæld for Statens Overtagelse skulde indbetale en bestemt Procent af Forsikringssummerne, afhængig af Svingningerne i dens Risiko. Da denne i Aarenes Løb i høj Grad blev forøget, bragtes der derved Tab over Selskabet. I lange Tider synes man ikke at have Blik for dette Forhold⁵⁾ og indbetalte stadig det fastsatte Bidrag. Kun blev det i 1823 nedsat til det halve, og Tidsrummet, i hvilket det skulde udbetales, forlænget med 3 Aar.

Denne Forandring, der skyldtes en Ansøgning fra 48 Kommitterede, bevirkede imidlertid, at Opmærksomheden blev henvendt paa Sagen, og at der for til Bunds at undersøge den blev nedsat⁶⁾ en Komité paa 5 Medlemmer: Justitsraad Grønland, Kaptajn Hornbech, Grosserer Holger Clausen*), Overretsprokurator Wilse samt Dispachør Langberg. Det overraskende Resultat af dens Virksomhed forelaa paa Generalforsamlingen d. 15. Januar 1824⁷⁾.

) Paa Generalforsamlingen 27. Oktbr. 1825 valgtes Grosserer H. G. Christensen til Medlem af ovennævnte Udvalg i Stedet for afdøde Clausen).

Komiteen, hvortil ogsaa Direktionen sluttede sig, var begyndt med stiltiende at slaa en Streg over de Bestemmelser, hvorefter Statens og Brandforsikringens Mellemværende i Pengekrisens Dage var bleven ordnet, og gik ud fra som givet, at det eneste gyldige Grundlag var Anordning af 17. Juli 1795. For Rigtigheden af denne Opfattelse anførte man ingen Argumenter. Det var først under den paafølgende Forhandling¹⁾, at Brandforsikringen blev opmærksom paa dette springende Punkt og

100. Kronprinsessegade. 1820. Kopi efter Akvarel af H. G. F. Holm. Overlæge, Dr. med. Halk.

gjorde gældende, at Ordningen 1813—14 aldrig var bleven godkendt af en Generalforsamling og som Følge deraf heller ikke kunde binde hverken Interessenterne eller de fremtidige Direktører. Dette Udgangspunkt var frugtbart. Først og fremmest vilde det, under Hensyn til »den deeltagende og faderlige Aand, som hersker i Anordningen af 17. Juli 1795 . . . ei allene være fornærmeligt at troe, at der af den store Ulykke, som da overgik Kjøbenhavns Indvaanere . . ., skulde skabes en Kilde til Financerne Forøgelse men endog staae i en høist urimelig Modsigelse mod de i bemeldte Anordning yttrede ømme Følelser.« Dertil kom det juridiske Argument, at de $\frac{3}{10}\%$ (senere $\frac{2}{10}\%$), der var bleven Interessenterne paalagt, udtrykkelig var bestemt til at indløse Annuitetsbeviserne, og der-

for saa langt fra var noget ubetinget Skattepaalæg, at det tværtimod maatte ophøre, saa snart Anledningen, d. v. s. Annuitetsgældens Afvikling, var bortfalden. Saa langt var de alle enige og tillige om at regne Brandforsikringen det kongelige Bidrag paa 35 000 Rd. til gode, indtil Annuitetsgælden var afviklet. Opgaven var derefter et simpelt Regnestykke. Som Brandforsikringens Debet stod de 1 045 136 Rd. 59¹/₂ β, der i 1812/13 var bleven overtaget af Finanserne, hvortil kom Renter 256 611 Rd. 53 β, som dens Kredit de ²/₁₀ 0/0, der aarlig var bleven Regeringen udbetalt samt de 35 000 Rd., som denne hvert Aar skulde yde. Brandforsikringen havde derefter en Fordring paa Regeringen paa 105 324 Rd. 89⁷/₁₀ β.

Paa dette Punkt ønskede Direktionen at blive staaende. Komiteen, hvis ledende Mand var Grosserer Clausen, gik imidlertid et Skridt videre og hævdede, at Brandforsikringen kunde gøre langt større Krav gældende. Den kongelige Resolution af 15. December 1813, ifølge hvilken Annuitetsgælden skulde overtages af Statskassen, nøjedes nemlig ikke med Bestemmelsen, at de ²/₁₀ 0/0 for Fremtiden skulde tilfalde det synkende Fond, men indeholdt den vigtige Tilføjelse, at der for det indbetalte Beløb skulde indkøbes Annuiteter eller andre Statsgældspapirer. Da Prisen paa disse Papirer havde vekslet mellem ¹/₅ og ⁴/₅ af deres Paa lydende, blev Spørgsmaalet, hvem Kursvindingen skulde komme til gode, den kgl. Kasse eller Brandforsikringen. Komiteen holdt paa det sidste, fremhævede hvor ubilligt det vilde være, om Interessentskabet, der i Forholdet til sine Debitorer i høj Grad havde været underkastet de ulykkelige Følger af Forordningen af 5. Januar 1813, nu som Kreditor skulde unddrages de Fordele, den kunde medføre. Indrømmede man dette, blev det Spørgsmaalet, om kun de ²/₁₀ 0/0 skulde anvendes til Opkøb af Obligationer eller ogsaa de 35 000 Rd., som udgjorde Kongens Bidrag. I første Tilfælde havde Annuitetsgælden været afbetalt d. 11. Juni 1819, i sidste d. 11. December 1816. Brandforsikringens Krav paa Finanserne beløb sig derefter, naar Renterne medregnedes til henholdsvis 730 194 Rd. 33 β og 722 545 Rd. 79 β, uden Renter til 683 938 Rd. 80 β og 672 407 Rd. 90 β.

De straalende Udsigter, som saaledes paa Generalforsamlingen d. 15. Januar 1824 blev udmalet for de tilstedeværende Interessenter, kunde selvfølgelig ikke andet end gøre dem opsatte paa til det yderste at hævde Selskabets Ret. Foreløbig vilde de prøve Forhandlingens Vej, men forbeholdt sig, saafremt Resultatet ikke skulde svare til Forventningerne, at faa Spørgsmaalet afgjort ved Domstolene.

Hos Regeringen mødte Brandforsikringen ingen Imødekommenhed. Statsgældsdirektionen sikrede sig straks juridisk Bistand hos Kammeradvokaten, Konferensraad Schönheyder, og foreslog, støttet af hans Betænkning, at afvise Brandforsikringens samtlige Krav¹⁾. Først og fremmest nægtede den at tage Hensyn til »Billighedsgrunde« og hævdede, at

man alene skulde holde sig til det juridiske Spørgsmaal. I den Henseende blev det afgørende, at Overenskomsten 1813 var »en virkelig Forening eller Contract«, der som indgaaet med Brandforsikringens Direktion maatte være bindende for Interessentskabet, »da man ei kan antage hiin for inhabil til at contrahere med de kongelige Finantser«. At Bestemmelserne var bleven til Selskabets Skade, kunde man ikke tage Hensyn til.

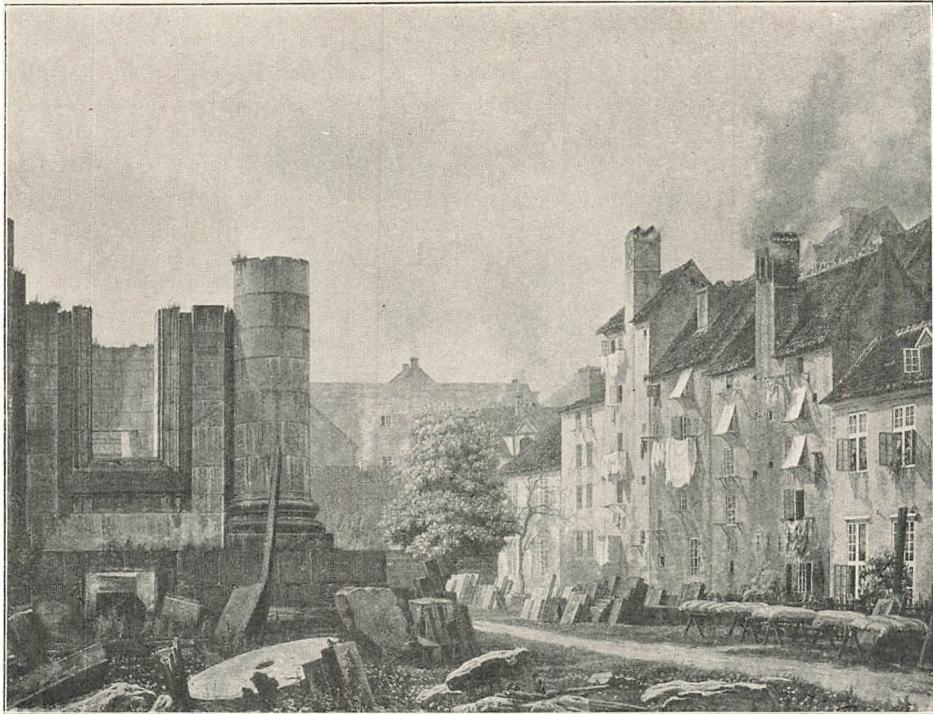

101. Store Strandstræde med Kongens Nytorv (til højre den Collinske Gaard). ca. 1850.
Kopi efter Maleri. Overlæge, Dr. med. Halk.

Den trufne Ordning havde været en »Hazardcontract«, ved hvilken begge Parter kunde vinde eller tabe. Derimod havde det aldrig været Hensigten gennem de $\frac{2}{10}\%$ at faa indbetalt et i Forvejen fastsat Beløb. Statsgældsdirektionen nøjedes imidlertid ikke med saaledes at afvise Brandforsikringens Paastande. Den søgte ogsaa at rejse et betydeligt Kontrakrav. Saavel den nedsatte Komité som Direktionen havde ganske set bort fra, at den aarlige Gave paa 35 000 Rd. ved Resolutionen af 25. Februar 1809 var bleven sat i Forbindelse med Bombardementserstatningernes Afvikling og ved Resolutionen af 13. September 1815 var bleven afløst

af et Bidrag en Gang for alle paa 250 055 Rd. 35 β . Opgjorde man derfor hele Mellemværendet paa Grundlag af Bestemmelserne fra 1795, maatte denne Sum fradrages Brandforsikringens Kredit. Var Direktionens Beregning ellers rigtig, betød det, at der i Stedet for en Fordring paa 105 324 Rd. 89 β blev sat en Gæld paa 227 175 Rd. 6 β . Faren for, at dette skulde ske, var saa meget større, som Statsgældsdirektionen samtidig var i Stand til at fremsætte væsentlige Indvendinger mod begge Komiteens Beregninger. Forudsætningen for den Fortjeneste, der var opnaaet

102. Parti af Marmorpladsen. 1835. Maleri af Sødring. Museet i Aarhus.

ved Købet af Annuiteter og andre Statsobligationer, var disses Uopsigelse, som var bleven indført ved Anordningen af 5. Januar 1813. Da Brandforsikringen imidlertid ikke kunde gøre Krav paa at blive anderledes behandlet end andre private Kreditorer, var det givet, at Selskabet, saafremt Afviklingen havde været dets egen Sag, havde maattet undvære denne Begunstigelse.

Denne Afvisning, der blev stadfæstet ved kongelig Resolution af 12. Oktober 1824, synes blandt Selskabets Interessenter og dets Ledere at have fremkaldt nogen Betænkelighed¹). Ganske vist var Generalforsamlingen stadig villig til eventuelt at henvende sig til Domstolene, men besluttede dog forinden at gøre endnu et Forsøg paa at vinde Regeringen

for sit Standpunkt og navnlig overbevise den om, at den aldrig havde godkendt Regeringens Opfattelse. Usikkerheden viste sig i Tilkendegivelsen af Villighed til »ikke at ville paastaa det yderste«, men saafremt »det maatte behage den kongelige Direction for Statsgjelden og den synkende Fond at yttre Forslag, der vilde forebygge Afgjørelsen ved Rettergang«, da at ville komme Regeringen i Møde¹⁾. Den fremstrakte Haand blev ikke modtaget. Statsgældsdirectionen erklærede det for unødven-

103. Bredgade med den katolske Kirke og Frederiks Hospital. ca. 1850.
Akvarel af H. G. F. Holm. Enkefru Winding.

digt igen at indgive Forestilling og overlod det til Brandforsikringen, om den vilde bringe Spørgsmaalet for Domstolene²⁾. Sagen maatte derefter gaa sin Gang. Efter Samraad med de Deliberationskommitterede³⁾ foreslog Direktionen, at der blev nedsat en Komité til at stævne Statskassen. Dette blev vedtaget⁴⁾ og de samme Mænd valgt, som i Forvejen havde gjort sig bekendt med det udviklede Mellemværende. Etatsraad Bilsted blev Sagfører.

Overrettens Dom d. 6. November 1826⁵⁾ gav ingen af Parterne Ret. Først og fremmest godkendte den Brandforsikringens Udgangspunkt, at det retsgyldige Grundlag for Mellemværendet var Anordningen af 17. Juli

1795, og afviste Paastanden, at Direktionen i 1813 havde været berettiget til paa egen Haand at forpligte Selskabet. Som Følge deraf kunde Brandforsikringen aldrig komme til at indbetale et større Beløb, end Staten havde overtaget. Paa dette Punkt var Sejren ubetinget. I Spørgsmaalet om Kursvindingen var Nederlaget til Gengæld ligesaa afgjort. Dels kunde nemlig Statens Gældsbyrde ikke lade sig bedømme efter Papirernes tilfældigvis ringe Kurs, dels var Finanserne ved Annuiteternes Overtagelse

104. Toldbodvejen med Brokkens Bod. ca. 1850. Maleri af C. O. Zeuthen. Frederiksborg.

indtraadt i de samme Rettigheder, som tidligere tilkom Brandforsikringen, d. v. s. Retten til paa billigste Maade at afvikle sin Gæld. Med Hensyn til de 35 000 Rd. fik ingen af Parterne Medhold. Paa den ene Side var det et kongeligt Løfte, at Aarsbidraget skulde vare, indtil Annuitetsgælden var ude af Verden; paa den anden Side var det lige saa sikkert, at Gaven var bleven sat i Forbindelse med Bombardementserstatningen. Knuden var indviklet, men blev løst paa en overraskende Maade. Naar 20 000 Rd. i 12 $\frac{1}{2}$ Aar var henlagt til Godtgørelsen for Bombardementskaderne, blev der 15 000 tilbage til Annuitetsgælden, som, indtil denne var afviklet, maatte regnes Selskabet til gode.

For Brandforsikringens Interessenter, der havde haabet paa Tilbagebetaling af adskillige Hundrede Tusinde Rigsdaler, var Sagens Udfald en Skuffelse, der ikke blev mindre, da de paa deres Sagførers Tilskyndelse¹⁾ appellerede Sagen til Højesteret, som d. 3. Februar 1829 i alt væsentligt stadfæstede Overrettens Dom²⁾.

Paa Generalforsamlingen d. 26. Marts 1829³⁾ gjorde man Regnskabet op. Foruden de aarlige Bidrag, der indtil 1. Juli 1823 var bleven regelmæssig indbetalt, havde Statsgældsdirektionen udregnet⁴⁾, at der ifølge Højesteretsdommen skulde tilkomme den et Beløb paa 65 979 Rd. 66 β ,

105. Toldboden. 1834. Tegning af H. G. F. Holm. Enkefru Winding.

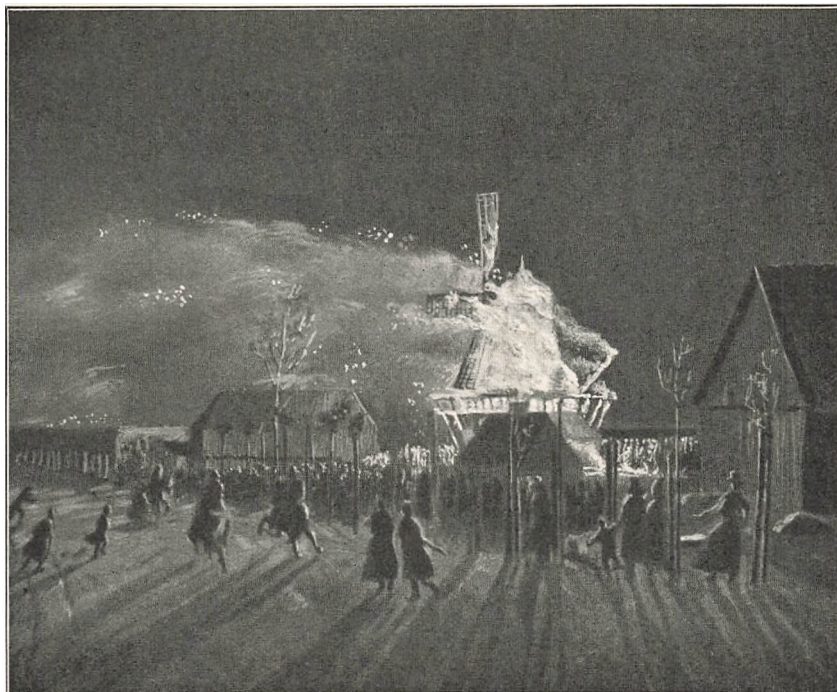
hvoraf dog skulde fragaa 3783 Rd. 62 β , der udgjorde Omkostningerne ved Annuitetskontoret. Dette blev godkendt. Tilbage var Spørgsmaalet, hvorledes man skulde benytte de 282 080 Rd. 19 β , hvormed Interessenternes $\frac{1}{10}\%$, der stadig var bleven opkrævet, men tilbageholdt, oversteg den Sum, paa hvilken Statskassen gjorde Fordring. Da det altid vilde være en Trøst for den magre Proces, om Interessenterne gennem Tilbagebetalingen modtog et haandgribeligt Resultat af den langvarige Strid, vedtog man, at Overskuddet skulde fordeles. For hvert 1000 Rd. Forsikringssum uddeltes 5 Rd. 84 β ⁵⁾. Efter endelig at have anvist 2667 Rd. 85 β til Dækning af Omkostningerne og 8000 Rd. som Salær til Kammeradvokat Bilsted, sluttede Generalforsamlingen med at takke Komiteen for dens Arbejde og erklære sig »fuldkommen tilfreds« med dens Bestræbelser.

Brandforsikringens og Statens Mellemværende var afgjort. Resultatet var blevet, at Selskabet til Dækning af de 6 110 045 Rd. 9 ρ , der udgjorde det samlede Erstatningsbeløb i Anledning af Branden 1795 og Bombardementet 1807, dels havde faaet fuld Erstatning for Udgifterne til Bombardementet — i hvilket Forhold Brandforsikringen jo i Virkeligheden kun var Mellemand mellem Staten og de skadelidte — dels til Dækning af Tabene, der var forbundet med Branden 1795, havde modtaget en Understøttelse paa 256 937 Rd. 58 $\frac{1}{2}$ ρ . D. C. og 308 870 Rbd. 60 ρ S. V. Det er i Skildringen af Brandforsikringens økonomiske Forhold i Tidsrummet 1795—1807 bleven omtalt, hvorledes Interessentskabet blev i Stand til i disse Aar at udrede de store Summer, der — foruden Tilskuddene fra Regeringen — udkrævedes til Afdrag og Forrentning af Gælden. En Oversigt over Selskabets ordinære Indtægter og Udgifter i Tiden efter 1807 vil vise, hvorledes det fik Midler til næsten helt at bringe den ud af Verden. Den giver samtidig Forklaringen paa det mærkelige Forhold, at Forbedringen af Status standser omkring 1840 og fra ca. 1850 bliver afløst af en ligefrem Tilbagegang — fra ca. 1 605 000 Rd. til ca. 1 000 000 i 1860.

Ligesom det var Tilfældet ved Branden 1795 bevirkede ogsaa Bombardementet 1807, at et betydeligt Antal Policier blev udslettet af Brandforsikringens Risiko. Fra 10. September 1806 til 10. September 1807 formindskedes Tallet paa de forsikrede Ejendomme med 274, Risikoen med 1 713 400 Rd. Efter 1807 var der atter Fremgang. Policeantallet steg langsomt, Risikoen i hurtige Spring.

Ved Udgangen af Aaret	udgjorde Policernes Antal	Stigningen	Dertil svarede	el. pr. Police	Stigning pr. Police	
			en samlet Risiko		Rd.	Rd.
1807/08	2972		28 340 350	9 536		
1809/10	3017	45	29 643 450	9 825	289	3
1814/15	3088	71	46 502 400	15 059	5234	53,2
1819/20	3114	26	47 361 000	15 209	150	1
1824/25	3137	23	47 856 600	15 256	47	0,3
1829/30	3160	23	49 103 500	15 539	283	0,9
1834/35	3212	52	50 230 850	15 638	99	0,6
1839/40	3246	34	51 175 700	15 766	128	0,8
1844/45	3263	17	52 509 150	16 092	326	2,1
1849/50	3292	29	56 778 650	17 247	1155	7,2
1854/55	3354	62	62 286 350	18 571	1324	7,1
1859/60	3366	12	71 769 450	21 322	2751	14,8
1864/65	3378	12	74 765 150	22 133	811	3,8
1867/68	3413	35	83 294 200	24 405	2272	10,3

Den langsomme Forøgelse i Policeantallet viser — hvad der ogsaa stadfæstes paa anden Maade —¹⁾, at der gik lange Tider hen, inden Bombardementets Spor blev udslettet. Først i 1837/38 naaede Brandforsikringens Policeantal den samme Højde som d. 10. September 1806. Dette hænger i lige Grad sammen med Tidens Pengeknaphed, der umuliggjorde det for de brandlidte at realisere deres Obligationer, med den almindelige Depression og med de opskruede Priser paa Byggematerialier og Arbejdskraft, i Sammenligning med hvilke Erstatningsbeløbene var

106. En Møllebrand paa Amagerbrogade. 1837. Maleri af F. E. Wölperding. Kjøbenhavns Brandforsikring.

lige saa forsvindende som de Lettelser i Skatter og de direkte Laan, Regeringen indrømmede²⁾. Først fra 1829/30 kom der en Smule Fart i Byggeriet, saa det aarlige Gennemsnitstal paa nye Policer fra ca. 5 i Tiden 1814/15—1829/30 i de følgende Aar steg til mellem 8 og 9. Efter Aarhundredets Midte var Fremgangen stærkest i Tiden 1849/50—1854/55 og 1864/65—1867/68. I det første Femaar skyldtes den Byggeforetagender i Kvarteret omkring Toldbodvejen, i det sidste Treaar den begyndende Bebyggelse af Gammelholm.

Naar Risikosummen voksede langt hurtigere end Policeantallet, var Aarsagen for Størstedelen de procentvise Forhøjelser af Assurancesummerne paa henholdsvis 60, 10 og 10%, der i Aarene 1813, 1857 og 1866

fundt Sted, og som skyldtes Prisstigningen*). Forandringer i Byggemaaden satte derimod kun ringe Spor. Dog skyldtes vistnok Forhøjelsen paa 17% i Tiden fra 1844/45—1854/55, at man i disse Aar skaffede Plads til den voksende Befolkning ved at bygge Etager til paa ældre Ejendomme¹⁾. Fremgangen efter 1854/55 hang delvis sammen med de Krav om bedre Byggemaade, der efter Koleraens Hærgninger blev optaget i den ny Byggelov af 17. Marts 1856²⁾. Derpaa tyder i hvert Fald en Sammenstilling mellem Hovedstadens Bygningsassurance og dens Folketal.

107. Brand i Langebros Dampmølle. 1832. Maleri af F. H. Sødring. Københavns Brandforsikr.

I Aaret	svarede til et Befolkningsantal paa	en Risiko paa	pr. Individ
	ca.	Rd.	
1834	114 000	50 002 300	439
1840	115 000	51 175 700	445
1845	121 000	52 509 150	434
1850	126 000	56 778 650	451
1855	130 000	62 286 350	479
1860	131 000	71 769 450	548

*) Se S. 328 f.

I Brandforsikringens Risiko blev indtil 1850/51 uden videre medregnet de saakaldte faste Genstande. Først da man i det nævnte Aar begyndte at afkræve dem en særlig Præmie, specificeredes deres Beløb i Regnskaberne. Det udgjorde i Aaret 1850/51 159 200 Rd. og var 1867/68 vokset til 2 813 300 Rd. Endelig kan tilføjes, at Risikoen for Eksplosions-skader i 1866/67, da denne Skadeaarsag for første Gang fik Betydning for Brandforsikringen, udgjorde 829 600 Rd. og Aaret efter 938 700 Rd.

Da Policeantallet og de dertil svarende Risikosummer ikke giver Forklaring paa Svingningerne i Brandforsikringens Statusopgørelser, maa den søges i en Forandring i Forholdet mellem Indtægt og Udgift.

Brandforsikringens Indtægt udgjorde

i Aaret	i Forsikringsafgifter*)		Renter af Prioritetslaan		Renter af anden Formue		Samlede Indtægter	
	Rd.	β	Rd.	β	Rd.	β	Rd.	β
1807/08	89 880	28 ¹ / ₂	75 204	32	»	»	165 084	60 ¹ / ₂
1809/10	94 897	¹ / ₂	76 159	89	»	»	171 056	89 ¹ / ₂
1814/15	149 444	51 ¹ / ₂	27 857	35	28 047	23	205 349	13 ¹ / ₂
1819/20	152 054	69 ¹ / ₂	57 580	11	21 954	63	231 589	47 ¹ / ₂
1824/25	106 142	49	59 374	70 ¹ / ₂	19 407	8	204 924	31 ¹ / ₂
1829/30	45 393	1 ¹ / ₂	60 920	38 ¹ / ₂	36 574	18	142 887	58
1834/35	45 917	95 ¹ / ₂	57 932	9 ¹ / ₂	13 009	37 ¹ / ₂	146 849	46 ¹ / ₂
1839/40	27 820	90 ¹ / ₂	63 022	83 ¹ / ₂	1 437	19	92 281	1
1844/45	10 445	29	68 074	29	692	44	79 212	6
1849/50	14 090	38 ¹ / ₂	69 193	28 ¹ / ₂	100	83 ¹ / ₂	84 384	54 ¹ / ₂
1854/55	21 589	55**)	65 574	38	1 125	33	88 289	30
1859/60	87 789	21**)	59 063	28	931	76	147 794	29
1864/65	91 752	32**)	53 227	76	1 061	43	146 041	55
1867/68	110 037	72**)	52 159	76	603	1	162 800	53

Tabellen viser, at der i Aarene efter 1824/25 indtraadte en betydelig Formindskelse i Brandforsikringens Indtægter. Naar den ikke straks satte Spor i Statusopgørelsen, skyldes det, at det fra 11. Juni 1823 var bestemt, at Interessenterne kun skulde svare $\frac{1}{10}$ % af deres Forsikringssummer i Godtgørelse for Statens Overtagelse af Annuitetsgælden. Til Nedgangen i Indtægter svarede saaledes en Formindskelse i Udgifter. Dette var ikke Tilfældet med Præmienedsættelserne i 1829 og 1840. Disse

*) I Forsikringsafgifterne er medregnet Indgangspengene, der indtil 1839/40 blev betalt ved hvert Ejerskifte og derfor giver et Billede af den større eller mindre Omsætning af Ejendommene. I Almindelighed udgjorde de mellem 400 og 600 Rd. Kun under Pengekrisen steg Summen stærkt. 1809/10 fik 505 Ejendomme eller 16,7 % nye Besiddere, 1812/13 endog 872 eller 28,4 %.

***) Deraf udgjorde Præmien paa de faste Genstande henholdsvis 4583 Rd. 36 β, 5614 Rd. 36 β, 6407 Rd. 36 β og 14 080 Rd. 72 β.

paaførte derfor Brandforsikringen et direkte Indtægtstab, der varede ved til omkring 1860, da de forøgede Afgifter af Maskinrisikoen sammen med Præmieforhøjelserne og de to Gange 10°'s Tillæg til Assurancesummerne i 1857 og 1866 atter bragte nogen Fremgang. Den samlede Præmieindtægt udgjorde i Tidsrummet 1807/08—1811/12 487 798 Rd. 50 ρ D. C., fra 1812/13—til 1867/68 4 116 270 Rbd. 29^{1/2} ρ S. V.

Foruden i Forsikringsafgifterne havde Brandforsikringen en Indtægtskilde i Renterne af Formuen. Disse havde i det 18. Aarhundrede været i Stand til at opveje Præmienedsættelserne. Ved Midten af det 19. Aarhundrede kunde de det derimod ikke.

Om nogen større Forøgelse af de Kapitaler, der var anbragt i københavnske Prioritetslaan, havde der ikke kunnet være Tale, saa længe næsten alle Selskabets Indtægter gik med til Gældens Afdrag og Forrentning. Det skyldtes allerede den haarde Nødvendighed, naar Direktionen i 1810 besluttede¹⁾ kun i ganske særlige Tilfælde — eller som det ved en anden Lejlighed blev formuleret²⁾ — »alene naar det gjaldt at hielpe en trængende Mand ud af en overhængende Forlegenhed« at ville inklade sig med nye Debitorer. Dertil kom, at man i de første Aar efter 1807 ikke vilde fremme »det nu giængse Gaardprangerie«³⁾ og derfor fulgte den københavnske Kredittasses Eksempel ved Ejerskifte at opsigse Laanet, saafremt Køberen ikke vilde forpligte sig til i mindst 4 Aar at beholde Ejendommen⁴⁾. Af alle disse Grunde var der i flere Aar ingen Vækst i den Kapital, som var anbragt i Prioritetslaan. Først paa Generalforsamlingen d. 6. August 1835⁵⁾, da Gælden næsten fuldstændig var afviklet, blev det vedtaget paa ny at anvende Overskuddet til Prioritetslaan. Resultatet blev, at de saaledes anbragte Kapitaler d. 30. September 1840 udgjorde 1 601 205 Rd. I de følgende Aar indtraadte imidlertid saa betydelige Brandskader, at talrige Opsigelser blev en Nødvendighed. Ved Tidsrummets Afslutning d. 30. September 1868 var de udlaante Kapitaler formindsket til 1 338 095 Rd. Renteudbyttet var derfor saa langt fra at kunne opveje Præmienedsættelserne, at det endog var blevet mindre end det var, forinden de fandt Sted.

I denne Forbindelse skal tilføjes nogle Oplysninger om Reglerne for Brandforsikringens Udlaan. Først med Hensyn til Størrelsen af de enkelte Laan. Da Bankhæftelsen selvfølgelig forringede Ejendommens Værdi, fik Winkel-Horn bestemt, at man for Fremtiden skulde se bort fra Anordningens Tilladelse til i en Bygning at anbringe ³/₄ af Forsikringssummen og kun udlaane 65°/₁₀₀ deraf⁶⁾. Snart indsaa man imidlertid det utilstrækkelige i denne Forholdsregel og besluttede i November 1814⁷⁾, da det flere Gange havde vist sig, at en Ejendom kunde købes for samme Pris i Navneværdi, som den var assureret for i Sølvværdi, igen at ophæve Bestemmelsen om de 65°/₁₀₀ og i Stedet for vende tilbage til de 75°/₁₀₀, vel at mærke af Navneværdien. Foranstaltningen fik derved en ganske

foreløbig Karakter og mistede sin Betydning i samme Forhold, som Kursen rettede sig.

Rentefoden var i hele Tidsrummet i Almindelighed 4 0/0. Kun blev der i Tiden fra 11. Juni 1818 til 11. December 1825 krævet 5 0/0 af Prioritetskaptaler til et Beløb af 309 322 Rd. 48 ø. Dette mærkelige Forhold hang sammen med Brandforsikringens Gældsforpligtelser. Det er ovenfor omtalt, at store Opsigelser i Februar/Marts 1818 tvang Direktionen til at opsigte betydelige Summer*), og — da Forsøget mislykkedes — til i Her-

108. Brand i Kongensgade (nuværende Wildersgade) paa Christianshavn, set fra Knippelsbro. 1837. Maleri af F. Kiærshou. Redaktør Maaløe.

tugdømmerne paa forholdsvis haarde Vilkaar at optage et nyt Laan. Direktionens Flertal fandt det derfor rimeligt, at Omkostningerne, som Debitorernes Mangel paa Evne til at opfylde deres Forpligtelser paaførte Kassen, blev overtaget af de Prioritetshavere, hvis Laan var bleven opsagt, og vedtog at kræve 5 0/0 af dem¹⁾. Direktør Winkel-Horn havde ikke kunnet faa sine Kolleger til at dele hans Frygt for, at Renteforhøjelsen skulde »bringe en eller anden i Nød bestædt Interessent til det Raserie at stikke Ild paa sit Hus for ved Brand Erstatning at komme ud af sin

*) Se S. 334 f.

martrende Forlegenhed«¹⁾). Det er et Vidnesbyrd om den raadende Penge-mangel, at Foranstaltningen kunde gennemføres, uden at de paagældende Prioritetshavere var i Stand til andet Steds at opnaa billigere Vilkaar. Indtil 7. November 1825 var det kun 16 Debitorer med en Gæld paa 103 000 Rd., som enten havde indfriet Pantcobligationen eller ladet Kassen overtage deres Ejendomme²⁾). Først i dette Aar begyndte de øvrige at røre paa sig og ansøgte om atter at blive ligestillet med Kassens andre Prioritetshavere³⁾). Generalforsamlingen⁴⁾ fandt Andragendet begrundet og vedtog — med Kancelliets Tilslutning⁵⁾ —, at Ansøgerne skulde have Renten nedsat til de sædvanlige 4 %⁶⁾).

Allerede den store Nedgang i Indtægter i Tiden fra 1840—1860 giver en Forklaring paa Forringelsen i Brandforsikringens Status. Lige saa stærkt virkede imidlertid Forøgelsen af Udgifterne til Brandskadeerstatninger. Ikke blot beslaglagde de i en Aarrække alle Selskabets faste Indtægter; men som ovenfor berørt gjorde de det endog nødvendigt at formindske den udlaante Kapital. Nedenstaaende Tabel viser de inden for hvert Femaar gennemsnitlig om Aaret udbetalte Erstatninger samt deres Forhold til Selskabets Risikosum.

I Aarene	udgjorde den gennem- snitlige Risiko	Brand- skaderne	i ‰
	Rd.	Rd.	
1807/08—1809/10	29 009 250	4 696	0,16
1810/11—1814/15	42 628 680	20 460	0,48
1815/16—1819/20	47 005 060	44 785	0,95
1820/21—1824/25	47 723 340	9 685	0,2
1825/26—1829/30	48 466 720	10 328	0,21
1830/31—1834/35	49 738 610	9 846	0,2
1835/36—1839/40	50 845 090	42 551	0,85
1840/41—1844/45	51 794 730	31 205	0,6
1845/46—1849/50	55 558 210	55 217	0,99
1850/51—1854/55	59 908 310	57 516	0,96
1855/56—1859/60	68 887 580	156 129	2,27
1860/61—1864/65	73 515 930	56 174	0,76
1865/66—1867/68	80 044 400	23 938	0,3

De første 3 Aar efter Bombardementet var meget gunstige, idet Tabene gennemsnitlig kun udgjorde 0,16 ‰. Efter 1810/11 fulgte indtil

*) Brandforsikringens Renteudbytte blev for en stor Del opslugt af de Udgifter, som Gælden medførte. Tager man Hensyn dertil, havde Kassen paa denne Konto fra 11. December 1807 til 10. December 1812 en Udgift paa 117 918 Rd. 82 p D. C., fra dette Tidspunkt til 30. December 1868 en Indtægt paa 1 478 578 Rbd. 82 p S. V.

1819/20 en mindre heldig Periode med $0,76 \text{ ‰}$, der dog atter 1820/21—1834/35 afløstes af en bedre, der til Kvotient havde $0,2 \text{ ‰}$. I Tidsrummet 1835/36—1854/55 steg den imidlertid atter; denne Gang til $0,85 \text{ ‰}$. Perioden 1855/56—1860/61 var dog den uheldigste og naaede op paa $2,27 \text{ ‰}$. Størst var Kvotienten 1856/57 og 1858/59, da den naaede den — bortset fra 1795 og 1807 — ukendte Højde $3,8$ og $5,18 \text{ ‰}$. Derefter gik det atter bedre, saa de sidste Aar fra 1860/61—1867/68 kunde slutte med en gennemsnitlig Brandskadekvotient paa $0,59$. For hele Perioden udgjorde den $0,7 \text{ ‰}$. Til Trods for, at Brandvæsenet var bleven forbedret, var Skadeforholdene saaledes langt slettere i det 19. end i det 18. Aarhundrede*) med dens Kvotient $0,3 \text{ ‰}$. I alt er der fra 11. September 1807 til 30. September 1868 i 1622 Erstatninger bleven udbetalt 2572 156 Rbd. 57 ρ **). I det samme Tidsrum var det gennemsnitlige Antal Policer beregnet ved Udgangen af hvert Aar 3221. Der er saaledes paa lidt mere end hver anden Police falden en Erstatning paa 3162 Kr. I Tiden 1731—1794 blev derimod paa hver sjette Police udbetalt 1666 Kr.

Enkelte større Ildbrände er der Grund til at fremhæve¹⁾. 1817 maatte Brandforsikringen give 22 326 Rd. 17 ρ i Erstatning for en Brand i Tugthuset paa Christianshavn og Aaret efter 21 932 Rd. $38\frac{2}{5} \rho$, da Behagens Sukkerraffinaderi i Strandgade var bleven ødelagt. I den første Menneskealder efter 1807 var de enkelte Ulykker saaledes forholdsvis smaa, det var en Undtagelse, naar der i 1838 for en Mølle paa Christianshavns Vold maatte udbetales 45 589 Rd. 50'erne var derimod Brandforsikringens uheldigste Tid. Da Bygningsforskrifterne ikke holdt Trit med

*) Ligesom i de foregaaende Afsnit tilføjes for Tiden 1807—68 en Oversigt over Antallet af Ildbrandsskader, det aarlige Erstatningsbeløbs Størrelse og den aarlige Brandskadekvotient.

Antallet af Ildbrands- skader var i	Erstatningsbeløbet udgjorde i	Brandskadekvotienten var i ‰
18 Aar fra 1— 10	1 Aar under 100 Kr.	8 Aar under 0,1
13 — - 10— 20	10 — mellem 1 000 og 10 000 Kr.	21 — mellem 0,1 og 0,5
5 — - 20— 30	7 — — 10 000 - 20 000 —	18 — — 0,5 - 1
8 — - 30— 40	6 — — 20 000 - 30 000 —	11 — — 1 - 2
8 — - 40— 50	1 — — 30 000 - 40 000 —	1 — — 2 - 3
4 — - 50— 60	5 — — 40 000 - 50 000 —	1 — — 3 - 4
2 — - 60— 70	5 — — 50 000 - 60 000 —	1 — — 5 - 6
1 — - 70— 80	4 — — 60 000 - 70 000 —	
2 — - 90—100	2 — — 70 000 - 80 000 —	
	2 — — 80 000 - 90 000 —	
	3 — — 90 000 - 100 000 —	
	12 — — 100 000 - 200 000 —	
	1 — — 400 000 - 500 000 —	
	1 — — 500 000 - 600 000 —	
	1 — — 700 000 - 800 000 —	

**) En Rbd. S. V. sat = $\frac{5}{8}$ Rd. D. C.

den stigende Anvendelse af Dampkraft, opstod der stadig Ildebrande i Fabrikkerne. I Reglen blev de hurtigt slukket, men kunde ogsaa undertiden, navnlig i Pakhuse og Sukkerraffinaderier, antage et foruroligende Omfang. Lørdag Aften d. 22. December 1856 udbrød der Ild i en Cikoriefabrik paa Grosserer Adolphs Plads Bag Børsen¹⁾. Den stærke Storm førte Gnisterne vidt omkring og truede Husene paa den anden Side Børsgraven. Ved 12-Tiden saa det et Øjeblik ud, som om Faren var forbi; men straks efter stod Larsen & Co.s 4-Etages Pakhus med en tilbygget Gaard i lys Lue. Heldigvis lykkedes det at redde Sukkerhuset »Phønix«. Brand-

109. Brand paa Christianshavn, set fra Christiansholm (?). 1854. Maleri af Emmanuel Larsen. Kjøbenhavns Brandforsikring.

forsikringen mistede ved denne Lejlighed 63 640 Rd. 38 ø. Endnu større var Udgiften i 1857, da Tuteins Sukkerraffinaderi i Helsingørsgade gik op i Luer. Skønt det stille Vejr bevirkede, at de tilstødende Huse i Borger- og Adelgade næsten fuldstændig blev skaanet, udgjorde Erstatningen 112 960 Rd. 13 ø. Aaret efter udbrød der Ild i Halberstadts Dampmølle paa Puggaardsplads paa Christianshavn²⁾. Inden Brandvæsenet kom til Stede, var Bygningen fortabt og det tilstødende 4-fløjede Pakhus antændt. Ejeren havde af Bygningskommissionen faaet Tilladelse til at sætte Møllen og Pakhuset i Forbindelse med hinanden, men havde, skønt det var paalagt ham at indsætte dobbelte Jerndøre, ladet sig nøje med enkelte. Følgen var, at de sprang. Ved denne Brand mistede Brandfor-

sikringen 129 495 Rd. 75 β og Aaret efter ved en Ildebrand i Sukkeraffineriet i Larsbjørnstræde 89 943 Rd. 80 β .

Administrationsudgifterne bestod i Husleje, Lønninger og Pensioner, Kontorhold, Omkostninger ved Omvurderinger og Sagførersalærer i Anledning af de ikke faa Retssager, der i dette Tidsrum blev anlagt. Naar bortses fra de første Aar, holdt Summen sig i hele Perioden omkring 10 000 Rd. I 1807/08, da Lønninger og Pensioner var meget lave, var den nede paa 6500, men kunde til Gengæld 1839/40 paa Grund af Ekstragratialer — 1400 Rd. — for Arbejde med Præmiegodtgørelse, stige til noget over 11 000. Sætter man denne Konto i Forbindelse med Selskabets samtlige Indtægter, viser det sig, at der

i Aaret	til en Indtægt paa		svarede Administrationsudgifter paa		
	Rd.	β	Rd.	β	%
1807/08	165 084	60 $\frac{1}{2}$	6 520		3,9
1809/10	171 056	89 $\frac{1}{2}$	9 307	36	5,4
1814/15	205 349	13 $\frac{1}{2}$	9 157	42	4,5
1819/20	231 589	47 $\frac{1}{2}$	10 436	11	4,5
1824/25	204 924	31 $\frac{1}{2}$	10 943	12 $\frac{1}{2}$	5,3
1829/30	142 887	58	10 100	38 $\frac{1}{2}$	7,1
1834/35	146 849	46 $\frac{1}{2}$	10 337	58 $\frac{1}{2}$	7,0
1839/40	92 281	1	11 178	86 $\frac{1}{2}$	12,1
1844/45	79 212	6	8 677	44 $\frac{1}{2}$	11,0
1849/50	84 384	54 $\frac{1}{2}$	8 446	86	10,0
1854/55	88 289	30	10 860	80	12,3
1859/60	147 794	29	8 963	22	6,1
1864/65	146 041	55	9 539	10	6,5
1867/68	162 800	53	12 315	7	7,6

I alt udgjorde Administrationsudgifterne i Tiden 1807/08—1811/12 46 654 Rd. 49 $\frac{1}{2}$ β D. C. og fra 1812/13—1867/68 565 720 Rbd. 16 β S. V.

En særlig Gruppe »Udgifter« skyldtes de forsikredes og Pantedebitorenes mangelfulde Opfyldelse af deres Forpligtelser. Af Assuranceafgifterne udgjorde saaledes Restancerne d. 10. September 1815 ikke mindre end 44 318 Rd. 90 β . Fra dette Tidspunkt tog de dog stadig af og beløb sig ved Periodens Afslutning d. 30. September 1868 til 3368 Rd. 67 β . Værst var det med Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset, der 1818/19 havde ladet 22 Kvartaler hengaa uden at svare Præmie, med Frederiks tyske Kirke og med Garnionskirken. I 1837 stod den første i Restance for 2540 Rd., den sidste for 495 Rd. Til sidst tabte Direktionen Taalmodigheden og truede med, hvis Afgifterne ikke blev betalt, i Ildebrandstilfælde at ville afslaa at give Erstatning¹⁾. Hos de private Debitorer lod

Direktionen Kassens Tilgodehavende inddrive gennem Underfogeden. Derimod var det med Urette, at man bebrejdede den at have solgt Ejendomme for resterende Assuranceafgifter¹⁾.

Større Bryderier voldte Pantedebitorerne. Skønt Direktionen stadig var tilbøjelig til at vise den størst mulige Skaansomhed, kunde den dog ikke tillade, at Gælden ved de paaløbende Renter svulmede op til en Sum, der ikke stod i Forhold til Ejendommenes Værdi. Den sørgede derfor stedse for at holde Restancerne nede. D. 10. September 1815 udgjorde de 2070 Rd., 15 Aar efter 5707 Rd. og holdt sig derefter mellem

110. Pladsbrand paa Christianshavn, set fra Blaa Pakhus i Nærheden af Toldboden.
Maleri af C. F. Sørensen. 1854. Københavns Brandforsikring.

1000 og 2000 Rd. Dette Resultat blev opnaaet, fordi Brandforsikringen, saa snart Restancerne blev for store, lod sig Husene udlægge for efter længere eller kortere Tids Forløb at bortsælge dem. I Mellemtiden gav deres Administration selvfølgelig betydeligt Arbejde og bevirkede i 1823, da Tallet paa de overtagne Ejendomme var særlig stort, at to af Direktørerne, Professor Malling og Kaptajn Møller, som særlig Komité maatte paatage sig deres Forvaltning²⁾. Brandforsikringen sørgede dog for hurtigst muligt at skaffe sig af med de overtagne Panter og havde i Aarene nærmest efter 1823 det Held at gøre det med Fordel. Fortjenesten blev dog opvejet af de store Tab paa i alt 51 482 Rd. 9 β, der 1828/29 blev ført til Udgift, idet Generalforsamlingen besluttede at stryge en Række værdiløse Fordringer paa insolvente Debitorer, hvis Ejendomme Selskabet

havde overtaget og bortsolgt. I alt har Brandforsikringen paa denne Konto fra 1818/19—1838/39 haft et Tab paa 72175 Rd. 60 ρ *).

Af ekstraordinære Udgifter maatte Brandforsikringen i Aarene 1848—52 udrede en Krigsskat paa 17334 Rd. 77 ρ , samt ifølge Loven af 25. Juli 1867 betale i Formueskat 621 Rd. 88 ρ . Endelig havde det i *Bidrag til Kjøbenhavns Brandvæsen* en stor og stadig stigende Udgift. Denne Byrde har imidlertid sin særlige Historie.

* * *

Ordningen af det kjøbenhavnske Brandvæsen var i Tidsrummet 1807

111. Brand paa Adolphi Plads, Bag Børsen, Natten mellem 20. og 21. Decbr. 1856.
Maleri af C. L. F. Messmann. Kjøbenhavns Brandforsikring.

—1868 fastsat ved Forordningen af 1. November 1805 og Reglementet for Brandkorpset af 1. Maj 1818¹⁾.

*) Navnlig vakte det megen Opmærksomhed, at Brandforsikringen maatte stryge 2 Prioritetslaan paa tilsammen 6800 Rd., som Direktionen i 1814 og 1823 havde bevilget Gehejmekonferensraad Cold i hans Egenskab af Bestyrer for Budolphi Kloster, men som dets senere Værges Prokurator Hansteen frakendte Cold Berettigelse til at optage. Da saavel Overretten som Højesteret gav ham Medhold, tabte Selskabet sine Penge. Winkel-Horn var meget optaget af Sagen og frygtede, at der fra Interessenternes Side skulde blive gjort Erstatningskrav gældende over for de daværende Direktører. Han søgte derfor bl. a. ved en trykt Fremstilling af hele Sagen at faa de Kommitterede til at godkende hans Optræden. Paa den første Generalforsamling stod Stemmerne lige, medens det paa den følgende blev besluttet ikke at gøre Ansvar gældende²⁾.

Paa næsten alle Omraader var Brandvæsenets Organisation og Virksomhed ved disse og enkelte andre omtrent samtidige Bestemmelser bleven Ændringer underkastet. I Administrationen skete den gennemgribende Forandring, at den gamle Over- og Vandkommission blev fjernet og afløst af to Kommissioner, en for Brand- og en for Vandvæsenet; den første bestaaende af Byens Kommandant, Politimesteren, Brandmajoren og en Raadmand; fra 1825 tillige af et Medlem af de 32 Mænd¹⁾. Forinden havde man omformet Kommandoforholdene under Ildebrand. Brandmajoren førte stadig Befalingen, men blev undergivet en øverstkommanderende Officer, efter hvis Anvisninger han skulde rette sig²⁾.

Paa dette som paa saa mange andre Punkter var det Erfaringer, der var indhøstet i Junidagene 1795, som man søgte at drage sig til Nytte. Slukningsredskaberne havde den Gang været utilstrækkelige og delvis i Uorden. Derfor indskærpede og udvidede man nu Kravet om det Antal Spande, Stiger, Lygter etc., som hver Husejer skulde holde, og sørgede samtidig for at bringe Sprøjtevæsenet i langt bedre Tilstand, end det nogen Sinde tidligere havde været. I Stedet for 28 store Sprøjter skulde der være 41, fordelt ved Byens offentlige Bygninger, foruden 48 Kompagnisprøjter samt en Del mindre saakaldte Kabinetssprøjter. Tidligere var alle Sprøjterne bleven repareret paa Bekostning af meget forskellige Kasser, hvoraf Følgen havde været, at deres Tilstand delvis var yderst mangelfuld; nu bestemtes det, at Brandkommissionen skulde sørge for deres Istandsættelse og derpaa ligelig fordele Udgifterne paa alle, som var pligtige til at bidrage dertil. Desuden besluttede man at anskaffe 2 Redningsstiger og 36 store Haardækkener, forsynet med Jernstænger, som skulde anvendes til at dække Husene, en Foranstaltning, der under Bybranden flere Gange med Held var bleven anvendt. Da Slufferne havde vist sig ude af Stand til at tilføre tilstrækkeligt Vand, blev der anskaffet et større Antal Karrer, hver rummende 5 Tdr. Vand, som ved Licitation fordeltes i Byen, og hvortil man skaffede Penge ved en Udskrivning hos alle Byens Hesteejere, for saa vidt de ikke var pligtige til at fremføre Sluffer.

Dernæst omorganiseredes Brandkorpset. Under den øverstkommanderende Officer, udnævnt af Kongen, fandtes 1 Brandmajor, 1 Vicebrandmajor, der begge skulde bo omtrent midt i Byen, 2 Meddirektører til at være dem behjælpelige, 12 Kaptajner, 12 Premier- og 12 Sekondløjtnanter. Deres Uniformer var yderst pragtfulde³⁾. I Gala en hvid Kjole med sort Fløjls Krave, Opslag og Rabatter, hvid Vest og Benklæder og til daglig Brug en lysegraa Kjole med sort Krave, Opslag og Rabatter, hvid Vest og blaa Benklæder. Til begge Uniformer maatte de bære en hvid Hattefjer med gul Top. Ved hver af de store Sprøjter var ansat 1 Over- og 1 Underbrandmester, 4 Straalemestre, 4 Assistenten og 48 Brandsvende, udtaget af de dertil egnede Haandværkerlav, Tømrere, Murere og Smede;

ved de mindre Sprøjter var der lidt færre Brandsvende. Alt dette var i det væsentlige den gamle Ordning. Derimod var det nyt, at den Mangel paa Mandskab til Husenes Nedbrydning, man i 1795 saa stærkt havde følt, nu blev afhjulpet ved Oprettelsen af et særligt Korps paa 200 Mand,

112. Københavnsk Brandofficer. 1. Fjerdedel af d. 19. Aarh. Løbde: Klædedragter i København.

udtaget af Mur- og Tømmerlavet, og at der for at forebygge et planløst Redningsarbejde, som under Byens Brand havde voldt saa store Vanskeligheder, blev udtaget 100 Mand af det borgerlige Artilleri, der skulde paa tage sig dette Hverv og til Gengæld have Betaling af Brandsessionskassen imod Regres til Ejerne af det reddede Gods eller til det københavnske Løøreforsikringselskab. Paa samme Tid gennemførtes en Lønningsreform, idet den gældende Ordning, hvorved de fleste af de underordnede betalt

med Fritagelse for en større eller ringere Del af Indkvarteringsafgiften, blev afløst af den mere tidssvarende, at alle fik en Pengegodtgørelse, rettende sig efter den Tid, enhver gjorde Tjeneste. For 3—6 Timers Arbejde fik en Straalemester 56 β , en Assistent 48 og en Brandsvend 40; for Arbejde i mindre end 3 Timer var Betalingen det halve. En Plakat af 29. Juni 1803 havde sat Kommissionen i Stand til at udrede disse Udgifter. Den hidtil opretholdt Forbindelse mellem Lygte- og Sprøjteskatten var ved den blevet ophævet, deres Beløb bleven forøget til henholdsvis 15 000 og 11 000 Rd. —, og for sidstnævntes Vedkommende Beregningsmaaden ændret fra at rette sig efter Bygningernes Gadefacade til at fastsættes efter Assurancesummen. For hver forsikret 50 Rd. skulde oprindeligt betales $2\frac{1}{16}$ β i Sprøjteskat. Senere voksede Afgiften.

Af alle Forandringerne angik dog de vigtigste Brandkorpsets Organisation under Ildebrand. Hidtil havde alle, naar Brandsignalet lød, maattet møde paa deres Plads og blive der, indtil Ilden var slukket. Følgerne viste sig i 1795, da Branden varede saa længe, at det var Brandfolkene umuligt at holde ud, hvorfor de uden videre forlod deres Arbejde, naar Trætheden overvældede dem. For at forebygge Gentagelser heraf, skulde nu for Fremtiden Brandkorpsets Mandskab og Officerer være inddelt i 2 Roder, som hver kun gjorde Tjeneste i 6 Timer og derefter blev afløst. I første Rode førte Brandmajoren Befalingen, i anden Vicebrandmajoren.

Ved samme Lejlighed gjorde man for første Gang en Adskillelse mellem større og mindre Ildebrande og fastsatte derefter, hvor stor en Del af Slukningsmandskabet, der skulde give Møde. En Ildebrand kunde enten være Skorstensild, Husild eller Storbrand, af hvilke hver enkelt havde sin særlige Maade, paa hvilken den blev kundgjort. Eet Klemt med Stormklokken betød Skorstensild, to eller flere Husild, — Antallet angav Kvarteret, hvor den fandt Sted, — medens tre Skud fra Voldene var Tegn paa, at Ilden var særlig farlig. Var Branden i de to førstnævnte Tilfælde saa stor, at det mødte Antal Sprøjter og Mandskab var utilstrækkeligt, skulde der ringes med Klokkerne og saaledes hidkaldes Forstærkninger. Disse forskellige Tegn, der suppleredes med et tilsvarende Antal Flag og Lygter, som blev udhængt fra Kirketaarnene, var bestemmende for Slukningsmandskabet, der var inddelt i 6 Afdelinger, hver hjemmehørende i sit Distrikt af Byen. Ved Skorstensild mødte Brandmajoren, en af Meddirektørerne, vedkommende Distrikts Brandofficerer, desuden Jagtsprøjten, 4 Kompagnisprøjter og 6 Sluffer med deres Mandskab samt alle Skorstensfejerne. Ved Husild skulde de samme indfinde sig og desuden den højstkommanderende Officer, som havde Myndighed til at hidkalde Militær, Byens Kommandant, Stadshauptmand og Politimester. Saa snart der lød flere Klokkeklemt, blev vedkommende Distrikts 2 nærmeste militære Vagtsprøjter hurtigst muligt bragt til Brandstedet og sat i Gang af Vagtmandskabet, indtil det blev afløst af Distriktets

Brandfolk, der mødte op med 10 store Sprøjter, den store Palæsprøjte, Distriktets Kompagnisprøjter og 4 Kabinetssprøjter. Samtidig indfandt Pramsprøjternes Brand- og Straalemestre sig paa deres Plads, Vandkarerne bragte Vand, Slagpumperne i Kanalerne og Gadepumperne blev besat med Vægtere, og 200 Soldater sørgede for at holde Orden, medens

113. Borgerlig Brandofficer. 1. Fjerdedel af d. 19. Aarh.
J. H. Senn: Klædedragter i Kjøbenhavn.

en Kommando Kavalleri patruljerede gennem Gaderne for at holde Passagen aaben. Naar der derefter ringedes med Klokkerne, var det Tegn for Nabodistriktets Slukningsmandskab til at indfinde sig med deres Sprøjter, medens alle, som havde Heste og Arbejdsvogne, maatte holde sig rede til at køre med Vand eller Flyttegods. Løsnedes Kanonskuddene paa Volden, blev Byens samtlige Sprøjter alarmerede.

Den ny Brandordning, der ogsaa indeholdt de gammelkendte Forskrifter om Vægternes Raaben og Fløjten og Trommehvirvlerne i Ga-

derne samt Borgernes Forsigtighedsforanstaltninger, hviler trods alle Reformer og Forandringer, den medførte, paa det samme Grundlag som alle de ældre Anordninger, at Slukningsarbejdet er en Pligt, som paa hviler Borgerskabet, ikke Opgaven for et faguddannet Korps.

Anordningen af 1. November 1805 blev af indgribende Betydning for Kjøbenhavns Brandforsikring.

Det er allerede omtalt*), at dens Gennemførelse stillede saa store Krav om Anskaffelse af nye Slukningsredskaber, at Regeringen maatte yde et Tilskud paa 85 000 Rd., som den foreløbig paalagde Interessentskabet at tilbagebetale. Paa samme Maade gik det i 1820—22, da man besluttede at virkeliggøre den længe nærrede Tanke om at indrette en Slags Brandstation i Nikolaj Taarn¹⁾. Trods Selskabets Protester maatte det til Ruinens Istandsættelse udbetale 50 500 Rd.²⁾. Ved begge disse Lejligheder blev der dog alene Tale om Forskud. Regeringen højede sig for Direktionens gentagne Henvisninger til Brandforsikringens vanskelige økonomiske Stilling og paalagde Husejerne gennem særlig Afgift at tilbagebetale dens Udlæg. Fra 1816—25 maatte de til Dækning for de 85 000 Rd., der var gaaet med til Brandvæsenets Reorganisation, aarlig udrede 2 β af hvert 100 Rd., som deres Ejendomme var forsikret for³⁾, og fra 1820—33 gennem en ny Afgift — denne Gang paa 1 β af hvert 100 Rd. — give Erstatning for Udgifterne til Nikolaj Taarn⁴⁾.

Skønt der saaledes ikke blev paaført Brandforsikringen direkte Udgifter, kunde det ikke være den behageligt, at Myndighederne, saa snart der blev Tale om Forbedringer ved Brandvæsenet, bestandig havde deres Opmærksomhed rettet mod Selskabets Pengekasse. Det var et Varsel om, at det stadig maatte regne med Statens og Kommunens Ønske om at benytte Brandforsikringens Interesse i Slukningsvæsenets bedst mulige Ordning til at paalægge den økonomiske Ofre. Da Selskabets Forhold blev bedre, viste det sig ogsaa, at denne Tilbøjelighed var stærkere end nogen Sinde tidligere.

Inden for Kommunalbestyrelsen var der i 1822 bleven nedsat en Komité, bestaaende af Magistratsmedlemmer og nogle af de 32 Mænd, med det Formaal at fremsætte Forslag om Besparelser og Lettelser for Borgerne. Kommissionen var ikke længe om at rette sin Opmærksomhed paa de betydelige Udgifter til Brandvæsenet, ca. 20 000 Rd. og foreslog at fritage Borgerne for Sprøjteskatten ved at lade de to kjøbenhavnske Brandforsikringsselskaber, Bygningsassurancen og Løsøreassurancen, bestride samtlige med Byens Slukningsvæsen forbundne Udgifter⁵⁾. Næstefter at pege paa de to Institutioners formentlig gode økonomiske Tilstand gentog Komiteen det gammelkendte Argument, som ogsaa i det 18. Aarhundrede havde været Paaskud for Udskrivningerne, at »det naturligste« var, at

*) Se S. 265 ff.

»de Indretninger, hvis Interesse som Assurance Compagnier det væsentligen maa være, at Ildebrand saavidt mueligen forebygges ogsaa paalægges at sørge for og bekoste de Foranstaltninger, ved hvis Hjælp, naar Ildsvaade skulde finde Sted, samme ogsaa det sikreste og hurtigste

114. Værkgesell og Fanepost ved Brandkorpset. 1. Fjerdedel af det 19. Aarh.
J. H. Senn: Klædedragter i Kjøbenhavn.

kunde dæmpes, for ved slige Foranstaltningers Godhed og Hensigtsmæssighed saavidt muligt at formindske Risicoen«.

Forslaget fremkaldte stærk Bevægelse inden for de to Forsikringselskaber. I sin Iver for at afværge den tiltænkte Udgift vendte Løsøre-assurancens straks Braadden mod Kjøbenhavns Brandforsikring og gjorde gældende¹⁾, at enhver Ildebrand maatte tilføje denne Skade, og at det derfor var naturligt, om dennes Interessenter kom til at overtage Bekostningen ved en Indretning, hvorved deres Tab blev forebygget eller for-

mindsket. Derimod var det en ganske anden Sag for Vare- og Effekt-Kompagniet. Da kun 1200 af Byens Indbyggere havde indmeldt sig i Selskabet, og dette tilmed holdt sit eget Redningsmandskab, var det de færreste Ildebrande, der paaførte det Tab. Selskabet gik endog saa vidt at paastaa, at Brandvæsenets bedre Indretning saa langt fra var af særlig Betydning for det, at dets Fortræffelighed endog kunde blive til dets Skade ved at gøre Borgerne mindre tilbøjelige til at assurere deres Løsøre:

»Uagtet Interessenterne i Assurance-Kompagniet for Varer og Effecter som Indvaanere i Staden maae erkiende et vel organiseret Brandvæsens Vigtighed i Almindelighed og det kjøbenhavnske Brandvæsens Fortrinlighed i Særdeleshed, kan samme dog for Compagniet som Compagnie betragtet ikke siges at medføre nogen væsentlig Lykke, saa meget mindre som Mængden nu i en grundet Tillid til Brandanstalterne finde den Betyggelse imod Følgerne af Ildsvaade, der ellers fornemmelig vilde søges ved Assurancen«.

I Sammenligning med dette Svar var Kjøbenhavns Brandforsikrings¹⁾ langt mere afgørende og rørte ved det principielt urigtige i hele den Betragtningssmaaede, der dannede Baggrunden for Kommunalbestyrelsens Forslag. Ligesom den havde gjort det i 1805, henviste Direktionen ogsaa nu til Anordningen af 17. Juli 1795, der indeholdt et kongeligt Løfte om Brandvæsenets bedre Indretning, og paapegede derigennem, at denne Institution kun for saa vidt var af Betydning for Brandforsikringen, som dens mere eller mindre gode Tilstand var en af de Faktorer, der bestemte Byens Brandfare, og derfor maatte tages i Betragtning ved Præmiens Fastsættelse. Til sit Svar føjede Direktionen en Oversigt over Brandforsikringens Status, der viste Uholdbarheden af de Betragtninger over Selskabets økonomiske Forhold, der havde ledsaget Kommunalkomiteens Forslag.

Det kom dog ikke til at gaa efter Brandforsikringens Ønske. Efter nogen Vaklen²⁾, som Kommunalbestyrelsen bragte til Ophør ved en ny Indstilling, besluttede Danske Kancelli at løse Spørgsmaalet i Overensstemmelse med dennes Krav. Den eneste Forandring, der blev truffet, var til Skade for Bygningsassurancen, idet Regeringen bøjede sig for Løsøreforsikringens Indvendinger og til disse føjede den ny, at man ved at paalægge dette Selskab et Bidrag til Brandvæsenet berøvede Aktionærerne en Del af deres Udbytte. Danske Kancelli foreslog derfor, hvad Kongen godkendte ved Resolution af 2. Marts 1825³⁾, at Udgifterne i dette og de følgende Aar til Kjøbenhavns Brandvæsen skulde bestrides udelukkende af Kjøbenhavns Brandforsikring. Det kunde kun være dette en ringe Trøst, at det til Gengæld overtog Sprøjtekassens ikke særlig store Beholdning, 7364 Rd.⁴⁾.

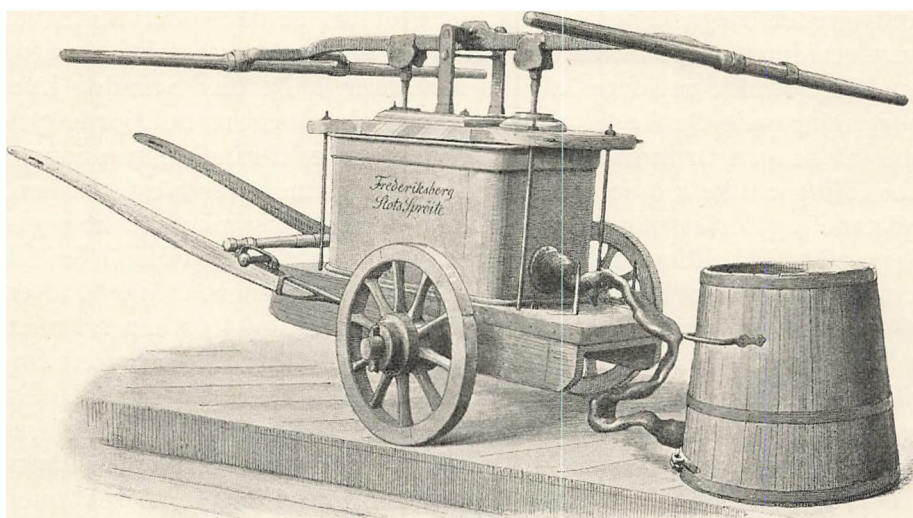
Denne Resolution bragte Interessentskabet i nærmeste Berøring med

Brandvæsenet og rejste hurtig Spørgsmaalet om, i hvilken Grad Forpligtelsen til at dække Udgifterne var ledsaget af Myndighed over Institutionen. Det belød dog i den Henseende mindre, at Interessentskabet forholdsvis hurtigt lærte at benytte sin Indflydelse til at faa truffet Foranstaltninger, der kunde formindske Brandfaren og dermed Selskabets Risiko. Det maatte være Hovedsagen for det at faa Haand i Hanke med Brandvæsenets finansielle Styrelse og sikre sig imod, at dettes Ledelse uden videre afholdt alle Udgifter, den fandt for godt, og først bagefter præsenterede Brandforsikringen Regningen. Dette Spørgsmaal gav Anledning til talrige Rivninger og bevirkede, at Forholdet mellem Brandforsikringens Ledelse og Brandkommissionen næsten stadig var spændt.

Først ønskede Direktionen at sikre sig den formelle Kontrol med Brandvæsenets Regnskaber og opnaede ogsaa, at disse, der hidtil var bleven revideret af de 32 Mænd, sammen med Interessentskabets egne Regnskaber skulde revideres af dets Revisorer¹⁾). Dermed var dog intet afgjort angaaende Omfanget af denne Kontrol. Revisorerne gjorde gældende, at de paa Grund af deres Ukendskab med Brandkommissionens Forhandlinger ikke kunde vide, hvilke Bevæggrunde der havde bestemt Udgifterne, og derfor maatte indskrænke deres Virksomhed til at regne Tallene efter. Direktionen satte imidlertid igennem, at en virkelig kritisk Undersøgelse skulde finde Sted²⁾, og fik nogle Aar senere tilføjet³⁾, at en kortfattet Oversigt over Brandvæsenets Indtægter og Udgifter sammen med Brandforsikringens egne Regnskaber skulde forelægges Generalforsamlingen. Dermed var dog intet afgjort om Tvivlsspørgsmaal. Da Brandkommissionen opfattede Interessentskabets Kontrol som en Afløser af de 32 Mænds, krævede den, at Regnskaberne som hidtil skulde tilsendes Danske Kancelli »til endelig Revision og Decision«⁴⁾). Direktionen bøjede sig, men fik til Svar, at denne Fremgangsmaade var unødvendig⁵⁾. Kancelliet »fortolkede« dog senere sin Beslutning derhen, at Brandforsikringens Revision kun skulde angaa Regnskaber og Regnskabsførelse, hvorimod Kancelliet selv vilde bedømme Brandkommissionens »Foranstaltninger eller Handlinger«⁶⁾). Denne Ordning kunde langtfra tilfredsstille Direktionen. Naar Udgifterne først var afholdt, maatte de være meget urimelige, om Interessentskabet med Udsigt til Held skulde kunne protestere derimod. Det maatte derfor kræve Ret til, inden nye Udgifter blev afholdt, at udtale sig om deres Nødvendighed, og saafremt det ikke fandt den overbevisende, nedlægge Veto derimod.

Dette Krav blev fra 1841 Anledning til en Række Stridigheder. Paa Brandkommissionens Forslag og uden i Forvejen at høre Brandforsikringen bestemte Kongen i dette Aar, at Meddirektør ved Brandvæsenet, Kaptajn von Würden, efter sin Afsked skulde oppebære sin hidtidige Gage i aarlig Pension. Dette satte Direktionen i Bevægelse⁷⁾. Det er karakteristisk for den Svingning, der var ved at foregaa i Opfattelsen af

Borgernes Stilling til offentlige Anliggender, at man ikke nøjedes med at henvise til det naturlige i sit Krav, men navnlig fremhævede, at det var imod »Aanden« i Kommunalanordningen for Kjøbenhavn af 1. Januar 1840, at der toges »endelig Beslutning med Hensyn til Udgifterne i en Communesag, der vel er underlagt sin særegne Bestyrelse, men derfor dog ikke ophører at være en saadan, forinden den tildeels af Communens Borgere valgte Bestyrelse der over høres«. Resultatet blev, at Kongen godkendte denne Opfattelse og ved Resolution af 20. Juli 1841 bifaldt, at der »foreløbig« blev givet Brandforsikringen Lejlighed til at udtale sig om enhver ny Udgift til Brandvæsenet¹⁾. Denne Ordning var tilfredsstillende. Det vanskelige laa i at faa Brandkommissionen til at respektere den.

115. Frederiksberg Slotssprøjte. 1. Fjerdedel af d. 19. Aarh. Raadhussamlingen.

Allerede i 1841 og Aarene derefter var der Strid om Lønnen til en Ekstraskriver²⁾. Vigtigere var det, at Kommissionen i 1850 uden videre anvendte 980 Rd. til en Brandvagt hos Brandmajoren og nægtede at lade Brandforsikringen udtale sig derom. Sagen blev af Brandkommissionen forelagt Justitsministeriet³⁾. Dette foretrak nærmest at holde sig uden for Striden, men maatte dog omsider træffe en Afgørelse og indskærpe Brandkommissionen at holde sig Resolutionen af 20. Juli 1841 efterrettelig. Til Trods for denne Paamindelse undlod Brandkommissionen gentagne Gange at indhente Brandforsikringens Godkendelse af nye Udgifter. Saaledes 1857 ved Oprettelsen af en foreløbig Brandvagt i Nyboder⁴⁾ og 1864 til en Nattevagt i Nikolaj Taarn⁵⁾ etc. etc. Det var aabenbart dens Opfattelse, at Brandforsikringen vel havde Ret til at udtale sig, men at Brandkommissionen ikke behøvede at tage Hensyn dertil.

Brandforsikringens Bestræbelser for at sikre sig Indflydelse paa Brandvæsenets Udgifter har sin Baggrund i de stærkt voksende Krav, der efterhaanden blev stillet til Selskabets Kasse, og som var store nok til at vække Betænkelighed hos dets Ledelse. I det første Aar var Udgifterne anslaaet til 20 000 Rd. og holdt sig ogsaa i de følgende Aar deromkring, i Reglen dog noget under. Fra 1842/43 begyndte imidlertid en Stigning. I Begyndelsen paa nogle faa Tusinde, men fra Slutningen af Halvtredserne til baade 40- og 50 000 Rd. Forøgelsen i Brandforsikringens Udgifter hang sammen med den almindelige Prisstigning, der bl. a. nødvendiggjorde Gratialer til Brandkorpsets Embedsmænd, og desuden med de voksende Krav til dets tekniske Hjælpemidler. I første Henseende holdt Direktionen stadig igen, i sidstnævnte ydede den derimod rundhaandet de nødvendige Midler. Naar der i 50'erne gentagne Gange blev klaget over, at Brandvæsenet ikke udfyldte sin Opgave tilfredsstillende¹⁾, var Aarsagen dets hele forældede Organisation, derimod ikke nogen Tilbøjelighed fra Interessentskabets Side til overdreven Sparsommelighed.

Dette viste sig, da det kgl. oktrojerede københavnske Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter — der efterhaanden havde opdaget, at ogsaa dette Selskab havde Interesse i Slukningsvæsenets Tilstand — i 1852 foreslog, at der skulde indrettes en fast Brandvagt i Nikolaj Taarn. Brandforsikringen udtalte straks sin Villighed til at tage Spørgsmaalet under Overvejelse²⁾ og lod, da Justitsministeriet nedsatte en særlig Kommission til at fremsætte Forslag om en Forbedring af Brandvæsenet³⁾, Direktør Algreen-Ussing paa Selskabets Vegne tage Plads i den⁴⁾. Kommissionsforslaget⁵⁾ viste, at man indsaa, at Udviklingen var ved at rokke ved Brandvæsenets overleverede Organisation. Ganske vist var der endnu ikke Tale om, som det var bleven krævet i »Fædrelandet«⁶⁾, at afløse det vældige Opbud af Byens Borgere, der i Ildebrandstilfælde fandt Sted, med et lille fastbygget Korps. Derimod var man klar over, at det ved

116. Brandskilte. 1. Fjerdedel af d. 19. Aarh. Københavns Brandforsikring og Folkemuseet.

den forestaaende Indførelse af et nyt Vandvæsenssystem var rimeligt at indrømme Lempelser for de private Hesteejere, der var forpligtet til at køre Vand til Ildstedet, og indsaa, at den offentlige Kundgørelse af Ildebrande ved Klemtning med Kirkeklokkerne, Vægtterraab, Piber og Alarmtrommer, der satte Byen paa den anden Ende, ikke længer var tidssvarende. Flagene og Lygternes Udhængning fra Taarnene maatte være tilstrækkeligt.

Disse Forandringer blev dog ikke gennemført. Derimod førte Forslaget om Oprettelsen af en Brandvagt i Nikolaj Taarn til et betydnings-

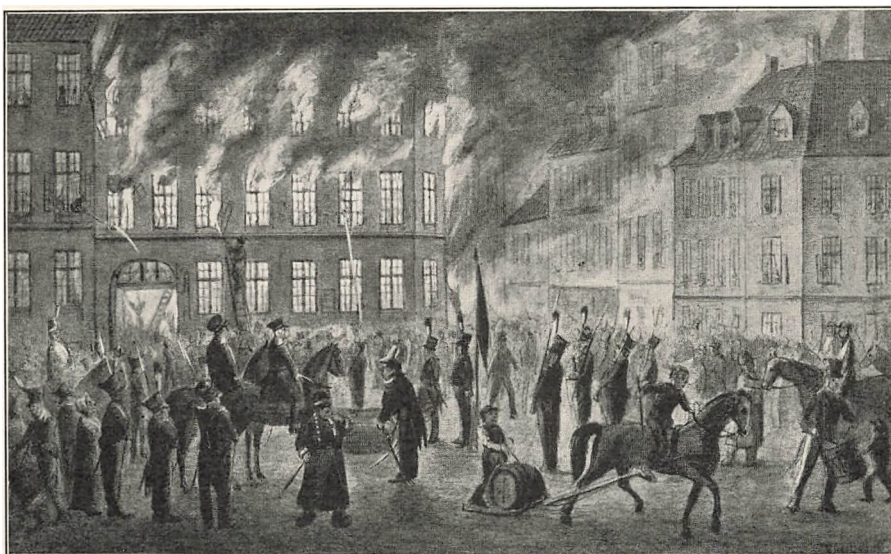

117. Udrykning til Brand. Tegning af Klæstrup. Københavns Brandforsikring.

fuldt Resultat. Kommissionen anbefalede nemlig at oprette 4 faste Brandvagter, en større i Nikolaj Taarn, bestaaende af en Løjtnant, en Brandmester, to Straalemestre og 6 Mand, — og 3 andre, i Depothuset i Rosenborg Kvarter, i St. Annæ Vester Kvarter og paa Christianshavn. I hver af disse skulde Mandskabet bestaa af en Underofficer og 6 Mand. Udgifterne ved Vagternes Indretning skulde afholdes af Københavns Brandforsikring, men deres Vedligeholdelse af dette Selskab i Forening med Løsøreassurancen.

Saaledes forelaa Sagen, da den blev forelagt for Brandforsikringens Kommitterede¹⁾. Disse havde allerede i Forvejen vist deres Iver for at opnaa den bedst mulige Løsning ved paa Kassens Bekostning — 1200 Rd. — at lade Algreen-Ussing sammen med en teknisk Medhjælper foretage en Rejse til Europas Storbyer. Da det endelige Forslag blev fremsat paa

Generalforsamlingen¹⁾, viste det sig, at den ikke af de forøgede Udgifter lod sig afskrække fra at opnaa den bedst mulige Løsning. Allerede i Kommissionen havde det været paa Tale at indrette en Telegraf, der kunde forbinde Vagterne. Tanken var atter bleven opgivet, men blev nu genoptaget af Brygger J. C. Jacobsen, der dermed begyndte sin betydningsfulde Virksomhed inden for Brandforsikringen. Paa hans Tilskyndelse blev en ny Generalforsamling afholdt²⁾, paa hvilken han fik vedtaget, at de 4 Brandvagter samt Vagten i Nyboder skulde have endnu større Besætning, end der var foreslaaet, og desuden, sammen med de militære Vagter, forbindes med en elektrisk Telegraf, saaledes at enhver Ildebrand

118. Frederik VI ved en Ildløs. Tegning af Klæstrup. Frederiksberg.

øjeblikkelig kunde bringes til alle vedkommendes Kundskab. Bekostningen ved Vagternes Indretning vilde andrage ca. 20 000 Rd. og Anlæggelsen af Telegrafsystemet 15 000 Rd.

Disse Beslutninger drog flere efter sig. I 1860 bevilgedes ca. 2500 Rd. til Uniformering af Brandvagtmandskabet³⁾ og 1863 500 til Lokalernes Indretning⁴⁾, hvortil man samme Aar føjede Beslutningen om at oprette en Nattevagt paa indtil 48 Mand⁵⁾. Den samme Rundhaandethed, der prægede Brandforsikringens Optræden ved disse Lejligheder, viste den i 1864, da den paa Vicebrandmajor Bloms Forslag bevilgede 7000 Rd. til Anskaffelse af den første Dampsprøjte i Kjøbenhavn⁶⁾.

Brandforsikringens Redebonhed til at udrede de Bekostninger, som Forbedringen medførte, skyldtes mindst af alt, at Selskabet havde forsonet sig med Bidraget til Brandvæsenet. Tværtimod søgte det stadig at opnaa Lettelser i de Byrder, der var paalagt det.

Første Gang var i 1828. Da man paa dette Tidspunkt ønskede hurtigst muligt at faa Gælden afviklet, henstillede Direktionen til de Deliberationskommitterede¹⁾, om det ikke vilde være heldigst, at Kassen blev befriet for Udgifterne til Brandvæsenet, og at Husejerne, ligesom de havde gjort det før 1825, kom til at udrede en Sprøjteskat. Tanken stødte dog paa Modstand. Uagtet Direktionen mente, at det var unyttigt, blev det i Stedet for vedtaget²⁾, at man skulde nøjes med at forlange, at en forholdsvis Del af Udgifterne skulde overtages af Assurancekompagniet for Varer og Effekter. En Henvendelse til Regeringen³⁾ førte dog ikke til noget Resultat. Kancelliet henviste til Drøftelsen i 1822—25 og gav et skarpt Afslag⁴⁾.

Tanken om en Nedsættelse spøjede imidlertid stadig blandt Interessenterne⁵⁾ og bevirkede, at man i 1841 foretog et kraftigt Fremstød og indgav et nyt Andragende til Danske Kancelli, i hvilket man fremhævede Løsøreassurancens Fremgang⁶⁾. Samtidig virkede Kjøbenhavns Borgerrepræsentation i lignende Retning. Under de Forhandlinger, der i disse Aar fandt Sted om en ny Oktroj for Løsøreselskabet, indhentede Kancelliet denne Forsamlings Betænkning⁷⁾. Den kom bl. a. til at gaa ud paa⁸⁾, at der burde paalægges Møbelassurancen en forholdsvis Andel i Udgifterne til Brandvæsenet. Da heller ikke denne Henvendelse førte til det ønskede Resultat, og Kancelliet endog svarede⁹⁾, at det fandt det unødvendigt at forelægge Kongen Sagen, forsøgte Brandforsikringen som sidste Udvej en direkte Henvendelse til Kongen¹⁰⁾, der imidlertid resolvede, at det skulde have sit Forblivende ved Bestemmelsen fra 1825¹¹⁾. Ti Aar senere syntes det et Øjeblik, som om Løsøreselskabet paa et begrænset Omraade skulde komme til at deltage i Udgifterne. Anledningen var dets Forslag om, at der i Nikolaj Taarn skulde oprettes en fast Brandvagt, hvortil det erklærede sig villigt at bære sin Del af Bekostningen. Kjøbenhavns Brandforsikring greb selvfølgelig straks til og udtalte¹²⁾ sin Paaskønnelse af, at »Varecompagniet ved denne Lejlighed har viist sin Beredvillighed til at bidrage med til Bestridelsen af Brandvæsenets Udgifter«. Alligevel blev det ikke til noget. Den nedsatte Kommission gjorde opmærksom paa Selskabets store Erstatningsudgifter og nøjedes med at udtale sin Forventning om, at »Compagniet, naar det igjen er kommet til Kræfter, vil, efter dets tidligere Tilsagn, give et aarligt Bidrag til Bestridelsen af Udgifterne ved de nye Brandvagter«. Dette Tilfælde indtraadte imidlertid aldrig.

Da Sagen paa ny blev rejst i 1863, var Forholdene anderledes end tidligere. Manglerne i Brandvæsenets Organisation var efterhaanden bleven alt for aabenbare, Klagerne for stærke til, at man kunde lade sig nøje med Smaaforbedringer. Byens Udvikling krævede, at dens Slukningsvæsen fik en mere tidssvarende Karakter og navnlig, at man forlod den aarhundredgamle Sædvane at kalde Byens Borgere til Deltagelse i Kam-

pen mod Flammerne. Der blev derfor d. 31. Oktober 1863 nedsat en Kommission for at fremsætte Forslag om en gennemgribende Reorganisation af Brandvæsenet. Ved samme Lejlighed skulde den overveje Spørgsmaalet om Udgifternes Afholdelse¹⁾.

Med dette Kommissorium var der givet Brandforsikringen Anledning til at gøre sine Synspunkter gældende.

I den første Tid var der forskellige Meninger om, hvorledes det skulde ske²⁾. Flere af de Deliberationskommitterede var stemt for at

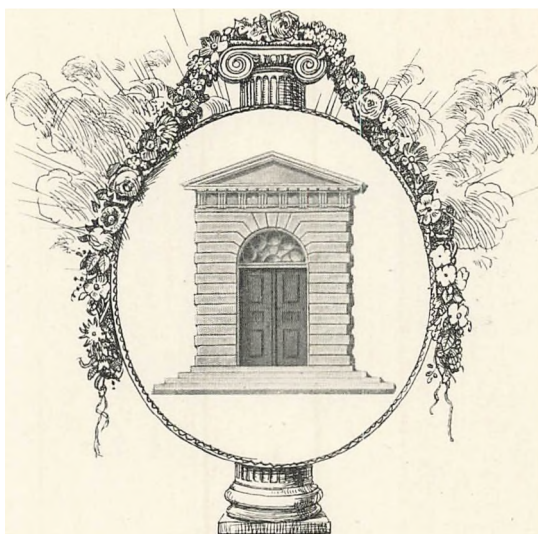

119. Sprøjteprøve paa Kongens Nytorv. ca. 1865. Fotografi.

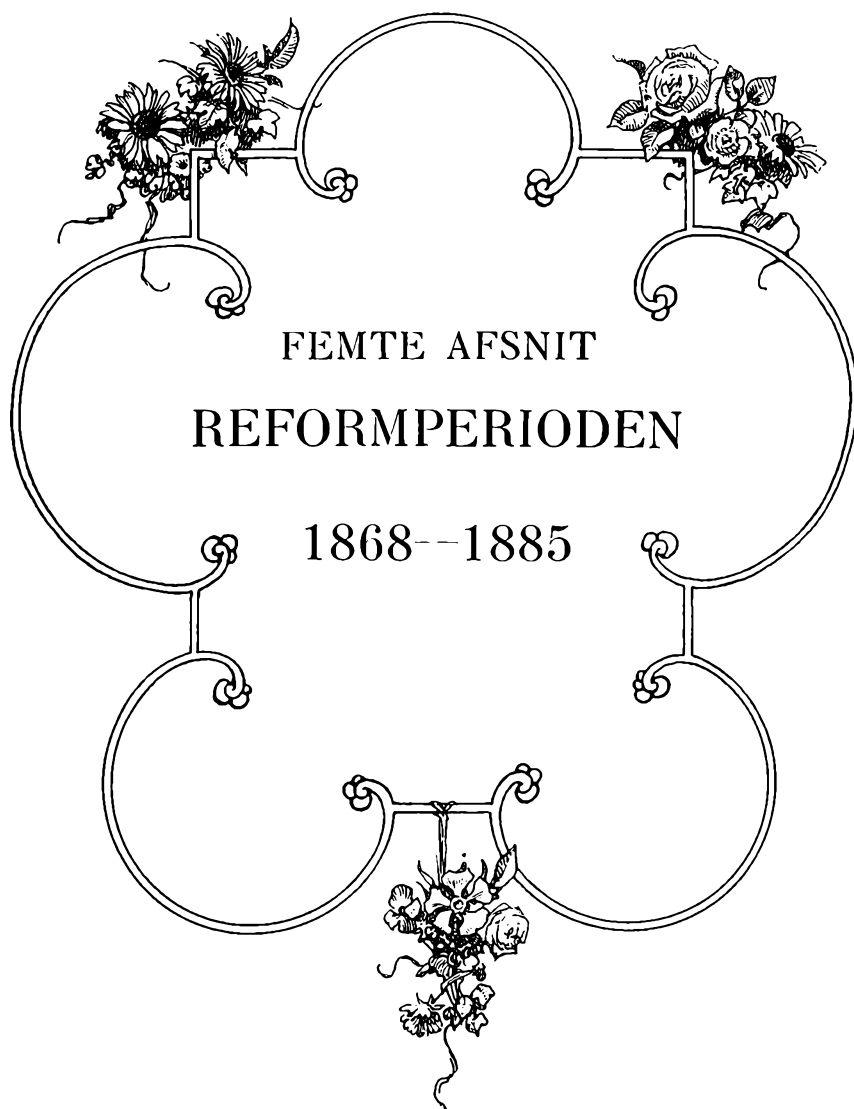
blive staaende ved den tidligere fremsatte Paastand, at ogsaa Løsøreselskabet skulde bidrage til Brandvæsenets Udgifter. Efterhaanden blev man dog enig om at forlade dette Standpunkt og i Stedet for anbefale at vende tilbage til Ordningen fra Tiden før 1825³⁾. For Muligheden af en saadan Bestemmelse frembød der sig et vigtigt Holdepunkt. Under Forhandlingerne om Loven om Brandpolitiet paa Landet var der bleven fremsat Forslag om, at den almindelige Brandforsikring skulde udrede de dermed forbundne Udgifter. Regeringen havde imidlertid afvist Sagen og gjort gældende, at den ikke saa nogen Grund til, at de assurede, som ved deres Præmie betalte den Sikkerhed, der ydedes dem gennem Assurancen, ogsaa skulde betale for dem, der intet bidrog dertil⁴⁾. Di-

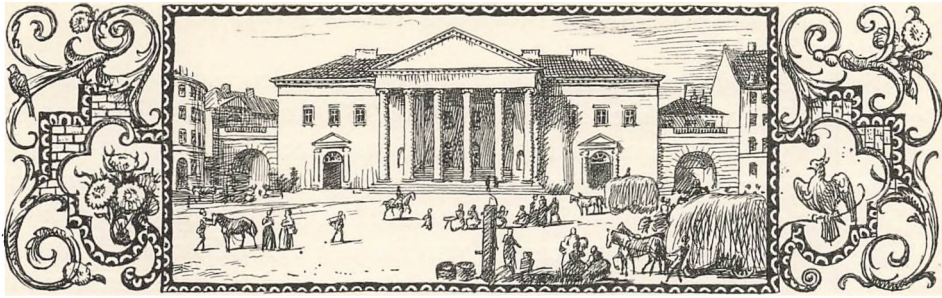
reaktionen saa her en Mulighed for at faa sit Ønske opfyldt, forberedte Sagen omhyggeligt og kunde d. 14. April 1864 overgive Justitsministeriet en omfangsrig Skrivelse, der var forfattet af Algreen-Ussing og præget af al den Klarhed og Skarpsindighed, hvorover han raadede.

Til noget direkte Resultat førte den dog ikke. Forhandlingerne om Brandvæsenets Ordning trak i Langdrag, og andre Forhold blev draget ind i Drøftelsen. Da Loven om Kjøbenhavns Brandvæsen d. 15. Maj 1868 blev underskrevet af Kongen, nøjedes den ikke med paa Slukningsvæsenets Omraade at bryde nye Baner. Den havde samtidig paa vigtige Punkter omformet Grundlaget for Kjøbenhavns Brandforsikrings Virksomhed.

KOMMISSORIET af 31. Oktober 1863¹⁾ var ikke alene af Interesse for Kjøbenhavns Brandforsikring, fordi det stillede en tidssvarende Reform af Hovedstadens Brandvæsen i Udsigt, men navnlig fordi det tillige indeholdt et Par Punkter, der direkte angik Interessentskabet, nemlig dets Afholdelse af Udgifterne til Slukningsvæsenet samt Spørgsmaalet om Forstædernes Indlemmelse i Byens Brandassurance. Det lykkedes imidlertid hurtigt Kommissionens Formand Algreen-Ussing at faa de øvrige Medlemmer til at dele hans Syn paa sidstnævnte Sag. Da Betænkningen d. 26. August 1866 blev afgivet, erklærede den det for »indlysende«, at Udvildelsen af Brandforsikringens territoriale Omraade var uden Forbindelse med Kommissionens Hovedopgave og desuden vilde støde paa »uoverstigelige Vanskeligheder«. Hverken Ministeriet eller Rigsdagen følte sig foranlediget til at protestere herimod.

Forhandlingerne inden for Udvalget og paa Rigsdagen²⁾ kom derefter til at samle sig om Spørgsmaalet om Udgifternes Afholdelse. For Brygger Jacobsen³⁾ og Borgmester Larsen⁴⁾ var Omkostningerne ved Brandvæsenet en kommunal Byrde, der burde afholdes gennem en direkte Afgift af Husejerne. Denne Betragtning blev dog snart forladt af Jacobsen og trængte ikke igennem. Det store Flertal var enig om i en eller anden Form at paakalde Forsikringselskabernes Medvirkning og var kun i Tvivl om, hvor vidt Bygningsassurance alene skulde udrede alle Udgifter, eller Løsøreselskaberne burde bære deres Del, samt om man paa denne Maade kunde faa fuld Dækning eller var nødt til at lade Kommunens Kasse yde et Tilskud. Skønt Tanken om Løsøreselskabernes Deltagelse havde mange Tilhængere⁵⁾, blev Resultatet, at Udvalgets Flertal fik sin Vilje, og at det i den ny Brandlov blev bestemt, at der til Dækning af de med Brandvæsenet forbundne Udgifter skulde paalægges alle Stadens Ejendomme, med Undtagelse af Nyholm, et aarligt Bidrag af 4 β pr. 100 Rd. af Taksationsværdien. For Bygninger, der var forsikret i Kjøbenhavns eller Landbygningernes Brandforsikringer, skulde disse Selskaber betale Afgiften, medens alle andre Bygninger, uforsikrede saavel som andetsteds assurerede, selv maatte bære Afgiften. I Stedet for en Udgift, der i de sidste ti Aar gennemsnitlig havde udgjort ca. 48 000

Rd., vilde Kjøbenhavns Brandforsikring i Øjeblikket kun komme til at udrede ca. 33 000.

Vigtigere end denne Ordning var dog en anden Bestemmelse, der blev indført i Loven. Tiden mellem 1850 og 1870 var i mange Henseender behersket af Tilhængerne af den fri Konkurrence og bragte dem i 1857 den store Sejr ved Næringslovens Gennemførelse. Denne Tidsstrømning var hverken gunstig for de to kjøbenhavnske Forsikringsselskabers Monopol eller for Bygningsassurancens Forsikringstvang. Allerede i Løbet af Frederik VII.s Regeringstid var Monopolet saaledes faktisk traadt ud af Kraft for det kgl. oktrojerede kjøbenhavnske Brandassurance-Compagni for Varer og Effekter¹⁾. Det var derfor overflødigt, at Magistraten i Anledning af Tronskiftet 1863 opfordrede Justitsministeriet til ikke at stadfæste dets Oktroj²⁾. Derimod var Forsikringstvangen og Monopolet stadig gældende for Kjøbenhavns Brandforsikring og blev næppe heller følt som nogen Ulempe af Husejerne. Naar Spørgsmaalet om deres Berettigelse blev rejst, skyldtes det alene Teorien om den fri Konkurrence.

Tilskyndelsen udgik fra Magistraten. Samtidig med, at den rejste Spørgsmaalet for Løsøreassurancens Vedkommende, henviste den til Kjøbenhavns Brandforsikring og gjorde opmærksom paa, at »der er Forhold tilstede, som gjøre det ønskeligt, at dens Monopol og andre den tillagte Rettigheder, hvis disse trænge til Fornyelse i Anledning [af] Tronskiftet, ikke faae en saadan uden nærmere Overvejelse«. Inden for Udvalget om Brandvæsenet var Borgmester Larsen og Major Collstrop Tilhængere af Tanken. Flertallet med Algreen-Ussing i Spidsen ansaa det dog ikke en Gang for nødvendigt at imødegaa dem og mente, at en Forandring som den foreslaaede i hvert Fald maatte have Brandforsikringens Samtykke³⁾. Det syntes ogsaa, som om de skulde faa Held til at gennemføre deres Standpunkt. Hverken af Regeringen eller i Landstinget blev Spørgsmaalet genoptaget. Tilhængerne af den fri Konkurrence fandtes imidlertid i Folketinget. Allerede under første Behandling udtalte Bille og Professor Steen sig til Gunst for Monopolets og Forsikringstvangens Ophævelse og stillede ved anden Behandling sammen med Borgmester Larsen og Rimstad et dertil sigtende Ændringsforslag. Det er et Vidnesbyrd om den Magt, som Tanken om Næringsfriheden paa dette Tidspunkt besad, at ingen af Forslagsstillerne i større Udstrækning fandt det nødvendigt at begrunde Ændringen. Hverken hos Justitsministeren eller i Landstinget mødte den nogen virkelig Modstand. Da Loven om Brandvæsenet i Kjøbenhavn af 15. Maj 1868 traadte i Kraft d. 1. August 1870 bortfaldt derfor samtidig Forpligtelsen for Husejerne inden for Kjøbenhavns og Christianshavns Volde til at lade deres Bygninger forsikre i Kjøbenhavns Brandforsikring, og det blev dem tilladt at udtræde af denne ved hvert Assuranceaars Udløb efter 3 Maaneders forudgaaende Opsigelse og med deres Pantekreditorers Samtykke⁴⁾.

Denne Bestemmelse var af den mest indgribende Betydning for Kjøbenhavns Brandforsikring og betød, at dens Stilling var bleven en helt anden end tidligere. Det maatte derfor alvorligt overvejes, om Selskabet med sin nuværende Organisation var i Stand til under de nye Forhold at hævde sig over for opdukkende Konkurrenter. Dets ledende Mand Algreen-Ussing var imidlertid ud fra sit konservative Syn paa Forsikringsvæsenet, der i Aarenes Løb var bleven stadig mere udpræget, overbevist om, at Brandforsikringen i alt væsentligt var, som den skulde være, og paa Forhaand tilbøjelig til at møde ethvert Krav om større Reforme med den skarpeste Modstand. Da Ønskerne om disse ikke udeblev, var Følgen en langvarig Kamp, der gjorde Aarene efter 1868 til Brandforsikringens stormfuldeste Periode.

Oppositionens Fører blev Louis Bramsen, der bl. a. i England havde tilegnet sig en fuldt moderne og rent forretningsmæssig Opfattelse af Forsikringsvæsen og efter sin Hjemkomst paa dette Grundlag havde stiftet »Nye Danske Brandforsikringsselskab«. Han var en haardnakket Modstander af ethvert Monopol og krævede nu^{*)}, da han som Husejer var Interessent i Kjøbenhavns Brandforsikring og var bleven valgt til Kommitteret i Vester Kvarter, at Selskabet skulde undergaa en gennemgribende Reformering. I Øjeblikket var det alene et Arnested for »gammel Slendrian og Feilgreb« og ledet uden »den rette Indsigt og Sagkundskab, ja uden Kjendskab til de første Grundsætninger for Forsikringsvæsen«.

Bramsens Grundbetragtning var Ønsket om helt at berøve Brandforsikringen Karakteren af offentligt Institut og i alle Henseender lægge de samme Principper til Grund for dens Virksomhed, som man benyttede i de private Aktieselskaber. Deri laa først og fremmest Kravet om, at Forholdet mellem de forsikrede og Interessentskabet fra begge Sider skulde være fuldkommen frivilligt. Den lovmæssige Forsikringstvang for Husejerne var ganske vist borte; tilbage var imidlertid Selskabets Forpligtelse til at optage enhver Ejendomsbesidder, der ønskede sin Bygning assureret. Dette var urimeligt og maatte forandres, saa Brandforsikringen fik Ret til at nægte at tegne nye Forsikringer og eventuelt til at udslette gamle, som den ikke mente at være tjent med²⁾. Vigtigere var det dog, at heller ikke Husejerne var bleven fuldstændig fritstillet. Gennem deres Andel i den opsamlede Formue var de stadig bundet til Selskabet og vilde vedblive at være det, saa længe man ikke fastsatte, at enhver Husejer, der ønskede at udtræde af Interessentskabet, kunde faa sin Andel i Formuen udbetalt³⁾. Til Gengæld og i Konsekvens med denne de forsikredes Ejendomsret til en Del af Formuen krævede han, at tiltrædende Interessenter skulde indbetale deres Procentandel for til

---

*) I en Pjece: Forslag til Generalforsamlingen i Kjøbenhavns Brandforsikring Maj 1868.

Gengæld at faa Ret til Fritagelse for Præmie og Dividende sammen med de ældre Medlemmer¹⁾.

Ved disse Forandringer blev Selskabet og dets Interessenter frit og uafhængigt stillet. Hvis dette imidlertid ikke skulde medføre, at Brandforsikringen bukkede under i Kampen mod Konkurrenterne, var gennemgribende Reformer en Nødvendighed. Bramsen krævede derfor ogsaa, at Selskabet skulde byde de assurerede større Sikkerhed end hidtil og fastsætte Betalingen derfor efter rimeligere Regler.

Interessenternes Sikkerhed vilde i høj Grad betrygges, naar Brandforsikringen nægtede at overtage de særlig store Risikoer og nedsatte Maksimum fra 200 000 Rd. til 100 000, som Direktionen dog undtagelsesvis skulde have Ret til at begrænse til 50 000, og omvendt, naar Forsikringsobjektet var meget godt, forhøje til 200 000 Rd. Rigtigere vilde det dog være, om man til Udgangspunkt valgte Middelstørrelsen af samtlige i Brandforsikringen indtegnede Ejendomme eller ogsaa lod Maksimum blive afhængig af, hvor vidt man vilde lade Forsikringssummens Størrelse faa Indflydelse paa Præmien²⁾. Først og fremmest gjaldt det imidlertid om at forøge Reservefondet og sætte det i Forhold til Risikoens Størrelse og Spredning³⁾. Naar dette var opnaaet, kunde man altid tilstaa Præmiefrihed, der dog straks skulde ophøre, naar et Aars Udgifter oversteg Renten af Formuen.

Et passende Fond kunde tilvejebringes, saafremt Brandforsikringen paalagde Husejerne at indbetale de 4 β, som Selskabet skulde udrede til Brandvæsenet, naar det fastsatte en rimelig Præmie, samt, hvad der var Hovedsagen, lod den være afhængig af Forsikringsobjektets Brandfarlighed. Det faldt ikke Bramsen vanskeligt at eftervise, at denne Forandring maatte blive en nødvendig Følge af Forsikringstvangsens Ophævelse og betegne en Reform, som man overalt i Udlandet var kommet ind paa.

Efter Bramsens Opfattelse burde det ikke være Maalet at byde den lavest mulige Præmie. Tværtimod, den gensidige Forsikring og det solidariske Ansvar rejser Fordringen om, at ingen skal være billigere forsikret i Selskabet, end man kan blive det andetsteds⁴⁾. Dette betød dog ikke, at Brandforsikringen skulde kræve en lige saa høj Præmie som Konkurrenterne. Den billige Administration, der var en Følge af det begrænsede Virksomhedsomraade, og den opsamlede Formue var Omstændigheder, der gjorde det forsvarligt, at Brandforsikringen holdt sin Præmie ca. 20—25% under de andre Selskabs⁵⁾. Dette gjaldt det almindelige Præmieniveau; Hovedsagen var imidlertid Tariffen, der i videst mulige Omfang burde afpasses efter Brandfaren. Udlandets Forhold frembød i den Henseende gode Forbilleder⁶⁾ og lærte, at Bygning og Løsøre som Regel var underkastet omtrent samme Betingelser, at Maskiner og andre faste Genstande derimod ansaas for betydelig mere

brandfarlige end de Bygninger, hvori de var anbragt, og endelig at man ved Overtagelsen af gode Risikoer var villig til at binde sig for længere Tid, for daarlige i Reglen kun for eet Aar ad Gangen. Med Hensyn til Tarifiklassifikationen anbefalede Bramsen¹⁾ 10 Klasser med en Præmie, stigende fra 1⁰/₁₀₀ (maaske ³/₄⁰/₁₀₀) til 20⁰/₁₀₀. Første Klasse kunde indeholde isoleret beliggende grundmurede Pakhuse uden Ildsted og uden brandfarlige Varer, samt grundmurede Beboelseshuse, der ikke rummede nogen som helst industriel Virksomhed. De sidste 5 à 6 Klasser skulde omfatte Ejendomme med Værksteder og Maskiner, den 10. Vindmøller. Bramsen vilde imidlertid ikke alene have Præmien fastsat under Hensyn til Forsikringsobjektets egen Brandfarlighed, men fandt det ogsaa rimeligt, at man afpassede Præmien efter det Kvarter, hvori Bygningen var beliggende og navnlig tog Hensyn til den særlige Fare, som var til Stede, naar der i en Naboejendom fandtes Maskiner.

Ved Opstillingen af dette Program havde Louis Bramsen sat de fleste af de Spørgsmaal paa Dagsordenen, der maatte tages under Overvejelse ved en Reform af Kjøbenhavns Brandforsikring. Lad være, at de i meget var forfattet ud fra Doktrinen om fri Konkurrence og ikke tog Hensyn til, at det i et Selskab med den historiske Udvikling som den kjøbenhavnske Bygningsassurances hverken var rimeligt eller nødvendigt med et Slag at omforme det efter de samme Synspunkter, som man anlagde i rent forretningsmæssig drevet private Selskaber. I mange Henseender var det dog et Varselsraab i rette Tid og fik navnlig Betydning ved saa stærkt, som det skete, at hævde Nødvendigheden af at lade Forsikringstvangens Ophævelse ledsage af Indførelsen af en Præmietarif. Naar dette blev Tilfældet, skyldtes det ikke mindst den Energi, med hvilken Bramsen kæmpede for sine Anskuelser.

Hos Direktionen mødte han afgjort Modstand. Endnu samme Aar, som Bramsen traadte frem og i sin Pjece udviklede sit Reformprogram, svarede Direktionen med et lille Skrift*), der dannede et Modstykke til Bramsens og viser, at Direktionen ganske savnede Forstaaelse for, at der med Forsikringstvangens Ophævelse var indtraadt en Forandring i Selskabets hele Stilling. Først og fremmest var det efter dens Opfattelse²⁾ et fuldstændigt Fejlsyn, at Kjøbenhavns Brandforsikring var eller skulde blive et privat Assuranceselskab³⁾. Den var stadig et offentligt Institut, der var sanktioneret af Staten, og havde faaet sine Forhold ordnet ved Love og kongelige Anordninger. Regeringens deraf følgende Tilsynsret kunde saa meget mindre tænkes opgivet, som der i Selskabet var forsikret offentlige Bygninger til en Værdi af omtrent 15 Mill. Rd. I Forholdet til Interessenterne var der ved Loven om Brandvæsenet indtraadt den For-

---

*) Kjøbenhavns Brandforsikring for Gaarde og Huse. En oplysende Fremstilling... af Brandforsikringens Direktion. 1868.

andring, at det var blevet dem tilladt at udtræde af Selskabet. Derimod havde de stadig bevaret deres Ret til at kræve deres Ejendomme assureret der. At Brandforsikringen skulde kunne udstøde farlige Risikoer, var derfor lige saa urimeligt, som at de udtrædende skulde have erstattet deres Bidrag til Fondet. Det var ulovligt, om Brandforsikringen vilde vælte Afgiften til Brandvæsenet over paa Husejerne og tillige meningsløst, da Bidraget vilde blive mindre end tidligere, og til Skade for Selskabet, som Husejerne i saa Fald kunde blive mere tilbøjelige til at træde ud af.

Indtil dette Punkt lod Direktionens Uvilje mod Reformen sig forklare. Derimod var det dristigt, naar den haardnakket afslog at indføre en Præmietarif, og begrundede det med Interessenternes Ret til »ikke at underkastes et forskjelligt, paa et blot Skjøn beroende Præmiesystem, til ikke at berøves den Lettelse i og Fritagelse for at svare Præmie, som efter det kontraktmæssige Forhold, hvorpaa den hviler, er i Overensstemmelse med den bestaaende Lovgivning«. Dernæst skildredes det, hvorledes Præmietariffen ikke alene vilde komme til Anvendelse paa nyopførte Ejendomme, men ogsaa paa de i Øjeblikket forsikrede, der saaledes vilde blive ganske vilkaarlige Paabud underkastet. Interessenterne vilde derfor næppe være tilbøjelige til at lytte til Bramsens Forslag om Præmietarif. Ligesaa fuldstændigt afviste man hans andre Forslag. Advarslene mod de store Risikoer søgtes modbevist ved en statistisk Opgørelse, der viste, at der for Assurancesummer fra 80 000 Rd. og derover i de sidste 25 Aar var bleven betalt i Præmie 173 580 Rd., i Brandskadeerstatninger 110 400. Der var derfor ingen Grund til at vedtage Bramsens Forslag, hvis Gennemførelse kun vilde kaste disse store Risikoer i Armene paa de private Selskaber. I Spørgsmaalet om Forsikring af faste Genstande mod Brand- og Eksplosionsskader anvendte Direktionen en dobbelt Fremgangsmaade. Paa den ene Side mindede den om, at det i denne Sag havde været Interessenterne, der mod Bestyrelsens Ønske havde fremtvunget den lave Præmie, og paa den anden Side fremhævedes det, at Fabrikvirksomheden ikke spillede den Rolle i Hovedstaden, at der var Fare for saa store Ulykker, som Bramsen havde udmalet. Disse hørte alene »til de Fantasiestykker, som man kan stille op som Skræmmebilleder for lettroende, men som aldeles ikke svare til Virkeligheden«.

Skønt Direktionen paa alle Punkter var en Modstander af Bramsens Planer, følte den sig dog ikke stærk nok til at anbefale de Kommitterede uden videre at nedstemme hans Forslag. Da han fremsatte dem paa Generalforsamlingen d. 14. Maj 1868¹⁾, foretrak den tilsyneladende at bøje af og foreslog at nedsætte et Udvalg til deres Behandling. Dets Medlemmer blev fire af de Kommitterede — Borgmester Gammeltoft, Tømmermester Kayser, Brygger J. C. Jacobsen og Grosserer Bramsen — een af Direktionen: Algreen-Ussing, samt to af de Deliberationskommitterede: Grossererne A. N. Hansen og le Maire. Algreen-Ussing blev For-

mand. Nedsættelsen af dette Udvalg kom til at danne Epoke i Kjøbenhavns Brandforsikrings Historie¹⁾.

Dets Opgave var overordentlig vanskelig. Ikke blot hørte de Spørgsmaal, det skulde behandle, til de besværligste inden for Brandassurancens Teknik. Værre var det, at flere af Medlemmerne sagligt stod paa saa udprægede Yderstandpunkter, at det paa Forhaand maatte synes umuligt at slaa Bro imellem dem. Dertil kom, at der hurtigt udviklede sig en stærk personlig Animositet mellem Bramsen og Algreen-Ussing, som ikke mindst skyldtes, at den første søgte at benytte den Omstændighed, at hans Modstander ikke var Interessent i Selskabet, til at frakende ham Ret til at være Direktør og saaledes slaa Grunden bort under ham²⁾.

Under disse Forhold kunde Forhandlingerne kun skride langsomt frem. Begge Parter udviklede i omfangsrige Betænkninger deres principielle Standpunkter og viste længe ingen Tilbøjelighed til Indrømmelser. Efterhaanden fremgik det dog, at Algreen-Ussing var ene om uforandret at ville bevare den gamle Ordning. Saavel Brygger Jacobsen som Grosserer A. N. Hansen krævede Reform, om end langt mindre vidtgaaende end Bramsen. Den første³⁾ havde endnu ikke paa dette Tidspunkt dannet sig den udprægede Opfattelse af et Assuranceselskabs Opgave og Stilling, som han senere naaede til, men indrømmede, at det kunde være tilraadeligt at forøge Reservefonden f. Eks. til $2\frac{1}{2}\%$ af den samlede Risiko. Da det for Husejerne var bedre i længere Tid at svare en fast om end noget højere Præmie end pludselig, naar store Ulykker stødte til, i Kraft af Gensidigheden at skulle udrede ekstraordinære Bidrag, anbefalede han at bevare den i 1859 forøgede Afgift. Han krævede imidlertid, at Forandringer for de nuværende Interessenters Vedkommende burde være afhængig af Regeringens Samtykke for derigennem at skaffe dem en Garanti mod de Vilkaarligheder, en tilfældig Svingning i Stemningerne kunde give Anledning til. I Spørgsmaalet om en Præmie-tarif var han ligesaa forsigtig og advarede imod at paalægge nogen af Selskabets nuværende Forsikringer forøgede Byrder. Anderledes stillede Sagen sig for de senere tilkommende, over for hvis Ejendomme der var Grund til ved Præmiens Fastsættelse at tage Hensyn til enkelte konstante Forhold. Bramsens Forslag forekom ham dog ogsaa i denne Henseende »aldeles upraktisk og ubrugbart«.

A. N. Hansen gik noget videre end Brygger Jacobsen og anbefalede⁴⁾, at Brandforsikringen skulde søge at opnaa fuldkommen Frihed til at fastsætte Præmien samt Tilladelse til i særlige Tilfælde at opsigte løbende Forsikringer. Uden en saadan Bestemmelse frygtede han, at Selskabet skulde blive uheldigere stillet end dets Konkurrenter, og han foretrak den frem for Genforsikring, der i et solidarisk Selskab vilde volde Vanskeligheder ved at gøre det afhængigt af Reassurandørerne, og naar disse var udenlandske, af de paagældende Landes Lovgivning.

Skønt saavel Brygger Jacobsens som A. N. Hansens Forslag indeholdt Indrømmelser til begge Sider og maatte synes egnet til Forhandlingsgrundlag, var det dog længe umuligt at naa et Resultat. Bramsen og Algreen-Ussing stod stadig lige skarpt over for hinanden. Der behøvedes aabenbart et Uvejr, der kunde klare Luften. Det brød løs i Mødet d. 13. Marts 1869, da der under Forhandlingerne om Præmiesystemet opstod »en Divergens« mellem Bramsen, Jacobsen og Gammeltoft, som endte med, at de to sidste opgav deres Pladser som Medlemmer af Udvalget og forlod Forsamlingen. I de officielle Frasingelser af Hvervet angav Gammeltoft »Sømmelighedshensyn« som Aarsagen¹⁾, Jacobsen, at han »ikke længere var istand til at deltage i Forhandlingerne«²⁾. Efter denne Sprængning faldt Sindene foreløbig til Ro. Selv om Brygger Jacobsen ikke i nogen særlig Grad havde ægget til Modsigelse, synes hans Fratræden og de Omstændigheder, der knyttede sig dertil, at have vakt Forstaaelse for, at det med den hidtidige Forhandlingsmaade vilde være umuligt at naa et Resultat. Dertil bidrog, at to nye Medlemmer, Sadelmagermester Olsen og Overretsprokurator Berggreen, der stod uden for de hidtidige Stridigheder, afløste de udtraadte³⁾, medens de to Hovedmodstandere Bramsen og Algreen-Ussing fra nu af holdt sig lidt mere i Baggrunden. Under disse Forhold gik Førerskabet inden for Udvalget over til Grosserer A. N. Hansen. Det blev ogsaa ham, der fandt den farbare Vej fremad ved sit Forslag om, at Udvalget skulde begrænse sit Arbejde til at foreslaa Hovedtrækkene i den fremtidige Ordning, men overlade nye Mænd at udarbejde Enkelthederne. Denne Fremgangsmaade mødte almindelig Tilslutning. Gennem en Række Betænkninger nærmede Medlemmerne sig Skridt for Skridt til hverandre og syntes paa Veje til at kunne enes om en fælles Indstilling.

Da gjorde Algreen-Ussing et sidste Forsøg paa at standse Udvalgets Arbejde. D. 19. Oktober 1869 gav han Udvalget Meddelelse⁴⁾ om, at Direktionen til den paafølgende 28. Oktober havde sammenkaldt en Generalforsamling og paa den havde til Hensigt at foreslaa, at den i 1859 vedtagne Tillægspræmie paa $\frac{1}{2}\%$ skulde bortfalde⁵⁾. Dette var ikke blot at foregribe Udvalgets Afgørelse, men tillige et Paaskud til at udsætte dets Møder. Umiddelbart efter benyttede han en Klage fra Bramsen til Justitsministeriet om Lovligheden af hans Direktørvalg til et nyt Skridt i samme Retning og erklærede, forinden Afgørelsen var faldet, at ville indstille Sammenkomsterne⁶⁾. Disse Forsøg var han dog ikke i Stand til at gennemføre. Ved den anden Udsættelse lod Medlemmerne ham vide, at de foretrak at finde sig i hans Fraværelse frem for at udsætte Afgørelsen og desuden fandt det heldigst for Sagens videre Fremme, om han nedlagde sit Hverv som Formand⁷⁾. Nu var hans Modstand brudt. Da Justitsministeriet havde erklæret hans Valg for lovligt, benyttede han denne Omstændighed til atter — som Formand — at give Møde. Han var dog

bleven træt af Kampen og havde en Følelse af, at Grunden gled bort under hans Fødder. Paa Generalforsamlingen d. 16. Marts 1870 nedlagde han sit Hverv som Direktør¹⁾. Han havde da i næsten 29 Aar været Brandforsikringens ledende Mand, ofret den al sin samvittighedsfulde Flid og udført et Arbejde, der i mange Henseender havde været til dens Gavn.

En Maaned forinden denne Begivenhed fandt Sted, havde Udvalget afsluttet sine Møder og paa Grundlag af A. N. Hansens Forslag affattet en Betænkning, der for de fleste Punkters Vedkommende havde været i Stand til at samle alle Medlemmerne, ogsaa Algreen-Ussing²⁾.

Udvalgets Flertal havde ikke indladt sig paa Bramsens Teorier om at stille Brandforsikringen og dens Interessenter saa frit over for hinanden, at disse, for at bevare deres Andel i Formuen, ikke en Gang behøvede at blive i Selskabet. Tømmermester Kayser var ene om at anbefale, at Besidderen af en Ejendom, for hvilken der i Præmie var indbetalt $2\frac{1}{2}\%$ af Forsikringssummen, ved Udtrædelsen skulde have Ret til at faa godtgjort den paa hans Bygning faldende Andel af Grundfondet. Derimod indrømmede det samlede Udvalg, at der ved Forsikringstvangens Ophævelse for Husejerne var indtraadt en saadan Forandring, at Selskabet burde ansøge Regeringen om Tilladelse til — med Appel til Justitsministeriet — at afvise nye Forsikringer, der maatte anses for ufornelige med Interessenternes Tarv. Naar man ikke vilde have denne Tilladelse udstrakt til ogsaa at gælde de tidligere Interessenter, var det, fordi man mente, at enhver, der tegnede Assurance i et gensidigt Selskab, med Rette maatte forudsætte, at Forsikringen ikke vilde blive ham opsagt, saa længe han overholdt Reglerne. Dog skulde Selskabet have Ret til at opsige Assurancer for det Beløb, hvormed Forsikringssummen paa en enkelt Ejendom oversteg det fastsatte Maksimum. Udvalget foreslog at sætte dette til 120 000 Rd., men tilføjede, at Forsikringer paa indtil 200 000 i Reglen ikke burde opsiges, naar de paagældende var villige til at betale en nærmere fastsat Tillægspræmie. Paa et Par andre mindre væsentlige Punkter havde Udvalget været enig om at forme lige saa bestemte Forslag; det ene gjaldt Bestemmelsen om Interimsforsikring, for hvis Anvendelse det ogsaa for Fremtiden skulde være en Forudsætning, at Bygningen, naar den var færdig, vilde blive assureret i Selskabet. Desuden skulde den foreløbige Assurance altid gælde hele Værdien af den fuldt opførte Ejendom. Endelig anbefalede man med Hensyn til Anbringelsen af Brandforsikringens Formue, at der for denne kom til at gælde de samme Regler som for Udlaan af umyndiges Midler.

Derimod havde Udvalget ikke kunnet enes om Forslag til Forandring af Reservefondet. Flertallet foretrak indtil videre at se Sagen an, hvorimod Kayser og Algreen-Ussing ansaa det for nødvendigt allerede nu at faa nye Bestemmelser truffet og fremsatte et Forslag, hvis Hoved-

træk blev optaget i de endelige Bestemmelser. Foruden Reservefondet var der ogsaa andre Forhold, om hvilke det ikke havde været Udvalget muligt at naa til en samlet Indstilling. Dette var først og fremmest Tilfældet med Reglerne for Tillægspræmien. Dog var det et betydningsfuldt Resultat, at samtlige Medlemmer kunde underskrive en Indstilling, der indrømmede Nødvendigheden af at indføre en Tarif og tillige var klar over, at Tillægspræmierne hverken kunde opnaa Præmiefrihed eller komme til at deltage i ekstraordinære Tilskud. I Sammenligning dermed havde det mindre at sige, at man heller ikke havde kunnet samles om Forslag til Forandring i Reglerne for Maskinforsikring, derunder Spørgsmaalet om Eksplosionsskade, om Forandring i Bestyrelsens Sammensætning, om et nyt Forretningsregulativ og endelig om Indførelse af Kontrol med Anvendelse af Selskabets Midler. Om Tillægspræmie og om Maskinforsikring anmodede man Direktionen om at fremkomme med Forslag; til Afgørelse af de andre Punkter anbefalede man at nedsætte et Udvalg paa fem Interessenter.

Trods sin stormfulde Tilværelse havde Udvalget af 1868 tydeligt paa-peget de Omraader, paa hvilke Reformen var nødvendige. Dets Forslag skulde dog endnu behandles i Direktionen — i Øjeblikket sammensat af Murmester Kornbech, Brygger Jacobsen og Overretsprokurator Berggreen —, af de Deliberationskommitterede, paa Generalforsamlingen og endelig have Justitsministeriets Godkendelse. Paa de fleste Punkter gik det uskadt gennem denne Skærsild¹⁾. De vigtigste Forandringer vedrørte Maksimum, der blev forhøjet til de tidligere 200 000 Rd., og Reservefondet. Da Bestemmelserne herom havde faaet deres endelige Form, fastsatte de en ordinær Bygningspræmie, der skulde udgøre 1 ‰ og svares i 33 Aar. Af denne Aarsafgift skulde aarlig til Reservefondet henlægges 36 β af hver Rd. ordinær Præmie (eller $\frac{3}{8}$ ‰ af Forsikringssummen) samt Rente og Rentes Rente, hvorved Beløbet i det nævnte Aaremaal netop vilde udgøre de $2\frac{1}{2}$ ‰ af Forsikringssummen, der var fastsat som Fondets Størrelse. Kaysers Forslag, at det, som i Stockholm, skulde være Interessenterne tilladt paa een Gang at indbetale de $2\frac{1}{2}$ ‰, var ikke bleven ført igennem. Det eventuelle Overskud skulde henlægges til et Ekstrafond, hvoraf Underballancen i uheldige Aar kunde dækkes, samt, naar dette oversteg $\frac{1}{2}$ ‰, uddeles blandt Interessenterne. Indtraf der saa store Skader, at Reservefondet formindskedes med $\frac{1}{2}$ ‰ eller mere af den samlede Bygningsrisiko, skulde der opkræves en Ekstrapræmie, som dog aldrig uden Generalforsamlingens Samtykke maatte overstige 1 ‰ aarlig. Paa alle disse Punkter opnaaedes saaledes betydelige Fremskridt. Derimod standsedes Tilløbet til Reassurance. I Direktionens Forslag til de Deliberationskommitterede var denne Mulighed bleven antydnet for de særlig store Risikoers Vedkommende og i denne Forsamling bleven yderligere under-

streget som en Forholdsregel, der ogsaa i andre Tilfælde kunde benyttes. Da Sagen imidlertid kom for paa Generalforsamlingen, blev Bestemmelsen under »Capitajn Jacobsens Auspicier« omformet¹⁾, og der blev ikke Tale om Reassurance.

Alligevel havde Kjøbenhavns Brandforsikring ved de opnaaede eller planlagte Reformers faaet Mulighed for ogsaa under de nye Forhold at hævde sin Stilling i Hovedstaden. Bekendtgørelsen af 18. Juni 1870, hvorved de nye Bestemmelser blev offentliggjort, danner derved Udgangspunktet for en ny Tid i Brandforsikringens Historie og er selv det væsentligste Led i dens Omdannelse til et moderne Forsikringselskab.

Endnu stod det imidlertid tilbage at forme Udvalgets Antydninger om yderligere Reformers bestemte Forslag. Til Spørgsmaalene om Præmietariffen og Bestyrelsesforholdene føjede Direktionen som det tredje Punkt en Udvidelse af det lokale Virksomhedsomraade, saa dette kom til at omfatte samtlige paa Kjøbenhavns Grund beliggende Ejendomme. Selskabet ønskede nu, da Algreen-Ussing var fratraadt, at opnaa, hvad det under hans Ledelse gentagne Gange selv havde afslaaet. De to første Spørgsmaal blev paa Generalforsamlingen d. 7. April 1870 overgivet et Udvalg, bestaaende af 5 Medlemmer, deriblandt Berggreen, Louis Bramsen og Kayser. Dets Betænkning af 8. November 1870 blev derpaa underkastet den sædvanlige Behandling og udgik med nogle Ændringer, der skyldtes Justitsministeriet, og efter at være godkendt af Kongen d. 4. Marts 1871, som Bekendtgørelse af 11. April s. A.²⁾

Ved dennes Bestemmelser blev der for første Gang taget Hensyn til de assurerede Ejendommers større eller mindre Brandfarlighed og paa Grundlag deraf fastsat forskellige Forsikringsbetingelser. To Forhold var karakteristiske. Dels bekymrede man sig ikke om Byggemaaden, dels saa man høre fra, at en Ejendom ikke blot var truet med Brandfare fra den selv, men ogsaa fra Omgivelserne. Det skulde saaledes ikke medføre nogen Forandring i Præmien, om en Bygning var af Grundmur eller Bindingsværk, om den laa isoleret eller i et tætbygget Kvarter, om den stødte op til et ubeboet Pakhus eller til en Fabrik. I Henseende til Anvendelsen inddeltes Bygningerne i 5 Klasser, for hvilke der var fastsat en Tillægspræmie, stigende fra $\frac{1}{2}\%$ til 1%. Ejendomme, af hvilke der paa Grund af Anvendelsen blev krævet forhøjet Afgift, kunde tillige, hvis de var meget store, komme til at svare en yderligere Tillægspræmie paa en kvart eller en halv Gang Beløbet af den fastsatte Præmie, efter som Assurancen henholdsvis faldt mellem 120 000 og 160 000 Rd. eller mellem 160 000 og 200 000 Rd. Samtidig forhøjede man i Lighed med Reglerne i Landbygningernes Brandforsikring Præmien for Forsikring mod Eksplosionsskader. Medens man uden særlig Kontingent vilde erstatte Skader, som skyldtes Sprængning af Dampkedler i Andenmands Ejendom, krævede man for at godtgøre Tab paa Bygninger, Maskiner og andre

faste Genstande, der hørte til den Ejendom, hvori Sprængningen fandt Sted, at der skulde tegnes en særlig Assurance, for hvilken der skulde erlægges et Tillæg af 25 % til Brandpræmien for de paagældende Bygninger og Genstande. Tidligere var det 10 % alene af Præmien paa de faste Genstande. Fra disse Bestemmelser var dog undtaget Forsikring af selve Dampkedlerne, som man ikke vilde overtage. Det kan tilføjes, at det som Følge af Indførelsen af Tillægspræmierne blev nødvendigt at udarbejde et Tillæg til Vurderingsmestrenes Instruks¹⁾, der indskærpede dem at optage i deres Forretninger Meddelelser om de brandfarlige Næringsbrug, som Ejendommen rummede, med Tilføjelse af, i hvilke Etager de fandtes, om de var indrettet til Stadighed eller for en kort Tid, om det var egentlige Fabrikker etc. etc.

Den anden Opgave, der var bleven stillet Udvalget, var Omordningen af Brandforsikringens Bestyrelsesforhold. De nye Bestemmelser, der blev Følgen af dets Arbejde, var dels formelle, f. Eks. Forandringen af Betegnelserne Deliberationskommitterede og Kommitterede til henholdsvis Medlemmer af det faste Udvalg og Repræsentantskab, dels Supplementer til ældre, der udformede Forretningsgangen for disse Forsamlinger, og endelig virkelige Realitetsændringer, der angik deres Sammensætning og Valgmaade. Med Hensyn til Direktionen var det af Udvalget bleven anbefalet, at det ene af de tre Medlemmer skulde være administrerende Direktør og oppebære en Løn paa 800 Rd. Dette Forslag blev imidlertid forkastet af de Deliberationskommitterede, der foretrak Kollegialsystemet, og alene gik med til at lade en af Direktørerne fungere som Formand. De vigtigste Reformer angik Repræsentantskabet og det faste Udvalg og tilsigtede i Stedet for Tradition og en Række usammenhængende Generalforsamlingsbeslutninger at sætte en virkelig udarbejdet Forretningsorden og overhovedet bringe Styrelsesforholdene i en fastere Form end hidtil. Man haabede derigennem at skabe friskere Liv og udbrede større Interesse blandt Medlemmerne for Selskabets Anliggender. I Stedet for 120 Kommitterede — 10 for hvert Kvarter — skulde træde et saa stort Antal Repræsentanter, som det samlede Forsikringsbeløb udgjorde Millioner Rigsdaler, dog ikke under 84^{*)}. Hidtil havde de Kommitterede beholdt deres Pladser, indtil de døde, opgav dem eller solgte deres Ejendomme. For Fremtiden skulde de vælges paa 6 Aar. De, der efter de valgte havde flest Stemmer, blev Suppleanter og skulde træde til, naar et Medlem ikke vilde modtage det paa ham faldne Valg, derimod ikke ved Vakancer i Aarets Løb. En Formand og en Næstformand, valgt for eet Aar ad Gangen af Repræsentantskabet, skulde lede dets Forhandlinger. Det faste Udvalg skulde bestaa af Repræsentantska-

*) Berggreen havde foreslaaet at bevare Kvarterinddelingen som Grundlag for Valget.

bets Formand og Næstformand samt af 9 andre Medlemmer og afgaa med Tredjedelen hvert Aar^{*)}).

Tilbage var Spørgsmaalet om Udvidelsen af Brandforsikringens Virksomhedsomraade, saa det kom til at omfatte hele Stadens Grund. Da denne Sag maatte løses gennem Forhandlinger med Justitsministeriet benyttede Direktionen Lejligheden, da det ansøgte om Stadfæstelse paa Indstillingerne fra Udvalget af 1868, til ogsaa at anbefale denne Forandring¹⁾. Man nøjedes med at henvise til den forestaaende Sløjfning af Voldene, der vilde gøre den gamle Grænselinie »ufornuftig«, til den ny Bygningslov og Lov om Brandvæsenet, hvorved Forskellen mellem Byen inden for Voldene og dens Forstæder efterhaanden vilde blive udslettet, og mente derigennem at have begrundet Interessentskabets ændrede Holdning. Brandforsikringen opnaaede dog ikke at faa sit Ønske opfyldt. Paa Tilskyndelse af Repræsentantskabet prøvede Direktionen derefter, om Sagen vilde gaa lettere, naar man indskrænkede sig til de 3 Voldkvarterer. En saadan Løsning mente man i hvert Fald var nødvendig, da flere Ejendomme, som tidligere havde hørt til de indenbys Kvarterer, nu var henlagt under Voldkvartererne, og vilde ikke paalægge Husejerne i de paagældende Kvarterer den mindste Byrde, da Forsikringen var bleven en frivillig Sag. Tværtimod støttede disse Interessentskabets Forslag ved i et Antal af 400 at indgive et Andragende til Justitsministeriet. Heller ikke dette begrænsede Forslag vilde Ministeriet gaa ind paa. Det krævede i hvert Fald, at Kjøbenhavns og Landbygningernes Brandforsikringer skulde virke under lige Vilkaar i de 3 Voldkvarterer, og forlangte derfor, at Brandforsikringen skulde kræve Genopførelsespligt for de Ejendomme i Voldkvartererne, for hvilke den overtog Risikoen. Da Brandforsikringen ikke mente at kunne gaa ind paa denne Fordring, var Sagen dermed strandet. Ved Bebyggelse af det tidligere Fæstningsterræn kunde det imidlertid ske, at en Ejendom faldt ind under begge Forsikringers Omraade. Da en Afgørelse i saa Fald maatte træffes, blev Resultatet efter nye Forhandlinger med Ministeriet, at Repræsentantskabet²⁾ godkendte en Grænse, der var foreslaet af Landbygningernes Brandforsikring, og som fra Kalvebodstrand følger Boulevarden, indtil den bøjer mod Øst og derefter fortsættes i en Linie, der løber Nord om Botanisk Have. Længere naaede man ikke. Det bevirkede ingen Forandring i Justitsministeriets Holdning, at Spørgsmaalet i de følgende Aar atter blev rejst, og at Kjøbenhavns Grundejerforening udtalte sig til Gunst for en Udvidelse af Omraadet, og at Folketinget opfordrede Ministeriet til at fremkomme med Forslag derom.

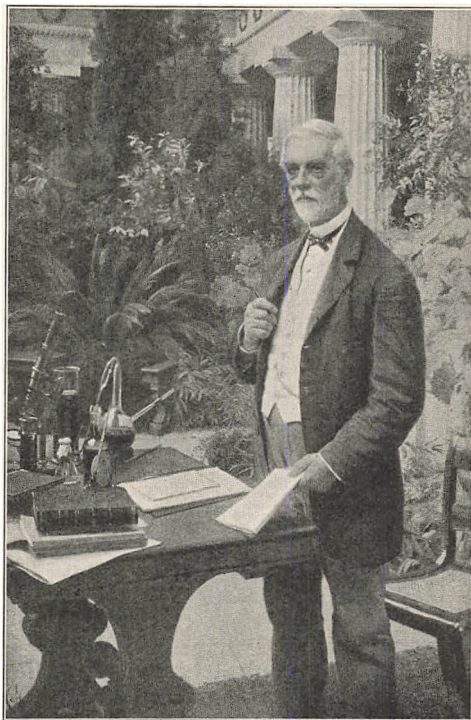
Gennem Reformerne 1870—71 var Kjøbenhavns Brandforsikring blevet i Stand til at møde den Konkurrence, som ved Forsikringstvan-

*) Det faste Udvalg afholdt sit første Møde d. 6. Maj 1871, medens Repræsentantskabet konstituerede sig d. 20. April 1871.

gens og Monopolets Ophævelse stilledes i Udsigt. Den pludselige Maade, paa hvilken de var bleven gennemført, maatte dog paa Forhaand gøre det sandsynligt, at en Revision vilde blive nødvendig. Allerede i 1874 maatte man saaledes omarbejde og fuldstændiggøre Præmietariffen¹⁾. Desuden maatte det snart vise sig, at man i flere Henseender var bleven staaende paa Halvvejen. Til alt dette kom det praktiske Forhold, at det vilde være naturligt at underkaste alle de gældende Love og Vedtægter den sammenfattende Bearbejdelse, der allerede i Anordningen af 17. Juli 1795 var bleven stillet i Udsigt. Øjeblikket dertil var saa meget gunstiger, som der i Selskabets Direktion fandtes Mænd, der i særlig Grad var egnet til dette Værk.

Dette gjaldt navnlig Brygger J. C. Jacobsen, der i disse Aar var den ubestridte Førstemand inden for Brandforsikringen. I lange Tider havde Jacobsen stillet sig ligegyldigt over for Brandassurance og i Tillid til Brandvæsenet endog undladt at forsikre sit eget Bryggeri. Det var dettes Brand, der gav ham andre Tanker og bevirkede, at han kunde ønske at overtage Tillidsposter inden for Københavns Brandforsikring. I de 16 Aar, han var Direktør, kastede han sig da ogsaa med hele sin Energi over Arbejdet. En enkelt Fortjeneste er der særlig Grund til at fremhæve. Kort før 1884 henvendte Regeringen sig underhaanden til Brandfor-

sikringen med Forespørgsel om, hvor vidt den vilde assurere Kristiansborg Slot. Brygger Jacobsen undersøgte Bygningen, men erklærede den for alt for brandfarlig, og sparede saaledes Selskabet for det Milliontab, som Slotsbranden ellers vilde have paaført det. Jacobsen var imidlertid ikke altid nogen let Mand at samarbejde med for hans Kolleger. Disse var Overretsprokurator Herforth, der ved sit praktiske Blik og særlige Kendskab til Kreditforhold blev ham en jævnbyrdig Modstander, og Tømmermester Blom. Af andre Mænd, der i de senere Aar virkede i Brandforsikringens Tjeneste, maa fremhæves Tømmermester Kayser og den bekendte Politiker, Højesteretsassessor Christian Rimestad, der paa denne Tid var Medlem af det faste Udvalg. Selv om han aldrig traadte saa stærkt

120. Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen.

i Forgrunden som Jacobsen og Herforth, sikrede hans Indsigt og Samvittighedsfuldhed ham altid en betydelig Indflydelse, som han anvendte med stor Forsigtighed. Det fortælles, hvorledes han efter Afstemninger i Direktionsmøder paa lange Spadsereture kunde overtænke, hvor vidt hans Standpunkt havde været rigtigt, for, hvis han kom til et andet Resultat, at vende tilbage og forandre sit Votum.

Det blev disse Mænd, der kom til at udarbejde den ny Vedtægt.

121. Kristiansborgs Brand. 1884. Maleri af Otto Bache. Københavns Brandforsikring.

Sagen udviklede sig Skridt for Skridt¹⁾. D. 30. December 1872 var der fra Dispachør Wessely indløbet en Skrivelse²⁾, i hvilken han henstillede til Brandforsikringens Bestyrelse at give Interessenterne mere fyldestgørende Oplysninger om Selskabets økonomiske Forhold, end de hidtil havde modtaget, og desuden ankede over den alt for ringe Gage, 300 Rd., som Direktørerne oppebar for deres Arbejde. Med Rette paaviste han, at dette Honorar stod i Misforhold til det Ansvar, Stillingen medførte, og til det Arbejde, der blev krævet. Fra dette Udgangspunkt antog Sagen hurtig et større Omfang og kom til at dreje sig om Brandforsikringens hele Stilling. Allerede paa det følgende Repræsentantskabsmøde blev det vedtaget at lade det faste Udvalg tage under Overvejelse helt at omorganisere

Brandforsikringens Bestyrelse¹⁾. Inden for Direktionen var Meningerne delte. Overretsprokurator Herforth²⁾ var til at begynde med langtfra overbevist om Nødvendigheden af en Ændring, men naaede efterhaanden dertil og krævede da, at Forandringen skulde svare til Selskabets hele Udvikling fra en offentlig til en kommerciel Institution og tilsigte større Bevægelighed. Hvervet som Direktør havde hidtil været en Tillidspost, hvis Indehavere havde deres væsentligste Arbejde og Fortjeneste andetsteds. I Stedet for ønskede han en Direktion, eventuelt paa 2 Medlemmer, men helst paa 1, der kunde ofre Brandforsikringen sin hele Arbejdskraft og til Gengæld skulde lønnes med 5 à 6000 Kr. Tømmermester Blom vilde endog strække sig til 10 000 Kr.³⁾ Over for denne Betragtning stod en ganske modsat, repræsenteret af Brygger Jacobsen⁴⁾. For ham var Brandforsikringen ikke Forretning, men »en af Staten til det almene Bedste stiftet offentlig Institution, hvis Virksomhed var foreskrevet og begrænset ved Love og Anordninger og derfor uafhængig af Bestyrelsens Driftighed«. Derfor kunde denne Stilling — som han karakteristisk formede det — udføres af Mænd . . ., som sætte en Ære i at overtage et Tillidshverv i Samfundets Tjeneste«. Deres Arbejde var alene at føre Tilsyn ved den daglige Administration, som blev ledet af Kontorchefen. Dertil kom, at den efter hans Opfattelse vigtigste Person inden for Direktionen, det bygningskyndige Medlem, først og fremmest burde være en Mand i en anset borgerlig Stilling, som med Sagkundskab forenede udstrakt Erfaring og praktisk Blik. »Men en saadan Mand faaes ikke for Penge«. Efter Jacobsens Overbevisning vilde det ligefrem være skadeligt for Brandforsikringen at tillægge Direktørposterne saa høj en Gage, at de blev »søgte for Fordelens Skyld«.

Det tilsyneladende saa uskyldige Forslag om Direktørernes Løn var saaledes blevet den Brandfakkell, der paa ny bragte Striden til at blusse op inden for Selskabet og rejste Spørgsmaalet om, i hvilken Grad Brandforsikringen burde anlægge forretningsmæssige Synspunkter. Da de forskellige Vota overbeviste Brygger Jacobsen om Umuligheden af at finde et fælles Grundlag for en fortsat Drøftelse, mente han, at Grunden maatte skyldes Uklarhed over Selskabets hele Stilling og foreslog derfor, at benytte Øjeblikket til at faa tilvejebragt en ny Fundats. Skønt Herforth fandt dette uheldigt, bl. a. fordi han i saa Tilfælde frygtede Lovgivningsmagtens Indgriben, satte Jacobsen sit Forslag⁵⁾ igennem og fik overdraget⁶⁾ det faste Udvalg i Forbindelse med Direktionen og andre, hvem man vilde indbyde, at overveje »hvilke Forandringer i Brandforsikringens Virksomhed i det hele, der maatte være ønskelig«.

De to Direktører, Brygger Jacobsen og Tømmermester Blom, forberedte Drøftelsen ved Udgivelsen af Pjecer*).

*) J. C. Jacobsen: Nogle Bidrag til Oplysning om offentlige Brandforsikringers Ud-

Jacobsens Udviklinger var meget karakteristiske for deres Ophavsmand og giver paa samme Tid hans almindelige Syn paa Brandforsikringsvirksomhed, som de yder Bidrag til de praktisk foreliggende Spørgsmaal. For ham var Brandvæsen og Brandforsikring to Sider af samme Sag: den første tilsigtede at bevare Nationalformuen, den anden at raade Bod paa de Forringelser i den, der skyldtes Ildens Hærgen. Fra dette Udgangspunkt maatte Slukningsvæsenet blive Hovedsagen, som det i første Række gjaldt at forbedre, saa at det altid var paa Højde med de Krav, der blev stillet til det: at være »Ildens Herre«. Paa dette Punkt knyttede Jacobsen Traaden mellem Brandvæsen og Brandforsikring. Uden direkte at formulere Paastanden var det hans Tanke, at Forsikringspræmien burde være en Skat, for hvilken de paagældende sikrede sig ikke alene mod Følgen af Ildsvaade, men ogsaa mod selve denne. Under Henvisning til Stockholm og Prag opkastede han derfor Spørgsmaalet, om det ikke fortjente Overvejelse at lade Selskabet stille en Del af sin aarlige Besparelse til Kommunens Disposition til Foranstaltninger til Brandsikkerhedens Fremme. Fællesskabet mellem Slukningsvæsenet og Erstatningsvæsenet havde ogsaa en anden Konsekvens. Det syntes Jacobsen tvivlsomt, om der var nogen Grund til at opretholde en særegen Korporation af Stadens Grundejere for at faa Brandskaderne erstattet og et Spørgsmaal, om man ikke skulde forene Ledelsen af de Foranstaltninger, hvormed Ildsvaader forebygges og standses, med Om sorgen for deres Erstatning, med andre Ord, om man ikke skulde henlægge Brandforsikringens Bestyrelse under den kommunale Myndighed. I Striden mellem privat og offentlig Brandassurance havde saaledes den sidste, i hvert Fald for Bygningsrisikoens Vedkommende, hans fulde Sympati. Aktieselskaberne var anlagt paa Forretning; de offentlige Brandforsikringer var derimod permanente »Samfundsanstalter«, oprettet ikke alene for at betrygge Husejerne, men ogsaa af Hensyn til den for Samfundet uundværlige Kredit.

Den samme Forening af teoretisk Vidsyn og Sans for praktiske Enkeltheder, der præger alle Sider af Jacobsens Virksomhed, viser sig ogsaa i Pjecerne om Københavns Brandforsikring i Omtalen af de egentlige Forsikringsspørgsmaal. Dette var ikke mindst Tilfældet med hans Stilling til Præmietariffen, hvis Nødvendighed han indrømmede, om end med en Beklagelse af, at man havde maattet opgive »det humane Lighedsprincip«. Paa den ene Side advarede han mod udviklede Kombinationer, der vilde vække Misfornøjelse og medføre en vidtløftig Administration, paa den anden Side kunde han dog tænke sig at dele

---

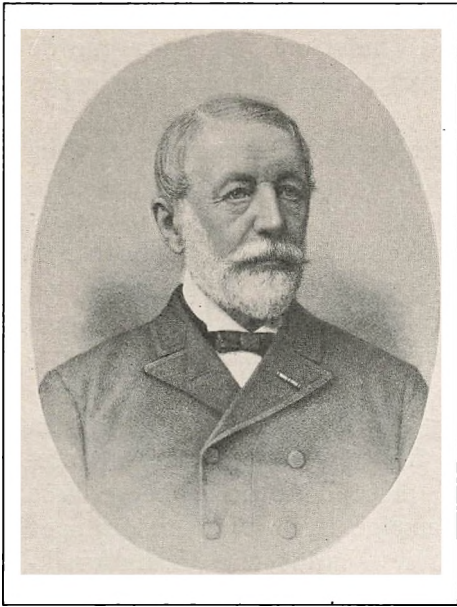
vikling og nuværende Standpunkt i andre Lande til Sammenligning med Københavns Brandforsikring. 1880 og Indlæg i Sagen Actie-Brandforsikrings Compagnier contra offentlige Brandforsikrings Institutioner. Januar 1881. — J. A. Blom: Antegnelser til J. C. Jacobsen: Nogle Bidrag . . . 1880.

Bygningerne i 3 à 4 Klasser efter Bygningsmaaden og i 4 eller 6 efter Benyttelsen med en Minimumsafgift paa $\frac{1}{2}$ à $1\frac{0}{100}$ og et Maksimum paa $10\frac{0}{100}$. I Spørgsmaalet om Reassurance var Jacobsen udpræget konservativ. Dette hang sammen med hans Selvstændighedsfølelse, der oprørtes ved Tanken om, at Københavns Brandforsikring skulde blive afhængig af Reassurandørerne, eller, som han udtrykte sig, synke ned til at blive disses Agent. Det maa dog tilføjes, at han under de følgende Forhandlinger stillede sig noget mere imødekommende paa dette Punkt.

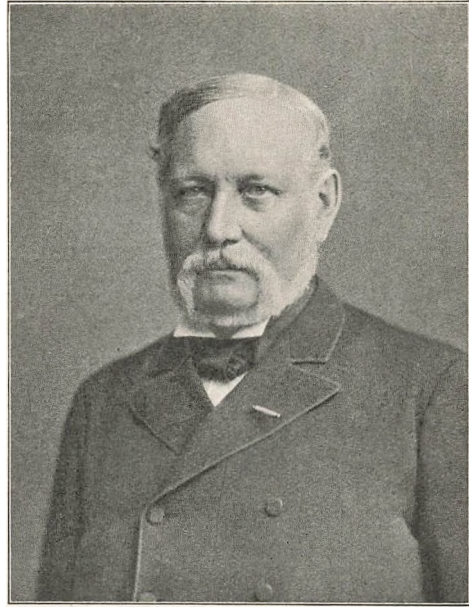
Tømmermester J. A. Blom repræsenterede et Standpunkt, der var Jacobsens ganske modsat. Efter hans Overbevisning maatte Striden: Tvangsforsikring i solidariske Societeter kontra Aktieselskaber »i vor oplyste Tid« være udkæmpet og endt med de sidstes Sejr. Det var ikke med Urette, naar han i den Henseende pegede paa, at det var Aktieselskaberne, som i forsikringsteknisk Henseende var gaaet i Spidsen og efterhaanden havde tvunget Societeterne til at følge deres Eksempel. Det var dog kun undtagelsesvis, at Blom indlod sig paa disse almindelige Synspunkter. I Hovedsagen nøjedes han med at sætte Spørgsmaalstegn ved Jacobsens forskellige Beregninger samt over for sin Modstanders stærke Fremhæven af Slukningsforanstaltningernes Fremskridt at henvise til det farlige i hans Lære. Saavel i dette Spørgsmaal som i Modstanden imod at inddrage Brandforsikringen under Københavns Kommune var han i Overensstemmelse med Herforth¹⁾. Blom lagde imidlertid i første Række Vægten paa de praktiske Spørgsmaal og søgte saa meget som muligt at faa Forsikringsreglerne omformet i Lighed med de private Selskabers. Hans Kritik paa disse Punkter nærmede sig saa stærkt til Louis Bramsens, at Jacobsen endog kunde paastaa, at denne stod bag hans Paastande. Ligesom Bramsen var Blom en Modstander af Kontingentfriheden, ivrede imod, at Brandforsikringen betalte Husejernes Afgift til Brandvæsenet, og krævede, at Maksimum skulde nedsættes. Han var ogsaa inde paa Bramsens Tanke om at sætte den omtrentlige Gennemsnitsværdi af Stadens Ejendomme som Selskabets Maksimum »til ordinær Præmie«. Hovedslaget rettede han dog mod Jacobsens Uvilje mod Reassurance og paastod, med Benyttelse af dennes Fremhæven af Nationalvelstanden, at det netop fremmede denne at bringe Størstedelen af Tabene over paa udenlandske Hænder. Desuden vilde der ikke, som af Jacobsen paastaaet, blive Tale om at fordoble Administrationsudgifterne eller at lade de forsikrede bidrage til to Selskabers Dividende; ligesom Tabene blev delt, var det samme Tilfældet med disse Udgifter.

Disse Pjecer vidnede om store Modsætninger inden for Brandforsikringen. Da Jacobsen og Herforth var lige iltre, og begge hørte til de udprægede Naturer, for hvem Person og Sag paa det nøjeste er sammenvejset, kunde det ikke været andet, end at Udarbejdelsen af den ny Vedtægt maatte foregaa under en Række heftige Sammenstød. Endnu

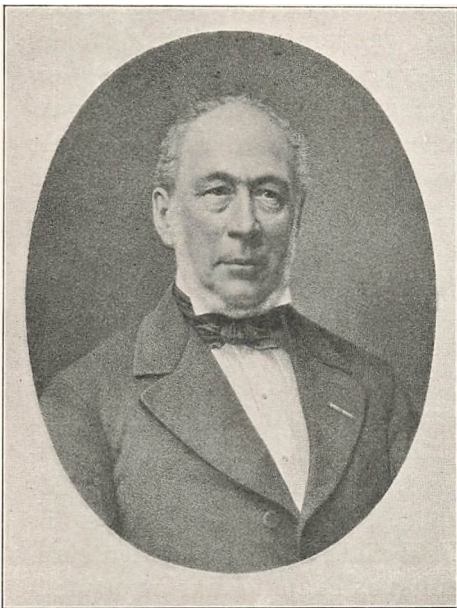

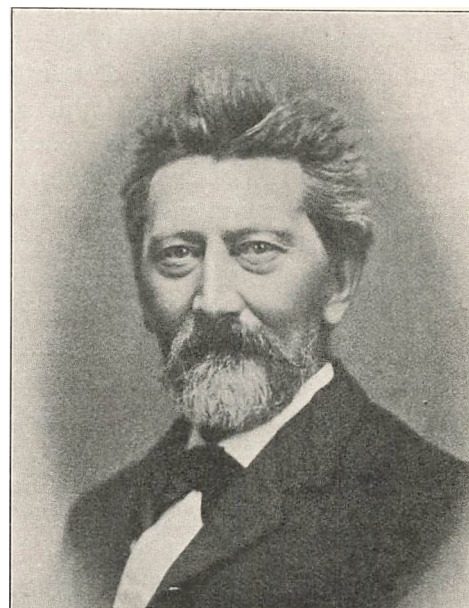
122. Tømmermester, Etatsraad J. A. Blom.

123. Overretsprokurator C. L. A. Herforth.

124. Tømmermester, cand. polyt. H. H. Kayser

125. Højesteretsassessor Chr. Rimestad.

lever i Brandforsikringen Traditionen om en særlig stormfuld Scene, under hvilken Jacobsen slyngede Blækhuset efter sin Modstander. Alligevel fik Striden aldrig den personlig bitre Undertone, der prægede de tidligere Aars Debatter. Da Diskussionen førtes mundtlig, har den heller ikke efterladt saa mange Spor som disse.

Som Grundlag for Udarbejdelsen af den ny Vedtægt benyttedes Forsikringsreglerne for Købstædernes og Landbygningernes Brandforsikringer, et Forslag af Oberst Petersen og navnlig et Udkast af J. C. Jacobsen. Af de lange Forhandlinger, der fandt Sted mellem det faste Udvalg og Direktionen¹⁾, i Repræsentantskabet og med Regeringen, og som for Størstedelen drejede sig om praktiske Enkeltheder, skal kun fremhæves et enkelt Hovedpunkt. Da Forsøget paa at opnaa en Udvidelse af Brandforsikringens Virksomhedsomraade strandede paa Regeringens stadige Krav om Genopførelsespligt for de nye Distrikter, og da det samtidig viste sig vanskeligt at naa til Enighed om Reassurance-spørgsmaalet, opstod Tanken om at bringe Selskabet ud over begge disse Vanskeligheder ved at fordele samtlige aarlige Brandskadeerstatninger mellem Kjøbenhavns, Købstædernes og Landbygningernes Brandforsikringer.

Overenskomsten skulde hvile paa den Forudsætning, at enhver af de tre Foreninger skulde beholde sin ejendommelige Indretning og sine Tariffer, og alene gaa ud paa, at de i Fællesskab skulde udrede samtlige Branderstatninger, saaledes at hver enkelt Andel aarlig blev fastsat ved Hjælp af det foregaaende Tiaars gennemsnitlige Brandskadekvotient. Af daværende Docent H. Westergaard var der foretaget en statistisk Bearbejdelse af Landets Brandskade forhold 1874—83, der paaviste, at et saadant Forslag vilde kunne gennemføres med Held for de kontraherende Parter og medføre en større Regelmæssighed i de aarlige Udgifter. Desuagtet viste det sig dog snart²⁾, at en Sammenslutning vilde støde paa store Vanskeligheder, hvorfor Kjøbstædernes Brandforsikring straks trak sig tilbage. Saavel fra dette Selskab som fra Landbygningernes Brandforsikring blev det under Forhandlingerne hævdet, at Kjøbenhavns Brandforsikrings Andel vilde blive saa lille, at et for de andre Foreninger uheldigt Aar ikke synderligt vilde mærkes i dette Selskab, medens de to Foreninger maatte bære den væsentligste Del af et Tab paa Kjøbenhavns Brandforsikrings Omraade. Ganske vist vilde der i det følgende Tiaar blive paalagt dette Selskab en forøget Andel i de fælles Udgifter, men denne Erstatning til de to andre Selskaber vilde i flere Tilfælde ikke blive fuldstændig, og i hvert Fald vilde der blive et Rentetab. Over for disse Indvendinger tilbød Kjøbenhavns Brandforsikring at medregne selve det Aar, hvis Udgifter skulde fordeles, ved Fastsættelsen af Tiaarets Brandskadekvotient, hvorved et eventuelt Tab vilde afbødes, ligesom Rentetabet kunde bortfalde, naar de betalte Beløb blev betragtet

som rentebærende Laan. Yderligere antydede Kjøbenhavns Brandforsikring, at en Del af dette Selskabs Kapital kunde henlægges som fælles Reserve, saa at der kun skulde laanes, naar denne Reservekapital ved ekstraordinære Tab var opbrugt, og endelig foreslog man et mere ligeligt Delingsforhold for Selskabernes Andele.

Forslagene forekom dog Landbygningernes Brandforsikring at være for indviklede og ikke tilstrækkeligt fordelagtige, og dette Selskab foreslog derfor en Ordning, enten saaledes, at Kjøbenhavns Forstæder og Frederiksberg alene deltog i den planlagte Sammenslutning, eller saaledes, at denne kun skulde gælde Fabrikkerne i de to Selskaber. For Kjøbenhavns Brandforsikring vilde det sidste Forslag kun i ringe Grad yde den ønskede Betyggelse over for omfattende Ildsvaader, medens det det første gav adskillige Fordele og en betydelig Udjævning, om end ikke saa stor som en fuldstændig Sammenslutning. Imidlertid stødte og-saa denne Plan under dens nærmere Udarbejdelse paa uovervindelige Vanskeligheder, og Kjøbenhavns Brandforsikring maatte derfor vende tilbage til Tanken om Reassurance i den almindelige Form. Resultatet blev, at der i den ny Vedtægt optoges en Paragraf, der gav Selskabet Ret til at genforsikre i det Omfang, der senere maatte blive besluttet.

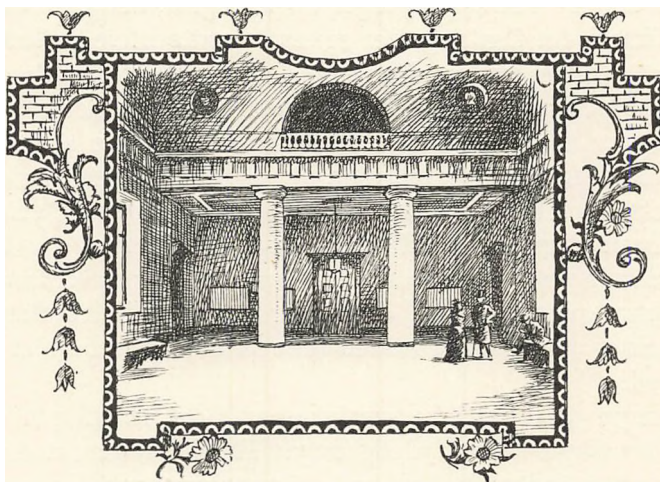
Af andre Ændringer er der kun Grund til at fremhæve ganske enkelte. I Spørgsmaalet om Bestyrelsesforholdene sejrede Jacobsen for saa vidt, som han fik gennemført, at der foreløbig ikke skulde ansættes nogen administrerende Direktør, men at en Forretningsfører under den samlede Direktions Tilsyn skulde lede Administrationen. Derimod strandede hans Forslag om i Lighed med Landbygningernes og Købstædernes Brandforsikringer at optage i Direktionen en Repræsentant for Regeringen. I Sammenligning med dette var det af mindre Betydning, at Valget af Direktørerne for Fremtiden ikke skulde være bundet til Interessenternes Kreds.

Med Hensyn til Forsikringsreglerne var det navnlig af Vigtighed, at Selskabet for første Gang tydelig angav Rækkevidden af dets Forpligtelser. Det undtog udtrykkelig Skade, foraarsaget ved Krigsoperationer samt bevirket ved Sprængning af Krudt, Skydebomuld, Dynamit etc.; Dette sidste dog kun, naar der ikke opstod Brand. Paa samme Maade specificeredes de Genstande, for hvilke Selskabet overtog Risikoen. Det omstridte Spørgsmaal, hvor vidt man burde være berettiget til at afvise nye Forsikringer, besvaredes bekræftende, dog saaledes at Direktionen, saafremt den forsikringsøgende fordrede det, skulde indstille Sagen til Justitsministeriets Afgørelse. Afslag skulde altid gives Ejere af Bygninger, i hvilke der blev tilvirket eller oplagt Krudt.

Til disse Bestemmelser kom en lang Række andre, der tilsigtede i Enkeltheder at udforme tidligere Regler eller stadfæste ældre Praksis. Samtidig blev der udarbejdet en ny Tarif af 2. Juni 1886¹⁾, som var

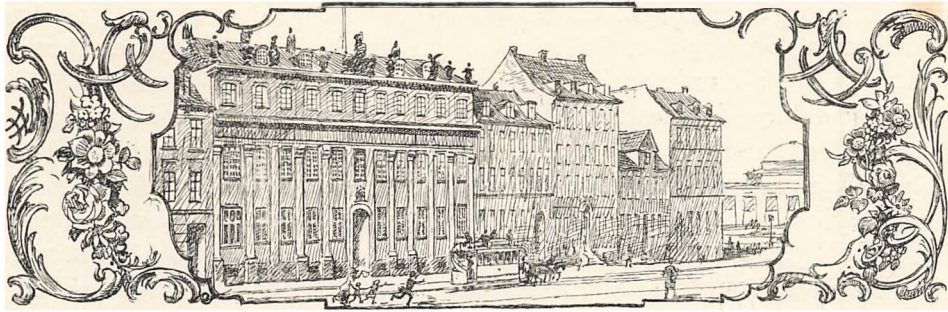
mere specificeret end nogen af de tidligere, indførte nye Satser: $\frac{1}{2}$, 1, $1\frac{1}{2}$, 6 og 10 ‰ og i særlige Tilfælde lagde det i Direktionens Haand, eventuelt sammen med det faste Udvalg, at forhøje de fastsatte Tillægspræmier. Da der til alt dette tillige kom en ny Instruks for Vurderingsmestrene¹⁾, havde Selskabet saaledes, over 150 Aar efter sin Oprettelse, opnaaet at faa alle de gældende Bestemmelser samlet i en enkelt Vedtægt med dens Tillæg. Den udkom d. 8. August 1885²⁾ og har siden dannet Grundlaget for Kjøbenhavns Brandforsikrings Virksomhed.

I Tidsrummet 1870—1885 var Reservefondet (Præmiefondet) steget fra ca. 2 800 000 Kr. til ca. 3 743 000 Kr., og Ekstrafondet (Reservefondet) vokset til ca. 1 174 000 Kr. Naar man til Aarenes Præmieindtægt overfører fra Rentekonto Præmiebeløbene for »gammel Assurance«, viser det sig, at Aarspræmien, der i 1870/71 var ca. 203 000 Kr., i 1884/85 udgjorde ca. 317 700 Kr., medens de i øvrigt disponible Renter i samme Tidsrum voksede til ca. 112 200 Kr. aarlig (i 1910/11 er de tilsvarende Tal ca. 541 000 Kr. i Aarspræmie og ca. 201 000 Kr. i Renter).

SJETTE AFSNIT
KJØBENHAVNS
BRANDFORSIKRING
1885—1911

LOVEN af 15. Maj 1868 havde kun for saa vidt været af Betydning for Kjøbenhavns Brandforsikring, som den havde ophævet Monopolet og Forsikringstvungen. Derimod havde Selskabet stadig bevaret sin Karakter af et officielt Institut, omgærdet og beskyttet ved Love og kongelige Anordninger. Denne Særstilling viser sig i Øjeblikket paa flere Maader. Brandforsikringens Vedtægt kan ifølge de oprindelige Lovbestemmelser kun forandres ved kongelig Resolution, dens øvrige Bestemmelser med Approbation af Justitsministeriet, der ogsaa udnævner Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne til Indtegning i Selskabet. Da Brandforsikringen er oprettet ved Lov, falder den ikke ind under Loven af 1. Marts 1889 om Handelsregistre, Firma og Prokura; dens Forsikringspræmier har ifølge Forordning af 8. Juli 1840 angaaende Amtstueoppebørslers lovbestemt Pant i den forsikrede Ejendom og har Fortrinsret i 2 Aar, medens Loven af 29. Marts 1873 hjemler Udpantningsret i 1 Aar efter Præmiens Forfaldsdag. Endelig hører Kjøbenhavns Brandforsikring til de af Justitsministeriet godkendte Brandforsikringer, der maa benyttes for Bygninger, hvori Umyndiges og offentlige Stiftelsers Midler udlånes.

Denne Brandforsikringens lovordnede Karakter maa fastholdes ved Bedømmelsen af dens Udvikling i denne Periode. Den anerkendtes saaledes gennem den Ordning, der blev truffet med Hensyn til Selskabets Lokaler. Da Justitsministeriet i 1886 henstillede til Brandforsikringen indtil videre og paa Statskassens Bekostning at leje Lokale uden for Raad- og Domhuset, stillede Bestyrelsen sig imødekommende over for det fremsatte Ønske og flyttede Brandforsikringens Kontor til den Holsteinske Gaard i Stormgade (Nr. 10), hvor det blev indtil April 1895. Fra dette Tidspunkt har Interessentskabet haft Lokale i Nørrevoldgade Nr. 11. Retten til Lokale paa Raadhuset var dog stadig bleven forbeholdt og var ogsaa bleven anerkendt af Regeringen, medens derimod Magistraten*) ansaa Retten for tvivlsom. Da der imidlertid ikke ønskedes Pro-

*) I 1871 havde Magistraten saaledes gjort et mislykket Forsøg paa at fjerne Brandforsikringen fra Raadhuset.

ces om Spørgsmaalet, gik Brandforsikringen i 1898/99 ind paa Magistratens Forslag om mod en Godtgørelse paa 20 000 Kr. at lade Brandforsikringen fraskrive sig enhver Adkomst til Lokale paa Byens Raadhus. For Vederlaget blev det besluttet at oprette »Kjøbenhavns Brandforsikrings Legat«, der skal anvendes »til ekstraordinære Belønninger for udvist Dygtighed, Snarraadighed og Mod ved Slukning og Forhindring af Ildebrand, særlig i de i Kjøbenhavns Brandforsikring forsikrede Ejendomme, eller til Hjælp og Understøttelse til de tilskadekomne ved saadanne Ildebrande eller til slige forulykkedes Efterladte«. Legatets Formue udgjorde d. 1. Januar 1911 20 900 Kr.

Tiden 1885—1911 har i mange Henseender været en betydningsfuld Periode for Brandforsikringen. Selv om dens Myndigheder ved Udarbejdelsen af den ny Vedtægt var gaaet omhyggeligt til Værks og havde taget saa godt som alle foreliggende Spørgsmaal op til Behandling, kunde det dog ikke være andet, end at den sidste Menneskealders Udvikling maatte rejse nye Krav. Da Brandforsikringen stadig har søgt at imødekomme disse, er Følgen bleven en Række Ændringer i og Tilføjelser til dens Bestemmelser*¹⁾). Direktionen har i dette Tidsrum bestaaet af Højesteretsassessor Chr. Rimestad, Tømmermester Kayser, Professor Harald Westergaard, Direktør C. A. Iversen og Murmester Fussing.

Først og fremmest gav man efter for de Ønsker, der blev næret af Forstædernes Grundejere om at kunne faa deres Ejendomme optaget i Brandforsikringen. Efter langvarige Forhandlinger gik Selskabet i 1889 ind paa Justitsministeriets Betingelse i Brandskadetilfælde at kræve Genopførelsespligt for de Ejendomme, der ligger uden for den tidligere fastsatte Linie**²⁾) og fik paa dette Vilkaar Ret til at udvide Omraadet til alle paa Stadens Grund beliggende Bygninger. Som det allerede den Gang var forudset, har Bestemmelsen dog ikke virket særlig stærkt. D. 30. September 1911 faldt af 3512 Policer kun de 130 paa Forstæderne. I Sammenligning med Tilsladelsen til at tegne Forsikring i Forstæderne havde det mindre at sige, at Grænsen for Brandforsikringens egentlige Omraade ved kgl. Resolution af 15. Januar 1900 blev nøjagtigere fastsat end hidtil. Fra Botanisk Have følger den nu Stockholmsgade indtil Østerbrogade, bøjer derfra mod Sydøst gennem denne til Søndre Frihavnsvej, ad denne til Jernbaneviadukten og videre ad dennes Fortsættelse hen over Viadukten over Frihavnsbanen og tværs over Langelinie.

Jævnside med Udvidelsen af Brandforsikringens territoriale Omraade er gaaet en Tilbøjelighed til at forøge Kredsen baade af Forsikringsobjekterne og af de Skadeaarsager, for hvilke der ydes Erstatning. I Tidens

*) Den følgende Fremstilling giver kun en kortfattet Oversigt.

***) Hvad der som flere Gange omtalt ikke gælder for Ejendomme paa Brandforsikringens oprindelige Omraade.

Løb var der flere Gange fra Interessenternes Side bleven ytret Misfornøjelse med, at man ikke godtgjorde det Indtægtstab, som ved Ildebrand blev paaført en Husejer, der havde sin Bygning udlejet. I 1896 imødekom man dette Ønske og muliggjorde det for Ejendomsbesidderne ved

126. Københavns Brandforsikrings Kontor, Nørrevoldgade 11.

en særlig Forsikring at faa det eventuelle Huslejetab godtgjort, i Reglen i eet Aar, i enkelte Tilfælde dog ogsaa i to. Præmien beregnedes i Almindelighed efter den samme Præmiesats, som var gældende for den paa-gældende Bygning, men blev i 1903 nedsat til $\frac{1}{3}\text{‰}$ for de Huslejeforsikringer, for hvilke der i ti Aar var bleven betalt Afgift. I 1906 skete den Forandring, at den ordinære Præmie kun skulde udgøre $\frac{1}{2}\text{‰}$ — foreløbig nedsat til $\frac{1}{5}\text{‰}$ for 5 Aar gamle Huslejeforsikringer —, medens

der stadig for brandfarlige Bygninger erlægges den til Assurancen af den paagældende Ejendom svarende Tillægspræmie. Dertil kan yderligere komme en Tillægspræmie, naar Forsikringssummen er over henholdsvis 24 000 og 32 000 Kr. Endelig kan nævnes, at Brandforsikringen i 1892 har faaet Ret til efter Selvangivelse at tegne midlertidig Forsikring paa Bygninger under Opførelse. Desuden kan Direktionen — siden 1887 — undtagelsesvis tillade, at enkelte bestemt afgrænsede Dele af en Bygning efter Vurdering bliver forsikret, og — fra 1889 — at der paa en enkelt Forsikring tegnes et større Beløb end 400 000 Kr.

Med Hensyn til Udvidelsen af Kredsen af de Skadeaarsager, der medfører Erstatning, kan fremhæves, at Selskabet 1892 fik Ret til at tegne særlig Forsikring for Skader, som — uden for Tilfælde af Krigsoperationer — bevirkes ved Sprængning af Krudt, Skydebomuld, Dynamit etc., selv om der ikke opstaar Ildebrand. Bestemmelsen blev en kort Tid sat ud af Kraft, men atter indført i 1899 paa forandrede Vilkaar. Ved kgl. Resolution af 26. Juni 1907 gaves nye Bestemmelser angaaende Omfanget af Brandforsikringens Erstatningspligt, blandt andet for Skader, som skyldes Krigsbegivenheder. I denne Forbindelse kan tilføjes, at Brandforsikringen ved Forsikringer, der omfatter elektriske Anlæg, ikke erstatter Skade paa disse, naar de skyldes for høj Spænding, Kortslutning etc. Desuden undtog man indtil 1907 Eksplosionsskader paa selve Dampkedlerne og erklærede sig først i dette Aar villig til ogsaa at overtage denne Risiko mod særlig Præmie.

I Bestyrelsesforholdene var der ved den ny Vedtægt bleven indført den Forandring, at en Forretningsfører skulde ansættes til Hjælp for Direktionen. Stillingen ophørte midlertidig i 1894, da det ved Højesteretsassessor Rimestads Død ved et Tillæg til Vedtægten blev tilladt det faste Udvalg i Forbindelse med Direktionen at vælge en administrerende Direktør, der skulde overtage Forretningsføreren's Funktion og den ene af Direktørposterne. I 1903 fastsattes Repræsentanternes Antal til 150. Fra 1904 er der to Revisorer og fra 1896 to Fuldmægtige. Lønningsforholdene ordnedes i 1907, og Pensionsreglerne i 1889, 1900, 1907 og 1910.

Af de Forandringer, Brandforsikringen i den sidste Menneskealder har undergaaet, angik dog de vigtigste Ordningen af de økonomiske Forhold. For Fastsættelsen af de forskellige Fond blev den kgl. Resolution af 3. Februar 1904 bestemmende. Naar det egentlige Fond (Præmiefondet) har naaet den vedtægtsmæssige Størrelse, skal det aarlige Overskud henlægges til Reservefondet, indtil dette er vokset til $\frac{2}{3}\%$ af den samlede Sum af Bygningsrisikoen, dog ikke under $1\frac{1}{2}$ Million Kr. Derefter henlægges Overskuddet til et Overskuds- eller Reservefondet rækker til, og Præmiefondet derfor angribes, skal der, naar Formind-

127. Møde i det faste Udvalg. Efteraaret 1911.

skelsen udgør mindst $\frac{1}{2}\text{‰}$ af Bygningsrisikoen, opkræves en Ekstra-præmie, der ikke uden Repræsentantskabets Samtykke maa overstige $\frac{1}{2}\text{‰}$ halvaarlig. Er Brandskadeforholdene derimod saa gunstige, at Overskudsfondet stiger til over 1‰ af Bygningsrisikoen, vil en Del af Fondet være at fordele mellem Interessenterne. Dog skal der hengaa 5 Aar mellem to paa hinanden følgende Fordelinger, ligesom en saadan mindst maa udgøre 1‰ . Endelig blev det tilladt Direktionen og det faste Udvalg at oprette et Genforsikringsfond og dertil at overføre indtil $\frac{1}{6}$ af Reservefondets Formue. Det tilstræbes at lade Genforsikringsfondet vokse til $\frac{1}{2}\text{‰}$ af den samlede Bygningsrisiko, og naar dette er naaet, kan et nærmere bestemt Beløb af Fondets Overskud overføres til Overskudsfondet.

I Præmieberegningen indtraadte den vigtigste Ændring ved kgl. Resolution af 31. December 1889, der fastsatte, at den ordinære Præmie, 1‰ , der hidtil skulde svares i 33 Aar, for Fremtiden skulde opkræves i $37\frac{1}{2}$ Aar. Bestemmelsen skyldtes, at det efterhaanden syntes vanskeligt at regne med en fast Rentefod paa 4‰ , og byggede paa den Beregning, at der med en Rente paa $3\frac{1}{2}\text{‰}$ vilde hengaa $37\frac{1}{2}$ Aar, inden de aarlig henlagte $\frac{5}{8}\text{‰}$ vilde udgøre saa stort et Beløb, at Renten deraf svarede til 1‰ af Forsikringssummen. Saaframt ny tiltrædende Interessenter ikke ønsker efter $37\frac{1}{2}$ Aar at opnaa Præmiefrihed for den ordinære Præmie, kan de fra 1892 svare den noget mindre, men vedvarende Afgift paa $\frac{3}{4}\text{‰}$ aarlig. Det skal dog altid staa en Husejer frit for med 3 Maaneders Varsel at forlange en saadan Præmie forandret til en ophørende og omvendt. Ønsker paa den anden Side en Husejer under eet at afgøre sin Ejendoms samlede Præmie, er det ham — fra 1907 — tilladt at indbetale en Kapital saa stor som Værdien af de fremtidigt skyldige ordinære Præmier, beregnet til $1\frac{3}{4}\text{‰}$'s halvaarlig Rente.

Samtidig med alt dette udarbejdedes Tariffen for Tillægspræmier stadig videre. Den vigtigste Bestemmelse blev truffet i 1904 og gik ud paa ved Beregningen af Risikoen ikke alene at tage Hensyn til den paagældende Bygning, men ogsaa til Naboejendommene. 1886 var det blevet fastsat, at en Bygning, i hvilken der drives flere brandfarlige Næringsbrug, skal klassificeres efter det, der tilhører den højeste Klasse. I 1892 tilføjedes en Bestemmelse, der gjorde det muligt ved Sammenhobning af brandfarlige Næringsbrug at forhøje Tillægspræmien til den paafølgende Klasse, i særlige Tilfælde endog med 50‰ . Desuden blev Tariffen sat i Forbindelse med Maksimumspræmien. Er de paagældende Bygninger saa store, at Forsikringen udgør mellem 240 000 og 320 000 Kr. eller mellem 320 000 og 400 000 Kr., skal der ikke som hidtil erlægges en Forhøjelse af henholdsvis 25 eller 50‰ af det samlede Beløb af ordinær- og Tillægspræmie, men for 1. til 3. Klasse skal der kun betales henholdsvis 10‰ og 20‰ , for 4. til 6. Klasse 25‰ til 50‰ . Endelig

128. Direktionsmøde. Efteråret 1911.

blev Eksplosionspræmien nuanceret efter Risikoen. Ifølge Tariffen fra 1886 udgjorde den 25% af den almindelige Præmie for Bygninger og faste Genstande. Fra 1892 tages derimod Hensyn til de forskellige Slags Kedler, hvorfra Eksplosionsfaren stammer, fra 1903 tillige til deres Alder*).

Alle disse Forandringer var ledsaget af Tillæg til Instruksen for Vurderingsmestrene. 1896 fik disse desuden et nyt Regulativ og Tabel til Vejledning ved Ansættelsen af Bygningernes Assuranceværdi. Der var da forløbet 100 Aar, siden det hidtil benyttede var bleven udarbejdet. Regulativet fik i 1900 for fremtidige Vurderinger et Tillæg af 15%, medens de ældre forhøjedes med 10%, men blev i 1907 og dernæst i 1911 afløst af et nyt, af hvilke det sidste fremkom efter Overenskomst med andre Bygningsforsikringer. Omtrent samtidig enedes man med disse om fælles Regler vedrørende Afgrænsningen af »faste Genstande«.

Gennem de nævnte Bestemmelser er Reglerne for Brandforsikringens Fond og Forsikringsafgifter bleven samarbejdet til et Hele. Udviklingen af Brandforsikringens økonomiske Forhold viser, at Ordningen har været heldig.

Ved Udgangen af Aaret	udgjorde Policernes Antal	Stig- nin- gen	Dertil sva- rede en sam- let Risiko	eller pr. Police	Stigning pr. Police		Formuen ud- gjorde		
			Kr.	Kr.	Kr.	%	Kr.	Ø.	%
1869/70	3450	—	173 703 400	50 348	—	—	2 872 861	16	1,7
1874/75	3522	72	194 759 500	55 298	4 950	9,8	3 447 570	39	1,8
1879/80	3579	57	217 527 700	60 779	5 481	9,5	4 148 928	92	1,9
1884/85	3631	52	234 777 400	63 833	3 054	5,0	4 917 679	44	2,1
1889/90	3603	÷ 28	242 966 100	67 434	3 601	5,0	5 656 623	11	2,3
1894/95	3610	7	263 602 300	73 020	5 586	8,3	6 445 089	19	2,4
1899/1900	3583	÷ 27	293 176 500	81 830	8 810	12,1	6 821 485	69	2,3
1904/05	3599	16	351 533 900	97 675	15 845	19,4	8 123 858	14	2,3
1910/11	3512	÷ 87	388 042 950	110 491	12 816	13,1	9 317 167	37	2,4

Af Tabellen ses det, at Forsikringstvangens Ophævelse ikke medførte nogen Tilbagegang for Brandforsikringen. Naar Policeantallet flere Gange efter 1884/85 gaar lidt tilbage, skyldes det de sidste Aartiers Ombygninger, der har afløst mange mindre Ejendomme med færre, men større. En Sammenstilling mellem Risiko og Folketal bliver imidlertid for denne Perodes Vedkommende misvisende, dels paa Grund af den store Omdannelse af Beboelseslejligheder til Forretningslokaler, der har fundet

*) Da Hof- og Stadsretsdøm af 30. August 1880 og Højesteretsdøm af 28. Maj 1884 havde statueret, at det var Domstolene og ikke Brandforsikringens Direktion, der var kompetent til at afgøre Spørgsmaal om, hvor vidt en Husejer var pligtig til at betale Tillægspræmie, blev Vedtægten formet saaledes, at Afgørelsen blev lagt hos Direktionen med Rekurs til det faste Udvalg.

129. Brandforsikringens Bogholderkontor. Efteraaret 1911.

Sted i den indre By, dels fordi — fra 1889 — en mindre Del af Risikoen falder paa Bygninger uden for Selskabets egentlige Grænse. Med Hensyn til de forskellige Slags Risiko, Brandforsikringen overtager, udgjorde d. 30. September 1911 Risikoen for Eksplosionsskader 6 512 000 Kr., for Huslejeforsikring 8 063 000 Kr.

Endelig fremgaar det af Oversigten, at der har været en stadig og forholdsvis hurtig Vækst i Interessentskabets Formue. Denne, der fra 1871 ikke længere væsentligst er anbragt i københavnske Prioritetslaan, men for en betydelig Del bl. a. i Kreditforeningsobligationer, er ikke blot vokset ved Hjælp af de paaløbne Renter, men navnlig paa Grund af den stærke Stigning af Præmieindtægten.

Af større Ildebrande er der Grund til at nævne Ødelæggelsen 1889/90 af Overgaden o. Vandet Nr. 62 og Toldbodpakhuset, der bragte Selskabet en Udgift paa henholdsvis 142 000 og 103 000 Kr., 1892/93 Kongens Nytorv Nr. 6, for hvilket Erstatningen udgjorde 165 000 Kr. og 1894/95 St. Kongsgade Nr. 63, hvor den var 108 600 Kr.

Betragter man Tidsrummet 1868/69 til 1910/11 under eet, udgjorde

I Aarene	den gen-	Brandskaderne		
	nemsnitlige Risiko	Kr.	Ø.	$\frac{0}{100}$
1868/69—1874/75	181 423 486	58 971	60	0,33
1875/76—1879/80	209 413 960	116 530	42	0,55
1880/81—1884/85	227 806 700	78 735	95	0,35
1885/86—1889/90	240 519 110	116 867	19	0,48
1890/91—1894/95	253 841 350	110 852	76	0,44
1895/96—1899/1900	280 606 600	65 262	56	0,23
1900/01—1904/05	333 224 850	71 449	59	0,22
1905/06—1910/11	374 442 442	117 569	59	0,32*)

De forholdsvis smaa Udgifter til Branderstatninger bevirkede, at Brandforsikringen ikke blot blev i Stand til at bringe Fondene op paa den fastsatte Størrelse, men endog til i 1883 og 1884 at uddele som Overskud af Ekstrafondet henholdsvis $\frac{1}{5} \frac{0}{100}$ og $\frac{3}{4} \frac{0}{100}$ af Bygningsforsikringssummen eller 172 500 og 164 000 Kr. Efter at Bestemmelsen om Overskudsuddeling i 1904 var bleven genindført, kom den første Gang til Anvendelse i 1910/11, da ca. 377 000 Kr. eller ca. $1 \frac{0}{100}$ blev fordelt blandt Interessenterne.

Samtidig med denne heldige Udvikling af Brandforsikringens Formueforhold har Selskabet gennem Reassurance overført paa andre Selskaber en betydelig Del af sin Risiko. Saa snart der i 1885 var bleven fastsat Bestemmelser, der muliggjorde Genforsikring, rettede Direktionen, som tidligere omtalt, straks sin Opmærksomhed paa dette Spørgsmaal. Da Forsøget paa at opnaa Samarbejde med Landbygningernes Brandfor-

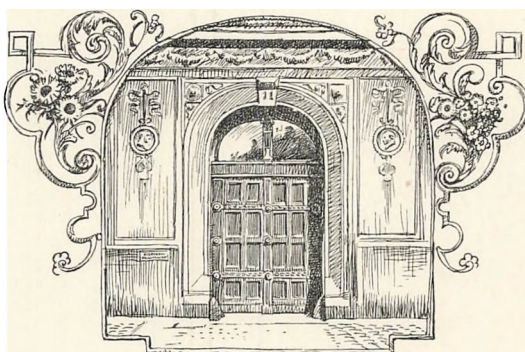

130. Brandforsikringens Kassererkontor. Efteraaret 1911.

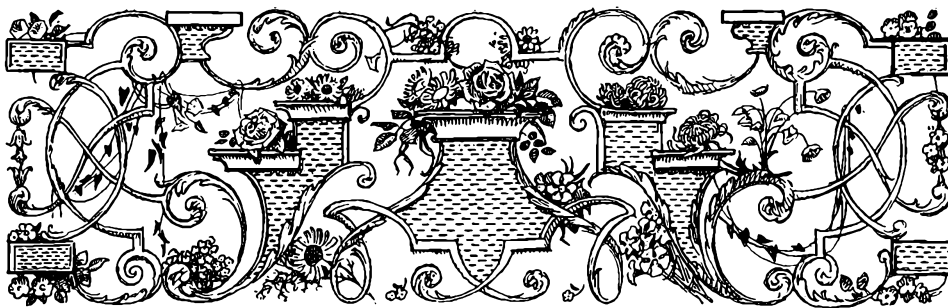
sikring, hvorved de to Selskaber skulde »dele« deres Risiko, strandede, og et Forslag om en Garantikapital ikke vandt Tilslutning, blev der kun tilbage at benytte den almindelige Form for Reassurance. Denne stødte i Begyndelsen paa betydelige Vanskeligheder, som det først lidt efter lidt lykkedes at rydde til Side, idet det for mange Forsikringsselskaber var en fremmed Tanke at genforsikre for Instituter af den Art som Kjøbenhavns Brandforsikring. Gennemførelsen af denne Foranstaltning betegner derfor en ny Æra for lokale Brandforsikringsforeninger for faste Ejendomme. Foreløbig besluttede Direktionen kun at reassurere Beboelsesejendommene og havde allerede ved Udgangen af 1885/86 dækket henved 50%. I det følgende Aar steg Beløbet til 78% og derefter til 80%. Samtidig begyndte man at reassurere enkelte særlig farlige Risikoer og var for disses Vedkommende i 1890/91 naaet til at have dækket 70%. Paa dette Tidspunkt afsluttedes nye Kontrakter, hvorved man opnaede at faa dækket 75% af samtlige Risikoer (indtil 400 000 Kr.), baade for Beboelses- og Fabriksejendomme. Fra 1901 gennemførtes en hel ny Ordning af Reassuranceforholdet paa forbedrede Betingelser; fra 1904 indskrænkedes Reassuranceen noget ved Oprettelsen af Genforsikringsfondet.

Kjøbenhavns Brandforsikring er saaledes efterhaanden omdannet til at kunne tilfredsstille de Krav, der bør stilles til et moderne Forsikrings-selskab, og der er al Grund til at vente, at det i Fremtiden vil kunne varetage sin betydningsfulde Opgave til Betryggelse og Gavn for sine Interessenter og Landets Hovedstad.

NOTER
OG
HENVISNINGER

O PLYSNINGER om Københavns Brandforsikring foreligger i den trykte Litteratur i de almindelige Skildringer af Københavns Historie: Carl Bruun: *Kjøbenhavn*, Marcus Rubin: 1807—14 og Frederik VI's Tid, samt Villads Christensen: *København 1840—57* og desuden i Falbe Hansen og Scharling: *Danmarks Statistik*, II Bd. S. 721 ff. Alle disse Arbejder, i hvilke Brandforsikringens Forhold kun blev et — i Reglen forholdsvis lille — Spørgsmaal mellem de mange andre, de behandlede, har dog alene kunnet oplyse enkelte Hovedpunkter i Selskabets Historie. En enkelt Episode er behandlet ret udførligt af Villads Christensen i en Afhandling: *Stadskjældereren paa Københavns Raadhus 1443—1794*. Fra Arkiv og Museum. I. Bd. S. 532 ff, medens C. A. Iversen i Tillæg til Brandforsikringens Aarsberetning 1887/88 har meddelt en Oversigt over Selskabets økonomiske Forhold 1731—1888. Endelig kan nævnes, at der har foreligget en Del Oplysninger i de forskellige Pjecer, som i Tidens Løb er bleven fremkaldt ved Debatterne inden for Brandforsikringen. — Selv om det ved Udarbejdelsen af denne Bog paa flere Punkter har været til Nytte, at der saaledes fandtes spredtvis Forarbejder, er den dog helt igennem bygget paa en Gennemgang af det Førstehaands Materiale, der har kunnet opspores. Hovedkilden har været Brandforsikringens Arkiv, der er udmærket bevaret og for Tiden til omkring 1840 er deponeret i Landsarkivet for Sjælland etc. Inden for dette er især benyttet Direktionens Deliberationsprotokoller (citeret som Delib. Prot.), der indtil ca. 1830 indeholder forholdsvis udførlige Referater af de foreliggende Spørgsmaal og undertiden ogsaa af de enkelte Direktørers Vota, men fra dette Tidspunkt bliver en kortfattet Journal, de Deliberationskommitteredes Protokoller (cit. som Delib. Kom. Prot.) samt Generalforsamlingsprotokoller (Gen. Fors. Prot.), der først begynder 1758. Før den Tid indføres Generalforsamlingsreferaterne i Direktionens Deliberationsprotokoller. Den vigtigste Række Protokoller er dog Kopibøgerne, der indtil ca. 1800 indeholder saa godt som alle baade udgaaende og indkommende Skrivelser, fra ca. 1800 alene de første. Fra ca. 1840 findes de nævnte Protokollrækker i Brandforsikringens Kontor. Skrivelser til Brandforsikringen er som Regel citeret efter det Kontor etc., hvorfra de er udgaaet, indtil 1795 væsentlig Magistraten og Danske Kancelli, efter den Tid særlig Centraladministrationens forskellige Kollegier. Ved Siden deraf er benyttet Brandforsikringens indkomne Sager (100 Pakker, ordnet efter Delib. Prot.), der ogsaa findes i Landsarkivet, samt for de økonomiske Afsnits Vedkommende Hovedbøgerne. Desuden nævnes i det følgende de Samlingspakker om enkelte Spørgsmaal, der har været af Betydning. Lovbestemmelser etc. for Brandforsikringen er trykt i »Love, Vedtægter og Bestemmelser vedrørende Københavns Brandforsikring. Særskilt trykte for Brandforsikringens Repræsentanter. København 1897, 1. Tillæg 1910« (citeret som Lovsamlingen).

Det følgende gør for de enkelte Oplysningers Vedkommende Rede for Kildestederne.

INDLEDNING

Under Udarbejdelsen af dette og det følgende Afsnit har jeg paa flere Punkter haft Nytte af en Del af afdøde Arkivsekretær G. L. Grove indsamlet Materiale.

S. 3. ¹⁾ C. Nyrop: Danmarks Gilde- og Lavsskraaer. I Bd. S. 28, 40, 51, 64, 77, 103, 173, 244, 304, 496, 500, 565. II Bd. S. 195, 211, 332. — ²⁾ Se f. Eks. Wilh. Schäfer: Urkundliche Beiträge und Forschungen zur Geschichte der Feuerversicherung in Deutschland. 1911. I Bd. S. 5 f.

S. 4. ¹⁾ Jvnf. Handwörterbuch der Staatswissenschaften. 2. Aufl. III Bd. (1900), S. 867. — ²⁾ Herom findes en rig, i det hele dog lidet tilfredsstillende Litteratur. Se bl. a. Niemann: Nebenstunden für die innere Staatenkunde. Altona 1823. S. 103 ff., L. Maass: Die Brandgilden, insbesondere in Schleswig-Holstein. 1910, og Schäfer: Anf. Arb. I Bd. 1. Kap. — ³⁾ Se Cronhelm: Corpus statutorum regio Holsaticorum. II Bd., f. Eks. S. 507 og 973.

S. 5. ¹⁾ The encyclopædia Britannica. XIV Bd. S. 657 f. — ²⁾ Charles Povey: An account of the fire insurance companies . . . in Great Britain and Ireland. 1893. S. 327 ff. — ³⁾ Schäfer: Anf. Arb. I Bd. S. 165 Note ¹⁾.

S. 7. ¹⁾ Schäfer: Anf. Arb. I Bd. S. 166 ff. og S. 202 ff. — ²⁾ Smstds. S. 173 ff. og S. 226 ff.

S. 8. ¹⁾ Aug. Niemann: Miscellaneen . . . II Bd., 1. Stück. 1800. S. 55 ff. — ²⁾ Schäfer: Anf. Arb. II Bd. S. 134 ff. og Bilagene.

S. 9. ¹⁾ Danske Lov 3—13—10. I Følge 2—12—4 kunde de Præster, som var Ejere af deres Præstegaarde, naar de var brændt, stille Krav om 1 Rd. fra de af Stiftets Kirker, som var i Stand til at yde den.

S. 10. ¹⁾ Assurandøren 1897. S. 83. — ²⁾ Statutter for et Brandforsikringselskab 1674, underskrevet af Gert Meyer. Indlæg til Sjæll. Missive ¹/₁₀ 1680 Nr. 190. To omtrent enslydende Eksemplarer. — ³⁾ Raadstuearkivet. — ⁴⁾ Smstds. ⁵⁾ Smstds. — ⁶⁾ Smstds. — ⁷⁾ Smstds. — ⁸⁾ Kjøbenhavns Diplomatarium, III Bd. S. 774. — ⁹⁾ Smstds. S. 781. — ¹⁰⁾ Smstds. V Bd. S. 93 — ¹¹⁾ Smstds. VI Bd. S. 552 f. — ¹²⁾ Smstds. S. 590.

S. 11. ¹⁾ Indlæg til Sjæll. Miss. ¹/₁₀ 1680 Nr. 190. Udkastet kendes kun af den Genpart, som blev indsendt med en senere Ansøgning. Smstds.

S. 13. ¹⁾ Protocol ofver Cancelli Collegial Forretninger ²¹/₁₀ 1678—Aug. 1680. ²⁰/₃ 1679. — ²⁾ Betænkning af de 32 Mænd ²⁸/₅ 1679. Indlæg til Sjæll. Miss. ¹/₁₀ 1680 Nr. 190. — ³⁾ Magistratens Skrivelse er ikke bevaret.

S. 14. ¹⁾ Se S. 11 Note ¹⁾ — ²⁾ Indlæg til Sjæll. Miss. ¹/₁₀ 1680 Nr. 190. — ³⁾ Sjæll. Miss. ¹/₁₀ 1680 Nr. 190. — ⁴⁾ Ansøgninger og Udkast findes som Indlæg til Sjæll. Miss. ¹/₁₀ 1680 Nr. 190. — ⁵⁾ Sjæll. aabne Brev ²²/₁ 1681 Nr. 34.

S. 16. ¹⁾ Paaskrift af P. Resen d. ¹¹/₁₁ 1680 paa Gert Meyers Ansøgning og Udkast af ⁵/₁₁ 1680. — ²⁾ Meddelelse af Gert Meyer i hans Ansøgning Januar 1681. — ³⁾ Betænkningen af de 32 Mænd. — ⁴⁾ Den originale Fundats for Stadens Brandkompagni findes i Raadst. Ark., Skatkammerets derimod i Rigsark. Indlæg til Sjæll. aabne Brev ¹/₃ 1683 Nr. 54. De er trykt i O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatarium, III Bd. S. 757 ff. og VII Bd. S. 36 ff.

S. 17. ¹⁾ Raadst. Ark. Div. Dokumenter Nr. 31 A.

S. 18. ¹⁾ Kopi af Skrivelse fra P. Foss til P. Resen ²²/₅ 1684. Raadst. Ark. Div. Dokumenter Nr. 31 B. — ²⁾ Rigsark. Højesterets Dombog 1685 ⁹/₁₁, III Bd. — ³⁾ Skrivelse fra P. Foss til P. Resen ¹⁷/₂ 1686. Raadst. Ark. Div. Dokumenter Nr. 31 B. — ⁴⁾ Alt vedrørende dette Møde findes i Raadst. Ark. Div. Dokumenter Nr. 31 C.

S. 19. ¹⁾ Indlæg til Sjæll. Miss. ²/₁ 1711 Nr. 6. — ²⁾ Smstds. — ³⁾ O. Nielsen: Kjøbenhavns Diplomatarium, VII Bd. S. 696 f.

S. 21. ¹⁾ O. Nielsen: Anf. Arb. VIII Bd., S. 142 f. — ²⁾ Betænkning af Politi- og

Kommercekollegiet ⁹/₁₀ 1711. Raadst. Ark. P. og K.'s Memorial Prot. ¹²/₂ 1711—¹⁰/₆ 1714. — ³) Danske Kancellis Prot. ¹²/₆ 1710—¹²/₅ 1711. S. 242. — ⁴) [G. L. Grove]: Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. S. 3.

S. 22. ¹) Landsoverrettens Arkiv. — ²) [G. L. Grove]: Anf. Arb. S. 62 og 99. — ³) Det af C. Bruun: Kjøbenhavn II Bd., S. 548 omtalte Brandforsikringsselskab beror paa en Misforstaaelse. Det er Søassurancekompagniet, som her har antaget denne Form.

FØRSTE AFSNIT

S. 25. ¹) [G. L. Grove:] Anf. Arb. S. 25*. — ²) Ludv. Holberg: Tre Epistler, oversat af Levin 1857. S. 163. — ³) Edv. Holm: Frederik IV 1720—30 S. 486 f. og C. Bruun: Anf. Arb. II Bd., S. 608 ff. — ⁴) Sjæll. Tegnelser 1728 Nr. 600.

S. 26. ¹) Begge Betænkningerne findes som Bilag til Sjæll. Miss. ¹⁰/₁₁ 1728 Nr. 600. Det er kuriøst at bemærke, at ingen af de 32 Mænd var fundet tilstrækkelig »fornuftig«. Underskriverne er alle Medlemmer af Magistraten. — ²) Bilag til Sjæll. Miss. ¹²/₁ 1731 Nr. 25. ³) C. Bruun: Anf. Arb. II Bd., S. 313 og 319. Edv. Holm: Anf. Arb. S. 405 ff.

S. 27. ¹) Edv. Holm: Anf. Arb. S. 424 f. — ²) Smstds. S. 433. — ³) Smstds. S. 411. — ⁴) Se ang. Spørgsmaalet om Prioritetsforholdene og deres Ordning: [G. L. Grove] Anf. Arb. S. 28* ff.

S. 29. ¹) Jvnf. om disse almindelig kendte Bestemmelser: E. Holm og C. Bruun: Anf. Arb., henholdsvis S. 488 ff. og II Bd., S. 609 ff. ²) [G. L. Grove]: Anf. Arb. S. 30* ff.

S. 30. ¹) Edv. Holm: Anf. Arb. S. 495.

S. 31. ¹) Den første findes i Afskrift i Haandskriftsamlingen paa Ledreborg, Fol. 231, Nr. 7, og har ved Hr. Lensgreve Holstein-Ledreborgs Velvilje været sendt ind paa Universitetsbibl. til Brug for mig. Den anden ligger i Rigsark. i Pk.: »Kjøbenhavns Ildebrand, Bombardement og Brandvæsen«.

S. 32. ¹) Rigsark. Bilag til Danske Kancellis Supplikprot. P. P. P. 457. Gl. Sign. Skabssager. Skab 8, Pk. 209.

S. 33. ¹) Brfs. Indk. Sager — ²) Danske Kancellis Supplikprot. 1736. 2. Halvaar A. A. A. A. Nr. 479.

S. 34. ¹) Se om disse Personalialia denne Bogs personalhistoriske Del. — ²) I Borgerrepræsentationens (de 32 Mænds) Arkiv findes ingen Forhandlingsprotokol bevaret, der er ældre end 1753, og ingen Sager, som stammer fra Tiden før 1791. Eftersøgninger andetsteds har ikke givet noget Resultat. — ³) Navnene findes afskrevet i Brfs. Kopib. A., men er revideret paa Grundlag af Listen over de 32 Mænd i Villads Christensen: Københavns Privilegier S. 53 ff., hvorfra Oplysningerne om Livsstilling ogsaa er taget. Listen over de 32 Mænd i dette Arbejde kan i øvrigt neppe være fuldstændig. I hvert Fald findes som Underskrivere af de 32 Mænds Ansøgning 2 Navne: Gregorius Nielsen og Peter Verming, der ikke er optaget paa Dr. Christensens Liste over de 32 Mænd; den første nævnes derimod som Raadmand. — ⁴) Brfs. Kopib. A. S. 5 ff.

S. 37. Kopib. A. S. 5 ff. Da et Blad i Protokollen er udrevet, gengives de sidste Punkter efter en Ekstrakt i Danske Kancellis Supplikprot. Q. Q. Q. 1730. 2. Halvaar Nr. 155.

S. 42. ¹) Rigsark. Danske Kancelli 1699—1771. b. Forskjelligt. (V. A. Secher: Vejledende Arkivregistraturer I, S. 220.) Forslaget findes indført i en Prot. (Fol. og indbundet i Pergamentsbind) og er ligesom denne uden Underskrift og Datum. Om dens Proveniens kan kun oplyses, at den, efter Haandskriften at dømme, maa stamme fra Tiden omkring 1730. Foruden Brandforsikringsforslaget indeholder den et Brudstykke af Frederik IV's Instruks for Højesteret, en Betænkning om Rigernes Opkomst ved Fabrikkers og Manufakturers Anlæg samt en Afskrift af Biskop Deichmans Be-

tænkning over den norske Nations Trofasthed ²/₄ 1724. — Udkastet maa nødvendigvis stamme fra Tiden før Oversendelsen til Danske Kancelli. Det viser Indholdet tydeligt nok. Da imidlertid Indledningen er den samme som de 32 Mænds, kan det neppe være Hans Hansen Bergs og H. C. Bechs oprindelige Forslag, men maa være kommet frem paa et eller andet Stadium af de 32 Mænds Drøftelse af Sagen. — ²) Raadst. Ark. Mag. Kopib. Nr. 10.

S. 44. ¹) Alle tre Skrivelser findes som Indlæg til Sjæll. Miss. ¹²/₁ 1731 Nr. 25. — ²) Danske Kancellis Supplikprot. Q. Q. Q. 2. Halvaar 1730 Nr. 155. — ³) Sjæll. Miss. ¹²/₁ 1731 Nr. 25. — ⁴) De flg. Oplysninger stammer fra Kancelliets anf. Supplikprot. og fra Kancelliprot. ⁹/₈ 1730—⁸/₈ 1731. S. 158 ff.

S. 46. ¹) Sjæll. Reg. ²³/₇ 1727 Nr. 254 — ²) Sjæll. Miss. ²⁰/₁ 1731 Nr. 67. — ³) Sjæll. aabne Brev ²⁰/₁ 1731. — ⁴) Lovsamlingen.

ANDET AFSNIT

S. 49. ¹) Findes ikke i Raadst. Ark., Raadst. Placater 1726—58. — ²) Delib. Prot. ¹⁷/₁₂ 1731. — ³) Dat. ¹⁴/₆ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11.

S. 50. ¹) Delib. Prot. ⁸/₁₀ 1731. — ²) Delib. Prot. ²¹/₁₂ 1731. — ³) Plakat fra Brf. ²⁴/₆ 1731. Kopib. A. Fol. 26. — ⁴) Skrivelse til Mag. ¹⁷/₁₀ 1731. Kopib. A. Fol. 33 f. — ⁵) Skrivelse til Mag. ²⁸/₁₁ 1731. Kopib. A. Fol. 35 f. — ⁶) Delib. Prot. ¹⁷/₇ 1732. Københavns extraordin. Relation ¹⁸/₇ 1732 Nr. 51. — ⁷) Smstds. — ⁸) Delib. Prot. ²⁸/₇ 1732. — ⁹) Delib. Prot. ²⁵/₁₁ 1737. — ¹⁰) Delib. Prot. ¹/₁₀ 1731.

S. 51. ¹) Delib. Prot. ¹⁷/₁₂ 1731, ⁹/₆ 1732. — ²) Delib. Prot. ²⁸/₇ 1732, ¹³/₇ 1733. — ³) Bestalling ²¹/₄ 1732. Mag. Kopib. Nr. 11. — ⁴) Delib. Prot. ²⁴/₆ 1731. — ⁵) Delib. Prot. ⁹/₁, ¹²/₃ 1736. — ⁶) Delib. Prot. ¹²/₁, ¹⁷/₁₁ 1732.

S. 52. Skrivelse til Mag. ⁹/₁₀ 1731. Kopib. A. Fol. 29 f., Svar fra Mag. ¹⁰/₁₀ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11. — ²) v. Liebig: Das deutsche Feuerversicherungswesen. 1911. S. 78. — ³) Delib. Prot. ²/₈, ¹⁸/₈ 1734, ²¹/₁ 1735. Skrivelse fra Mag. ²/₂ 1735. Mag. Kopib. Nr. 12. — ⁴) Kopib. A. Fol. 42. ⁵) Delib. Prot. ²⁷/₆ 1731.

S. 53. ¹) Kopib. A. Fol. 47 f., 80. — ²) Dat. ⁹/₁₁ 1733. Kopib. A. Fol. 119 ff. — ³) Delib. Prot. ²⁰/₁₁ 1733. — ⁴) Delib. Prot. ²/₁₂ 1733. — ⁵) Kopib. A. Fol. 126 ff. — ⁶) Kopib. A. Fol. 125 f. — ⁷) Skrivelse fra Mag. til Kongen ²¹/₁₂ 1733. Mag. Kopib. Nr. 12. — ⁸) Danske Kancellis Supplikprot. 1733. 2. Bd. Nr. 790.

S. 54. ¹) Brfs. Hovedbog. — ^{1a}) (i Teksten staar fejlagtig ¹) Delib. Prot. ²⁰/₁₁ 1731. Skrivelse til Mag. ²⁰/₁₁ 1731. Kopib. A. Fol. 36 f. Svar fra Mag. ⁵/₁₂ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11. — ²) Delib. Prot. ²⁸/₁ 1732. — ³) Skrivelse til Mag. ⁷/₇ 1732. Kopib. A. Fol. 60. — ⁴) Skrivelse fra Mag. ¹⁴/₇ 1732. Mag. Kopib. Nr. 11. — ⁵) Delib. Prot. ⁹/₂ 1733. — ⁶) Delib. Prot. ¹⁰/₈ 1733. — ⁷) Delib. Prot. ²⁰/₆, ¹⁰/₆ 1733. — ⁸) Delib. Prot. ¹⁹/₁₀ 1733.

S. 55. ¹) Skrivelse til Mag. ¹⁷/₃ 1732. Kopib. A. Fol. 49. — ²) Svar fra Mag. ²⁴/₃ 1732. Mag. Kopib. Nr. 11. — ³) Delib. Prot. ²¹/₃ 1732. — ⁴) Skrivelse til Mag. ²¹/₁ 1735. Kopib. A. Fol. 169 f. — ⁵) Svar fra Mag. ³/₂ 1735. Mag. Kopib. Nr. 12. — ⁶) Forslaget findes bl. Brfs. Indkomne Sager. En Afskrift i Haandskriftsamlingen paa Ledreborg, Fol. 314. Jvnf. Kopib. A. Fol. 32. — ⁷) Skrivelse fra Mag. ¹⁷/₁₀ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11. Afskrift anf. Sted paa Ledreborg. — ⁸) Dat. ⁹/₁₁ 1731. Brfs. Indkomne Sager. Afskrift anf. Sted paa Ledreborg. Jvnf. Kopib. A. Fol. 32. Delib. Prot. ¹⁴/₁₂ 1731. — ⁹) Delib. Prot. ¹⁴/₁₂ 1731.

S. 57. ¹) Betænkningerne er ikke bevaret, men kendes af en Ekstrakt (Brfs. Indk. Sager), som dog kun gør Rede for selve Forslagene og ganske udelader Begrundelsen.

S. 59. ¹) Delib. Prot. ¹⁷/₇, ¹/₆ 1732. — ²) Delib. Prot. ²¹/₆ 1731. Skrivelse til Mag. ²⁵/₆ 1731. Kopib. A. Fol. 28. Mag. Svar ¹/₁₀ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11. — ³) Skrivelse til Mag.

⁹/₁₀ 1731, Kopib. A. Fol. 29 ff. — ⁴) Svar fra Mag. ¹⁰/₁₀ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11. — ⁵) Delib. Prot. ²³/₂ 1732. — ⁶) Delib. Prot. ¹²/₂, ¹⁴/₃ 1733. — ⁷) Delib. Prot. ¹³/₃ 1733.

S. 61. ¹) Kopib. A. Fol. 87 ff. — ²) Skrivelse fra Mag. ²⁰/₄ 1733. Mag. Kopib. Nr. 12. — ³) Sjæll. aabne Brev 8. Maj 1733. Nr. 134. — ⁴) Lovsamlingen. — ⁵) Skrivelse fra Mag. til Direktionen ³/₂ 1735. Mag. Kopib. Nr. 12. — ⁶) Delib. Prot. ²⁵/₈ 1732. — ⁷) Fundatsens 9. Post. — ⁸) Udg. 1743. III Bd., S. 410 ff.

S. 62. ¹) Delib. Prot. ²⁰/₇ 1734. — ²) Se f. Eks. Edv. Holm: Kristian VI, S. 434 og Frederik V, 2. Del, S. 9 f.

S. 63. ¹) Se nærmere herom dette Værks personalhistoriske Del.

S. 65. ¹) Delib. Prot. ²⁴/₈ og ²/₀ 1733. — ²) Delib. Prot. ¹⁰/₁₂ 1765.

S. 66. ¹) Delib. Prot. ²²/₇ 1745. — ²) Delib. Prot. ¹⁰/₆ og ⁴/₁₁ 1745. — ³) Delib. Prot. ¹⁵/₇ 1745. — ⁴) Delib. Prot. ⁹/₄ 1746. — ⁵) Delib. Prot. ¹⁰/₁₁ 1746. — ⁶) Delib. Prot. ¹/₁₂ 1746. — ⁷) Delib. Prot. ⁸/₁₂ 1746. — ⁸) De forskellige Skrivelser: Kopib. B. S. 352 ff. — ⁹) Delib. Prot. ³⁰/₈ 1740.

S. 68. ¹) Disse Skrivelser: Kopib. A. Fol. 244 ff. — ²) Delib. Prot. ¹⁷/₈ 1739.

S. 69. ¹) Delib. Prot. ¹²/₁₀ 1741. Jvnf. Forestillingsprot. ¹²/₁₀ 1741. — ²) Delib. Prot. ⁷/₂, ¹⁴/₂ og ²¹/₂ 1743. Jvnf. Forestillingsprot. Samme Datoer. Kopib. C. S. 1 ff. — ³) Delib. Prot. ¹⁰/₁₂, ¹³/₁₂, og ¹⁰/₁₂ 1765.

S. 70. ¹) Smstds. — ²) Kopib. A. Fol. 32. Skrivelse fra Mag. ⁵/₁₁ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11. — ³) Kopib. A. Fol. 26. Skrivelse fra Mag. ¹⁰/₀ 1731. Mag. Kopib. Nr. 11.

S. 71. ¹) Delib. Prot. ²⁸/₄ 1738. — ²) Skrivelse fra Mag. ³/₂ 1735. Mag. Kopib. Nr. 12. — ³) Kopib. A. Fol. 171 ff. — ⁴) Mag. Kopib. Nr. 27.

S. 72. ¹) Kopib. C. S. 382 f. — ²) Skrivelse fra Direkt. ³⁰/₄ 1746. Kopib. C. S. 445 ff. Magistratens Svar ⁴/₅ 1746. Mag. Kopib. Nr. 28. — ³) Skrivelse fra Overpræsidenten ¹⁸/₂ 1852. Brfs. Indk. Sager. — ⁴) Kopib. D. S. 70 ff. — ⁵) Skrivelse fra Overpræsidenten ¹⁸/₂ 1752. Brfs. Indk. Sager. — ⁶) Kopib. D. S. 70 ff. — ⁷) Delib. Prot. ²⁸/₂ 1755. — ⁸) Mundtlig Meddelelse fra Mag. Delib. Prot. ⁷/₃ 1755. — ⁹) Skrivelse fra Mag. ⁵/₃ 1755. Mag. Kopib. Nr. 46. — ¹⁰) Betænkning af F. (Fog eller Fædder Valeur) ³⁰/₁₁ 1755, skrevet paa Marginen af en Skrivelse fra Direkt. ²⁴/₁₁ 1755. Raadst. Ark. »Brandforsikringskassen 1726—78«.

S. 73. ¹) Delib. Prot. ⁴/₁₂ 1755. — ²) Skrivelse fra Mag. ¹⁰/₃ 1746. Mag. Kopib. Nr. 28. — ³) Delib. Prot. ⁸/₃ 1756. — ⁴) Kopib. D. S. 232 ff. — ⁵) Indk. Sager.

S. 74. ¹) Skrivelse til Mag. ²⁸/₅ 1756. Kopib. D. S. 232 f. — ²) Mag. Kopib. Nr. 49. Under ²⁵/₈ 1756 findes indført to Koncepter til Forestilling til Kongen; den med Mag.'s Underskrifter er afsendt. Desuden er vedlagt 5 Bilag, aabenbart Betænkninger af Magistratsmedlemmer. ³) Lovsamlingen.

S. 75. ¹) Delib. Prot. ¹³/₈ 1739. — ²) Delib. Kom. Prot. ²²/₂ 1759. Vota af de Deliberationskommitterede fra 1760 og 1761 findes bl. Brfs. Indk. Sager. Jvnf. Gen. Fors. Prot. ⁷/₄ 1758. Forslaget er indført i Kopib. D. S. 455 ff. — ³) Skrivelse fra Mag. ⁸/₃ 1762. Mag. Kopib. Nr. 60. — ⁴) Skrivelse fra Direkt. ³¹/₃ 1762. Kopib. D. S. 395. — ⁵) Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₃ 1762.

S. 76. ¹) Skrivelse fra Mag. ²⁸/₃ 1763. Mag. Kopib. Nr. 62. — ²) Delib. Kom. Prot. ¹⁸/₄ 1763. — ³⁻⁴) Delib. Kom. Prot. ²⁷/₀ 1763. — ⁵⁻⁶) Skrivelse fra Mag. til Kongen ⁸/₈ 1764. Mag. Kopib. Nr. 65.

S. 77. ¹) Skrivelse fra Kancelliet til Mag. ¹⁰/₅ 1766. Oversekretærens Brevbog 1766 Nr. 294. — ²) Skrivelse fra Mag. til Kancelliet ¹²/₁ 1767. Mag. Kopib. Nr. 70. Her findes vedlagt en Afskrift af Udkastet til den foreslaede Plakat; en anden er indført i Brfs. Kopib. D. S. 451 ff. — ³) Gen. Fors. Prot. ⁹/₅ 1766. — ⁴) Delib. Kom. Prot. ²¹/₀ 1765. — ⁵) Skrivelse fra Direkt. ⁴/₀ 1766. Kopib. D. S. 414 f. — ⁶) Skrivelse fra Mag. ⁹/₈ 1766. Mag. Kopib. Nr. 69. — ⁷) Delib. Kom. Prot. ²²/₈ 1766. Skrivelse fra Direkt. ²⁰/₈ 1766. Kopib. D. S. 417. — ⁸) Kvarterernes Svar findes bl. Brfs. Indk. Sager.

S. 78. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. ²⁰/₁₁ 1767. — ²⁾ Skrivelser til Kancelliet ²³/₁₁ og ²⁶/₁₁ 1767. Kopib. D. S. 439 ff. — ³⁾ Skrivelse til Mag. ⁹/₁ 1768. Oversekretærens Brevbog 1768 Nr. 21. — ⁴⁾ Skrivelse fra Direkt. ²³/₁ 1768. Kopib. D. S. 450. — ⁵⁾ Svar fra Mag. ²⁸/₁ 1768. Mag. Kopib. Nr. 72. — ⁶⁾ Skrivelse fra Direkt. ¹⁶/₂ 1768. Kopib. D. S. 477 f. — ⁷⁾ Svar fra Mag. ²²/₂ 1768. Mag. Kopib. Nr. 72. — ⁸⁾ Skrivelse fra Direkt. ³/₃ 1768. Kopib. D. S. 480 f. Mag. Svar ⁹/₃ 1768. Mag. Kopib. Nr. 73.

S. 79. ¹⁾ Skrivelse, fremlagt af Direktionen paa Mødet. Kopib. D. S. 486 ff. — ²⁾ Kopib. D. S. 510.

S. 80. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. ²⁸/₁₀ 1768. — ²⁾ Kopib. D. S. 515 ff. — ³⁾ Skrivelse til Kancelliet ³⁰/₁₁ 1768. Mag. Kopib. Nr. 73. — ⁴⁻⁵⁾ Lovsamlingen. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. — ⁷⁾ Det paastaas i hvert Fald i Ansøgningen til Kongen ³¹/₈ 1767. Kopib. D. S. 428 ff. — ⁸⁾ Delib. Kom. Prot. ³⁰/₅ 1766. — ⁹⁾ Skrivelse fra Mag. ²²/₇ 1767. Mag. Kopib. Nr. 71. — ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁴/₁ 1767.

S. 81. ¹⁾ Se ovenfor. — ²⁾ Skrivelse fra Mag. til Kongen ⁵/₈ 1767. Mag. Kopib. Nr. 71. — ³⁾ Skrivelse fra Kancelliet til Mag. ²⁰/₉ 1767. Lovsamlingen. — ⁴⁾ Kopib. D. S. 526. — ⁵⁾ Skrivelser til Arvingerne og Mag., henholdsvis ³/₁₂ 1768 og ¹¹/₂ 1769. Kopib. D. S. 526 f. og 531. — ⁶⁾ Skrivelse fra Mag. ²⁰/₂ 1769. Mag. Kopib. Nr. 74.

S. 82. ¹⁾ Se Kopib. D. S. 543 ff. og 587. — ²⁾ Brfs. Hovedbog. — ³⁾ Dette fremgaar af Skrivelse til Mag. ²⁰/₂ 1770. Kopib. D. S. 594 ff. — ⁴⁾ Skrivelse til Kongen ²⁸/₂ 1770. Mag. Kopib. Nr. 76. — ⁵⁾ Lovsamlingen. — ⁶⁾ En saadan Kabinetsordre er indført i Delib. Prot. ¹⁰/₅ 1771, men har ikke kunnet findes hverken i Rigsarkivet eller i Magistratens Kollegiebreve. — ⁷⁾ Delib. Kom. Prot. ¹⁴/₁₂ 1770.

S. 83. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. — ²⁾ Skrivelse til Mag. ⁹/₄ 1772. Kopib. D. S. 641 f. — ³⁾ Skrivelse fra Direkt. til Barfred ²⁵/₁₁ 1771. Kopib. D. S. 638. — ⁴⁾ Jvnf. Delib. Prot. ³⁰/₁₂ 1771. — ⁵⁾ Brfs. Hovedbog. I Bd., S. 106. — ^{6 a)} (i Teksten fejlagtig ⁵⁾) Gen. Fors. Prot. ¹⁸/₁₁ 1774 og ²⁰/₁₁ 1776. — ^{6 b)} Gen. Fors. Prot. ²⁰/₃ 1778.

S. 84. ¹⁾ Skrivelse fra Direkt. til Mag. ²⁰/₂ 1770. Kopib. D. S. 597. — ²⁾ Skrivelse fra Mag. ²⁸/₂ 1770. Mag. Kopib. Nr. 76. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. til Kongen ²⁰/₈ 1770. Mag. Kopib. Nr. 76. — ⁴⁾ Skrivelse fra Kancelliet til Mag. ¹²/₅ 1770. Oversekretærens Brevbog 1770. Nr. 285. — ⁵⁾ Brev fra U. A. Holstein til P. E. Gähler, citeret i Edv. Holm: Kristian VII. 1766—72, 2. Afd. S. 123. — ⁶⁾ Rigsarkivet: Div. Kancellisager fra Christian VII's Tid. Kbhvns. Mag. 1771. (Under Omordning.) Betænkningen blev efter Struensees Fald fundet blandt hans Papirer.

S. 85. ¹⁾ Anonym Betænkning ²⁵/₅ 1771. Smstds. — ²⁾ Skrivelse til Mag. ¹⁴/₃ 1778. Kopib. D. S. 693. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. ¹⁸/₈ 1778. Mag. Kopib. Nr. 93. — ⁴⁾ Delib. Kom. Prot. ²¹/₃ 1778. — ⁵⁾ Kabinetsordre til Danske Kancelli ²⁵/₃ 1778. Se S. 121 Note ⁴⁾. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₃ 1778.

S. 86. ¹⁾ Se om denne Forhandling Kopib. D. S. 741 ff. — ²⁾ Lovsamlingen. — ³⁾ Skrivelse til Kancelliet ³/₁₁ 1783. Mag. Kopib. Nr. 109. — ⁴⁾ Skrivelse fra Kancelliet ²⁰/₁₁ 1783. Brevbog 1783 Nr. 1843. — ⁵⁾ Skrivelse fra Mag. til Kancelliet ¹⁰/₁₂ 1783. Mag. Kopib. Nr. 109. — ⁶⁾ Kgl. Resol. ⁹/₁ 1784. Lovsamlingen.

S. 88. ¹⁾ Om Frederik Barfred se Biografien i den personalhist. Del og Villads Christensen: Stadskjældereren paa Københavns Raadhus 1443—1794. Fra Arkiv og Museum I Bd., S. 532 ff. Barfreds Virksomhed inden for Brandforsikringen er der bleven kyndigt og udførligt omtalt. Flere Led, som ikke berørte Magistraten, er dog forbigaaet. — ²⁾ Skrivelser fra Barfred til Direktionen ¹⁸/₁₁ og ²⁷/₁₂ 1774, ⁵/₁ og ¹⁰/₁ 1775 samt udat. Forslag til Generalforsamlingen Brfs. Indk. Sager.

S. 89. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. ²/₁ 1775. Mag. Kopib. Nr. 87. — ²⁾ Skrivelse fra Mag. ¹¹/₁ 1775. Mag. Kopib. Nr. 87. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. til Danske Kancelli ¹⁰/₁ 1775. Mag. Kopib. Nr. 87. — ⁴⁾ Skrivelse fra Kancelliet til Mag. ¹¹/₂ 1775. Brevbog 1775 Nr. 166.

S. 90. ¹⁾ Derom findes dog intet i Gen. Fors. Prot. — ²⁾ Skrivelser fra Barfred ¹¹/₆

1776, $\frac{5}{2}$, $\frac{4}{3}$ og $\frac{2}{7}$ 1777. Brfs. Indk. Sager. — ³) Delib. Prot. $\frac{18}{6}$ 1776. — ⁴) Gen. Fors. Prot. $\frac{20}{3}$ 1778. — ⁵) Skrivelse fra Barfred $\frac{24}{8}$ 1778, hvormed Fundatsudkastet oversendtes. Brfs. Indk. Sager.

S. 91. ¹) Se Bemærkninger, paaskrevet Forslaget. Smstds. — ²) Delib. Kom. Prot. $\frac{17}{2}$ 1779.

S. 92. ¹) Brfs. Indk. Sager. — ²) Forestilling fra Mag. $\frac{20}{1}$ 1780. Indlæg til Sjæll. Miss. 1780 Nr. 472.

S. 93. ¹) Ansøgning fra Barfred. Udat. Indlæg til Sjæll. Miss. 1780 Nr. 472. — ²) Reskript til Mag. $\frac{23}{8}$ 1780. Sjæll. Tegnelser 1780 Nr. 472. — ³) Ansøgning fra F. V. Wivet $\frac{20}{3}$ 1784. Indlæg til Danske Kancellis Breve 1784 Nr. 1018. — ⁴) Skrivelse fra Direktionen til Mag. $\frac{13}{5}$ 1784. Kopib. E. S. 31 f. Skrivelse fra Mag. til Kancelliet $\frac{28}{5}$ 1784. Mag. Kopib. Nr. 111. Skrivelse fra Kancelliet til Mag. $\frac{10}{6}$ 1784. Brevbog 1784 Nr. 1018. — ⁵) P. Hansen: Ill. Dansk Litteratur Historie. 2. Udg. II Bd., S. 510 f. — ⁶) Pro Memoria til dem som læse Brevet til Theater-Direktionen. 1787.

S. 94. ¹) Ansøgning til Direktionen $\frac{0}{8}$ 1781. Brfs. Indk. Sager — ²) Gen. Fors. Prot. $\frac{20}{4}$ 1781. — ³) Brfs. Indk. Sager. — ⁴) Skrivelse til Mag. $\frac{18}{11}$ 1783. Kopib. E. S. 24 ^a. — ⁵) Mag.'s Svar $\frac{22}{12}$ 1783. Mag.'s Kopib. Nr. 109. — ⁶) Indlæg til Sjæll. Miss. $\frac{30}{12}$ 1785 Nr. 1006. — ⁷) Skrivelse fra Direktionen $\frac{25}{6}$ 1785. Kopib. E. S. 46. — ⁸) Skrivelse fra Mag. $\frac{10}{11}$ 1785. Mag. Kopib. Nr. 115.

S. 95. ¹) Kancelliets Forestilling d. $\frac{0}{12}$ og Kongens Resolution $\frac{23}{12}$ 1785. Indlæg til Sjæll. Miss. $\frac{30}{12}$ 1785 Nr. 1006. — ²) Sjæll. Miss. $\frac{30}{12}$ 1785 Nr. 1006. — ³) Indlæg til Sjæll. Miss. $\frac{5}{5}$ 1786 Nr. 305. (Trykt som Bilag i Pjecen: Til Interessenterne i den Kiøbenhavnske Brandforsikrings Casse. 1788). Smstds. findes Kancelliets deraf følgende Forestilling $\frac{12}{4}$ 1786 og Kongens Resolution $\frac{20}{4}$ 1786.

S. 97. ¹) Reskript til Mag. $\frac{5}{5}$ 1786. Sjæll. Miss. $\frac{5}{5}$ 1786 Nr. 305. — ²) Gen. Fors. Prot. $\frac{1}{6}$ 1786.

S. 98. ¹) Trykt som Bilag i Pjecen: Til Interessenterne i den Kiøbenhavnske Brandforsikrings Casse. 1788. — ²) Reskript til Mag. $\frac{25}{4}$ 1788. Sjæll. Tegnelser 1788 Nr. 267. — ³) Skrivelse fra Direktionen $\frac{13}{5}$ 1788. Kopib. E. S. 97 ff. — ⁴) Skrivelse fra Kancelliet $\frac{7}{6}$ 1788. Brevbog Nr. 1162. — ⁵) Skrivelse til Mag. $\frac{20}{8}$ 1788. Kopib. E. S. 111 f. — ⁶) Reskript til Mag. $\frac{20}{6}$ 1788. Sjæll. Tegnelser 1788 Nr. 634.

S. 100. ¹) Skrivelse til Politimesteren $\frac{23}{5}$ 1788 og dennes Svar $\frac{24}{5}$ 1788. Kopib. E. S. 103. — ²) Skrivelser til Mag. $\frac{24}{5}$ 1788 og $\frac{14}{6}$ 1788. Kopib. E. S. 104 f. og 106 f. — ³) Reskript $\frac{4}{8}$ 1788. Sjæll. Tegnelser 1788 Nr. 490. — ⁴) Se Skrivelse fra Direktionen til Mag. $\frac{13}{2}$ 1790. Kopib. E. S. 155 ff.

S. 101. ¹) f. Eks. $\frac{7}{8}$ 1789 og $\frac{5}{2}$ 1790. — ²) Skrivelser fra Direktionen til Mag. $\frac{8}{8}$ 1789 og $\frac{13}{2}$ 1790. Kopib. E. S. 146 og 155 ff. — ³) Skrivelser fra Danske Kancelli $\frac{17}{10}$ 1789 og $\frac{20}{3}$ 1790. Brevbog 1789 Nr. 3445. 1790 Nr. 951. — ⁴) Gen. Fors. Prot. $\frac{10}{4}$ 1790. — ⁵) Et Eksemplar findes bl. Brfs. Indk. Sager.

S. 102. ¹) Skrivelser fra Barfred $\frac{20}{5}$, $\frac{0}{6}$, $\frac{10}{6}$ og $\frac{4}{8}$ 1792. Brfs. Indk. Sager. — ²) Skrivelse fra Mag. $\frac{13}{6}$ 1792. Mag. Kopib. Nr. 135 og Skrivelse fra Direktionen $\frac{21}{5}$ 1793. Kopib. E. S. 183 ff. — ³) Skrivelse fra Barfred $\frac{10}{3}$ 1793. — ⁴) Skrivelse fra Barfred til Direktionen $\frac{25}{4}$ 1793. Brfs. Indk. Sager.

S. 103. ¹) Delib. Prot. $\frac{23}{2}$ 1733. — ²) Delib. Prot. $\frac{20}{7}$ 1733.

S. 104. ¹) Delib. Prot. $\frac{25}{8}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{4}{6}$ 1738. — ²) Skrivelse til Mag. $\frac{20}{5}$ 1779. Kopib. D. S. 701 ff.

S. 105. ¹) Gen. Fors. Prot. $\frac{0}{5}$ 1766.

S. 106. ¹) Delib. Prot. $\frac{14}{12}$ 1774. — ²) Delib. Prot. $\frac{25}{8}$ 1732. — ³) Delib. Prot. $\frac{3}{8}$ 1739.

S. 107. ¹) Delib. Prot. $\frac{10}{8}$ 1739. — ²) Delib. Prot. $\frac{25}{1}$ 1740. Forestillingsprot. 1740—43. $\frac{22}{1}$ 1740. Kopib. B. S. 314 f. — ³) Delib. Prot. $\frac{24}{2}$ 1746. — ⁴) Gen. Fors. Prot. $\frac{7}{4}$ 1758. — ⁵) Se Delib. Prot. $\frac{7}{3}$ 1755. — ⁶) Delib. Prot. $\frac{24}{11}$ 1755. — ⁷) Delib. Prot. $\frac{4}{12}$ 1755.

S. 108. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₂ 1795. — ²⁾ Delib. Prot. ²/₁₀ 1755. — ³⁾ Delib. Prot. ²⁴/₂ 1746, ²/₁₀ 1755. — ⁴⁾ Delib. Prot. ²⁰/₁₂ 1756. Kopib. D. S. 267 ff. — ⁵⁾ Betænkning ⁴/₈ 1757 af Kirkeinspektør Lowson. Delib. Kom Prot. ⁴/₈ 1757. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ⁷/₄ 1758.

S. 110. ¹⁾ Korrespondancen derom Kopib. B. S. 485 og Mag. Kopib. Nr. 18. — ²⁾ Delib. Prot. ⁷/₈ og ²⁴/₈ 1741 og ¹⁸/₁ 1742. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. ⁰/₂ 1752. Mag. Kopib. Nr. 40. — ⁴⁾ Skrivelse til Mag. ²¹/₂ 1752. Kopib. D. S. 77 ff. — ⁵⁾ Skrivelse til Mag. ¹⁴/₁₁ 1754. Kopib. D. S. 109 ff. — ⁶⁾ Generalforsamlingen ²⁸/₂ 1755. Delib. Prot. — ⁷⁾ Delib. Prot. ²⁸/₅ 1755. — ⁸⁾ Skrivelser fra Mag. ⁰/₂ og ²⁸/₆ 1757. Mag. Kopib. Nr. 51. — ⁹⁾ Fremgaar af Gen. Fors. Prot. — ¹⁰⁾ Delib. Prot. ¹³/₂ 1749. — ¹¹⁾ Delib. Prot. ²⁸/₂ 1763. — ¹²⁾ Delib. Prot. ²³/₂ 1767. — ¹³⁾ Disse Angivelser støtter sig paa en Bestemmelse i Udkastet 1762 til en ny Fundats. — ¹⁴⁾ Instruks for Bogholderen ⁴/₁₁ 1783. Kopib. E. S. 2 ff.

S. 111. ¹⁾ Delib. Prot. ¹⁰/₁₁ og ¹⁰/₁₂ 1739 og ³/₃ 1770. — ²⁾ Se f. Eks. Delib. Prot. 1741 og 1742. — ³⁾ Delib. Prot. ²⁵/₆ 1760. — ⁴⁾ Delib. Prot. ⁸/₈ 1769. — ⁵⁾ Delib. Prot. ¹⁰/₂ 1791. — ⁶⁾ Generalforsamlingen ¹²/₆ 1742. Delib. Prot. — ⁷⁾ Delib. Prot. ⁸/₈ 1743. — ⁸⁾ Forestillingsprotokol ¹⁰/₆ 1740. — ⁹⁾ Delib. Prot. ⁴/₂ 1747. — ¹⁰⁾ Skrivelse fra Mag. ¹⁵/₁₂ 1734. Mag. Kopib. Nr. 12. Delib. Prot. ²⁵/₁ og ²¹/₁ 1735. — ¹¹⁾ Delib. Prot. ²⁷/₃ 1738. — ¹²⁾ Generalforsamlingen ¹³/₈ 1739. Delib. Prot. — ¹³⁾ Delib. Prot. ¹²/₆ 1742.

S. 112. ¹⁾ Generalforsamlingen ¹⁴/₃ 1743. Delib. Prot. — ²⁾ Skrivelse fra Mag. ⁰/₅ 1743. Mag. Kopib. Nr. 22. — ³⁾ Se f. Eks. Delib. Prot. ²⁰/₁₂ 1758, ¹⁹/₂ 1762. — ⁴⁾ Se f. Eks. Delib. Prot. ²⁴/₅ 1735 og ²⁰/₂ 1737. Akter el. Protokol vedr. Assuranceretten er ikke bevaret. — ⁵⁾ Se herom E. Holm: Kristian VII. 1766—72. 2. Afd. S. 127. — ⁶⁾ Skrivelse til Mag. ³⁰/₈ 1771. Kopib. C. S. 637 f. — ⁷⁾ Fogtmans Rescripter.

S. 113. ¹⁾ Delib. Prot. ²⁴/₅ 1735. — ²⁾ Skrivelse fra Mag. ²²/₁₁ 1736. Mag. Kopib. Nr. 13. — ³⁾ Delib. Prot. ⁷/₃ 1740. — ⁴⁾ Delib. Prot. ²²/₇ 1745. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₃ 1762. — ⁶⁾ Generalforsamlingen ⁹/₆ 1745. Delib. Prot. — ⁷⁾ Skrivelse fra Mag. ¹⁵/₁₁ 1745. Mag. Kopib. Nr. 27. — ⁸⁾ Delib. Prot. — ⁹⁾ Skrivelse fra Mag. ⁸/₆ 1746. Mag. Kopib. Nr. 28. — ¹⁰⁾ Skrivelse fra Mag. ⁹/₁ 1736. Mag. Kopib. Nr. 13. — ¹¹⁾ Gen. Fors. Prot. — ¹²⁾ Gen. Fors. Prot. — ¹³⁾ Skrivelse fra Direkt. til Mag. ²²/₃ 1769. Kopib. D. S. 548. — ¹⁴⁾ Generalforsamlingen ⁷/₃ 1740. Delib. Prot. — ¹⁵⁾ Generalforsamlingen ¹²/₆ 1742. Delib. Prot. — ¹⁶⁾ Skrivelser fra Mag. ⁸/₆ 1746. Se ovenfor. — ¹⁷⁾ Delib. Prot. ¹⁴/₁₂ 1747. — ¹⁸⁾ Delib. Prot. ²³/₆ 1756. — ¹⁹⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₃ 1762. — ²⁰⁾ Delib. Prot. ³⁰/₃ 1770. — ²¹⁾ Delib. Prot. ¹²/₃ 1736. — ²²⁾ Delib. Prot. ²²/₂ 1743. — ²³⁾ Gen. Fors. Prot. ²/₃ 1770. — ²⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ⁵/₂ 1784.

S. 114. ¹⁾ Rigsark. Civil Reglement 1740 og 1780. Jvnf. Edv. Holm: Frederik IV 1720—30, S. 303, Kristian VI, S. 330, Frederik V. II Bd., S. 20 og Kristian VII 1766—72, 1. Afd. S. 287. — ²⁾ Delib. Prot. ²⁴/₁₁ 1752. — ³⁾ Delib. Prot. ³⁰/₃ 1770. — ⁴⁾ Hovedbogen. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. ⁹/₅ 1766. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₃ 1778. — ⁷⁾ Gen. Fors. Prot. ⁵/₂ 1784.

S. 115. ¹⁾ Willh. Schäfer: Anf. Arb. I Bd. Kap. 2. Bilag 10. — ^{1^a)} (I Teksten staar fejlagtig ¹⁾) Delib. Prot. ¹⁰/₈ og ¹⁷/₈ 1747. Skrivelse fra Magistraten ¹⁴/₈ 1747. Mag. Kopib. Nr. 31.

S. 116. ¹⁾ Delib. Prot. ¹²/₁₂, ²⁰/₁₂ 1735. — ²⁾ Delib. Prot. ²⁰/₁ og ⁸/₃ 1756. Skrivelse fra Magistraten ²⁸/₁ 1756. Mag. Kopib. Nr. 48. Direktionens Svar ²⁰/₁ 1756. Kopib. D. S. 211. — ³⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ¹²/₁₁ 1756. Oversekretærens Brevbog. Nr. 395.

S. 117. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. ¹⁷/₁₁ 1756. Mag. Kopib. Nr. 49. — ²⁾ Delib. Prot. ¹⁰/₁₂ 1756. — ³⁾ Kopib. D. S. 259 ff.

S. 118. ¹⁾ Kopib. D. S. 410. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ⁹/₅ 1766. — ³⁾ Bilag til Skrivelse fra Direkt. til Mag. ³/₅ 1766. Raadst. Ark. Kollegiebrev 1766 A. — ⁴⁾ I G. L. Groves Afhandling om Oprettelsen af Købstædernes almindelige Brandforsikring i dette Selskabs Festskrift 1911 omtales i hvert Fald ingen Forbindelse med Kjøbenhavns Brandforsikrings Holdning i Spørgsmaalet om udenbys Forsikring.

S. 119. ¹⁾ Tallet angives efter en Liste i Brfs. Indk. Sager. Edv. Holm: Kristian VII 1772—84, S. 463 har kun 17. — ²⁾ Delib. Kom. Prot. ¹²/₈ 1778. — ³⁾ Baade den originale hollandske Police og det derover byggede Udkast findes i Brfs. Indk. Sager

S. 120. ¹⁾ Edv. Holm: Anf. Arb. S. 432 ff. og 463 ff. — ²⁾ Brfs. Indk. Sager. — ³⁾ Skrivelse til Mag. ¹⁴/₃ 1778. Kopib. D. S. 693. Jvnf. Gen. Fors. Prot. ²⁰/₃ 1778.

S. 121. ¹⁾ Begge Skrivelser, dat. ¹⁸/₃ 1778, findes i Mag. Kopib. Nr. 93. — ²⁾ Skrivelse fra Direktionen ²¹/₃ 1778. Kopib. D. S. 693. — ³⁾ Skrivelserne, dat. ²⁵/₃ 1778, findes i Mag. Kopib. Nr. 93. — ⁴⁾ Kabinetsordre til Danske Kancelli ²⁵/₃ 1778. Prot. over Kabinetsordrer 1777—78. S. 97. Nr. 58. — ⁵⁾ Brfs. Indk. Sager.

S. 122. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₃ 1778. — ²⁾ Festskrift for det kongelige octroierede almindelige Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter. 1898. S. 13 ff.

S. 123. ¹⁾ Delib. Prot. ⁹/₆ 1742. — ²⁾ Delib. Prot. ¹²/₆ 1742. — ³⁾ Paa Grund af en Klage til Kongen, besvaret ved Direktionens Redegørelse ³⁰/₁₁ 1754. Kopib. D. S. 116 ff. — ⁴⁾ Delib. Prot. ²⁸/₂ 1755. — ⁵⁾ Carl Bruun: Kjøbenhavn, III Bd., S. 600 f. — ⁶⁾ I. P. Mynster: Meddelelser om mit Levned, S. 7. — ⁷⁾ Delib. Prot. ³/₄ 1779 og ¹³/₇ 1780. Skrivelser, vekslet mellem Magistraten og Direktionen, ¹⁴/₇ og ⁷/₁₁ 1780. Mag. Kopib. Nr. 99 og Kopib. D. S. 723 f.

S. 124. ¹⁾ Delib. Prot. ²⁸/₂ 1755.

S. 125. ¹⁾ Skrivelse til Mag. ²²/₁₁ 1788. Kancelliets Brevbog.

S. 126. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. til Kancelliet ²⁴/₁₂ 1788. Mag. Kopib. Nr. 124. — ²⁾ Kancelliets Svar ¹⁰/₅ 1789. Kancelliets Brevbog. — ³⁾ Delib. Kom. Prot. ⁵/₁₂ 1788. — ⁴⁾ Dat. ⁹/₆ 1789. Kopib. E. S. 129 ff.

S. 127. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁷/₅ 1789. — ²⁾ Skrivelse fra Magistraten til Kancelliet ¹⁷/₆ 1789. Mag. Kopib. Nr. 126.

S. 128. ¹⁾ Delib. Prot. ²⁷/₆ og ²⁸/₆ 1735. Kbhvns. Raadst.'s Resol. Prot. ¹²/₁₂ 1735. — ²⁾ Delib. Prot. ²⁰/₁₁ 1734, ¹⁸/₄ 1735 etc. etc. — ³⁾ Delib. Prot. ⁷/₂ 1735. — ⁴⁾ Skrivelse fra Magistraten ¹⁴/₃ 1753. Mag. Kopib. Nr. 42. — ⁵⁾ Skrivelse fra Kancelliet ⁹/₁ 1768. Oversekretærens Brevbog 1768 Nr. 21. — ⁶⁾ Instrukser ¹⁴/₆ 1748 og ¹⁸/₈ 1773. Kopib. C. S. 692 ff. og E. S. 18 ff. — ⁷⁾ Skrivelse fra Mag. ³/₂ 1735. Mag. Kopib. Nr. 12.

S. 130. ¹⁾ Den cit. Instruks. — ²⁾ Delib. Prot. ¹¹/₁₂ 1794. — ³⁾ Delib. Prot. ³⁰/₆ og ²⁰/₇ 1733. — ⁴⁾ Delib. Prot. ¹⁷/₁₀ 1748. — ⁵⁾ Forbedringsposterne 1769. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ⁷/₄ 1758. — ⁷⁾ Forbedringsposterne.

S. 131. ¹⁾ Forbedringsposterne. — ²⁾ Delib. Prot. ¹⁷/₁₀ 1748. — ³⁾ Delib. Prot. ⁹/₉ 1745. — ⁴⁾ Skrivelser til Magistraten ¹¹/₈ 1732, ¹⁴/₁₁ 1743 og ¹⁰/₁ 1747. Kopib. A. Fol. 63, Kopib. C. S. 106 f. og 513 ff. — ⁵⁾ Lovsamlingen.

S. 132. ¹⁾ Forbedringsposterne. — ²⁾ Schou: Forordninger. — ³⁾ Skrivelse til de Deputerede for Finanserne og Kammerkollegiet ¹⁵/₅ 1739. Kopib. B. S. 164 ff. — ⁴⁾ Svar fra de Deputerede . . . ²⁹/₅ 1739. Indført smstds.

S. 133. ¹⁾ Hvor ikke andet udtrykkelig er meddelt, bygger Opgivelserne i dette Afsnit paa de af Fuldmægtig W. Olsen rekonstruerede Regnskaber. Med Hensyn til Enkeltheder henvises til omstaaende Oversigt.

S. 134. ¹⁾ Brfs. Indk. Sager. — ²⁾ Falbe-Hansen og Scharling: Danmarks Statistik, III Bd., S. 252 og 257.

S. 135. ¹⁾ Falbe-Hansen og Scharling: Danmarks Statistik, I Bd., S. 564.

S. 140. ¹⁾ Fortegnelser over Ildebrande i det 18. Aarh. findes i Raadst. Ark., dels i Carl Bruuns Collectanea, VIII Bd., S. 158 f., dels i et trykt Eksemplar af Brandordningen ⁹/₅ 1749, som er gennemtrukket med hvide Blade, hvorpaa først Brandkaptajn Peder Pedersen Nygaard og siden (fra ⁴/₃ 1783) Ludewig Henr. Thomsen, Silke- og Klædekræmmer, har givet en kort Beretning om københavnske Ildebrande i Tiden ¹⁷/₁₀ 1749—³/₁ 1787. — ²⁾ Delib. Prot. ²/₇ 1734. — ³⁾ Delib. Prot. ³/₁₁ 1734. — ⁴⁾ Delib. Prot. ²⁷/₇ og ²⁸/₇ 1747.

S. 141. ¹⁾ Delib. Prot. $^{11}/_1$, $^{1}/_2$ og $^{7}/_3$ 1748. — ²⁾ Ildebranden er beskrevet i Reisers Liv- og Levnets- og Forfølgelseshistorie. 1786. Side 99 ff. — ³⁾ Brfs. Journal Litr. 0 Fol. 55 ff og 60. — ⁴⁾ Brfs. Journal Litr. W. Fol. 64 f. — ⁵⁾ Brfs. Journal Litr. T. Fol. 121.

S. 144. ¹⁾ Delib. Prot. $^{4}/_2$ 1747. — ²⁾ Delib. Prot. $^{17}/_1$ 1754. — ³⁾ Delib. Prot. $^{28}/_6$ 1792. — ⁴⁾ Delib. Kom. Prot. $^{21}/_6$ 1765. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. $^{2}/_3$ 1770.

S. 145. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. $^{10}/_5$ 1771. — ²⁾ Delib. Kom. Prot. $^{31}/_1$ 1772. — ³⁾ Brev fra Guldberg til Johan Bülow. Hist. Tidsskr. 4 Rk. I. Bd. S. 159. — ⁴⁾ Skrivelsen fra Direktionen til Mag. $^{3}/_1$ 1773. Kopib. D. S. 653 ff.

S. 146. ¹⁾ Delib. Prot. $^{11}/_6$ 1750. — ²⁾ Delib. Prot. $^{28}/_1$ 1752. — ³⁾ Delib. Prot. $^{7}/_6$ 1752. — ⁴⁾ Delib. Prot. $^{21}/_3$, $^{4}/_4$, $^{11}/_6$ og $^{14}/_{11}$ 1754.

S. 147. ¹⁾ Delib. Prot. $^{17}/_3$ 1755. — ²⁾ Delib. Prot. $^{27}/_1$ 1757. — ³⁾ Delib. Prot. $^{8}/_{11}$ 1753. — ⁴⁾ Jvnf. herom Th. Overskou: Den danske Skueplads. II. Bd. 1850. S. 36 ff. — ⁵⁾ Saavel Skuespillernes Ansøgning som A. G. Moltkes Brev findes i Raadst. Ark. Kollegiebreve 1747. Den første er ogsaa indført i Brfs. Kopib. C. S. 567 ff. — ⁶⁾ Kopib. C. S. 569 ff.

S. 149. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. til A. G. Moltke. Mag. Kopib. Nr. 31. — ²⁾ Overskou: Anf. Arb. II. Bd. S. 106. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. til Direktionen $^{15}/_6$ 1757. Mag. Kopib. Nr. 50. — ⁴⁾ Direktionens Svar $^{30}/_6$ 1757, Kopib. D. S. 280 f. — ⁵⁾ Skrivelse fra Mag. $^{18}/_7$ 1757. Mag. Kopib. Nr. 51. — ⁶⁾ Delib. Kom. Prot. $^{4}/_8$ 1757. — ⁷⁾ Se Skrivelse til Mag. $^{10}/_8$ 1757. Alle Brfs. Skrivelser vedr. denne Sag er indført i Kopib. D. S. 279 ff.

S. 150. ¹⁾ Delib. Prot. $^{7}/_1$ og $^{21}/_1$ 1732. — ²⁾ Delib. Prot. $^{28}/_{12}$ 1731. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. $^{15}/_7$ 1754. Mag. Kopib. Nr. 45. Direktionens Svar $^{18}/_7$ 1754. Kopib. D. S. 105 f. — ⁴⁾ Delib. Prot. $^{7}/_6$ 1740. — ⁵⁾ Delib. Prot. $^{31}/_3$ 1737. — ⁶⁾ Delib. Prot. $^{3}/_6$ 1744. — ⁷⁾ Delib. Prot. $^{6}/_3$ 1756. — ⁸⁾ Kong Friderich Femtes . . . Forordninger . . . 1750—55 (Kvart-udgaven).

S. 151. ¹⁾ Delib. Prot. $^{28}/_1$ 1752. — ²⁾ Delib. Prot. $^{7}/_6$ 1752. — ³⁾ Delib. Prot. $^{14}/_6$ 1752. — ⁴⁾ Delib. Prot. $^{7}/_3$ 1754. — ⁵⁾ Delib. Prot. $^{14}/_3$ 1754. — ⁶⁾ Delib. Prot. $^{21}/_3$ 1754. — ⁷⁾ Delib. Prot. $^{11}/_6$ 1754. — ⁸⁾ Delib. Prot. $^{11}/_3$ 1755. — ⁹⁾ Skrivelse til Mag. $^{13}/_1$ 1752. Kopib. D. S. 68 ff. — ¹⁰⁾ Delib. Prot. $^{7}/_2$ 1752.

S. 152. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. $^{7}/_4$ 1758. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. $^{9}/_4$ 1759. — ³⁾ Delib. Kom. Prot. $^{23}/_2$ 1759. — ⁴⁻⁵⁾ Delib. Prot. $^{10}/_3$ 1763. — ⁶⁾ Delib. Prot. $^{9}/_6$ 1763. — ⁷⁾ Delib. Kom. Prot. $^{21}/_6$ 1765. — ⁸⁾ Forordning $^{13}/_2$ 1767. Schou: Forordninger.

S. 153. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. $^{30}/_6$ 1773. Mag. Kopib. Nr. 83. — ²⁾ Direktionens Svar $^{3}/_7$ 1773. Kopib. D. S. 653 ff.

S. 154. ¹⁾ Delib. Prot. $^{17}/_{12}$ 1742. — ²⁾ Delib. Prot. $^{14}/_6$ og $^{17}/_6$ 1743. — ³⁾ Delib. Prot. $^{24}/_2$ 1746. — ⁴⁾ Delib. Prot. $^{7}/_{12}$ 1747. — ⁵⁾ Delib. Prot. $^{11}/_{12}$ 1749. — ⁶⁾ Delib. Prot. $^{13}/_6$, $^{20}/_8$ og $^{10}/_{12}$ 1754. — ⁷⁾ Delib. Prot. $^{6}/_1$ 1772. — ⁸⁾ Delib. Prot. $^{2}/_3$ 1774.

S. 155. ¹⁾ Dat. $^{24}/_6$ 1739. Kopib. B. S. 226 ff. — ²⁾ Skrivelse til Mag. $^{13}/_7$ 1739. Kopib. B. S. 226 ff. — ³⁾ Skrivelse fra Mag. $^{27}/_7$ 1739. Mag. Kopib. Nr. 15. — ⁴⁾ Delib. Prot. $^{13}/_6$ 1739.

S. 156. ¹⁾ Delib. Prot. $^{7}/_3$ 1740.

S. 157. ¹⁾ Kopib. B. S. 336 ff. — ²⁾ Delib. Prot. $^{9}/_6$ 1745. — ³⁾ Delib. Prot. $^{9}/_6$ og $^{10}/_6$ 1745.

S. 158. ¹⁾ Delib. Prot. $^{28}/_2$ 1755.

S. 159. ¹⁾ Delib. Prot. $^{7}/_3$ 1755. — ²⁾ Dat. $^{23}/_4$ 1755 og tilsendt Mag. $^{26}/_4$ 1755. Kopib. D. S. 151 ff.

S. 160. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. $^{5}/_5$ 1755. Mag. Kopib. Nr. 46. — ²⁾ Delib. Prot. $^{4}/_{12}$ 1755. — ³⁾ Oplyses i Betænkningen til Kvarterernes Interessenter.

S. 161. ¹⁾ Kopib. D. S. 234 ff.

S. 162. ¹⁾ Mag. Kopib. Nr. 49. — ²⁾ Reskript $^{17}/_6$ 1756. Lovsamlingen.

S. 164. ¹⁾ Delib. Prot. $^{7}/_3$ 1740. — ²⁾ Carl Bruun: Anf. Arb. II Bd., S. 741, III Bd. S. 172.

S. 165. ¹⁾ Delib. Prot. $^{23}/_6$ 1733. — ²⁾ Skrivelse fra Direktionen til Brand- og Vand-

kommissionen $\frac{2}{5}$ 1740. Kopib. B. S. 370 ff. — ³) Forestillingsprotokol $\frac{30}{5}$ 1740. — ⁴) Mag. Resol. Prot. 1739—40. $\frac{1}{6}$ 1740. — ⁵) Skrivelse til Mag. $\frac{15}{1}$ 1748. Kopib. C. S. 643 ff. — ⁶) Schou: Forordninger. — ⁷) Skrivelse til Mag. $\frac{23}{8}$ 1762. Kopib. D. S. 401 ff. — ⁸) Skrivelse til Brand- og Vandkommissionen $\frac{21}{11}$ 1770. Kopib. D. S. 619 f. — ⁹) Se Fogtmans Rescripter.

S. 166. ¹) Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{22}{12}$ 1770. Brevbog 1770 Nr. 779. — ²) Schou: Forordninger.

S. 168. ¹) Raadst. Ark. Brandvæsenets Mønstringsrulle 1752. — ²) Raadst. Ark. Hoved-Inventarium over Hans kgl. Maytts. og Stadens publique Sprøyte Værker. . . . — ³) Raadst. Ark. Lygte- og Sprøjteskats Regnskaberne 1719—80. Her er benyttet det fra 1751.

S. 169. ¹) Skrivelse fra Mag. $\frac{9}{2}$ 1751. Mag. Kopib. Nr. 38. Den er der dat. $\frac{24}{3}$ 1751. hvad der maa være urigtigt, da den behandles paa Direktionsmødet d. $\frac{25}{2}$ 1751 (Delib. Prot.). — ²) Delib. Prot. $\frac{20}{3}$ 1751.

S. 170. ¹) Ansøgning fra Brand- og Vandkommissionen til Kongen $\frac{7}{1}$ 1752. Mag. Kopib. Nr. 40. — ²) Betænkning til Kongen $\frac{1}{5}$ 1752. Mag. Kopib. Nr. 40. Indholdet var allerede meddelt Brand- og Vandkommissionen $\frac{24}{2}$ 1752. Smstds. — ³) Ny Ansøgning fra Brand- og Vandkommissionen til Kongen $\frac{21}{3}$ 1752. Mag. Kopib. Nr. 40.

S. 171. ¹) Reskript til Brand- og Vandkommissionen $\frac{30}{6}$ 1752. Sjæll. Tegnelser 1752 Nr. 319. — ²) Skrivelse til J. L. Holstein $\frac{1}{8}$ 1752. Kopib. D. S. 79 ff. — ³) Skrivelse fra Brand- og Vandkommissionen til Brf. $\frac{31}{3}$ 1758. Kopib. D. S. 300 ff.

S. 172. ¹) Gen. Fors. Prot. $\frac{7}{4}$ 1758. — ²) Skrivelse fra Overpræsidenten $\frac{22}{2}$ 1760. indført i Kopib. D. S. 358 ff. — ³) Delib. Prot. $\frac{20}{2}$ 1760. — ⁴) Skrivelse til Overpræsidenten $\frac{26}{2}$ 1760. Kopib. D. S. 362. — ⁵⁻⁷) Gen. Fors. Prot. $\frac{0}{5}$ 1766.

S. 173. ¹) Delib. Kom. Prot. $\frac{30}{5}$ 1766. — ²) Skrivelse til Mag. $\frac{15}{5}$ 1766. Kopib. D. S. 413. — ³) Skrivelse fra Mag. $\frac{0}{8}$ 1766. Mag. Kopib. Nr. 69. — ⁴) Delib. Kom. Prot. $\frac{22}{8}$ 1766. — ⁵) Gen. Fors. Prot. $\frac{24}{7}$ 1767.

S. 174. ¹) Forestilling fra Mag. til Kancelliet $\frac{5}{8}$ 1767. Mag. Kopib. Nr. 71. — ²) Reskript $\frac{25}{9}$ 1767. Lovsamlingen. — ³) Skrivelse fra Kancelliet til Mag. $\frac{20}{6}$ 1767. Oversekretærens Brevbog 1767 Nr. 485. — ⁴) Forestilling fra Mag. til Kancelliet $\frac{0}{10}$ 1767. Indlæg til Sjæll. Miss. $\frac{0}{11}$ 1767 Nr. 577. — ⁵) Reskript $\frac{0}{11}$ 1767. Lovsamlingen. — ⁶) Skrivelse fra Brand- og Vandkommissionen $\frac{3}{2}$ 1784. Indf. i Kopib. E. S. 24^b. f. — ⁷) Skrivelse til Brand- og Vandkommissionen $\frac{10}{2}$ 1784. Kopib. E. S. 25 ff. — ⁸) Gen. Fors. Prot. $\frac{25}{11}$ 1768. — ⁹) Gen. Fors. Prot. $\frac{2}{3}$ 1770.

S. 175. ¹) Skrivelse fra Brand- og Vandkommissionen $\frac{9}{3}$ 1784. Indf. i Kopib. E. S. 28. — ²) Skrivelse til Brand- og Vandkommissionen $\frac{19}{3}$ 1784. Kopib. E. S. 28. — ³) Reskript $\frac{24}{11}$ 1786. Fogtman: Rescripter. — ⁴) Gen. Fors. Prot. $\frac{0}{3}$ 1788.

S. 176. ¹) Skrivelse til Danske Kancelli $\frac{4}{4}$ 1788. Kopib. E. S. 93 f. — ²) Skrivelse fra Kancelliet $\frac{17}{5}$ 1788. Lovsamlingen. — ³) Reskript $\frac{2}{5}$ 1794. Sjæll. Tegnelser 1794 Nr. 343. — ⁴) Gen. Fors. Prot. $\frac{20}{6}$ 1794. — ⁵) Delib. Prot. $\frac{18}{1}$ 1742. Skrivelse til Mag. $\frac{1}{2}$ 1742. Kopib. B. S. 611 ff. — ⁶) Skrivelse fra Mag. $\frac{10}{10}$ 1761. Indført i Kopib. D. S. 372 f. — ⁷) Skrivelse til Mag. $\frac{20}{11}$ 1761. Kopib. D. S. 373 f. — ⁸⁻⁹) Delib. Kom. Prot. $\frac{29}{10}$ 1768. — ¹⁰) Gen. Fors. Prot. $\frac{10}{5}$ 1771. — ¹¹) Denne Plan stod i Forbindelse med Reskriptet af $\frac{20}{4}$ 1754, der opstillede et Program for Gadernes Udvidelse. Jvnf. Villads Christensen: København 1840—1857, S. 25. — ¹²) Gen. Fors. Prot. $\frac{2}{6}$ 1773. — ¹³) Gen. Fors. Prot. $\frac{20}{11}$ 1776.

S. 177. ¹) Skrivelse til Mag. $\frac{30}{7}$ 1784. Kopib. E. S. 37 f. — ²) Delib. Kom. Prot. $\frac{28}{12}$ 1785. — ³) Gen. Fors. Prot. $\frac{18}{11}$ 1774. — ⁴) Skrivelse fra Mag. $\frac{20}{7}$ 1774. Mag. Kopib. Nr. 86. — ⁵) Gen. Fors. Prot. $\frac{1}{6}$ 1786. — ⁶) Skrivelse fra Mag. $\frac{11}{5}$ 1795. Mag. Kopib. Nr. 144. Skrivelse til Mag. $\frac{14}{5}$ 1795. Kopib. E. S. 288 f. — ⁷) Skrivelse til Brand- og Vandkommissionen $\frac{30}{7}$ 1784. Kopib. E. S. 35 f. — ⁸) Gen. Fors. Prot. $\frac{5}{2}$ 1784. — ⁹) Skrivelse fra Mag. $\frac{2}{6}$ 1783. Mag. Kopib. Nr. 109. — ¹⁰) Skrivelser af $\frac{11}{5}$ 1791 og $\frac{12}{3}$ 1793. Kopib. E. S. 173 og 188 ff. — ¹¹) Delib. Kom. Prot. $\frac{25}{4}$ 1793.

S. 178. ¹⁾ Se herom Edv. Holm: Frederik V. II Bd. 19. Kap. — ²⁾ Skrivelse fra Rentekammeret ⁷/₁₂ 1758. Indf. i Kopib. D. S. 309 f. — ³⁾ Skrivelse til Rentekammeret ²¹/₁₂ 1758. Kopib. D. S. 311.

S. 179. ¹⁾ Skrivelse fra Rentekammeret til Mag. ¹⁰/₂ 1759, meddelt Brf. ved Skrivelse ¹⁴/₂ 1759. Mag. Kopib. Nr. 54. — ²⁾ Skrivelse til Rentekammeret ²⁴/₂ 1759. Kopib. D. S. 319 ff. — ³⁾ Skrivelse fra Rentekammeret ²¹/₂ 1759. Kopib. D. S. 324 ff.

S. 180. ¹⁾ Delib. Prot. ²/₈ 1759. — ²⁾ Skrivelse til Rentekammeret ¹²/₈ 1759. Kopib. D. S. 330 f. — ³⁾ Skrivelse fra Rentekammeret ¹⁰/₈ 1759. Kopib. D. S. 333 f. — ⁴⁾ Delib. Kom. Prot. ²⁸/₈ 1759. — ⁵⁾ Skrivelse til Rentekammeret ²⁸/₈ 1759. Kopib. D. S. 354. — ⁶⁾ Se Delib. Prot. ³/₈ 1759. — ⁷⁾ Kong Christian den Syvendes Forordninger (Kvartudgaven) 1768. S. 57 ff. — ⁸⁾ Skrivelse til Rentekammeret ⁴/₁₁ 1768. Kopib. D. S. 519 f. — ⁹⁾ Delib. Kom. Prot. ²⁸/₁₀ 1768. — ¹⁰⁾ Skrivelse fra Rentekammeret ¹²/₁₁ 1768. Kopib. D. S. 522.

S. 181. ¹⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ⁰/₃ 1769: Indført i Kopib. D. S. 538. — ²⁾ Se smstds. — ³⁾ Kopib. D. S. 538 ff. — ⁴⁾ At en saadan Ordre maa være udgaaet kan ses af Sammenhængen, men den har ikke kunnet findes. — ⁵⁾ Skrivelse til Rentekammeret ²⁴/₁₁ 1769. Kopib. D. S. 588. — ⁶⁾ Kong Christian den Syvendes Forordninger (Kvartudgaven) 1768. S. 80. — ⁷⁾ Forordning ³⁰/₁₁ 1770. Smstds 1770. S. 173 ff. — ⁸⁾ Forordning ¹⁷/₆ 1773. Smstds. 1773. S. 44 ff. — ⁹⁾ Edv. Holm: Christian VII. 1766—1808. III Bd. I Del. S. 320 f. — ¹⁰⁾ Kong Christian den Syvendes Forordninger (Kvartudgaven). 1789. S. 31 ff.

S. 182. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. ¹⁴/₅ 1789. — ²⁾ Dat. ²⁰/₁₀ 1789. Kopib. E. S. 139. — ³⁾ Rentekammerets Resolutionsprotokol ¹⁵/₇ 1789. Nr. 165. — ⁴⁾ Kong Christian den Syvendes Forordninger (Kvartudgaven) 1789. S. 67 ff. — ⁵⁾ Delib. Kom. Prot. ⁵/₈ 1789. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₈ 1789.

S. 183. ¹⁾ Chr. VII's Kabinetsarkiv. Kopib. over Kabinetsordrer 1776—79. — ²⁾ Generalitets- og Kommissariats Collegiets Registratur 1779. — ³⁾ Bilag til Generalitets- og Kommissariats Collegiets Resolutioner 1779. Nr. 266. — ⁴⁾ Generalitets- og Kommissariats Collegiets Registratur 1779. — ⁵⁾ Skrivelsen ¹⁴/₄ 1779 findes i Raadst. Ark. Kollegiebreve 1779 A.

S. 185. ¹⁾ Skrivelse fra Mag. ¹⁰/₄ 1779. Mag. Kopib. Nr. 95. — ²⁾ Delib. Kom. Prot. ²¹/₄ 1779. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁸/₄ 1779.

S. 186. ¹⁾ Forestilling af Mag. ³/₅ 1779. Mag. Kopib. Nr. 96. — ²⁾ Reskript ¹⁰/₅ 1779. Indført i Kopib. D. S. 703 f. — ³⁾ Voteringslisterne findes bl. Brfs. Indk. Sager. — ⁴⁾ Ansøgning fra Direktionen ²²/₆ 1779. Kopib. D. S. 708 ff.

S. 187. ¹⁾ Reskript ⁴/₆ 1779. Sjæll. Tegnelser 1779. Nr. 478. — ²⁾ Kabinetsordre ³¹/₃ 1781, medd. Brf. af Mag. ⁹/₄ 1781. Mag. Kopib. Nr. 101. — ³⁾ Skrivelse til Mag. ⁹/₄ 1781. Kopib. D. S. 727. — ⁴⁾ Skrivelse til Kongen ²²/₃ 1780. Mag. Kopib. Nr. 98. — ⁵⁾ Kabinetsordre ²⁷/₄ 1781, medd. Brf. af Mag. ²/₅ 1781. Mag. Kopib. Nr. 102. — ⁶⁾ Reskript til Mag. ⁵/₆ 1782. Sjæll. Tegnelser 1782 Nr. 369.

S. 188. ¹⁾ Rahbek: Erindringer af mit Liv. IV Bd., S. 623 ff. Fra Hoffet og Byen. S. 13. — ²⁾ F. J. Meier: Kristiansborg. Nordisk Tidsskrift 1884. S. 644 ff. — ³⁾ Carl Bruun; Kjøbenhavn. III Bd. S. 666. — ⁴⁾ Om Slotsbranden etc. se Carl Bruun: Anf. Arb. III Bd., S. 665 ff. — Edv. Holm: Kristian VII. III Bd., 2. Afd., S. 95 ff. — Beskrivelse over Residence-Slottet Christiansborg . . . samt over den . . . den 26. Februar 1794 opkomne ulykkelige Ildebrand. Kjøbenhavn 1794, S. 31 f. — F. R. Friis: Bidrag til dansk Kunsthistorie 1890—1901. S. 102 ff. — Personalhist. Tidsskrift. 2. Rk., III Bd., S. 134 ff. — Aug. Hennings: Genius der Zeit. I Bd., S. 400 ff. — Chr. B. Reventlow: En dansk Statsmands Hjem omkring Aar 1800. 1 Bd. 1902. S. 197 f. — Bobé: Papirer fra den Reventlowske Familie-kreds. VI Bd., S. 114 ff. — Fra Hoffet og Byen. S. 7 ff.

S. 189. ¹⁾ H. Steffens: Walseth und Leith.

S. 190. ¹⁾ Brev fra Carl Wendt til Louise Stolberg ²²/₅ 1794. Bobé: Anf. Arb. VI Bd.,

S. 280 ff. — ²⁻³) Velvillig Medd. af Hr. Dr. phil. Louis Bobé. — ⁴) Chr. B. Reventlow: Anf. Arb. I Bd. S. 197. — ⁵) Rahbek: Erindringer af mit Liv. IV Bd., S. 263. — ⁶) H. Schulz: Timoleon und Immanuel. 1910. S. 216 ff. — ⁷) Chr. B. Reventlow: Anf. Arb. I Bd., S. 197 f. — ⁸) Edv. Holm: Den offentlige Mening og Statsmagten i den dansk-norske Stat i Slutningen af det 18. Aarhundrede. (1784—1799). S. 93. — ⁹) Brev til Louise Stolberg ^{22/5} 1794. Bobé: Anf. Arb. VI Bd. S. 280 ff.

S. 191. ¹) Brev fra Grevinde Reventlow ^{15/3} 1794. Chr. B. Reventlow: Anf. Arb. S. 200. — ²) De flg. Oplysninger stammer fra Rigsark.: Bidrag til Kristiansborg Slots Opførelse 1794 ff. vedk. Kjøbenhavn Prot. Nr. 1. og Alph. Fortegnelse over de Subscribentere som . . . ere antegnede i den ved Species Banken aabnede Subscriptions Protocoll. (Bl. Sager vedr. Kommissionen for Opførelsen af Kristiansborg Slot . . . 1803—46.) — ³) Hvad er billigt? og hvad er ubilligt? fremsat ved Indsamlingen til Slottets Opbygning. Kjøbenhavn 1794.

S. 192. ¹) Se bl. a. Kjøbenhavns Adresse-Contoires Efterretninger ^{28/2} 1794 og Den danske Tilskuer ^{3/3} 1794.

S. 193. ¹) Delib. Kom. Prot. ^{4/3} 1794. — ²) Skrivelse til Mag. ^{5/3} 1794. Kopib. E. S. 98. Svar ^{10/3} 1794. Mag. Kopib. Nr. 140. — ³) Gen. Fors. Prot. ^{12/3} 1794.

S. 194. ¹) Kopib. E. S. 202 ff. — ²) Kopib. E. S. 245 ff.

S. 195. ¹) Skrivelse fra Kancelliet til Mag. ^{21/6} 1794 Brevbog 1794 Nr. 2792. — ²) De enkelte Magistratsmedlemmers Vota findes som Indlæg til Danske Kancellis Breve 1794. ^{20/11} Nr. 5387^a. — ³) Skrivelse fra Kancelliet til Mag. ^{20/11} 1794, Danske Kancellis Breve Nr. 5387^a. — ⁴) Skrivelse fra Kancelliet til Finanskollegiet ^{25/10} 1794. Smstds. Nr. 4807. — ⁵) Finance Collegii Forestillinger med derpaa faldende Kgl. Resol. ^{1/1—21/12} 1794, Nr. 247. — ⁶) Skrivelse fra Mag. ^{14/1} 1795. Mag. Kopib. Nr. 143.

S. 196. ¹) Gen. Fors. Prot. ^{20/2} 1795. — ²) Skrivelse fra Mag. til Kancelliet ^{4/3} 1795. Mag. Kopib. 143. — ³) Danske Kancellis Breve 1795 Nr. 1046.

TREDJE AFSNIT

S. 199. ¹) Af Kjøbenhavns Ildebrand d. 5.—7. Juni 1795 findes en Række trykte samtidige Beskrivelser. De bedste er: G. L. Lahde: Branden i Kjøbenhavn d. 5., 6. og 7. Juny 1795, — I. H. Rawert: Udførlig Beretning om den Plan, der blev lagt og udført i Anledning af den store Ildebrand i Kjøbenhavn 1795 . . . S. 1—8. — Historisk Beskrivelse saavel over Ildsvaaden i Kjøbenhavn fra 5te til 7de Junii 1795 . . . Andet Oplag. En Del Pjecer, der alle er anonyme og — hvad det positive Stof angaar — i høj Grad har laant hos hinanden, meddeler vel enkelte oplysende Træk, men har dog særlig Betydning ved deres Bidrag til Kendskabet om den Opfattelse og de Stemninger, der umiddelbart efter Branden var almindelige i Byen. Deres Titler er: Betragtninger over Kjøbenhavns ulykkelige Ildebrand d. 5., 6. og 7. Junii 1795. — Beschreibung der grossen Feuerbrunst in Kopenhagen zwischen den 5ten und 7ten Junii 1795. — Skrivelse fra Kjøbenhavn af den 8. Junii 1795. — Et Par Ord om Den forskrækkelige Ildebrand. — Udførlig Efterretning om de vigtige og mærkværdige Handlinger . . . fra 5te til 7de Junii. — Efterretning om den store Ildebrand. — Til Kongen, Kronprindsen og andre hæderlige Dannemænd. . . — Rygtet som en Opfordring til Brand-Majoren og den offentlige Brandanstalts Bestyrere . . . — Endelig kan der findes nogle Oplysninger i G. H. Lund: Gode Borgeres ædle Handlinger i Anledning af Ildebranden d. 5. Juni 1795. I—VIII Bd. og samme Forfatter: Uædle Handlinger udøvede i Anledning af Ildebranden den 5. Juni 1795. I—II Bd. Disse fuldkomment kaotiske Skrifter er dog navnlig af Interesse for Kendskabet til Velgørenhedsarbejdet efter Branden. — Datidens Tidsskrifter indeholder næsten udelukkende moralske Betragtninger etc., der er uden In-

teresse. Derimod findes selvfølgelig enkelte Oplysninger i Breve og Memoirer etc. fra den Tid.

Hovedkilden til Oplysning om Branden er dog ikke de trykte Skrifter, men derimod en Samling Aktstykker, der findes i Rigsarkivet som Indlæg til Sjæll. Mislive ¹⁰/₇ 1795, Nr. 574. D. 18. Juni 1795 indgav Byens Brandmajor Joh. Boye Junge en Ansøgning til Kongen. Han erklærede deri, at han i de 8 Aar, han havde beklædt Embedet som Brandmajor stedse havde opfyldt sine Pligter og høstet »en smigrende Bedømmelse« for sin Optræden ved de mange betydelige Ildebrande, ved hvilke han i den Tid havde assisteret. »Men efter den ulykkelige Ildebrand, som begyndte den 5. hujus, maa jeg med Bekymring erfare, at der udsprede falske Beskyldninger imod mig, og at mit Forhold bedømmes, som om jeg ikke havde iagttaget mine Pligter og ikke gjort alt, hvad der efter Omstændighederne var mueligt.« Han bad derfor Kongen om at nedsætte en Kommission af kyndige og Brandvæsenet uvedkommende Mænd, der kunde undersøge hans hele Forhold under Branden og bedømme, hvor vidt han havde gjort sin Pligt eller ikke. Paa Kancelliets Forestilling ³/₇ 1795 nedsatte Kongen samme Dag den ønskede Kommission, bestaaende af Generalmajor Peymann, Justitsraad Falbe og Justitsraad, Professor Bugge. Befalingen til dem udstedtes d. ¹⁰/₇ 1795. Kommissionen afgav sin Betænkning d. ³⁰/₁₂ 1797 og sammenfattede sin Mening i den Dom, at Boye Junge »ikke havde ladet mangle i sine Pligters Opfyldelse, men at han har iagttaget alt, hvad der efter Omstændighederne af ham kunde fordres«.

Samtidig oversendte Kommissionen sine Aktstykker, der nu er den væsentligste Kilde til Brandens Historie. De bestaar i en Forhandlingsprotokol (88 Foliosider) over 30 Møder og 79 dertil hørende Bilag: Beretninger fra Holmens Chef, Boye Junge samtlige Brandofficerer og Sprøjtemestre etc. Disse Aktstykker er tidligere benyttet af Carl Bruun til hans Skildring af Branden i Kjøbenhavn. III Bd., S. 696 ff. Han synes dog ikke at have gennemarbejdet hele Samlingen, hvorfor han er gaaet Glip af adskillige Oplysninger, og har overhovedet mere haft sin Opmærksomhed henvendt paa kuriøse Enkeltheder end paa de Forhold, der forklarer Ildens rivende Vækst og Udbredelse. En ny Skildring af Branden synes derfor ikke overflødig. Derimod er der saa godt som intet at tilføje til Bruuns Skildring af Forholdsreglerne efter Branden — Brandforsikringens Anliggender selvfølgelig undtaget. Da disse Forhold jo heller ikke i samme Grad som selve Ildebranden vedrører Interessentskabet, er de næsten fuldstændig forbigaaet. — ²) Chr. B. Reventlow: En dansk Statsmands Hjem omkring Aar 1800. I Bd., 1902, S. 213. — ³) Fra Hoffet og Byen, S. 25. Jvnf. Mary Wollstonecrafts Breve om hendes Ophold i Kjøbenhavn i 1795, ved Dr. Villads Christensen. Hist. Medd. om Kjøbenhavn. I Bd., S. 393. — ⁴) Forhørene afholdtes i Følge Ordre fra Admiralitets og Commissariats Collegiet ⁸/₆ 1795. Admiralitets og Commissariats Collegii Copie Bog for Aaret 1795. S. 551.

S. 200. ¹) Optegnelser af K. H. Seidelin. Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. 8°. 180 b.

S. 202. ¹) Carl Bruun: Anf. Arb. III Bd., S. 696.

S. 206. ¹) Optegnelser af K. H. Seidelin. Se ovenfor.

S. 208. ¹) Se bl. a. Brev fra Charlotte Schimmelmänn til Louise Stolberg. ⁵/₆ 1795. Bobé: Papirer fra den Reventlowske Familiekrede. IV Bd., S. 162 f.

S. 210. ¹) Optegnelser. Ny kgl. Samling. Fol. Nr. 372 f.

S. 214. ¹) Brev fra Charlotte Schimmelmänn til Hertugen af Augustenborg. Bobé: Anf. Arb. VIII Bd., S. 186 ff. — ²) Rahbek: Erindringer. IV Bd., S. 360.

S. 215. ¹) Bobé: Anf. Arb. VIII Bd., S. 186 ff. — ²) Brev fra Charlotte Schimmelmänn til Louise Stolberg. Bobé: Anf. Arb. IV Bd., S. 163.

S. 218. ¹) Rawert: Anf. Arb. S. 7 f. og 11. — ²) Se Designation over Brandskaderne i Rigsark. Pk.: Finanskommissionens Protokol og Sager vedk. det kgl. Reskript 16. Juni

1795 ang. det Kjøbenhavnske Brandforsikringsvæsen. — ³) Om de forsikrede Ejendomme findes de udførligste Oplysninger i en Protokol i Brfs. Arkiv. — ⁴) Om Branden 1728, se [G. L. Grove]: Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. S. 25* f.

S. 219. ¹) Opgivelse fra Stadsbygmester Rawert ^{25/6} 1795. Rigsark. Anf. St.

S. 220. ¹) Finanskommissionens Forestilling ^{14/7} 1795 (Se nedenfor). — ²) Saaledes i en trykt Pjece: Velmeente Forslag til de brandlidte Borgeres Bedste. 1795. — ³) (Notetegnet, der skulde have staaet nederst paa Siden, er bortfaldet i Teksten). Forslag fra Skibsted etc. ^{20/6} 1795. Brfs. Indk. Sager. Skrivelse til Andreas Skibsted ^{23/6} 1795. Kopib. E. S. 308 f. Skrivelse fra Andreas Skibsted ^{25/6} 1795. Kopib. E. S. 312 ff. Delib. Kom. Prot. ^{25/6} 1795. Reglerne for Interimforsikring og Lister over de forsikrede Ejendomme findes blandt Brfs. Indk. Sager. Delib. Kom. Prot. ^{21/7} 1795.

S. 221. ¹) Dette fremgaar af forskellige til Direktionen indsendte Betænkninger: Fra adj. Direktør Bech (^{10/6} 1795), Bruun (^{20/6} 1795), Justitsraad F. Horn (^{27/6}, ^{1/7} og ^{2/7} 1795), Hofbuntmager Philip Bremer (^{1/7} 1795), Højesteretsassessor Treschow (^{1/7} 1795), samt en anonym og udateret. De er henlagt blandt Brfs. Indk. Sager og indf. i Kopib. E. S. 299 ff.

S. 222. ¹) Kopib. E. S. 292 f. — ²) Ansøgning til Kongen ^{20/6} 1795. Rigsark. Kgl. Reskripter og Resolutioner med Betænkninger etc. fra den overordentlige Finanskommission ^{2/5} 1787—^{9/2} 1816. — ³) Skrivelse fra K. Christensen ^{10/6} 1795. Kopib. E. S. 291 f.

S. 223. ¹) Skrivelse fra Direktør Madsen ^{10/6} 1795. Kopib. E. S. 298 f. — ²) Gen. Fors. Prot. — ³) Skrivelse fra Glasing ^{20/6} 1795. Kopib. E. S. 302 f. — ⁴) Delib. Kom. Prot. ^{10/6} 1795. — ⁵) Beretning om Sammenkomsten blev afgivet paa de Deliberationskommitteredes Møde d. ^{15/6} 1795. Delib. Kom. Prot. — ⁶) Rigsark. Finanskommissionens Protokol og Sager vedk. det kgl. Reskript 16. Juni 1795 ang. det kjøbenhavnske Brandforsikringsvæsen. — ⁷) Edv. Holm: Kristian VII. III Bd., 1. Del, S. 126 ff., 321 og 328 ff.

S. 224. ¹) Smstds. S. 202 f. — ²) G. N. Kringelbach: Civile Direktioner og Kommissioner. S. 33 f. — ³) Skrivelse fra Finanskommissionen ^{17/6} 1795. Brfs. Indk. Sager. — ⁴) Skrivelse fra Direktionen ^{10/6} 1795. Kopib. E. S. 300 f. — ⁵) Skrivelse fra Finanskommissionen ^{23/6} 1795. Indf. i Kopib. E. S. 308 ff. — ⁶) Delib. Kom. Prot. ^{15/6} 1795. — ⁷) Smstds. ^{18/6} 1795. — ⁸) I Skrivelsen ^{17/6} 1795.

S. 225. ¹) Delib. Kom. Prot. ^{15/6}, ^{18/6} og ^{22/6} 1795. Udskrifter af Forhandlingerne blev tilsendt Finanskommissionen d. ^{16/6}, ^{18/6} og ^{22/6} 1795. Kopib. E. S. 297 f, 298 og 304.

S. 226. ¹) Skrivelse fra Finanskommissionen ^{20/6} 1795. Indf. i Kopib. E. S. 303 f. — ²) Se herom: Edv. Holm: Kristian VII. III Bd. 1. Del, Kap. 17.

S. 227. ¹) Skrivelse fra Finanskommissionen ^{23/6} 1795. Se ovenfor. — ²) Dette udvikles nærmere i Finanskommissionens Forestilling ^{14/7} 1795. Se nedenfor. — ³) Delib. Kom. Prot. ^{25/6} 1795. Skrivelsen er ikke indført i Kopibogen. — ⁴) Gen. Fors. Prot. — ⁵) Kommissoriet ^{10/6} 1795, Finanskommissionens Forhandlingsprotokol, Betænkninger af Malling, Tetens etc. findes i Rigsark. Pk.: Finanskommissionens Protokol og Sager vedk. det kgl. Reskript 16. Juni 1795 ang. det kjøbenhavnske Brandforsikringsvæsen.

S. 228. ¹) Finanskommissionens Forhandlingsprotokol ^{17/6} 1795. — ²) Betænkning af Malling. — ³) Finanskommissionens Forhandlingsprotokol ^{18/6} 1795. — ⁴) Betænkning af I. N. Tetens.

S. 229. ¹) Forestillingen ^{14/7} 1795. — ²) Finanskommissionens Forestilling ^{14/7} 1795 med Kongens Resolution ^{15/7} 1795. Rigsark. Kongelige Reskripter og Resolutioner med Betænkninger og Forestillinger fra den overordentlige Finanskommission ^{2/5} 1787—^{9/2} 1816.

S. 230. ¹) Reglerne for Annuiteternes Udtrækning blev nærmere fastsat ved Plakat af ^{15/6} 1795. Lovsamlingen. — ²) [J. Goldschmidt]: Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring 1792—1892. S. 1 f og 4.

S. 232. ¹) Smstds. S. 4 f.

S. 234. ¹⁾ Lovsamlingen.

S. 236. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. ²¹/₇ 1795. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ¹²/₈ 1795. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₆ 1801. — ⁴⁾ Finanskollegiets Forestillinger og Kgl. Resol. 1795. II Bd., Nr. 325.

S. 237. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ⁵/₆ 1798. — ²⁾ Delib. Kom. Prot. ²¹/₇ og ²⁷/₇ 1795. — ³⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ²¹/₇ 1795. Kopib. E. S. 447. — ⁴⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ²⁷/₇ 1795. Kopib. E. S. 449 f. — ⁵⁾ Skrivelser fra Danske Kancelli ²³/₇ og ²⁸/₇ 1795. Brevbog Nr. 3286 og 3428. — ⁶⁾ Betænkning af J. L. Zinn ⁸/₇ 1796. Brfs. Indk. Sager. — ⁷⁾ Gen. Fors. Prot. ¹³/₇ 1796. — ⁸⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ⁹/₂ 1798. Kopib. E. S. 577 f. — ⁹⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ²¹/₄ 1798. Brevbog 1798. I Bd., Nr. 1828. — ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₃ 1800. Jvnf. Lovsamlingen. — ¹¹⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁵/₆ 1805.

S. 238. ¹⁾ J. H. Bårens: Juridisk Lommebog for Aaret 1796. S. 97 ff. — ²⁾ Delib. Prot. ⁹/₁₀ 1795. — ³⁾ Kirkernes Vurderings- og Forsikringssummer findes oplyst i en Designation bl. Brfs. Indk. Sager.

S. 239. ¹⁾ De derom vekslede Skrivelser. Kopib. E. S. 537 ff. — ²⁾ Vurderingsforretning ¹⁰/₄ 1819. St. Annæ Øster Kvarter, Matr. Nr. 182. — ³⁾ Se f. Eks. Skrivelser fra Frederiks tyske Menighed ²¹/₆ 1798. Kopib. E. S. 535 f. og fra den reformerte Menighed ⁹/₄ 1800 og ²⁶/₃ 1800. Kopib. E. S. 572 og 580 ff. — ⁴⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli, ³⁰/₆ 1804. Brfs. Indk. Sager.

S. 240. ¹⁾ Skrivelser fra Direktionen til Menighederne ¹⁰/₁₀ 1798, ²²/₄ og ⁵/₇ 1800, ²²/₁₁ 1803 og ⁸/₃ 1804. Kopib. E. S. 536 f, 573, 583 f og Kopib. F. S. 13 og 18 f. — ²⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁰/₇ 1804. Kopib. F. S. 29 f. — ³⁻⁴⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹/₁₂ 1795. Kopib. E. S. 427 ff. — ⁵⁻⁶⁾ Skrivelse fra Direktionen ³/₆ 1795. Kopib. E. S. 383 f. — ⁷⁾ Lovsamlingen.

S. 241. ¹⁾ Skrivelse til Kancelliet ¹⁰/₄ 1796. Kopib. E. S. 441 ff. — ²⁾ Reskript ¹⁰/₆ 1796, bekendtgjort ved Raadstueplakat ¹⁴/₆ 1796. Lovsamlingen. — ³⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹/₁₂ 1795. Kopib. E. S. 427 ff.

S. 242. ¹⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ⁹/₁ 1796. Brevbog 1796, I Bd. Nr. 134. — ²⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹/₃ 1797. Kopib. E. S. 478. — ³⁾ Betænkninger af Overformynderiet ¹/₄ og ³/₈ 1797 og Erklæring af Magistraten ¹⁸/₈ 1797. Se Kopib. E. S. 488 ff. Betænkninger af Direktionen ⁹/₆ og ²⁴/₁₀ 1797. Kopib. E. S. 491 f og 500 ff. Skrivelse fra Danske Kancelli ²⁰/₁ 1798. Brevbog 1798, I Bd. Nr. 286. — ⁴⁾ Skrivelse fra Direktionen til Müller og Wahl ³⁰/₆ 1795. Kopib. E. S. 399 f. — ⁵⁾ Direktionens Udkast til Instruks og Tabel tilsendtes Danske Kancelli ¹³/₁₀ 1795. Kopib. E. S. 402 ff. Instruksen og Tabellen (med de senere forhøjede Værdiansættelser) er trykt i Lovsamlingen.

S. 243. ¹⁾ Se herom Kopib. E. S. 472 ff og 602 f.

S. 245. ¹⁾ Kopib. E. S. 302. Gl. Matr. Nr. 13. Matr. Register. — ²⁾ Carl Bruun: Kjøbenhavn. III Bd., S. 714. — ³⁾ Skrivelse til Generalpostamtet ²¹/₆ 1795 og dettes Svar ²⁰/₆ 1795. Kopib. E. S. 312 og 344 f. — ⁴⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁰/₈ 1795. Kopib. E. S. 357 f. — ⁵⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ⁵/₆ 1795. Brevbog 1795. II Bd. Nr. 4044. — ⁶⁾ Skrivelse til Danske Kancelli (udat.). Kopib. E. S. 381 f. — ⁷⁾ Se herom Carl Bruun: Anf. Arb. III Bd., S. 683 f. — ⁸⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli til Magistraten ¹²/₆ 1795. Brevbog 1795. II Bd., Nr. 4171.

S. 246. ¹⁻²⁾ Skrivelse fra Direktionen til Magistraten ¹³/₁₀ 1795. Kopib. E. S. 406 f. — ³⁾ Skrivelse fra Direktionen til Magistraten ²⁰/₁₁ 1795. Kopib. E. S. 560. — ⁴⁾ Bekendtgørelse fra Direktionen ⁷/₆ 1795. Kopib. E. S. 393 ff. Instruks for Bogholderen ⁸/₁₀ 1803. Kopib. F. S. 2 ff. — ⁵⁾ Skrivelse til den nyvalgte Direktør Hvidberg ²⁰/₃ 1800. Kopib. E. S. 566. — ⁶⁾ Delib. Kom. Prot. ¹⁰/₈ 1795.

S. 247. ¹⁾ Forestilling til Danske Kancelli ²¹/₈ 1795. Kopib. E. S. 358 ff. — ²⁾ Kgl. Resol. ²⁰/₈ 1795, meddelt Direktionen ved Skrivelse fra Danske Kancelli ²¹/₈ 1795. Brevbog 1795. II, Nr. 3890. — ³⁾ Instruks for Bogholderen ³¹/₈ 1795. Kopib. E. S. 384 ff. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ¹³/₇ 1796. — ⁵⁾ Skrivelse fra Finanskollegiet ²⁰/₃ 1797. Finanskollegiets Missiv-

prot. 1797. I. Bd., Nr. 630. — ^o) Gen. Fors. Prot. ⁵/_o 1798, jvnf. Gen. Fors. Prot. ²⁵/_o 1805. — ¹) Se Skrivelser til de nyudnævnte ¹/_o 1795. Kopib. E. S. 370 ff. Jvnf. Delib. Prot. ¹⁵/₇ 1796. — ²) Delib. Prot. ¹⁵/₇ 1796.

S. 248. ¹) Delib. Kom. Prot. ¹/₁₀ 1803. — ²) Delib. Prot. ¹⁰/₁₀ 1797. — ³) Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₃ 1800. — ⁴) Gen. Fors. Prot. ¹⁰/_o 1801. — ⁵) Skrivelse fra Direktionen ¹³/₃ 1798. Kopib. E. S. 518. — ⁶) Finanskollegiets Journal 1795, Nr. 1258. — ⁷) Finanskollegiets Journal 1795, Nr. 1340. — ⁸) Finanskollegiets Journal 1795, Nr. 1257.

S. 249. ¹) Finance Collegii Forestillinger med derpaa faldne kongelige Resolutioner ¹/₇—³¹/₁₂ 1795. Forestilling ²⁸/₇ 1795. Nr. 183. — ²) Skrivelse fra Finanskollegiet ¹/₈ 1795. Missiv Prot. 1795, Nr. 1045. Skrivelse fra Direktionen til Finanskollegiet ³¹/₁₀ 1795. Koncepten findes bl. Brfs. Indk. Sager. Skrivelse fra Finanskollegiet ⁷/₁₁ 1795. Missiv Prot. 1795, Nr. 1534.

S. 250. ¹) »Omgangsmaaden« ³¹/₈ 1795 (Forskrifter for Kontorpersonalet) Brfs. Indk. Sager. — ²) Skrivelse fra Danske Kancelli ¹³/₁₀ 1795, bekendtgjort ved Raadstueplakat ¹⁵/₁₀ 1795. Lovsamlingen. — ³) Skrivelse fra Danske Kancelli ⁹/_o 1795. Brevbog 1795. II Bd. Nr. 4135. — ⁴) Reskript ⁴/_o 1795. Lovsamlingen. — ⁵) Der blev bekendtgjort og trykt en »General Fordeling og Designation over Kiøbenhavns Brandforsikkrings Annuitets Beviser under kongeligt Garanti . . . 1796«. Reglerne for Annuitetsgældens Administration fastsattes ved Plakat ³¹/₈ 1795. Lovsamlingen og en Tabel over Bevisernes Udtrækning blev bekendtgjort ¹⁵/_o 1795. Lovsamlingen. — ⁶) Raadstueplakat ¹⁵/₁₀ 1795. Lovsamlingen.

S. 251. ¹) De flg. Oplysninger stammer fra Brfs. Hovedbog. — ²) Carl Bruun: Anf. Arb. III Bd., S. 717. — ³) Skrivelse fra Finanskollegiet ³/_o 1795. Missiv Prot. 1795. II Bd. Nr. 1230. — ⁴) Skrivelse fra Danske Kancelli ²⁴/_o 1795. Brevbog 1795. II Bd., Nr. 4378. — ⁵) Delib. Prot. ¹⁰/₈ 1795.

S. 252. ¹) Skrivelse fra Etatsraad Lawaetz. ²²/₇ 1796. Kopib. E. S. 444 f. — ²) Delib. Kom. Prot. ³/₈ 1796. — ³) Skrivelse til Finanskollegiet ²/₈ 1796. Kopib. E. S. 445 f. — ⁴) Skrivelse fra Finanskollegiet ¹³/₈ 1796. Missiv Prot. 1796. II Bd., Nr. 1219. — ⁵) Skrivelse til Finanskollegiet ²⁰/₁₁ 1800. Kopib. E. S. 585 ff.

S. 254. ¹) Skrivelse til Finanskollegiet ²⁰/₁₁ 1800. Se ovenfor. — ²) Skrivelse til Finanskollegiet ¹⁷/₁₀ 1799. Kopib. E. S. 556 ff. — ³) Skrivelse fra Finanskollegiet ¹⁰/₁₁ 1799. Missiv Prot. 1799. II Bd., Nr. 1582.

S. 255. ¹) Delib. Prot. ⁰/_o 1801.

S. 256. ¹) Naar der ikke meddeles andet, stammer Oplysningerne i dette Afsnit fra Brfs. Hovedbog og den af Fuldmægtig W. Olsen udarbejdede Oversigt.

S. 257. ¹) Se Kollegialtidende. — ²) Carl Bruun: Anf. Arb. III Bd., S. 735. — ³) J. H. Rawert: Udførlig Beretning om den Plan, der blev lagt og udført i Anledning af den store Ildebrand i Kiøbenhavn 1795. Kbhvn. 1800. — ⁴) [G. L. Grove]: Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. S. 467 f.

S. 258. ¹) Rawert: Anf. Arb. S. 49 ff.

S. 260. ¹) Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁰/₇ 1804. Kopib. F. S. 26 ff. — ²) Gen. Fors. Prot. ²⁰/_o 1804. — ³) Danske Kancellis Forestillinger for andet Departement 1804. S. 807 f.

S. 262. ¹) Kreditkassen for Husejerne i Kjøbenhavn 1. Marts 1797—1. Marts 1897. — ²) Kgl. Resolution ¹²/₇ 1799. Lovsamlingen. — ³) Delib. Kom. Prot. ¹⁰/₈ 1795.

S. 264. ¹⁻²) Fogtmans Rescripter ¹⁰/₁₀ 1795. — ³) Finanskollegiets Forestilling ²⁰/₁₀ og Resol. ²⁸/₁₀ 1795. Forestillingsprot. 1795 Nr. 281. — ⁴) Skrivelse fra Danske Kancelli ²³/₂ 1801. 2. Dep. Brevbog. 1801. Nr. 463. — ⁵) Skrivelse fra Direktionen ¹/₃ 1801. Kopib. E. S. 600 f. — ⁶) Sjæll. Tegnelser ²⁰/₇ 1795. Nr. 645. — ⁷) Schou: Forordninger. — ⁸) Plakat fra Over-, Brand- og Vandkommissionen ¹³/₁ 1801. Schou: Anf. Arb. — ⁹) Schou: Anf. Arb.

S. 265. ¹) Skrivelse fra Danske Kancelli til Brf. ¹³/₃ 1798. Brevbog 1795. I Bd., Nr. 1141. — ²) Skrivelse fra Direktionen til Danske Kancelli. ²⁰/₃ 1798. Kopib. E. S. 524. —

³⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli til Finanskollegiet ⁴/₇ 1805. 2. Dep. Brevbog 1795. II Bd., Nr. 1533. — ⁴⁾ Skrivelse fra Finanskollegiet til Danske Kancelli ⁵/₆ 1805. Missiv Prot. 1805. Nr. 1749.

S. 266. ¹⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ²/₁₁ 1805. 2. Dep. Brevbog. II Bd., Nr. 2503. Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁵/₁₁ 1805. Kopib. F. S. 48 f. — ²⁾ Finanskollegiets Forestilling ¹⁰/₁₂ 1805. Resol. ¹⁰/₁ 1806. Forestillingsprot. 1806. Nr. 16. — ³⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ²³/₁ 1806. 2. Dep. Brevbog 1806. I Bd. Nr. 129. — ⁴⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ²⁴/₂ 1807. Kopib. F. S. 62 f.

S. 267. ¹⁾ Om de politiske og militære Begivenheder før og under Bombardementet, se Edv. Holm: Danmark-Norges udenrigske Historie i Aarene 1800 til 1814. I Bd., Kap. XIII—XVI, samt C. T. Sørensen: Meddelelser fra Krigsarkiverne. III Bd., Indledningen. Erik Møller: Hist. Tidsskr. VIII Rk. III Bd. S. 309 ff og Villads Christensen: Hist. Medd. om Kjøbenhavn I. Bd. S. 97 ff. Om selve Bombardementet eksisterer der formentlig ikke udførligere Indberetninger fra Brandofficererne. Skildringen maa bygges paa en Række samtidige Smaaskrifter, paa Memoirer, samt paa lejlighedsvisse Oplysninger i de Akter, som er fremgaaet af Retssagen i Anledning af Kjøbenhavns Kapitulation. En Del af disse er trykt i 3. Bd. af Meddelelser fra Krigsarkiverne; til de øvrige, der findes i Krigsministeriets Arkiv, har der været givet mig Adgang. Af de almindelige trykte Skildringer er de vigtigste: Thomas Bruun: Toget til Sjælland og Kjøbenhavns Beleiring. 1807. — Frederik Münter: Kjøbenhavns Beleiring Sommeren 1807. — Johannes Paulsen: Kjøbenhavns Trængsler i Aaret 1807. 1807. — Blandt Memoirerne maa fremhæves Th. Overskou: Af mit Liv og min Tid. 1868. S. 53 ff og Kjøbenhavns Bombardement 1807. Brudstykke af et samtidigt Manuskript. Medd. af cand. phil. Holger Thalbitzer. Museum 1891. S. 242 ff etc. etc. Hovedtræk og bestemte Data findes i General Peymanns Rapport ⁸/₆ 1807. (Meddelelser fra Krigsarkiverne. III Bd., S. 122 f), samt i hans Dagbog, som findes i Krigsministeriet (Hærens Justitsarkiv [Generalauditøren]. Sagen ang. Kjøbenhavns Kapitulation). — ²⁾ Seeland im Sommer 1807. 1808. S. 36 f. — ³⁾ Thomas Bruun: Anf. Arb. S. 49 f. — ⁴⁾ Kollegial Tidende 1807. S. 547 f.

S. 268. ¹⁾ Smstds. S. 546. — ²⁾ Brandkommissionens Beretning om dens Virksomhed i 1807. Indlæg til Skrivelse fra Kancelliet ¹⁰/₃ 1808. Brevbog Nr. 838. — ³⁾ Se den konstituerede Krigsfiskals Paastandsskrift, S. 183. Krigsministeriets Arkiv.

S. 269. ¹⁾ Kollegial Tidende. 1807 S. 570.

S. 271. ¹⁾ Betænkning af Kommandør Kierulf ²⁰/₁₂ 1807. Krigsministeriets Arkiv. — ²⁾ L. Møller: Kjøbenhavns ny Lejrkrands. S. 81.

S. 272. ¹⁾ Optegnelser af I. C. Drevsen. Historiske Meddelelser om Kjøbenhavn. I Bd., S. 47 ff. Anf. Optegnelser ved H. Thalbitzer. — ²⁾ Dette Punkt var et af de mest omdebatterede under Retssagen mod General Peymann og de andre Officerer. Se bl. a. Erklæring fra Stadshauptmand Mylius, fremlagt ¹²/₁₂ 1807, og den konstituerede Krigsfiskals Paastandsskrift S. 161 og 176 ff, Krigsministeriets Arkiv, samt Søetatens Generalauditør P. Rosenstand Goiskes (trykte) Forestilling til Overkrigskommissionen. S. 33 ff. Jvnf. E. G. E. Bodenhoff: En Officers Optegnelser. Museum 1894 II. S. 153 f. — ³⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne. III Bd., S. 199. — ⁴⁾ Skrivelse fra Tutein ⁵/₆ 1807, refereret i Historiske Meddelelser om Kjøbenhavn. I Bd., S. 137. — ⁵⁾ Skrivelse fra Peschier ⁴/₆ 1807. Krigsministeriets Arkiv. — ⁶⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne. III Bd., S. 205 ff. — ⁷⁾ Forestilling fra Danske Kancelli ³⁰/₃ 1808. Se nedenfor. — ⁸⁾ Nøjagtige Opgørelser over Skaderne paa faste Ejendomme inden og uden for Voldene findes i Brfs. Arkiv og bestaar i 4 Designationer, udarbejdet paa Grundlag af de officielle Taksationsforretninger. Tallene stemmer ikke ganske med de hidtil altid citerede Opgivelser af Stadsbygmester Meyn (Meddelelser fra Krigsarkiverne. III Bd., S. 200), men maa foretrækkes for disse, der allerede forelaa udarbejdet d. ¹⁰/₆ 1807 og er af en ganske foreløbig Karakter.

S. 274. ¹⁾ Kollegialtidende. 1807. S. 572 f.

S. 275. ¹⁾ Se om alt dette: Forestilling fra Danske Kancelli ¹/₄ 1808. Danske Kancellis Forestillinger og kgl. Resolutioner. 2. Dep. 1808. 1. Halvaar. — ²⁾ Kollegialtidende 1807. S. 762.

S. 276. ¹⁾ Betænkning af Professor Abraham Kall ²⁰/₁₁ 1807. Rigsark. Dokumenter ang. Urolighederne med de Engelske og Svendske. 1808. Indlæg til Kommissorium ²²/₄ 1808. Nr. 803. — ²⁾ Delib. Kom. Prot. ¹⁴/₆ 1807. Jvnf. Betænkning af Horn ²²/₆ 1807. Kopib. F. S. 70 ff.

S. 278. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁸/₆ 1807. — ²⁾ Skrivelse fra Magistraten ¹⁰/₆ 1807. Se næste Note. — ³⁾ Ansøgning fra 13 (dog kun med 11 Underskrifter) Beboere af Vesterbro ²⁰/₁₁ 1807. Dokumenter ang. Urolighederne anf. Sted. — ⁴⁾ Se forskellige Betænkninger, Koncepter og Udkast, som findes i Rigsark. Pk.: Dokumenter ang. Skadeserstatning for de ved Kjøbenhavns Bombardement afbrændte Bygninger. Skrivelserne er udateret og uden Underskrift, men ført i Pennen af Ernst Schimmelmans Privatsekretær Dankwart. (Medd. af Hr. Dr. phil. Louis Bobé.) Forestilling af Finanskollegiet, dat. Rendsborg Marts 1808. Dokumenter ang. Urolighederne etc. etc.

S. 280. ¹⁾ Forestilling af Økonomi- og Kommercekollegiet ⁸/₁₂ 1807. Dokumenter ang. Urolighederne etc. etc. Forestilling af Danske Kancelli ³⁰/₃ 1808, med kgl. Resol. ⁸/₄ 1808. Smstds.

S. 281. ¹⁾ Abraham Kall: Paa hvilken Maade kan den Kiøbenhavnske Brand-Assurance-Kasse ophielpes og blive i Stand til at erstatte de nu Afbrændte, hvad dem efter deres Assurance kan tilkomme? 1807.

283. ¹⁾ Allerede ved Reskript af ²⁰/₃ 1808 var det befalet Kancellipræsident Kaas gennem Danske Kancelli at gøre Forslag om Nedsættelsen af en Kommission. Danske Kancellies Forestillinger etc. 2. Dep. 1808. Første Halvaar, Nr. 534. Det skete ved den omtalte Forestilling ³⁰/₃ 1808 og kgl. Resol. ⁸/₄ 1808. — ²⁾ Kommissionens Betænkning, kendes kun af Referater. Derimod findes dens Protokol i Brfs. Arkiv. — ³⁾ »Love, Forordn., Rescripter m. m. vedk. Brf. og Brandv. paa Landet«. I Bd.

S. 284. ¹⁾ Forestilling af Danske Kancelli ⁹/₁ 1809 og kgl. Resol. ¹¹/₁ 1809. Danske Kancelli. 2. Dep. Forestillinger og kgl. Resol.

S. 286. ¹⁾ Skrivelse fra Kancellipræsident Kaas til Ernst Schimmelmann ²/₁ 1809 og dennes Svar ³/₁ 1809. Dokumenter ang. Skadeserstatning for de ved Kjøbenhavns Bombardement afbrændte Bygninger (Afskrifter). Til den første Skrivelse findes Originalen som Indlæg til Danske Kancelli. 2. Dep. Breve ¹²/₁ 1809. Nr. 81. — ²⁾ Forestilling af Finanskollegiet ¹⁰/₂ 1809, kgl. Resol. ²⁵/₂ 1809. Forestillingsprotokol ¹/₁—³⁰/₆ 1809. Nr. 89.

S. 287. ¹⁾ Lovsamlingen. — ²⁾ Skrivelse fra Direktionen ⁹/₂ 1809. Kopib. F. S. 94 ff, godkendt ved den ovenfor nævnte kgl. Resol. ²⁵/₂ 1809.

FJERDE AFSNIT

S. 291. ¹⁾ Skrivelser fra Danske Kancelli ⁸/₁₁ 1810 og ¹⁵/₁₂ 1810. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1810. II Bd., Nr. 3453. og 3846 — ²⁾ Se f. Eks. Forhandlingen om særlig Præmie for Maskiner og faste Genstande.

S. 292. ¹⁾ Kgl. Resol. ⁹/₆ 1826. Lovsamlingen. — ²⁾ Ved Jonas Collins Afgang. — ³⁾ Finansloven af ²³/₁ 1862. § 9. Litr. E. b. Lovsamlingen. — ⁴⁾ Se om denne Sag Skrivelse fra Brf. til Danske Kancelli ⁸¹/₅ 1805. Kopib. F. S. 42. Kgl. Resol. ⁷/₆ 1805, meddelt Brf. ved Skrivelse fra Danske Kancelli ¹⁵/₆ 1805. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1805. I Bd., Nr. 1373 b. Jvnf. Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁴/₆ 1816. Kopib. F. S. 315 ff.

S. 294. ¹⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 280.

S. 296. ¹⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 57 ff. — ²⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 60 ff. — ³⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 249.

S. 297. ¹⁾ Delib. Prot. VII Bd. S. 123 f.

S. 298. ¹⁾ Se f. Eks. Skrivelse til de Kommitterede i Nørre Kvarter. Oktbr. 1838. Kopib. H. S. 271. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₁₀ 1826. — ³⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ²⁰/₁ 1827. Lovsamlingen. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₁₀ 1826. Jvnf. Lovsamlingen. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. ²³/₁₀ 1823. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ³⁰/₇ 1829. — ⁷⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁸/₁₀ 1823. — ⁸⁾ Gen. Fors. Prot. ²¹/₁₀ 1819. — ⁹⁾ Gen. Fors. Prot. ⁹/₁₂ 1840.

S. 299. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ³⁰/₇ 1829.

S. 300. ¹⁾ En trykt Redegørelse for Brfs. Lokaleforhold blev d. ²/₁₁ 1898 meddelt Medlemmerne af Brfs. Repræsentantskab. De flg. Skrivelser findes refereret der. — ²⁾ Skrivelse fra Magistraten ²¹/₁ 1839. Se Medd. ²⁰/₁ 1897 fra Dir. til det faste Udvalg ang. Brfs. Lokaleforhold. Skrivelse til Magistraten ¹²/₃ 1839. Kopib. H. S. 287. — ³⁾ Skrivelse til Bygningskomitéen for den ny Kriminal- og Politiret ⁴/₄ 1845. Kopib. I. S. 105 f. — ⁴⁾ Skrivelse til Overhofmarskallatet [Maj 1845]. Kopib. I. S. 109. — ⁵⁾ Skrivelse fra Justitsministeriet til Brf. ²/₃ 1862 — ⁶⁾ Skrivelse fra Brf. til Justitsministeriet ⁷/₂ 1863. Kopib. K. S. 143 ff. — ⁷⁾ Se Ussings Rescriptsamling 1863. S. 79 f. — ⁸⁾ Skrivelse fra Magistraten ²⁴/₁₂ 1863. — ⁹⁾ Skrivelse til Magistraten ³⁰/₁₂ 1863. Kopib. K. S. 163. — ¹⁰⁾ Kopib. G. S. 191. — ¹¹⁾ Kopib. G. S. 260.

S. 301. ¹⁾ Kopib. H. S. 143. — ²⁾ Kopib. G. S. 209, 276, 407 etc. etc. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁵/₁₀ 1827. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ⁹/₁₁ 1834.

S. 302. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁵/₆ 1855. — ²⁾ Kopib. I. S. 290. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁷/₆ 1809. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₁₀ 1816.

S. 303. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ²¹/₁₁ 1867. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ¹¹/₁₁ 1830. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ¹¹/₁₁ 1824, ²⁷/₁₀ 1825. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁷/₆ 1809. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. ⁹/₁₁ 1834. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ⁸/₁ 1851.

S. 304. ¹⁾ Revisionsforretningen over Regnskabet 1817/18. — ²⁾ Marcus Rubin: Frederik VI's Tid. S. 254 ff. — ³⁾ Se Skrivelse til Eegeroed ⁵/₁₁ 1822. Kopib. G. S. 53 f. — ⁴⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 423.

S. 305. ¹⁾ Jurid. Tidsskr. 29 Bd. 1837. S. 55 ff. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ¹²/₁₀ 1814. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₁₂ 1829. — ⁴⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁰/₃ 1824. Kopib. G. S. 98. — ⁵⁾ Lovsamlingen.

S. 306. ¹⁾ Se om disse Forhold Liebig: Das deutsche Feuerversicherungswesen Kap. V. — ²⁾ Det kongelige octroierede almindelige Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter 1798—1898. S. 38. — ³⁾ Smstds. S. 44. — ⁴⁾ Smstds. S. 67 ff.

S. 307. ¹⁾ Smstds. S. 43. — ²⁾ Mich. Petersen: Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger 1792—1892. S. 33. — ³⁾ Smstds. S. 34 f. — ⁴⁾ [J. Goldschmidt]: Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring 1792—1892. S. 4. — ⁵⁾ Smstds. S. 39 og 42 f.

S. 308. ¹⁾ Se f. Eks. Skrivelse til Magistraten ⁷/₁ 1823. Kopib. G. S. 69. Jvnf. S. 134. — ²⁾ Skrivelse til Indenrigsministeriet ¹⁹/₁₀ 1863. Kopib. K. S. 160. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ²¹/₂ 1833. Skrivelse til Danske Kancelli ²³/₂ 1833. Kopib. G. S. 525 f. Bestemmelsen blev bekendtgjort ved Kancelliplakat ²⁰/₃ 1833. Lovsamlingen. — ⁴⁾ Delib. Kom. Prot. ¹³/₁₁ 1866. Bekendtgørelse ²⁰/₁₂ 1866. Lovsamlingen. — ⁵⁾ Se herom Forslag til Generalforsamlingen ⁴/₂ 1846 (Pk. vedr. Forsikring af faste Genstande 1842—1887. Brfs. Arkiv), Bekendtgørelse ²²/₄ 1851. (Lovsamlingen.) Jvnf. Skrivelse fra Direktionen til Justitsministeriet ³⁰/₁ 1851 (Kopib. I. S. 253 ff) og dettes Svar ²⁰/₃ 1851 (Anf. Pk. i Brfs. Arkiv om Forsikring af faste Genstande 1842—87). — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁵/₁₀ 1827.

S. 309. ¹⁾ Om det flg. se nærmere Rubin: 1807—14. S. 4 og 471 f, samt Frederik VI's Tid S. 367, og Villads Christensen: Københavns Vækst og Udvidelse. Hist. Medd. om København. I Bd. S. 39 og navnlig samme Forfatter: København 1840—1857 S. 496 ff.

— ²) Opgørelse af Bogholder Thornam ⁵/₁₂ 1829. Pk. vedr. Forsikring af faste Genstande etc. Brfs. Arkiv. Jvnf. Noten S. 311 ²).

S. 310. ¹) Rubin: Frederik VI's Tid S. 354. — ²) Se Kollegialtidende 1806, S. 443. — ³) Skrivelse fra Danske Kancelli ²⁴/₁₁ 1829. Kopib. for Landbygningers Brandforsikring R. S. 208 ff. — ⁴) Alle Akter vedr. Udvidelsen af Brfs. territoriale Omraade findes i en særlig Pk. i Brfs. Arkiv. Hvor ikke andet meddeles, findes der de citerede Skrivelser. — ⁵) Betænkning af Direktør Lassen ²⁷/₁ 1830. — ⁶) Betænkning af Direktør Beyer. Udat. — ⁷) Betænkning af Direktør Hornbech ⁴/₂ 1830. — ⁸) Delib. Kom. Prot. ²⁷/₇ 1830. — ⁹) Gen. Fors. Prot. ¹¹/₁₁ 1830. — ¹⁰) Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁰/₁₁ 1830. Kopib. G. S. 434 f.

S. 311. ¹) Skrivelsen blev ¹/₂ 1854 tilsendt Brf. til Erklæring. — ²) De flg. Oplysninger blev skaffet til Veje fra Justitsministeriets Brandforsikringskontor og benyttet af Algreen-Ussing i Betænkning til de Deliberationskommitterede ⁵/₅ 1854. Jvnf. Skrivelse til Justitsministeriet ⁷/₈ 1854. Kopib. G. S. 347 ff.

S. 312. ¹) Delib. Kom. Prot. ⁸/₆ 1854. — ²) Gen. Fors. Prot. ¹²/₇ 1854. — ³) Alle Akter vedr. denne Forhandling findes i Brfs. Arkiv i den anf. Pk. — ⁴) Delib. Kom. Prot. ¹/₅ 1861. — ⁵) Skrivelse til Justitsministeriet ³/₅ 1861. Kopib. K. S. 108 ff. — ⁶) N. F. Schlegel: Samling af Højesteretsdomme. I Bd. S. 601 ff.

S. 313. ¹) Kgl. Resol. ²³/₁₀ 1823, bekendtgjort ¹⁵/₁₁ 1823. Lovsamlingen. — ²) Gen. Fors. Prot. ²⁷/₁₁ 1828.

S. 314. ¹) Skrivelse til Danske Kancelli ⁵/₃ 1829. Kopib. G. S. 354. — ²) Delib. Kom. Prot. ¹⁰/₂ 1829. — ³) Forslag af Prokurator Haagen ⁸/₁₁ 1836. Pk.: Forskellige Assurance-sager 1836—59, Nr. 1.

S. 315. ¹) Gen. Fors. Prot. ⁹/₂ 1837. — ²) Skrivelse fra Komiteen ²¹/₇ 1838. Kopib. H. S. 253 ff. — ³) Skrivelse til Danske Kancelli ⁸/₆ 1838. Kopib. H. S. 251 ff. — ⁴) Gen. Fors. Prot. ¹⁵/₈ 1838. — ⁵) Plakat ¹²/₂ 1840. Lovsamlingen.

S. 316. ¹) Lovsamlingen. — ²) Delib. Kom. Prot. ²⁰/₁₂ 1840. Jvnf. Avertissement i Adresseavisen ⁸/₁ 1841. Kopib. H. S. 359 f. — ³) Bekendtgørelse ¹⁸/₄ 1857. Lovsamlingen. — ⁴) Delib. Kom. Prot. ⁵/₂ 1859. — ⁵) Gen. Fors. Prot. ²³/₂ 1859.

S. 317. ¹) Bekendtgørelse ⁷/₄ 1859. Lovsamlingen. — ²) Bekendtgørelse ²²/₁₁ 1869. Lovsamlingen. — ³) Lovsamlingen. — ⁴) Se om det flg. Rubin: 1807—14, S. 510 f. etc. Thaarup: Statistisk Udsigt over den danske Stat. 1825, samt O. J. Rawert: Kongeriget Danmarks industrielle Forhold. S. 765 ff. — ⁵) Se om dette Spørgsmaal Delib. Kom. Prot. ⁸/₁₁ 1867 og Gen. Fors. Prot. ²¹/₁₁ 1867. Kgl. Resol. ¹³/₁₂ 1867. Lovsamlingen. — ⁶) Højesteretstidende 1864, S. 265 ff, 1865, S. 307 f og 666 ff, 1859, S. 601 f. — ⁷) Se Skrivelse til Kammerherre Bielke ¹⁴/₅ 1838. Kopib. H. S. 237.

S. 318. ¹) C. Nyrop: Industriforeningen i Kjøbenhavn 1838—1888. S. 10. — ²) Opgørelse af Kasserer Münter ¹⁰/₇ 1845. Brfs. Arkiv. Sag om Forsikring af faste Genstande 1842—87. Hvor ikke andet meddeles, findes Akterne vedr. Maskinforsikringen i denne Pk. — ³) Meddelelse af Kasserer Münter ⁹/₁₁ 1841. — ⁴) Skrivelse fra Kasserer Münter ¹⁸/₉ 1841 (med Indlæg). — ⁵) Skrivelsen ¹⁸/₆ 1841.

S. 319. ¹) Betænkning af Lund og Caspersen ²⁸/₆ 1845 med Indlæg (Direktionens Beslutning). — ²) Et enkelt Votum (dat. ²³/₃ 1842) er uden Underskrift. Betænkning af David ¹²/₃ 1842, af Algreen-Ussing ¹⁷/₃ 1842.

S. 320. ¹) Forsikringsbetingelserne for disse Selskaber findes blandt Brfs. Papirer. — ²) Betænkning af Caspersen (Datoen bortrevet). — ³) Se f. Eks. Gen. Fors. Prot. ³¹/₅ 1843.

S. 321. ¹) Gen. Fors. Prot. ²²/₁₁ 1843. — ²) Gen. Fors. Prot. ⁴/₂ 1846. Direktionens Forslag foreligger trykt, godkendt af de Deliberationskommitterede (Delib. Kom. Prot. ¹³/₁ 1846). — ³) Betænkning af Ørsted ¹⁹/₄ [1846]. Rigsark. Indlæg til Købstædernes Brfs. Breve ²³/₄ 1846 Nr. 221.

S. 322. ¹) Skrivelse fra Danske Kancelli til Magistraten ²³/₄ 1846. Smstds. — ²) Betænkning af Algreen-Ussing ¹²/₅ 1846. — ³) Skrivelse til Magistraten ²⁰/₅ 1846. Koncept.

— 4) Notits af Algreen-Ussing ²/₁₁ 1849. — 5) Skrivelse fra Etatsraad A. Møller ¹⁰/₂ 1849.
— 6) Direktørernes Vota. November 1849.

S. 323. 1) Gen. Fors. Prot. ²/₁ 1850. — 2) Delib. Kom. Prot. ¹⁰/₁ 1850. — 3) Gen. Fors. Prot. ¹⁵/₅ 1850. — 4) Lovsamlingen.

S. 324. 1) Oversigt over de udenlandske Selskabers Regler, udarbejdet af Bogholder Ungersen ²⁰/₄ 1866. — 2) Beregninger af Ungersen ²⁰/₃ 1866. — 3) Skrivelse til de Deliberationskommitterede ⁵/₅ 1866. — 4) Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₆ 1866 og ²³/₆ 1866. — 5) Lovsamlingen.

S. 325. 1) Arkiv for Retsvidenskaben. 5. Bd. S. 298, 513. — 2) Delib. Kom. Prot. ¹³/₂ 1866. — 3) Gen. Fors. Prot. ²²/₂ 1866. — 4) Se Højesteretstidende 1862, S. 165. — 5) Betænkning af Algreen-Ussing ²⁴/₃ 1866. Anf. Pk. — 6) Delib. Kom. Prot. ¹/₆ 1866. — 7) Gen. Fors. Prot. ¹⁰/₆ 1866. — 8) Gen. Fors. Prot. ²⁰/₆ 1866. — 9) Beslutningen stadfæstedes ved kgl. Resol. ⁵/₁₀ 1866. Lovsamlingen.

S. 326. 1) Skrivelse fra Justitsministeriet ⁰/₁₁ 1866. Anf. Pk. — 2) Direktørernes Vota November 1866 og Januar 1867. Smstds. — 3) Skrivelse til Danske Kancelli ¹/₁₁ 1811. Kopib. F. S. 191 ff. — 4) Lovsamlingen.

S. 327. 1) Skrivelse til Københavns Fortifikation ⁹/₆ 1860. Kopib. K. S. 89 f. — 2) Kopib. I. S. 292. — 3) Skrivelse til Vurderingsmestrene ⁴/₃ 1859. Kopib. K. S. 46. — 4) Skrivelse til Vurderingsmestrene ¹/₄ 1809. Kopib. F. S. 108 ff. — 5) Skrivelse til Justitsraad Frisch ²⁵/₁ 1838. Kopib. H. S. 221 f. — 6) Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁰/₄ 1846. Kopib. I. S. 126 ff. — 7) Delib. Kom. Prot. ⁸/₅ 1841.

S. 328. 1) Skrivelse fra Danske Kancelli ²⁰/₁₂ 1810. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog. II Bd. Nr. 3928. — 2) Plakat ²⁷/₄ 1811. Lovsamlingen. — 3) Delib. Prot. VI Bd. S. 162 f. — 4) Delib. Prot. VI Bd. S. 175. — 5) Lovsamlingen. — 6) Gen. Fors. Prot. ¹³/₁₀ 1823. Skrivelse til Vurderingsmestrene ⁰/₁₀ 1837. Kopib. H. S. 205 f. — 7) Delib. Kom. Prot. ²²/₁₀ 1856. — 8) Gen. Fors. Prot. ¹⁴/₁ 1857.

S. 329. 1) Lovsamlingen. — 2) Lovsamlingen. — 3) Gen. Fors. Prot. ²⁵/₁₀ 1827.

S. 330. 1) Delib. Prot. VII Bd. S. 90. Skrivelse til Danske Kancelli ²¹/₁₁ 1827. Kopib. G. S. 278 ff. — 2) Skrivelse til Vurderingsmestrene ²⁴/₇ 1828. Kopib. G. S. 320 f. — 3) Bekendtgørelse August 1848. Lovsamlingen. — 4) Hvor ikke andet meddeles stammer Oplysningerne fra Brfs. Hovedbog og fra de aarlige Regnskabsoversigter.

S. 331. 1) V. Falbe-Hansen: Stavnsbaands-Løsningen og Landboreformerne. II Del. S. 3 ff. — 2) Delib. Prot. VI Bd. S. 140, 183.

S. 332. 1) Schou: Forordninger.

S. 333. 1) Schou: Forordninger.

S. 334. 1) Se f. Eks. Skrivelser til Direktionen for Statsgælden ²²/₆ 1832 og til Overformynderiet ¹⁵/₈ 1832. Kopib. G. S. 506 og 508 f. — 2) Marcus Rubin: Frederik VI's Tid S. 158 ff. — 3) Skrivelse til de Deputerede for Finanserne ²⁸/₈ 1818. Kopib. F. S. 355. — 4) Delib. Kom. Prot. ²⁴/₄ 1818. — 5) Winkel-Horn: Til Interessenterne i Brandforsikringen, særlig dem, hvis Prioriteter er opsagt. — Nyeste Skilderi af København. 1818 Nr. 24. — Skrivelse til Direktionen ²⁰/₃ 1818. Se Delib. Kom. Prot. ¹⁶/₄ 1818.

S. 335. 1) Skrivelse til Danske Kancelli ¹⁸/₅ 1818. Kopib. F. S. 361 ff. — 2) Gen. Fors. Prot. ²⁰/₁₀ 1826. — 3) Gen. Fors. Prot. ¹⁵/₁₁ 1832. — 4) Delib. Kom. Prot. ¹⁷/₁ 1833. Jvnf. ²¹/₁ 1833.

S. 336. 1) Gen. Fors. Prot. ²¹/₂ 1833.

S. 337. 1) Gen. Fors. Prot. ²⁰/₁₀ 1826. — 2) Se herom Gen. Fors. Prot. ²²/₆ 1831, ⁹/₁₁ 1834, ⁰/₆ 1835. Delib. Kom. Prot. ¹⁰/₁₀ 1834. Skrivelser til Statsgældsdirktionen ⁵/₃ 1829, ²⁷/₆ 1831, ¹⁰/₆ 1832 (Kopib. G. S. 353 f, 464 f og 511) og dennes Svar ¹⁰/₆ 1829, ³⁰/₈ 1831. Statsgældsdirktionens Kopib. 1829 S. 317, 1831 S. 621.

S. 338. 1) Forestilling ²⁴/₁₁ 1813 og Resol. ¹⁵/₁₂ 1813. Rigsark. Finanskoll. Forestillinger med derpaa faldne kgl. Resol. A. ¹/₇—³⁰/₁₂ 1813.

S. 340. ¹⁾ Skrivelse fra Finanskollegiet ²¹/₆ 1814. Finanskoll. Missivprot. 1814 I Bd. Nr. 1149. — ²⁾ Skrivelsen fra Finanskollegiet ²¹/₆ 1814. Se ovenfor. — ³⁾ Skrivelse fra Direktionen til Finanskollegiet ⁴/₄ 1815. Kopib. F. S. 300 f. — ⁴⁾ Forestilling ⁶/₆ 1815. Resol. ¹³/₆ 1815. Finanskoll. Forestillinger med derpaa faldne kgl. Resol. ¹/₁ 1815—²⁰/₈ 1816. — ⁵⁾ Jvnf. Skrivelse fra Direktionen til Finanskollegiet ²²/₂ 1814. Kopib. F. S. 263 ff. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ²³/₁₀ 1823. — ⁷⁾ Gen. Fors. Prot. Skrivelse fra Gros-serer H. P. Clausen ¹²/₁₁ 1823 og fra den samlede Komité d. ²³/₁₀ 1823, begge trykt »til Underretning for d'Hrr. Committerede ved bemeldte Brandforsikring« 1824, tillige-med (i et andet Hefte) en Oversigt over »Annuitets-Gjeldens Status efter diverse An-skuelser«. Alle disse og andre Aktstykker er samlet i en Pk.: Korrespondance vedr. Annuitetsgælden 1813—29. — ⁸⁾ Gen. Fors. Prot.

S. 341. ¹⁾ Skrivelse til Statsgældsdirektionen ⁴/₁₂ 1824. Kopib. G. S. 112 ff.

S. 342. ¹⁾ Forestilling af Statsgældsdirektionen ²⁸/₆ 1824. Kgl. Resol. ¹²/₁₀ 1824. Stats-gældsdirektionens kgl. Reskripter og Resolutioner 1823—25.

S. 344. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ¹/₁₁ 1824.

S. 345. ¹⁾ Skrivelse til Statsgældsdirektionen ⁴/₁₂ 1824. Kopib. G. S. 112 ff. — ²⁾ Skri-velse fra Statsgældsdirektionen ⁶/₁ 1825. Statsgældsdirektionens Kopib. 1825 S. 5. — ³⁾ Delib. Kom. Prot. ³/₂ 1825. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁴/₂ 1825. — ⁵⁾ Jurid. Tidsskr., udg. af Kolderup-Rosenvinge etc. XVII Bd. 1831 S. 192 ff.

S. 347. ¹⁾ Skrivelse fra Bilsted ¹²/₁ 1827. Gen. Fors. Prot. ¹⁵/₁ 1827. — ²⁾ Jurid. Tids-skr. . . . XVIII Bd. 1831 S. 298 ff. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁰/₃ 1829. — ⁴⁾ Skrivelse fra Stats-gældsdirektionen ⁵/₃ 1829. Statsgældsdirektionens Kopib. 1829 S. 106. — ⁵⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ²/₇ 1829. Kopib. G. S. 375 f.

S. 349. ¹⁾ Rubin: 1807—14. S. 464 ff. — ²⁾ Smstds.

S. 350. ¹⁾ Villads Christensen: København 1840—57. S. 127 ff. — ²⁾ Smstds. S. 548 ff.

S. 352. ¹⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 132 f. — ²⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 115. — ³⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 150. — ⁴⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 170. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. — ⁶⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 188. — ⁷⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 212.

S. 353. ¹⁾ Skrivelse fra Direktionen til Danske Kancelli ¹³/₅ 1818. Kopib. F. S. 361 ff.

S. 354. ¹⁾ Skrivelse fra Winkel-Horn til Danske Kancelli ¹³/₅ 1818. Kopib. F. S. 363 ff. — ²⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ⁷/₁₁ 1825. Kopib. G. S. 140 ff. — ³⁾ Skrivelse ¹¹/₆ 1825. Brfs. Indk. Sager. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. ²⁷/₁₀ 1825. — ⁵⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli ²²/₁₁ 1825. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1825. II Bd. Nr. 3071.

S. 355. ¹⁾ Bl. Brfs. Arkivalier findes en Protokol i 2 Bd. over samtlige Brandskader 1817—1871. De flg. Tal er hentet derfra.

S. 356. ¹⁾ Se Referat i »Fædrelandet« 1856. Nr. 299. — ²⁾ Smstds. 1858 Nr. 275.

S. 357. ¹⁾ Skrivelse til Danske Kancelli ¹³/₁₁ 1837. Kopib. H. S. 211 ff.

S. 358. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ³⁰/₇ 1829. — ²⁾ Delib. Prot. VI Bd. S. 443.

S. 359. ¹⁾ Schou: Forordninger. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ³⁰/₇ 1829 og ¹⁰/₁₂ 1829.

S. 360. ¹⁾ Kollegialtidende 1825 S. 724 ff. — ²⁾ Kgl. Resol. ²⁷/₅ 1796. Fogtmans Re-scriptsamling. — ³⁾ Smstds. ¹/₇ 1803.

S. 364. ¹⁾ Rubin: 1807—14 S. 6 og Frederik VI's Tid S. 368. — ²⁾ Skrivelser fra Dan-ske Kancelli ⁶/₆ 1818 og ¹/₄ 1820. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1818 II. Bd. Nr. 3323 b, 1820 I Bd. Nr. 1374. Skrivelser til Danske Kancelli ¹⁰/₁₁ 1818 og ²¹/₄ 1820. Kopib. F. S. 396 ff og 434 f. — ³⁾ Skrivelse fra Finanskollegiet til Danske Kancelli, meddelt Brf. ved Skrivelse fra dette ⁹/₄ 1816. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1816 Nr. 1274. Kgl. Resol. ¹²/₆ 1816 (Plakat ²⁰/₆ 1816). Lovsamlingen. — ⁴⁾ Kgl. Resolutioner ⁷/₆ 1820 (Pla-kat ²²/₆ 1820) og ³¹/₇ 1822 (Plakat ²⁰/₈ 1822). Lovsamlingen. — ⁵⁾ Forslaget blev meddelt de to Selskaber ved Skrivelse fra Danske Kancelli ⁶/₇ 1822. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1822. II Bd. Nr. 2298.

S. 365. ¹⁾ Skrivelse fra Løsøreforsikringen til Danske Kancelli ¹⁰/₆ 1822. Kopi i

Pk: Om Brfs. Forpligtelse til Underhold af Kjøbenhavns Brandvæsen i H. t. kgl. Resol. af $\frac{2}{3}$ 1825 . . . 1825—1864.

S. 366. ¹⁾ Skrivelse til Danske Kancelli $\frac{22}{11}$ 1822. Kopib. G. S. 58 f. — ²⁾ Se Skrivelse fra Danske Kancelli til Magistraten $\frac{18}{1}$ 1825. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog 1825. I Bd. Nr. 146. — ³⁾ Forestilling $\frac{2}{3}$ 1825, Resol. $\frac{2}{3}$ 1825. Danske Kancellis Forestillinger. 2. Dep. 1825. 1. Halvaar Nr. 39. Jvnf. Lovsamlingen. — ⁴⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{22}{11}$ 1825. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog. 1825. II Bd. Nr. 3071. Jvnf. Delib. Prot. VI Bd. S. 528, 531.

S. 367. ¹⁾ Skrivelse til Danske Kancelli $\frac{20}{4}$ 1825. Kopib. G. S. 125. Kancelliets Svar $\frac{3}{6}$ 1825. Lovsamlingen. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{26}{10}$ 1826. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{25}{5}$ 1840. — ⁴⁾ Skrivelse fra Brandkommissionen $\frac{27}{4}$ 1827. Brandkommissionens Correspondanceprot. Nr. 8 (1826—29), Nr. 88. — ⁵⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{2}{6}$ 1827. — ⁶⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{7}{7}$ 1829. Lovsamlingen. — ⁷⁾ Skrivelse til Danske Kancelli $\frac{22}{6}$ 1841. Kopib. I. S. 10 ff.

S. 368. ¹⁾ Kgl. Resol. $\frac{20}{7}$ 1841. Lovsamlingen. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{22}{11}$ 1843. — ³⁾ Se om denne Sag Skrivelse til Justitsministeriet $\frac{2}{7}$ 1853. Kopib. I S. 320 ff og dettes Svar $\frac{5}{8}$ 1853. Lovsamlingen. — ⁴⁾ Skrivelse til Brandkommissionen $\frac{11}{3}$ 1857. Kopib. K. S. 3 f. — ⁵⁾ Skrivelse til Justitsministeriet $\frac{22}{2}$ 1864. Kopib. K. S. 167 f.

S. 369. ¹⁾ Villads Christensen: København 1840—1857. S. 231 ff. — ²⁾ Skrivelse fra Brf. til Løsøreselskabet $\frac{14}{7}$ 1852. Kopib. I. S. 282. — ³⁾ Se Skrivelse fra Justitsministeriet $\frac{20}{12}$ 1852. Pk.: Brfs. Forpligtelse til Underhold af Kjøbenhavns Brandvæsen i H. t. kgl. Resol. af $\frac{2}{3}$ 1825 . . . 1825—64. — ⁵⁾ Refereret i Direktionens Medd. til de Kommitterede $\frac{4}{7}$ 1859. (trykt) Anf. Pk. — ⁶⁾ »Fædrelandet« $\frac{27}{12}$ 1856.

S. 370. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{12}{1}$ 1859.

S. 371. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{15}{6}$ 1859. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{8}{8}$ 1859. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{2}{2}$ 1860. — ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{11}{2}$ 1864. — ⁵⁾ Skrivelse til Justitsministeriet $\frac{3}{5}$ 1863. Kopib. K. S. 152 f. Jvnf. Gen. Fors. Prot. $\frac{11}{2}$ 1864. — ⁶⁾ Delib. Kom. Prot. $\frac{12}{10}$ 1863. Gen. Fors. Prot. $\frac{11}{2}$ 1864.

S. 372. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. $\frac{3}{10}$ 1827. — ²⁾ Gen. Fors. $\frac{25}{10}$ 1827. — ³⁾ Skrivelse til Danske Kancelli $\frac{4}{1}$ 1828. Kopib. G. S. 291 f. — ⁴⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{10}{2}$ 1828. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog. I Bd. Nr. 408. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. $\frac{22}{6}$ 1831. — ⁶⁾ Skrivelse til Danske Kancelli $\frac{7}{6}$ 1841. Kopib. I. S. 7 f. — ⁷⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{25}{3}$ 1841. Danske Kancelli 2. Dep. Brevbog. 1841 Nr. 999. — ⁸⁾ Se Borgerrepræsentationens Forhandlinger $\frac{20}{4}$ og $\frac{20}{4}$ 1841. — ⁹⁾ Skrivelse fra Danske Kancelli $\frac{20}{7}$ 1841. Danske Kancelli. 2. Dep. Brevbog. 1841 Nr. 2565. — ¹⁰⁾ Ansøgning til Kongen $\frac{20}{11}$ 1841. Kopib. I. S. 25 ff. — ¹¹⁾ Kgl. Resol. $\frac{2}{4}$ 1842. — ¹²⁾ Skrivelse til Løsøreselskabet $\frac{14}{7}$ 1852. Kopib. I S. 282 ff.

S. 373. ¹⁾ Rigsark. Skab. 8 Nr. 131. — ²⁾ Delib. Kom. Prot. $\frac{4}{2}$ 1863. — ³⁾ Delib. Kom. Prot. $\frac{12}{10}$ 1863. Gen. Fors. Prot. $\frac{11}{2}$ 1864. — ⁴⁾ Motiver til Forslag om Lov om Brandpolitiet paa Landet ($\frac{2}{3}$ 1861).

FEMTE AFSNIT

S. 377. ¹⁾ Kommissoriet saavel som Kommissionens Forhandlingsprotokol og dens Papirer findes i Rigsark. (Skab 8 Nr. 131) i en særlig Pk.: Forakter til Lov af $\frac{15}{5}$ 1868 om Brandvæsenet i Kjøbenhavn. — ²⁾ Forhandlingerne paa Rigsdagen findes i Rigsdagstidende 1867. Landstingtid. S. 27—29, 38—42, 252—53, 267, 2920—21, 2941—45. Folketingtid. S. 643—71, 683, 4911—22, 5262—66. Tillæg A. S. 1013—16, 1447—48, 2943—44. Tillæg B. S. 651—56. — ³⁾ Skrivelse fra J. C. Jacobsen $\frac{0}{4}$ 1865. Anf. Pk. — ⁴⁾ Afskrift af Udvalgets 1. Sektions Forhandlingsprotokol. Smstds. — ⁵⁾ Jvnf. Skrivelse fra Mag. $\frac{20}{4}$ 1865. Smstds.

S. 378. ¹⁾ Det kongelige octroierede almindelige Brandassurance-Compagni for Varer og Effecter. 1798—1898. S. 44. — ²⁾ Skrivelse fra Mag. ^{20/11} 1863. Anf. Pk. — ³⁾ Se om Drøftelsen i Udvalget dettes Forhandlingsprotokol S. 46 ff. — ⁴⁾ Loven af ^{15/5} 1868 findes, for saa vidt den angaar Brf., optrykt i Lovsamlingen.

S. 379. ¹⁾ Fremstillingen af Bramsens Standpunkt bygger paa hans Pjece samt paa en Række Betænkninger, der alle findes i Brfs. Arkiv i en Pk. vedr. »Kommissionen til at tage de Punkter i Ordningen af Brandforsikkringsvæsenet her i Staden, som i Anledning af Lov af 15. Maj 1868 kunne ønskes forandrede, under Overvejelse«. — ²⁾ Skrivelse fra Bramsen ^{24/6} 1868. Smstds. — ³⁾ Forslag fra Bramsen ^{2/11} 1868. Smstds.

S. 380. ¹⁾ Anf. Forslag. Smstds. — ²⁾ Anf. Forslag. Smstds. — ³⁾ Skrivelse fra Bramsen ^{1/11} 1868. Smstds. — ⁴⁾ Anf. Skrivelse. Smstds. Jvnf. Skrivelse fra Bramsen ^{18/6} 1868. Smstds. — ⁵⁾ Skrivelse fra Bramsen ^{2/11} 1868. Smstds. — ⁶⁾ Skrivelse fra Bramsen ^{2/12} 1868. Smstds.

S. 381. ¹⁾ Skrivelse fra Bramsen ^{2/11} 1868. Smstds. — ²⁾ Det flg. bygger paa Direktionens anf. Pjece samt paa en Række Betænkninger af Algreen-Ussing, der findes i den anf. Pakke. — ³⁾ Skrivelse fra Algreen-Ussing ^{10/10} 1868. Smstds.

S. 382. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ^{14/5} 1868.

S. 383. ¹⁾ Udvalgets Forhandlingsprotokol findes i den anf. Pakke. — ²⁾ Se om dette Spørgsmaal Bramsens Klage til Justitsministeriet ^{18/11} 1869, Direktionens Erklæring ^{15/12} 1869 samt Skrivelse fra Justitsministeriet til Overpræsidenten ^{13/1} 1870, der alle findes i Afskrift i den anf. Pakke. — ³⁾ Betænkninger af Jacobsen ^{27/10} 1868 og ^{29/11} 1868. Smstds. — ⁴⁾ Betænkning af A. N. Hansen ^{15/10} 1868. Motivering Decbr. 1868. Smstds.

S. 384. ¹⁾ Skrivelse fra Gammeltoft ^{15/3} 1869. Smstds. — ²⁾ Skrivelse fra Jacobsen ^{14/3} 1869. Smstds. — ³⁾ Gen. Fors. Prot. ^{10/4} 1869. — ⁴⁾ Skrivelse fra Algreen-Ussing ^{10/10} 1869. Anf. Pk. — ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. ^{28/10} 1869. Jvnf. Bekendtgørelse ^{22/11} 1869. Lovsamlingen. — ⁶⁾ Skrivelse fra Algreen-Ussing ^{15/12} 1869. Anf. Pk. — ⁷⁾ Skrivelse til Algreen-Ussing ^{12/1} 1870. Smstds.

S. 385. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. — ²⁾ Udvalgets Betænkning ^{18/2} 1870 (trykt). Anf. Pk.

S. 386. ¹⁾ Delib. Kom. Prot. ^{28/3} 1870. Gen. Fors. Prot. ^{7/4} 1870. Skrivelse til Justitsministeriet ^{13/4} 1870. Kopib. K. S. 293 ff. Bekendtgørelse ^{18/6} 1870. Lovsamlingen.

S. 387. ¹⁾ J. A. Blom: Antegnelser til J. C. Jacobsen: Nogle Bidrag . . . 1880 S. 30. — ²⁾ Sager vedr. dette Udvalg findes i Brfs. Arkiv i Pk. Kommissionsarbejder vedr. Vedtægten. Jvnf. Delib. Kom. Prot. ^{14/12} 1870. Gen. Fors. Prot. ^{12/1} og ^{10/1} 1871. Skrivelse til Justitsministeriet ^{2/2} 1871. Kopib. K. S. 306 ff. Bekendtgørelse ^{11/4} 1871. Lovsamlingen.

S. 388. ¹⁾ Tillæg til Instruksen for Vurderingsmestrene ^{11/3} 1871. Lovsamlingen.

S. 389. ¹⁾ Skrivelse til Justitsministeriet ^{13/4} 1870. Kopib. K. S. 293 ff. Se om den flg. Forhandling Meddelelse til det faste Udvalg ^{27/2} 1889. Alle Akter vedr. denne Sag findes i en Pk. i Brfs. Arkiv: Territorialsagen. Jvnf. Mich. Petersen: Den alm. Brandforsikring for Landbygningerne 1792—1892. S. 129 ff. — ²⁾ Gen. Fors. Prot. ^{29/12} 1874.

S. 390. ¹⁾ Bekendtgørelse ^{7/12} 1874. Lovsamlingen.

S. 391. ¹⁾ De flg. Skrivelser findes trykt som »Aktstykker, trykte som Manuskript«. — ²⁾ Skrivelse fra Wessely ^{20/12} 1872. Smstds.

S. 392. ¹⁾ Gen. Fors. Prot. ^{21/3} 1873. — ²⁾ Betænkninger af Herforth. ^{20/10} 1875 og ^{12/10} 1876. Anf. »Aktstykker«. — ³⁾ Betænkninger af Blom. ^{31/1} 1876 og ^{15/5} 1878. Smstds. — ⁴⁾ Betænkning af Jacobsen ^{10/1} 1876. Smstds. — ⁵⁾ Forslag af Jacobsen ^{14/5} 1880. Smstds. — ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. ^{20/12} 1880.

S. 394. ¹⁾ Betænkning af Herforth. ^{21/3} 1880. Anf. »Aktstykker«.

S. 396. ¹⁾ Se om de flg. Forhandlinger en Pk. i Brfs. Arkiv: Kommissionsar-

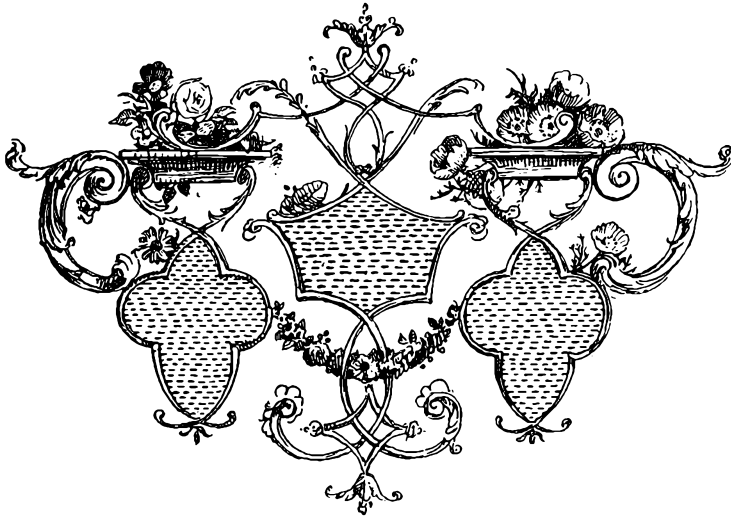
bejder vedr. Vedtægten, der dog neppe er fuldstændig, Udkast til Betænkning og Forslag i Sagen ang. Forandringer i Bestemmelserne for Københavns Brandforsikrings Virksomhed (trykt), Gen. Fors. Prot. $27/5$, $2/6$, $9/6$, $17/6$ 1885. — ²⁾ Jvnf. Direktionens og det faste Udvalgs Betænkning og Forslag 1885 S. 72 ff.

S. 397. ¹⁾ Klassifikationstarif $2/6$ 1886. Lovsamlingen.

S. 398. ¹⁾ Instruks for Vurderingsmestrene $14/10$ 1886. Lovsamlingen. — ²⁾ Lovsamlingen.

SJETTE AFSNIT

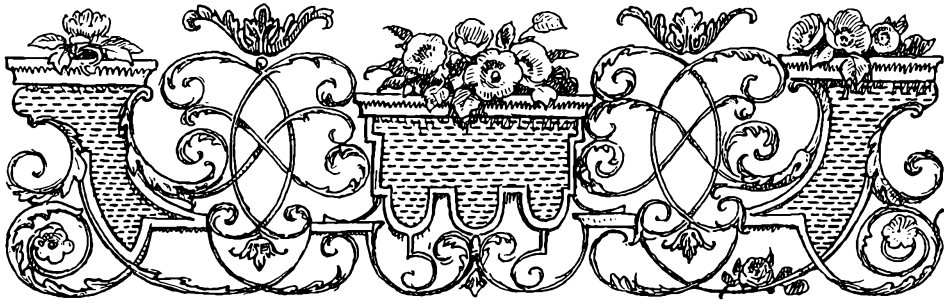
S. 402. ¹⁾ Grundlaget for dette Afsnit er Brf.s Lovsamling, Direktionens Aarsberetninger til Repræsentantskabet samt Aarsregnskaberne.

OVERSIGT
OVER
KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRINGS
AARSREGNSKABER 1731-1911

AF

CAND. JUR. WILLIAM OLSEN
FULDMÆGTIG I KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING.

NÆRVÆRENDE Oversigt over Kjøbenhavns Brandforsikrings Aarsregnskaber fra dens Oprettelse i 1731 er udarbejdet paa Grundlag af Brandforsikringens originale Regnskabsbøger, som alle findes i Behold (de ældste i Landsarkivet). I den første Tid af Brandforsikringens Eksistens førtes kun Kassebøger over Indtægter og Udgifter, ingen egentlige Hoved- og Statusbøger. Ved Formueopgørelsen ved Aarets Slutning blev kun optaget den i Kassen (og som Prioritetslaan) virkelig værende Beholdning, medens intet Hensyn toges til Kassens Gæld eller til Præmie- og Renterestancer ved Aarets Udgang. Først fra Aaret 1805 blev der indført rigtige Status-Opgørelser, og fra 1824 opstilles aarlig en Gevinst- og Tabs-Konto.

Samtlige rekonstruerede Regnskaber er for at lette Oversigten og Sammenligningen beregnede og omsatte i Kronemønt efter de forskellige Tidens Mønt- og Pengesorter.

I Tiden fra 26. Januar 1731 til 1. Februar 1813 er 1 Rd. Courant (for Nemheds Skyld) regnet = 3 Kr. 20 Øre. Aarsregnskabet for 18^{12/13} falder efter Regnskabsbøgerne i 2 Afdelinger, nemlig fra ¹¹/₉ 1812 til ³¹/₁ 1813 efter Rd. Courant Systemet og fra ¹/₂ 1813 til ¹⁰/₉ 1813 (ifølge Forordning 5. Januar 1813) i Rd. Sølv. For at muliggøre en Sammenligning er hele dette Aarsregnskab beregnet og omsat i Rd. Sølv og derefter i Kronemønt. — Regnskaberne 18^{13/14}—18^{16/17} er omsatte efter Forholdet 200 Rd. Sølv Værdi = 375 Rd. Navne Værdi (∅: Rigsbanksedler), og i Regnskaberne 18^{17/18}—18^{43/44} er Rd. Rede Sølv, Rd. Sølv og Rd. Sedler og Tegn omsatte efter den Kurs, der hvert Aar i Kollegialtidende var fastsat for September Maaned.

Regnskabsaaret løb fra 11. September til næste Aars 10. September i Tiden fra 1731 til 1818; Aaret 18^{18/19} fra ¹¹/₉ 1818 til ³⁰/₉ 1819, derefter alle de følgende Aar fra 1. Oktober til 30. September. Det første Regnskabsaar er regnet fra 26. Januar 1731 til 10. September 1732.

Der er i Kjøbenhavns Brandforsikrings Aarsberetning for Aaret 18^{87/88} givet en Oversigt over Brandforsikringens Risiko, Brandskadebeløb og Formue i Tiden fra 1731 til 1888. I denne Oversigt er Formuen ved

Aarets Udgang udtaget af Brandforsikringens Regnskabsbøger, uden at man har været opmærksom paa den ovennævnte urigtige Formueopgørelse; der er derfor (til Aaret 1805) en Del Uoverensstemmelser paa »Formue ved Aarets Udgang« mellem den nævnte Oversigt og nærvæ-

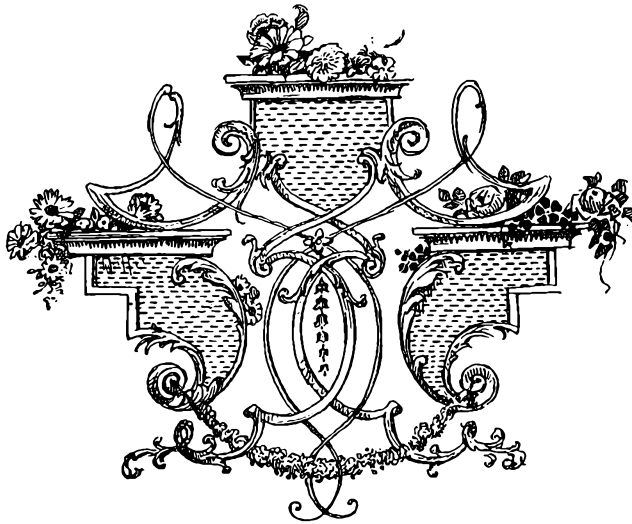

Grundforsikring
CASSENS
GENERAL BALANCE
 eller
Regnskabs Bog,
 Som viser
Cassens Tilstand, Risiko og Prioriteter, samt
Indtægter og Udgifter, filligernes Beholdinger, faa og
Ljerdomme og Restancer, med videre; Alt til
hver Termins Slutning.
 Begyndt fra Cassens Stiftelse Anno 1731^{ve}
 Forfatted

I Anledning af Fundatzens 8de og 13de Poster, samt
Magistratens Anordning af dato
19 Junii Anno 1747.

Facsimile af Titelbladet til Brandforsikringens 1ste »Hovedbog«.

rende, der er udarbejdet mere detailleret og omfattende, idet der her lige fra 1731 for hvert Aar er opstillet en Gevinst- og Tabs-Konto, der udviser Aarets virkelige Overskud, hvorefter den rigtige Status fremkommer. Endvidere er der paa Grund af Bøgenes i Tidernes Løb for-

skellige Affattelse nogen Uoverensstemmelse paa Brandskadebeløbene mellem de to Oversigter, hovedsagelig fremkommen ved, at der paa Brandskade-Kontoen i Brandforsikringens Regnskabsbøger til Aaret 1776/77 er medtaget foruden selve Skadesbeløbene andre Beløb (f. Eks. Ducører for udvist Iver ved Slukning af Brande, Gebyrer for Vurdering af Skader m. m.); i nærværende Oversigt er disse Beløb henført under »Administration« og ikke, som paa Oversigten for 1888, under »Brandskader«, hvilket ogsaa er Tilfældet for Aarene 1874/75, 1882/83 og fl. Større Afvigelser for Aarene 1816/17—1818/19 fremkommer ved, at der i Oversigten af 1888 kun er taget Hensyn til de i Aarenes Løb *udbetalte* Brandskader, medens Skades-Restancerne efter Regnskabsbøgerne ikke er medtagne, og for Aarene 1856/57, 1857/58 og 1860/61 ved, at nogle betydeligere Brandskader i de to førstnævnte Aar ikke blev anerkendte af Brandforsikringens Direktion og derfor ikke opførte i Regnskaberne for vedkommende Aar, men først optagne i 1860/61, da Brandforsikringen blev dømt til at betale Erstatningerne.

Regnskabsaar	Aar	Ved Aarets Udgang		Præmie og andre Afgifter		Renter		Kurs-gjæst		Vundet paa overtagne Panter		Bidrag fra den kgl. Kasse, (6te og 10de Penge m. v.)		Diverse		Brands		
		Police Antal	Forsikrings-sum	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Antal	E	
1	20/1 1731																	
	— 10/0 32	712	4,940,480	58,312	56	1,849	34	»		»		23,220	06	»		»		
2	11/9 1732																	
	— 10/0 33	874	6,274,560	30,864	20	4,117	33	»		»		»		»		2		
3	1733—34	1136	7,903,840	32,280	50	5,582	67	»		»		»		»		9		1
4	1734—35	1539	10,710,400	55,688	60	6,972	27	»		»		2,882	40	»		2		
5	1735—36	1748	12,153,600	47,780	73	9,987	67	»		»		357	40	»		2		
6	1736—37	1894	13,097,920	46,486	53	12,768	67	»		»		397	77	»		1		
7	1737—38	2013	13,992,480	49,455	16	15,657	07	»		»		6,504	65	»		10		
8	1738—39	2133	15,008,160	53,135	80	19,549	20	»		»		3,396	90	»		7		
9	1739—40	2229	15,722,400	51,656	94	22,062	00	»		»		2,834	30	»		6		
10	1740—41	2311	16,561,440	48,654	28	26,045	83	»		»		2,821	00	»		1		
11	1741—42	2385	17,336,480	48,721	38	29,595	27	»		»		165	87	»		1		
12	1742—43	2451	17,996,480	45,662	90	32,700	77	»		»		1,471	99	»		4		
13	1743—44	2498	18,429,120	42,202	60	37,688	12	»		»		»		»		7		
14	1744—45	2535	18,818,240	41,081	80	42,274	53	»		»		2,132	20	»		3		
15	1745—46	2573	19,288,480	34,415	00	43,733	33	»		»		»		»		7		
16	1746—47	2615	19,591,840	30,921	72	47,423	17	»		»		»		»		9		
17	1747—48	2702	20,679,680	36,072	65	50,744	83	»		»		»		»		15		5
18	1748—49	2774	21,767,520	34,914	11	51,114	94	»		»		»		»		1		
19	1749—50	2853	23,081,280	38,168	40	54,592	46	»		»		»		»		27		4
20	1750—51	2916	24,095,040	35,607	20	53,549	33	»		»		»		»		7		
21	1751—52	2958	24,757,600	32,599	33	58,170	72	»		»		»		»		2		
22	1752—53	2998	25,493,600	33,723	36	62,050	05	»		»		»		»		8		
23	1753—54	3037	26,624,960	38,858	37	64,803	68	»		»		»		»		3		
24	1754—55	3079	28,276,000	45,606	24	70,691	28	»		»		»		»		6		
25	1755—56	3128	29,782,720	47,492	55	71,874	80	»		»		»		»		4		
26	1756—57	3175	31,688,160	53,312	10	77,264	20	»		»		»		»		11		
27	1757—58	3202	33,301,120	51,922	50	83,963	60	»		»		»		»		4		
28	1758—59	3221	33,786,560	42,579	83	90,183	82	»		1,448	45	»		»		4		
29	1759—60	3239	34,452,160	44,048	06	98,663	34	»		»		»		»		3		1
30	1760—61	3251	35,005,280	43,056	93	107,721	25	»		645	90	»		»		15		1
31	1761—62	3257	35,638,080	42,943	03	113,734	55	»		»		»		»		5		1
32	1762—63	3264	36,166,650	40,358	26	121,452	30	»		»		»		»		2		
33	1763—64	3278	36,787,200	38,704	37	120,991	91	»		72	25	»		»		2		
34	1764—65	3288	37,674,880	40,067	68	118,266	73	»		»		»		»		1		
35	1765—66	3297	38,776,000	41,207	30	123,887	15	»		»		»		»		»		
36	1766—67	3318	39,907,520	41,056	80	127,499	73	»		»		»		»		4		
37	1767—68	3329	41,324,000	45,220	02	126,700	50	»		»		»		»		12		3
38	1768—69	3331	42,406,880	41,842	57	124,122	13	»		»		»		»		3		
39	1769—70	3342	43,267,200	39,338	42	127,000	33	»		»		»		»		10		
40	1770—71	3349	43,827,840	35,463	35	136,891	40	»		»		»		»		14		1
41	1771—72	3352	44,101,440	30,802	00	144,613	58	»		»		»		»		5		2
42	1772—73	3355	44,363,520	29,374	86	148,665	54	»		»		»		»		6		
43	1773—74	3355	44,609,760	28,591	96	144,379	09	»		»		»		»		17		2
44	1774—75	3350	45,139,040	29,588	18	143,318	38	»		»		»		»		1		
45	1775—76	3347	45,508,160	27,708	67	147,402	73	»		»		»		»		25		2

i- ns er	Lygte- og Sprøjteskat = Bidrag til Brandvæsen.		Kurstab		Tabt paa overtagne Panter		Bidrag til Krudtma- gasinernes Gen- opførelse		Refunde- ret den kgl. Kasse		Renter		Aarets Overskud		Formue ved Aarets Udgang		Regnskabsaar
	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	
13	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	80,762	83	80,762	83	1
30	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	31,888	93	112,651	76	2
34	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	19,079	70	131,731	46	3
34	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	62,693	87	194,425	33	4
40	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	54,809	00	249,234	33	5
27	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	54,780	37	304,014	70	6
13	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	67,860	65	371,875	35	7
93	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	71,665	07	443,540	42	8
58	»	»	»	»	317	66	»	»	»	»	»	»	71,836	84	515,377	26	9
86	»	»	»	»	447	68	»	»	»	»	»	»	72,993	31	588,370	57	10
98	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	73,355	78	661,726	35	11
82	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	72,669	08	734,395	43	12
97	»	»	»	»	4,777	97	»	»	»	»	»	»	68,975	42	803,370	85	13
40	»	»	»	»	14,655	90	»	»	»	»	»	»	63,766	50	867,137	35	14
60	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	72,257	87	939,395	22	15
33	»	»	»	»	2,931	99	»	»	»	»	»	»	65,244	70	1,004,639	92	16
00	»	»	»	»	4,545	76	»	»	»	»	»	»	20,785	65	1,025,425	57	17
13	»	»	»	»	29	40	»	»	»	»	»	»	79,885	22	1,105,310	79	18
33	»	»	»	»	323	53	»	»	»	»	»	»	36,022	33	1,141,333	12	19
60	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	80,386	20	1,221,719	32	20
46	»	»	»	»	8,929	95	»	»	»	»	»	»	75,783	02	1,297,502	34	21
40	»	»	»	»	734	12	»	»	»	»	»	»	81,028	53	1,378,530	87	22
14	»	»	»	»	2,563	00	»	»	»	»	»	»	93,702	38	1,472,233	25	23
53	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	109,636	79	1,581,870	04	24
21	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	111,981	68	1,693,851	72	25
00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	120,019	00	1,813,870	72	26
14	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	126,458	00	1,940,328	72	27
00	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	128,025	27	2,068,353	99	28
87	»	»	»	»	5,271	08	»	»	»	»	»	»	119,577	25	2,187,931	24	29
53	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	127,794	15	2,315,725	39	30
67	»	»	»	»	7,099	20	»	»	»	»	»	»	131,827	85	2,447,553	24	31
00	»	»	»	»	13,148	10	»	»	»	»	»	»	140,857	80	2,588,411	04	32
40	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	152,224	53	2,740,635	57	33
00	»	»	»	»	4,042	58	»	»	»	»	»	»	146,506	53	2,887,142	10	34
33	»	»	»	»	3,252	35	»	»	»	»	»	»	154,014	77	3,041,156	87	35
80	15,219	60	»	»	244	42	»	»	»	»	»	»	140,064	58	3,181,221	45	36
33	29,456	87	»	»	3,804	24	»	»	»	»	»	»	93,045	55	3,274,267	00	37
77	29,968	23	»	»	10,122	77	»	»	»	»	»	»	113,032	53	3,387,299	53	38
37	30,528	87	»	»	251	50	»	»	»	»	»	»	121,696	85	3,508,996	38	39
78	31,026	44	»	»	4,951	02	»	»	»	»	»	»	113,552	58	3,622,548	96	40
61	31,405	77	»	»	21,587	03	»	»	»	»	»	»	90,197	47	3,712,746	43	41
00	31,779	87	»	»	26,682	16	»	»	»	»	»	»	107,429	87	3,820,176	30	42
80	32,076	10	»	»	15,249	52	»	»	»	»	»	»	81,674	03	3,901,850	33	43
27	32,224	70	»	»	55,586	45	»	»	»	»	»	»	75,960	14	3,977,810	47	44
67	32,342	83	»	»	29,529	32	»	»	»	»	»	»	53,959	22	4,031,769	69	45

Regnskabsaar	Aar	Ved Aarets Udgang		Præmie og andre Afgifter		Renter		Kursgevinst		Vundet paa overtagne Panter		Bidrag fra den kgl. Kasse,		Diverse		Brands		
		Police Antal	Forsikrings-sum Kr.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Antal	)	
46	1776—77	3350	45,978,400	26,942	50	148,260	93	»	»	»	»	»	»	»	»	14		
47	1777—78	3353	46,862,560	29,799	52	151,527	20	»	»	»	»	»	»	»	»	9		
48	1778—79	3355	47,651,840	30,374	88	155,913	80	»	»	»	»	»	»	»	»	8		
49	1779—80	3359	48,529,920	31,142	25	158,543	38	»	»	»	»	»	»	»	»	15		
50	1780—81	3361	49,790,400	35,444	15	155,969	75	»	»	»	»	»	»	»	»	3		
51	1781—82	3369	50,394,880	29,695	17	162,692	87	»	»	2,534	24	»	»	»	»	10		
52	1782—83	3382	51,977,440	40,678	37	163,019	86	»	»	»	»	»	»	4,627	97	24		
53	1783—84	3393	53,377,920	41,064	37	163,832	53	»	»	852	93	»	»	»	»	2		
54	1784—85	3402	54,507,680	40,612	70	167,482	13	»	»	»	»	»	»	»	»	9		
55	1785—86	3413	56,226,400	49,296	56	178,119	37	»	»	»	»	»	»	136	93	4		
56	1786—87	3414	57,186,240	44,138	23	185,687	83	»	»	»	»	»	»	1,224	74	17		
57	1787—88	3420	58,655,360	51,108	35	192,142	03	»	»	»	»	»	»	»	»	2		
58	1788—89	3414	59,361,920	44,309	10	198,736	52	»	»	»	»	»	»	»	»	11		
59	1789—90	3415	60,072,480	44,177	30	203,737	93	»	»	»	»	»	»	»	»	7		
60	1790—91	3414	60,782,720	45,295	09	207,914	82	»	»	»	»	»	»	»	»	22		
61	1791—92	3424	61,889,820	47,464	01	214,407	67	»	»	»	»	»	»	»	»	17		
62	1792—93	3426	62,838,720	45,337	66	221,560	54	»	»	»	»	»	»	»	»	12		
63	1793—94	3427	64,068,000	47,603	43	228,693	80	»	»	»	»	»	»	»	»	6		
64	1794—95	2534	50,049,600	44,780	43	236,334	90	»	»	»	»	»	»	»	»	1002	11,9	
65	1795—96	2804	57,379,200	222,689	95	»	»	187,012	20	»	»	120,008	10	»	»	8		
66	1796—97	2979	66,960,160	260,442	25	»	»	74,991	26	»	»	127,062	80	»	»	1		
67	1797—98	3085	73,380,960	296,638	78	»	»	55,005	77	»	»	126,590	20	»	»	21	1	
68	1798—99	3143	77,535,840	319,342	76	»	»	23,515	20	»	»	127,167	37	»	»	»		
69	1799—00	3170	80,979,040	334,674	65	»	»	11,738	28	»	»	127,704	77	»	»	4		
70	1800—01	3193	83,874,880	347,830	28	»	»	5,619	62	»	»	127,960	30	»	»	1		
71	1801—02	3201	85,242,400	357,796	28	»	»	5,773	00	»	»	128,005	50	»	»	8		
72	1802—03	3203	87,462,880	364,498	23	»	»	3,914	40	»	»	128,013	90	»	»	8		
73	1803—04	3213	90,119,520	374,360	48	»	»	14,785	60	»	»	128,014	70	»	»	7		
74	1804—05	3216	91,168,960	292,318	42	»	»	20,324	80	»	»	128,013	80	»	»	1		
75	1805—06	3228	93,983,040	297,678	51	»	»	8,431	00	»	»	128,017	50	»	»	13		
76	1806—07	2954	88,500,160	306,713	45	»	»	7,546	40	»	»	128,011	20	»	»	8		
77	1807—08	2972	90,714,720	287,616	95	»	»	2,448	00	»	»	128,014	70	»	»	12		
78	1808—09	2997	92,940,640	296,881	32	»	»	1,064	97	»	»	6,527,917	50	»	»	1226	7,6	
79	1809—10	3017	94,859,040	377,067	35	»	»	1,975	80	»	»	112,000	00	»	»	6		
80	1810—11	3348	104,697,600	337,449	81	»	»	30,524	00	»	»	112,000	00	»	»	3		
81	1811—12	3643	113,775,040	376,552	77	»	»	4,035	00	»	»	112,000	00	»	»	11		
82	1812—13	3073	103,944,600	362,439	99	»	»	»	»	»	»	2,146,273	24	»	»	5		
83	1813—14	3082	92,792,000	316,714	53	12,446	88	»	»	»	»	»	»	»	»	12	1	
84	1814—15	3088	93,004,800	300,753	13	7,934	98	»	»	»	»	»	»	»	»	4		
85	1815—16	3093	93,415,000	310,675	73	11,671	35	1,040	00	»	»	500,110	73	»	»	2		
86	1816—17	3101	93,700,600	305,253	77	17,886	15	1,475	00	»	»	»	»	»	»	8		
87	1817—18	3104	93,946,400	456,354	06	19,047	36	24,145	60	»	»	»	»	»	»	6	1	
88	¹⁰ / _ø 1818																	
	⁸⁰ / _ø 19	3109	94,266,600	306,754	58	22,901	15	14,019	32	»	»	»	»	»	»	27	1	

1808-09 og 1809-10. I Brandskadebeløbene for de 2 Aar er indbefattet Bombardementserstatningerne for 1807 med holdsviis 7,669,649 Kr. 57 Øre og 24,652 Kr. 41 Øre.

i- s- r	Lygte- og Sprøjteskat = Bidrag til Brandvæsen.		Kurstab		Tabt paa overtagne Panter		Bidrag til Krudtma- gasinernes Gen- opførelse		Refunderet den kgl. Kasse		Renter		Aarets Overskud		Formue ved Aarets Udgang		Regnskabsaar
	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	
07	32,442	55	»		63,021	07	»		»		»		32,409	58	4,064,179	27	46
54	32,557	77	»		2,313	88	»		»		»		124,697	37	4,188,876	64	47
40	32,673	87	»		17,330	72	»		»		»		71,099	26	4,259,975	90	48
86	32,814	57	»		»		»		»		»		121,783	20	4,381,759	10	49
47	33,077	33	»		4,256	84	106,738	63	»		»		38,186	43	4,419,945	53	50
26	33,333	30	»		»		53,261	37	»		»		60,758	39	4,480,703	92	51
41	33,479	03	»		»		80,000	00	»		»		43,439	90	4,524,143	82	52
40	33,568	30	»		»		»		»		»		157,271	93	4,681,415	75	53
87	35,594	87	»		»		80,000	00	»		»		74,745	53	4,756,161	28	54
40	35,615	37	»		»		»		»		»		181,659	53	4,937,820	81	55
60	35,633	23	»		»		»		»		»		159,596	27	5,097,417	08	56
03	48,761	07	»		»		»		»		»		183,368	88	5,280,785	96	57
63	48,811	20	»		1,694	85	»		»		»		142,997	54	5,423,783	50	58
19	48,849	07	»		848	34	»		»		»		142,578	80	5,566,362	30	59
07	48,880	00	»		2,173	18	»		»		»		138,180	36	5,704,542	66	60
67	48,942	93	»		»		»		»		»		185,542	25	5,890,084	91	61
00	49,095	47	»		2,438	28	»		»		»		184,933	39	6,075,018	30	62
10	49,239	73	»		1,377	99	»		»		»		203,896	63	6,278,914	93	63
93	49,402	13	»		1,427	00	»		»		»		÷11,702,325	08	÷5,423,410	15	64
60	»	»	»		»		»		»		105,582	54	385,256	05	÷5,038,154	10	65
33	»	»	»		»		»		»		172,906	58	264,578	40	÷4,773,575	70	66
40	»	»	»		»		»		»		168,024	68	173,230	32	÷4,600,345	38	67
90	»	»	»		»		»		»		163,658	28	282,622	15	÷4,317,723	23	68
00	»	»	»		»		»		»		155,994	52	291,449	92	÷4,026,273	31	69
07	»	»	»		»		»		»		137,346	05	316,626	78	÷3,709,646	53	70
80	»	»	»		»		»		»		149,855	57	301,074	58	÷3,408,571	95	71
40	»	»	»		»		»		»		119,362	67	346,848	30	÷3,061,723	65	72
93	»	»	»		»		»		»		117,137	53	349,152	72	÷2,712,570	93	73
72	»	»	»		»		»		»		101,716	05	312,729	49	÷2,399,841	44	74
31	»	»	»		»		»		»		91,493	70	224,897	04	÷2,174,944	40	75
93	15,994	44	»		»		»		»		83,161	22	290,687	00	÷1,884,257	40	76
00	17,814	93	»		»		»		»		71,373	19	267,364	20	÷1,616,893	20	77
87	17,536	00	»		»		»		»		74,467	85	÷957,901	23	÷2,574,794	43	78
60	233,600	00	»		»		»		»		83,400	82	116,659	62	÷2,458,134	81	79
72	»	»	»		»		»		»		88,874	38	352,879	41	÷2,105,255	40	80
27	»	»	»		»		»		»		59,224	10	338,472	24	÷1,766,783	16	81
49	»	»	108,103	89	»		»		103,842	79	63,263	40	2,183,907	63	417,124	47	82
01	»	»	23,909	93	»		»		195,755	00	»		÷37,412	75	379,711	72	83
88	»	»	60	10	»		»		184,665	00	»		80,642	40	460,354	12	84
78	»	»	»		»		»		186,426	19	»		616,356	81	1,076,710	93	85
05	»	»	»		»		»		187,127	92	»		30,854	99	1,107,565	92	86
35	»	»	»		»		»		281,275	80	»		55,684	67	1,163,250	59	87
48	»	»	»		1,419	56	»		188,041	89	»		÷8,048	56	1,155,202	03	88

10-11 og 1811-12 1 Forsikringssummen for de 2 Aar er indbefattet Summen af »temporære Forsikringer», der bort-
 gien 1813. — 1789-90. 1 Administrationsudgifter er indbefattet Krigsskat til Beløb 23,080 Kr. 66 Øre.

Regnskabsaar	Aar	Ved Aarets Udgang		Præmie og andre Afgifter		Renter		Kursgevinst		Vundet paa overtagne Pantter		Efter Højesteretsdom ^{3/2} 1829 Afvikling med den kgl. Kasse		Diverse		Brand:		
		Police Antal	Forsikrings-sum	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Antal		
89	^{1/10} 1819																	
	— ^{30/9} 20	3114	94,722,000	323,356	68	30,047	18	13,406	81	»	»	»	»	»	»	»	13	
90	1820—21	3119	95,098,800	445,300	72	38,441	14	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6	
91	1821—22	3124	95,285,400	340,806	35	50,840	13	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6	
92	1822—23	3130	95,436,800	331,939	85	43,906	09	»	»	»	»	»	»	»	»	»	11	
93	1823—24	3132	95,699,200	216,440	52	53,253	90	1,369	52	»	»	»	»	»	»	»	8	
94	1824—25	3137	95,713,200	215,870	71	64,974	02	24,700	31	3,168	04	»	»	»	»	»	10	
95	1825—26	3140	95,824,400	219,912	32	69,378	16	»	»	2,285	12	»	»	6,097	84	»	8	
96	1826—27	3142	96,375,800	215,691	48	66,678	70	»	»	29,388	77	»	»	2,887	44	»	9	
97	1827—28	3145	96,888,400	216,351	48	74,422	25	7,182	30	»	»	»	»	5,741	71	»	7	
98	1828—29	3155	97,371,600	169,130	58	80,431	18	14,515	13	»	»	538,101	92	»	»	»	11	
99	1829—30	3160	98,207,000	92,232	36	94,136	00	187	84	»	»	»	»	»	»	»	8	
100	1830—31	3166	98,396,800	97,550	64	96,142	17	2,101	58	»	»	»	»	»	»	»	9	
101	1831—32	3174	98,798,400	94,927	65	102,219	55	1,084	03	»	»	»	»	»	»	»	6	
102	1832—33	3182	99,724,600	93,447	22	106,747	46	»	»	»	»	»	»	»	»	»	11	
103	1833—34	3191	100,004,600	92,774	53	108,767	09	»	»	218	56	»	»	»	»	»	9	
104	1834—35	3212	100,461,700	91,835	99	112,183	75	»	»	»	»	»	»	»	»	»	10	
105	1835—36	3218	100,767,500	91,266	92	122,910	68	2,732	87	»	»	»	»	»	»	»	12	
106	1836—37	3223	101,565,700	91,413	02	114,106	28	»	»	277	98	»	»	»	»	»	38	1
107	1837—38	3230	101,712,700	90,887	63	116,167	98	»	»	»	»	»	»	»	»	»	17	
108	1838—39	3242	102,053,600	88,876	32	119,638	97	»	»	»	»	8,252	84	»	»	»	60	1
109	1839—40	3246	102,351,400	55,641	89	122,056	28	»	»	»	»	13,400	00	»	»	»	13	
110	1840—41	3248	102,678,000	23,990	61	126,508	08	36	00	»	»	»	»	»	»	»	20	
111	1841—42	3250	103,005,600	22,647	30	127,998	64	812	83	»	»	»	»	»	»	»	12	
112	1842—43	3253	103,464,900	22,014	15	132,170	22	»	»	»	»	»	»	»	»	»	35	
113	1843—44	3254	103,780,500	21,561	31	131,159	84	»	»	»	»	»	»	»	»	»	43	
114	1844—45	3263	105,018,300	20,890	60	130,701	49	»	»	»	»	»	»	»	»	»	26	
115	1845—46	3269	107,720,300	22,258	90	132,092	63	»	»	»	»	»	»	»	»	»	56	1
116	1846—47	3279	109,977,700	24,805	90	130,603	34	»	»	»	»	»	»	»	»	»	45	
117	1847—48	3283	111,675,700	26,507	10	130,886	73	»	»	»	»	»	»	»	»	»	46	
118	1848—49	3290	112,651,100	27,627	80	132,735	98	»	»	»	»	»	»	»	»	»	39	
119	1849—50	3292	113,557,300	28,180	80	132,480	80	1,330	40	»	»	»	»	»	»	»	40	1
120	1850—51	3299	114,890,100	31,367	90	130,274	51	»	»	»	»	»	»	»	»	»	28	
121	1851—52	3311	117,324,700	36,095	36	129,865	34	»	»	»	»	»	»	»	»	»	65	1
122	1852—53	3327	119,733,300	38,559	85	124,780	99	»	»	»	»	»	»	»	»	»	49	1
123	1853—54	3345	122,562,300	40,399	40	122,519	99	718	75	»	»	»	»	»	»	»	32	
124	1854—55	3354	124,572,700	43,179	14	125,811	65	17	50	»	»	»	»	»	»	»	52	1
125	1855—56	3365	127,561,900	45,571	85	124,266	46	125	00	»	»	»	»	»	»	»	40	
126	1856—57	3365	135,698,400	71,951	19	117,323	85	3	13	»	»	»	»	»	»	»	78	5
127	1857—58	3366	140,126,900	101,255	52	107,075	37	»	»	»	»	»	»	»	»	»	94	1
128	1858—59	3368	141,949,700	139,052	60	104,842	15	18	75	»	»	»	»	»	»	»	99	7
129	1859—60	3366	143,538,900	175,578	44	73,791	73	25	00	»	»	»	»	»	»	»	31	
130	1860—61	3364	144,756,300	177,653	25	71,520	12	»	»	»	»	»	»	»	»	»	46	3
131	1861—62	3365	145,815,500	179,373	48	80,038	17	»	»	»	»	»	»	»	»	»	32	
132	1862—63	3366	147,108,700	180,827	66	76,608	42	»	»	»	»	»	»	»	»	»	35	
133	1863—64	3373	147,948,500	182,613	19	79,392	56	»	»	»	»	»	»	»	»	»	40	
134	1864—65	3378	149,530,300	183,504	67	83,811	67	297	42	»	»	1,379	35	»	»	»	54	1

1828-29. I Henhold til Højesteretsdom ^{3/2} 1829 skulde der ikke i Aarene 18^{22/23} til 18^{27/28} være refunderet den kgl. de i disse Regnskabsaar opførte Beløb, men kun ialt 132,384 Kr. 15 Øre, hvorfor det for meget beregnede er taget i regt igen i Aaret 1828-29.

1828-29. I Administrationsudgifter er indbetalt Omkostningerne ved Højesteretsdommen ^{3/2} 1829 til Beløb 10,8

Dato	Bidrag til Brandvæsenets Udgifter		Kurstab		Tabt paa overtagne Panter		Nikolaj Taarns Istand-sættelse		Refunderet den kgl. Kasse		Præmie-godtgørelse		Aarets Overskud		Formue ved Aarets Udgang		Regnskabsaar
	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	
2 23					676	61	8,000	00	188,814	20			56,432	10	1,211,634	13	89
3 82			5,001	73			48,000	00	189,880	10			217,645	82	1,429,279	95	90
3 87			5,223	76			29,000	00	190,429	70			143,638	36	1,572,918	31	91
4 01			1,349	73	29,783	71	16,000	00	190,730	80			101,320	29	1,674,238	60	92
3 63									95,551	62			116,846	30	1,791,084	90	93
3 26	20,000	00							95,717	90			143,645	72	1,934,730	62	94
0 78	36,000	00	6,456	96					95,788	25			96,373	50	2,031,104	12	95
3 99	44,000	00	4,501	73					96,115	20			129,196	62	2,160,300	74	96
0 90	34,000	00			24,981	92			96,582	30			112,300	29	2,272,601	03	97
1 36	36,000	00			102,964	19					564,031	63	61,597	24	2,334,198	27	98
0 80	36,000	00			15,597	21							105,005	59	2,439,203	86	99
7 49	34,000	00											136,383	90	2,575,587	76	100
0 90	50,000	00											68,650	38	2,644,238	14	101
1 15	36,000	00	22,351	81									102,521	70	2,746,759	84	102
3 75	40,000	00	96,567	59									33,267	80	2,780,027	64	103
5 22	34,000	00	12,540	25	613	35							131,410	45	2,911,438	09	104
7 84	38,000	00			3,295	25							91,849	07	3,003,287	16	105
3 92	38,000	00	43,954	85									87,998	94	2,915,288	22	106
5 75	36,000	00	28	00									100,550	32	3,015,838	54	107
0 67	35,000	00			317	92							38,495	67	3,054,334	21	108
7 79	36,000	00	754	19							41,614	40	82,027	38	3,136,361	59	109
5 86	34,000	00											81,853	96	3,218,215	55	110
0 95	36,000	00											41,550	74	3,259,766	29	111
1 93	42,000	00											4,535	15	3,264,301	44	112
0 59	44,000	00											5,317	54	3,258,983	90	113
1 93	40,000	00											42,814	56	3,301,798	46	114
1 34	46,000	00											50,019	40	3,251,779	06	115
1 34	46,000	00											461	44	3,252,240	50	116
0 83	44,000	00											48,895	46	3,301,135	96	117
3 17	32,000	00											13,864	41	3,315,000	37	118
7 72	52,000	00											104,539	42	3,210,460	95	119
3 71	43,000	00											30,482	58	3,240,943	53	120
5 28	53,000	00											103,406	47	3,137,537	06	121
7 94	50,000	00											42,924	93	3,094,612	13	122
7 78	46,000	00											26,918	41	3,121,530	54	123
1 67	50,000	00											11,295	21	3,110,235	33	124
0 26	52,000	00											35,438	37	3,145,673	70	125
3 58	68,000	00											413,549	27	2,732,124	43	126
5 71	80,000	00											68,196	50	2,663,927	93	127
3 98	84,000	00											592,870	12	2,071,057	81	128
6 47	144,000	00											4,933	04	2,075,990	85	129
6 56	98,000	00											230,123	92	1,845,866	93	130
7 75	95,132	54											118,704	55	1,964,571	48	131
0 39	104,000	00											110,153	92	2,074,725	40	132
9 40	102,000	00											119,205	31	2,193,930	71	133
8 22	94,000	00											27,223	00	2,221,153	71	134

e, medens Godtgørelsen for »Annuitetskontorets« Lønninger er fradraget Administrationsudgifterne med 7,499 Kr. 75 Øre. I Administrationsudgifter er indbefattet Omkostninger og Provision ved Indfrielsen af »det Slesvig-Holstenske Laan« Kr. -- 1848-49, 1849-50, 1850-51 og 1851-52. I Administrationsudgifter er indbefattet Krigsskat til Beløb af henholdsvis Kr. 81 Øre, 10,163 Kr. 92 Øre, 8,666 Kr. 07 Øre og 4,291 Kr. 81 Øre.

Regnskabsaar	Aar	Ved Aarets Udgang		Præmie og andre Afgifter		Renter		Kursgevinst		Vundet paa overtagne Panter		Reassurancens Andel i Skader m. v.		Diverse		Brands	
		Police Antal	Forsikringssum	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Antal	B
135	1865—66	3385	152,794,900	187,634	65	87,714	29	»	»	»	»	»	»	»	»	24	4
136	1866—67	3400	160,883,100	201,605	86	93,380	08	»	»	»	»	»	»	»	»	43	2
137	1867—68	3413	166,588,400	220,075	50	100,729	17	»	»	»	»	»	»	»	»	35	7
138	1868—69	3438	170,532,200	229,032	46	106,073	94	»	»	»	»	»	»	»	»	45	3
139	1869—70	3450	173,703,400	153,367	15	111,830	81	»	»	»	»	»	»	»	»	74	7
140	1870—71	3477	177,774,600	110,058	54	115,032	13	»	»	»	»	»	»	»	»	71	8
141	1871—72	3494	180,927,400	147,519	80	120,030	38	»	»	»	»	»	»	»	»	59	7
142	1872—73	3508	184,795,600	153,048	69	134,875	75	9,361	68	»	»	»	»	»	»	58	3
143	1873—74	3508	187,471,700	159,627	92	142,179	81	475	62	»	»	»	»	»	»	54	2
144	1874—75	3522	194,759,500	161,186	89	148,973	44	1,133	08	»	»	»	»	»	»	92	7
145	1875—76	3527	200,437,500	177,924	02	156,109	80	985	16	»	»	»	»	»	»	74	2
146	1876—77	3533	205,777,600	186,061	25	163,807	42	7,492	03	»	»	»	»	»	»	59	2
147	1877—78	3543	209,858,400	191,221	95	174,785	17	2,049	60	»	»	»	»	»	»	44	16
148	1878—79	3557	213,468,600	192,985	84	180,224	69	2,146	69	»	»	»	»	»	»	99	6
149	1879—80	3579	217,527,700	194,935	58	186,983	47	4,968	02	»	»	»	»	»	»	100	28
150	1880—81	3602	221,817,000	197,423	24	186,904	50	2,382	67	»	»	»	»	»	»	89	5
151	1881—82	3611	224,255,800	202,772	89	195,287	66	3,096	55	»	»	»	»	»	»	85	4
152	1882—83	3627	227,210,000	207,441	34	206,929	55	2,103	83	»	»	»	»	»	»	100	8
153	1883—84	3628	230,973,300	208,691	09	218,146	82	1,649	73	»	»	»	»	»	»	84	5
154	1884—85	3631	234,777,400	213,003	45	216,978	98	1,740	63	»	»	»	»	»	»	140	15
155	1885—86	3620	237,319,400	214,326	96	219,219	82	1,658	58	»	»	1,505	00	»	»	126	6
156	1886—87	3608	240,047,600	217,943	06	227,826	23	4,049	74	»	»	17,813	31	»	»	102	5
157	1887—88	3598	240,435,950	218,835	79	221,995	65	17,273	70	»	»	118,773	95	»	»	138	15
158	1888—89	3609	241,826,500	211,706	56	225,825	61	117,375	00	»	»	26,391	65	»	»	123	4
159	1889—90	3603	242,966,100	203,673	30	226,359	51	»	»	»	»	176,905	26	»	»	116	24
160	1890—91	3613	247,381,600	198,667	38	229,506	58	»	»	»	»	63,954	95	»	»	137	8
161	1891—92	3609	249,752,200	198,153	51	232,756	63	908	25	»	»	19,177	30	»	»	134	5
162	1892—93	3612	253,907,750	199,884	44	240,351	20	15,202	75	»	»	175,395	81	»	»	179	25
163	1893—94	3605	256,937,100	217,015	93	240,490	72	17,387	50	»	»	33,315	47	»	»	131	4
164	1894—95	3610	265,017,300	220,306	45	248,667	00	25,373	25	»	»	132,292	27	»	»	168	15
165	1895—96	3606	270,972,750	226,719	92	251,648	99	»	»	»	»	26,320	50	»	»	151	5
166	1896—97	4334	280,287,500	238,658	25	254,680	36	»	»	»	»	47,098	18	»	»	138	6
167	1897—98	4638	286,772,690	247,410	61	259,618	23	»	»	»	»	37,123	82	»	»	155	5
168	1898—99	4613	294,823,940	256,567	49	265,796	50	»	»	»	»	40,619	97	»	»	135	5
169	1899—00	4579	301,028,640	258,956	85	273,072	84	»	»	»	»	101,624	10	»	»	150	15
170	1900—01	4631	321,117,290	264,072	10	277,494	48	104,601	56	»	»	57,660	62	»	»	171	7
171	1901—02	4626	329,830,540	281,104	18	309,102	72	96,507	25	»	»	34,642	35	»	»	164	5
172	1902—03	4613	344,175,240	292,281	76	313,836	58	»	»	»	»	31,613	71	»	»	136	5
173	1903—04	4604	352,838,090	302,213	48	317,496	50	»	»	»	»	28,153	39	2,115	52	160	4
174	1904—05	4592	360,005,340	309,511	54	327,616	10	72,665	00	»	»	79,189	67	»	»	139	15
175	1905—06	4586	367,490,140	314,100	65	337,844	19	560	25	»	»	75,540	03	»	»	172	15
176	1906—07	4546	373,127,790	327,484	95	347,588	49	»	»	»	»	92,769	85	»	»	135	14
177	1907—08	4528	382,512,300	337,773	70	357,521	23	»	»	»	»	84,971	12	»	»	176	15
178	1908—09	4521	391,420,800	343,884	36	369,001	19	178,399	75	»	»	64,255	33	»	»	190	15
179	1909—10	4482	394,750,850	350,779	42	378,363	77	»	»	»	»	56,507	19	»	»	147	15
180	1910—11	4479	397,827,050	353,365	48	389,491	68	44,429	50	»	»	20,156	42	»	»	132	5

1892-93. I Forsikringssum fra 1892-93 og følgende Aar er indbefattet Forsikringssummen for midlertidige Forsger, — 1896-97. I Policeantal og Forsikringssum fra 1896-97 og følgende Aar er tillige indbefattet Policeantallet og sikringssummen for Huslejevorsikring.

År	Bidrag til Brandvæsenets Udgifter		Kurstab		Reassuran- cepræmie (÷ Provision)		Overskuds- fordeling		Tabt paa overtagne Panter		Refunderet den kgl. Kasse		Aarets Overskud		Formue ved Aarets Udgang		Regnskabsaar
	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	
8 40	84,000	00				»							118,437	77	2,339,591	48	135
1 92	106,903	52				»							140,018	96	2,479,610	44	136
3 99	82,000	00				»							133,976	33	2,613,586	77	137
4 13	94,400	00				»							178,329	50	2,791,916	27	138
0 73	86,600	00				»							80,944	90	2,872,861	17	139
2 08	64,934	96				»							28,304	13	2,901,165	30	140
4 69	71,999	92				»							88,033	65	2,989,198	95	141
1 04	73,476	00				»							155,289	08	3,144,488	03	142
3 02	74,651	46				»							168,569	17	3,313,057	20	143
1 83	76,159	39				»							134,513	19	3,447,570	39	144
2 01	78,787	04				»							195,028	93	3,642,599	32	145
7 06	80,709	65				»							223,825	40	3,866,424	72	146
9 22	82,348	68				»							90,546	47	3,956,971	19	147
7 78	83,753	83				»							201,407	10	4,158,378	29	148
1 85	85,252	95				»							9,449	37	4,148,928	92	149
3 47	86,925	85				»							218,129	09	4,367,058	01	150
7 15	88,218	06				»							250,650	89	4,617,708	90	151
0 16	89,130	36				»							222,584	20	4,840,293	10	152
7 45	90,450	49				»		172,543	68				84,373	53	4,924,666	63	153
8 08	91,766	64				»		164,223	54				6,987	19	4,917,679	44	154
8 75	94,242	62				»	47,875	65					179,624	89	5,097,304	33	155
9 46	96,486	37				»	148,203	41					146,173	40	5,243,477	73	156
3 13	97,692	13				»	125,788	00					153,696	55	5,397,174	28	157
6 02	98,300	94				»	145,184	91					249,067	95	5,646,242	23	158
8 21	98,784	04	8,910	25	156,565	15							10,380	88	5,656,623	11	159
8 75	100,023	81	27,521	19	33,533	89							208,588	27	5,865,211	38	160
5 77	101,272	55				»	133,613	59					150,514	05	6,015,725	43	161
3 07	102,323	98				»	137,186	32					112,706	16	6,128,431	59	162
3 63	103,638	45				»	146,090	51					173,216	38	6,301,647	97	163
7 54	106,055	88				»	150,085	08					143,441	22	6,445,089	19	164
3 49	108,152	53	23,180	00	153,904	98							139,764	41	6,584,853	60	165
8 23	110,691	83	51,364	50	161,252	61							101,404	62	6,686,258	22	166
4 75	112,128	71	19,127	00	165,975	48							144,745	79	6,831,004	01	167
3 88	115,272	16	238,215	00	168,466	22							69,038	30	6,761,965	71	168
2 05	117,477	86	100,780	75	171,372	26							59,519	98	6,821,485	69	169
2 42	122,006	27				»	179,373	00					262,440	07	7,083,925	76	170
9 59	128,691	10				»	151,511	85					320,498	96	7,404,424	72	171
2 78	131,709	24	7,416	50	159,308	85							223,317	33	7,627,742	05	172
6 42	135,759	35	32,114	25	159,970	46							204,421	60	7,832,163	65	173
9 49	138,791	57				»	143,630	95					291,694	49	8,123,858	14	174
3 65	142,363	77				»	149,570	50					216,788	37	8,340,646	51	175
7 33	144,414	79	113,075	75	159,468	77							131,232	31	8,471,878	82	176
4 61	147,968	44	18,634	75	145,553	39							225,261	86	8,697,140	68	177
6 72	151,772	48				»	147,408	85					442,293	77	9,139,434	45	178
1 89	153,512	26	90,107	75	149,339	93							181,238	55	9,320,673	00	179
1 09	155,699	85				»	146,531	91	377,661	80			3,505	63	9,317,167	37	180

865-66. I Administrationsudgifter er indbefattet Sagførersalærer til Beløb 12.519 Kr. 10 Øre. — 1870—71. I Administrationsudgifter ere medregnet ekstraordinære Udgifter, bl. a. i Anledning af Tillægspremiens Indførelse, til samlet Beløb 3 Kr. 83 Øre.

SAMLET OVERSIGT
OVER
KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRINGS AARSREGNSKABER
FRA 26. JANUAR 1731 — 30. SEPTEMBER 1911

INDTÆGTER :

	Kr.	Ø.
<i>Præmier</i>	26 470 450.96	
<i>Sjette- og Tiendepenge</i> (se pag. 53)	22 964.48	
<i>Renter</i>	19 938 804.54	
<i>Bidrag fra den kgl. Kasse (Statskassen):</i>		
I Anledningen af Brandforsikringens Oprettelse 1731	23 220.06	
— — Branden 1795 *)	2 234 132.84	
— — Bombardementet 1807 *)	6 900 110.73	
	9 157 463.63	
Heri fradrages Erstatningerne i Anledning af Bombardementet 1807 (som var Brandforsikringens Risiko uvedkommende) *)	7 694 301.98	1 463 161.65
<i>Kursgevinst</i>	244 775.55	
<i>Diverse Indtægter</i>	45 864.34	
	48 186 021.52	

UDGIFTER :

<i>Brandskadeerstatninger</i>	29 833 620.11	
÷ Erstatninger for Bombardementet 1807 *)	7 694 301.98	22 139 318.13
<i>Administration</i>	4 125 166.58	
Betalt til <i>Brandvæsenet</i>	8 293 580.76	
<i>Tab paa Prioriteter</i>	476 718.33	
Betalt til <i>Krudttaarnenes Genopførelse</i> (17 ⁸⁰ / ₈₁ —17 ⁸⁴ / ₈₅)	320 000.00	
Betalt til <i>Nikolajtaarns Istandsættelse</i> (18 ¹⁹ / ₂₀ —18 ²² / ₂₃)	101 000.00	
<i>Præmiegodtgørelse</i> samt fordelt af Brandforsikringens Overskud	1 320 075.05	
<i>Reassurancepræmie</i>	3 736 766.52	
÷ Reassuranceselskabernes Andel i Erstatninger m. m.	1 643 771.22	2 092 995.30
<i>Formue</i> den 30. September 1911	9 317 167.37	
	48 186 021.52	

*) Den regnskabsmæssige Uoverensstemmelse mellem Statens betalte Bidrag til Bombardementserstatningerne og disses virkelige Beløb, skyldes, at Brandforsikringens og Statens hele Mellemløbet i Anledning af Branden 1795 og Bombardementet 1807 blev afgjort *under ét* ved Højesteretsdom 3 Febr. 1829.

OPLYSNINGER
OM
KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRINGS
BESTYRELSE OG PERSONALE
1731-1911
AF
GERHARD L. GROVE OG FR. J. WEST

I.

FORTEGNELSE

OVER

BRANDFORSIKRINGENS

DELIBERATIONSKOMMITTEREDE

OG UDVALGSMEDLEMMER

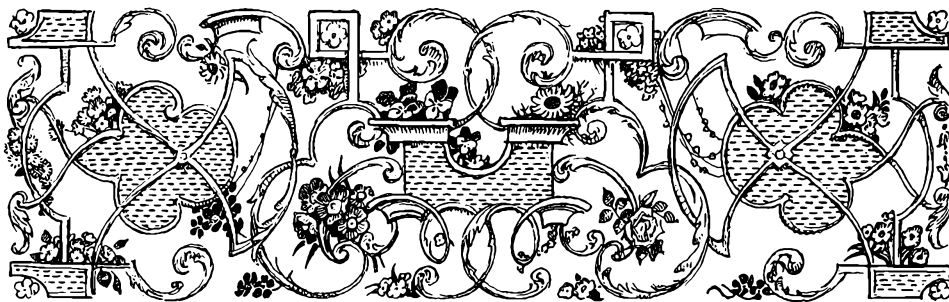
DIREKTØRER

PERSONALE, REVISORER

TILSYNSMÆND

VED VURDERINGERNE OG

VURDERINGSMESTRE

DELIBERATIONSKOMMITTEREDE OG UDVALGSMEDLEMMER

A

DE AF DIREKTIONEN UDPEGEDE KVARTERFORMÆND

1755 2. Oktober udsendte Direktionen Breve til følgende til Kvarterformænd udnævnte Interessenter (Delib. Prot. D, S. 80):

SØREN JENSEN CRAMER, Grosserer, (Øster Kv.).
JOHAN MATHIAS BRUNS, Kræmmer, (Strand Kv.).
JOHAN JÜRGENSEN, Klædekræmmer, (Snarens Kv.).
LAURITZ MUNCH, Etatsraad, Højesteretsassessor, (Vester Kv.).
SØREN TREELD, Vice-Stadthauptmand, (Nørre Kv.).
TRUELS ORTVED, Borgretspræsident, (Klædebo Kv.).
JOHAN JØRGEN HOLST, Kommerceraad, (Frimands Kv.).
BOYE JUNGE, Major, (Købmager Kv.).
HOLGER FOSS, Vinhandler, (Rosenborg Kv.).
NIELS TITCHEN, Urtekræmmer, (Skt. Annæ Øster Kv.).
CONRAD LØWE, Assessor ved Hofretten, (Skt. Annæ Vester Kv.) (død 1756 17. Oktober).
PETER BORRE, Købmand, (Christianshavns Kv.).

I Henhold til Direktionens Resolution af 12. Februar 1756 sendtes Breve til følgende kommitterede Interessenter for de 12 Kvarterer:

EMANUEL THYGESEN, Justitsraad, (Øster Kv.).
JOHAN MATTHIAS BRUNS, Kræmmer, (Strand Kv.).
CHRISTIAN SMITH, Justitsraad, (Snarens Kv.).
JOHAN FREDERIK FRIIS, Etatsraad, (Vester Kv.).
SØREN TREELD, Stadthauptmand, (Nørre Kv.), »siden Gehejmeraad Thott har frasagt sig Forretningen«.
TRUELS ORTVED, Borgretspræsident, (Klædebo Kv.), »siden Justitsraad Schrøder har undskyldt sig«.
JUST FABRICIUS, Etatsraad, Vinhandler, (Frimands Kv.).
ANDREAS LOWSON, Kirkeinspektør, (Købmager Kv.).
DIEDRIK MUNCH, Købmand, (Rosenborg Kv.), »siden Gehejmekonferensraad Plessen har frasagt sig Forretningen«.

OLUF BLACK, Etatsraad, (Skt. Annæ Øster Kv.).

Baron JENS JUEL WIND, Kammerherre, (Skt. Annæ Vester Kv.).

PETER BORRE, Købmand, (Christianshavns Kv.).

B

DE TIL FORHANDLING MED DIREKTIONEN VALGTE DELIBERATIONSKOMMITTEREDE

d. 4. AUGUST 1757—d. 20. APRIL 1871.

- 1757—58. ANDREAS BRUUN, Overauditør, Højesteretsadvokat, (Øster Kv.)
1757 4. August—1758 10. Juni (udtraadt).
- 1757—62. JOHAN MATHIAS BRUNS, Kræmmer, (Strand Kv.) 1757 4. August—1762 10. December (udtraadt).
- 1757—59. JOHAN JÜRGENSEN, Klædekræmmer, (Snarens Kv.) 1757 4. August—1759 Februar (afgaaet).
- 1757—59. FREDERIK CHRISTIAN SEVEL, Professor, Dr., (Vester Kv.)
1757 4. August—1759 Februar (afgaaet)*).
- 1757—59. MARTINUS CIMBER, Brygger, (Nørre Kv.) 1757 4. August—
1759 Februar (afgaaet).
- 1757—59. JENS KOEFOED, Fuldmægtig i Rentekammeret, Brygger, (Klædebo Kv.) 1757 4. August—1759 Februar (afgaaet).
- 1757—59. JOHAN CHRISTOPH WILLEBRAND, Kræmmer, (Frimands Kv.) 1757 4. August—1759 12. Januar (Viceraadmand).
- 1757—58. ANDREAS LOWSON, Kirkeinspektør, (Købmager Kv.) 1757 4. August—1758 19. Juni (død).
- 1757—59. JOHAN ADOLPH NISSEN, Brygger, (Rosenborg Kv.) 1757 4. August—1759 Februar (afgaaet).
- 1757—75. CLAUS OLROG, Kammerraad, Renteskriver, (Skt. Annæ Øster Kv.) 1757 4. August—1775 9. Oktober (afgaaet).
- 1757—59. JENS CRONLAND, Stadskaptajn, (St. Annæ Vester Kv.) 1757 4. August—1759 Februar (afgaaet).
- 1757—67. PETER BORRE, Købmand, (Christianshavns Kv.) 1757 4. August—1767 13. Oktober (afgaaet).
- 1759—66. JOHAN HALLENSEN, Kontrollør ved Sukkerhuset, (Øster Kv.)
1759 17. Februar—1766 før 30. Maj (afgaaet).
- 1759—74. CHRISTIAN SMIT, Justitsraad, Notarius publicus, (Snarens Kv.)
1759 Februar—1774 før 7. September (udtraadt).
- 1759—67. JOHAN FREDERIK FRIIS, Etatsraad, Kommitteret i Kommercekollegiet, (Vester Kv.) 1759 Februar—1767 2. Maj (død).
- 1759—77. SØREN TREELD, Stadthauptmand, (Nørre Kv.) 1759 Februar—1777 6. August (død).

*) Deltager i Deliberationsmødet d. 28. Marts 1759 i Stedet for Friis.

- 1759—88. TRUELS ORTVED, Borgretspræsident, (Klædebo Kv.) 1759 Februar—1788 8. August (afgaaet).
- 1759—79. LORENTZ LORENTZEN, Silke- og Klædekræmmer, (Frimands Kv.) 1759 14. Februar—1779 før Marts (afgaaet).
- 1759—63. JENS MICHAEL SONNE, Kancelliraad, Generalfiskal og Kammeradvokat, (Købmager Kv.) 1759 15. Februar—1763 5. Januar (død).
- 1759—64. JOHAN JOACHIM ANCHERSEN, Højesteretsadvokat, (Rosenborg Kv.) 1759 Februar—1764 9. Juni (udtraadt).
- 1759—60. JOHAN HENRIK VON SCHACHT, Kaptajn, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1759 Februar—1760 før 29. Marts (afgaaet).
- 1760—76. JENS JUEL WIND, Baron, Højesteretsassessor, Amtmand over Københavns Amt, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1760 før 29. Marts—1776 30. April (død).
- 1762—68. HANS CHRISTIAN ØLGOED, Kræmmer, (Strand Kv.) 1762 Februar—1768 før 28. Oktober (afgaaet).
- 1763—85. ANDREAS BRUUN, Generalauditor, Højesteretsadvokat, (Købmager Kv.) 1763 Marts—1785 April (udtraadt).
- 1765—90. FREDERIK WILHELM WIVET, Generalfiskal, (Rosenborg Kv.) 1765 April—1790 23. Februar (død).
- 1766—81. NIELS RYBERG, Grosserer, (Øster Kv.) 1766 før 30. Maj—1781 Februar (udtraadt).
- 1767—85. PETER LUDVIG MÜNCH, Justitsraad, Kancelliforvalter i Krigskancelliet, (Vester Kv.) 1767 30. Maj—1785 27. Februar (død).
- 1767—81. ANDREAS WILSBECH, Brygger, Stadskaptajn, (Christianshavns Kv.) 1767 14. Oktober—1781 26. Januar (død).
- 1768—89. JACOB CHRISTOPHER SOETMANN, fhv. Guvernør i Frederiksnagor, (Strand Kv.) 1768 før 28. Oktober—1789 efter 14. Maj (afgaaet).
- 1774—93. FREDERIK BARFRED, Vinhandler, (Snarens Kv.) 1774 September—1793 25. April (afgaaet).
- 1775—76. CHRISTEN NIELSEN WAAGE, Købmand, (Skt. Annæ Øster Kv.) 1775 Oktober—1776 25. September (Viceraadmand).
- 1776—87. FREDERIK CARL MILAN, Maler, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1776 18. November—1787 22. September (død).
- 1777—1801. JOHAN CHRISTIAN FALBE, Justitsraad, Zahlkasserer, (Nørre Kv.) 1777 14. November—1801 30. Oktober (død).
- 1777—95. JOHAN LUDVIG ZINN, Købmand, (Skt. Annæ Øster Kv.) 1777 November—1795 efter 19. August (afgaaet).
- 1779—85. PHILIP CHRISTIAN VETTE, Købmand, (Frimands Kv.) 1779 Marts—1785 December (udtraadt).
- 1781—89. SIMON HOOGLANT, Admiral, (Øster Kv.) 1781 Februar? — 1789 19. December (død).
- 1781—85. MATHIAS DE PLACE, Apoteker, (Christianshavns Kv.) 1781 8. Februar—1785 December (udtraadt).
- 1785—89. OLUF LUNDT DE BANG, Konferensraad, Kammeradvokat, Vicegeneralprokurør, (Vester Kv.) 1785 15. April—1789 27. September (død).

- 1785—95. FREDERIK ADAM MÜLLER, Konferensraad, Stempelpapirforvalter, (Købmager Kv.) 1785 16. April—1795 27. Februar (død).
- 1785—93. NIELS WULF, Vinhandler, (Frimands Kv.) 1785 December—1793 31. Maj (Viceråadmand).
- 1785—1802. NIELS BROCK, Grosserer, (Christianshavns Kv.) 1785 December—1802 5. Oktober (død).
- 1788—1804. NIELS RYBERG, Konferensraad, Grosserer, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1788 Februar—1804 29. August (død).
- 1788—93. THOMAS WINDEKILDE, Kancelliraad, Brygger, (Klædebo Kv.) 1788 12. August—1793 Marts (afgaaet).
- 1789—93. JENS HANSEN, Kancellist i Højesterets Justitskontor, (Vester Kv.) 1789 Oktober—1793 17. Marts (død).
- 1789—91. CHRISTIAN JÜRGENSEN, Dispacheur, Stadsmægler, (Øster Kv.) 1789 December—1791 30. Juni (død).
- 1790—1801. MICHAEL TRESCHOW, Konferensraad, Højesteretsassessor, (Rosenborg Kv.) 1790 Marts—1801 før 29. Aug. (afgaaet).
- 1792—94. VALENTIN MADSEN, Sukkerraffinadør, (Øster Kv.) 1792 Maj—1794 26. Juni (Direktør).
- 1793—1812. POUL FREDERIK SKIBSTED, Generalfiskal, (Vester Kv.) 1793 10. April—1812 21. September (død).
- 1793—1803. JENS LAURITZEN, fhv. Direktør, Grosserer, (Snarens Kv.) 1793 27. April—1803 15. Maj (død).
- 1793—95. THØGER FROM, Hørkræmmer, (Klædebo Kv.) 1793 før Marts—1795 19. Juni (Direktør).
- 1793—96. LAURENTIUS JOHAN CRAMER, Bankkommissær, (Frimands Kv.) 1793 Juni—1796 5. Januar (død).
- 1794—96. PETER JACOBSEN, Kræmmer, (Strand Kv.) 1794 før 4. Marts—1796 før 3. August (afgaaet).
- 1795—96. RASMUS LANGE, Højesteretsadvokat, (Klædebo Kv.) 1795 før 18. Juni—1796 13. Juli (Direktør).
- 1795—96. LORENTZ SPENGLER, Kunstammerforvalter og Kunstdrejer, (Købmager Kv.) 1795 før 18. Juni—1796 før 3. August (afgaaet).
- 1795—1834. ERICH ERICHSEN, Konferensraad, (Øster Kv.) 1795 før 27. Juli—1834 før 1. November (udtraadt).
- 1796—98. PEDER ULDAL, Generalfiskal, (Frimands Kv.) 1796 Januar—1798 11. November (død som Borgermester).
- 1796—1800. CONRAD DANIEL LINDE, Justitsraad, Kasserer ved Skatkammeret, (Købmager Kv.) 1796 før 3. August—1800 før 11. Marts (afgaaet).
- 1796—1804. BERNT CHRISTOPHER WILKENS*), Justitsraad, Bankkommissær (Nørre Kv.) 1796 før 3. August—1804 før 4. September (afgaaet).

*) Paa Grund af det ufuldstændig bevarede Materiale hersker der nogen Usikkerhed m. H. t. de enkeltes Funktionstid særlig i Tidsrummet 1793—99.

- 1796—1800. ANDREAS LORENTZEN, Kaptajn, (Strand Kv.) 1796 før 3. August—1800 før 11. Marts (afgaaet)*).
- 1800—3. MARCUS GOTTHARD HOLM, Grosserer, (Strand Kv.) 1800 11. Marts—1803 19. April (død).
- 1800—12. NIELS WULF, Raadmand, (Frimands Kv.) 1800 11. Marts—1812 14. Oktober (død).
- 1800—7. ANDERS GRØNLUND, Underfoged, (Købmager Kv.) 1800 11. Marts—1807 10. November (død).
- 1801—5. PETER VON HEMMERT, Etatsraad, (Rosenborg Kv.) 1801 August—1805 før 5. September (afgaaet).
- 1801—2. FREDERIK (WINKEL-)HORN, surnumerær Assessor i Hof- og Stadsretten, (Rosenborg Kv.) 1801 29. August—1802 8. September (Direktør).
- 1802—24. RASMUS KIRKETERP, Bankdirektør, (Skt. Annæ Øster Kv.) 1802 31. August—1824 8. November (afgaaet).
- 1803—17. JOHAN FREDERIK SCHULTZ, Direktør, (Strand Kv.) 1803 30. August—1817 28. November (død).
- 1803—4. PETER NICOLAI PORTH, Kammerraad, (Snarens Kv.) 1803 30. August—1804 før 4. September (afgaaet).
- 1803—16. PETER RABEHOLM, Kommerceraad, Grosserer, (Christianshavns Kv.) 1803 30. August—1816 16. Oktober (Direktør).
- 1803—38. JENS CHRISTOPHER FRIBORG, Borgerkaptajn, Urtekræmmer, (Klædebo Kv.) 1803 før 1. Oktober—1838 22. Januar (død).
- 1804—10. HERMAN HENRICH KØNEMANN, Etatsraad, Justitssekretær i Højesteret, (Nørre Kv.) 1804 4. September—1810 før 26. September (afgaaet).
- 1804—24. PETER BOLL WIVET, Advokat, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1804 4. September—1824 16. August (død).
- 1804—11. JUST MICHAEL AAGAARD, Kaptajn, Urtekræmmer og Konditor, (Snarens Kv.) 1804 4. September—1811 19. Oktober (Direktør).
- 1805—24. CONRAD CASPAR HAUSER, Etatsraad, (Rosenborg Kv.) 1805 5. September—1824 14. December (død).
- 1807—12. JACOB HYLLESTED, Major, (Købmager Kv.) 1807 efter 10. November—1812 14. December (død).
- 1810—20. PEDER CHRISTIAN HAMMELØV, Brændevinsbrænder, (Nørre Kv.) 1810 26. September—1820 22. September (død).
- 1812—13. HENRIK CHRISTIAN LANGE, Kasserer ved det asiatiske Kompagni, (Snarens Kv.) 1812 15. September—1813 før 14. September (udtraadt).
- 1813—33. DANIEL CASPER KØNNEMAN, fhv. Skibskaptajn, Brygger, (Vester Kv.) 1813 14. September—1833 2. Marts (død).

---

*) Christlieb Leth Buch deltager i Deliberationsmødet 1796 3. August. I Juni og Juli 1795 deltager ligeledes Højesteretsadvokat Niels Hoftved, som d. 12. s. A. bliver valgt til Direktør, og Isenkræmmer Octavius Baadh, formentlig alle tre som Suppleanter.

- 1813—16. FRIDERICH BERTELSEN, Grosserer, (Snarens Kv.) 1813 14. September—1816 4. Juni (død).
- 1813—20. HENRIK KALL, Kaptajn, Silke- og Klædekræmmer, (Købmager Kv.) 1813 14. September—1820 23. Juli (død).
- 1813—39. JOHAN GOTTFRED BECKER, Professor, Hofapoteker, (Frimands Kv.) 1813 14. September—1839 før 23. Maj (afgaaet).
- 1816—18. HANS GEORG CHRISTENSEN, Grosserer, (Snarens Kv.) 1816 17. September—1818 før 8. September (afgaaet).
- 1817—23. JEPPE PRÆTORIUS, Grosserer, (Christianshavns Kv.) 1817 6. September—1823 6. April (død).
- 1818—25. KNUD ENGELBRETH LANGBERG, Justitsraad, Dispacheur, (Strand Kv.) 1818 8. September—1825 27. Oktober (Direktør).
- 1818—22. HANS WEYLE, Kaptajn ved Brandkorpset, Tømmermester, (Snarens Kv.) 1818 8. September—1822 15. April (død).
- 1821—23. JENS MATHIAS LIND, Justitsraad, Brygger, (Nørre Kv.) 1821 17. September—1823 før 17. November (fratraadt).
- 1821—27. LAURITS HOLMBLAD, Agent, Farver ved det kgl. Uldmanufaktur, (Købmager Kv.) 1821 17. September—1827 10. August (død).
- 1822—33. JØRGEN PETER BECH, Grosserer, (Snarens Kv.) 1822 21. September—1833 6. Juli (Direktør).
1823. MICHAEL SKIBSTED, Kancelliraad, Bureauchef ved Karantænedirektionen, (Nørre Kv.) 1823 5. September—23. Oktober (Direktør).
- 1823—38. ANDREAS LARSEN, Kaptajn, Urtekræmmer, (Nørre Kv.) 1823 17. November—1838 6. Juli (udtraadt).
- 1823—24. JENS HARBOE, Grosserer, (Christianshavns Kv.) 1823 5. September—1824 7. September (død).
- 1824—25. PETER GRØNLAND, Justitsraad, Medlem af Administrationen for Skatkamret, (St. Annæ Vester Kv.) 1824 19. August—1825 30. December (død).
1824. HOLGER PETER CLAUSEN, Grosserer, (Christianshavns Kv.) 1824 9. September—11. November (Direktør).
- 1824—45. PETER CHRISTIAN KNUDTZON, Grosserer, (Skt. Annæ Øster Kv.) 1824 10. November—1845 10. Januar (udtraadt).
- 1824—45. JACOB HOLM, Grosserer, (Christianshavns Kv.) 1824 6. December—1845 3. August (død).
- 1824—28. PETER TUTEIN, Grosserer, (Rosenborg Kv.) 1824 16. December—1828 15. Januar (død).
- 1825—28. CHRISTIAN MATTHIESEN, Grosserer og Papirhandler, (Strand Kv.) 1825 1. November—1828 5. Marts (udtraadt).
- 1826—44. LARS LARSEN, Skibsbygmester, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1826 4. Januar—1844 18. Januar (død).
- 1827—41. JOHAN HENDRIK LINDSTORFF, Garver, (Købmager Kv.) 1827 22. August—1841 27. November (udtraadt).
- 1828—53. JACOB DEICHMANN, Sekretær, Boghandler, (Rosenborg Kv.) 1828 17. Januar—1853 23. August (død).

- 1828—49. JENS HOSTRUP SCHULTZ, Direktør og Hofbogtrykker, (Strand Kv.) 1828 6. Marts—1849 12. September (død).
- 1833—52. JOHANNES HAMMERICH, Agent, Grosserer, (Snarens Kv.) 1833 8. Juni—1852 13. Oktober (død).
- 1833—51. LAURITS RING, Overretsprokurator, (Vester Kv.) 1833 6. Marts—1851 2. Januar (udtraadt).
- 1834—66. FREDERIK HOSKIÆR, Mægler, (Øster Kv.) 1834 5. November—1866 før 19. December (afgaaet).
- 1838—44. ANDREAS CHRISTIAN RIIS LOWSON, Justitsraad, (Nørre Kv.) 1838 9. November—1844 27. December (udtraadt).
- 1838—46. GOTFRED SCHAPER, Kaptajn, Murmester, (Klædebo Kv.) 1838 9. November—1846 2. September (udtraadt).
- 1839—40. ANDREAS SEIDELIN, Oberstløjtnant, Boghandler, (Frimands Kv.) 1839 23. Maj—1840 15. September (død).
- 1840—65. FRANTS CHRISTIAN HJORTH, Naalemager, (Frimands Kv.) 1840 23. Oktober—1865 14. August (død).
- 1842—57. NICOLAI CHRISTIAN PETERSEN, Justitsraad, (Købmager Kv.) 1842 29. Oktober—1857 22. Juni (udtraadt).
- 1845—54. ANDREAS HANSEN BJERRE, Kaptajn, Brygger, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1845 27. Januar—1854 13. Maj (udtraadt).
- 1845—62. JOHAN CHRISTIAN KERRN, Kaptajn, Tømmermester, (Nørre Kv.) 1845 27. Januar—1862 28. November (død).
- 1845—71. ANDREAS NICOLAI HANSEN, Grosserer, (Skt. Annæ Øster Kv.) 1845 29. December—1871 20. April (afgaaet).
- 1846—65. HANS CASPERSEN, Ankersmedemester, (Christianshavns Kv.) 1846 5. Januar—1865 20. Marts (død).
- 1846—65. NIELS KEILGAARD, Partikulier, (Klædebo Kv.) 1846 30. November—1865 før 4. December (død).
- 1849—60. MELCHIOR FREDERIK HANSTEEN, Kancelliraad, Overretsprokurator, (Strand Kv.) 1849 22. November—1860 29. December (død).
- 1851—53. JOHAN GERHARD FREDERIK GARBRECHT, Oberstløjtnant, Grosserer, (Vester Kv.) 1851 22. December—1853 2. August (udtraadt).
- 1852—65. CARL CHRISTIAN BIRCH LIEBENBERG, Justitsraad, Højesteretsadvokat, (Snarens Kv.) 1852 10. December—1865 22. Februar (død).
- 1853—71. JOHAN CHRISTIAN LUND, Agent, Grosserer, (Rosenborg Kv.) 1853 23. November—1871 20. April (afgaaet).
- 1853—71. HENRIK FERDINAND LUND, Kammerraad, Kontorchef i Nationalbanken, (Vester Kv.) 1853 23. November—1871 20. April (afgaaet).
- 1854—61. CARL FREDERIK HOLMBLAD, Farver og Fabrikant, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1854 27. November—1861 21. December (død).
- 1857—64. JOHAN GEORG SCHWARTZ, Hofkunstdrejer, (Købmager Kv.) 1857 2. December—1864 20. August (død).

- 1861—69. FREDERIK HIORT, Etatsraad, Kasserer i Justitsministeriet, (Strand Kv.) 1861 11. November—1869 31. Maj (død).
- 1862—71. BØRGE PETERSEN, Raadmand, (Skt. Annæ Vester Kv.) 1862 21. November—1871 20. April (afgaaet).
- 1863—71. HANS DITLEV FABRICIUS, Sukkerraffinadør, (Nørre Kv.) 1863 3. December—1871 20. April (afgaaet).
- 1864—71. CARL FREDERIK LASSEN, Major, Destillatør, (Købmager Kv.) 1864 14. November—1871 20. April (afgaaet).
- 1865—69. KNUD CHRISTIAN MUNDT, Kaptajn, Sadelmagermester, (Snarens Kv.) 1865 4. December—1869 15. Februar (udtraadt).
- 1865—71. NICOLAI FREDERIK BONNESEN, Fabrikant, (Klædebo Kv.) 1865 4. December—1871 20. April (afgaaet).
- 1865—71. JOHAN CHRISTIAN FREDERIK GRÆBE, Kaptajn, Bogtrykker, (Frimands Kv.) 1865 4. December—1871 20. April (afgaaet).
- 1865—71. HANS ARREBOE CLAUSEN, Agent, Generalkonsul og islandsk Købmand, (Christianshavns Kv.) 1865 4. December—1871 20. April (afgaaet).
- 1866—71. EMIL LE MAIRE, Grosserer, (Øster Kv.) 1866 19. December—1871 20. April (afgaaet).
1869. JACOB CHRISTIAN JACOBSEN, Kaptajn, Brygger, (Snarens Kv.) 1869 1. Marts—16. April s. A. (Direktør).
- 1869—70. GOTTFRED BERGGREEN, Overretsprokurator, (Snarens Kv.) 1869 26. Maj—1870 16. Marts (Direktør).
- 1869—71. JOHAN DAVID STADFELDT, Grosserer, (Strand Kv.) 1869 13. Juli—1871 20. April (afgaaet).
- 1870—71. JOHAN DANIEL HANSEN SCHMIDT, Godsejer, (Snarens Kv.) 1870 4. April—1871 20. April (afgaaet).

C

FORMAND FOR REPRÆSENTANTSKABET

- 1871—80. ARNOLD EUGEN REIMANN, Direktør i Handelsbanken, 1871 20. April—1880 29. December (afgaaet).
- 1880—85. HARALD HARTVIG KAYSER, Tømmermester, 1880 29. December—1885 20. Oktober (Direktør).
- 1885— . FREDERIK VILHELM LEONOR BENTZEN, Overretssagfører, 1885 20. Oktober—

NÆSTFORMAND FOR REPRÆTENTANTSKABET

- 1871—80. HARALD HARTVIG KAYSER, Tømmermester, 1871 20. April—1880 29. December (Formand).
- 1880—85. CHRISTIAN RIMESTAD, Højesteretsassessor, 1880 29. December—1885 20. Oktober (Direktør).

- 1885—92. GUSTAV ADOLF FALCK, Grosserer, 1885 20. Oktober—1892 24. Juli (død).
 1892—99. CARL RUDOLF ETTE, Murmester, 1892 26. November—1899 25. November (afgaaet).
 1899—1908. CHRISTIAN SEEMANN, Arkitekt og Murmester, 1899 25. November—1908 4. December (afgaaet).
 1908— . SOPHUS BÜLOW, Direktør i Bikuben, 1908 4. December—

MEDLEMMER AF BRANDFORSIKRINGENS

»FASTE UDVALG«

- 1871—82. NIELS CHRISTIAN SYNDERGAARD, Brændevinsbrænder, 1871 20. April—1882 8. December (afgaaet).
 1871—72. JOHAN FREDERIK HANSTEEN, Kancelliraad, 1871 20. April—1872 21. December (afgaaet).
 1871—72. SABINUS THEODOR WILLIAM HALVOR SEIDELIN, Grosserer, 1871 20. April—1872 21. December (afgaaet).
 1871—78. LAURITZ PETER HOLMBLAD, Etatsraad, Grosserer, Fabrik-ejer, 1871 20. April—1878 28. December (afgaaet).
 1871—72. PETER PHILIP PETERSEN, Murmester, 1871 20. April—1872 21. December (afgaaet).
 1871—74. PETER CHRISTIAN OLSEN, Sadelmagermester, 1871 20. April—1874 29. December (afgaaet).
 1871—72. JAMES EDWARD FIFE, Vognfabrikant, 1871 20. April—1872 21. December (afgaaet).
 1871—79. BØRGE PETERSEN, Justitsraad, Raadmand, 1871 20. April—1879 9. Februar (død).
 1871—73. JENS CHRISTIAN JUULSGAARD GAMMELTOFT, Etatsraad, Borgermester, 1871 20. April—1873 2. Januar (afgaaet).
 1872—77. PETER CHRISTIAN ALBECK, Kommandør, 1872 21. December—1877 4. December (død).
 1872—87. JOHAN CORTSEN, Snedkermester, 1872 21. December—1887 22. November (afgaaet).
 1873—78. GUSTAV EDVARD BROCK, Højesteretsadvokat, 1873 21. Marts—1878 28. December (afgaaet, død 29. s. M.).
 1873—74. DAVID MOSES HALBERSTADT, Grosserer, 1873 21. Marts—1874 5. Juni (død).
 1873—78. MEYER HERMANN BING, Dampmøller, 1873 21. Marts—1878 28. December (afgaaet).
 1874—77. DAVID BARUCH ADLER, Grosserer, 1874 29. December—1877 22. December (afgaaet).
 1874—80. JØRGEN CHRISTIAN HAUBERG, Assessor pharm., 1874 29. December—1880 29. December (afgaaet).

- 1877—80. JOHAN FREDERIK CARØE, Etatsraad, Grosserer, 1877 22. December—1880 29. December (afgaaet).
- 1877—99. ANDREAS JENSEN, Snedkermester, 1877 22. December—1899 25. November (udtraadt).
- 1878—79. WALDEMAR BENZON, Grosserer, 1878 28. December—1879 30. December (afgaaet).
- 1878—82. FREDERIK EMIL KERRN, Murmester, Kaptajn, 1878 28. December—1882 8. December (afgaaet).
- 1878—80. CARL STEEN ANDERSEN BILLE, Folketingsmand, cand. jür., 1878 28. December—1880 September (afgaaet).
- 1879—82. LUDVIG HECKSCHER, Overretsprokurator, 1879 30. December—1882 8. December (afgaaet).
- 1879—85. GUSTAV ADOLF FALCK, Grosserer, 1879 30. December—1885 20. Oktober (Næstformand).
- 1880—89. JOHAN HERMAN JACOBSEN, Overretsprokurator, 1880 29. December—1889 22. November (afgaaet).
- 1880—85. ALBERT PETER CARL ABRAHAMS, Raadmand, Løjtnant, 1880 29. December—1885 17. December (afgaaet).
- 1880—89. FREDERIK MØLLER, Hof-Pianofabrikant, 1880 29. December—1889 22. November (afgaaet).
- 1882—95. HANS NIELSEN FUSSING, Arkitekt, Murmester, 1882 8. December—1895 21. November (Direktør).
- 1882—84. HANS ALBERT ANDRESEN, Beregner i Livsforsikringsanstalten, 1882 8. December—1884 27. August (afgaaet).
- 1882—85. FREDERIK VILHELM LEONOR BENTZEN, Overretssagfører, Kontorchef i Københavns Handelsbank, 1882 8. December—1885 25. Oktober (Formand).
- 1884—86. LUDVIG JULIUS SIMONSEN, Overretssagfører, 1884 27. August—1886 21. December (afgaaet).
- 1885—89. CHRISTIAN CARL AUGUST WEBER, Malermester, 1885 25. Oktober—1889 22. November (afgaaet).
- 1885—86. HARRY LEVIN, Grosserer, 1885 25. Oktober—1886 21. December (afgaaet).
- 1885—97. RASMUS SELGEN STHYR, Grosserer, 1885 17. December—1897 26. November (afgaaet).
- 1886—98. VILHELM EDVARD DAVID KØHLER, Murmester, 1886 21. December—1898 1. November (udtraadt).
- 1886—94. JOHAN SCHRØDER, Arkitekt, Bygningsinspektør, 1886 21. December—1894 1. December (Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingsforretningerne).
- 1889—99. CHRISTIAN SEEMANN, Arkitekt, Murmester, 1889 22. November—1899 25. November (Næstformand).
- 1889—90. FERDINAND DANIEL GOTTLIEB OXELBERG, Snedkermester, 1889 22. November—1890 15. Juli (død).

- 1889—92. ABRAHAM LUDVIG SALOMONSEN, Overretsprokurator, 1889 22. November—1892 5. Januar (afgaaet).
- 1889—92. CARL RUDOLF ETTE, Murmester, 1889 22. November—1892 26. November (Næstformand).
- 1890—97. VILHELM TRYDE, Boghandler, 1890 29. November—1897 26. November (afgaaet).
- 1892—97. THEODOR THYGESEN, Justitsraad, Chef for Overpræsidentens Sekretariat, 1892 26. November—1897 26. November (afgaaet).
- 1892—98. HEINRICH HØNCKE, Telegrafdirektør, 1892 26. November—1898 21. Juni (død).
- 1895—1905. FREDERIK GRAM, admin. Direktør for Bikuben, 1895 21. November—1905 1. December (udtraadt).
- 1895— . CARL EMIL KRARUP, Manufakturhandler, 1895 21. November
- 1897—1905. AXEL OTTO GEORG TUXVÆRD, Amtsforvalter, 1897 26. November—1905 9. September (død).
- 1897—1909. CARL CHRISTIAN TORP, Prokurator, 1897 26. November—1909 14. Februar (død).
1897. ANDREAS NICOLAI HALLAGER, Overretssagfører, 1897 26. November—6. December (afgaaet).
- 1898—1902. ALFRED CARL CHRISTIAN EVERS, Arkitekt, 1898 24. November—1902 September (udtraadt).
- 1898—1907. CARL GREGERS SCHACK, Assessor i Landsover- samt Hof og Stadsretten, 1898 24. November—1907 22. December (død).
- 1898—1909. NICOLAI CHRISTIAN CARØE, Grosserer, 1898 24. November—1909 25. Oktober (udtraadt).
- 1899—1900. NIELS GADE MYGIND, Overretssagfører, 1899 25. November—1900 2. Januar (udtraadt).
- 1900—8. NIELS HENNING HANSEN, Murmester, 1900 24. November—1908 1. Oktober (død).
- 1900— . CHRISTIAN CLAUSEN MØLLMANN, Malermester, 1900 24. November.
- 1902—6. LORENTZ THEODOR MATHIESEN, Murmester, 1902 25. November—1906 8. Juli (død).
- 1905— . CARL FRIDERICHSEN, Stabslæge ved Hæren, 1905 6. December
- 1905— . ALBERT DIDRIK SCHÆBEL, Kleinsmedemester, 1905 6. December.
- 1906—11. COSMUS BORNEMANN, Kammerherre, Fideikommisbesidder, 1906 6. December—1911 16. April (død).
- 1908— . CHRISTIAN OLSEN AAGAARD, Hof-Papirhandler, 1908 4. December.
- 1908— . VILHELM BOCKELUND, Grosserer, 1908 4. December.
- 1909— . VILHELM ZELTNER, Murmester, 1909 21. December.
- 1909—13. VALDEMAR LASSON, Sagfører, 1909 21. December—1913 27. Februar (død).
- 1911— . KARL KRABBE RIISE, fhv. Apoteker, 1911 24. November.

DIREKTØRER

- 1731—34. LAURITZ RASMUSSEN, Kommerce-Assessor og Brygger, 1731 13. September—1734 31. Juli (død).
- 1731—37. CHRISTOPHER JENSEN LUND, islandsk Købmand, 1731 13. September—1737 12. Marts (afgaaet).
- 1731—36. HANS HANSEN BERG, Vinhandler, 1731 13. September—1736 28. Oktober (død).
- 1731—37. PEDER ARFVESØN, islandsk Købmand, 1731 13. September—1737 12. Marts (afgaaet).
- 1731—33. HANS BRECKWOLDT, Tømmerhandler og Stadshauptmand, 1731 13. September—1733 27. Februar (død).
- 1733—38. NIELS PRYDTZ, Købmand, 1733 13. Marts—1738 26. Februar (afgaaet).
- 1734—39. DAVID JOHAN BERNDTZ, Hørkræmmer, 1734 18. August—1739 13. August (afgaaet).
- 1737—40. JENS GREGERSEN KLITGAARD, Købmand, 1737 12. Marts—1740 7. Marts (afgaaet).
- 1737—40. NICOLAI WESLING, Hørkræmmer, 1737 12. Marts—1740 7. Marts (afgaaet).
- 1737—40. KJELD WENDAL, Købmand, 1737 12. Marts—1740 7. Marts (afgaaet).
- 1738—39. POUL NYEGAARD, Vinhandler, 1738 5. Maj—1739 13. August (afgaaet).
- 1739—42. HANS HENRICH BECH, Hørkræmmer og islandsk Købmand, 1739 13. August—1742 12. September (afgaaet).
- 1739—42. KNUD KIER, Particulier, 1739 13. August—1742 12. September (afgaaet).
- 1740—43. NICOLAES VON HÜTTEN, Isenkræmmer, 1740 7. Marts—1743 14. Marts (afgaaet).
- 1740—43. OLE HANSEN AAGAARD, Købmand, 1740 7. Marts—1743 14. Marts (afgaaet).
- 1740—43. SØREN JØRGENSEN, Tømmerhandler, 1740 7. Marts—1743 14. Marts (afgaaet).
- 1742—45. RASMUS STERNBERG, Købmand, 1742 12. September—1745 6. September (afgaaet).
- 1742—45. RASMUS MUNCH, Brygger, 1742 12. September—1745 6. September (afgaaet).
- 1743—46. BJØRN MØRCH, Prokurator, 1743 14. Marts—1746 10. Marts (afgaaet).
- 1743—46. WINAND THYME, Urtekræmmer, 1743 14. Marts—1746 10. Marts (afgaaet).
- 1743—46. HANS CHRISTIAN BROCK, Hørkræmmer og Groshandler, 1743 14. Marts—1746 10. Marts (afgaaet).

- 1745—48. FRIDERICH LIUNGE, islandsk Overkøbmand og Brygger, 1745 6. September—1748 17. Oktober (afgaaet).
- 1745—48. JACOB JØRGENSEN KLOG, Hørkræmmer, 1745 6. September—1748 17. Oktober (afgaaet).
- 1746—49. BERTEL JEGIND, Hørkræmmer, 1746 10. Marts—1749 14. Oktober (afgaaet).
- 1746—49. THOMAS CARSTENSEN BARGUM, Lærredskræmmer, 1746 10. Marts— 1749 14. Oktober (afgaaet).
- 1746—49. SCHIØNNING ANDERSEN, Brygger, 1746 10. Marts—1749 14. Oktober (afgaaet).
- 1748—51. LORENTZ LORENTZEN, Silke- og Klædekræmmer, 1748 17. Oktober—1751 29. Oktober (afgaaet).
- 1748—51. PETER BOERTMANN, Tømmerhandler, 1748 17. Oktober—1751 29. Oktober (afgaaet).
- 1749—51. JØHAN HERMAN WIENBERG, Isenkræmmer, 1749 14. Oktober—1751 29. Marts (afgaaet).
- 1749—55. HANS HENRICH GARBEN, Silke- og Klædekræmmer, 1749 14. Oktober—1755 4. December (afgaaet).
- 1749—50. CHRISTOPHER KLOG, Brygger, 1749 14. Oktober—1750 20. April (begravet).
- 1751—61. LARS JENSEN FINT, Brygger, 1751 29. Marts—1761 21. Maj (død).
- 1751—60. JACOB ROHDE, Groshandler og Vintapper, 1751 29. Marts—1760 6. April (død).
- 1751—61. NIELS HANSEN SEYERSLØW, Brygger, 1751 29. Oktober—1761 Januar (død).
- 1751—70. FREDERIK BARFRED, Groshandler og Vinhandler, 1751 29. Oktober—1770 2. Marts (afgaaet).
- 1755—68. OLUF MANDIX, Hørkræmmer og Brygger, 1755 4. December—1768 1. Juni (død).
- 1762—71. SVEND KØBKE, Urtekræmmer, 1762 19. Marts—1771 10. Maj (afgaaet).
- 1762—67. PETER NICOLAI SCHIØTT, Brygger, 1762 19. Marts—1767 14. Februar (død).
- 1762—76. JENS PEDERSEN JULBYE, Brygger, 1762 19. Marts—1776 29. November (afgaaet).
- 1767—76. DIDRICH BECKMAN, Brygger, 1767 24. Juli—1776 29. November (afgaaet).
- 1768—81. JENS WEDEGE, Groshandler og Brygger, 1768 25. November—1781 26. April (afgaaet).
- 1770—71. HANS CHRISTIAN BECH, Grosserer, 1770 2. Marts—1771 10. Maj (afgaaet).
- 1771—81. CHRISTIAN POUL FREESE, Isenkræmmer, 1771 10. Maj—1781 26. April (afgaaet).
- 1771—84. CHRISTIAN HANSEN, Grosserer, 1771 10. Maj—1784 5. Februar (afgaaet).

- 1776—84. AAGE KAASBØLL, Vinhandler, 1776 29. November—1784 5. Februar (afgaaet).
- 1776—87. JENS LAURITZEN, Grosserer, 1776 29. November—1787 9. Maj (afgaaet).
- 1781—87. PETER THOMSEN, Silke- og Klædekræmmer, 1781 26. April 1787 9. Maj (afgaaet).
- 1781—87. CHRISTIAN LUDVIG BUDTZ, Grosserer og Brygger, 1781 26. April—1787 21. September (død).
- 1784—91. JØRGEN BECH, Grosserer, 1784 5. Februar—1791 12. Maj (afgaaet).
- 1784—88. JENS JOHANSEN MYLIUS, Brygger, 1784 5. Februar—1788 6. Marts (afgaaet).
- 1787—93. LARS LARSEN, Tømmerhandler og Grosserer, 1787 9. Maj—1793 8. Maj (afgaaet).
- 1787—94. ANDREAS LAUSEN COLLSTROP, Grosserer, 1787 9. Maj—1794 26. Juni (afgaaet).
- 1788—90 og 1795—1806. ANDREAS SKIBSTED, Brygger, 1788 6. Marts—1790 16. April (afgaaet), Raadmand, paany valgt 1795 12. August—1806 14. Februar (død).
- 1788—94. DAVID CHRISTIAN EMANUEL WULFF, Brygger, 1788 6. Marts 1794 26. Juni (afgaaet).
- 1790—95. RASMUS KIRKETERP, Grosserer, 1790 16. April—1795 27. Maj (afgaaet).
- 1791—95. KNUD CHRISTENSEN, Grosserer, 1791 12. Maj—1795 Juni (død).
- 1793—95. HANS PETER KOEFOED, Skibskaptajn, 1793 8. Maj—1795 12. August (afgaaet).
- 1794—95. VALENTIN MADSEN, Sukkerraffinadør, 1794 26. Juni—1795 19. Juni (afgaaet).
- 1794—95. BØRGE NICOLAI FOGH, Hørkræmmer, 1794 26. Juni—1795 12. August (afgaaet).
1795. JENS LANG, Vinhandler, 1795 27. Maj—12. August (afgaaet).
1795. THØGER FROM, Hørkræmmer, 1795 19. Juni—12. August (afgaaet).
1795. PETER ANDRESEN, Købmand, 1795 19. Juni—12. August (afgaaet).
1795. JØRGEN FREDERIK BECH, Brygger, adjungeret Direktør, 1795 19. Juni—12. August (afgaaet).
1795. JOHAN DAVID VOGEL, Brygger, adjungeret Direktør, 1795 19. Juni—12. August (afgaaet).
1795. HANS MATHIESEN WASSARD, Grosserer, adjungeret Direktør, 1795 19. Juni—12. August (afgaaet).
1795. CASPER FRIDERICH FIEDLER, Grosserer, adjungeret Direktør, 1795 19. Juni—12. August (afgaaet).
- 1795—1807. JOHAN NICOLAI TETENS, Etatsraad og Deputeret i Finanskollegiet, kgl. Direktør 1795 18. Juli—1807 15. August (død).
- 1795—1805. FRANTZ PHILIP NICOLAI LANGE, Kaptajn og Murmester, bygningskyndig kgl. Direktør, 1795 18. Juli—1805 28. Marts (død).

- 1795—1828. OLE PEDERSEN HOLM, Bogholder og Revisor i Danske og Norske Brandforsikringskontor, kgl. Direktør 1795 18. Juli—1828 26. Marts (afgaaet).
- 1795—99. NIELS HOFTVED, Kancellisekretær og Højesteretsadvokat, 1795 12. August—1799 23. November (afgaaet).
- 1795—96. JENS NIELSEN KORNBECK, Kaptajn og Ekvipagemester, 1795 12. August—1796 21. April (død).
- 1796—1802 og 1818—24. RASMUS LANGE, Højesteretsadvokat, 1796 13. Juli—1802 8. September, paa ny valgt 1818 8. Oktober—1824 11. November (afgaaet).
- 1800—11. ANDREAS JENSEN HVIDBERG, Kaptajn og Brygger, 1800 19. Marts—1811 22. Maj (død).
- 1802—18. FREDERIK (WINKEL-) HORN, surnummerær Assessor i Hof- og Stadsretten, 1802 8. September—1818 8. Oktober.
- 1805—07. JOHAN PETER BOYE JUNGE, Oberst og Tømmermester, kgl. Direktør 1805 3. Maj—1807 22. Februar (død).
- 1806—16. JOHAN KØBKE, Sukkerraffinadør, 1806 24. September—1816 10. Juni (død).
- 1807—08. PETER MEYN, Professor og Stadsbygmester, kgl. Direktør 1807 3. April—1808 11. April (død).
- 1807—26. CHRISTIAN MAGDALUS THESTRUP COLD, Deputeret i Danske Kancelli, kgl. Direktør 1807 11. December—1826 13. Januar (død).
- 1809—14. JOHAN BOYE JUNGE MAGENS, Professor, Hofbygmester, kgl. Direktør 1809 17. Februar—1814 6. Juni (død).
- 1811—19. JUST MICHAEL AAGAARD, Major og Urtekræmmer, 1811 19. Oktober—1819 6. Oktober (død).
- 1816—65. PEDER MALLING, Stadsbygmester, kgl. Direktør 1816 31. Juli—1865 3. Maj (død).
- 1816—23. PETER RABEHOLM, Kommerceraad og Grosserer, 1816 16. Oktober—1823 23. Oktober (afgaaet).
- 1819—25. ERICH MØLLER, Kaptajn og Brygger, 1819 21. Oktober—1825 27. Oktober (afgaaet).
- 1823—26. MICHAEL SKIBSTED, Kancelliraad, 1823 23. Oktober—1826 26. Oktober (afgaaet).
- 1824—25. HOLGER PETER SOMMER CLAUSEN, Grosserer, 1824 11. November—1825 26. August (død).
- 1825—61. ANDREAS RUDOLPH HORNBECH, Kaptajn og Auktionsholder, 1825 27. Oktober—1861 21. Februar (afgaaet).
- 1825—33. KNUD ENGELBRETH LANGBERG, Justitsraad og Dispacheur, 1825 27. Oktober—1833 23. Marts (død).
- 1826—45. JONAS COLLIN, Finansdeputeret, kgl. Direktør 1826 6. Juni—1845 12. August (afgaaet).
- 1826—29. JACOB FERDINAND WILSE, Kancelliraad og Prokurator, 1826 26. Oktober—1829 10. December (afgaaet).

- 1828—39. CHRISTIAN LUDVIG LASSEN, Etatsraad og Kancellideputeret, kgl. Direktør 1828 11. April—1839 9. Maj (død).
- 1829—41. PETER EWALD BEYER, Kancelliraad og Prokurator, 1829 10. December—1841 21. April (død).
- 1833—40. JØRGEN PETER BECH, Grosserer, 1833 6. Juli—1840 12. December (afgaaet).
- 1840—43. CHRISTIAN GEORG NATHAN DAVID, Stænderdeputeret og Forfatter, 1840 9. December—1843 22. November (afgaaet).
- 1841—70. TAGE ALGREEN-USSING, Kancellideputeret, 1841 10. November—1870 16. Marts (afgaaet).
- 1843—61. HANS PETER HANSEN, Grosserer, 1843 22. November—1861 15. September (død).
- 1861—71. JOHAN HENRIK KORNBECH, Major og Murmester, 1861 21. Februar—1871 12. Januar (afgaaet).
- 1862—69. ALEXANDER CHRISTIAN ØST, Urtekræmmer, 1862 16. Januar—1869 12. Marts (død).
- 1869—85. JACOB CHRISTIAN JACOBSEN, Kaptajn og Brygger, 1869 17. April—1885 30. September (afgaaet).
- 1870—72. GOTFRED BERGGREEN, Overretsprokurator, 1870 16. Marts—1872 21. December (afgaaet).
- 1871—85. JULIUS ANDREAS BLOM, Etatsraad og Tømmermester, 1871 12. Januar—1885 30. September (afgaaet).
- 1872—85. CHRISTIAN LUDVIG AUGUST HERFORTH, Overretsprokurator, 1872 21. December—1885 30. September (afgaaet).
- 1885—94. CHRISTIAN RIMESTAD, Højesteretsassessor, 1885 30. September—1894 4. Oktober (død).
- 1885—95. HARALD HARTVIG KAYSER, Tømmermester, 1885 30. September—1895 10. Oktober (død).

Nuværende Direktører

HARALD LUDVIG WESTERGAARD, Professor, Dr. polit. & jur.
 CHARLES ALFRED IVERSEN, administrerende Direktør, cand. jur.
 HANS NIELSEN FUSSING, Arkitekt og Murmester.

BOGHOLDERE OG KONTORCHEFER

- 1731—46. CHRISTOPHER ROED, 1731 19. Sept.—1746 11. Maj, fra d. 10. Juni næst efter at regne, (afgaaet).
- 1746—71. HANS HENDRICH BECH, 1746 11. Maj, fra d. 10. Juni næst efter at regne, — 1771 10. Marts (afgaaet); siden 1768 25. November var Otto Christian Haaber adjungeret ham i Embedet.
- 1771—83. OTTO CHRISTIAN HAABER, 1771 11. Marts—1783 6. Maj (død).
- 1783—1803. SØREN HENRIK WEDEL, 1783 4. November—1803 1. Oktober, fra d. 10. September s. A. at regne, (afgaaet).

**ASSISTENTER, SIDEN 1867: FULDMÆGTIGE
EFTER 1896: FØRSTE FULDMÆGTIGE OG EKSPEDITIONS-
SEKRETÆRER**

- 1834—55. JENS PETERSEN SOMMERSTED, 1834 7. November—1855 17. Januar (afgaaet).
- 1855—64. CHRISTIAN FERDINAND UNGERSEN, 1855 31. Januar, fra 1. Februar s. A. at regne, — 1864 21. September, fra d. 1. Oktober at regne, (Bogholder).
- 1864—67. SØREN CHRISTIAN EMIL HALL, 1864 26. September, fra 1. Oktober s. A. at regne, — 1867 27. November (Kasserer).
- 1867—80. CARL HOLGER EVERSEN 1867 27. November, fra 1. Oktober s. A. at regne, — 1880 14. Juli (konst. Kasserer).
- 1880—82. CHRISTIAN VILHELM PETERSEN, 1880 Juli — 1881 Maj (konst. Kasserer); 1882 1. Januar (Kasserer).
- 1882—87. ANDREAS NIKOLAJ HALLAGER, 1882 12. December—1887 1. Januar (afgaaet).
- 1887—97. HANS CHRISTIAN CHRISTENSEN, 1887 1. Januar—1897 1. April (Bogholder og Kontorchef).
- 1897—1900. VALDEMAR PETER TETENS NIELSEN, 1897 1. April—1900 1. April (Bogholder og Kontorchef).
- 1900—12. NIELS CHRISTIAN WILLIAM NIELSEN, 1900 1. April—1912 3. Marts (død).
Nuværende første Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær: WILLIAM JENS KARL OLSEN, siden 1912 1. April.

ANDEN FULDMÆGTIGE

- 1896—97. VALDEMAR PETER TETENS NIELSEN, 1896 22. November — 1897 1. April (første Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær).
- 1897—1900. NIELS CHRISTIAN WILLIAM NIELSEN, 1897 1. April—1900 1. April (første Fuldmægtig).
- 1908—12. WILLIAM JENS KARL OLSEN, 1908 1. April—1912 1. April (første Fuldmægtig).
Nuværende anden Fuldmægtig: NIELS JOHANNES JULSØ, siden 1912 1. Oktober.

ASSISTENTER

- 1889—1910. ANDREAS TRAP STYBE, 1889 1. Maj—1910 1. Oktober (afgaaet).
- 1910—12. NIELS JOHANNES JULSØ, 1910 1. Oktober—1912 1. Oktober (anden Fuldmægtig).

FYRBØDERE OG BUDE

- 1732—51. OLE NIELSEN WIWILL, 1732 9. Juni, fra d. 24. September 1731 at regne, — 1751 15. Februar (død).
 1751—52. HERMANN FØGE, 1751 28. Oktober—1752 November (død).
 1752—1800. AAGE CHRISTIAN RIBER, 1752 24. November—1800 24. August (død).
 1800—22. SØREN PEDERSEN SCHMIDT, 1800 26. August—1822 4. September (død).
 1822—26. OLE HANSEN LYKKEDAHL, 1822 6. September—1826 10. Juli (død).
 1826—35. GOTTHARD FRIEDERICH HOLM, 1826 15. Juli—1835 2. Februar (afgaaet).
 1835—53. PEDER UNGERSEN, 1835 3. Februar—1853 23. August (død).
 1853—64. ERNST BERNHARD KOCH, 1853 13. Oktober—1864 12. April (død).
 1864—75. HERLUF DALHOFF-SØRENSEN, 1864 1. Oktober—1875 30. Juni (afgaaet).

Nuværende Fyrbøder og Bud

HANS PEDER JENSEN, siden 1875 1. Juli.

ANDET BUD

- 1836—52. PETER CASPER LANGE, 1836 1. Maj—1852 13. Februar (død).
 1853—75. HANS LARSEN, 1853 13. Oktober—1875 1. Januar (afgaaet).
 1874—75. HANS PEDER JENSEN, 1874 1. December—1875 30. Juni (Fyrbøder).
 1875—1902. HANS PETER RUDOLPH ROSENQVIST, 1875 1. Juli—1902 23. Juli (død).

Nuværende Reservebud

JOHAN VILHELM HANSEN, siden 1902 1. August.

VÆGTERE

- 176.—66. DITLEV THAMSEN, 176.—1766 28. November (død).
 1766—72. MICHAEL CHRISTIAN LEERMANN, 1766 December—1772 23. April (død).
 1772—91. PEDER PEDERSEN BEENFELDT, 1772 4. Maj—1791 Februar (død).
 1791—1800. SØREN PEDERSEN SCHMIDT, 1791 10. Februar—1800 26. August (Fyrbøder).
 1800—14. PETER BECH, 1800 26. August—1814 14. November (afgaaet).
 1815—22. OLE HANSEN LYKKEDAHL, 1815 14. Januar—1822 6. September (Fyrbøder).

- 1822—28. LUCAS KILIAN 1822 November—1828 9. Maj (død).
 1828—39. JØRGEN BRUUN BECH, 1828 14. Maj—1839 12. December, fra den 1. Januar 1840 at regne (afgaaet, hvorefter Nattevagten inddrages).

ANDEN VÆGTER

- 1816—22. RASMUS PEDERSEN THYSTRUP, 1816 16. Marts—1822 24. Marts (død).

RESERVEVÆGTER

- 1816—22. LUCAS KILIAN, 1816 6. Maj—1822 November (Vægter).

REVISORER

ANGAAENDE ORDNINGEN AF REVISIONEN, JVFR. OVENFOR S. 111.

A. AF MAGISTRATENS MEDLEMMER

- 1734—35. RASMUS BYSSING, Justitsraad, Viceborgermester, 1734 15. December og 1735 25.—27. Januar (Forretningen sluttet).
 1734—35. ENEVOLD FALSEN, Assessor i Højesteret, 1734 15. December og 1735 25.—27. Januar (Forretningen sluttet).
 1734—35. ANTON RAFF, Kommerceraad, 1734 15. December og 1735 25.—27. Januar (Forretningen sluttet).
 1734—35. HANS FOGH, Raadmand, Regimentskvartermester, 1734 15. December og 1735 25.—27. Januar (Forretningen sluttet).
 1738. CHRISTIAN BRAEM, Etatsraad, Præsident, 1738 27. Marts (Forretningen sluttet s. D.)
 1738. ERIK TORM, Justitsraad, Politi- og Borgermester, 1738 27. Marts (Forretningen sluttet s. D.)
 1738. FREDERIK HOLMSTED, Justitsraad, Borgermester, 1738 27. Marts (Forretningen sluttet s. D.)

B. VALGTE OG UDNÆVNTE REVISORER

- 1739—40. JOOST VON HEMMERT, Bankkommissær, 1739 13. August—1740 7. Marts (afgaaet).
 1739—42. SØREN BALLING, Prokurator, 1739 13. August—1742 før 12. September (afgaaet).
 1740—42. CHRISTIAN JUEL, Amtsforvalter, 1740 7. Marts—1742 før 12. September (afgaaet).
 1740. HANS LANGE, Brygger, 1740 7. Marts—6. August (afgaaet).
 1743—47. CHRISTOPHER HOLDERS, Fuldmægtig hos Direktør Søren Jørgensen, 1743 6. Maj—1747 21. Juli (Forretningen sluttet).
 1743—46. ZACHARIAS HANSON, fhv. Fuldmægtig i Rentekammeret, 1743 6. Maj—1746 kort før 17. Maj (død).

- 1746—47. NIELS LIHME, Fuldmægtig hos Justitsraad Raff, 1746 25. Maj —1747 21. Juli (Forretningen sluttet).
- I Følge Generalforsamlings Beslutning af 14. Oktober 1749 skal fire Interessenter herefter revidere Kassens Bøger og Regninger.
1749. SEJER OLROG, Brygger, 1749 14. Oktober— . November (død).
- 1749—51. LAURITZ FINT, Brygger, 1749 14. Oktober—1751 29. Marts (Direktør).
- 1749—51. JACOB ROHDE, Vintapper og Groshandler, 1749 14. Oktober —1751 29. Marts (Direktør).
- 1749—51. FREDERIK BARFRED, Vinhandler og Grosserer, 1749 14. Oktober—1751 29. Oktober (Direktør).
- 1751—66. HOLGER FOSS, Vinhandler, 1751 29. Oktober—1766 9. Maj (udtraadt).
- 1751—55. OLUF MANDIX, Hørkræmmer og Brygger, 1751 29. Oktober—1755 4. December (Direktør).
- 1751—55. JOHAN JÜRGENSEN, Klædekræmmer, 1751 29. Oktober—1755 4. December (afgaaet).
- 1751—55. MATHIAS WASSARD, Hørkræmmer, 1751 29. Oktober—1755 4. December (afgaaet).
- Paa Generalforsamlingen d. 4. December 1755 vælges 5 Interessenter til Revisorer.
- 1755—73. CHRISTIAN ROSENBERG, Kræmmer, 1755 4. December—1773 før 2. Juni (afgaaet).
- 1755—61. JOHAN PETER SUHR, Hørkræmmer og Negociant, 1755 4. December—1761 29. Maj (Raadmand).
- 1755—71. PETER BORRE, Købmand, 1755 4. December—1771 før 10. Maj (afgaaet).
- 1755—71. HANS CHRISTIAN ØLGOED, Kræmmer, 1755 4. December—1771 før 10. Maj (afgaaet).
- 1762—65. JOHAN PETER ISENBERGH, Købmand, 1762 19. Marts—1765 26. Marts (begravet).
- 1766—70. HANS CHRISTIAN BECH, Grosserer, 1766 9. Maj—1770 2. Marts (Direktør).
- 1766—70. MORTEN MUNCK, Raadmand, 1766 9. Maj—1770 før 2. Marts (afgaaet).
- 1770—85. SØREN LYCKE, Supercargo, 1770 2. Marts—1785 11. Maj (afgaaet).
- 1770—76. JENS LAURITZEN, Brygger, Grosserer, 1770 2. Marts—1776 29. November (Direktør).
- 1771—72. JOHANNES HAAGEN, Agent, Brygger, 1771 10. Maj—1772 28. December (død).
- 1771—74. PETER FENGER, Grosserer, 1771 10. Maj—1774 24. December (død).
- 1773—81. HANS CHRISTIAN LANGE, Købmand, 1773 2. Juni—1781 før 26. April (afgaaet).

- 1773—76. AAGE KAASBØLL, Vinhandler, 1773 2. Juni—1776 29. November (Direktør).
- 1776—81. CHRISTIAN LUDVIG BUDTZ, 1776 8. Marts—1781 26. April (Direktør).
- 1776—84. JØRGEN BECH, Grosserer, 1776 29. November—1784 5. Februar (Direktør).
- 1776—79. JENS HANSEN, Sekretær i Politi- og Kommercekollegiet, 1776 29. November—1779 10. Februar (Viceraadmænd).
- 1781—88. WAAGEN LAURITZEN, Hørkræmmer, 1781 26. April—1788 5. Marts (afgaaet).
- 1781—90. ANDREAS BUNTZEN, Brygger, Grosserer, 1781 26. April—1790 12. April (afgaaet).
- 1781—84. CARSTEN PETER CASSE, Urtekræmmer, 1781 26. April—1784 7. Marts (død).
- 1784—88. ANDREAS SKIBSTED, Brygger, 1784 5. Februar—1788 6. Marts (Direktør).
- 1785—87. LARS LARSEN, Tømmerhandler og Grosserer, 1785 11. Maj—1787 9. Maj (Direktør).
- 1785—87. ANDREAS COLLSTROP, Grosserer, 1785 11. Maj—1787 9. Maj (Direktør).
- 1787—91. KNUD CHRISTENSEN, Grosserer, 1787 9. Maj—1791 12. Maj (Direktør).
- 1787—88. DAVID CHRISTIAN EMANUEL WULFF, Brygger, 1787 9. Maj—1788 6. Marts (Direktør).
- 1788—1800. JENS HOLBECH, Købmand, 1788 6. Marts—1800 12. Marts (afgaaet).
- 1788—94. SØREN CHRISTIAN SUNDORPH, Urtekræmmer, 1788 6. Marts—1794 5. Oktober (død).
- 1788—89. PEDER JACOBSEN, Klædekræmmer, 1788 6. Marts—1789 22. April (afgaaet).
- 1789—1800. PEDER GIELSTRUP, Hørkræmmer, 1789 27. Maj—1800 12. Marts (afgaaet).
- 1790—96. AXEL MØLLER MØRCH, Grosserer, 1790 16. April—1796 før 13. Juli (udtraadt).
- 1791—95. JENS LANG, Vinhandler, 1791 12. Maj—1795 27. Maj (Direktør).
- 1795—1806. JOHAN KØBKE, Sukkerraffinadør, 1795 27. Maj—1806 24. September (Direktør).
- 1795—1802. MARCUS GOTTHARD HOLM, Grosserer, 1795 27. Maj—1802 8. Januar (afgaaet).
- 1796—1813. FREDERIK HAMMERICH, Regimentskvartermester, 1796 13. Juli—1813 før 13. Oktober (udtraadt).
- 1800—13. JENS HARBOE, Grosserer, 1800 19. Marts—1813 28. Januar (afgaaet).
- 1800—2. FREDERIK (WINKEL)-HORN, Justitssekretær og denomineret Assessor ved Hof- og Stadsretten, 1800 19. Marts—1802 8. September (Direktør).

- 1802—12. JACOB HYLLESTED, Urtekræmmer, 1802 8. September—1812 14. December (død).
- 1802—17. HANS MATHIESEN WASSARD, Grosserer, 1802 8. September—1817 23. December (udtraadt).
- 1806—11. JUST MICHAEL AAGAARD, Kaptajn og Urtekræmmer, 1806 24. September—1811 9. Oktober (Direktør).
- 1811—16. PETER RABEHOLM, Kommerceraad og Grosserer, 1811 9. Oktober—1816 16. Oktober (Direktør).
- 1813—25. KNUD ENGELBRETH LANGBERG, Dispatcheur, 1813 13. Oktober—1825 27. Oktober (Direktør).
- 1813—20. KNUD SØRENSEN, Vinhandler, 1813 13. Oktober—1820 20. Oktober (død som Kancelliraad og Stadskæmner).
- 1813—25. PETER GRØNLAND, Justitsraad og Medlem af Skatkammeradministrationen, 1813 13. Oktober—1825 30. December (død).
- 1816—21. GUNNI BUSCK, Justitsraad og Bankdirektør, 1816 16. Oktober—1821 11. Maj (død).
- 1818—24. JENS MATHIAS LIND, Justitsraad, Brygger, 1818 8. Oktober—1824 8. Januar (udtraadt).
- 1821—24. PETER BOLL WIVET, Justitsraad, 1821 18. Oktober—1824 16. August (død).
- 1821—26. JACOB GEORG DAMKIER, Lottoadvokat og Overretsprokurator, 1821 18. Oktober—1826 21. Februar (udtraadt).
1824. HOLGER PETER SOMMER CLAUSEN, Grosserer, 1824 15. Januar—11. November s. A. (Direktør).
- 1824—25. ANDREAS RUDOLPH HORNBECH, Kaptajn og Auktionsholder, 1824 11. November—1825 27. Oktober (Direktør).
- 1825—28. HANS GEORG CHRISTENSEN, Grosserer, 1825 24. Februar—1828 13. September (afgaaet).
- 1825—29. JØRGEN PETER BECH, Grosserer, 1825 27. Oktober—1829 20. November (afgaaet).
- 1825—28. ANDREAS NIELSEN, Grosserer, 1825 27. Oktober—1828 14. Oktober (afgaaet).
- 1826—30. PHILIP JULIUS KNUDSEN, Overretsprokurator, 1826 26. Oktober—1830 før 11. November (udtraadt).
- 1826—28. PETER NAGEL, Grosserer, 1826 26. Oktober—1828 26. Februar (afgaaet).
- 1828—29. ANDREAS CHRISTIAN RIIS-LOWSON, Kancelliraad, 1828 27. November—1829 29. December (udtraadt).
- 1828—32. JACOB DEICHMANN, Sekretær og Ejer af den Gyldendalske Boghandel, 1828 27. November—1832 før 1. November (afgaaet).
- 1828—46. CHRISTIAN VILHELM HAAGEN, Overretsprokurator, 1828 27. November—1846 før 4. Februar (udtraadt).
- 1829—30. POUL FREDERIK WEIDEMANN, Justitsraad, Overretsprokurator, 1829 10. December—1830 8. Juli (udtraadt).
- 1830—37. JOACHIM KRETZMER MALLING, Major ved Kongens Liv-

- korps, Revisor i Nationalbanken, 1830 11. November—1837 20. Juli (afgaaet).
- 1830—34. NIELS KEILGAARD, Negotieassistent, 1830 11. November—1834 29. Juli (afgaaet).
- 1830—43. HANS PETER HANSEN, Vinhandler, 1830 11. November—1843 11. November (Direktør).
- 1832—47. LAURITS RING, Overretsprokurator, 1832 1. November—1847 26. Maj (afgaaet).
- 1834—45. MATHIAS WILHELM SASS, Grosserer, 1834 6. November—1845 før 3. Februar (afgaaet).
- 1837—53. CHRISTIAN FREDERIK RENTZMANN, Grosserer, 1837 20. Juli —1853 22. December (afgaaet).
- 1844—45. AUGUST FREDERIK HOWITZ, Justitsraad, Oplagsskriver ved Kjøbenhavns Toldbod, 1844 19. Juni—1845 før 3. Februar (udtraadt).
- 1845—53. JOHAN CHRISTIAN BAUER, Grosserer, 1845 3. Februar—1853 22. December (afgaaet).
- 1845—61. JØRGEN ALBERT BECH, Assessor pharmaciæ i Sundhedskollegiet, Apoteker, 1845 3. Februar—1861 8. Februar (udtraadt).
- 1846—53. JACOB DEICHMANN, Kancelliraad og Boghandler, 1864 4. Februar—1853 23. August (død). Jvfr. ovfr.
- 1847—62. ALEXANDER CHRISTIAN ØST, Urtekræmmer, 1847 26. Maj —1862 16. Januar (Direktør).
- 1853—71. HANS DITLEV FABRICIUS, Sukkerraffinadør, 1853 22. December—1871 før 12. Januar (afgaaet).
- 1853—65. CARL CHRISTIAN BIRCH LIEBENBERG, Justitsraad og Højesteretsadvokat, 1853 22. December—1865 22. Februar (død).
- 1854—63. THEODOR LOSE, Materialist, 1854 12. Juli—1863 26. Februar (afgaaet).
- 1862—71. HANS ARREBOE CLAUSEN, Agent, islandsk Købmand, 1862 16. Januar—1871 30. September (afgaaet).
- 1862—70. JØRGEN PETER HERMAN BECH, Grosserer, Tobaksfabrikant, 1862 16. Januar—1870 8. Oktober (død).
- 1863—71. JOHAN JULIUS GAMMELTOFT, Silke- og Klædekræmmer, 1863 26. Februar—1871 30. September (afgaaet).
- 1866—71. CARL LUDVIG HALBERG, Grosserer, 1866 22. Februar—1871 30. September (afgaaet).
- I Følge Bekendtgørelse af 11. April 1871 A II b vælges en lønnet Revisor paa det ordentlige aarlige Repræsentantmøde.
- 1871—1901. GOVERT FREDERIK LUDVIG VILHELM NIELSEN, 1871 19. December, fra 1. Oktober s. A. at regne, — 1901 3. December. Født i Kjøbenhavn d. 26. Marts 1830. Student 1850 fra Metropolitanskolen, cand. jur. 1856. S. A. Kopist i Lands-Over-, samt Hof- og Stadsretten. 1861 Assistent og 1876 Chef for 1. Brevskriverkontor i nævnte Ret.
- 1901—4. NIS HANSEN SKOV, Auktionsdirektør, cand. jur., 1901 3. December—1904 26. Maj (død).

I Henhold til kgl. Resol. af 3. Februar 1904 (Tillæg IX til Vedtægten) antager det faste Udvalg paa Repræsentantskabets Vegne to lønnede Revisorer.

Nuværende Revisorer:

HENRIK BERTEL KRENCHER, Kontorchef, siden 1903 1. December. Født i Korsør d. 15. Januar 1872, Søn af Skibsfører Johannes Matthæus Krenchel og Hustru Anna, født Kruuse. Student 1891, cand. jur. 1898. Derefter Sagførerfuldmægtig og Volontør paa Sjællands Stiftamt. 1899 ansat i Direktoratet for den kgl. grønlandske Handel. 1900 Fuldmægtig og d. 3. Maj 1902 Kontorchef smstds. 1909 Kontorchef i Ministeriet for Handel og Søfart. D. 1. December 1900 viet i Helligaandskirken i København til Johanne Hansen, født i København d. 16. Oktober 1870, Datter af Konferensraad, fhv. Borgermester Hans Nikolaj Hansen og Hustru Ovidia, født Rode.

KNUD AAGE MEYER, Overretssagfører, siden 1904 1. Oktober. Født i København d. 14. Januar 1875, Søn af fhv. Brandchef, Oberst Deodatus Fredericus Sixtus Meyer og Hustru Anna Emilie, født Levison. Student 1892, cand. jur. 1899. Overretssagfører 1904.

REGERINGENS TILSYNSMÆND VED VURDERINGERNE

I HENHOLD TIL KGL. BEKENDTGØRELSE OG ANORDNING OM KJØBEN-
HAVNS BRANDFORSIKRING AF 17. JULI 1795 § 10

- 1795—1805. **PHILIP DE LANGE**, Direktør i Københavns Brandforsikring, borgerlig Artillerikaptajn, Murmester, 1795 27. November—1805 28. Marts (død). Under hans Sygdom har Oberst Boye Junge paa hans Vegne haft Tilsyn med Taksationerne.
1805. **PETER MEYN**, Professor, Stadsbygmester, konst. 1805 10. April—7. Juni.
- 1805—7. **JOHAN PETER BOYE JUNGE**, Direktør i Københavns Brandforsikring, Chef for det borgerlige Artilleri, Oberst, 1805 7. Juni—1807 22. Februar (død). I Følge kgl. Resol. af 7. Juli 1805 maa Bestillingen som Tilsynsmand ved Vurderingerne for Fremtiden ikke overdrages noget Medlem af Direktionen for Stadens Brandforsikring.
- 1807—10. **JOHAN BOYE JUNGE MAGENS**, Professor, Arkitekt, konst. 1807 24. Februar—3. April; atter konst. 1810 25. Oktober—18. December.
- 1807—10. **JOHAN ANDREAS KIRKERUP**, Brandmajor, Hofarkitekt, 1807 3. April—1810 21. Oktober (død).
- 1810—26. **HANS CHRISTIAN SCHMIDT**, Major, Chef for Brandkorpsen, 1810 18. December—1826 21. November (død).
- 1826—27, 1828—32. **JØRGEN CHRISTIAN WEST**, Brandmajor, Tømmer-

- mester, konst. 1826 5. December—1827 25. Januar; 1828 12. August atter konst.—1832 10. Januar (død).
- 1827—28. JØRGEN HANSEN KOCH, Hofbygmester og Bygningsinspektør, 1827 25. Januar—1828 12. August fritaget for de ham ved Kjøbenhavns Brandforsikring betroede Forretninger.
- 1832—75. PETER ERNST IVER KORNERUP, Arkitekt, Bygningsinspektør, 1832 17. Januar konst.—1875 20. Juni (død).
- 1875—94. LUDVIG ANDREAS PETERSEN, Oberst af Ingeniørkorpsen, 1875 16. Juli (kgl. Approb.)—1894 16. September (død).
- Nuværende Regerings Tilsynsmand ved Vurderingsforretningerne:
 JOHAN SCHRØDER, Arkitekt, siden 1894 1. December (kgl. Approb.).

VURDERINGSMESTRE

- 1731—35. LARS ERICHSEN, Stads-kaptajn, Murmester, 1731 1. Oktober—1735 3. Februar (afgaaet).
- 1731—35. NIELS NIELSEN, Tømmermester, 1731 1. Oktober—1735 3. Februar (afgaaet).
1735. INGVAR D BROGAARD, Murmester, 1735 2. Marts—31. December (afgaaet i Henhold til Magistr. Resol. af 12. s. M.).
1735. GABRIEL SØRENSEN, Tømmermester, 1735 2. Marts—31. December (afgaaet i Henh. til Magistr. Resol. af 12. s. M.).
- 1736—48. SØREN HENRICHSEN, Murmester, 1736 23. Januar—1748 19. Juni (afgaaet).
- 1736—48. JACOB IVERS, Tømmermester, 1736 23. Januar—1748 19. Juni (afgaaet).
- 1748—49. PEDER RASMUSSEN, Tømmermester, 1748 17. Juni, fra d. 19. s. M. at regne, — 1749 Oktober (afgaaet).
- 1748—49. ANDREAS SIHM, Murmester, 1748 17. Juni, fra d. 19. s. M. at regne, — 1749 Oktober (afgaaet).
- 1749—51. RASMUS RASMUSSEN, Tømmermester, 1749 8. Oktober—1751 Jannar (afgaaet).
- 1749—51. JOHAN CHRISTIAN CONRAD, Murmester, 1749 8. Oktober—1751 Januar (afgaaet).
- 1751—52. RIDER FOLMER, Murmester, 1751 25. Januar—1752 13. Januar (død).
- 1751—52. PEDER HASLING, Tømmermester, 1751 25. Januar—1752 19. Januar (afgaaet).
- 1752—53. HANS MADSEN, Tømmermester, 1752 19. Januar—1753 14. Marts (afgaaet).
- 1752—53. NIELS RASMUSSEN ENGERSLEW, Murmester, 1752 19. Januar—1753 14. Marts (afgaaet).
- 1753—61. JACOB ANDERSEN SCHIØNNING, Murmester, 1753 14. Marts—1761 før 26. Maj (afgaaet).

- 1753—54. JOHAN GOTFRIED BERGER, Tømmermester, 1753 14. Marts—1754 April (afgaaet).
- 1754—68. PEDER HASLING, Tømmermester, 1754 2. Maj—1768 før 16. April (afgaaet).
- 1761—73. SØREN PEDERSEN, Murmester, 1761 før 26. Maj—1773 12. August (død).
- 1768—94. GEORG VOLMEISTER, Tømmermester, 1768 før 16. April—1794 1. November (død).
- 1773--96. NIELS HANSEN MØLLER, Murmester, 1773 18. August—1796 efter 15. Juli (afgaaet).
- 1794—1828. JOHAN CHRISTOPHER WAHL, Tømmermester 1794 6. November—1828 28. Juli (afgaaet).
- 1796—1819. PETER GERBRAND PETERSEN, Tømmermester, 1796 i Marts el. April*) antaget til at forrette Omvurderinger i Henh. til Andragende af 17. Juli 1795—1819 20. December (død).
- 1796—97. HANS C. ONDRUP, Murmester og Stukkatør, 1796 15. Juli ansat ved Omvurderinger — 1797 5. Januar (afgaaet).
- 1796—1822. ANDERS HOLLANDER, Tømmermester, 1796—1822 16. Juli (afgaaet).
- 1796—1828. J. F. PETERSEN, Tømmermester, 1796 15. Juli ansat ved Omvurderinger—1828 28. Juli (afgaaet).
- 1796(?)—1818. JOHAN JACOB BØNCKE, Murmester, Kaptajn, efter 1796 15. Juli ansat ved Omvurderinger—1818 8. Februar (død).
- 1797—1827. POUL EEGEROD, Murmester, Kaptajn, 1797 13. Januar ansat ved Omvurderinger—1827 22. Juni (død).
- 1819—31. CHRISTIAN IVERSEN SCHMIDT, Murmester, Kaptajn ved Brandkorpsen, 1819 13. Marts—1831 4. Februar (død).
- 1820--28. JØRGEN JØRGENSEN, Tømmermester, 1820 14. Oktober—1828 28. Juli (afgaaet).
- 1826(?)—28. GOTFRED SCHAPER, Murmester, før 1826 22. April—1828 28. Juli (afgaaet). Derefter antaget til at efterse Huspanter 1835 17. August—1851 21. November (død).
- 1826(?)—28. PETER MORTEN QVIST, Murmester, før 1826 9. Juni—1828 28. Juli (afgaaet).
- 1826(?)—41. THOMAS ANDREAS BLOM, Murmester, Vicebrandmajor, før 1826 1. September—1841 21. November (død).
- 1826(?)—28. JOHAN HENRIK LYTHANS, Murmester, før 1826 1. September—1828 28. Juli (afgaaet).
- 1826(?)—28. JENS ANDERSEN KOFOED, Tømmermester, før 1826 September—1828 28. Juli (afgaaet).

*) Paa Grund af Materialets Mangler er Angivelserne af Funktionstiden i mange Tilfælde usikre, særlig 1796—1826.

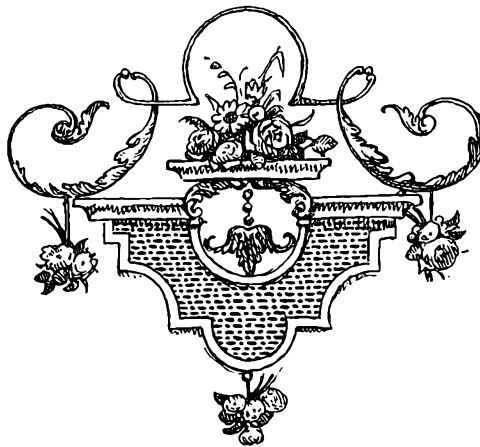
**) Blev betydelig kvæstet ved en Ildebrand 4. Oktober 1836; under hans Sygdom konstitueredes Murmester F. L. Wahl.

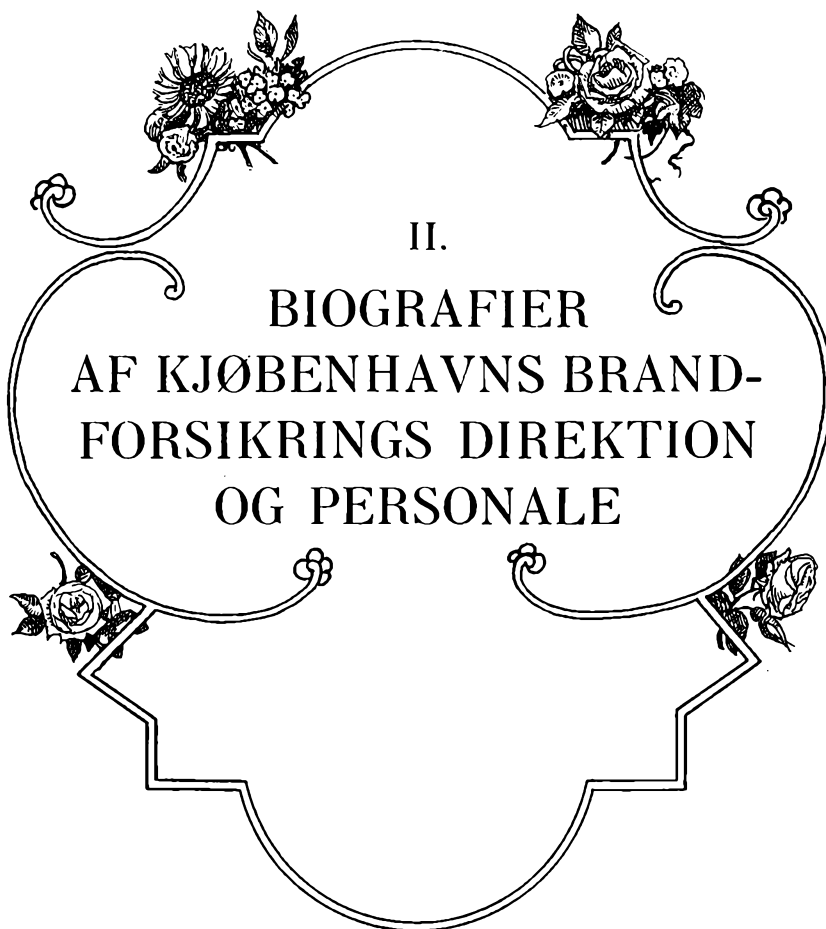
- 1826(?)—28. NIELS SCHØNBERG KURTZHALS, Murmester, Kaptajn, før 1826 Oktober—1828 28. Juli (afgaaet).
- 1828—32. NIELS NIELSEN WESTERGAARD, Tømmermester, 1828 24. Juli (2. Aug.)—1832 Maj (afgaaet).
- 1828—46. HENRIK JACOB FROST, Tømmermester, 1828 24. Juli (2. August)—1846 22. December (død).
- 1825—35. HANS BENCKE, Tømmermester, 1828 2. August—1835 24. August (død).
1828. CARL TAUBE, Tømmermester, 1828 2. August—efter 26. November s. A. (afgaaet).
- 1828—35. JOHAN CASPER DEUNTZER, Murmester, Kaptajn, 1828 2. August—1835 24. Januar (død).
- 1828—32. JENS WILHELM SCHMIDT, Murmester, 1828 2. August—1832 Maj (afgaaet).
- 1828—69. JOHANNES SEBASTIAN ERLEWEIN, Murmester, 1828 2. August—1869 Juni (død).
- 1828—41. JOHAN DIDRIK BACKHAUSEN, Murmester, Kaptajn, 1828 2. August—1841 24. November, afsked. paa Grund af Tunghørighed.
- 1832(?)—44. HENRICH GAMST, Klokkestøber, før 1832 17. April—1844.
- 1832?—44. BURCHARD v. WUERDEN, Kleinsmedemester, Major, før 1832 10. November—1844 14. Marts (død).
- 1835—64. FRITZ CHRISTIAN BALSLOW, Tømmermester, Major, 1835 10. Marts Vurderingsmester ved Omvurdering af Bindingsværksejendomme, 1835 9. September fast Vurderingsmester i afd. Tømmermester Benckes Sted—1864 (afgaaet).
- 1835— . FREDERIK CHRISTIAN BREEDE, Tømmermester, 1835 10. Marts Vurderingsmester ved Omvurdering af Bindingsværk.
- 1835—63. FRANTZ LUDVIG WAHL, Murmester, 1835 10. Marts, Vurderingsmester ved Omvurdering af Bindingsværk. 1836 11. Oktober konst. under Bloms Sygdom, 1841 8. December fast ansat —1863 (død).
- 1835—68. DITLEV VILHELM KLEIN, Murmester, Kaptajn, 1835 10. Marts Vurderingsmester ved Omvurdering af Bindingsværksejendomme, 1841 8. December fast Vurderingsmester—1868 15. Februar (død).
- 1835—56. CARL WILHELM WAHL, Tømmermester, 1835 2. November ansat ved Omvurdering af Bindingsværk, — 1847 2. Februar fast Vurderingsmester—1856 29. December (død).
- 1836—65. HANS CASPERSEN, Ankersmedemester, 1836 3. Juni ved mekaniske Værker—1865 20. Marts (død).
- 1838—54. JOHAN AMBROSIUS KOFOED, Tømmermester, konst. 1838, fast ansat 1850—15. Juli 1854 (død).
- 1841—58. CHRISTIAN AAGAARD, Murmester, Kaptajn, 1841 4. December (i afd. Major Bloms Sted) —1858 4. September (død).
- 1842—67. OLE JOHANNESSEN WINSTRUP, Mekanikus, før 1842 16. Juni —1867 20. December (død).

- 1843—62. NICOLAI JACOBSEN, Kobbersmedemester, Kaptajn, 1843 6. Januar—1862 3. April (død).
- 1844—57. HANS CHRISTIAN LUND, Mekanikus, 1844 9. Maj—1857 (død).
- 1847—75. HANS HENRIK BAUMGARTEN, Mekanikus, 1847 Marts—1875 3. Marts (død).
- 1847—58. CARL FREDERIK KÜBNITZ, Bødkermester, 1847 Juli—1858 13. April (død).
- 1854— . V. GAMÉL, Mekanikus, 1854 8. August—
- 1855—97. CHRISTIAN ROTHE, Tømmermester, 1855 9. Oktober—1897 27. December (død).
- 1857—66. GEORG JACOBSEN, Tømmermester, 1857 4. Februar—1866 før 2. Juni (afgaaet).
- 1862—66. PETER WILHELM JENSEN, Kobbersmedemester, 1862 29. April—1866 (afgaaet).
- 1863—65. CHRISTIAN JULIUS CARSTENSEN, Murmester, 1863 10. Februar—1865 3. Oktober (død).
- 1863—75. JOHAN GOTTFRED AUGUST EIKHOFF, Fabrikant, Mekanikus, 1863 6. Juni—1875 30. Maj (død).
- 1863—93. PETER THEODOR HÜTTEMEIER, Mekanikus, 1863 6. Juni—1893 15. Januar (død).
- 1864—74. FREDERIK CHRISTIAN WALDEMAR THYMAN, Tømmermester, 1864 1. September—1874 12. April (død).
- 1864—85. CARL RUDOLF ETTE, Murmester, 1864 13. September—1885 19. Marts (afgaaet).
- 1866—86. JOHAN V. T. LYTZ, Kobbersmedemester, 1866 16. Februar—1886 (død).
- 1866—89. ANTON VILHELM ALPERS, Tømmermester, 1866 2. Juni—1889 23. Februar (død).
- 1868—1913. VILHELM KLEIN, Arkitekt, Professor, 1868 22. Februar—1913 10. Februar (død).
- 1869—75. JOHAN JACOB DEUNTZER, Arkitekt, Murmester, 1869 26. Juni—1875 11. Juni (død).
- 1874—86. HENRIK CHRISTIAN BREEDE, Tømmermester, Kaptajn, 1874 13. Juli—1886 5. Maj (død).
- 1875—90. CARL ANDREAS CHRISTOPH LESER, Murmester, 1875 10. August—1890 3. November (død).
- 1885—95. PETER PHILIP PETERSEN, Murmester, 1885 11. April—1895 5. Februar (afgaaet).
- 1886—1911. FREDERIK RUDOLPH KRETZ, Tømmermester, 1886 15. April konst., 1889 15. Marts fast ansat—1911 8. Februar (død).
- 1886— . OLUF VILHELM KAYSER, Tømmermester, cand. polyt., 1886 15. April konst., 1888 10. Februar fast ansat—.
- 1886— . JENS FREDERIK HANSEN, Murmester, 1886 15. April konst., 1889 15. Marts fast ansat—.

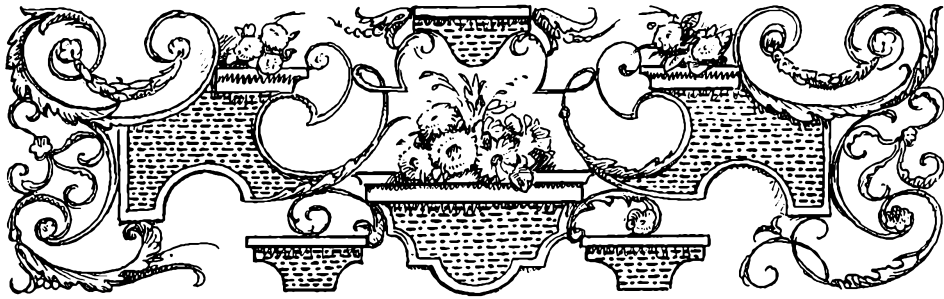

- 1886—97. P. F. BERLIN, Kobbhersmedemester, 1886 1. September konst., —
1897 (død).
- 1889—1909. CARL EMIL THOMAS CORTSEN, Tømmermester, 1889 15.
Marts konst.—1909 7. September (død).
- 1893— . CHRISTIAN FREDERIK DANSTRUP, Maskinfabrikant, 1893
5. Maj—
- 1894—1907. CHRISTIAN LUDVIGSEN, Maskinfabrikant, 1894 17. Novem-
ber—1907 17. Juni (død).
- 1895—1912. WIGGO CARL HASFORTH, Murmester, 1895 16. Februar—
1912 15. Februar (død).
- 1895— ANTON PETERSEN, Murmester, 1895 16. Februar konst.—
- 1897— . HANS PETER CHRISTIAN HAXTHAUSEN, Maskinfabrikant,
1897 7. Januar konst.—
- 1898— . HARALD THEODOR PETERSEN, Tømmermester, 1898 20. Ja-
nuar—
- 1903— . HANS PETER NIELSEN, Tømmermester, 1903 16. Oktober
konst.—
- 1907— . REGNER HELWEG, Direktør, Maskinfabrikant, 1907 16. Fe-
bruar konst.—
- 1908— NIELS JUUL-PETERSEN, Murmester, 1908 6. Marts konst.—
- 1908— . NIELS CHRISTIAN CHRISTENSEN SMITH, Tømmermester,
1908 6. Marts konst.—

II.
BIOGRAFIER
AF KJØBENHAVNS BRAND-
FORSIKRINGS DIREKTION
OG PERSONALE

DIREKTØRER

1. LAURITZ RASMUSSEN nævnes i Spidsen for de fem Mænd, der d. 13. September 1731 valgtes til Medlemmer af den første Direktion for Brandforsikringskassen¹⁾. Man ved kun lidet om hans Fortid, uden det, at han var født i Kjøbenhavn omtrent 1688 og var Brygger sammesteds, samt at han var en velstaaende Mand med gode Familieforbindelser; da han tilmed havde Rang som Kommerce-Assessor, hvilken Titel han havde erhvervet d. 1. Marts 1726²⁾, var han selvskreven til første Plads blandt Bestyrelsens Medlemmer. Et for Tidens honette Ambition karakteristisk Minde om hans Fortid opbevares endnu i følgende Ansøgning om den nævnte Titel, dateret Hafnia, d. 12. Januarii 1726:

»Deris Majestet ville i Naade ansee denne min allerunderdanigste Ansøgning, hvorved jeg i allerdybeste Underdanighed udbeder mig dend høje Kongel. Naade, at Deris Mayestet allernaadigst ville forunde mig Caracteer af Commerce-Assessor, saasom det har behaget Gud, at jeg er kommen i Egteskab med een Adels-Jomfrue, hvis Fader, Doctor Hans Munch, tilforn Biskop udi Christiania, var dend sjette i dend tredie Classe af Deris Mayestets allernaadigste udgivne Rang-Forordning, og alle hendes Venner, saavel Søskende som andre paarørende, ere ved Bestillinger og Characters ophøiede til dend adelige Stand, saa at hun, formedelst, at hun er kommen i Egteskab med mig, som er Handelsmand og Brygger her i Kiøbenhavn, lever i Borgerlig-Stand. Jeg skall med ald Fliid stræbe at udrette alt, hvis det maatte allernaadigst behage Deris Mayestet at befale og anbetroe mig, og venter i dybeste Underdanighed Deris Mayestets allernaadigste Bønhøring. . . .«

Ansøgeren naaede dog kun den attraaede Titel imod at give 300 Rd. til Christianshavns Bros Opbyggelse. Et Brev fra ham til Oversekretæren i Danske Kancelli, Christian Moinichen, af 4. Februar samme Aar om at slippe med en taaleligere Kendelse af 200 Rd. har altsaa ikke hjulpet.²⁾

Naar Lauritz — eller som han vel snarere var døbt — Lars Rasmussen ovenfor kalder sin Brud Karen Munch en Adels-Jomfru, kan det næppe forstaas i egentlig Forstand; thi Svigerfaderen Biskop Munch var Søn af en kjøbenhavnsk Brygger³⁾; men der maa være tænkt paa lige Rang med Adelen. I alt Fald giftede Lars Rasmussen sig baade Penge og et anseligt Svogerskab til. Biskop Hans Munch var død 1712 som Christianias rigeste Mand, og hans Svigerinder var gift med høje Embedsmænd i Norge, den ene først med Lagmand Blichfeld, siden med Amtmand Schielderup, den anden med Etatsraad og Lagmand Lachmann³⁾. Og det var Folk, der levede og døde stands-mæssigt. Sidstnævnte fik saaledes i 1752, efter Stiftsprovst O. Holmboes Ud-

sigende, »den ræsonnableste Begravelse«, denne indtil da havde oplevet⁴⁾). De mest formaaende blandt Hustruens Slægtninge var dog Moth'erne, af hvilke ogsaa hendes Søskendebarn, Amalie Margrethe Moth, gift med Baron Christian Gyldenchrone til Vilhelmsborg, havde støttet ovenanførte Ansøgning.

Assessor Lars Rasmussen, »Præses i Brandforsikrings-Commissionen og Brøgger«, naaede ingen høj Alder, idet han ifølge Frue Kirkes Ligbog 46 Aar gammel blev begravet d. 31. Juli 1734 fra Farvegaden (da Matr. Nr. 19 i Vester Kv.), en Bryggergaard, hvor altsaa hans Bolig var, og hvor han ogsaa i 1728 boede med Hustru, tre Børn, syv Karle og tre Piger⁵⁾. »Fru Karen Munch« fik Tilladelse til at sidde i uskiftet Bo med deres fælles umyndige Børn⁶⁾. Imod Tidens Sædvane giftede hun sig ikke igen. D. 12. September 1755 udfærdigedes et kongeligt Begravelsesbrev⁷⁾, der til- lod, at Sangklokkerne rørtes en Time over den sædvanlige Tid ved hendes Begravelse, som foregik fra Nørregade, hvor hun døde, 69 Aar gammel⁸⁾. Deres Datter Christiane ægtede den senere Direktør, Vinhandler Frederik Barfred (se nedenfor), og bragte ham en anselig Medgift.

¹⁾ »Brandforsikrings-Cassens« Delib. Prot. A, S. 3. ²⁾ Personahist. Tidsskr. 6. Bd., S. 147-9. ³⁾ J. C. L. Lengnick: Stamt. ov. Brygger Hans Munk's Descendenter, Kbh. 1841. ⁴⁾ Biogr. Lex. 10. Bd., S. 2. ⁵⁾ Kjøbenhavns Brandforsikrings Festskrift 1906: Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 179. ⁶⁾ Sæll. Reg. 28. April 1734 Nr. 245. ⁷⁾ Sæll. Reg. 12. September 1755 Nr. 405. ⁸⁾ Frue Kirkes Ligbog.

2. CHRISTOPHER JENSEN LUND, født i Kjøbenhavn, tog d. 6. Februar 1709 Borgerskab som islandsk Købmand sammesteds¹⁾ og hørte til de driftige og fremtrædende Medlemmer af Købmandsstanden, der ved en Supplik af 28. Januar 1722 gav Stødet til Oprettelsen af Hørkræmmerlavet²⁾. Han blev d. 5. Februar 1727 optaget i de 32 Mænds Forsamling og gjorde sig her saaledes gældende, at han d. 8. Marts 1730 blev anden og 1739 første Formand i Forsamlingen³⁾. Den Omstændighed, at han i Aaret 1739 blev Fuglekonge i det kongelige Skydeselskab, viser, at han ogsaa deltog i den kjøbenhavnske Borgerstands selskabelige Liv⁴⁾. Under Byens store Ildebrand i 1728 ejede og beboede han med fem Børn et Sted i Ny Børs, Strand Kvarter Nr. 83, hvor han siden husede mange brandlidte⁵⁾.

Han hører rimeligvis til dem, der har taget virksom Del i Oprettelsen af den i Anledning af samme Ildebrand stiftede Brandforsikringskasse, i hvis første Bestyrelse han d. 13. September 1731 indvalgte og fungerede, indtil han d. 12. Marts 1737 afløstes af Nicolai Wesling⁶⁾.

Lund havde allerede i 1715 mistet sin Hustru, Inger Margrethe Snistorph⁷⁾, for hvem han d. 16. Juli s. A. opnaaede en kongelig Begravelsesbevilling; han ægtede siden Cathrine Christensdatter, til hvis Ligs Begravelse han d. 16. April 1723 fik en lignende Bevilling⁸⁾. Samme Dag fik han Tilladelse til at sidde i uskiftet Bo med deres fælles eneste Søn, saa længe han blev i enlig Stand⁹⁾. Dette passede ham dog ikke, han ægtede endnu Ingeborg Olsdatter, der overlevede ham og døde 1750, idet der d. 24. Juli s. A. udstedtes Begravelsesbevilling for hende¹⁰⁾.

1736 mistede han en Stifsøn, Poul Birch, der havde været Fuldmægtig

i Kjøbenhavns Civil-Etats Kontor under Rentekammeret. I 1743 ejede og beboede han et Sted i Nyhavn (Skt. Annæ Ø. Kv. Nr. 4) og nævnes i Kop-skattedemandtallet fra dette Aar som Oldermænd for de Fattiges Forstandere. Han boede her sammen med Hustru og Børn og var Formynder for sin yngste Søn, den 23aarige Christen Christophersen Lund, som efter sin Moder havde arvet 500 Rd. og vilde gaa i den kinesiske Handels Tjeneste. Selv døde han i Juni 1748³⁾.

¹⁾ Kbh's. Borgerskabsprot. ²⁾ C. Nyrop: Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn, Kbh. 1899 S. 47. ³⁾ Dr. O. Nielsens Manusk. om Kbh's. 32 Mænd, Raadstueark. ⁴⁾ Oberst N. P. Jensen: Fortegn. ov. Medl. af det kgl. Skydeselsk., Kbh. 1904 S. 67, og N. P. Nielsen: Hellig Trefoldigheds Gilde eller det kgl. kbh. Skydeselskabs Hist., Kbh. 1836 S. 141. ⁵⁾ Kbh's. Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 64 og 171. ⁶⁾ »Brand-Assurance Societetets General Forsamlings Forestillings- og Resolutions Protocol« S. 3. ⁷⁾ Sæll. Reg. 16. Juli 1715 Nr. 146. ⁸⁾ Anf. St. 16. April 1723 Nr. 118. ⁹⁾ Anf. St., s. D. Nr. 121. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. 24. Juli 1750 Nr. 259.

3. HANS HANSEN BERG, en af de to Mænd, hvem Oprettelsen af Brandkassen i første Række skyldes (jvfr. ovfr. S. 33), var født i Kolding, hvor han døbt d. 9. December 1688¹⁾. Faderen, Hans Thomsen Berg, var samme Aar druknet og begravet d. 4. Juli. Hans Berg tog Borgerskab i Kjøbenhavn først som Købmand d. 13. April 1711, siden som Vinhandler d. 15. September 1727²⁾. Han boede under Ildebranden i Lille Færgestræde paa Hjørnet af Lille Kirkestræde, i Øster Kvarter Nr. 197³⁾. Ikke længe efter samme mistede han sin Kone; thi d. 1. April 1729 fik han kgl. Bevilling angaaende hans afgangne Hustru Johanne Nielsdatters Begravelse⁴⁾ og d. 8. s. M. til at sidde i uskiftet Bo⁵⁾. Berg var i en Del Aar Kirkeværg for Skt. Nikolaj Kirke. D. 14. Juli 1730 fik han Bevilling til at overføre Brygger-Rettigheden fra sin Gaard i Brolæggerstræde — som han havde købt efter Branden, og hvori før Branden Konsumtionskriver Wilh. Deichman havde boet, — til Lorentz Reimers afbrændte Gaard⁶⁾. D. 13. September 1731 blev han valgt til Medlem af den første Direktion for Brandkassen⁷⁾. I denne Bestyrelse afløstes han d. 12. Marts 1737 af Jens Gregersen Klitgaard⁷⁾.

Berg var tillige et fremtrædende Medlem af Fiskekompagniet. D. 24. Juli 1732 blev der nedsat en Kommission i Anledning af en Disput vedrørende samme Kompagni mellem ham og Andreas Berntsen⁸⁾, Dette Kommissorium blev dog atter kasseret, og d. 25. Juni 1735 udstedtes et Missive til Kjøbenhavns Magistrat, om at den Bygning, som Hans Hansen Berg og Jens Klitgaard havde ladet oprejse foran Fiskekompagniets Hus til at konservere Fiskene i, maatte blive staaende, indtil Kummerne i Kompagnihuset blev repareret⁹⁾. Danske Kancelli refererer i Oktober 1736, at »Hans Hansen Berg, som er en af de 32 Mænd her i Staden oc har været første Begyndere til den oprettede Brand Forsikrings Cassa, andrager, at hand efter sidste store Brand paa adskillige Steder har opført considerable Bygninger oc iblandt dem bygt 2de Gaarde i Broelegger Stræde, som af ham selv beboes« og tilføjer, at han »for saadant sit Arbejde ikke har vundet andet end sin Nærings Foringelse og et svagt Legeme«, hvorfor Berg bad om at maatte brygge og udsælge hjemmebrygget Øl fra en af

disse hans Gaarde, som islandsk Købmand Stub før Branden havde ejet. Bevillingen blev dog nægtet ham baade i Kancelliet og Konsejlet¹⁾. Neppen en Maaned efter døde han; d. 2. November 1736 fik Familien Bevilling til at begrave hans Lig om Morgenen, overtrække hans Ligkiste med Baj og at »zire dets Laag med en liden Plade«; der blev forfattet et Sørgedigt med følgende Titel: »Ærefulde Afmindelse over den ædle og højagtbare, nu hos Gud salige Mand, Seigneur Hans Hansen Berg, velfornemne Borger og Vinhandler samt en af de 32 Mænd i den kongelige Residence-Stad Kiøbenhavn, som efter en besværlig Sygdom ved en salig Død fra det timelige den 28. October 1736, imellem 2 og 3 Slet om Morgenen, til den himmelske Glæde blev henkaldet udi sin Alders 47 Aar 10 Maaneder og 5 Dage, og de jordiske Levninger den 3. November nest efter til sit Hviilested i St. Nicolai Kirkes Urtegaard ved et høy=anseligt Følgeskab bleve ledsagede og nedsatte. Da er disse faa og sandfærdige Linier til den sal. Mands ærefulde Afmindelse i Pennen samlede af Sørgehusets tjenstberedvillige Tiener M. Seehuus.« Forfatteren var en Lejlighedsdigter, født i Stavanger 1697, død i Kjøbenhavn 1744, der i Vers har beskrevet bl. a. Kjøbenhavns Ildebrand. Sørgedigtet begynder med Ordene:

»Berømmelige Mand! bekiendt af mange Gode,
Bekiendt udaf den Dyd, som i Dit Hjerte groede!« etc.

og skønt Versene efter den Tone, der anslaaes, navnlig dvæler ved Mandens gode Sider, kan det vel nok af følgende to Vers sluttes, at han ikke blot af Navn sad i Byens Raad, men var en virksom Mand og hørte til dem, hvis Raad søgtes:

»Den allgemeene Gavn har lagt ham meer i Sinde,
End hvor hans Fordeel var at søge eller finde;
Ja, hans Medborger og skal vidne, at hans Fod,
Saa vidt som ham angik, for dem ej stille stod.

Med sine sunde Raad han villig var og rede,
Og den, som raad=vild var, han vilde just veylede,
En Hjerne af Forstand, et Hjerte udaf Tro
Som det, udi hans Bryst just havde søgt sit Bo.«

Et senere Vers udtaler, at hans Død var uventet, og at Gud af fire Planter »lod ham tvende igen her«; et »yndigt Døttre Par, som glæded højt hans Dage«. Uden at opholde os ved flere af Versene, der ej heller bringer Oplysninger af nogen Betydning, skal endnu kun anføres følgende Vers om hans Dødsarsag som et aldeles klassisk Eksempel paa Tidens smagløse poetiske Lignelser:

»Derfor han veltilfreds sig under Korset lagde,
Et utaalmodigt Ney han der imod ej sagde,
Og ved en Vattersot og Sygdoms meget Vand,
Ret saasom sejled ind til det forjætted Land.«

¹⁾ Kolding Kirkebog, efter velv. Medd. af Landsarkivar Saxild. ²⁾ Dr. O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd, jvfr. Kjøbenhavns Borgerskabsprotokoller. ³⁾ Kbhs. Huse og Indvaanere

efter Branden 1728. ⁴⁾ Sæll. Reg. Nr. 125. ⁵⁾ Anf. St., Nr. 133. ⁶⁾ Anf. St., Nr. 212. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot., S. 3. ⁸⁾ Sæll. Tegn. Nr. 279. ⁹⁾ Anf. St., Nr. 306. ¹⁰⁾ D. Kanc. Supplik Prot. 1736 4 A, Nr. 479.

4. PEDER ARFVESØN, født omtrent 1677 i Kjøbenhavn, var Søn af Bødker Arved Pedersen i Skt. Klemens Stræde og Hustru Johanne Lauridsdatter¹⁾, tog Borgerskab i Kjøbenhavn som islandsk Købmand d. 2. December 1722²⁾, blev optaget i de 32 Mænds Forsamling d. 1. Marts 1730, men gik af, da han i 1749 udnævntes til Kommerceraad³⁾. Ogsaa han var blandt de fem første Mænd, der d. 13. September 1731 valgtes til Direktører for det nyoprettede Brandforsikringsselskab, i hvilken Egenskab han fungerede, indtil han d. 12. Marts 1737 afløstes af Kield Wendahl⁴⁾. Gennem det Ægteskab, han i 1720 indgik med Maria Stuve, født 1674, der i 1717 var bleven Enke efter Købmand i Nyhavn, Jørgen Sørensen Gylding, var Arfvesøn bleven knyttet til en af Stadens ledende Kredse. Hans Hustru var nemlig Datter af den ansete Kræmmer Bertel Stuve, der i sin Tid var Formand for de 32 Mænd, og Søster til Stadthauptmand Hans Stuve ligesom ogsaa til den med Navnet Løvenstjerne adlede Johan Adolph Stuve⁵⁾. En Testamentskonfirmation af 25. Juli 1738 viser, at Ægtefællerne dengang ingen Livsarvinger havde⁶⁾.

Arfvesøn blev Kommitteret ved de Fattiges Væsen i 1741⁶⁾ og Kirkeværge ved Skt. Nikolaj Kirke 1745³⁾. I denne Kirke blev d. 22. December 1752 hans nævnte Hustrus Lig nedsat¹⁾ under Sangklokker en Time over den sædvanlige Tid m. m. i Henhold til en samme Dag udstedt kgl. Bevilling⁷⁾ og ti Aar senere hans eget Lig d. 6. April 1763¹⁾ efter kgl. Begravelsesbevilling af 8. samme Maaned⁸⁾.

D. 22. August 1760 var Peder Arfvesøn, sagtens paa Grund af sin høje Alder, af Kongen bleven forlovet fra sine Forretninger⁹⁾. Under Branden boede han i sin Gaard i Nyhavn, der antagelig stammede fra hans Formand i Ægteskabet. I 1743 ejede han et Hus i Studiestræde, Nr. 76 i Nørre Kvarter, som han havde købt, opbyggt efter Branden, af Peter Esbachs Enke¹⁰⁾. Akter fra Skiftet efter ham¹¹⁾, der sluttedes i Februar 1764, viser, at Ægtefællerne ingen Børn havde, men efterlod Formuen til forskellige Descendenter af begge Søskende.

¹⁾ Personalthist. Tidsskr. 1. Bd., S. 211, jvfr. 3. R., 2. Bd., S. 56. ²⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ³⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Brandforsikr. Delib. Prot. A, S. 3. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 258. ⁶⁾ Sæll. Tegn. Nr. 418 og 419. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 484. ⁸⁾ Anf. St., Nr. 224. ⁹⁾ Sæll. Tegn. Nr. 414. ¹⁰⁾ Mandtal ov. Formue- m. fl. Skatter 1743, i Rigsarkivet. ¹¹⁾ I Landsarkivet for Sælland m. m.

5. HANS BRECKWOLDT var født i Altona¹⁾. D. 15. Juli 1720 fik han Borgerskab som Tømmerhandler i Kjøbenhavn¹⁾. To Aar tidligere havde han til Danske Kancelli klaget over, at han, skønt Tømmerhandler, var bleven forbigaaet ved Uddelingen af Tømmerpladserne imellem Maltmøllen — ved nuværende St. Annæ Plads — og Toldboden, hvorfor han søgte om at faa en af de tre dertil egnede øde Pladser paa Christianshavn. Efter Ordre indsendte han en endnu ved Ansøgningen liggende ganske in-

teressant Plan over denne Bydel for at paapege Pladsernes Beliggenhed, og han erholdt derefter d. 28. Oktober 1718 kgl. Bevilling til at henlægge og forhandle sit Tømmer paa Rebslager Johan Jensens Plads²⁾, der laa omtrent der, hvor nu Søkvæsthuset ligger, hvis han kunde faa den til Købs eller Leje. Kjøbenhavns store Ildebrand gav sikkert hans Forretning Vind i Sejlene. Han valgtes ind i de 32 Mænds Forsamling³⁾ og blev Stads-kaptajn⁴⁾. D. 13. September 1731 blev han optagen i Brandforsikringens første Bestyrelse, hvor han havde Sæde til sin Død⁵⁾ d. 27. Februar 1733. Hans efterlevende fik Dagen efter kgl. Bevilling til, at hans Lig maatte begravnes om Aftenen⁶⁾, og d. 3. Marts blev det nedsat i Frelsers Kirke⁷⁾.

D. 20. April 1725 var han i Hjemmet bleven viet til Martha Flesborg⁸⁾. Hendes Familie var stærkt knyttet til den kongelige Staldetat: Faderen Niels Flesborg, der døde 1734⁹⁾, var Staldskriver paa Frederiksborg, Farbroderen Christian kgl. Livkusk og Farbroderen Peder kgl. Staldkarl. Niels Flesborg slog sig dog paa Tømmerhandelen og delte den før omtalte Grund paa Christianshavn med Breckwoldt, hvorfra begge, sandsynligvis i Kompagni, drev Forretningen.

¹⁾ Kjøbenhavns Borgerskabsbog. ²⁾ Sæll. Reg. Nr. 191. ³⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Smstds. ⁵⁾ Brandforsikringens Delib. Prot. A, S. 192. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 91. ⁷⁾ Frelsers Kirkes Ligbog. ⁸⁾ Samme Kirkes Vielsebog. ⁹⁾ Kjøbenhavns Skifteregistreringsbog, S. 492 ff. ¹⁰⁾ Kbhs. Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 351.

6. NIELS PRYDTZ, født i Frederikshald 1682, tog Borgerskab som Købmand i København d. 22. Februar 1712¹⁾ og blev d. 22. Februar 1727 optaget i de 32 Mænds Forsamling²⁾. D. 13. Marts 1733 valgtes han til Direktør i Brandkassen i Stedet for Hans Breckwoldt, den første af de 5 oprindelige Direktører, som afgik ved Døden^{2b)}. Prydtz havde i sin Tid en stor Bedrift og fik d. 16. Juli 1723 Bevilling til i sit iboende Hus til egen Fornødenhed at brygge 10 à 12 Tdr. Malt^{3a)}. Da han imidlertid havde lidt store Tab ved Branden i 1728, under hvilken to ham tilhørende Gaarde og flere Huse, hvori han havde Prioriteter^{3b)}, brændte, og Handelen siden mere og mere var gaaet tilbage for ham, søgte han i 1738, medens han dog endnu mente at kunne svare enhver sit, om, at Nikolaj Jort og Bjørn Mørch som Kommissarier maatte forrette Opbud efter Loven, hvilket d. 26. Februar 1738 blev bevilget ham⁴⁾. Hans Opbud havde imidlertid til Følge, at han maatte udtræde af Direktionen i Brandkassen. Han var gift med Elisabeth Marcellii, en Søster til Vartovpræsten Vilh. Lauerbergs Hustru. »Hørkræmmer« Niels Prydtz døde d. 19. Juni 1752 og begravedes d. 26. s. M. fra Fiolstræde⁵⁾. Ved Skiftet d. 15. August s. A. fik Monsieur Frederik Vogt Boets Effekter udlagte for 2 Obligationer samt Begravelse og Husleje, medens Hustruen og Svigersønnen, Claus Petersen, fragik Arv og Gæld⁶⁾. D. 25. April 1767 foretoges Skiftet forsegling efter Mad. »Magdalena Marselles« forhen afg. Niels Prydtzes, Tømmerhandlers, Enke; hun er vistnok død samme Dag, 80 Aar gammel⁵⁾. Hun begravedes d. 30. April 1767 fra Frue Kirke.

¹⁾ Borgerskabsprot. 1701—23. ^{2a)} O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd, Raadstuearkivet.

^{2b)} Delib. Prot. A, S. 193. ^{3a)} Sæll. Reg. Nr. 433. ^{3b)} Brandforsikringselskabet's Festskrift: Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728. ⁴⁾ Sæll. Tegn. Nr. 93, jvfr. Sæll. Tegn. 7. Marts 1738 Nr. 115 og 13. Juni 1738 Nr. 339 samt Sæll. Reg. 29. Marts 1743 Nr. 111. ⁵⁾ Frue Kirkes Ligbog. ⁶⁾ Kbhs. Skifteprot. 1750—54 Fol. 408 f.

7. DAVID JOHAN BERNDTZ, født i Kjøbenhavn omkring 1684, løste Borgerskab sammesteds i September 1710 som Købmand¹⁾; han tog ivrig Del i Standens Interesser og forfattede den Supplik til Kongen af 28. Januar 1722²⁾, der gav Anledning til Oprettelsen af Hørkræmmerlavet ved at paa-vise, hvorledes hidtil Kældermænd og Høkere til Skade baade for Køberne og Handelen tvang Bonden til at købe hos dem i Stedet for hos Købmændene, der havde bedre Betingelser for at skaffe dem gode og billige Varer. — Hans Underskrift her viser, at han stavede sit Navn Berndtz, medens det ellers ofte stavedes Berendsen eller hyppigst Bærentz. — Hørkræmmerlavet blev da stiftet d. 10. Oktober s. A. Den ledende Rolle, Berndtz ved denne Lejlighed og senere spillede, skal ikke nærmere omtales, da den alt er skildret af Professor C. Nyrop³⁾. I en lang Aarrække 1726—47 var han derefter Hørkræmmernes Oldemand⁴⁾. I 1734 satte han hos Kongen igennem, at Hørkræmmersocietetet forpagtede den islandske Handel ved at byde 16 000 Rd. aarlig, eller det dobbelte, af hvad der før var givet; men Handelen blev i øvrigt hverken til Fordel for Island eller til Ære for Hørkræmmerne⁵⁾. Berndtz var imidlertid bleven optagen i de 32 Mænds Forsamling d. 5. Maj 1732 og valgtes i 1749 til anden og i 1753 til første Formand⁶⁾. D. 17. Oktober 1755 blev han Vice-Raadmand i Kjøbenhavn⁶⁾. I Brandkassens Direktion indvalgtes han d. 18. August 1734 efter Kommerceraad Lauritz Rasmussens Død⁷⁾ og afløstes d. 13. August 1739 af Hans Henrich Bech, idet Meddirektørerne samtidigt takkede ham for »ald saalænge udvist kierlig oprigtig Omgængelse«⁸⁾. Fra 1738—45 var han tillige Direktør for den civile og adskillige Stænders Enkekasse⁵⁾. Berndtz ejede i 1728 en Gaard i Vestergade (Vester Kv. Nr. 224), som brændte ved den store Ildebrand, og han søgte med sin Hustru og sin Svigerfader, Stadskaptajn Herman Harmsted, og deres Tyende midlertidigt Husly hos Urtekræmmer Didr. Dresing i Farvergaden (Vester Kv. Nr. 26)⁹⁾. D. 28. September 1731 fik han Kommissarier nedsatte i Anledning af en Tvist om denne Svigerfaders Efterladenskaber¹⁰⁾. Han ægtede siden Anne Elisabeth Børgesdatter, som begravedes d. 17. August 1739, 57 Aar gammel¹¹⁾. D. 2. Oktober s. A. fik han Bevilling¹²⁾ til, saalænge han forblev i ugift Stand, at sidde i uskiftet Bo med hans og hendes umyndige Børn, »siden den myndige Svigersøn og Stivsøn dermed ere tilfreds«, og siden at skifte med Samfrænder.

Han var en anset og meget velstaaende Mand, og i Stedet for sin afbrændte Ejendom byggede han sig en større paa Gammeltove¹⁰⁾ (Vester Kv. Nr. 119), hvor han blev Nabo til Oluf Hansen Aagaard, som nedenfor omtales. Han var 72 Aar gammel, da han d. 29. Juni 1756 begravedes. Begravelsesbevillingen af 1. Juli s. A.¹³⁾ gav den usædvanlige Begunstigelse, at der for Ligvognen maatte bruges tvende Par Heste. En Datter af ham

var gift med Rasmus Sternberg, der afløste Berndtzes Afløser H. H. Bech som Direktør i Brandkassen.

¹⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. 1701—23. ²⁾ Sæll. Reg. 22. Oktober 1722 Nr. 286. ³⁾ C. Nyrop: Det Suhrske Hus, S. 45 ff. ⁴⁾ Medd. af Arkivass. Roede fra Hørkræmmerlavets Arkiv. ⁵⁾ O. Nielsens Optegn. om Kbh.s. 32 Mænd. ⁶⁾ Sæll. Reg. 17. Oktober 1755 Nr. 455, jvfr. N. Jonge: Kbh.s. Beskr. 1783, S. 126. Høpflners Avis, S. 82. ⁷⁾ Delib. Prot. A, S. 360. ⁸⁾ Anf. St. B., S. 89. ⁹⁾ Kbh.s. Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 2 og 180. ¹⁰⁾ Sæll. Tegn. Nr. 376 og 377, jvfr. Sæll. Tegn. 24. Aug. 1731 Nr. 337. ¹¹⁾ Fruc Kirkes Lighog. ¹²⁾ Sæll. Reg. Nr. 340. ¹³⁾ Sæll. Reg. Nr. 251.

8. JENS GREGERSEN KLITGAARD, som var født omkring 1697 i Nibe og Søn af Gregers Jensen Klitgaard i Nibe, fik d. 17. December 1727 Borgerskab som Købmand i Kjøbenhavn¹⁾. Under Ildebranden i 1728 brændte den Gaard i Købmagergade, hvor han logerede, og han søgte med en Karl Husly hos Rebslagermester Peder Nielsen i Laksegåden²⁾. Det er ovenfor nævnt, at han tillige med sin Meddirektør i Fiskekompagniet, Hans Hansen Berg, i 1735 havde oprejst et Hus til at bevare Fiskene i, medens Kummerne i Kompagnihuset blev istandsatte. Efter dennes Død indtraadte han d. 12. Marts 1737, da Direktørerne Lund og Peder Arfvesøn afgik, som Direktør i Brandforsikringen³⁾, i hvilken Stilling han d. 7. Marts 1740 afløstes af Købmand Nicolaes v. Hütten⁴⁾. Klitgaard førte et stort Hus. Et Skattemandtal⁵⁾ viser, at han i sin Ejendom i Studiestræde (Klædebo Kv. Nr. 84) i 1743 selv efter Datidens Forhold havde meget Tyende, nemlig: 1 Præceptor, 1 Française, 2 Skriverskarle, 1 Dreng og 3 Piger; han holdt ogsaa Karosse og Chaise samt tre Heste.

Klitgaard blev hædret med Tillidshvervene som Værge ved Frelserens Kirke og som en af Stadens 32 Mænd; i 1748 blev han endda anden og siden første Formand for disse⁶⁾. Han var gift med Margrethe Andersdatter Bache, som døde d. 19. April 1737, og hvis Lig han d. 24. April s. A. fik kgl. Tilladelse til at lade begrave om Aftenen⁷⁾. Hun begravedes i Frelser Kirke, 32 Aar gammel⁸⁾, og efterlod ham foruden to Sønner af et tidligere Ægteskab syv umyndige Børn⁹⁾ samt en for hin Tid ikke ringe Formue. I fornævnte Mandtal for 1743 opføres nemlig en Søn af første Ægteskab, Constantin Wichman Hofman, med en Kapital af 5 250 Rd. og 3 Sønner af andet Ægteskab, Gregers, Frederik og Andreas Klitgaard, hver med 1 624 Rd. 32 Sk. De øvrige ere rimeligvis allerede da døde. Ved Moderens Begravelse i Frelser Kirke d. 25. April 1737 blev nogle Sørgevers »sønlig som sørgeligst frembaarne« af førstnævnte Søn og hans dalevende Fuldbroder, Ferdinand Andreas Hofman, hvori de omtale, hvorledes deres egen Faders Lig blev baaret til Graven, før de kunde drage deres egne Sko paa, hvorledes Glædens Sol atter skinnede ved det ny Ægteskab, men Fryden blev kort, og de nu saa deres Fader »gylpegræde« for sin »afsieled Siel«, medens de selv maatte »jammerhyle for vores Moders store Savn«¹⁰⁾. Digtet er udstyret med Billedet af en pragtfuld Ligkiste, hvorover en Engel holder en Seddel med Indskriften: »Hodie mihi, cras tibi« [Idag mig, imorgen dig]. Klitgaard var en af de 13 Groshandlere, der tilsagdes af Ma-

gistraten til det Møde i August 1742, hvorved Grosserer-Societetet dannedes, og han blev en af dets to første Ældste¹¹⁾ og siden Raadmand i Kjøbenhavn, hvorpaa han d. 28. Marts 1749 fik kgl. Bestalling¹²⁾. Han døde d. 3. April 1755¹³⁾ 58 Aar gammel. Dagen efter udstedtes en kgl. Begravelsesbevilling for hans Lig¹²⁾, som d. 9. s. M. fra Ny Børs blev nedsat i Frelsers Kirke⁹⁾.

¹⁾ Meddelelse fra Postekspedient Carl Klitgaard i Aalborg, jvfr. Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ Kbhs. Huse og Indv. efter Branden 1728, S. 162. ³⁾ Delib. Prot. A, S. 515. ⁴⁾ Anf. St. B, S. 164. ⁵⁾ Kopskattemandtal af 1743. ⁶⁾ O. Nielsen: Optegn. om de 32 Mænd. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 120. ⁸⁾ Sæll. Tegn. 26. April 1737 Nr. 240. ⁹⁾ Frelsers Kirkes Ligbog. ¹⁰⁾ Bibl. Danica III, Sp. 1225. ¹¹⁾ Schovelin: Den danske Handels Empire, S. 174. ¹²⁾ Sæll. Reg. Nr. 114 a, jvfr. N. Jonge: Kbhs. Beskr. 1783, S. 125. ¹³⁾ Kbhs. Diplomatar. VI, S. 130, jvfr. Frelsers Kirkes Ligbog. ¹⁴⁾ Sæll. Reg. Nr. 164.

9. NICOLAI WESLING, døbt d. 1. December 1694 i Skt. Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn, var en Søn af Forvalteren ved Assistenshuset, Nicolai Wesling, der d. 26. November 1691 fik Borgerskab som Handelsmand, og Hustru Maren Iversdatter Schøller¹⁾, Datter af Lektor i Roskilde Iver Schøller. D. 8. December 1721 vandt han Borgerskab som Hørkræmmer²⁾. D. 10. August 1728 viedes han i Frue Kirke³⁾ til Antoinette Høybye, som døde d. 12. August 1734 og d. 18. s. M. blev nedsat i Trinitatis Kirke⁴⁾, ved hvilken Lejlighed der blev udgivet nogle »Sørge-Tanker⁵⁾ over den sal. Af-dødes uformodentlige Afgang« i fire med tættrykte Linier fyldte Foliosider af en Studiosus, der blandt andet rosede siger om hende:

»Hun elsket Studia og de Student-Geseller,
som havde noget lært af det, som nyttigt var«.

og paa en smagløs og vidtløftig Maade beskriver, hvorledes Sygdom udvikler sig i hendes skønne Bryste-Par og ved at forsømmes ender med at medføre Døden. Wesling fik d. 20. August 1734 kgl. Bevilling⁶⁾ til Ligets højtidelige Begravelse og d. 3. September s. A. kgl. Bevilling⁷⁾ til at sidde i uskiftet Bo med deres fælles umyndige Børn. D. 12. Marts 1737 blev han Direktør⁸⁾ i Købmand Peder Arfvesøns Sted, og d. 7. Marts 1740 afløstes han af Hørkræmmer Ole Hansen Aagaard⁹⁾. Af Mandtallet over Kop-, Heste- og Karosse-Skatten for 1743 ses det, at han ved Branden i 1728 mistede sit Hus i Klædeboderne (Snarens Kv. Nr. 162) og selv havde opbygget et nyt, som han nu beboede med 1 Svend, 2 Dreng og 2 Piger. Det har næppe været nogen ringe Ejendom, da Admiralinde Judichær logerede hos ham med Tjener, Kusk, 2 Piger, 2 Heste, Karet og Chaise¹⁰⁾, og Hørkræmmerlavet i 1747 her lejede en Forsamlingssal (for 60 Rd. aarlig)¹¹⁾. En Søn af ham ved Navn Hans blev Hørkræmmer i 1749¹²⁾ og Mester 1757¹³⁾, og ejede 1762 Gaarden i Snarens Kvarter Nr. 146 i Klædeboderne, medens Faderen boede til Huse hos ham¹³⁾. At Nicolai Wesling paa sine ældre Dage havde Bryderier af Datteren Anna Marias Ægtefælle, ses af hans til en kgl. Bevilling af 30. September 1763 hørende Ansøgning om, at ingen Forskrivning af hans Svigersøn, Kammersekretær Christian Mørch, maatte anses gyldig, uden at hans nævnte Hustru tillige havde under-

skrevet eller indgaaet den, hvilken Ansøgning var foranlediget af Weslings Frygt for, at samme Svigersøn »letteligen kunde tillokkes, formedelst Hukommelsens Svækkelse og Sindets samt Kræfters Aftagelse, at gaae i Caution for Penge eller ved daarlige Købmandsskaber og ufornoden=Penge Laan, geraade i de usleste Omstændigheder, sig selv samt sin Hustru og Børn til Ødelæggelse«. For Wesling selv gik det i øvrigt siden tilbage, saa at han d. 15. September 1772 maatte overgive sit Bo til Retten¹⁵⁾. Hvor han døde vides ikke.

¹⁾ Skt. Nikolaj Kirkes Daabsprot. ²⁾ Kbhs. Borgerskabsbog. ³⁾ Frue Kirkes Vielsesbog. ⁴⁾ Personallh. Tidsskr. 4. R., 5. Bd., S. 163. ⁵⁾ Bibl. Dan. III. Sp. 1558. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 236. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 255. ⁸⁾ Delib. Prot. A, S. 515. ⁹⁾ Anf. St. B, S. 165. ¹⁰⁾ Skatteangiv. 1743, Rigsarkivet. ¹¹⁾ Hørkr.lavets Forhdlprot. 1742—50, S. 169. ¹²⁾ Anf. St. 1750—1861, S. 3 og 41. ¹³⁾ Extraskattedemandtal 1762. ¹⁴⁾ Sæll. Reg. Nr. 480. ¹⁵⁾ Hørkr.lavets Forhdlprot. 1750—1861, S. 108.

10. KJELD WENDAL, født 1692 i Kjøbenhavn, var i 1728 Fuldmægtig hos den bekendte Handelsmand Abraham Kløcker¹⁾, fik d. 23. Januar 1738 Borgerskab som Groshandler²⁾ og blev d. 10. Juni 1739 optaget i de 32 Mænds Forsamling³⁾. Ved Generalforsamlingen d. 12. Marts valgtes han til Direktør i Brandkassen⁴⁾, i hvilken Stilling han d. 7. Marts 1740 afløstes af Søren Jørgensen⁵⁾. Han hørte til Stadens større Handlende, og til hans Begravelse i Nikolaj Kirke d. 10. Oktober 1742 havde hans Ven, den før nævnte Lejlighedsdigter M. Seehuus, forfattet et Sørgedigt betitlet: »Ordentlig Pligt, hvorved alle ærlige Hierter ere forbundne i Livet som i Døden at elske og ære sin i Livet elskende og i Døden ærende Ven den ædle og højfornemme, nu hos Gud salige Mand, Hr. Kjeld Wendabl, velfortiente Borger og Handels=Mand, samt een af de 32 Mænd her i den kgl. Residence=Stad Kiøbenhavn, som den 5te Octobr. Aar 1742 sluttede sin Hoved=Bog med den oprettede Handel i Himmelen og for sit vel=anvendte Pund blev lodtagen til den ævige Salighed« . . . o. s. v.

Samme Digt holder sig til den i Titlen udtrykte Tanke om Opgørelsen af hans Hovedbog med Vorherre, men indeholder i øvrigt liden yderligere Oplysning om ham. En Gravskrift over ham omtaler derhos, hvorledes han »for Tiidernes Forunderlig= og Verdens U=rolighed har søgt en u=foranderlig Rolighed i denne Liig=Kiste«, og fortsætter: »Hands Liv og Levnet begyndtes og endtes i Kjøbenhavn, hands ærlige Navn og Rygte gaaer flere Steder end Kjøbenhavn . . . Dog havde enhver gerne ønsket hands kierlige Ægteskab med Ædle og Højfornemme, nu dybt sørgende Elisabeth Sophie Woller, havde været længere end 7 Aar og hands Aars Tall havde overgaaet de allerede oplevede 52 Aar«.

Hans nævnte Hustru var vistnok en Datter af Brygger og Stadskaptajn Hans Pedersen Woller, med hvem Ildebranden i 1728 førte Wendal sammen til Huse som logerende. Af Helligaands Kirkens Vielsesbog ses hendes Bryllupsdag at have været d. 16. Marts 1736, hvilket passer med ovenanførte Aarsangivelse for Ægteskabets Varighed, men ved denne Lejlighed opføres hun kun som »Mad., sal. Hans Dreier, Vinhandlers Enke«.

Hermed stemmer det i øvrigt godt, at ogsaa »Sr. Hans Dreyer, Vinkyper paa Toldboden« med Hustru i 1728 under Ildebranden var indflyttet som logerende i samme Hus som Stadshauptman Woller og Fuldmægtig Wendal.

¹⁾ Kbhls. Huse etc., S. 121. ²⁾ Borgerskabsprot. 1701—23. ³⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Delib. Prot. A, S. 515. ⁵⁾ Anf. St. B, S. 164. ⁶⁾ Orig. paa Universitetsbibl.

11. POUL NYEGAARD, født i Kjøbenhavn omtrent 1686, fik Borgerskab som Vintapper i Kjøbenhavn d. 17. December 1714¹⁾, blev Lavets Oldemand 1729—32 og søgte som saadan at udvirke Lettelser for Lavet i forskellige Henseender uden dog at opnaa Støtte hos Regeringen²⁾.

D. 10. Juli 1733 fik han tilligemed Henrik Span, Rasm. Æreboe m. fl. Oprejsningsbevilling paa en kjøbenhavnsk Bytingsdom af 17. Juli 1730³⁾. D. 1. September 1734 opløses han blandt Stadens 32 Mænd. D. 5. Maj 1738 valgtes han til Direktør i Brandkassen i Stedet for Niels Prydtz, der havde maattet gøre Opbud. I Aarene 1739—43 var han derefter Overformynder i Kjøbenhavn⁴⁾, en Stilling, hvortil der udkrævedes saavel Formue som Medborgernes Agtelse. Formue synes Nyegaard at have tilgiftet sig ved sit sidste Ægteskab. Hans første Hustru, Dorteia Eriksdatter Ravn, døde i September 1730, hvorefter Manden d. 13. s. M. fik Bevilling til at lade hendes Lig begrave om Aftenen, Ligkisten betække med sort Baj og paa Laaget »med en liden Plade zire«⁵⁾, og d. 17. November s. A. fik han Bevilling til at sidde i uskiftet Bo⁶⁾. Senere ægtede han Maria Zachariasdatter, Enke efter Lars Larsen. Formue- og Kopskattemandtallet for Kjøbenhavn af 1743 viser, at Nyegaard med hende havde faaet to Gaarde i Nørre Kvarter, Nr. 20 (i Vestergade) og Nr. 194 (i Store Larsbjørn Stræde), som Lars Larsen havde ejet og opbyggt efter Branden; til sidstnævnte Sted var knyttet en Vognmandsforretning med 16 Heste. Fra ham stammede rimeligvis ogsaa en Gaard, som Nyegaard ejede paa Nørrebro, hvis Stuehus, Stalde og Remisser denne med stor Bekostning havde ladet ombygge til en Gæstgivergaard til Bekvemmelighed for de rejsende, som ofte om Vinteren maatte tage Logement her, naar de ikke efter Portens Lukning kunde komme ind i Byen, hvorfor Nyegaard d. 15. December 1752 fik kgl. Bevilling⁷⁾ til i samme Hus at brænde Brændevin og sælge denne i smaa Maal, en lignende Bevilling som den, Lars Larsen havde faaet d. 5. November 1728. Fremdeles ejede og beboede han i Byen en Gaard i Kongensgade (Skt. Annæ Øster Kv. Nr. 64). Hans Husstand her var i 1743 ikke ringe: 1 Fuldmægtig, 2 Skriverskarle, 1 Bud, 1 Vintapperdrenge, 1 Gaardskarl og 3 Piger. Formueskatten var 112 Dlr., og han nævntes som Kurator for Niels og Formynder for Reithart Nyegaard⁸⁾. Af et kgl. Missive af 24. December 1756⁹⁾ fremgaar det, at Kjøbenhavns Magistrat to Aar tidligere paa Grund af Vanskelighed ved at skaffe Kvarter til Hestgarden, havde overtalt Vognmand Poul Nyegaard til paa sin Plads i Vestergade at opføre en bekvem Bygning for et helt Kompagni. Nu var Oberst Freese Mikkelsdag 1759 flyttet derind med sit Kompagni, og Nyegaard fik derfor bl. a. den lovede Indkvarteringsfrihed for 20 Aar. I samme Aar

havde Nyegaard, der nu gik i sit 70de Aar, Bekymringer af en Svigersøn, Lars Lerche, som sad i Arresthuset »og formenes at blive siddende, da hans Omstændigheder ere slette og yderlige«, hvorfor han søgte og d. 26. Marts opnaede en Bevilling til, at Datteren Annas tilfaldende Arv efter ham maatte sættes fast uden at kunne røres af samme Lerche eller hans Kreditorer¹⁰⁾. D. 13. Maj 1757 udfærdigedes en kgl. Bevilling¹¹⁾ angaaende Begravelsen af Poul Nyegaards Lig, der bl. a. gav den sjældne Begunstigelse, at der maatte bruges »Marechall-Staver«. — Det maa derfor bero paa en Fejltagelse, naar N. P. Jensen i Fortegnelsen over Medlemmerne af Skydeselskabet lader ham, som blev Medlem i 1755, blive Fuglekonge i 1761, Inspektør 1769—71 og Dommer 1771—77. I Brandkassens Direktion sad Nyegaard i øvrigt ikke længe, da han paa Generalforsamlingen d. 13. August 1739 afløstes af Knud Kier, medens ved samme Lejlighed hans Meddirektører takkede ham for »ald kierlig og oprigtig Omgienelse«¹²⁾.

Nyegaard efterlod en Enke ved Navn Anna Margrethe, der længe overlevede ham og d. 9. Marts 1777 fik bevilget yderligere Indkvarteringsfrihed i 10 Aar paa ovennævnte Gaard i Vestergade, hvorpaa Manden havde haft adskilligt Tab, fordi Hestgarden imod Forventning kun blev faa Aar i Gaarden¹³⁾, der dog længe bevarede Navnet Gardergaarden.

¹⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ²⁾ O. Nielsen: Vintapperlauget i Kbh. 1694—1861 S. 77 f. ³⁾ Sæll. Reg. Nr. 188. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 245. ⁶⁾ Anf. St., Nr. 62. ⁷⁾ Anf. St., Nr. 472. ⁸⁾ Formue-, Kop-, Heste- og Karosse-Skattemandtæl af 1743. ⁹⁾ Sæll. Tegn. Nr. 613. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. Nr. 127. ¹¹⁾ Anf. St., Nr. 191. ¹²⁾ Delib. Prot. B, S. 89. ¹³⁾ Sæll. Reg. Nr. 186.

12. HANS HENRICH BECH, født omkring 1699 og sammen med Vinhandler Berg den første Ophavsmand til Tanken om Oprettelsen af Brandkassen (jvfr. ovfr. S. 33), var en Søn af Fynboen Anders Lauridsen Bech, der døde som Raadmand i Kjøbenhavn 1734, og hans første Hustru Elisabeth, født Klein¹⁾. Han tog d. 19. Oktober 1722 Borgerskab²⁾ som Hørkræmmer i Kjøbenhavn og var ogsaa islandsk Købmand, medens Hørkræmmerlavet som før omtalt, havde forpagtet den islandske Handel. Han boede før Branden i Faderens store Gaard paa Købmagergade, men maatte efter denne med Hustru, et Barn og 4 Tjenestefolk ty til Kræmmer G. W. Heman i Højbrostræde. Et Mandtal i Anledning af Paabudet ved Frdg. 8. August 1743 med tilhørende Angivelse³⁾ viser, at Brygger Hans Henrich Bech da beboede og ejede en Ejendom i Raadhusstræde (Snarens Kv. Nr. 152 og 154), som hans Fader Raadmanden havde opbygget efter Branden i 1728, og hvorpaa han selv havde bekostet over 12 000 Rd. Her holdt han 1 Bryggersvend, 2 Bryggerkuske, 1 Karl og 2 Piger, havde 4 Heste og Karet, og opføres som Formynder for Sønnen Andreas, der ejede 1 000 Rd., og Døtrene Else Margrete og Johanne Christine, der ejede hver 500 Rd., hvilke Børn desuden ventede en Arv efter deres Mormoders Moder paa 7 000 Rd. Samtidig ejede Bech en til Bogtrykker Gædiche udlejet Ejendom i Skindergade (Klædebo Kv. Nr. 11), »Crantzen« kaldet, som han havde arvet efter sin Hustrus Farfader, islandsk Købmand,

Jacob Nielsen, der opbyggede den efter Ildebranden. Denne Brand havde ogsaa paa anden Maade voldet Raadmanden og hans hernævnte Søn meget Besvær, idet de efter hinanden fra 1724 til 1737 havde haft Bestyrelsen af Jens Nielsen Halds Legater, hvis Midler indestod i flere under denne afbrændte Huse⁴). D. 22. Maj 1739 udnævntes Bech til Kommitteret for de fattiges Væsen i Kjøbenhavn⁵) og d. 13. August s. A. valgtes han til Direktør i Brandkassen i David Berndtzes Sted⁶). I sidstnævnte Stilling afløstes han af Købmand Asmus Sternberg d. 12. September 1742⁷), fra den førstnævnte dimitteredes han d. 1. Januar 1758⁸). I Brandforsikringskassen fik han dog atter Ansættelse, derved at Bogholder Christopher Roed i 1746 afstod ham sit Embede⁹), hvorpaa Bech samme Aar fik Bestalling af Magistraten. Paa Generalforsamlingen d. 19. Marts 1762¹⁰) bevilgede Interessenterne H. H. Bech et personligt Tillæg af 200 Rd. aarlig, og d. 24. Juli 1767 opnaaede han et Gratiale af 200 Rd. for Udarbejdelsen af et Mandtal over Bidragyderne til Sprøjteskatten i alle Stadens 12 Kvarterer fra Mikeldsdag 1766 til Paaske 1767¹¹). Da H. H. Bech gik i sit 70de Aar, og det var paa 23de Aar, at Magistraten havde beskikket ham til Bogholderembedet, udbad han sig, at Kancellisekretær Otto Christian Haaber maatte adjungeres ham i Embedet og siden blive hans Efterfølger, hvilket blev bevilget ham paa Generalforsamlingen d. 25. November 1768¹²). Allerede d. 5. Maj 1732 var Bech bleven optaget i de 32 Mænds Forsamling, men herfra afgik han, da han d. 19. Maj 1749 udnævntes til Kommerceraad¹³). Han var Medlem af Skydeselskabet og blev i 1740 Fuglekonge¹⁴). Bech var mindst to Gange gift. D. 3. December 1732 nedsættes hans første Hustrus Lig i Trinitatis Kirke¹⁵). D. 7. August 1737 viedes han atter i Frue Kirke; men allerede d. 26. April 1743 begravedes denne hans anden Hustru, Ellen Christine Bartholomædatter, i Henhold til kgl. Bevilling af samme Dag¹⁶). D. 20. Februar 1750 fik han Bevilling¹⁷) til at sidde i uskiftet Bo med sin i sidstnævnte Ægteskab avlede Datter Friderica Lovisa. At det siden gik tilbage for den tidligere formuende Mand, ses af en Forestilling til Generalforsamlingen af 26. Marts 1778¹⁸). Det hedder heri: »Den forrige Bogholder ved Cassen, Hr. Commerce-Raad Bech, forestiller, at hand har været en af dem, som først gjorde Forslag til denne Casses Stiftelse, og derefter i nogle Aar været ved dens Direction, og anvendt yderste Fliid til at befordre Cassens Bestandighed og Fremvæxt, og især udi Generalforsamlingen den 7. Marts 1740 afværgede Cassens og Interessenternes største Fornærmelse, da der blev giort Forslag til Premiernes Nedsættelse saa vel for de nye som ældre Interessenter; hand beklager de mange Fata og Besværligheder, hand har igiennemgaaet og især, at hand nu paa 15de Aar har været plaget med en Søns Uroelighed, som har foraarsaget ham stoer Hierte-Sorg og mange Bekostninger, saa at hans Kaar i en Alderdom af næsten 79 Aar ere meget tunge«. Bech fik i den Anledning en »Don gratuit« af Kassen af 1200 Rd. Faa Aar efter afgik han ved Døden d. 1. August 1783¹⁹).

Datteren, Madam Schott, anførte i en Ansøgning til Direktionen fra Begyndelsen af 1784, at hun som fattig Enke ene af Sødskende og Slægt

havde maattet bære Byrden under hendes afdøde Faders langvarige Sygeleje, og at han ikke blot ikke efterlod sig det, hvorfor han kunde begravnes, idet Omkostningerne ved Begravelsen kun var afholdte ved Forskud af en medlidende Ven; men at der endog var en Del Smaagæld efter ham, saa som til Husleje, Pigeløn m. m. Hun bad derfor om en Gave af Brandforsikringskassen paa 300 Rd. »for at hendes Fader kunde ligge som en ærlig Mand i sin Grav«. De kommitterede bevilgede hende de 300 Rd., en Gang for alle, paa Generalforsamlingen d. 5. Febr. 1784²⁰⁾.

¹⁾ O. Niensens Kjøbenhavns Hist. 6. Bd., S. 433 f. ²⁾ Borgerskabs Prot. ³⁾ Formue-, Kop-, Heste- og Karosse Skat for 1743, i Rigsark. ⁴⁾ Jvfr. Sæll. Tegn. 2. December 1741 Nr. 698. ⁵⁾ Sæll. Tegn. 319 og 320. ⁶⁾ Delib. Prot. B., S. 87. ⁷⁾ Anf. St., S. 278. ⁸⁾ Sæll. Tegn. Nr. 577. ⁹⁾ Delib. Prot. B., S. 542—44. ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot., S. 24. ¹¹⁾ Anf. St., S. 33. ¹²⁾ Anf. St., S. 35—37. ¹³⁾ Møller: Alfabet. Reg. ov. Rangspersoner, i Rigsarkivet. ¹⁴⁾ N. P. Jensen: Fortegnelse ov. Medl. af Skydeselskabet, 1904 S. 67, hvor hans Efternavn er stavet: Beck. ¹⁵⁾ Personalh. Tidsskr. 4. R., 5. Bd., S. 159. ¹⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 157. ¹⁷⁾ Anf. St. Nr. 50. ¹⁸⁾ Gen. Fors. Prot., S. 60 f. ¹⁹⁾ Richter: Dødsfald i Danmark 1761—90 og Kbh. Adresse Cont. Efterretn. 1783 Nr. 147 d. 7. August. ²⁰⁾ Gen. Fors. Prot., S. 69.

13. KNUD KIER beboede under den store Ildebrand i 1728 St. Annæ Øster Kvarter Nr. 130 i daværende Nye (nu Store) Kongensgade, levede med Hustru, men uden Børn, af sine Midler og havde til Huse to Enker, for hvem det var brændt, samt en Søsterdatter af Hustruen. Samtidig havde han Prioriteter i flere af de afbrændte Gaarde, saaledes i Vestergade 4000 Rd., i Store Skt. Klemensstræde 1100 Rd.¹⁾ I Skattemandtal for hans iboende Ejendom, Skt. Annæ Øster Kvarter Nr. 129 for 1743²⁾ skriver han selv: »Haver hvercken Betiening eller Løn, bruger ingen Kiøbmandskab eller Handel i nogen Maader«, og han betalte derfor i Kopskat efter Frdg. af 20. August 1743 8 Rd. lige som andre Borgere, »der ej bruge Kjøbmandshandel«. For sine tre Tienestefolk svarede han 3 Rd. I Formueskat betalte han samtidig 120 Rd., og kun faa i Kvarteret maatte give mere. D. 13. August 1739 valgtes han til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Poul Nyegaards Sted³⁾, og d. 12. September 1742 afløstes han af R. Munch⁴⁾. Han synes i øvrigt ikke at have gjort sig meget bemærket; i alt Fald er hans Navn i Tiden 1720—1756 kun fundet nævnt i Kancelliets Registranter i Anledning af en Testamentskonfirmation⁵⁾ af 31. December 1723 paa et Testamente af 28. Januar s. A., hvorved han og hans Hustru, Anna Kirstine Bast, gensidig indsætter hinanden til Universal-Arvinger, dog at den længstlevende skal betale den andens Arvinger 200 Rd. og Holmens Fatiges Skole 50 Rd. Det ses dog af andre Kilder, at han er død før 1758. I et Mandtal for 1757⁶⁾ skriver nemlig Enken paa Blanketten for fornævnte Ejendom i Skt. Annæ Øster Kvarter, der da havde faaet Matr. Nr. 240, at hun har solgt dette sit Sted til Overvisitør Nis Nissen, som flyttede ind »sidste Mikkelsdag« og tilføjer: »jeg hafver ikke nogen brugelig Nering, mens lefver Enke af den Fatigdom, som min salig Mand hafver efterlat mig. Anne Kirstine salig Kiers.« Hun døde som Enke »i Overvisitør Nissens Hus«, altsaa i hendes gamle Ejendom, Natten mellem d. 17. og 18. Maj 1759⁷⁾.

¹⁾ Kbhs. Huse etc., S. 278. ²⁾ Anf. St. S. 6, 11, 51, 59, 101. ³⁾ Formue-, Kop-, Heste- og Karosse-Skattemandtal, i Rigsarkivet. ^{3b)} Delib. Prot. B, S. 87. ⁴⁾ Anf. St., S. 278. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 378. ⁶⁾ Mandtal for Ekstra Paabud efter Frdg. 31. Oktober 1757, i Rigsarkivet. ⁷⁾ Magistr. Forsegl. Prot. 1759—62, S. 45.

14. NICOLAES VON HÜTTEN, født 1691 i Sonnenburg i Sachsen, vandt d. 24. August 1716 Borgerskab som Isenkræmmer i Kjøbenhavn¹⁾. Han ejede en Gaard i Købmagergade (Rosenborg Kv. Nr. 9), som blev ødelagt ved Branden i 1728²⁾, men som han selv genrejste³⁾. I Kopskatten for 1743 opføres han som uformuende, men ejede da baade Matr. Nr. 9 og 10, som maa have haft betydelige og anselige Bygninger efter de mange logerende at dømme, hvorimellem en Konferensraadinde Brandt med 1 Hofmester, 1 Française, 2 Tjenere, Kusk, 5 Piger, 2 Karosser og 3 Heste. Samme Ejendom tilhørte ifølge Ekstraskattemandtallet i 1762 Oberstltn. Schaffalitzky. D. 5. Maj 1732 optoges han blandt Stadens 32 Mænd⁴⁾. D. 7. Marts 1740 blev han valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Jens Gregersen Klitgaards Sted⁵⁾ for atter d. 14. Marts 1743 at blive afløst af Prokurator Bjørn Mørch⁶⁾. Von Hütten var en Tid lang ogsaa Overformynder i Kjøbenhavn⁴⁾ og en af Forstanderne for Skt. Petri Kirke. En Tavle i det hertil hørende Kapel minder endnu om, at Genoprejsningen af det i 1728 nedbrændte lange Kapel lykkelig blev fuldendt, medens han hørte til Kirkens Ældste eller Forstandere⁵⁾. Da han efter Branden i 1728 indlogerede sig i Admiralgade, havde han sin Hustru og en Pige, men ingen Børn, med sig⁸⁾. Han begravdes i Petri Kirkes Urtegaard, 59³/₄ Aar gammel, d. 21. Juni 1751, ved hvilken Lejlighed »N. S.« udgav et »Æreminde over Nic. v. Hütten, Ober-Formynder i Kiøbenhavn«⁹⁾.

¹⁾ Borgerskabsprot. ²⁾ Kbhs. Huse etc., S. 46. ³⁾ Formue-, Kop-, Heste- og Karosse-Skattemandtal 1743 (i Rigsarkivet). ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁵⁾ Delib. Prot. B, S. 164. ⁶⁾ Anf. St., S. 303. ⁷⁾ Fra Arkiv og Museum, 2. Bd., S. 198. ⁸⁾ Kbhs. Huse etc., S. 152. ⁹⁾ Bibliotheca Danica III., Sp. 1198.

15. OLE HANSEN AAGAARD, født i Kjøbenhavn omkring 1689, tog d. 28. November 1718 Borgerskab som Hørkræmmer og d. 27. Oktober 1738 som Groshandler¹⁾. Han valgtes til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring d. 7. Marts 1740 i Weslings Sted²⁾ og afløstes d. 14. Marts 1743 af W. Thyme³⁾. I 1728 var hans Ejendom paa Gammeltorv, dengang Vester Kv. Nr. 120, brændt, og han søgte med Hustru, to Børn, to Karle, Amme og to Piger Husly hos Vice-Branddirektør Grøn paa Amagertorv, hvis Husstand efter Branden svulmede op fra 9 eller 19 til 49⁴⁾. Aagaard viedes i Frue Kirke d. 29. Juni 1717⁵⁾ til Ane Dorthea Høg eller Høch, en Datter af Peder Andersøn H. Hun døde allerede i 1724, hvorefter Enkemanden d. 23. September s. A.⁶⁾ fik kgl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo med deres eneste fælles Søn, Peter Andreas Aagaard, født i 1718, der i 1779 døde som Sognepræst i Glostrup. D. 3. Maj 1726 ægtede Ole Aagaard derefter Anne Elisabeth Tvede. Ved hendes Død fik Manden en kgl. Begravelsesbevilling⁷⁾, og der blev udgivet et Sørgedigt betitlet: »Et ringe Sørgevers, fremstillet over velædle, nu himmelsalige Dame, Mad. Anne Elisabeth Tvede, velædle

Seignr. Oluf Hansen Aagaard, velfornemme Køb- og Handelsmand, hans elskelige Hustru, fød til Verden den 20. October 1708, hvis jordiske Levninger ved en fornemme medsørgende Comitæt og Følgeskab blev geleidet til sit Sove-Cammer og Hviilestæd udi Frue Kirke i Kiøbenhavn den 13de November 1747, efter at hendes Sjæl den 4de ejusd. var skildt fra Verden, hvor hun havde levet i 39 Aar og 14 Dage. Sørgeligst i Pennen forfattet af den velædle, nu salige Dame og hendes efterladte Herre deres pligtskyldigste Tiener, Just Michael Lund.« — Digtet omtaler blandt de sørgende den afdødes gamle Moder og viser, at en Datter af hende var død før hende, men giver ellers ingen Oplysninger om Ægteparret. Den ældste Datter af dette Ægteskab, Anna Dorthea, der aabenbart var opkaldt efter Aagaards før nævnte første Hustru, blev gift med Grundlæggeren af det Suhrske Handelshus, siden Etatsraad og Viceborgmester i Kjøbenhavn, Johan Peter Suhr, f. 1712, d. 1785, der begyndte som Hørkræmmerlærling hos Aagaard og endte med at vinde Datterens Haand og Faderens Tillid, saa at denne overdrog ham baade sin Forretning og sin store Gaard paa Gammeltorv, den senere bekendte Suhr'ske Ejendom⁸⁾. En Søn af samme Ægteskab, Just Mikael Aagaard, døde i 1755 som Kapellan i Slagelse. To Døtre var gifte med ansete kjøbenhavnske Borgere, Elisabeth Cathrine med Hørkræmmer Mathias Wassard og Sophie med Hofagent, siden Etatsraad, Peter Borre.

Selv døde Aagaard d. 22. November 1749, 60 Aar gammel⁹⁾, og d. 28. s. M. udstedtes et kgl. aab. Brev angaaende hans Begravelse¹⁰⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. 1701—23 og 1724—49. ²⁾ Delib. Prot. B, S. 164. ³⁾ Anf. St., S. 303. ⁴⁾ Kbhs. Huse etc., S. 8 f., 168. ⁵⁾ Lengn. Kirkebogsuddr. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 248. ⁷⁾ Sæll. Reg. 10. November 1747 Nr. 456. ⁸⁾ Prof. C. Nyrop, Meddelelser om det Suhr'ske Hus. ⁹⁾ Frue Kirkes Ligbog. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. Nr. 453.

16. SØREN JØRGENSEN, Kjøbenhavner af Fødsel, vandt d. 17. December 1727 Borgerskab som Tømmerhandler i sin Fødeby¹⁾. Ved et kgl. Missive af 23. August 1737²⁾ fik han tre Aars Frihed for Indkvartering og Grundskat af sin Gaard paa Kongens Nytorv, hvor nu Magasin du Nord staar (da Øster Kv. Nr. 129), som han havde købt af Justitsraad Braem, nedrevet og genopbygget i tre Etager. D. 7. Marts 1740 blev han valgt til Direktør for Brandkassen i Kjeld Wendals Sted³⁾ for atter d. 14. Marts 1743 at afløses af Hans Chr. Brock⁴⁾. Kort efter sit Valg til Direktør, nemlig d. 6. April 1740, ægtede han Cecilia Fæddersen, i hvilken Anledning der blev skrevet »Et oprigtigt til Lykke« af Lejlighedspoeten M. Seehuus⁵⁾, der begynder med Linierne:

»Forsøgte Handelsmand, i mangt og meget drevet!

En Dag som denne Dag, Du ej har før oplevet!«

og ender ret træffende med i hver af de over halvhundrede Linier at ønske sit »Til Lykke med«, snart med Handelen:

»Til Lykke med Huusets formeerende Gods,
til Lykke med Skibets forfarende Lods,
til Lykke med Pladsens florerende Kram,
til Lykke med Gaardens spagfærdige Lam,«

snart med Dagens Lyksaligheder, med »Lippens forsukkrede Smag« og »Armens krystkraftige Tag«, hist og her med indflettede mærkelige Tvedygheder, sluttelig dog med Ønsket om den rette Lykke »af Himmels Gud«. Søren Jørgensen var en blandt sine Medborgere velanset Mand og fik mange Tillidshverv. D. 15. Marts 1741 valgtes han ind i de 32 Mænds Forsamling⁵⁾, i Aarene 1745—49 var han Overformynder⁶⁾, d. 28. Marts 1749 udnævntes han til Raadmand i Kjøbenhavn⁷⁾, samme Dag som ovennævnte Klitgaard, og i 1750 blev han Ældste for Grossererne⁶⁾. Han døde d. 6. September 1758⁸⁾. Som Tømmerhandler synes han at have gjort indbringende Forretninger efter Branden, og han ejede flere Steder i Byen foruden det før nævnte⁴⁾. Men denne Ejendom var aabenbart den betydeligste. Thi i 1762 rummede den (da Nr. 140 i Øster Kv.) ikke blot Enken og hendes Datter, Anna Cathrine, med deres 5 Tjenestefolk, men ogsaa hendes Kompagnon Jens Sønnichsen og som løgerende »Feldmarechalinde Numsen« med sine fornemme Slægtninge og 12 tjenende Personer¹⁰⁾. Firmaet »Fru Cecilie Jørgensen & Compagni« finder man endnu i »Danmarks Handelsspejl« for 1770 opført blandt Grossererne, boende paa Kongens Nytorv, førende Tømmer- og Veksel-Handel og norske Kommissioner. Hun giftede sig ikke efter Jørgensens Død og døde, 75 Aar gammel, d. 24. Maj 1786¹⁰⁾.

¹⁾ Borgerskabsprot. ²⁾ Sæll. Teg. Nr. 453. ³⁾ Delib. Prot. B, S. 164. ⁴⁾ Anf. St., S. 303. ⁵⁾ Jvfr. Bibl. Dan. III, Sp. 1215. ⁶⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 114 b, jvfr. Kbhs. Diplomatarium VI, S. 125. ⁸⁾ Anf. St., S. 130. ⁹⁾ Formue-, Heste-, Kop- og Karosse-Skattemandtal for 1743, Nørre Kvarter Nr. 93, 119 og 120. ¹⁰⁾ Angivelser til Ekstraskattemandtal af 1762. ¹¹⁾ Richter: Dødsfald i Danmark 1761—90.

17. RASMUS STERNBERG, Søn af Paul Sternberg og Gertrud Rasmusdatter, døbt i Budolfi Kirke i Aalborg d. 3. August 1694¹⁾, tog d. 21. Juli 1728 Borgerskab²⁾ som Købmand i Kjøbenhavn. Ved den store Ildebrand samme Efteraar brændte den Ejendom paa Nørregade, hvori han boede³⁾. D. 12. September 1742 valgtes han til Direktør i Brandkassen i Hans Henrich Bechs Sted⁴⁾, hvorfra han afløstes d. 6. September 1745 af Fr. Liunge⁵⁾. Han viedes i en fremskreden Alder d. 26. Januar 1746 til Jomfru Else Berndtz⁶⁾, i Huset hos hendes Fader, den før nævnte Direktør, Hørkræmmer paa Gammeltorv, David Johan Berndtz, og samme Aar gjorde han Indskud for hende i den civile og adskillige Stænders Enkekasse⁶⁾. Til den »velædle og høy-fornemme *Marchand de Renomé* Hr. Rasmus Sternbergs« Bryllup er trykt nogle »Poetiske Tanker« over »det veltruffede Dydens Val« af »Brudehusets Paarørende og forbundne Tienere C. et J. Jensenius«⁷⁾. Ægteskabet varede ikke længe, da Sternberg allerede døde d. 17. September 1748⁸⁾ »meget hastig«⁹⁾. Der udstedtes Begravelsesbevilning for hans Lig d. 20. s. M., og d. 4. Oktober næst efter gaves der kgl. Konfirmation¹⁰⁾ paa Ægtefællernes Testamente af 10. April s. A., hvoraf fremgaar, at deres eneste Barn var død i en spæd Alder. Enken giftede sig igen i 1751¹¹⁾.

¹⁾ Egenhændig Medd. i Inskriptionsprot. for de civile og adskill. Stænders Enkek. (i Rigsark.), Fol. 299, jvfr. Kirkebogen, som dog efter Medd. fra Landsarkivar Saxild anfører d. 4. s. M. som Daabsdagen. ²⁾ Borgerskabsprot. ³⁾ Festskrift S. 112. ⁴⁾ Delib. Prot. B, S. 278. ⁵⁾ Anf. St. S. 489. ⁶⁾ Frue Kirkes Vielsebog. ⁷⁾ Bibliotheca Danica III, Sp. 1433. ⁸⁾ Enkekassens Arkiv. ⁹⁾ Helligaandskirkes Ligbog. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. Nr. 421. ¹¹⁾ Fortegn. ov. Interessenterne i den civ. og adsk. Stænders Enkek., Kbh. 1832.

18. RASMUS MUNCH, født i Kjøbenhavn, døbt d. 15. Oktober 1703, Søn af Kommerceraad og Assessor i Hofretten Morten Munch og Hustru Maria, født Fleischer¹⁾, var Brygger her i Staden, da han d. 12. September 1742 i Knud Kiers Sted valgtes til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring²⁾. I denne Stilling afløstes han af Jacob Klog d. 6. September 1745³⁾. D. 30. September 1734 bevilgede Kongen ved et Missive til Magistraten⁴⁾, at han med to andre Bryggere maatte oprejse to smaa Bygninger paa den første Blegdam til Stald og Foder til Køerne. Mere maatte ikke her bygges uden kongelig Resolution. I 1736 blev han Medlem af Skydeselskabet og samme Aar Fuglekonge⁵⁾. I 1747 blev han valgt ind i de 32 Mænds Forsamling, og fra samme Aar til 1751 var han Overformynder⁶⁾. Fremdeles blev han i 1763 Kommitteret ved Renovationskommissionen⁶⁾.

Han viedes d. 19. Oktober 1731 til Enken efter Brygger Rasmus Schiøtz, Anna Kirstine, født Lindberg, der døde d. 16. Januar 1737 uden at efterlade ham Børn, og to Dage efter fik Manden kgl. Bevilling⁷⁾ til at skifte med Samfrænder om den Arv, som kunde tilkomme hendes i forrige ovennævnte Ægteskab avlede to Børn. Samme Aar d. 11. September ægtede han Anne Margrethe Lumholtz, født d. 1. Januar 1712, død d. 12. Juni 1744. D. 20. Februar 1750 fik Rasmus Munch Bevilling⁸⁾ til at sidde i uskiftet Bo med hans og Hustrus fælles Børn og siden at skifte med Samfrænder. I 1763 boede han som »Brygger og Enkemand« i sin Ejendom i Nørregade, Nørre Kvarter Nr. 43, med sine to Sønner Morten og Niels Munch, begge over 12 Aar, med 3 Tjenestekarle og 2 Piger, men ingen logerende i Huset⁹⁾. Sønnen Niels overlevede Faderen og døde som Justitsraad og Postmester i 1802. En Datter Johanne, født 1738, død 1810, blev gift med en Slægtning, Justitsraad og Arkivar Søren Munk, og Moder til Dr. med. Hans Munk og Bispinde Marie Sophie Plum¹⁾.

Ved Rasmus Munchs Begravelse d. 4. September 1781 blev trykt nogle Psalmer »opførde af Gert Did. Buch«¹⁰⁾.

¹⁾ Lengnicks Stamt., Haandekspl. i Rigsarkivet, M—R, S. 69. ²⁾ Delib. Prot. B, S. 278. ³⁾ Anf. St., S. 489. ⁴⁾ Sæll. Tegn. Nr. 278, jvfr. Sæll. Reg. Nr. 206. ⁵⁾ N. P. Jensen: Fortegn. ov. Medb. af det kgl. Skydeselskab, 1904, S. 65. ⁶⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd, i Raadstueark. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 12. ⁸⁾ Sæll. Reg. Nr. 49. ⁹⁾ Ekstraskattemandtal 1762, i Rigsarkivet. ¹⁰⁾ Jvfr. Bibl. Dan. III, Sp. 1309.

19. BJØRN MØRCH, der d. 10. December 1726 havde faaet kongelig Udnævnelse til Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark med Undtagelse af Højesteret¹⁾, blev d. 14. Marts 1743 udnævnt til Direktør ved Kjøbenhavns Brandforsikring i Nicolaes von Hüttens Sted²⁾ og afløstes d. 10. Marts 1746 af Tømmerhandler Bertel Jegind³⁾. Han havde ved den

store Ildebrand i 1728 mistet flere Prioriteter og Ejendomme, blandt andet en Gaard i Nørregade (Nørre Kv. Nr. 195), hvor han rimeligvis boede, hvorfor han med Hustru, fire Børn og fem tjenende Personer maatte søge Husly hos andre¹⁾. Siden ejede han et Sted i Lille Kongensgade (Øster Kv. Nr. 74)²⁾. D. 4. Februar 1706 var han i Hjemmet bleven viet til Inger Arvedsdatter Gynther³⁾, og d. 19. September 1738⁴⁾ fik disse Ægtefæller kongelig Bevilling til, at den længstlevende af dem maatte sidde i uskiftet Bo med deres umyndige Børn, da de myndige var dermed tilfreds, og siden skifte med Samfrænder. D. 25. Januar 1754⁵⁾ meddeltes der kgl. Bevilling vedrørende Begravelsen af afgangne Prokurator Mørchs Lig.

¹⁾ Sæll. Reg. Nr. 395. ²⁾ Delib. Prot. B, S. 303. ³⁾ Anf. St., S. 534. ⁴⁾ Kjøbenhavns Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 21, 65, 69, 91, 102, 230, jvfr. Ansøgn. 9. Maj 1729 i Raadstueark. (Pk. Ildebranden 1728 Nr. 12 b). ⁵⁾ Vægterskats Mandtal 1740 i Raadstueark. ⁶⁾ Frue Kirkes Vielsesbog. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 329. ⁸⁾ Anf. St., Nr. 19.

20. WINAND THYME, født d. 15. Marts 1703 i Wesel i det Kleveske¹⁾, vandt d. 29. December 1727 Borgerskab i Kjøbenhavn for smaat Købmandskab²⁾. Han opførtes allerede i et Mandtal for 1725 som Galanterikræmmer i Købmager Kvarter Nr. 17. Efter Branden i 1728 maatte han med Hustru og en Pige søge Husly i Højbrostræde hos Hedevig Cathrine, salig Kobas. D. 13. Oktober 1734 fornyede han sit Borgerskab som Urtekræmmer, og da han i 1743 blev valgt til Direktør for Brandkassen i Stedet for Ole Hansen Aagaard, drev han en Forretning ved Stranden. Her ejede han en Gaard (Strand Kvarter Nr. 14), førte en Husstand paa 1 Svend, 1 Dreng, 1 Pige og 1 Karl og havde alt da lagt Grunden til en lille Formue, siden han maatte betale 100 Rd. i Formueskat³⁾. D. 10. Marts 1746 afløstes han i Direktionen af T. C. Bargum⁴⁾. Da hans Ægteskab med Elisabeth de Haumerville, der var født i Leyden i Nederlandene d. 7. April 1701⁵⁾, viste sig at være barnløst, søgte disse Ægtefæller »Facultas testandi«, som tilstodes dem ved kgl. Bevilling af 9. August 1754⁶⁾. Deres Navne er bevarede til Nutiden ved de Legater, de skænkede Skt. Petri Kirkes Menighed: 2000 Rd. til dens Fattige, 2000 Rd. til Kirken, hvis »Ældste« Thyme havde været, og 500 Rd. til Skolen⁷⁾. Thymes Hustru døde d. 28. eller 29. Juni 1764, efter 39 Aars Ægteskab⁸⁾. En Sang⁹⁾ af M. Munchboe, pyntet med Illustrationer af Praglligkiste, Katafalker og Sørgetilbehør, roser hendes Gudsfrygt og Godgørenhed:

»Hun kunde aldrig se de Fattige og Arme,
med mindre over dem Hun skulde sig forbarne.«

Baade Manden, der døde d. 26. August 1775¹¹⁾ og begravedes d. 30. August 1775¹²⁾, og Hustruen nedsattes i Petri Kirkes ny Kapel, hvor en Mindetavle over dem findes¹³⁾.

¹⁾ Indskudsprot. for Livrentesocietet af 1757, Fol. 228. ²⁾ Borgerskabsprot. 1724—49. ³⁾ Delib. Prot. B, S. 303. ⁴⁾ Regnsk. ov. Formue-, Kop-, Heste- og Karosse-Skat 1743, i Rigsarkivet. ⁵⁾ Delib. Prot. B, S. 534. ⁶⁾ Den under ⁴⁾ nævnte Prot., Fol. 223. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 334. ⁸⁾ Hiort-Lorentzens Repertorium. ⁹⁾ Kgl. Begravelsesbrev 6. Juli 1764, Sæll. Reg. Nr. 327. ¹⁰⁾ Orig. paa Univ. bibl. ¹¹⁾ Adresse Cont. Efterr. 1775 Nr. 136, 28. Aug. ¹²⁾ Skt. Petri Kirkes Ligprot. ¹³⁾ Frå Arkiv og Musæum II, S. 203.

21. HANS CHRISTIAN BROCK, født i Svendborg¹⁾ d. 17. September 1700²⁾, vandt Borgerskab som Hørkræmmer i Kjøbenhavn d. 26. Januar 1726¹⁾. D. 21. Marts 1742 udtog han tillige Borgerskab som Groshandler, og det ses af et Kongebrev til Sundhedskommissionen af 5. December 1738³⁾, at han paa eget Skib »Skt. Georg« hentede Hør i Elbingen. Han valgtes d. 14. Marts 1743 til Direktør for Brandforsikringen i Tømmerhandler Søren Jørgensens Sted⁴⁾ og afløstes d. 10. Marts 1746 af Schönning Andersen⁵⁾. Omtrent ved samme Tid (d. 24. Marts 1745) valgtes han ind i de 32 Mænds Forsamling⁶⁾, ligesom han i 1747 blev Oldermænd for Hørkræmmerlavet, i hvilken Stilling han fungerede til 1750⁷⁾.

Brock var gift med Bodil Pedersdatter Heerup, og disse Ægtefæller fik d. 30. Marts 1742 kgl. Bevilling⁸⁾ til, at den længstlevende af dem maatte sidde i uskiftet Bo med deres fælles umyndige Børn og siden skifte med Samfrænder, og samme Dag til, at deres Datter maatte gaa lige i Arv med hendes to Brødre⁹⁾, som ikke her nævnes, men maa være: Peder Christian Brock, født 1725, og Georg Julius, som begge blev Hørkræmmervende, henholdsvis i 1748 og 1750⁷⁾. D. 22. Februar 1754 fik deres Fader Begravelsesbevilling¹⁰⁾ med Hensyn til deres nævnte Moders Lig, og Aaret efter, d. 8. August, viedes han i Helligaands Kirke til Jomfru Margrethe Werlig¹¹⁾. D. 22. Oktober 1762 udstedtes der Begravelsesbrev for afgangne Handelsmand Hans Christian Brock¹²⁾. Da han d. 29. s. M. jordedes paa Helligaands Kirkegaard, var et Begravelsesdigt forfattet »af den salige Afdødes eneste efterlevende Barns og Datters Sønner, Johan Christian Sünckenberg og Christian Carl Sünckenberg«¹³⁾. Skifteforsegling foretoges d. 24. Oktober 1762 efter Enken Mad. Werlig's Begæring¹⁴⁾ i den afdødes Lejeværelser i Klejnsmed Jens Nielsen Smeds Hus i Skovbogade (Frim. Kv. Nr. 28), hvor han til sin Død boede med Hustru og en Pige¹⁵⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ Jvfr. det ndfr. under ¹³⁾ citerede Begravelsesdigt. ³⁾ Sæll. Tegn. Nr. 682. ⁴⁾ Delib. Prot. B, S. 303. ⁵⁾ Anf. St., S. 534. ⁶⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁷⁾ Medd. fra Hørkr.lavets Arkiv af Arkivass. Roede. ⁸⁾ Sæll. Reg. Nr. 88. ⁹⁾ Sæll. Reg. Nr. 89. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. Nr. 61. ¹¹⁾ Helliggeistes Kirkes Kopulationsbog. ¹²⁾ Sæll. Reg. Nr. 548. ¹³⁾ Bibl. Dan. III, Sp. 1034. ¹⁴⁾ Magistratens Forsegl. Prot. 1762—65, Fol. 122. ¹⁵⁾ Angivelser til Ekstraskattemandtal af 1762.

22. FRIDERICH LIUNGE, født d. 16. Maj 1696 i Baarse Præstegaard, Søn af Magister Hans Liunge, Sognepræst sammesteds og Provst i Baarse Herred, og Hustru Catharina Munchgaard, blev efter 18 Aars Fart paa Island Overkøbmand, Borger og Brygger i Kjøbenhavn 1731¹⁾. D. 6. September 1745 valgtes han til Direktør i Brandforsikringen i Rasmus Sternbergs Sted²⁾, og d. 17. Oktober 1748 blev han her afløst af Lorentz Lorentzen³⁾. Han fik efterhaanden adskillige kommunale Hverv. D. 28. Oktober 1748 blev han saaledes valgt ind i de 32 Mænds Forsamling, og i 1755 blev han dens anden Formand⁴⁾. D. 2. April 1751 udnævntes han til Kommitteret for de Fattiges Væsen i Kjøbenhavn⁵⁾, hvilken Stilling han beklædte til 1770, da Kommissionen blev ophævet¹⁾. D. 15. April 1757 blev han endvidere Meddirektør ved Frederiks Hospital⁶⁾, og d. 29. Maj 1760

blev han udnævnt til Vice-Raadmand i Kjøbenhavn⁷⁾. Ved Struenses Magtbud maatte han, ligesom hele den øvrige Magistrat, afgaa fra denne Stilling d. 3. April 1771⁸⁾, men efter Struenses Fald blev han genindsat i Oktober 1772⁹⁾. Ligeledes blev han atter d. 10. December s. A. Direktør for Frederiks Hospital¹⁰⁾. D. 10. Oktober 1778 begravedes han, 83 Aar gammel, fra Helligaands Kirke¹¹⁾, for hvilken han i Aarene 1742—46 havde været Værge⁴⁾.

Liunge viedes d. 21. December 1731 i Kjøbenhavn til Ellen Maria Arentzen, i hvilken Anledning Brudgommens Søstre og Broderbørn forfattede et Bryllupsdigt¹²⁾. Hun døde i 1740, og d. 26. August s. A. fik han Tilladelse til at lade hendes Lig begrave om Aftenen¹³⁾. Allerede næste Aar, d. 4. August¹⁴⁾, fik han Bevilling til at ægte sit Søkendebarn, Ellen Stub¹²⁾, som overlevede Manden og døde d. 6. December 1795¹⁵⁾.

Liunge var velsignet med mange Børn, flere end han ønskede, som man ser af den egenhændige Fortegnelse af 1762, som han afgav til Ekstraskattemandtallet for dette Aar, hvori han i Angivelsen vedrørende hans Ejendom i Løvstræde (Frimands Kv. Nr. 106) foruden sig selv, Hustru og en Del Tyende opfører først seks Børn, der havde fyldt 12 Aar, nemlig: »Hans Hendrich, født 1732, Christian 1733, begge Theologiæ studiosi, Sophia 1737, Cathrine 1738, Anna Maria 1749 og Friderich 1750«, derefter følger: »Cathrine Elisabeth, født d. 11. Junii 1752, Ellen Maria d. 9. Nov. 1753, Anna Sophia d. 24. Junii 1756, Kierstine d. 11. Febr. 1758, Pouel d. 19. Apr. 1761«, samt sluttelig: »endnu en Søn, navnl. Svend, som tiener for Dreng her i Staden, og er altsaa mit Hus uvedkommende, født d. 14. Sept. 1746, og 7 ditto Børn, som, Gud skee Lov! alle ere døde[!], Summa Summarum Børn til Dato: 19.«

¹⁾ Adresse Cont. Efterr. 1778 Nr. 159. ²⁾ Delib. Prot. B, S. 489. ³⁾ Anf. St. C, S. 222. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd; i Raadstueark. ⁵⁾ Sæll. Tegn. Nr. 156, jvfr. Nr. 161. ⁶⁾ Anf. St. Nr. 180. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 294. ⁸⁾ C. Bruun: Kjøbenhavn, III, S. 279. ⁹⁾ D. Kanc. 1. Dept. Registr. Nr. 584. ¹⁰⁾ Anf. St. Nr. 1773. ¹¹⁾ Lengnicks Kirkebogsuddrag. ¹²⁾ Bruun: Bibl. Dan. III, Sp. 1267. ¹³⁾ Sæll. Reg. Nr. 311. ¹⁴⁾ Anf. St. Nr. 232. ¹⁵⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

23. JACOB JØRGENSEN KLOG, født i Kjøbenhavn, døbt i Frue Kirke d. 2. November 1695¹⁾, var Søn af islandsk Købmand Jørgen Klog (i Klædeboderne) og Hustru, Ane Cathrine Christiansdatter. Han tog d. 27. November 1724 Borgerskab som Hørkræmmer i Kjøbenhavn²⁾, og som Medlem af Lavet var han en Tid delagtig i Overtagelsen af den islandske Handel. D. 21. Marts 1742 tog han nyt Borgerskab som Grosserer²⁾. D. 6. September 1745 valgtes han til Direktør i Brandforsikringen i Brygger Rasmus Munchs Sted³⁾, hvorfra han d. 17. Oktober 1748 blev afløst af Tømmerhandler Peter Boertmann⁴⁾. Klog beboede og ejede en Ejendom i Nørregade (Nørre Kv. Nr. 59), som han havde købt afbrændt og paany opført⁵⁾.

Han var først gift med Sophia Røbe, født omkring 1694, en Datter af Urtekræmmer Henrik Røbe og Hustru Maria, født Byssing⁶⁾. Det fremgaar

af en Testamentskonfirmation af 6. April 1736⁷⁾, at de ved den Tid havde været gift i en 17 Aars Tid uden Livsarvinger. Hun begravedes d. 3. Februar 1742, 48 Aar gammel⁸⁾, og Manden fik d. 9. s. M. kgl. Tilladelse til at lade dette ske om Aftenen, til at overtrække Kisten med Baj og »zire« den med en Plade⁹⁾.

Tre Aar efter giftede den næsten 50-aarige Mand sig paany, og en i den Anledning trykt lille Bryllupsviser skal her delvis gengives som et kuriøst Minde om Tidens Stil og mærkelige Vittigheder, alluderende til Ægteparrets Navne, ejendommeligt tillige ved den Buket, den bringer af Tidens Yndlingsblomster. Dens lange Titel er: »Poetiske Blomster, strøede for Brude-Skamlen, da den Ædle og Velfornemme Brudgom, Seigneur Jacob Klog, Directeur ved det Octroyerede Iislandske Compagnie og Hørkræmer i Kiøbenhavn, blev copuleret til Den Dydige Brud, Jomfrue Alheid de Bähr, Paa Deres Glædelige Bryllups-Fest i Kiøbenhavn d. 17. December 1745. Af et velmeent Hierte ved Brudens Broder Hans Schack de Bähr.« Begyndelsen af Digtet lyder saaledes:

Det er saa rart at plukke Bær	Men Jorden ret som vilden Strand
Ved disse Aarets Tider,	Ufrugtbar ligger længe;
Da Juule-Høitid er saa nær,	Her sees ey Tulipaner, ey
Og <i>Bruma</i> Vexten slider.	De smukke røde Roser,
Det er saa rart at finde det,	Ey Engelsøde og Polley,
Som Øynene forlyster,	Ey Soppe-Græs i Moser.
Da Vinterkuld og Frost saa slet	Her findes ingen Øyne-Trøst
Vor Jord og Mark forkryster,	Ey heller Tusind-Dyder,
At intet nu opvoxte kand	Ey det, som pryder Jomfru-Bryst
I Hauge, Skov og Enge,	Om Sommeren og fryder.

Det skildres derpaa, hvorledes Brudgommens *kloge* Flid vil udkaare sig en Mage i de mørke Vinterdage, hvorledes *Klogskaben* altid finder det, som bringer Nytte med sig, der tilføjes Fremtidsperspektivet:

Hr. Brudgom har vel og det Haab,	Og see, hvad Frugt hans venlig Bähr
Naar Aaret først er omme,	Har hannem bragt til Veye,
At høre det Glædes-Raab:	Som han vil have meget kier
Lad nu <i>Papa</i> kun komme	Frem for det, han mon eje.

Sluttelig ønskes Guds Naade, Held og Lykke, og at Brudeparret maa søge det Evige og til sidst fange Himlen. Bruden, en Datter af Herredsfoged i Skads Herred Ditlev de Behr eller Bähr og Hustru Barbara Kirstine Hellevad, var født i 1719¹⁰⁾.

D. 30. Juli 1749 blev Klog optaget blandt Stadens 32 Mænd, og fra samme Aar til sin Død var han Overformynder i Kjøbenhavn¹¹⁾. D. 25. Maj 1753 blev der udfærdiget kongelig Bevilling til, at »afgangne Jacob Klog, forrige Borger og Handelsmand i Kjøbenhavn, hans Lig« maatte begraves paa lignende Maade, som ovenfor om hans første Hustru er anført¹²⁾, og d. 1. Juni derefter fik Alheid Bähr Bevilling til med deres fælles umyndige Børn at sidde i uskiftet Bo, saa længe hun sad Enke. Hun blev imidlertid siden gift med Pakhusforvalter ved det kgl. Tobaks-Hovedmagazin, Jacob

Holm¹⁰⁾, fra hvem hun dog var separeret, da hun d. 20. September 1770 døde¹³⁾, hvorfor hendes, Dagen efter udstedte, Begravelsesbevilling¹⁴⁾ ikke lød paa Holms Navn men paa »Alhed Ditlevs Datter, afgangne Jacob Klogs Efterleverske«. Hendes eneste Arving var hendes afdøde Datter Barbara Cathrine Klogs Søn i Ægteskab med Urtekræmmer Iver Bang, den da syvaarige Jacob Bang, senere Kontorchef under Admiralitetet og Étatsraad, død 1826¹⁵⁾.

1) Kirkebog for Frue Kirke. 2) Borgerskabsbog for Kbh. 3) Delib. Prot. B, S. 489. 4) Anf. St. C, S. 222. 5) Kopskattemandtal 1743. 6) Lengnick's Stammt. ov. Rasmus Byssings Descend. 7) Sæll. Reg. Nr. 170. 8) Lengnick's Kirkebogsuddr. 9) Sæll. Reg. Nr. 34. 10) Lengnick's Stammt. ov. Descend. af Ditlev de Behr. 11) O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. 12) Sæll. Reg. Nr. 217. 13) Ligprot. for Nikolaj Kirke. 14) Sæll. Reg. Nr. 540. 15) Skifteforr., sluttet d. 3. December 1771. Kbh's. Sk. K., Konc. til Skiftebr. Nr. 236, i Landsarkiv. i Kbh

24. BERTEL JEGIND, Søn af Mogens Jensen, blev hjemmedøbt i Lemvig d. 7. August 1697 og opkaldt efter Byens, et Par Maaneder tidligere afdøde, Sognepræst Bertel Jensen Jegind¹⁾. D. 2. Juni 1723 tog han Borgerskab som Hørkræmmer i Kjøbenhavn²⁾. Han ægtede Enken Ursula Marie Lindemann, hvis første Mand, Grosserer Johan Plum, var bleven begravet d. 18. Maj 1737³⁾. Hun var født 1702 og Datter af den ansete kjøbenhavnske Købmand Stephan Lindemann, hvis Faders Farfader skal have været Søkendebarn til Martin Luther⁴⁾.

Ved Brylluppet var forfattet en Sang med Titelen: »I Moses Bogs 24., V. 50: Denne Handel kommer af Herren, overvejet ved den Ægteskabs Forening mellem Brudgommen, vel-ædle og høy-agtbare Seignr. Berthel Svendsen [?] Jegind, velfornemme Negotiant og Hørkræmmer i den kongl. Residence-Stad Kiøbenhavn, og Bruden, den Dyd=ziirede og Gud=elskende Madame Ursula Maria Lindemann, hvilken blev fuldbyrdet den 14. Oktobr. Anno 1739 i mange høy=fornemme Venners Overværelse og skyldigst erindret af Huusets Paarørende og ærbødigst Tiener R. M. H.« Den begynder med at prise Gud, der véd at »gubernere« alt ved sit vise Raad; men giver ellers liden Oplysning om Ægtefællerne, dog ses det, at begge før have været gifte, af følgende Vers:

Har den alviise Gud skjønt dem tilforne saaret
Ved Ægte-Fællers Død, saa har hand dog som haaret
Dem i sit Forsyns Skiød og Deres Sorrigs Stand
Til slig en Ende bragt, at de nu frydes kand.

Jegind valgtes d. 10. Marts 1746 til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Prokurator B. Mørchs Sted⁵⁾ og afløstes d. 14. Oktober 1749 af Isenkræmmer J. Wienberg⁶⁾. Han havde i 1743 en Ejendom i Nyhavn (Skt. Annæ Ø. Kv. Nr. 20 D) og opføres som Formynder for sine to Børn, en Søn og en Datter, der ejede 2056 Rd. 56 Sk. D. 5. November 1751 fik han Bevilling til at lade sin nævnte Hustrus Lig begrave om Aftenen⁷⁾. Selv døde han vistnok omtrent 1760.

¹⁾ Efter Leinvig Kirkebog, meddelt af Landsarkivar Saxild. ²⁾ Kbh.s. Borgerskabsbog. ³⁾ Gerhard L. Grove: Slægten Plum, Kbh. 1893, S. 42. ⁴⁾ F. F. Møller: Stamt. ov. de til Brødrene Petersens Jomfrukloster Adkomst berettigede Familier, S. 7, 9 f. ⁵⁾ Delib. Prot. B, S. 534. ⁶⁾ Anf. St. C, S. 279. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 461.

25. THOMAS CARSTENSEN BARGUM, født omtrent 1696, fik ifølge Kjøbenhavns Borgerskabsprotokol d. 12. Juni 1724 Borgerskab som Lærredskræmmer her i Byen; men hans Fødested nævnes ikke, som ellers brugeligt, samtidig med Optegnelsen herom. Han viedes d. 21. December 1725 i Helligaands Kirke til Isenkræmmer Ludolph Sprichs ældste Datter, Marie Rebecca, født omtrent 1703¹⁾. Ved Ildebranden 1728 blev han husvild og fik med Hustru, et Barn, en Karl og to af Hustruens Søstre Husly paa Amagertorv hos Wasserfall og Colzman²⁾. D. 10. Marts 1746 blev han i Winand Thymes Sted valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring³⁾. D. 14. Oktober 1749 afløstes han af Klædekræmmer Hans Henrik Garben⁴⁾. Han drev en ret anset Forretning og døde, 58 Aar gammel, af »langvarig tærende Svaghed« og blev d. 2. Maj 1754 begravet i Helligaands Kirke fra sin Ejendom i Vimmelskafte⁵⁾, Frimands Kvarter Nr. 22, som han selv havde opbygget efter Branden. Dagen efter dateredes den kongelige Begravelses-Bevilling⁶⁾. Hans Hustru begravedes d. 7. December 1781¹⁾. En Søn af dem var den bekendte Handelsmand Henning Frederik Bargum, der 32 Aar gammel blev Direktør for det kgl. oktr. guineiske Kompagni eller Slavehandels-Societet; men hvem det gik saaledes tilbage for, at han maatte gaa i Landflygtighed med Hustru og Børn, hvorfor hans førnævnte gamle Moder søgte og den 28. November 1777 fik Bevilling til, at hans Arvedel i Stedet for ham maatte tilfalde hans Børn: Carl Carsten, Frederik Ludolph og Herman Christian. En anden Søn af hende, Herman Christian Bargum, der havde overtaget Forretningen, døde i 1779, og hun fik i denne Anledning Bevilling til, at dennes Søn, Thomas Christian, og to Døtre, Cathrina og Rebecca Christine, maatte gaa lige i Arv⁸⁾; en tredje Søn var Provst Ludolph Conrad Bargum i Aabenraa. Enken Marie Rebecca, født Sprich, døde, 78 Aar gammel, d. 7. December 1781¹⁾.

¹⁾ Lengnicks Kirkebogsuddrag, i Rigsarkivet. ²⁾ Kjøbenhavns Huse og Indv. efter Branden 1728, S. 168. ³⁾ Delib. Prot. B, S. 534. ⁴⁾ Anf. St. C, S. 279. ⁵⁾ Helligaands Kirkes Ligbog. ⁶⁾ Sæll. Reg. 3. Maj 1754 Nr. 204. ⁷⁾ D. Kanc. 1. Dptm. Reg. Nr. 668. ⁸⁾ Sæll. Reg. af 10. og 12. November 1779 Nr. 699 og 700.

26. SCHØNNING ANDERSEN, født i 1699, var Brygger i Kjøbenhavn, da han d. 10. Marts 1746 valgtes til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Grosserer H. C. Brocks Sted¹⁾. D. 14. Oktober 1749 afløstes han atter af Brygger C. Klog²⁾. Fra 1755—59 var han Overformynder i Kjøbenhavn, og d. 21. December 1757 blev han optaget i de 32 Mænds Forsamling³⁾. I 1771 blev han tillige Kommitteret ved Renovationskommissionen³⁾. D. 10. August 1736 viedes han i Trinitatis Kirke til Anna Lisbeth Reimer⁴⁾, en Datter af Brygger Lorenz Reimer; men han mistede hende knap to Aar efter; han fik d. 29. August 1738 kgl. Bevilling til at lade

hendes Lig begrave om Aftenen⁵⁾. I 1743 ejede han den Bryggergaard i Frederiksborggade (Klædebo Kv. Nr. 81), som var brændt for hans Svigerfader, og som Schønning Andersen havde købt i genopbygget Stand. Her holdt han nævnte Aar 3 Karle, en Pige og 2 Heste og var Formynder for en Datter, hvis Arvelod var 1 000 Rd.⁶⁾. Endnu i November 1757 beboede og ejede han samme Gaard⁷⁾, der nu havde Matr. Nr. 90 i samme Kvarter; men i 1762 ejedes Gaarden af Brygger Jens Rud⁸⁾. Schønning Andersen opnaede en høj Alder; han døde 85 Aar gammel og blev begravet d. 27. Januar 1784 i Trinitatis Kirke⁹⁾.

D. 16. December 1765 fik hans Datter, Magdalene Sibilla, der først havde været gift med Brygger og Krigsraad Andreas Gerdes, begravet d. 29. Marts 1762¹⁰⁾, og nu var anden Gang gift, Bevilling til at maatte beholde sin Arv efter sin Mormoder og Morfader¹¹⁾. Hendes anden Mand, Negotiant og Tøjfabrikant Jens Bramsen (født 1721), var død i 1773 og blev begravet d. 30. December¹⁰⁾. Da hendes gamle Fader i 1780 d. 18. August havde faaet meddelt facultas testandi imod at sikre hende, som var hans eneste Datter og Arving, 600 Rd. aarlig og havde haft det Forsæt at gøre et Legat, men ved Døden var bleven forhindret deri, stiftede hun ved Testamente af 3. Februar 1784, konfirm. d. 20. s. M., et Kirke- og et Skolelegat til Bedste for Trinitatis Menighed i Kjøbenhavn paa henholdsvis 4000 og 12 000 Rd.¹²⁾

¹⁾ Delib. Prot. B, S. 534. ²⁾ Anf. St. C, S. 279. ³⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Trin. Kirkes Vielsebog. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 293. ⁶⁾ Mandtal i Henh. til Frdg. 20. August 1743, i Rigsark. ⁷⁾ Mandtal i Anledn. af Ekstra-Paabud af 31. Oktober 1757, s. St. ⁸⁾ Se Ekstraskattemandtal for 1762, s. St. ⁹⁾ Trinitatis Kirkes Begravelsesbog 1757—1813. ¹⁰⁾ H. R. Hiort-Lorenzen og Ellen Rosendahl: Repertorium ov. Legater og milde Stiftelser i Danmark, 1. Bd., S. 118, jvfr. 226 f. ¹¹⁾ Sæll. Reg. Nr. 627. ¹²⁾ Sæll. Reg. Nr. 112.

27. LORENTZ LORENTZEN født omtrent 1698, fik d. 2. April 1727 Borgerskab i Kjøbenhavn som Silke- og Klædekræmmer¹⁾. Hans Hus paa Hjørnet af Store Helliggeiststræde og Købmagergade med 22 Fag til Gaden (Frimands Kvarter Nr. 102) brændte i 1728, og han maatte med Hustru, 2 Børn, 2 Karle og 2 Piger søge Husly i en anden ham tilhørende Ejendom i Vingaardsstræde²⁾. Han købte efter Branden en ny Gaard paa Købmagergade Nr. 102, hvor han havde bygget før 1743³⁾. I 1762 boede han i samme Sted paa Købmagergade (da Frimands Kvarter Nr. 92) med sin Hustru, Anne Kleist, Sønnen Hans Severin Lorentzen, der var Krambodsvend, og to voksne Døtre, Inger Kirstine og Laurete⁴⁾. Han blev i 1744 Medlem, i 1766 anden Formand og i 1772 første Formand i de 32 Mænds Forsamling, men frasagde sig i Februar 1779 Stillingen paa Grund af Alderdom. Fra 1744 til 1752 var han Værge ved Nikolaj Kirke⁵⁾. D. 17. Oktober 1748 blev han Direktør i Brand-Assurancen i Frederik Liunges Sted⁶⁾, og d. 29. Oktober 1751 afløstes han af N. Seyersløw⁷⁾. Han valgtes til Oldermænd for Silke-, Ulden- og Klædekræmmerlavet d. 26. Juli 1758 og maatte paa en lignende Maade som nedenfor er anført angaaende hans Forgænger som Oldermænd (men Efterfølger som Direktør) Hans Henrik Garben idelig be-

svære sig over den Skade, der voldtes hans Lavbrødre af Fabrikanterne, der selv solgte i Alenvis, af Jøder og fremmede Domestikker og ved Smughandel, indtil han traadte tilbage som Oldemand d. 3. Juni 1772⁸⁾). Samtidigt var han Medlem af Politi- og Kommercekollegiet 1764—65⁶⁾). D. 20. Marts 1772 fik han og hans Hustru Anna Lorentzen Bevilling til at sidde i uskiftet Bo med fælles umyndige Børn og omsider at skifte med Samfrænder, siden deres myndige Børn var dermed tilfredse⁹⁾). D. 4. Juni 1779 blev der udstedt Begravelsesbrev for afgangne Klædekræmmer Lorentz Lorentzen¹⁰⁾). Han døde d. 18. Maj s. A., 81 Aar gammel, og begravedes paa Høyers Kirkegaard fra Købmagergade¹¹⁾).

¹⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ²⁾ Kbh.s. Huse og Indv. efter Branden 1728, S. 74 og 129. ³⁾ Kopskatsmandtal 1743. ⁴⁾ Ekstraskattemandtal 1762. ⁵⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁶⁾ Delib. Prot. C, S. 222. ⁷⁾ Anf. St., S. 390. ⁸⁾ Medd. om Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlauget, Kbh. 1887, S. 135—144. ⁹⁾ Sæll. Reg. Nr. 129. ¹⁰⁾ Anf. St., Nr. 378 og 379. ¹¹⁾ Ligprotokol for Nikolaj Kirke.

28. PETER BOERTMANN, født i Kjøbenhavn d. 8. April 1702¹⁾, var Søn af Tømmerhandler Didrik Boertmann og Mette Jensdatter Riiber, en Søsterdatter af Legatstifteren, Købmand i Kjøbenhavn, Jens Nielsen Hald (død 1693). Han vandt d. 5. Juni 1741, ni Aar efter Faderens Død, Borgerskab som Tømmerhandler²⁾). D. 17. Oktober 1748 blev han Direktør i Brandforsikringen i Jacob Klogs Sted³⁾, og d. 29. Oktober 1751 afløstes han af Fr. Barfred⁴⁾). I 1749 blev han optaget i de 32 Mænds Forsamling og samme Aar Kommitteret ved Konventhuset⁵⁾). D. 1. Juli 1757 blev han udnævnt til Kommerceraad⁶⁾ og samme Aar valgt til Direktør i Søassurancekompagniet⁷⁾). D. 17. April 1767 blev han virkelig Justitsraad⁸⁾).

Boertmann var to Gange gift. I Anledning af det første Bryllup blev af en »H. B.« udgivet en Bryllupssang med Titelen: »En poetisk Cavalcade, kortelig fremstillet, da Brudgommen, Seigneur Peter Boertman, Negotiant og Directeur ved Søe-Assurance-Comptoir, og Bruden, ædle og dydziirede Madame Anna Sophia Köbcke (født Halkiær), i høy-fornemme Venners Nærværelse celebrerede deres Bryllups-Høytid her i Kiøbenhavn d. 23. Nov. Ao. 1746«. Ret ubehjælpsomt bruger Digteren ikke mindre end 9 Vers for at undskylde sin Pegasus'es Ustyrlighed, saaledes lyder andet Vers:

»Hoha min Hest: Ney nu troer jeg Kamelen raser;
Han stiger, sætter, slaer og strækker sine Haser,
Som Hund paa Hare-Jagt. Hold, Hold! nu er det best,
At springe næsegruus fra denne galne Hest,«

medens han kun har fire Vers tilovers til i fattige Ord at bringe sine bedste Ønsker for Brudeparret, om hvem intet karakteristisk udsiges. Visen prydes i øvrigt med morsomme Initialer og som Slutningsvignet er anbragt to brændende Hjerter med en Krone over⁹⁾). Hustruen døde d. 2. Marts 1749 og begravedes fra Helligaands Kirke, 26 Aar gammel, i Henh. til kgl. Bevilling af 7. s. M.⁹⁾). D. 5. November s. A. ægtede han Anne Marie Mohr, født 1726, en Datter af Urtekræmmer i Kjøbenhavn Johan Mohr og første

Hustru, Anna Marie Holst. De havde d. 20. September 1771, da de erholdt facultas testandi¹⁰⁾, ingen Livsarvinger og døde barnløse. Manden døde d. 23. Juli 1775¹¹⁾, og Enken begravedes d. 2. Marts 1789¹²⁾; de er bedst kendte som Stiftere af de mange Boertmannske Legater, et paa 4 Senge i Vartou, oprettet i 1771, endvidere 1500 Rd. til alm. Hospital s. A., samt flere Skolelegater og det Boertmannske Enkelegat paa 10 000 Rd. i 1771¹³⁾.

¹⁾ Adr. Cont. Eft. 1775 Nr. 120, 31. Juli, jvfr. Lengnick: Genealogi over Niels Halds Descendenter. ²⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ³⁾ Brandforsikr. Delib. Prot. C, S. 222. ⁴⁾ Anf. St., S. 390. ⁵⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 260. ⁷⁾ Møller: Alfab. Register ov. Rangspersoner, Rigsarkivet. ⁸⁾ Sæll. Reg. Nr. 177. ⁹⁾ Bibl. Dan. III, Sp. 1010. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. Nr. 73. ¹¹⁾ D. Kanc. 1. Dept. Reg. Nr. 285. ¹²⁾ Lengnick: Stamt. ov. David Mohrs Descender. ¹³⁾ Richter: Dødsfald i Danmark 1761—90. ¹⁴⁾ H. R. Hiort-Lorenzen og Ellen Rosendahl: Repertorium ov. Legater m. m. Kbh. 1903, I, 10, 25, 204, 225, 248, 336 f. og II, 94.

29. JOHAN HERMAN WIENBERG er sikkert identisk med den Søn af Isenkræmmer Herman Wienberg, der blev døbt med Fornavnene Johan Herman i Trinitatis Kirke d. 10. Oktober 1699¹⁾. D. 10. Maj 1728 tog han Borgerskab i Kjøbenhavn som Isenkræmmer²⁾, efter at han d. 9. April var bleven viet til Claus Bysings Datter, Martha Johanne. I samme Aar gik den Gaard i Løvstræde (Frimands Kvarter daværende Nr. 135), som han ejede, til Grunde ved den store Ildebrand, efter hvilken han og hans Hustru søgte Ly i Bredgade³⁾. Han genopbyggede Gaarden, og opføres boende her i 1743 med en Svend og to Piger, havende til Huse sin fattige Moder, Mette Kirstine Jensdatter, som var Enke efter Brygger Oluf Sørensen, og Broderen Jens Wienberg, der var Krambodssvend⁴⁾. Adskillige Børn af ham og hans nævnte Hustru anføres som døbte i Helligøjstes Kirke i 1729, 1742 og mellemliggende Aar⁵⁾, men ere vistnok døde som ganske smaa.

D. 14. Okt. 1749 valgtes han til Direktør i Kjøbenhavns Brand-Assurance-Societet i Hørkræmmer Bertel Jeginds Sted⁶⁾, og d. 29. Marts 1751 afløstes han af L. J. Fint⁷⁾.

Endnu i 1757 boede han i sin før nævnte Ejendom (da Nr. 125 i Frimands Kv.), som opføres blandt Husene paa Graabrødretov. I sin Angivelse i Anledning af Ekstra-Paabudet af 1757 anfører han, at hans i den store Ildebrand afbrændte Hus er opbyggt ved andres Penge, som maa forrentes, og at han kun har liden Næring. Hos ham logerer en Bankbogholder og i Kælderen en Hosekræmmer. Hans smukke Underskrift viser, at han staver sit Navn Wienberg og ikke, som oftere ses, Wiinberg eller Winborg⁸⁾. D. 1. Juli 1761 blev hans Lig nedsat i hans murede Begravelse i Trinitatis Kirke⁹⁾.

¹⁾ Lengnicks Kirkebogsuddrag for Trin. Kirke. ²⁾ Meddelelser om Urte- og Isenkræmmer- samt Sukkerbagerlauget, Kbhs. 1893, S. 308. ³⁾ Kbh. Huse og Indv. efter Branden 1728 S. 77, 273. ⁴⁾ Mandtal over Formue-, Kop-, Heste- og Karosseskat af 1745, jvfr. Personalhist. Tidsskr. 4. R., 4. B., S. 167. ⁵⁾ Lengnicks Kirkebogsuddr., der fejlagtig nævner ham: Winborg. ⁶⁾ Delib. Prot. C, S. 279. ⁷⁾ Anf. St., S. 357 (kaldes her: Jens Wienberg). ⁸⁾ Angivelser ved Kbh. Magistrats Regnskab for Ekstra-Paabudet efter Frdg. af 31. Okt. 1757, Littr. H. i Rigsarkivet. ⁹⁾ Personalhist. Tidsskr. 4. R., 5. Bd., S. 168, jvfr. den under 1 nævnte Kilde.

30. HANS HENRIK GARBEN var født omkring 1696; da han nemlig d. 5. Aug. 1744 gjorde Indskud i de civile og adskillige Stænders Enkekasse for sin Hustru Cathrine, f. Hallensen, siger han, at han gik i sit 48. Aar¹⁾. Hans Fødested var Kjøbenhavn, hvor han d. 2. April 1727 vandt Borgerskab som Silke- og Klædekræmmer²⁾. Han var antagelig Søn af en af Stadens 32 Mænd, Hans Garben, som i 1711 kommitteredes til i Anledning af Pesten at drage Omsorg for Frimands Kvarter³⁾, og han ejede her en stor Gaard (Nr. 92) i Kjøbmagergade, som gik op i Luer ved den store Ildebrand, kun et Aar efter, at han havde nedsat sig som Silkekræmmer⁴⁾. Under Branden søgte han med Karl og Pige Husly hos en Fagsfælle, Johan Otto Felsen⁵⁾, der d. 12. Juni 1722 var bleven gift med en Datter af Hans Garben⁶⁾ og antagelig var hans Svoger. I 1743 ejede han foruden den omtalte Gaard i Købmagergade, som han maa have bygget op efter Branden, ogsaa en Ejendom i St. Færgestræde (Øster Kv. Nr. 32)⁷⁾.

Da H. H. Garben d. 14. Oktober 1749 valgtes til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i T. C. Bargums Sted⁸⁾, var han forlængst hædret med flere borgerlige Tillidshverv. D. 17. April 1739 var han saaledes bleven valgt til Oldermænd i Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerens Lav⁹⁾, og d. 30. Marts 1740 optaget i de 32 Mænds Forsamling¹⁰⁾. D. 11. September 1754 blev han ogsaa Kaptajn ved et af Kjøbenhavns Borgerkompagnier¹¹⁾.

Af Valget til Oldermænd havde han dog kun liden Glæde, da det faldt i en for Lavet højst ulykkelig Tid. D. 17. November 1739 var der nemlig udkommen en kgl. Forordning, der i den Grad beskyttede de her oprettede Silke-, Klæde- og andre Fabrikker, at det blev rent forbudt fra Ulandet at indføre den Slags Manufakturvarer, som tilvirkedes her, med mindre de ikke kunde faaes her i Magazinet, eller her frenskaftes i den Tid, der behøvedes til at forskrive dem. Kræmmerne forsømte denne Pligt og kom i slem Ulejlighed derfor; de maatte bagefter »betale forhøjet Told af de indførte Varer og uopholdeligt tage Varer af Magazinet for samme Sum« samt i en ydmyg Supplik af 15. December 1739 bekende, »at vi ere faldne udi Forseelse formedelst en stor Sindets Konfusion over os adskillige paakomne uformodentlige Ting og af Uforsigtighed samt Uvidenhed om, hvad Deres kgl. Majestæts endelige og absolute Vilje med sine Omstændigheder herudi maatte kunne være, saavel som og adskillige andre Aarsager, hvilke vi som nedslagne Undersaatter ikke understaa os paa denne Tid her at anføre for en fortørnet Konge«; de bad om, at Kongen ikke maatte finde Behag »udi at ødelægge saa mange sine, desuden ved Guds Haand noksom ruinerede, Undersaatter«. Kommercekollegiet var dog vedvarende haard imod Kræmmerne. Hver af disse skulde forpligte sig til at underholde to Væverstole og modtage alle herpaa forfærdigede Varer; paa trykkede Lærreder lagdes en Told af 20 Sk. pr. Alen, og forgæves klagede Kræmmerne over Fabrikanternes Uduelighed og meget andet. Det lettede først, da man efter Christian VI's Død i 1746 til en Begyndelse fik Tilladelse til at indføre Sørgestoffer. I den Tale, Garben holdt ved sin Fratrædelse som Oldermænd d. 10. November 1747, fremhævede han ikke med Urette, at han ved sin Tiltrædelse

»har fundet Conjunkturerne i Henseende til Lavet saa delicate og vanskelige, som jeg næppe troer, de før min Tid har været«, og misfornøjet med den ringe Bistand, han havde faaet af Lavshrødrene og deres Ældste, udtalte han sluttelig, »at jeg ofte har maattet søge Raad i Asken, eftersom en Del af de gode Herrer sjælden har compareret, naar de ere blevne ansagte; desformedelst har Byrden saa godt som udelukkende ligget paa mig alene, hvilket Dem selv er bedst bekendt«⁸⁾.

I 1750 blev H. H. Garben Kommitteret ved Renovationskommissionen⁹⁾. D. 4. December 1755 afløstes han som Direktør i Brandforsikringen af O. Mandix¹²⁾.

Han og hans førnævnte Hustru fik d. 26. April 1754 Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og siden skifte med Samfrænder¹³⁾. Hun begravedes d. 21. Maj 1759 og Manden d. 6. Juli 1767, begge i Nikolaj Kirke¹⁴⁾. Et Par Børn var allerede 1740 og 1744 begravede sammesteds¹⁵⁾, og efter Forældrenes Død fik deres fem overlevende Døtre Anna Elisabeth, Johanna, Henrica, Anna og Victoria Garben Bevilling til at være deres egne Værger¹⁵⁾. Ved Hustruens Død blev trykt et Sørgedigt med Titlen: »Den Tod ihrer geliebten Schwester, Hans Heinrich Garben, Stadscapitains und deputirten Bürgers wie auch Kauff- und Handelsmannes in der Stadt Copenhagen, verstorbene Ehegattin Catharina Garben, gebohrne Hallensen, welcher den 14ten May 1759 im 46sten Jahre Ihres Alter erfolgte, beklagten in nachstehenden Zeilen J. und H. Hallensen«¹⁶⁾.

Den først nævnte af Døtrene, Anna Elisabeth, der var født 1741 og efter Moderens Død boede hos Paarørende i Flensborg, søgte i 1804 Hjælp af den Understøttelsesanstalt, der dannedes for Efterslægten af dem, der havde gjort Indskud i før nævnte Enkekasse¹⁷⁾.

¹⁾ Den civile Enkekasses Inskriptionsbog 1736—83, S. 262 (i Rigsarkivet). ²⁾ Kbhs. Borgerskabsbog. ³⁾ Kbhs. Diplom. VIII, S. 185. ⁴⁾ Kbhs. Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 73. ⁵⁾ Anf. St., S. 340. ⁶⁾ Helligaands Kirkes Vielsesbog 1702—35. ⁷⁾ Mandtal ov. Formue-, Kop-, Heste- og Karosse Skat (i Rigsarkivet). ⁸⁾ Delib. Prot. C, S. 279. ⁹⁾ Medd. om Silke-, Ulden- og Lærredskræmmerlavet, Kbh. 1887, S. 109—128. ¹⁰⁾ O. Niensens Optegn. om de 32 Mænd. ¹¹⁾ Danske Militair-Etat 1764—65. ¹²⁾ Delib. Prot. D, S. 93. ¹³⁾ Sæll. Reg. Nr. 198. ¹⁴⁾ Nikolaj Kirkes Begravelsesprot., jvfr. Personh. Tidsskr. I, S. 195 og Begravelsesbrev af 17. Juli 1767, Sæll. Reg. Nr. 389. ¹⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 84. ¹⁶⁾ Bibl. Dan. III, Sp. 1113. ¹⁷⁾ Jvfr. Ansøgn. Nr. 243 (i Rigsark.).

31. CHRISTOPHER KLOG, født o. 1705 paa Lolland, tog d. 12. April 1734 Borgerskab som Skipper i Kjøbenhavn, og d. 26. Januar 1739 som Brygger sammesteds¹⁾. Hans Bryggergaard laa 1743 i Løvstræde (Frimands Kv. Nr. 123) ud til Ulfeldts Plads, hvor han efter den store Ildebrand havde tilkøbt sig og bebygget Grunden. Samme Aar mistede han sin Hustru, Anne Jensdatter, for hvem han fik Begravelsesbevilling d. 2. November 1743. Henved fire Aar efter giftede han sig igen d. 16. August 1747 med Johanne Angelberg, født d. 29. Januar 1719, en Datter af John Torstenson Angelberg og Anna Lindberg²⁾. D. 14. Oktober 1749 valgtes han til Direktør i Schiønning Andersens Sted³⁾, men døde Aaret efter af Vattersot og

begravedes d. 20. April fra Helligaands Kirke⁴). Enken viedes d. 26. Maj 1751 til Brygger og Grosserer Michael Skibsted, født d. 7. April 1699, død d. 25. April 1775, og havde med ham nedennævnte som Direktør i Brandkassen omtalte Søn, Andreas Skibsted, Raadmand i Kjøbenhavn, født d. 2. Marts 1752. Selv døde hun d. 3. November 1772⁵).

¹) Jvfr. Borgerskabsprot., hvor hans Navn ved første Bevilling staves: Klow, ved anden: Klog. ²) Lengn. Stamt. ov. Laurids Sørensen Lindbergs Descend. ³) Delib. Prot. C, S. 279. ⁴) Ligprot. ⁵) Lengn. Stamt. ov. Fam. Skibsted. Adresse Cont. Eft. 1772. 4. November Nr. 182.

32. LARS JENSEN FINT var Brygger i Kjøbenhavn og nævnes 1743 som boende i Endeløsstræde (Snarens Kv. Nr. 121) i en Gaard, han havde købt og opført efter Branden¹). Han fik efterhaanden mange Tillidshverv. Fra 1739 til 1743 var han Fattigforstander i Helligaands Sogn, derefter fra 1744 til 1754 Værge for Helligaands Kirke, og i 1749 blev han en af Stadens 32 Mænd. Efter at Lars Fint havde været Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring i 2¹/₂ Aar, valgtes han d. 29. Marts 1751 ind i Direktionen i Wienbergs Sted²), hvor han fungerede til sin Død. I 1758 blev han Kommitteret ved Renovationskassen og Oldemand for Rodemestrene³). D. 6. Juni 1736⁴) ægtede han Ellen Nygaard, født d. 5. April 1712, en Datter af Brygger Børge Jensen Nygaard og Hustru Karen Lauridsdatter Lindberg⁵). Selv døde han d. 21. Maj 1761 og begravdes fra Knabrostræde⁶), hvor Enken Aaret efter ses at føre et ret stort Hus med Jomfru, 2 Piger, 3 Bryggerkarle foruden Svend, Knægt og Gaardskarl⁶). Hun begravdes fra Gammeltorv d. 5. November 1782⁷). Lars Fint efterlod fire voksne Sønner, hvoraf den ældste, der døde som Kancellisekretær og er kendt som juridisk Forfatter, optog Døbenavnet Christen Klarup, med Udeladelse af Efternavnet Fint. Lars Fint havde sikkert opkaldt ham efter den bekendte Legatstifter, Postkasserer Christen Klarup, som var gift med en Datter af hans Hustrus Halvsøster, og som indsatte ham til en af de fire første Direktører for de Klarupske Stiftelser⁸). Fints Hustru Ellen Nygaard var Søskendebarn til Lene Pauli, den bekendte Historiker og Rigsarkivar Jacob Langebeks Hustru, og til Johanne Angelberg, der blev gift med to af Brandforsikringens Direktører, først med Christopher Klog og siden med Michael Skibsted, samt til Ellen Pauli, Direktør Didrik Barthold Beckmans Hustru⁹).

¹) Angivelser til Formue-, Kop-, Heste- og Karosse-Skattemandtal, i Rigsarkivet. ²) Delib. Prot. C, S. 357. ³) O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴) Helligaands Kirkens Vielsesbog. ⁵) Lengnick: Stamtavle ov. Laurids Sørensen Lindbergs Efterk. ⁶) Angivelser til Ekstra-Skats Mandtal 1762 Snarens Kv. Nr. 115. ⁷) Helligaands Kirkes Ligbog, i Landsarkivet. ⁸) Hofmans Fundatser X, S. 391 f. ⁹) H. F. Rørdam: Breve fra Jacob Langebek, S. 325 jvfr. ovenfor under 3.

33. JACOB ROHDE, født d. 5. April 1712¹) i Jylland, tog Borgerskab som Vintapper i Kjøbenhavn d. 23. April 1739 og som Groshandler d. 2. December s. A.²). Det er ikke usandsynligt, at han er en Søn af den Købmand Christian Laursen Rohde, der d. 7. Oktober 1711 viedes til Marie Jacobsdatter i Hjemmet i Kjøbenhavn³), saa meget mere som han i en Gravskrift anføres med Mellemnavnet Christian (Christiansen). Jacob Rohde

var Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring fra d. 14. Oktober 1749 indtil d. 21. Marts 1751, da han valgtes til Direktør i C. Klogs Sted⁴⁾ og fungerede som saadan til sin Død. Han ægtede d. 27. Oktober 1741 *Laurentia Georgiola Ursin*, døbt d. 1. Januar 1722 i Nakskov, hvor hendes Fader *Georg Jørgen Ursin*, en bekendt Lingvist og tidligere dansk Præst i London, var Sognepræst. Hendes Moder hed *Sophie Eisenberg. J. Rohde*, som i Aarene 1743—44 havde været Rodemester i Klædebo Kvarter, optoges d. 22. Oktober 1755 blandt Stadens 32 Mænd⁵⁾. Hans Forretning og Bolig var i Klædeboderne paa Hjørnet af Kirkegaarden og Nørregade, Dyrkøb kaldet⁶⁾, og herfra førtes hans Lig d. 14. April 1760 til hans murede Begravelse i Frue Kirke⁷⁾. To Portrætter af Søren Abildgaard viser os Mand og Hustru i Samtidens rigt udstafferede Dragter; en nøgen Merkur med en stor Pengepose paa Mandens Billede antyder, at han var en velstaaende Købmand. Af Skiftet fremgaar ogsaa, at han foruden Dyrkøb ejede et Lyststed i Bagsværd og flere Skibsparter⁶⁾.

En for Tidens Smag karakteristisk Indskrift paa hans Ligkiste, forfattet »af hans meget gode Bekiendter« og indrykket i Adressekontorets Efterretninger for 1760 Nr. 30 lyder saaledes: »Her hviler den dødelige Deel af en i Livet retskaffen Mand, velædle og høfornemme *Jacob Christian Rohde*, Gros- og Viinhandler udi Kiøbenhavn samt een af Stadens 32 Mænd og Med-Directeur ved Brand-Assurance Cassen. Hans Fødsel indfaldt d. 5. April 1712. Hans Lives Fremgang var elskværdig og velsignet. Herren gav ham en forønsket Gave ved hans nu efterladte Enke, *Laurentia Georgiola Ursin*, med hvilken han helligholdt sin Bryllups-Dag den 27. Oktober 1741. Hans Ægteskab velsignedes med 10 Børn, af hvilke een Søn sørgeligst begræder ham. Hans Endeligt blev den 6. April 1760. Hans Navn skal være i helligt Minde og megen Velsignelse. Hans Rygte groer iblandt os med Ære. Han har efterladt et meget ypperligt Exempel: Paa en god Borger, en oprigtig Menneske-Ven, en ægte Patriot og en uforfalsket Christen. Han døde i sikker Troe til Forsoneren. I et sikkert Haab til Opstandelsen, og samme vil Gud unde ham ærefuld og glædelig«.

Skiftet viser, at det eneste efterladte Barn hed: *Frederik Eisenberg Rohde*. Han var født d. 7. Oktober 1748⁸⁾, og er sikkert den samme, der i 1770 opføres som Vinhandler i Klædeboderne⁹⁾. Fjorten Aar gammel optræder denne Søn som Forfatter af et Bryllupsdigt, da Moderen d. 13. April 1761 indgik nyt Ægteskab med Hans Brun Eller, født i 1734, en Søn af Inspektør paa Jægerspris Hans Wilhelm Eller. Digteren begynder med alvorlige Betragtninger over Livets Foranderlighed og Ubestandighed, men finder en Trøst i, at ej heller Sorgen er evig, hentyder derefter til Sørgeaarets Udløb ved Ordene: »vort Glædes-Huus i Dag, som nylig stod med mørke Sørgefægter« og fortsætter resigneret:

»Jeg kysser da i Dag Guds Forsyns Haand,
som faderløs mig længer ey lod blive,
som nu i Dag ved kierligt Ægte-Baand
mig for mit Tab Erstatning vilde give.«

og Stiffaderen hilses ærbødig med Ordene:

»Højtærede! som jeg ved Himlens Haand
og Moders Val[g] i Dag til Fader nyder,
Tillad! jeg ham i en ærbødig Aand
Min Kierlighed og Lydighed tilbyder.«

Men Herligheden blev ikke varig; thi Stiffaderen, Hans Brun Eller, og Rohdes Enke blev skilte og skiftede deres Formue, hvorefter Manden i Kompagni med en anden drev Vinforretning i Lille Kjøbmagergade under Firmanavnet Eller & Leed¹⁾. Georgiola Ursin døde i 1787.

¹⁾ Adr. Cont. Eft. 1760 Nr. 30. ²⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ³⁾ Frue Kirkeb. 1704—13. ⁴⁾ Delib. Prot. C, S. 357. ⁵⁾ Oluf Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁶⁾ Skifte efter Jac. Rohde, sluttet d. 3. November 1761 (Nr. 227). ⁷⁾ Frue K.s Begrav. Prot., jvfr. kgl. Begravelsesbrev af 11. April 1760. ⁸⁾ Kbhs. Skiftetekomm. Forsegl. prot. 1759—62, S. 426, jvfr. Geneal. og personall. Medd. af cand. polyt. A. Hellemann. Kbhs. 1893, S. 80. ⁹⁾ Danm. Spcil, Sorø 1770. ¹⁰⁾ Hans Bruun Eller og Haagen Pedersen Leeds Testamentskonfirmation, Sæll. Reg. 12. Nov. 1779 Nr. 710.

34. NIELS HANSEN SEYERSLØW tog 1740 d. 23. Oktober Borgerkab som Brygger i Kjøbenhavn¹⁾. Tre Aar efter boede han i Ægteskab med »sal. Peder Mathiesens Datter« i en efter Branden genopbyggt Gaard i Brolæggerstræde (Snarens Kv. Nr. 129—30)²⁾. I denne Ejendom boede netop lige før den store Ildebrand i 1728 en Brygger ved Navn Peter Matthiassøn³⁾. D. 29. Oktober 1751 valgtes N. H. Seyersløw til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Lorentzens Sted⁴⁾, i hvilken Stilling han forblev til sin Død. Der hengik et Aars Tid efter hans Død, inden hans Eftermand i Direktionen, Brygger Julbye, d. 19. Marts 1762 blev valgt⁵⁾. I 1760 boede Seyersløw i en anden Bryggergaard i Badstuestræde (Snarens Kv. Nr. 76)⁶⁾. Hans Enke, Else Cathrine, ejede i 1762 samme Gaard, hvori hun boede med tre ugifte Døtre: Karen, født 1742, Anna, født 1744, og Margrethe, født 1746, og havde tre Karle ved Bryggeriet foruden Underknægt og Gaardskarl⁷⁾. D. 23. Januar 1761 blev der udfærdiget Begravelsesbrev for afg. Brygger Niels Seyersløw⁸⁾, medens Enken først døde i Februar 1765⁹⁾. Endnu i 1787 boede hendes Svigersøn, Lauritz N. Stephansen, der var gift med Datteren Anna, tillige med hendes ugifte Datter, Karen, i Bryggergaarden i Badstuestræde¹⁰⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. 1724—49. ²⁾ Formue-, Kop-, Heste- og Karosseskat 1743. ³⁾ Kbhs. Huse og Indv. efter Branden 1728, S. 99, jvfr. S. 83. ⁴⁾ Delib. Prot. C, S. 390. ⁵⁾ Gen.-Fors. Prot., S. 23. ⁶⁾ Register til Indkvarteringsmandtal for 1760 (i Raadstueark.). ⁷⁾ Ekstraskattemandtal 1762. ⁸⁾ Sæll. Reg. Nr. 39. ⁹⁾ Magistr. Skifter., sluttet 17/12 1765, jvfr. Skifteforsegl. Prot. 1762—65, Fol. 783. ¹⁰⁾ Folketællingslister 1787.

35. FREDERIK BARFRED, en Søn af Borger og Indvaaner i Kalundborg Jens Hansen Barfred (død 1734), og dennes første Hustru, der vistnok hed Malene Mortensdatter¹⁾, fødtes sammesteds o. 1711²⁾. Ved Skiftet efter Faderen nævnes han som Vintappersvend i Frankfurt am Main. D. 19. Oktober 1739 vandt han Borgerskab i Kjøbenhavn som Groshandler og Vinhandler³⁾ og overtog samme Aar en ældre Vinforretning i Gaarden

paa Hjørnet af Raadhusstræde og Brolæggerstræde (Snarens Kv. dav. Nr. 35). D. 29. Juni 1741 ægtede han⁴⁾ Christiane Rasmussen, født d. 4. Juni 1725, en Datter af Brandforsikringens første Direktør og Præses, Kommerce-Assessor og Brygger Lauritz Rasmussen. Hun bragte ham 12000 Rd. i Medgift, og med hende havde han mindst 8 Børn, hvoraf fem i 1762 nævnes boende hjemme i Gaarden i Brolæggerstræde⁵⁾ (da Snarens Kv. Nr. 108). Fr. Barfred var Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring fra d. 14. Oktober 1749 i 2¹/₂ Aar og blev derefter d. 29. Oktober 1751 Direktør i Brandforsikringen i Bortmanns Sted og i 1752 Medlem af de 32 Mænds Forsamling. Begge Steder kom han til at spille en fremtrædende Rolle. Fra d. 1. Januar 1744 havde han af Magistraten lejet Stads-kælderen i Raadhuset imellem Ny- og Gammeltorv, og han skabte for denne hensygnende Forretning, som han beholdt i halvhundredede Aar, e. i længe ukendt Blomstringstid. Hans forøgede Velstand satte ham istand til i 1757 at købe Hovedgaarden Benzonsdal med et Tiliggende af 668 Tdr. Hartkorn, hvoraf han i 1765 oprettede et Stamhus, som han dog atter nedlagde i 1784 for i 1786 at overlade Sønnen, Jens Lauritzen Barfred⁷⁾, en Parcelgaard herfra, kaldet Barfredshøj, der endnu bærer dette Navn. Stads-kælderen beholdt han dog ikke uanfægtet; i 1761 var de 32 Mænd tilbøjelige til at afskaffe Vinkælderen, men Barfred fik Magistraten paa sin Side og vakte derved en saadan Forargelse hos hin Forsamling, at de endog udelukkede ham; han satte imidlertid haardt mod haardt, indtil de atter maatte optage ham. Efter fornyede Kontroverser⁸⁾ udtraadte han i 1766 af Forsamlingen. I Brandforsikringens egen Historie ovenfor S. 81—83, 88 ff. omhandles nærmere den energiske Mands udholdende Kampe for sine to Yndlingsideer: at Direktørerne skulde have en fast aarlig Løn og Selskabet betale Interessenterne Bonus, ligesom hans virkelig tapre Modstand imod Regeringens vilkaarlige Fordring om, at Brandkassen skulde betale denne 100 000 Rd. til at bygge ny Krudttaarne for. En trykt Piece, hvori han fremsatte sine Tanker og Forslag til Selskabets Vel, blev forbudt af Magistraten. Han havde en i hine Tider sjælden Lyst og Dristighed til at sige sine afvigende Meninger lige i Øjnene paa selv talrige og stærke Modstandere, hvilket maa vække Respekt for hans Energi, og som staar i en pudsig Modsætning til hans Navn. Han døde d. 12. Januar 1796 og hans før nævnte Hustru d. 28. Juli s. A.⁹⁾ De blev begravede i Helliggeistes Kirke. Barfreds Vinforretning var meget besøgt og vel anset, og er besunget bl. a. i en Drikkevise af P. A. Heiberg¹⁰⁾.

¹⁾ Kalundborg Skiftebog 1731—54, Fol. 114. ²⁾ Lengnick: Stam. ov. Fr. Barfreds Efterkommere. ³⁾ Kbh. Borgersk. Pot. 1724—49. ⁴⁾ Frue K. Vielse 1722—74. ⁵⁾ Formueskattemdt. 1743, Ekstraskattemdt. 1762, Folketællingslister 1787. ⁶⁾ Delib. Prot. C, S. 390. ⁷⁾ Trap: Danmark. 3. Udg., II. Bd., S. 292. ⁸⁾ »Fra Arkiv og Museum«, I. Bd., S. 533—64 og Lengnick: Stam. ov. Fr. Barfreds Efterkommere. ⁹⁾ Adr. Cont. Eft. 1796, Nr. 194, 29. Juli. ¹⁰⁾ P. A. Heibergs Viser og Vers 1884, S. 24.

36. OLUF MANDIX, der var en Søn af Jørgen Mandix, Købmand paa Søndergade i Horsens, og Hustru Edel Høyer, blev født d. 16. Decem-

ber 1709¹⁾); han tog først Borgerskab som Hørkræmmer og derefter d. 27. Januar 1740 som Brygger i Kjøbenhavn. D. 28. Oktober 1744 viedes han i Trinitatis Kirke til Eva Kirstine Købke, der døde 1750, kun 26 Aar gammel¹⁾. I 1748 blev O. Mandix valgt til Fattigforstander i Frue Sogn, men købte sig fri. Efter at have fungeret som Revisor fra d. 29. Oktober 1751 valgtes han d. 4. December 1755 til Direktør i Brandforsikringen i Garbens Sted²⁾, i hvilken Stilling han blev til sin Død. D. 15. Juni 1761 blev han optaget i de 32 Mænds Forsamling³⁾. Mandix blev viet anden Gang d. 24. April 1754 i Hjemmet til Ane Benedicte Borup⁴⁾, der i sit tidligere Ægteskab med den i 1753 afdøde Hørkræmmer Ole Huulegaard var Moder til Digteren Johannes Ewalds »Arense«. I hendes mange Børns Navn blev trykt et Bryllupsdigt med Titlen »Børnlige Relationer om det kierlige Aegteskabs Baand, som Gud har behaget at knytte imellem Brudgommen ædle og høytærede Mand Hr. Ole Mandix og Bruden Vores hiærtelskte Mama Anna Benedicta, salig Huulegaards, som udi høyfornemme Venners Nærværelse ved en christelig Copulation blev stadfæstet den 24. Aprilis Aar 1754. Frembaaret af Brudens otte Børn«. Det paa Oplysninger om kjøbenhavnske Familier saa righoldige Ekstraskattemandtalen af 1762 indeholder Navnene paa alle Beboere af det Hus, hvor Arense boede hos sin Stiffader netop i samme Aar, som Ewald tog sin theologiske Eksamen og blev forlovet med hende. Det giver et broget Billede af Arenses daglige Omgivelser: de mange sammenbragte Børn, Tyende og Logerende, alle optegnede med Mandixes egen Haand og Underskrift, som er dateret d. 18. Oktober 1762. Øverst nævner han sig selv og sin »Kæreste«, det vil sige Hustru, Anna Benedicta Mandix. Derefter optæller han først Børnene over 12 Aar, nemlig: Anna Arenza, Christiane Benedicte, Maria Anna, Otilia Maria, Thomas Christian, alle med Efternavnet Huulegaard (Hustruens Børn af første Ægteskab), dernæst Børnene under 12 Aar, nemlig: Christian Borup Huulegaard, Anna Huulegaard, Oluf Mandix, Jørgen Mandix og Edvard Mandix. Saa kommer en Liste over Tyendet; øverst staar Huslæreren, Studiosus Hans Peter Hansen. Tilleje boede en Enke efter Justitsraad Stavanger og endelig logerede i Huset Hørkræmmerens to ugifte »Compagnons«, Sr. Rasmus Riber og Sr. Jens Bay, af hvilke det blev førstnævnte, der tog Arense fra Ewald. Mandix var velstaaende nok til at tage de syv Stifbørn i Huset; thi i 1759 havde han købt sig en Herregaard i Holbæk Amt, Gislingegaard, der først blev solgt efter hans Død. Den store Børneflokk blev yderligere forøget, idet han i 1765 fik Datteren Eva Kirstine, der siden ægtede Postmester i Stubbekjøbing Niels Benzon, og blev Bedstemoder til den bekendte kjøbenhavnske Apotheker Alfred Nicolai Benzon. Oluf Mandix døde d. 1. Juni 1768⁵⁾ og hans anden Hustru var død d. 5. Marts 1766.

¹⁾ Tilføjelser til Rigsarks. Eksp. af Lengn. Stam. over Jørgen Mandixes Efterk., jvfr. Horsens Kirkebog. ²⁾ Delib. Prot. D, S. 93. ³⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd, i Raadstueark. ⁴⁾ Frue Kirkes Vielsesbog. ⁵⁾ Richter: Dødsfald i Danmark 1761—90 (Adresse Cont. Efterr. 1768, Nr. 61).

37. SVEND KØBKE, Søn af Bager i Vingaardsstræde Johan Købke og H. Marie Erichsdatter, døbt d. 20. Oktober 1714 i Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn¹⁾, tog d. 8. November 1741 Borgerskab som Urtekræmmer sammesteds. I Kopskatsmandtallet for 1743 ses det, at han ejede og beboede den samme Gaard i Vingaardsstræde (Øster Kv. dav. Nr. 137), som hans Fader før ham havde ejet. Han fik snart forskellige Tillidsposter. Saaledes var han Fattigforstander i Skt. Nikolai Sogn 1743—47, Kirkeværge 1757—59, blev 24. Jan. 1753 optaget blandt de 32 Mænd, var Oldermænd i Urtekræmmerlauget 1762—64 og Medlem af Politi- og Kommercekollegiet 1766—67²⁾. D. 19. Marts 1762 blev han Direktør i Brandforsikringen i L. Fints Sted³⁾ og afløstes d. 10. Maj 1771 af Isenkræmmer Freese⁴⁾, idet han, da Struensee i 1771 afskaffede hele den gamle Magistrat, udnævntes til første Raadmand og derfor ikke længere kunde vedblive at være Direktør⁴⁾. Som Raadmand havde han Magasinerne under sig, ganske sikkert en meget besværlig og utaknemmelig Post, da der indtraf Dyrtid, og Struensees Foranstaltninger for at skaffe fattige billigt Korn og Brød betragtedes med stor Mistro⁵⁾.

I 1771 blev Købke optaget i Skydeselskabet. Det beroer aabenbart paa en Misforstaaelse, naar han i N. P. Jensens Fortegnelse over Selskabets Medlemmer foruden Raadmand tillige kaldes Stadsfysikus.

Købke var imidlertid flyttet fra Vingaardsstræde og havde købt sig en Ejendom i Store Færgestræde (Strand Kvarter Nr. 80 efter Matr. af 1756), hvor han i 1762 boede med Hustru, Maria Dorthea Andersen, og deres fem Børn: Martinus, Maria, Anna Dorthea, Lovise og Johan. Børnenes Antal steg siden til mindst ni⁶⁾. Med sin anden Hustru, Ellen Andersen, der overlevede ham, havde han desuden tolv Børn (se nedenfor).

To Sørgeskifter meddeler Ægtefællernes Dødsdage og udtaler det Savn, de efterlod hos deres Børn, nemlig: »Sønlig Tanker, da Støvet af Raadmand Svend Købke blev hensat den 5. Juni 1787«, og: »Ved Frue Ellen Købkes Død den 23. Juni 1794, af hendes Datterbørn S. A. L., A. E. M. L. og P. A. Lorenzen«. En i førstnævnte Skrift aftrykt Ligpladeindskrift lyder saaledes: »Her giemmes Støvet af en elsket og ærværdig Fader, Raadmand Svend Købke, født den 14. Oktober 1714, i Ægteskab med hans efterlevende Hustrue, Ellen Andersen, avlede han 12 Børn, af hvilke fire ere tilbage, for under Taarer at trøste deres sørgende Moder. I hans Sundheds Dage var hand en ædel Husfader og virksom Borger og en nidkier Embedsmand. I hans Sygdom var han som en sand Christen, taalmodig under Korset og med stille Hengivenhed i Forsynets Haand hensov han den 29. Junii 1787«.

¹⁾ Daabsbog for Nik. K. ²⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd, jvfr. Medd. om Urte- og Isenkræmmer- samt Sukkerbagerlauget 1693—1807, Kbh. 1893, S. 49. ³⁾ Gen. Fors. Prot. S. 23. ⁴⁾ Anf. St., S. 46. ⁵⁾ C. Bruun: Kbh. III, S. 280, 283, 300 ff. ⁶⁾ Lengnieks Kirkebogs-uddrag for Nik. Kirke.

38. PETER (eller Peiter) NICOLAI SCHIØTT, døbt d. 31. December 1714 i Helligaands Kirke, var en Søn af Urtekræmmer paa Købmagergade

Baltzer Povelsen og Hustru Else Maria Nielsdatter¹⁾; han tog Borgerskab som Brygger i Kjøbenhavn d. 25. Juni 1746²⁾. Tre Maaneder efter, d. 21. September 1746, ægtede han Martha Sophia Daldorph, født i 1725, en Datter af Kasserer ved Asiatick Kompagni, Christian Daldorph og Cathrine Findsdatter³⁾. D. 19. Marts 1762 blev han valgt til Direktør i Brandforsikringsselskabet i afg. Vinhandler Jacob Rohdes Sted⁴⁾. D. 9. Marts 1763 optoges han i de 32 Mænds Forsamling, men afgik Aaret efter og blev d. 4. Oktober udnævnt til virkelig Kancelliraad⁵⁾. P. N. Schiøtt ejede i 1762 en Gaard i Kompagnistræde (Snarens Kv. Nr. 68), hvor han boede med Hustru og 4 Børn, fødte imellem 1747 og 1752⁶⁾. I Aarene 1757—62 var han Værge ved Helligaands Kirke⁷⁾. Han døde d. 14. Februar 1767, 52 Aar gammel, af Brystsyge og blev begravet i Helligaands Kirkes Kapel⁷⁾. I Anledning heraf blev trykt en »Klagesang over den her i Livet høyædle og velbyrdige Herr Peter Nicolai Schiøtt etc.⁸⁾, som den 20. s. M. ledsagedes til sit Hvilested«; men den er holdt i almindelige Udtryk og giver intet nyt om ham eller hans Nærmeste. Hans Hustru døde i sit 51. Aar af Apopleksi, d. 27. Oktober 1777⁹⁾, og blev ligeledes begravet i Helligaands Kirkes Kapel⁷⁾. Den ældste Datter, Cathrine Marie Schiøtt, var gift med den bekendte Raadmand og Stadskapitejn i Kjøbenhavn Claus Baadh, en anden, Martha, med Etatsraad og Amtsforvalter i Plöen, Joh. Fr. Arensburg¹⁰⁾.

¹⁾ Hellig Giestes Børne-Daabsbog, jvfr. Giessings Jubell. III, S. 273. ²⁾ Borgerskabsprot.

³⁾ Lengnick: Stamt. ov. Descend. af Chr. Daldorph. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot., S. 23. ⁵⁾ O. Nielsens Optegn. om Kbhs. 32 Md. ⁶⁾ Skatteangiv. i Anl. af Ekstra-Paabud af 1762 (i Rigsark.). ⁷⁾ Hellig. K.s Ligbog Nr. 9, jvfr. Müllers Reg. over Rangspers. i Rigsark. ⁸⁾ Orig. i det kgl. Bibl. ⁹⁾ Adr. Cont. Efterr. 1777 28. Okt. Nr. 172. ¹⁰⁾ Lengnick: Stamtavle ov. Descend. af Niels Sørensen Salling, S. 6—7.

39. JENS PEDERSEN JULBYE, født o. 1717 i Kjøbenhavn, tog d. 4. April 1753 Borgerskab sammesteds som Brygger¹⁾, blev d. 19. Marts 1762 valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Brygger Seyersløws Sted²⁾ og afløstes d. 29. November 1776 af Kaasbøll³⁾. Ved samme Tid var han Revisor ved det kgl. oktroyerede almindelige Handelskompagnis islandske og finmarkske Regnskaber⁴⁾. Han viedes d. 2. Maj 1753 til Anne Holst, Enke efter Brygger paa Nørregade Hans Henrik Schrøder, der var død Aaret i Forvejen⁵⁾. Hun var da omtrent 36 Aar gammel, og Ægteskabet syntes barnløst, ialtfald boede Julbye 1762 i sin Bryggergaard i Nørregade (da Nr. 38 i Nørre Kvarter) med sin nævnte Hustru uden andre Familie-medlemmer end sin Søster, Petronelle Julbye, og en ugift Søster af hans »Formand« (i Ægteskabet) ved Navn Anne Marie Schrøder⁶⁾. Brygger Julbye døde d. 7. Marts 1780 og begravedes 13. s. M., 63 Aar gammel⁷⁾. Hans fornævnte Hustru blev begravet d. 19. April 1782⁸⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabs-Register. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 23. ³⁾ Anf. St., S. 57. ⁴⁾ Danmarks Speil, Sorø 1768 og 1770. ⁵⁾ Frue K. Vielse 1722—74. ⁶⁾ Extraskattemandtal 1762. ⁷⁾ Frue Kirkes Ligbog, jvfr. Adr. Cont. Efterretn. 1780 Nr. 40, 10. Marts, hvor han siges at være død d. 8. s. M., 68 Aar gammel. ⁸⁾ Adr. Cont. Efterretn. 1782, Nr. 78, 19. April.

40. DIDRICH BARTHOLD BECKMAN, født d. 20. Februar 1721, var Søn af Kræmmer Didrich Barthold Beckman (født 1678, død 1751) og Anna Maria Könnemann (født 1683, død 18. Juli 1761¹⁾), der ved sin Død, ifølge et Brev fra Langebek efterlod sine Børn anselige Midler²⁾. Han tog Borgerskab som Brygger d. 23. Oktober 1749, var Overformynder 1761—65 og blev d. 9. Marts 1763 optaget blandt Stadens 32 Mænd, hvis anden Formand han blev d. 12. Oktober 1772³⁾. D. 24. Juli 1767 blev han valgt til Direktør for Brandforsikringen i Kancelliraad Schiøtts Sted⁴⁾ og d. 29. November 1776 afløstes han her af Grosserer Jens Lauritzen⁵⁾. D. 25. September 1776 var han bleven Raadmand i Kjøbenhavn. Ved sit Ægteskab med Ellen Pauli, født d. 25. December 1728, til hvem han viedes d. 19. November 1749, og som var en Datter af Bager Poul Frederik Pauli og Anna Lindberg, blev han Fader til en anset kjøbenhavnsk Borgerslægt⁶⁾. Hans ældste Søn af samme Fornavn blev Kasserer ved Søassurance-Kompagniet, hans Datter Anna ægtede Justitsraad, Sekretær ved Generalpostamtet Christian Diderik Lange, hans Datter Elisabeth blev gift med Bankdirektør R. Kirketerp, Datteren Susanne ægtede Kæmneren ved Øresunds Toldkammer, Etatsraad Jacob Henrich Schou, bekendt som Udgiver af »Schous Udtog af Forordningerne«, og den yngste Dorothea ægtede den betydelige Handelsmand O. B. Suhr⁷⁾. Beckmann døde d. 10. Juni 1790; hans nævnte Hustru d. 29. Juni 1802⁸⁾. I 1762 boede han paa Gammeltorv Nr. 7.

¹⁾ Lengnick: Stamt. ov. N. N. Beckmans Efterk. ²⁾ H. F. Rørdam: Breve fra Jacob Langebek, Kbh. 1895, S. 325. ³⁾ Oluf Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot., S. 34. ⁵⁾ Anf. St., S. 67. ⁶⁾ Lengnick: Stamt. ov. Laurids S. Lindbergs Efterk., jvfr. 1. ⁷⁾ C. Nyrop: Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn 1749—1899. Kbh. 1899, S. 75 f. ⁸⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

41. JENS WEDEGE, født i Jylland o. 1710, er muligvis identisk med den Søn af Præsten Peder Wedege i Gamstrup og Hustru, Mette Winther, ved Navn Jens Wedege, der i Støvring Herreds gejstlige Skifteprotokol i 1731 omtales som 22-aarig og farende paa Island¹⁾. Han nævnes i 1743 blandt Logerende i Københavns Ø. Kvarter Nr. 290 (i Laksegade) som ugift Købmandssvend med egen Husstand²⁾. D. 9. Oktober 1748 vandt han Borgerskab som Groshandler³⁾. D. 2. December 1765 optoges han i de 32 Mænds Forsamling⁴⁾. I 1757 var han bleven valgt til Fattigforstander i Helligaands Sogn, men betalte for at blive fri⁴⁾. D. 25. November 1768 blev han valgt til Direktør i Brandforsikringen i Ole Mandix'es Sted⁵⁾ og efter at have fungeret i over 12 Aar afløstes han d. 26. April 1781 af Klædekræmmer Thomsen⁶⁾. I 1780 optoges han i Skydeselskabet. J. Wedege ejede og beboede i 1762 og 1787 en Bryggergaard i Brolæggerstræde, davær. Snarens Kv. Nr. 110⁷⁾ og kaldes i Reglen Brygger; om han er den samme »Brygger Wedege, hvis Øl var surt som Eddike,« som et Rim melder om, eller ej, er det derimod ikke let nu at afgøre. Han viedes d. 22. Juni 1751 i Helligaands Kirke til Marie Dorthea Clausen, født o. 1731. I 1762 boede hos dem tre Sønner, Peder, Hans og Søren, fødte

henholdsvis 1755, 1759 og 1762. Den ældste døde i 1811 som Justitsraad og Assessor i Hof- og Stadsretten. Jens Wedege døde d. 24. April 1791⁸⁾ 80 Aar gammel, hans Hustru d. 14. Februar 1793⁹⁾.

¹⁾ Medd. af Landsarkivar Saxild. ²⁾ Kopskattemandtal. ³⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 37. ⁶⁾ Anf. St., S. 65. ⁷⁾ Extraskattemandtal af 1762 og Folketælling 1787. ⁸⁾ Helligaands Kirkes Ligprot. 1757—1813 og Richter: 100-Aars Dødsfald. ⁹⁾ Helligaands Kirkes Ligprot. 1757—1813.

42. HANS CHRISTIAN BECH, født o. 1721, vandt Borgerskab som Grosserer i sin Fødeby Kjøbenhavn d. 2. September 1761¹⁾; han viedes i Helligaandskirken d. 7. November 1759²⁾ til Anna Elisabeth Klog, en Datter af den ovenfor nævnte Direktør, Christopher Klog og Hustru, Anne Jensdatter. Da Hustruens Stifmoder som Enke efter Klog ægtede Brygger og Grosserer Michael Skibsted, gik Bech i Kompagni med ham og handlede under Firmanavnet Skibsted & Bech med Hamp, Hør, Vin, Stenkul og Læder³⁾. Af et Mandtal fra 1762 ses, at han ogsaa havde Svogeren, Jacob Klog, ved sin Handel. I hans Ejendom i Laksegade (Øster Kv. Nr. 314) boede han med sin Hustru og Datteren Anna, født d. 29. Juli 1760, og havde sin Moder, Anna Sophie Bech, og en Søster, Margrethe, til Huse, foruden Tyende, og som logerende en Kommandørkaptajn Rumohr. D. 8. September 1762 optoges han blandt Stadens 32 Mænd, og som saadan adjungeredes han 1768 Direktionen for den danske Skueplads. I Aarene 1766—70 var Bech Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring, og d. 2. Marts 1770 valgtes han til Direktør i Vinhandler Barfreds Sted⁴⁾, men afløstes det følgende Aar af Grosserer Christian Hansen⁵⁾, da han ved Forandringen under Struensee blev anden Raadmand. Samme Aar optoges han som Medlem i det kgl. Skydeselskab⁶⁾. Han har sikkert hørt til Byens første Handelskredse, siden han i 1768 og 1770 nævnes som Hovedparticipant for det kgl. oktr. almindelige Handelskompagni sammen med Mænd som J. P. Suhr og Agent Niels Ryberg³⁾.

Bech blev i 1768 en af det kgl. Theaters Direktører og fik her det brydsomme Hverv under stærk Modstand fra Overdirektøren, Gehejmeraad v. d. Lühe, paa Stadens 32 Mænds Vegne at forestaa dets Regnskabsvæsen⁷⁾. D. 1. Oktober 1772 blev han udnævnt til Vice-Raadmand i Kjøbenhavn⁸⁾ og d. 18. April 1781 til virkelig Justitsraad⁹⁾. Samme Aar døde han d. 26. November, 60 Aar gammel¹⁰⁾. Han og Hustru havde adskillige Børn til Daabs i Holmens Kirke i Aarene 1760—72¹¹⁾.

¹⁾ O. Nielsens Fortegn. ov. de 32 Mænd. ²⁾ Kopulationsbog for Helligaands Kirke. ³⁾ Danmarks Speil, Sorø 1768 og 1770. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. S. 42. ⁵⁾ Anf. St. S. 46. ⁶⁾ N. P. Jensens Fortegn o. dets Medlemmer. ⁷⁾ Th. Overskou: Den danske Skueplads, 1. Del. ⁸⁾ D. Kanc. 1. Dpt. Registr. Nr. 474 og Nr. 584. ⁹⁾ Sæll. Reg. Nr. 260. ¹⁰⁾ Richter: Dødsfald i Danm. 1761—90. ¹¹⁾ Lengnick's Kirkebogsuddr.

43. CHRISTIAN POUL (POULSEN) FREESE, født d. 7. Januar 1741¹⁾ i Kjøbenhavn, Søn af Isenkræmmer Tyge Poulsen²⁾, vandt d. 15. Juni 1744 Borgerskab som Isenkræmmer³⁾. D. 24. Oktober 1742 var han i Hellig-

aands Kirke' bleven viet til Maria Jacobi Lund⁴⁾, født Numsen, med hvem han havde 12 Børn¹⁾. I 1757 valgte Magistraten ham til Oldermænd for Isenkræmmerlavet, uagtet fire andre havde flere Siemmer end han, i hvilken Stilling han fungerede til 1761. I 1767 deltog han i Købet af Raadvaddams Mølle og Værker og blev en af dets første Direktører⁵⁾. Han ejede 1762 Gaarden Snarens Kv. Nr. 135 (i Nygade), hvor hans Moder endnu den Gang boede hos ham. D. 11. Juli 1760 blev han optaget i de 32 Mænds Forsamling, hvor han blev anden Formand d. 7. Oktober 1776 og første Formand d. 25. Februar 1779⁶⁾. I 1767 blev han Medlem af Politi- og Kommercekollegiet og d. 10. Maj 1771 valgtes han til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Købkes Sted⁷⁾. D. 21. Februar 1781 udnævntes han til Raadmand. Han døde d. 8. April 1785 og blev d. 15. s. M. bisat i Helligaands Kirkes Kapel⁸⁾. D. 19. December 1787 begravedes hans fornævnte Enke samme Sted. Hun var død d. 12. s. M., 67 Aar gammel⁹⁾. Af de tolv Børn overlevede kun de to Forældrene, nemlig: Sønnen Johan Christian, der blev Isenkræmmer ligesom Faderen, og Datteren Mette Susanne, gift Casse¹⁾.

¹⁾ Adr. Cont. Eft. 1785, Nr. 64, 20. Apr. ²⁾ Extraskattemandtal 1762. ³⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. 1724—49. ⁴⁾ Helligaands K. Vielse 1735—1813. ⁵⁾ Medd. om Urte-, Isenkr. og Sukkerbagerlauget, Kbh. 1893, S. 45, jvfr. 154 ff. ⁶⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot. S. 45. ⁸⁾ Kirkebogen. ⁹⁾ Adr. Cont. Eft. 1787 Nr. 225, 14. Dec.

44. CHRISTIAN HANSEN vandt Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn d. 10. Oktober 1764¹⁾ og blev d. 10. Maj 1771 valgt til Direktør i Brandforsikringen i Hans Chr. Bechs Sted²⁾. Efter at have beklædt denne Stilling i over 12 Aar, afløstes han d. 5. Februar 1784 af Jørgen Bech³⁾. Medens Borgerskabsprotokollen anfører ham som født i Holsten, nævnes han i N. P. Jensens Fortegnelse over Medlemmer af Skydeselskabet som født i [Byen] Slesvig d. 8. November 1728. Han viedes d. 14. September 1768 i Petri Kirke til Mariane Valeur, døbt d. 29. Maj 1739, en Datter af den kjøbenhavnske Borgmester, Etatsraad Johannes Valeur (født 1701, død 1771) og Hustru Charlotte Sophie Balch⁴⁾. »Danmarks Handelsspeil« for 1768 viser, at han den Gang under Firma Hansen, Vett & Compagni førte Handel med Veksler, Droguier, Specerier, asiatiske Varer, Jærn, Bly, Læder, Uld, samt Spekulations- og Kommissionshandel. Han boede dengang og endnu under Folketællingerne i 1787 og 1801 i sin Gaard paa Amagertorv, Frimands Kv. Nr. 3, med sin nævnte Hustru og under førstnævnte Aar tilligemed en fireaarig Datter, Charlotte. Han døde d. 4. Maj 1810⁵⁾ og hans Hustru d. 3. November 1820⁶⁾. Han havde en anset Position i Kjøbenhavns Handelsstand, var d. 14. Maj 1770 bleven optaget blandt Kjøbenhavns 32 Mænd, hvis første Formand han blev i 1795¹⁾. D. 23. December 1772 valgtes han til en af Grosserernes Ældste og var i Aarene 1776—90 Grosserersocietetets Formand⁷⁾, altsaa just i en af Stadens mest glimrende Handelsperioder; men han oplevede ogsaa Begyndelsen til den derpaa følgende Nedgang.

¹⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 46. ³⁾ Anf. St. S. 70. ⁴⁾ Jvfr. Lengn. Stamt. ov. Fam. Valeur (i Rigsarkivet) med L.s egne Tilføjelser. ⁵⁾ Adr. Cont. Eft. 1810 Nr. 110, 11. Maj. ⁶⁾ Adr. Cont. Eft. 1820 Nr. 262, 7. Nov. ⁷⁾ Schovelin: Den danske Handels Empire S. 195 f., 220.

45. AAGE KAASBØLL, født d. 24. September 1724 i Christianssand, tog d. 18. August 1755 Borgerskab som Vintapper i Kjøbenhavn og ægtede d. 20. Jan. 1756 Jomfru Margrethe Rosenmeier Rohde. I Dagens Anledning blev trykt baade en versificeret »Hjertelig og velment Gratulation« og en anden Vise paa hele 33 Vers, hvori kun lidet siges til særlig Oplysning om dette Brudepar, dog sigtes til Brudgommens norske Fødsel ved Spørgsmaalet:

»Hvad har Nordmænd vel at giøre
med vor' danske Jomfruer?
Kan de ey til Norge kjøre
og en Jente hente der?«

og i Svaret sigtes til Sympatiens Baand mellem Norske og Danske med Ordene:

»Dette har som en *Magne*
uden Tvivl vor Brudgoms Sind
bunden her til sin *Margrethe*
og hans Hjerter taget ind.«

Kaasbøll var i Aarene 1759—65 Rodemester i Rosenborg Kvarter, hvor han ejede en Gaard (Nr. 52 i Matr. fra 1756) i Vognmagergade²⁾. D. 1. April 1767 optoges han blandt Stadens 32 Mænd, hvis Formand han blev d. 8. Marts 1781⁴⁾. Efter at have været Revisor fra 1773 til 1776 blev han d. 29. November 1776 valgt til Direktør i Brandforsikringen i Julbyes Sted³⁾, og d. 5. Februar 1784 afløstes han af Brygger J. J. Mylius⁴⁾, da han d. 8. November 1782 var bleven udnævnt til Vice-Raadmand i Kjøbenhavn⁵⁾. Han var fremdeles Medlem af Direktionen for Frederiks Hospital, hvorfra han d. 22. December 1798 blev entlediget⁶⁾.

I 1758 var han bleven Medlem af det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab, hvis Interesser han skal have været utrættelig i at fremme; han var baade Fuglekonge, Inspektør og Dommer og skal særlig have virket til, at dets bekendte Hovedbygning opførtes i 1782¹⁾. I Aarene 1780—84 beklædte han Stillingen som Overformynder. Begge Ægtefæller naaede en høj Alder og havde flere Børn, hvoraf Sønnen Jacob Rohde Kaasbøll boede hos dem i fornævnte Ejendom under Folketællingerne i 1787 og 1801, henholdsvis som »Studiosus« og som Vinhandler, i sidstnævnte Aar som gift Mand med flere Børn⁷⁾. Hans Fornavn tyder paa Slægtskab med ovenfor nævnte Direktør Jacob Rohde, og af samme Slægt var sagtens ogsaa den i 1801 hos hans Forældre boende 77aarige forhenværende Vinhandler Bartholomæus Rohde. Kaasbøll døde d. 3. Maj 1804, 79 Aar gammel⁸⁾, hans Hustru d. 1. Januar 1802, 82 Aar gammel⁹⁾.

¹⁾ N. P. Jensen, Fortegn. ov. Medl. af Skydeselsk. ²⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 57. ⁴⁾ Anf. St., S. 70. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 865. ⁶⁾ Sæll. Tegn. Nr. 603.

¹⁾ Folketællingslister 1787 og 1801. ²⁾ Berl. Tid. 1804, Nr. 37—39, 41. ³⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

46. JENS LAURITZEN, født d. 15. Februar 1738 i Nibe¹⁾, tog d. 15. Oktober 1764 Borgerskab som Brygger i Kjøbenhavn²⁾ og d. 30. November 1767 som Grosserer sammesteds²⁾. D. 16. Oktober 1772 blev han optaget i de 32 Mænds Forsamling³⁾.

D. 28. Oktober 1764 ægtede han Mette Brock¹⁾, Enke efter Oluf Beck, en Datter af Rasmus Brock, Handelsmand i Randers, og Søster til den bekendte Legatstifter Niels Brock⁴⁾. Hun var født i 1729 og ejede den Gaard paa Nytorv (Nr. 132 i Snarens Kvarter efter Matr. af 1756)⁵⁾, hvorfra han i 1770 handlede med Hør, Hamp, Læder, Specerier, Trykpapir, Jernplader m. m.⁶⁾. Jens Lauritzen var Revisor i Brandforsikringen fra 1770 til 1775 og blev derefter d. 29. November 1776 valgt til Direktør i Raadmand Beckmanns Sted⁷⁾; selv afløstes han d. 9. Maj 1787 af Tømmerhandler Lars Larsen⁸⁾. Han indtog efterhaanden en fremskudt Stilling blandt Grossererne og valgtes d. 25. Marts 1790, et Aar der indledede en udmærket Periode for Kjøbenhavns Handelsstand, til en af Grosserersocietetets Ældste. Lauritzen var ogsaa Medlem af Skydeselskabet⁹⁾. I den 1791 oprettede Danske og Norske Species-Bank var han en af de første Repræsentanter¹⁰⁾. Endnu i 1801 boede han i sin førnævnte Gaard. Hans første Hustru var død d. 3. Januar 1787¹⁾, men han ægtede d. 5. Maj 1788 hendes Søsterdatter, Jomfru Anne Marie Hansen, født omtrent 1760, Datter af Vejermester i Randers, Johan Hansen og Frederikke Brock. Han døde barnløs d. 15. Maj 1803¹⁾), og hans sidste Hustru overlevede ham.

¹⁾ Adr. Cont. Eft. 1803 Nr. 205, 25. Maj. ²⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ³⁾ Thaarup. Journal og Haandbog for Kjøbenhavnere 1797, S. 156. ⁴⁾ Lengnick: Stamt. ov. Fam. Brock og Bredahl. Kbh. 1841. ⁵⁾ Skattemandtal 1762 og Folketællingslister 1787 og 1801. ⁶⁾ Danmarks Speil 1770. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot., S. 57. ⁸⁾ Anf. St., S. 76. ⁹⁾ N. P. Jensen, Fortegn. ov. Medl. af Skydeselsk. Kbh. 1904. ¹⁰⁾ Statskalender for 1792.

47. PETER THOMSEN nævnes i Borgerskabsprotokollen, da han faar Borgerskab som Handlende i Kjøbenhavn efter et Privilegium af 3. Maj 1780^{1a)}, som født i Jylland, men dengang han 1778 optoges som Medlem af det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab, som født i Holsten, d. 1. Marts 1724^{1b)}. Maaske ligger Sandheden midt imellem. Thi Sønderjylland benævnedes den Gang ofte: Dansk Holsten, eller blot: Holsten. Han var Silke- og Klædekræmmer og drev Forretning paa Amagertorv (dav. Strandkv. Nr. 61) under Firmanavnet Thomsen & Clüver²⁾ i Forbindelse med Wulbrandt Carl Clüver, Medejer af Huset³⁾. D. 16. Oktober 1772 blev han optaget blandt Stadens 32 Mænd⁴⁾. D. 26. April 1781 blev han valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Brygger Wedeges Sted⁵⁾ og d. 9. Maj 1787 afløst af Grosserer A. Collstrop⁶⁾. Han var Overformynder 1784—92⁴⁾ og udnævntes til Raadmand i 1788⁴⁾.

Thomsen giftede sig forholdsvis sent, og et trykt Digt bevarer Mindet om hans Bryllup d. 26. Oktober 1763 med Cathrine Marie Christensen;

det er indsendt fra »Holsten« af en ung Ven, vistnok en yngre Broder og vordende Theolog (C. P. T.),

»der vil lidt Røgelse paa Andagts Gløder slaa
for al den Kierlighed, jeg hos Hr. Brudgom saa,
og altid mindes vil, hvor lærerig og venlig
Hr. Brudgom Thomsen var, mens han har levet enlig.«

»en Tak for han viste sig en ærlig Ven at være
i flere Aar end de, jeg haver haft den Ære
udi min Faders Huus at se hans Venskabs Drift«.

I 1787 omtaler Peder Thomsen sig paa et Mandtal som 64-aarig Enke-
mand, der kun har været gift en Gang, og nævner to Sønner: Peter Thom-
sen, hans ældste Søn, der opholdt sig i et Institut i Lübeck, og Thomas,
som nu var i Huset hos Rektor Tornse i Nyborg, samt en 12-aarig Datter,
Kristine Margrethe, der var hjemme. Han skriver Dansk, dog ikke uden
Germanismer. Selv døde han d. 29. Januar 1807¹⁾.

^{1a)} Borgerskabsprot. ^{1b)} N. P. Jensen: Fortegn. ov. Medl. af det kgl. Skydeselskab.
²⁾ Danmarks Speil. ³⁾ Extraskattemandtal af 1762. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd,
derimod ikke i Kbhs. Journal S. 155. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 65. ⁶⁾ Anf. St., S. 76. ⁷⁾ Folke-
tællingslister 1787, i Rigsarkivet.

48. CHRISTIAN LUDVIG BUDTZ, døbt i Randers d. 11. Januar 1722,
Søn af Raadmand sammesteds Johan Budtz og Hustru Mette Marie Win-
ther¹⁾, tog d. 2. December 1765 Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn
og d. 5. Marts 1770 tillige Borgerskab som Brygger²⁾. D. 16. Oktober 1772
optoges han i de 32 Mænds Forsamling³⁾. I fem Aar var Budtz Revisor
i Kjøbenhavns Brandforsikring, fra d. 8. Marts 1776, og blev derefter paa
Generalforsamlingen d. 26. April 1781 valgt til Direktør i Brandforsikrin-
gen i Isenkræmmer Freeses Sted⁴⁾ og i denne Stilling fungerede han, ind-
til han d. 21. September 1787 afgik ved Døden⁵⁾. Folketællingen af samme
Aar viser ham boende ugift i sin Gaard i Magstræde (Snarens Kv. Nr. 33)
sammen med to Brodersønner, den 16-aarige Johan Andreas Budtz, der
var »ved Negocien«, og den 10-aarige Christian Ludvig Budtz, der siden
døde som Sognepræst for Ødum og Hadsbjerg Menigheder, og som var en
Søn af Birkedommer paa Frisenvold Mikkell Budtz⁶⁾.

¹⁾ Randers Kirkebog (Medd. af Landsarkivar Saxild). ²⁾ Borgerskabsprot. ³⁾ O. Nielsens
Optegnelser om de 32 Mænd. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot., S. 65. ⁵⁾ Adr. Cont. Efterr. 1787, Nr. 201,
21. September. ⁶⁾ Wiberg: D. Præstehist. III, S. 654.

49. JØRGEN BECH, født d. 15. Oktober 1731¹⁾, var en jydsk Bon-
desøn, hvis Forældre døde i hans spæde Alder, hvorefter han blev opdra-
get hos fremmede, indtil han, 12 Aar gammel, kom i Lære hos den be-
kendte Grosserer Jacob Severin i Kjøbenhavn. Efter sin Principals Død
gjorde han en Rejse til Kina. Derefter tog han i 1760 Borgerskab paa
Smaahandel og d. 11. November 1765 Borgerskab som Grosserer¹⁾.

I den gode Handelsperiode vandt han en betydelig Formue, navnlig ved Tømmerhandelen; men den største Del af denne mistede han igen ved Bombardementet i 1807, da begge hans Tømmerpladser med deres store Beholdninger blev skudt i Brand af Englænderne og gik op i Flamme. Siden lykkedes det ham dog at arbejde sig op til igen at blive en velstaaende Mand³⁾. Han nød tidligt sine Standsfællers Agtelse; han blev i 1774 handelskyndigt Medlem af Sø- og Handelsretten og optoges d. 19. Juli 1775 blandt Stadens 32 Mænd, hvis anden Formand han blev i 1807, og derefter i 1810 første Formand³⁾. Fra 1776 til 1784 var Grosserer Bech Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring. I 1778 beskikkedes han til Vandinspektør. Aaret efter blev han Revisor ved det kgl. vestindiske Handelselskab og i 1783 Revisor ved den kgl. østersøiske og guinesiske Handel¹⁾. D. 5. Februar 1784 valgtes Revisor Bech til Direktør i Brandforsikringen i Grosserer Christian Hansens Sted³⁾. Efter at have fungeret paa ottende Aar afløstes han d. 12. Maj 1791 af Grosserer Knud Christensen⁴⁾. Omtrent samtidig var han fra 1785 Revisor og derefter i 1792 Kommitteret ved Søassurancekompagniet, ligesom han ogsaa har været Revisor ved det asiatiske Kompagni og Meddirektør for de 32 Mænds Dreng- og Pigeskole. I 1805 blev han Medlem af en Kommission angaaende Oprettelsen af et Færgelav til Sverig og endelig d. 28. Januar 1810 udnævntes han til Ridder af Danebrog⁵⁾. Bech, der fra en ringe Begyndelse naaede at blive en af Handelsstandens Spidser, var først gift med Anna Elisabeth Fjeldstrup, der døde d. 6. August 1767, 38 Aar gammel⁶⁾, siden med Birthe Emerence Restorff, født o. 1754, død d. 24. Juni 1831⁷⁾. Af første Ægteskab havde han en Datter, gift med den bekendte Grosserer Jens Holbech, af andet Ægteskab Sønnen Marius Chr. Bech, der ogsaa blev en anset Grosserer og Tømmerhandler i Kjøbenhavn, og Datteren Mariane Elisabeth, født 1784, gift med Søofficeren Lorentz Lorck. Da Bechs Lig d. 11. April 1816⁸⁾ førtes ud fra hans Ejendom paa Hjørnet af Toldbodgade og Nyhavn (Skt. Annæ Ø. Kv. Nr. 87 i 1806), var Ligfølget saa stort, at Vognrækken naaede herfra til Nørreport⁹⁾. I Fortegnelsen over det kgl. Skydeselskabs Medlemmer er fejlagtig som hans Dødsdag anført d. 24. April 1812, idet han maa være bleven forvekslet med en Navnefælle, Jørgen Bech, der dengang døde, 68 Aar gammel. Ved Grosserer Bechs Død levede 2 Børn, 7 Børnebørn og 3 Børnebørns Børn.

¹⁾ Adr. Cont. Eft. 1816, Nr. 94, 22. April. ²⁾ N. Lorck: Femoghalvfjerdsindstyve Aar Kbh. 1835, S. 1. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 70. ⁴⁾ Anf. St., S. 107. ⁵⁾ Manthey: Ridderes Levnedsløb, 1809—17, S. 149. ⁶⁾ Folketællinger 1787 og 1801 samt Lengn. Kb. for Nik. Kirke. ⁷⁾ Adr. Cont Eft. 1831 Nr. 146, 25. Juni. ⁸⁾ Richter, 100 Aars Dødsfald. ⁹⁾ N. Lorck, anf. Værk, S. 2.

50. JENS JOHANSEN MYLIUS, døbt d. 15. Oktober 1738 i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, Søn af Brygger paa Nørregade Johan Jacob Mylius og Hustru Anne Christine, født Møller, nævnes ikke i Lengnicks Stamtafle over den bekendte Slægt Mylius; men da Efternavnet er sjældent, og hans Faders Fornavne gaar igen i denne Slægt, er det ikke helt usandsyn-

ligt, at han dog tilhører denne og nedstammer fra den Johan Jacob v. Mylius, der kom fra Plauen i Reuss, blev Apoteker i Slagelse og døde i 1691. J. J. Mylius blev som Faderen Brygger, tog Borgerskab d. 23. April 1759²⁾ og ejede en Gaard i Sluttergaden ved Nytorv, hvor han opføres boende i 1762 og 1787. Han var d. 14. Juni 1758 bleven gift med Dorthe Marie Sihm, efter hvis Død han d. 23. September 1778 viedes til Anna Ellene Øl-god³⁾, Enke efter Trønderen Frans Christian Olsen Rynning, der var død som Sognepræst for Karise og Alslev Menigheder i 1763, og med hvem hun havde to Børn⁴⁾. Mylius havde selv af sit første Ægteskab mindst een Søn, Johan, der i 1787 var 29 Aar gammel og Fuldmægtig hos Grosserer Suhr⁵⁾, og fik ligeledes Børn i sit andet Ægteskab⁶⁾. I Aaret 1762 blev han Fattigforstander i Frue Sogn. Fra 1773 til 1778 var han Overformynder i Kjøbenhavn, d. 9. Oktober 1776 blev han optagen blandt Stadens 32 Mænd⁶⁾ og i det kgl. Skydeselskab 1781⁷⁾. Til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring valgtes han d. 5. Februar 1784 i Kaasbøls Sted, og d. 6. Marts 1788 afløstes han, da han for andre Forretningers Skyld ønskede at fra-træde, af D. C. E. Wulff. D. 6. Januar 1790 udnævntes Mylius til Vice-Raadmand i Kjøbenhavn⁸⁾, fra hvilken Stilling han i Naade blev entledi-get d. 30. Maj 1806⁹⁾.

Mylius var imidlertid samtidig traadt ind i en militær Virksomhed, der kom til at spille en stor Rolle i hans Liv. D. 16. November 1775 var han først bleven Fændrik i Kjøbenhavns Borgerkompagnier, derefter d. 27. Oktober 1786 Kaptajn og d. 20. August 1790 endog Stadshauptmand i Kjøbenhavn med Obersts Rang⁹⁾.

Som Stadshauptmand kommanderede han Borgervæbningens Infanteri under Kjøbenhavns Belejring og Bombardement i 1807¹⁰⁾ og hørte til de høje militære og civile Øvrigheder, der d. 6. September s. A. deltog i Raadslagningen om Kjøbenhavns Kapitulation. Hans i den Anledning afgivne Erklæring, der i December s. A. forelagdes Overkrigskommissionen, er saa oplysende om denne Hovedbegivenhed i hans Liv, at den til Minde om ham skal gengives her:

»Det blev ogsaa min tunge Pligt at maatte stemme for den med den engelske Krigsmagt indgangne Kapitulation.«

»Min første og vigtigste Grund hertil var den af samtlige Generaler i Stændernes Forsamling gjorde Deklaration: at det var umuligt at kunne forsvare Staden mod at blive indtagen af Fjenden.«

»Borgerne havde fra den 11. August forrettet al af dem forlangt Garnisonstjeneste«.

»Saavel adskillige Officerer som Underofficerer og Borgere, der havde Afsked eller Fritagelsesbevis, toge paa ny Tjeneste og opfyldte ligesom de øvrige deres Pligt. Enhver stod paa sin Post under Bombardementet, medens de saa' deres Sidemænd nedskudte eller saarede og deres Boliger og Familier i Staden ødelagte, uden at denne Opofrelse kunde bidrage noget til Byens Frelse.«

»Af det borgerlige Infanteri ere 23 døde og 134 saarede i Tjenesten,

uden at en eneste har haft det i sin Magt at kunne ved et eneste Skud skade Fjenden. Den bedste Stemning har lige fra Begyndelsen besjælet denne Forsvarsindretning, og jeg tør helligen forsikre, at var der bleven givet Lejlighed, de(n) vilde have vist sig værdige deres tapre Forfædre: men alt var forgæves.«

»Denne Betragtning har tillige bestemt mig til den ubehagelige Nødvendighed at maatte tiltræde de øvrige Stænders Beslutning, og jeg gav, for at redde den øvrige Del af Staden fra den allerede uundgaaelige totale Ødelæggelse, mit Samtykke til den sluttede Kapitulation.«

»Fra den 11. August til den 22. Oktober har Borgerskabet forrettet Tjeneste saa vel til Volds som i Byen, og enhver Befaling fra Generalkommandoen og Gouvernementet er bleven udført med al den Hurtighed og Nøjagtighed, som har været mulig. Fra min Side troer jeg at have opfyldt min Pligt, og at jeg har paaseet den hos mine Undergivne, derom fremlægges hermed hoslagte Parolbefaling.«

»Dersom den højrespektive Overkrigskommission ellers maatte have nogen Anke mod mig eller befale nogen Oplysning fra mig, da ansøger jeg herved underdanigst om den Bevaagenhed at maatte erholde samme skriftlig; thi i min Alder af 70 Aar falder det mundtlige Foredrag mig vanskeligt, og det dobbelt i en Sag af denne Natur, der berører mine helligste Pligter, nemlig dem, jeg skylder (min) Konge og Fædreland«¹¹⁾.

Mylius levede endnu til d. 4. Maj 1812¹²⁾, og hans sidstnævnte Hustru døde d. 27. Oktober 1823, o. 81 Aar gammel¹³⁾.

¹⁾ Frue Kirkes Daabsprot. ²⁾ Khhs. Borgerskabsprot. ³⁾ Trin. Kb. og Frue K.s Vielsesprot. ⁴⁾ Wibergs Præstehist. II, S. 60. ⁵⁾ Folketælling 1787, jvfr. C. Nyrop: Det Suhrske Hus i Kjøbenhavn, Kbh. 1899, S. 84 f. ⁶⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁷⁾ N. P. Jensens Fortegn. ov. Medl. af det kgl. Skydeselskab. ⁸⁾ Sæll. Reg. Nr. 19. ⁹⁾ Kanc. 2. Dep. Reg. Nr. 610. ¹⁰⁾ Danske og norske Militar Etat 1790—1800, i Rigsark. ¹¹⁾ Meddelelser fra Krigsarkiverne II, S. 129. ¹²⁾ Anf. St. III, S. 203 f. ¹³⁾ Adresse Cont. Efterretn. 1812 Nr. 4, 5. Maj. ¹⁴⁾ Anf. St. 1823 Nr. 254, 29. Okt.

51. LARS LARSEN, født paa Møen d. 25. Januar 1737, tog d. 21. Marts 1770 Borgerskab som Tømmerhandler og Grosserer i Kjøbenhavn¹⁾. Han valgtes kun to Aar efter, d. 16. Oktober 1772, ind i de 32 Mænds Forsamling og var Kæmner 1773—78⁴⁾. Efter at have fungeret som Revisor i to Aar blev han d. 9. Maj 1787 valgt til Direktør i Brandforsikringen i Stedet for Lauritzen²⁾ og afløstes d. 8. Maj 1793 af Hans P. Koefoed³⁾. Han blev Direktør i Danske og Norske Species Bank ved dens Oprettelse i 1791. L. Larsen ejede i 1787 en Gaard paa Hjørnet af Toldbodgade og Nyhavn (Skt. Annæ Ø. Kv. Nr. 32), hvor han boede med sin 39-aarige Hustru Charlotte Frederikke og deres 10-aarige Datter Johanne Margrethe. Sammesteds boede han i 1801 som Enkemand og uden Familie, men med en stor Husstand paa ni Personer³⁾. Han havde en betydelig Forretning og var endog i 1797 Kjøbenhavns største Skibsreder næst efter Asiatisk Kompagni og Agent Duntzfeldt, idet der under hans Navn anføres 14 Skibe med 1431 Kommercelæster⁶⁾.

Han blev Ridder af Danebroge d. 28. Januar 1812 og døde d. 9. Oktober 1817¹⁾.

Man lagde Beslag paa hans Forretningsdygtighed ved at optage ham i adskillige vigtige Kommissioner. D. 11. August 1794 blev han saaledes Medlem af en Undersøgelseskommision i Anledning af »en Del Haandværkssvendens Sammenrottelse og Ophør med at arbejde«, der ogsaa skulde gøre Forslag til Rettelse af Mangler ved Lavsindretningerne⁸⁾, d. 27. November 1795 af en Kommission angaaende Erstatning til Grundejere i Kjøbenhavn paa Grund af Gaders og Pladsers Udvidelse samt ang. Omkostningerne ved Brandvæsenets Omdannelse⁹⁾ og d. 20. April 1796 af Kommissionen til at indrette og bestyre et Afbetalings- og Rentefond til at tilvejebringe Betalingssummerne hertil¹⁰⁾. D. 13. November 1799 blev han udnævnt til Medlem af Direktionen for Depositokassen¹¹⁾.

Han var sluttelig ogsaa fra d. 24. Maj 1803 og til sin Død Medlem af den Kommission, der blev nedsat ved kgl. Reskript af 4. Maj 1803 for dels at overveje, hvorledes det afbrændte Christiansborg Slot igen skulde opføres, dels at lede Opførelsen saavel af denne Bygning som af det ny Raad- og Domhus med tilhørende Arresthus, hvortil Planerne alt var approberede¹²⁾.

¹⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 76. ³⁾ Anf. St., S. 111. ⁴⁾ Fr. Thaarup: Journal for Kjøbenhavnere, Kbh. 1797, og O. Nielsen: Opt. om de 32 Mænd, i Raadstueark. ⁵⁾ Folketællinger 1787 og 1801. ⁶⁾ Marcus Rubin: 1807—14, S. 92. ⁷⁾ Hiort-Lorentzens Repertor. ov. Legater, 1. Bd., S. 9. ⁸⁾ Sæll. Tegn. Nr. 681. ⁹⁾ Sæll. Tegn. Nr. 1008. ¹⁰⁾ Sæll. Tegn. Nr. 367. ¹¹⁾ Sæll. Tegn. Nr. 1098. ¹²⁾ Civile Direktioner og Kommissioner samt andre overordnede Myndigheder under Enevælden. Udg. af Rigsarkivet ved G. N. Kringsbach. Kbh. 1899, S. 47.

52. ANDREAS LAUSEN COLLSTROP, født d. 19. August 1742¹⁾, Søn af Sætteskipper og Husejer i Kolstrup ved Aabenraa Laue Andersen (født 1695, død 1777), og Hustru Mette Nissen Øboe (død 1758²⁾), tog d. 7. Oktober 1778 Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn³⁾, hvor han drev en betydelig Tømmerhandel og hørte til Stadens betydeligste Handelsmænd⁴⁾. D. 24. December 1784 optoges han blandt de 32 Mænd, men afgik i 1800⁵⁾. I Aarene 1785—87 var Grosserer Collstrop Revisor og blev derefter d. 9. Maj 1787 valgt til Direktør i Brandforsikringen, i hvilken Stilling han d. 26. Juni 1794 afløstes af Sukkerraffinadør Valentin Madsen. I den 1791 oprettede Danske og Norske Speciesbank var han en af de første Repræsentanter⁶⁾.

Han ægtede Ida Marie Broch, født d. 15. August 1739, en Datter af kgl. Skibsbygmester Poul Broch (født 1702, død 1753) og Mette Andersdatter Biørn. Ida Collstrop, f. Broch, døde d. 18. April 1806 efter kun fire Dages Sengeleje, og efterlod sig tre Børn⁷⁾. Grosserer Collstrop døde selv i Kjøbenhavn d. 9. Maj 1820⁸⁾. Den Søn, Poul Andreas Collstrop, der averterede hans Begravelse, var Grosserer i Kjøbenhavn og Major i Væbningen.

¹⁾ Lengnick: Den Broch-Collstrupske Stamtavle, Kbh. 1839. ²⁾ Meddelt af Ing. Otto Wolff, ³⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ⁴⁾ Marcus Rubin: 1807—14, S. 90, 308, 342. ⁵⁾ O. Nielsen: Optegn. om de 32 Mænd. ⁶⁾ Statskalenderen for 1792. ⁷⁾ Adresse Compt. Eft. 1806 Nr. 157. ⁸⁾ Berl. Tid. 1820 Nr. 38.

53. ANDREAS SKIBSTED, født i Kjøbenhavn d. 2. Marts 1752, var en Søn af Brygger og Grosserer sammesteds Michael Skibsted (født 1699, død 1775) og Hustru Johanne Angelberg, der ovenfor er omtalt som Enke efter Direktør i Brandforsikringen Christopher Klog, som var hendes første Mand¹⁾. Andreas Skibsted tog ligesom Faderen Borgerskab som Brygger d. 1. Maj 1775²⁾ og arvede dennes anselige Bryggergaard i Trompetergangen (Frimands Kv. Nr. 121 efter Matr. af 1756), der endnu bærer en Mindetavle om hans Forældre, som opbyggede den efter Branden. Her boede i 1801 tilleje den bekendte Etatsraad Conrad Hauser, der anlagde Hauserplads, hans Hustru Karen Æreboe og hendes Søstersøn, Marineløjtnant Conrad Grove, der førte en Kanonbaad i Slaget paa Rheden d. 2. April.

Skibsted fik mange forskellige Tillidshverv; han var først Værge ved Helligaands Kirke i Aarene 1779—86, optoges derefter i de 32 Mænds Forsamling d. 6. Juli 1785⁴⁾, blev saa Vice-Raadmand i 1790⁵⁾ og var endelig Bryggerens Oldemand fra 1789 til 1805⁴⁾. I Aarene 1784—88 var Skibsted Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring og blev derefter d. 6. Marts 1788 valgt til Direktør i Grosserer C. L. Budtzes Sted⁶⁾ og afløstes d. 16. April 1790, da han var bleven Raadmand, af Kirketerp⁷⁾, for dog atter at vælges til Direktør d. 12. August 1795⁸⁾.

Andreas Skibsted giftede sig første Gang i 1778 med Maria de Fine Olivarius, født d. 10. Juni 1752. Et langt Digt paa 10 Sider og 53 Vers forherligede deres Bryllupsfest. Den i rødt og sort trykte Titel lyder: »Den rette Maade at frie paa. Fremsat i Anledning af Brudgommens velædle Hrr. Andreas Skibsted, Borger og Brøgger i den Kongl. Residence Stad København, og Brudens, dyd. og velædle Jomfrue Maria de Fine Olivarius, deres kiærlige Ægte-Forening den 22. Juli 1778. Til Trøst og Opmuntring for alle sande fornuftige Elskere, men til Overbeviisning og Veyledning for alle dem, som følge en indbildt Velanstændighed, denne kolde Lov for den, som elsker oprigtig, af Brudeparrets forbundne oprigtige Ven og ærbødige Tjener M.«

Den lange Sang begynder med Verdens Skabelse og Kvindens Dannelse af Adams Ribben og indeholder blandt meget andet en lang Prædiken om, at Forældre ikke maa vise sig for vrangvillige til at give Datteren til den, der har vundet hendes Hjerte, om han end ikke er den mest formuende eller højeste af Stand. Af dette Ægteskab kendes to Døttre¹⁾. Efter den første Hustrus Død d. 13. Marts 1781⁹⁾ ægtede Skibsted d. 31. Juli 1782 Margrethe Christine Porth, født d. 19. Oktober 1763. Om Bryllupsfesten bevares Mindet i to trykte Digte. Af dette Ægteskab efterlodes to Sønner, af hvilke Michael, død 1847, blev Etatsraad og Raadmand i Kjøbenhavn, og Peter Nicolai, død 1832, Kaptajn i Søetaten¹⁾. Raadmand Skibsted døde d. 14. Februar 1806¹⁰⁾; hans anden Hustru levede til d. 28. Maj 1846¹¹⁾.

¹⁾ Lengn. Stamt. ov. Michael Skibsteds Descendenter. ²⁾ Kbhvs. Borgerskabsprot. ³⁾ Folketællingslister 1801. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁵⁾ Sæll. Reg. 8. Jan. 1790 Nr. 17. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 84. ⁷⁾ Anf. St., S. 106. ⁸⁾ Anf. St., S. 127. ⁹⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹⁰⁾ Helliggejstes Kirkebog. Adr. Cont. Eft. 1806, Nr. 70, 21. Febr. og Nr. 73, 24. Febr. ¹¹⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

54. DAVID CHRISTIAN EMANUEL WULFF, født i Kjøbenhavn 1728¹⁾, tog Borgerskab her som Brygger d. 8. December 1777²⁾. I Folketællingslisterne fra 1787 og 1801 nævnes han som Ejer af en Gaard i Kompagnistræde, daværende Nr. 68 i Snarens Kv., og som Enkemand efter sit første Ægteskab, af hvilket han havde Datteren Elisabeth Christiane, der i 1801 var 29 Aar gammel og ugift, samt en tre Aar yngre Datter, Bolette Christine, og en 16 Aar yngre Søn, Christian Emanuel, som imidlertid ikke længer boede hos ham i 1801. Wulff blev udnævnt til Direktør i Brandforsikringen d. 6. Marts 1788 i Mylius' Sted³⁾, efter at han først havde fungeret et Aar som Revisor. Han var Bryggernes Oldemand 1788—89, Kæmner 1786—95, Overformynder 1796—1800 og blev optaget blandt de 32 Mænd d. 6. Juni 1792⁴⁾. Ved sin Død Natten mellem d. 11. og 12. April 1808 boede han endnu i nævnte Gaard i Kompagnistræde (da Nr. 71) sammen med en ugift Datter, Bolette Kirstine. Skiftet udviser, at hans Hustru, Mette Marie Petersen, var død for mange Aar siden, og at han foruden nævnte Datter efterlod to gifte Døttre, Anna Catharine, gift med Løjtnant Jørgensen, og Elisabeth Christiane, gift med Søløjtnant Thaae i Birkerød⁵⁾.

¹⁾ Folketællingslister 1787 og 1801 (i Rigsarkivet). ²⁾ Kbhls. Borgerskabsprot. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 84. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om Stadens 32 Mænd. Fr. Thaarup: Journ. for Kjøbenhavnere 1779, S. 157. ⁵⁾ Kbhls. Hof- og Stadsrets Skiftekommissions Forsegl. prot. 1808—09 Nr. 4, Pag. 37.

55. RASMUS KIRKETERP, født i Randers d. 8. September 1747, var Søn af en anset Købmand sammesteds, Hans Kirketerp (født 1711, død 1769) og Hustru, Sidsel Margrethe Brock (født 1723, død 1803)¹⁾. Han tog d. 9. Juni 1777 Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn²⁾, og nævnes i Tidsrummet 1777—81 som en af Byens største Kødeksportører³⁾. Han var Repræsentant og siden Direktør i den Danske og Norske Species-Bank og Direktør i Tontine- eller Livrente-Societetet af 29. Juli 1792. Han optoges d. 23. Juni 1788 blandt Stadens 32 Mænd⁴⁾. Rasmus Kirketerp valgtes d. 16. April 1790 til Direktør i Brandforsikringen i Skibsteds Sted⁵⁾. I denne Stilling blev han afløst af Vinhandler Lang d. 27. Maj 1795⁶⁾. Kirketerp blev meget benyttet af Staten i forskellige vigtige Kommissioner. D. 20. Juni 1794 udnævntes han saaledes til Medlem af Provianterings-Kommissionen⁷⁾ og derefter blev han d. 4. December 1799 Medlem af Kommissionen angaaende Opførelsen af et nyt Raadhus⁸⁾ og d. 13. November s. A. af Direktionen for Depositokassen⁹⁾. Siden udnævnte Kongen ham d. 12. August 1807 til Medlem af Kjøbenhavns Provianterings-Kommission¹⁰⁾ og endelig d. 30. November 1813 blev han Medlem af Komiteen, der var nedsat for at bedømme den Sikkerhed, der af Vekseldebitorerne tilbødes for Hamburger Banco¹¹⁾. Han hædredes ogsaa med Etatsraadstitlen og døde d. 27. Februar 1830, 82 Aar gammel¹²⁾. Han viedes d. 6. Maj 1778 til Elisabeth Rasmine Beckmann, født d. 19. November 1754 og død d. 11. Februar 1838¹³⁾. Foruden flere Døttre efterlod de Sønnerne Hans og Niels, der døde

som Grosserer i Kjøbenhavn, og Morten Kirketerp, der blev Kammerraad og Herre til Høgholm¹⁾.

¹⁾ Lengnicks Haandeksempl. af Stamt. ov. Familien Brock og Bredahl (i Rigsarkivet).
²⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ³⁾ C. Bruun: Kbh. III, S. 489, jvfr. Rubin: 1807—14, S. 90. ⁴⁾ Thaarup: Journal for Kjøbenhavnere, 1797, S. 156. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 106. ⁶⁾ Anf. St., S. 122.
⁷⁾ Sæll. Tegn. Nr. 549. ⁸⁾ Anf. St., Nr. 1168. ⁹⁾ Anf. St., Nr. 1098. ¹⁰⁾ D. Kancellis 2. Deptm. Registr. Nr. 1016. ¹¹⁾ Anf. St., Nr. 1771. ¹²⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹³⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald, jvfr. Note 1.

56. KNUD CHRISTENSEN, født i Jylland o. 1738, tog d. 6. Marts 1782 Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn. Han havde tidligere handlet med asiatiske Varer og var bosat paa Christianshavn, hvor han var Værge for Vor Frelzers Kirke 1779—89, og d. 23. Juni 1788 blev han valgt ind i de 32 Mænds Forsamling¹⁾. Grosserer Christensen blev d. 9. Maj 1787 valgt til Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring; efter at have fungeret i tre Aar valgtes han d. 12. Maj 1791 til Direktør i Brandforsikringen i Grosserer Jørgen Bechs Sted²⁾, hvilken Stilling han beklædte til sin Død; hans Plads i Direktionen blev d. 19. Juni 1795 besat med Hørkræmmer Thøger From³⁾. I 1791, da den Danske og Norske Speciesbank oprettedes, blev han optaget iblandt Repræsentanterne⁴⁾. Han ejede i 1787 Stedet i Brogade, Christianshavns Kv. Nr. 8, og havde med sin Hustru, Barbara Christine eller Christiane Faber, født o. 1741, en talrig Børneflokk. Hun levede efter Mandens tidlige Død i 1795 af sine Midler, og i Forretningen, som derefter blev drevet under Firmanavnet Christensens Sønner & Harboe, optoges en tidligere Handelsbetjent i Mandens Forretning, Jens Harboe, en Jyde fra Randerseggen, født o. 1757, der ægtede Husets ældste Datter, Friderica Margrethe (født 1774), og fra en ringe Begyndelse svang sig op til Rigdom og Anseelse og siden blev Formand for Stadens 32 Mænd⁵⁾. Grosserer Knud Christensen⁶⁾ begravedes d. 24. Juni 1795 fra Brogade, 57 Aar gammel, i Vor Frelzers Kirke⁷⁾.

¹⁾ O. Niensens Optegn. om de 32 Mænd. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 107. ³⁾ Anf. St., S. 123.
⁴⁾ Statskalenderen for 1792. ⁵⁾ Vor Frelzers Kirkes Ligprot. ⁶⁾ H. S. R. Prot. for Anmeldelse af Dødsfald, hvor ingen Forsegl. eller Skifteforr. af Rettens Skiftekom. finder Sted. ⁷⁾ Vor Frelzers Kirkes Ligprot. 1789—1813, S. 15.

57. HANS PETER KOEFOED, døbt d. 16. Oktober 1743, var Søn af Peder Koefoed, Forpagter af Koefoedgaard i Østermarie Sogn paa Bornholm, siden Købmand i Svaneke, og Hustru Margrethe Elisabeth Marcher. Hans Peter Koefoed tog Borgerskab i Kjøbenhavn som Skipper d. 26. Oktober 1772¹⁾. Som Skibsfører paa mange oversøiske Rejser vandt han sig en Formue, og bosatte sig paa Christianshavn, hvor han i 1783 købte Raadmand Peter Casses Bryggergaard og byggede den smukke — nu Heeringsske — Gaard i Overgade neden Vandet. D. 8. Maj 1793 valgtes han til Direktør i Grosserer og Bankdirektør Lars Larsens Sted²⁾, og han afgik efter Branden i 1795. Han ægtede d. 29. December 1786 Marie Bohn, født d. 19. Januar 1760, en Datter af Købmand og Hospitalsforstander i Rønne

Morten Bohn og Hustru Barbara Kirstine Ancher, Enke efter Købmand i Neksø Jockum Herman Ancher. Koefoed købte Godserne Aastrup og Holbæk Ladegaard og efterlod ved sin Død d. 3. Januar 1812 Enken en betydelig Formue, som hun yderligere forøgede, og hvorefter hun siden oprettede ualmindelig rige Legater. Allerede i levende Live skænkede hun (1812) 100 000 Rd. til trængende Sømænds Enker og Børn i Kjøbenhavn, og derefter 50 000 Rd. til Skoler og Arbejdshuse, hvorfor hun 1818 af Kong Frederik VI fik Titel af Etatsraadinde. Efter hendes Testamente af 1825 fordeltes yderligere 300 000 Rbdlr. i velgørende Øjemed. Hun døde d. 20. April 1838³⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 111. ³⁾ Dansk biogr. Lex. 9. Bd., S. 341 (u. Marie K.), jvfr. Bidstrup: Stamt. ov. Fam. Koefoed A, S. 173. Øst: Materialier til et dansk biogr.-lit. Lex., Sp. 1173. Personalh. Tidsskr., 3. R., 6. Bd., S. 285, 293.

58. VALENTIN MADSEN, født o. 1741 i Jylland, vandt d. 27. September 1780 Borgerskab i Kjøbenhavn som The- og Porcellænshandler¹⁾. Han havde allerede tidligere, d. 21. Juli 1775, faaet kgl. Bevilling til i Kjøbenhavn foruden ostindiske og kinesiske Varer tillige at handle med »de fra vore vestindiske Eylande kommende Varer, saasom Sukkere, saavel raffinerede som uraffinerede, Sirup og Kaffeboenner og samme til alle og enhver i store og smaa Partier udsælge«²⁾. Han var Sukkerraffinadør i Kjøbenhavn, da han i Maj 1792 blev valgt til Deliberationskommittet for Øster Kvarter og derefter d. 26. Januar 1794 til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Collstrops Sted³⁾; d. 19. Juni 1795 blev han afløst af Købmand P. Andresen⁴⁾. Folketællingen for 1801 udviser, at han dengang 61 Aar gammel ejede og beboede en Ejendom ved Stranden (da Nr. 250 i Øster Kvarter) med sin 62-aarige Hustru Maria (Jensdatter) Feldballe, to Sønner, Bernt Madsen og Henrik Ladiges Madsen, henholdsvis 28 og 23 Aar gamle, og Døtrene Anne Elisabeth og Maria, henholdsvis 26 og 25 Aar gamle⁵⁾. Den næstældste Søn er aabenbart opkaldt efter den rige Sukkerraffinadør Henrich Ladiges (død 4. Marts 1802), hos hvem Valentin Madsen som ung tjente. Valentin Madsen er rimeligvis død inden 1810, da han ikke længere findes i Kjøbenhavns Vejviser for dette Aar, medens han endnu nævnes i Vejviseren for 1809. D. 11. November 1803 havde han og Hustru faaet kgl. Bevilling til, at den længstlevende maatte sidde i uskiftet Bo⁶⁾ og d. 14. Februar 1804 til, at deres fire Døttre maatte gaa lige i Arv med Sønnen Bernt⁷⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ Siell. Reg. Nr. 427. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 115. ⁴⁾ Anf. St., S. 123. ⁵⁾ Jvfr. Folketællingen for 1787, da Ægtefællerne boede sammesteds med 6 Børn. ⁶⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 1337. ⁷⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 239.

59. BØRGE NICOLAI FOGH, Søn af Niels Fogh, født d. 5. December 1744 i Holbæk¹⁾, blev af Hørkræmmer Hans Pedersen Schæffer indskreven som Dreng for 7 Aar, fra 1759²⁾, og 16. Oktober 1767 som Svend, fra Mikkelsdag 1765³⁾ og blev 25. August 1775 optaget som Hørkræmmer

i Lavet i Kjøbenhavn⁴). D. 26. Juni 1794 valgtes han til Direktør i Brandforsikringen i D. C. E. Wulffs Sted⁵), altsaa kort før Ildebranden i 1795. Han var Fattigforstander i Trinitatis Sogn 1784—86, Oldermænd for Hørkræmmerne 1790—98 og fra 1793 indtil 1798 en af Stadens 32 Mænd⁶). Han havde en Ejendom paa Kultorvet (Klædebo Kv. Nr. 98), hvor han i 1787 boede med sin anden Hustru, Margrethe Cathrine Lind (født 1761, død 7. Marts 1844), en 16-aarig Søn, Benjamin Fogh, af første Ægteskab, siden Sognepræst i Ferslev-Vellerup⁸), og en 2-aarig Søn, Christian Nikolaj Lind Fogh, af andet Ægteskab⁹), der døde 19 Aar gammel som theologisk Student¹⁰). Børge Foghs første Hustru var en Datter af Hørkræmmer Peder Hansen Svane, Gundel Svane⁷), til hvem han viedes i Trinitatis Kirke d. 7. Januar 1772¹¹). Hun var døbt d. 2. Juni 1752 og døde 9. Juni 1783¹²).

D. 19. November 1784 havde han faaet kgl. Bevilling til at ægte sin anden Hustru, skønt de var beslægtede i 2. og 3. Led¹³), og samme Dag et Vielsesbrev, der tillod ham at vies af uvedkommende Præst¹⁴). D. 4. Marts 1791 fik Børge Fogh og Hustru Bevilling at den længstlevende maatte sidde i uskiftet Bo og siden skifte med Samfrænder¹⁵).

Selv døde Hørkræmmer Fogh d. 11. August 1798¹²).

¹) Holbæk Daabsprot.; en Ligsten angiver derimod d. 6. Dec. 1744 som hans Fødselsdag, jvfr. Personalh. Tidsskr. 4. R., 6. Bd., S. 257. ²) Hørkræmmerlavets Indskrivningsbog for Drengene 1726—67, Fol. 368. ³) Sammes Svende Indskr.bog 1724—1861, Fol. 21. ⁴) Sammes Prot. ov. indskr. Medl. 1735—1861, Fol. 37. ⁵) Gen. Fors. Prot., S. 115. ⁶) O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁷) Leng. Stamt. ov. Mads Nielsen Linds Descendenter. ⁸) Wiberg: Præsteh. I, S. 362. ⁹) Folketælling af 1787. ¹⁰) Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹¹) Trinitatis Kirkes Vielsesbog. ¹²) Ligsten, jvfr. Personalhist. Tidsskr. 4. R., 6. Bd., S. 257. ¹³) Sæll. Reg. Nr. Nr. 793. ¹⁴) Sæll. Reg. Nr. 794. ¹⁵) Sæll. Reg. Nr. 171.

60. JENS LANG (undertiden kaldet Lange), født paa Fyen o. 1737, vandt d. 13. November 1771 Borgerskab i Kjøbenhavn som Vintapper¹). Jens Lang var først Revisor i fire Aar og blev derefter d. 27. Maj 1795 valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Grosserer Rasmus Kirketerps Sted²), altsaa umiddelbart før den store Ildebrand. Han var Fattigforstander i Helligaands Sogn og en af Stadens 32 Mænd fra d. 31. Juli 1793 til sin Død³). Ved Folketællingen i 1787 opføres han som Ejer af Gaarden paa Hjørnet af Købmagergade og Løvstræde (da Nr. 85 i Frimands Kv.), 50 Aar gammel og i sit andet Ægteskab gift med Abelone (Apollone) Finchenhoff, der var 44 Aar gammel og ikke havde været gift før; medens baade Svende og Tyende opføres paa Folketællingslisten, nævnes derimod ingen Børn. Vinhandler Jens Lang døde, 60 Aar gammel, d. 6. Oktober 1797⁴). Hans nævnte Hustru, der fortsatte Mandens Handel, overlevede ham til d. 10. April 1802⁵).

¹) Kbhs. Borgerskabsprot. ²) Gen. Fors. Prot., S. 121. ³) O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴) Berl. Tid. 9. Okt. 1797 Nr. 81. ⁵) Adresseavisen Nr. 147.

61. THØGER DYSEL FROM, født d. 28. Maj 1744 i Rødding, var Søn af Sogndegn til Rødding, Løvel og Pederstrup, Bertram Jacobsen From og Hustru, Anne Cathrine Henrichsdatter. Han kom ganske ung til Kjø-

benhavn og blev sat i Hørkræmmerlære, og fik Borgerskab som Hørkræmmer d. 16. Oktober 1775¹⁾. Han etablerede sig sammen med Ole Aarestrup, men skiltes fra denne i 1778, fra hvilket Aar han førte Forretning i eget Navn og efter 1794 i den endnu bekendte Købmandsgaard paa Hjørnet af Rosenborggade og Frederiksborggade (dengang Rosenborg Kv. Nr. 84). D. 19. Juni 1795 valgtes han til Direktør i Brandforsikringen i Stedet for Grosserer Knud Christensen²⁾. I 1810 fik han sit Grossererborgerskab. Han drev en udstrakt Forretning og indtog en anset Stilling i Handelsverdenen. Der blev betroet ham forskellige Tillidshverv, saaledes havde han fra d. 9. Marts 1795 til 1811 Sæde blandt Stadens 32 Mænd, og 1798 blev han Oldermann for Hørkræmmerne, ligeledes var han i Aarene 1784—86 Fattigforstander i Trinitatis Sogn³⁾.

From viedes d. 23. Juli 1779 i Hjemmet til Karen Svane, født Schæffer⁴⁾, Enke efter hans gamle Principal, Hørkræmmer Svane. Han døde i Kjøbenhavn d. 21. Marts 1831, og hans Søn, Agent, Grosserer Jacob From, fortsatte Forretningen til sin Død d. 12. Marts 1857, hvorefter den overgik til hans Enke og derpaa til hendes Dattersøn⁵⁾.

¹⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ²⁾ Generalforsamlingsprot. S. 123. ³⁾ O. Niensens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Frue Kirkes Vielsesbog. ⁵⁾ Frue Kirkes Ligbog. ⁶⁾ Jvfr. hans Biografi af E. Meyer i Biogr. Lex. 5. Bd., S. 464. Adresse Compt. Efterr. 1831, Nr. 68 og 73.

62. PETER ANDRESEN, født o. 1755, var Købmand i Kjøbenhavn og Premierløjtnant ved det borgerlige Artilleri, da han i Ildebrandaaret 1795 d. 19. Juni valgtes til Direktør i Brandforsikringen i Valentin Madsens Sted¹⁾, men fratraadte allerede d. 12. August s. A. ved Forandringen i Direktionen efter den store Ildebrand. Han beboede og ejede i 1801 en Gaard ved Stranden (da Øster Kv. Nr. 258 og 259), hvor han i Folketællingslisterne fra samme Aar opføres som 46 Aar gammel, Grosserer og Kaptajn ved det borgerlige Artilleri, og som Enkemand efter første Ægteskab. Det sidste var dog ikke ganske korrekt, da hans første Hustru ikke var død, men fraskilt ved kongelig Bevilling af 19. December 1800²⁾. Kancelliets Forestilling i denne Sag viser, at Manden i sin Ansøgning havde anført følgende nærmere Omstændigheder: at hans Hustru, Mette Elisabeth Fleischer, med hvem han havde to Børn, »er af en saa svag Sindsforfatning, at han for sine Børns Opdragelse og sit Huses Roelighed samt i Haab om, at Landluften skulde virke til hendes Helbredelse, har for 10 Aar siden sat hende i Huset hos Degnen Petersen i Toxværd, hvor hun har nydt den bedste Pleje og Omgang; men at hendes Svaghed ej alene ikke er bleven formindsket, men at den endog er saaledes tiltagen, at hun nøje maa bevogtes, og at der intet Haab er om hendes Helbredelse«, hvilket attesteredes af Stedets Degn, Sognepræst og Distriktskirurg, hvorfor han søgte -- og fik -- Tilladelse til Ophævelse af Ægteskabet og Indgaaelse af nyt Ægteskab, imod at betale 300 Rd. aarlig til hendes Underhold. Ansøgningen støttedes af Hustruens Halvbroder, Hof- og Stadsretsassessor Ulrik Fleischer³⁾. En Maanedstid efter fik Grosserer og Kaptajn Peter Andresen og

hans Forlovede Konfirmation⁴⁾ paa en Ægtepagt, hvorved den Formue, han havde, sikredes Børnene af første Ægteskab og den fraskilte Hustru de 300 Rd., medens hans Forlovede, Karen Høst, der ikke indbragte noget i Ægteskabet, kun skulde tage Del i, hvad Boet efter Ægteskabets Fuldbyr-delse forøgedes til. De viedes derefter i Nikolaj Kirke d. 14. Februar 1801⁵⁾. Sin betydelige Købmandsforretning drev Andresen i Kompagni med Albrecht Ludvig Smith, som efter hans Død fortsatte Firmaet Andresen & Smith, der endnu i 1810 hørte til de faa anselige Handelshuse, som i Forening ydede Staten et Laan paa c. 900 000 Mark Banko⁶⁾. Andresen var d. 12. April 1793 bleven udnævnt til Premierløjtnant ved Kjøbenhavns borgerlige Artilleri, derefter blev han d. 13. April 1798 Kaptajn og endelig d. 7. Fe-bruar 1801 Sekondmajor⁷⁾. Under Hæderskampen d. 2. April 1801 havde Andresen, som Chef for 2. Komp. af det borgerlige Artilleri, med dette haft sin Post paa Batteriet Quintus. Aaret efter tilsatte han Livet i en Storm d. 5. Oktober paa Overfarten fra Langeland til Fyen. Der blev af Han-delshuset Andresen & Smith udlov et Dusør af 100 Rd. for at skaffe den druknede Lig, og d. 11. November 1802 blev det ført fra Nikolaj Kirke til Assistens Kirkegaard, ledsaget af en stor Sørgekare under en Sørgesang af Digteren Frankenau; Sangerinderne Frydendal og Dahlen og Herrerne Fry-dendal og du Puy indfandt sig uventet og forskønnede Jordefærden med deres Sang. Vaabenbrødre hædrede ham i et langt Digt som den ægte Dannemand »med Borgersind fra Oldtids svundne Dage, der stod blid ved blege Armod's Side og var den Svages Støttstav, der kunde være Glædens Mand i skyldfri Glædes Lag; men naar Pligten kaldte, virksom for den gode Sag, og som stod kækt, om Faren end trued, paa Danmarks Hæders-dag«. Den bekendte Patriot, kgl. Skuespiller H. C. Knudsen, tilføjede en »ringe Blomst paa min Ven Andresens Grav d. 11. November 1802«:

Første Gang Du letted mig min Kummer,
Da min Rejses Maal var Kunstnernavn.
Nu Du hviler sødt i Gravens Slummer,
Alle vi beklager her Dit Savn.

Aldrig skal jeg glemme, da Du rakte
Mig Din Haand som Fædrelandets Ven,
Da paa Quintus Du saa trofast sagde:
Knudsen! bliv, og lad os staa som Mænd.

Nyelig lød ved Modergrav min Klage,
Nu jeg sukker ved en Vens Forlis.
Ak! *Andresen* kommer ej tilbage,
Flyder Venskabs Taarer ham til Pris⁸⁾.

Efter knap to Aars Samliv blev hans Hustru Enke, og hendes Enke-stand havde varet i omtrent halvhundrede Aar, da hun døde d. 17. Maj 1850⁸⁾.

¹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 123. ²⁾ D. Kanc. 2. Dptm. Reg. Nr. 1941. ³⁾ D. Kanc. Forestil-linger for 2. Deptm., 1800. ⁴⁾ D. 23. Jan. 1801, 2. Dptm. Reg. Nr. 113. ⁵⁾ Lengn. Kbuddr.

⁶⁾ Marcus Rubin: 1807—14, S. 197. ⁷⁾ Danske og Norske Militair Etat 1790—1800, 3. Del og 1801—13, 5. Del (i Rigsarkivet). ⁸⁾ Berl. Tid. 1802 Nr. 82, 84 og 91, jvfr. Ligprot. for Skt. Nikolai Kirke. ⁹⁾ Adresse Compt. Efterret. 1850 Nr. 167.

63. JØRGEN FREDERIK BECH, født paa Fyn o. 1753, fik d. 9. September 1789 Borgerskab som Brygger i Kjøbenhavn¹⁾. Efter Ildebranden blev han d. 19. Juni 1795 valgt til adjungerende Direktør for Brandforsikringen for Huse og Gaarde i Kjøbenhavn. Han havde i 1790—92 været Fattigforstander i Frue Sogn og blev d. 2. Februar 1798 optaget blandt Stadens 32 Mænd²⁾. Han ejede i 1801 en Gaard i Nørregade (da Nørre Kv. Nr. 46), hvor han paa Folketællingslisten for samme Aar opføres som Brygger, 48 Aar gammel, med Hustru Catharina Maria Bech, 24 Aar gammel, og 4 Børn, hvoraf det ældste, Sønnen Friderich Christian, var 8 Aar gammel. Ved kongelig Bevilling havde disse Ægtefæller d. 20. April 1792 faaet Tilladelse til at ægte hinanden, skønt de var beslægtede i 2. og 3. Led³⁾; begge var hjemmehørende i Kjøbenhavn³⁾. De viedes i Frue Kirke d. 25. samme Maaned⁴⁾.

Jørgen Frederich Bech, der tillige var Direktør ved Assistentshuset og Søkvesthuset o. 1800—1807⁵⁾, døde d. 19. September 1807, 54 Aar gammel, af Nervefeber⁶⁾, og hans nævnte Hustru d. 12. April 1813, 38 Aar gammel af Brystsyge; begge begravedes paa Assistens Kirkegaard (Monumentlinien Nr. 38 ved Muren⁶⁾). De efterlod sig tre mindreaarige Børn, Jørgen Sophus 11, Anne Marie 18 og Cathrine Marie 14 Aar gammel. Paa Skiftet mødte af Enkens Slægtninge hendes Søskendebarn, Assessor Christian Fr. Schiøtt, og hendes Moder, Smedemester Bechs Hustru⁷⁾.

¹⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ²⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ³⁾ Sæll. Reg. Nr. 341. ⁴⁾ Lengnick's Kirkebogsuddr. ⁵⁾ Statskalender 1800—07. ⁶⁾ Helligaands K.s Ligprotokol. ⁷⁾ Skiftedok., i Landsarkivet i Kbh.

64. JOHAN DAVID VOGEL, født d. 11. December 1759 i Aabenraa, fik d. 13. August 1787 Borgerskab som Brygger i Kjøbenhavn¹⁾. Han blev d. 19. Juni 1795 efter Kjøbenhavns Brand adjungeret som Direktør i Brandforsikringen²⁾. Han var i sin Tid en meget velstaaende Mand, men hørte til de Handlende, for hvem det efter Krigen og Statsbankerotten i det 19. Aarhundredes Begyndelse med stærke Skridt gik tilbage. Dog ejede hans Bo i 1818 Gaarden (Christianshavns Kv. Nr. 43) i Strandgade, et halvt Pakhus (Nr. 154) ved Snorrebro, $\frac{1}{3}$ Fregatskib, $\frac{6}{8}$ Brig, $\frac{1}{4}$ Brig, $\frac{1}{5}$ Brig, $\frac{1}{2}$ Brig, $\frac{1}{2}$ Brig, $\frac{1}{1}$ Brig, $\frac{1}{1}$ Smakskib, men af samtlige disse Skibe var d. 15. Oktober 1818 kun tre paa Rejse, Resten oplagte³⁾. Efter et barnløst Ægteskab med Barbara Cathrine Enghaven, begr. d. 13. August 1790, 28 Aar gammel⁴⁾, viedes han d. 9. December 1790 i Hjemmet⁵⁾ til Eggardine Lovisa Beyer, født d. 30. August 1773 i Bringstrup, død d. 10. August 1816 i Kjøbenhavn⁶⁾, en Datter af Sognepræst i Bringstrup, siden Provst, Seyer Mahling Beyer og Hustru Wilhelmine Augusta Hopmann⁷⁾. Vogel døde »af Alderdom« d. 6. Februar 1829, 70 Aar gammel; af 12 Børn overlevede 6 Faderen⁸⁾. Ved sin Død var han Kornskriver i Kjøbenhavn.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 123. ³⁾ Skifte i 1818, jvfr. Rubin: Frederik VI.s Tid, S. 165. ⁴⁾ Ligprot. f. Frelsers Kirke. ⁵⁾ Vielsesbog for Frelsers Kirke. ⁶⁾ Ligprot. for Frelsers Kirke. ⁷⁾ H. Grandjean: Stamt. ov. Valentin Hermansen Beyers Efterkommere, med Tillæg. ⁸⁾ Berl. Tid. 17. Febr. 1829, Nr. 28, jvfr. Ligprot. for Frelsers Kirke.

65. HANS MATHIESEN WASSARD var født d. 11. November 1756 i Skals Sogn paa Hovedgaarden Holmgaard, som hans Fader, Hørkræmmer i Kjøbenhavn Matthias Wassard, samme Aar havde købt, og blev døbt d. 1. December s. A.¹⁾. Faderen døde paa Holmgaard, 60 Aar gammel, d. 22. Marts 1774²⁾. Moderen, Elisabeth Cathrine Aagaard, en Datter af den ovennævnte Direktør, Hørkræmmer Ole Hansen Aagaard, solgte Holmgaard i 1785³⁾, og i 1787 levede Hans Wassard i Kjøbenhavn som Bogholder hos Generalkrigskommissær, Grosserer Jacob Gregorius Graah i Vimmelskiftet (Frimands Kv. Nr. 17)⁴⁾. D. 19. Juni 1795 blev Wassard adjungeret Direktør i Brandforsikringen⁵⁾. D. 9. Juni 1796 vandt han Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn⁶⁾, hvor han i 1792—94 var Fattigforstander i Helligaands Sogn og d. 22. December 1800 blev optaget blandt Stadens 32 Mænd⁷⁾. Han ægtede først Lucie Emerentze Aagaard, født 1761, ældste Datter af hans Moders Halvbroder, Sognepræst i Glostrup, Provst Peder Andreas Aagaard og Sophie Margrethe Heerfordt⁸⁾. I 1801 boede han med Hustru og to Børn som Ejer i Graahs førnævnte Gaard i Vimmelskiftet, og den ældste Søns Navn, Jens Graah Wassard, vidner om det nære Forhold, hvori han har staaet til sin forrige Principal. Wassards første Hustru døde d. 23. Oktober 1802, 41 Aar gammel, af Vattersot⁹⁾. D. 2. Februar 1804 indgik han et nyt Ægteskab med Anna Maria Munk, født d. 2. Januar 1771, død d. 5. December 1838, Datter af Justitsraad, Borgmester i Kjøbenhavn Morten Munk og Karen Barfred, der atter var en Datter af Direktør Frederik Barfred og Datterdatter af Lauritz Rasmussen¹⁰⁾. Hans Wassard købte i 1816 Marienlyst ved Vordingborg, en Parcel af Iselingen, for 120 000 Rd., hvilken Ejendom endnu er i Slægtens Besiddelse⁴⁾. Han har vist sin Interesse for Landøkonomien bl. a. ved et Par indsendte Artikler i landøkonomiske Tidsskrifter. Han døde d. 29. Oktober 1835.

¹⁾ Skals Kirkebog (Medd. fra Landsarkivar Saxild). ²⁾ Lengn. Kbuddr. for Skals Sogn. ³⁾ Trap: Danmark, 3. Udg., 4. Bd., S. 682. ⁴⁾ Folketællingslister 1787, Frim. Kv. Nr. 17. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 123. ⁶⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ⁷⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁸⁾ Erslevs Forf. Lex. 3. Bd., S. 463. ⁹⁾ Ligprot. for Helligaands Kirke. ¹⁰⁾ Lengn. Stamt. ov. Brygger Hans Munks Descend. ¹¹⁾ Trap: Danmark, 3. Udg. 2. Bd., S. 951.

66. CASPAR FRIDERICH FIEDLER, født i Sachsen 1744¹⁾, blev d. 17. Maj 1773 indskrevet som Urtekræmmer i Kjøbenhavn²⁾. D. 10. Juni 1793 forandrede han sit Borgerskab og blev indtegnet som Glashandler. Efter Branden i 1795 valgtes han d. 19. Juni til adjungeret Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring³⁾. Han var to Gange gift. Ved Folketællingen af 1787 opføres han boende sammen med sin første Hustru, en Datter af Chr. Jacob Preisler, Catharina Sophia Preisler, døbt d. 31. Marts 1756⁴⁾, død d. 23. Juni 1788⁵⁾, til hvem han viedes d. 14. Maj 1773⁶⁾, og tre Børn,

paa 11, 10 og 1 Aar, hvoraf den ældste var Sønnen Christian Friedrich. Ved Folketællingen i 1801 boede han i Købmagergade (Nr. 103 i Frimands Kv.) med sin anden Hustru, Abel Christine Hammond, 40 Aar gammel, og deres fem Børn fra 11—1 Aar gamle⁷⁾. Iøvrigt havde han af første Ægteskab haft flere Børn, der døde smaa⁸⁾. Til sin anden Hustru var han bleven viet d. 10. December 1788⁹⁾ efter kgl. Vielsesbrev af 28. November s. A.¹⁰⁾. Hun var født d. 19. Februar 1760, Datter af Kommerceraad William Hammond og hans Hustru, Bispedatteren Elisabeth (Louise) Charlotte Hagerup¹¹⁾. Fiedlers anden Hustru døde som Enke i Kjøbenhavn d. 13. Marts 1846⁵⁾; han selv døde sammesteds i December 1811. En Søn af dem var Grosserer William E. Fiedler¹²⁾.

¹⁾ Erslev: Forf. Lex., Suppl. 2. Bd., S. 570. ²⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 123. ⁴⁾ Petri Kirkes Daabsbog. ⁵⁾ Richter: Dødsfald i Danmark 1761—90. ⁶⁾ Petri Kirkes Kopulationsbog. ⁷⁾ Folketællingslister 1787 og 1801 (Frim. Kv. Nr. 103). ⁸⁾ Leng. Kbuddr. for Petri Kirke. ⁹⁾ Nikolaj Kirkes Kopulationsbog, hvor hun nævnes: Abel Cathrine for Abel Christine. ¹⁰⁾ Sæll. Reg. Nr. 923. ¹¹⁾ Jvfr. Stamt. i Giessings Jubellærere III, 1, S. 113. ¹²⁾ Jvfr. Skifteforsegl. Prot. 1846—47, S. 17.

67. JOHAN NICOLAI TETENS, født i Tønning d. 5. November 1738, var Søn af Gæstgiver Jacob Tetens og Hustru Martha, født Clausen. Efter at have studeret i Rostock og i Kjøbenhavn blev han i 1759 Magister i Rostock, og Aaret efter rejste han til Bützow i Meklenborg, ved hvis Akademi han holdt Forelæsninger, og hvor han i 1763 udnævntes til Professor i Fysik og Filosofi og i Aarene 1765—70 var Direktør for det derværende Pædagogium. Hans alsidige Dygtighed vakte Opmærksomhed i hans Fædreland, og i 1776 udnævntes han til Professor i Filosofi ved Universitetet i Kiel, hvor han ogsaa snart overtog Lærerpladsen i Matematik. I 1789 kaldtes han til Kjøbenhavn, hvor han samme Aar blev udnævnt til Assessor i Finanskollegiet og Medlem af Finanskassedirektionen samt af Direktionen for den almindelige Enkekasse og Aaret efter til Deputeret i Finanskollegiet og Medlem af den ekstraordinære Finanskommision, medens han samtidig benyttedes i forskellige praktiske Anliggender. Saaledes berejste han Marskegnene i Hertugdømmerne og fik ved sin teoretiske Indsigt og praktiske Dygtighed Digevæsenet bragt paa en langt fuldkommere Fod end tidligere. Paa hans Forslag oprettedes i 1795 »Den almindelige Forsørgelsesanstalt«, der betegner et betydeligt Fremskridt paa Forsikringsvæsenets Omraade, men desuagtet kun var i Virksomhed til 1813 og i 1816 overgik til Statsgældsdirektionen. I 1797 foretog Tetens en indgaaende Undersøgelse af »Den almindelige Enkekasses« Status, støttet paa den af ham udgivne forbedrede Teori for Livrenter og Overlevelserefter, der nød stor Anseelse hos Samtidens Matematikere. Han blev ogsaa Medlem af Direktionen for den slesvig-holstenske Species Bank og af Administrationen for det synkende Fond.

Tetens fremragende Evner skulde paa forskellig Maade komme Kjøbenhavns Brandforsikring tilgode paa et af de mest kritiske Punkter i dens

Tilværelse. Ikke blot udsatte han efter Ildebranden i 1795 en Pris af 500 Rd. for den bedste Besvarelse af Spørgsmaalet: »Hvorledes indrettes det fuldkomneste Brandvæsen for en større By«, idet han fik den matematiske Klasse af Videnskabernes Selskab til at overtage Bedømmelsen af de indkomne Afhandlinger; men endnu større Indflydelse fik han, da han d. 18. Juli 1795 tilligemed Kapt. Lange og Bogholder Holm beordredes til at indtræde i Brandforsikringens Direktion som kongelig Direktør med Lønning paa Finansreglementet for at effektuere den Dagen i Forvejen udstedte Anordning om Brandforsikringen, idet han bag sig havde sin store Indflydelse i Kollegierne. Brandforsikringens Virksomhed i disse bevægede Aar er ovenfor nærmere omtalt. I Direktionen forblev han til sin Død.

Om Tetens, der var en af de betydeligste Repræsentanter i Danmark for Oplysningstidens Ideer og en Mand med et humant Blik paa Livet, bør endnu fremhæves, at han som Videnskabsmand udmærkede sig baade som Matematiker, Fysiker, Filosof og Statsøkonom. Han efterlod Skrifter fra vidt forskellige Omraader, spredte i Datidens mest ansete Tidsskrifter. Ved Siden af Afhandlinger om Beviserne for Guds Tilværelse, om den spekulative Filosofi, om Sprogenes og Skriftens Oprindelse, om Aarsagerne til Menneskenes forskellige Tænkemaade, om hvorfor der i Metafysikken er saa faa fastslaaede Sandheder, finder man Undersøgelser om Koppeindpodning, om magnetiske Kure, om Himlens blaa Farve, om Kohæsiionskraften, om Maalet for den levende Kraft, om Friktion paa Skraaplanet, om Steders Sundhed, om Vindens Beskaffenhed, om Træk, om Sikring mod Uvejr, om Maanens Indflydelse paa Vejret, om Digerne i Marsklandene, om Ophævelse af Livegenskab, om Kurver med Maksimums- og Minimumspunkter, om den danske Pengekurs og Møntforandringen i Hertugdømmerne, om den rigtigste Anvendelse af synkende Fonds, om Stemmeafgivning, om Brandvæsen, om krigsførende og neutrale Magters Ret paa Søen o. s. v. Tetens skrev baade paa tysk og dansk. Hans matematiske Hovedarbejde var: *Anleitung zur Berechnung der Leibrenten u. Anwartschaften, die vom Leben od. Tode einer od. mehrerer Personen abhängen*, Leipz. 1785—86. Hans filosofiske Hovedværk: »*Philosophische Versuche über die menschliche Natur u. ihre Entwicklung*«, Leipz. 1777, roses af Professor K. Kroman som et usædvanlig klart og skarpsindigt Arbejde, der viser Tetens som en Forløber for Kant, og det fortælles, at Kant bestandig havde det liggende opslaaet for sig paa sit Skrivebord. Paa mange Punkter betegner dette Værk et Brud med gamle Læresætninger og viser Tilløb til Opfattelser, der med fuld Klarhed først er gjort gældende indenfor den moderne Psykologi.

Tetens var Medlem af det danske Videnskabernes Selskab og blev Formand for dets matematiske og filosofiske Klasser; han udnævntes 1791 til Etatsraad, 1802 til Konferensraad og døde i Kjøbenhavn d. 15. August 1807. Professor Bugge, der holdt Mindetalen over ham i nævnte Selskab, priste ham ikke blot som en betydelig Videnskabsmand og en dygtig Statsembedsmand, men fremhævede tillige hans milde og elskværdige Karakter.

Tetens var gift med Marie Margrethe Buchauer, der døde i Kjøbenhavn d. 29. April 1818; deres Ægteskab var barnløst.

Prof. K. Kromans Biogr. i Brickas Dansk biogr. Lex. med de der citerede Kilder samt Livsforsikrings-Anstaltens Festskrift 1842—1892. Kbhvn. 1892, S. 52, 55, 60 o. fl. St.

68. FRANTZ PHILIP NICOLAI LANGE, født d. 31. Marts 1757 i Kjøbenhavn¹⁾, formentlig Søn af en bekendt Murmester Philip de Lange²⁾, vandt d. 8. April 1785 Borgerskab i Kjøbenhavn som Murmester³⁾. Da Kjøbenhavns borgerlige Artillerikorps oprettedes i 1789, blev han samme Aar d. 30. November udnævnt til Kaptajn ved dets 1. Kompagni⁴⁾, som gjorde Tjeneste paa Batteriet Quintus i Slaget d. 2. April 1801, og siden til Major. D. 18. Juli 1795 fik han kongelig Udnævnelse som bygningskyndigt Medlem af Direktionen for Brandkassen⁵⁾. Samme Aar d. 27. November blev han Regeringens Tilsynsmand ved Vurderinger. Lange udnævntes d. 21. Juli 1797 til Vice-Raadmand i Kjøbenhavn⁶⁾ og bøde i 1801 i sin Ejendom i Stormgade (Vester Kv. Nr. 280), 43 Aar gammel, med sin 39-aarige Hustru, Kirstine Pihl — for hvem Manden d. 25. Februar 1784⁶⁾ havde erhvervet Bevilling til, at hun maatte gaa lige i Arv med hendes Broder efter deres Fader, afg. Skibskaptajn Christian Pihl eller Piil⁷⁾ — samt Døtrene Ane Kirstine 15, Sophia Theresia 14, og Clara Cathrine 13 Aar gamle. Philip Lange døde efter en langvarig Gigtsygdom d. 28. Marts 1805 og begravedes d. 5. April fra Frue Kirke⁸⁾. Han efterfulgtes som Direktør af Boye Junge. Hans Enke overlevede ham i mange Aar og døde d. 18. Marts 1837.

¹⁾ E. N. Ritzau: St. Joh. Loge Zorobabel og Frederik til det kronede Haab, S. 7. ²⁾ C. Nyrop: Niels Lunde Reiersen, S. 111 og 114. ³⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ⁴⁾ Danske og norske militære Etat 1780—89, 1790—1800, 3. Del, og 1801—13, 3. Del. ⁵⁾ Sæll. Teg. Nr. 619. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 774. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 120. ⁸⁾ Adresse Compt. Efterr. 28. Marts 1805 Nr. 112, jvfr. Vor Frue Kirkes Assistens Kirkegaards Ligprot. 1794—1813.

69. OLE PEDERSEN HOLM, født i Kjøbenhavn d. 27. Juli 1751¹⁾ var en Søn af Styrmand i det asiatiske Kompagnis Tjeneste Peder Olsen Holm, der døde Aaret efter Sønnens Fødsel²⁾. Ole Holm var i 14 Aar Skriver og fra d. 18. December 1780 Fuldmægtig i det da under General Land-Økonomi- og Kommercekollegiet ressorterende Danske og Norske Brandforsikringskontor. D. 8. Marts 1786 blev han forfremmet til Chef eller Bogholder og Revisor sammesteds³⁾. D. 10. Maj 1797 blev han udnævnt til Kommittet i Økonomi- og Kommercekollegiet og samme Dag Brandvæsensdirektør⁴⁾.

Brandforsikring af Bygninger var oprindeligt kun *obligatorisk* for Købstadsbygninger; men fra d. 1. Juli 1792 udstrakte Statens Forsorg for Brandforsikring sig tillige til Landejendomme. Det Danske og Norske Brandforsikringskontor, som Holm var Chef for, blev da delt, og han beholdt derefter ifølge kgl. Resol. af 17. April 1809 kun Bestyrelsen af Brandforsikrings-sager vedrørende Landejendomme i Danmark⁵⁾. Da saa Brandforsikringskontoret for Landejendomme i Danmark d. 9. Februar 1816 hen-

lagdes under Danske Kancelli, blev Ole Holm Deputeret under dette Kollegium og ledede fremdeles Kontoret til 1820, da det blev forenet med Købstædernes Brandforsikringskontor³⁾. Ved sin Afsked som Deputeret d. 6. Oktober 1826 hædredes han ved Udnævnelsen til Konferensraad³⁾. D. 18. Juli 1795, efter den store Ildebrand, fik han kgl. Ordre til indtil videre at indtræde i Direktionen for Brandkassen for Kjøbenhavns Huse og Gaarde som kongelig Direktør⁴⁾, hvilken Stilling han beklædte i over 30 Aar, indtil han d. 26. Marts 1828 blev entlediget paa Grund af Alder og Svagelighed med Pension, og han døde i Kjøbenhavn d. 21. April 1828 i sit 77de Aar⁶⁾.

Ole Holm fik d. 9. November 1787 kgl. Bevilling⁷⁾ til at vies i Hjemmet og af hvilken Præst, han begærede, til Anna Cathrine Dytskov, født i Kjøbenhavn 1761, død sammesteds d. 25. Januar 1835, og ved hende blev han Stamfader til en anset kjøbenhavnsk Slægt. En Søn, Peder Christian Holm, faldt paa Volden under Bombardementet i 1807, en anden Søn, Lars Jess Holm (født 1791, død 1851), blev ligesom Faderen Deputeret i Danske Kancelli og Konferensraad, en tredje Søn, Administrator for Kreditkassen af Husejere i Kjøbenhavn Carl Jacob Holm (født 1790, død 1871), er Fader til den bekendte Arkitekt, Professor Hans Jørgen Holm²⁾.

¹⁾ E. N. Ritzau: St. Joh. Logen Zorobabel og Frederik til det kronede Haab. Medlemsfortegn. ²⁾ Hauch-Fausbøll: Slægthaandbogen, S. 401, jvfr. Dansk biogr. Lex. 7. Bd., S. 581. ³⁾ Den danske civile Centraladministrations Embedsetat 1660—1848, udg. af Rigsarkivet ved G. N. Kringelbach. ⁴⁾ Sæll. Tegn. Nr. 619. ⁵⁾ Sæll. Tegn. Nr. 492. ⁶⁾ Avert. i Adresse Comp. Efterret. 1828 Nr. 95. ⁷⁾ Sæll. Reg. Nr. 916.

70. NIELS HOFTVED var født d. 2. Juli 1762 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Bendt Hoftved, som døde d. 28. Oktober 1784, 60 Aar gammel, var Brygger og en af Stadens 32 Mænd. Hans Moder, Øllegaard, var født Hvass. Efter at Niels Hoftved var bleven privat dimitteret til Universitetet i 1779 tog han i 1780 filosofisk, i 1783 filologisk Eksamen, derefter i 1785 juridisk Embedseksamen, alle med Laud¹⁾. Samme Aar d. 16. December 1785²⁾, blev han udnævnt til Kancellisekretær, i 1787 til Prokurator ved Hof- og Stadsretten og i 1790 til Advokat ved Højesteret. D. 12. August 1795 valgtes han til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring³⁾, hvilken Stilling han maatte opgive, da han d. 23. November 1799 blev udnævnt til Landsdommer paa St. Croix. Hans Efterfølger i Brandforsikringens Direktion blev Kaptajn Hvidberg⁴⁾. Som Landsdommer blev Hoftved imidlertid entlediget d. 4. November 1803, da dette Embede gik ind. Efter Hjemkomsten til Kjøbenhavn begyndte Hoftved, skønt han i næsten 20 Aar havde beklædt ansete juridiske Embeder, i Stedet for at søge et nyt Embede i samme Fag, forfra paa et ganske nyt Studium, nemlig Medicinen. Han var Kandidat paa Frederiks Hospital 1808—10, Amanuensis hos sin jævnaldrende Duskammerat, Professor Mynster, i 1809 og tog i 1810 kirurgisk Eksamen, henimod 50 Aar gammel, og blev samme Aar Distriktslæge i Kjøbenhavn. Mod Aarets Slutning tog han til Randers som praktiserende

Læge og derefter i 1814 i samme Egenskab til Aalborg. I Sommeren 1815 holdt den foretagsomme Mand her offentlige anatomiske Forelæsninger uden Betaling og redigerede de udenlandske Efterretninger i den af Albert Borch udgivne Aalborg Stifts Adresse-Avis, men hans rastløse Liv afsluttedes her snart efter ved Døden d. 30. November 1815. Foruden nogle Lejlighedsdigte har han i »Minerva« udgivet nogle smaa juridiske Afhandlinger. D. 26. Oktober 1792 viedes han i Trinitatis Kirke til Elisabeth Wosemose¹⁾, født d. 8. Februar 1775, død d. 22. April 1842, en Datter af Prokurator Christian Wosemose, Raadmand i Kjøbenhavn, og Hustru Marie Sophie, født Bruun. De efterlod sig tre Børn, en Datter og to Sønner, hvoraf den ene blev Farmaceut, den anden Læge.

¹⁾ Erslev: Alm. Forf. Lex. med Suppl., jvfr. O. Richter: Jurid. og statsvidensk. Stat, Kr. Carøe: Den danske Lægestand 1786—1838 og Taubers Notitser om Emb. og Bestillingsmænd i Aalborg ved A. H. Nielsen, S. 285 f. ²⁾ Sæll. Reg. Nr. 996. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 127. ⁴⁾ Anf. St., S. 138.

71. JENS NIELSEN KORNBECK, født o. 1763 paa Als, erhvervede d. 1. Februar 1775 i Kjøbenhavn Borgerskab som Skipper¹⁾. Han havde været Skibsfører og anføres som Ekvipagemester²⁾, da han d. 12. August 1795 valgtes til Direktør i Brandforsikringen³⁾, hvor hans Virksomhed ikke blev langvarig, da han Aaret efter døde og d. 13. Juli 1796 efterfulgtes af Højesteretsadvokat Rasmus Lange⁴⁾. Under Folketællingen i 1787 boede Kofardikaptajn Jens Nielsen Kornbeck, 38 Aar gammel, ved Nye Kanal (Skt. Annæ Ø. Kv. Nr. 27), med sin 27-aarige Hustru, Lovise Hagensdatter, begge i deres første Ægteskab, og to Døttre, Catharina og Dorothea. D. 21. April 1796 anmeldte hans nævnte Hustru for Skifteretten i Kjøbenhavn, at hendes Mand samme Dag var afgaaet ved Døden, og at hun i Kancelliet havde indgivet Ansøgning om at sidde i uskiftet Bo⁵⁾. Samme Dag averterede hun, at hendes uforglemmelige Mand var bortkaldt efter 8 Dages Sygdom fra hende og seks umyndige Børn⁶⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ Jvfr. Statsfortegn. 1796. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 127. ⁴⁾ Anf. St., S. 128. ⁵⁾ H. S. R. Skiftekomm. Prot. for anm. Dødsfald, hvor ingen Forsegl. el. Forretning af samme foretages 1792—97. ⁶⁾ Adr. Cont. Efterr. 1796 21. April, Nr. 97.

72. RASMUS LANGE, født d. 20. Marts 1752 i Frederikssund¹⁾, Søn af Købmand og Farver i Frederikssund, Ejer af Sandviggaard, Hans Rasmussen Lange (født 1727) og dennes første Hustru Maren Cappel (født 1729, død 1762)²⁾, dimitteredes 1769 fra Roskilde Skole til Universitetet, blev juridisk Kandidat i 1773³⁾, udnævntes d. 3. Januar 1777 til Prokurator ved Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn⁴⁾ og d. 25. Juli 1781 til Højesteretsadvokat⁵⁾. D. 13. Juli 1796 valgtes han til Direktør i Brandforsikringen, hvor han var Deliberationskommitteret, i Stedet for Kornbeck⁶⁾, og d. 8. September 1802 afløstes han i denne Stilling af Højesteretsadvokat Frederik Horn⁷⁾, hvem han imidlertid atter selv afløste d. 8. Oktober 1818⁸⁾, hvorefter han fungerede som Direktør indtil d. 11. November 1824. Højesteretsadvokat Lange nævnes i 1804 tillige som Pakhusforvalter ved den vest-

diske Handel og som Ejer af Nr. 244—45 i Klædebo Kv. (i Nørregade)⁹⁾. Han blev i 1806 Raadmand i Kjøbenhavn og siden Justitsraad og i 1819 Etatsraad. I 1779 ægtede han Frederikke Christiane Hellesen, med hvem han havde levet i Ægteskab i over 50 Aar, da han d. 8. April 1829 afgik ved Døden i Kjøbenhavn¹⁰⁾. Hustruen døde d. 3. Juli 1845¹¹⁾. Ægtefællerne efterlod sig ikke Børn²⁾.

¹⁾ E. N. Ritzau: St. Joh. Logen Zorobabel og Frederik til det kronede Haab. ²⁾ Lengn. Stamt. ov. Fam. Lange (III). ³⁾ Richter: Jurid. og statsvidensk. Stat, Kbh. 1881. ⁴⁾ Sæll. Reg. Nr. 17. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 509. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 128. ⁷⁾ Anf. St., S. 149. ⁸⁾ Anf. St., S. 223. ⁹⁾ Kbhs. Vejviser. ¹⁰⁾ Berl. Tid. 1826, Nr. 60. ¹¹⁾ Anf. St., 1845, Nr. 159.

73. ANDREAS JENSEN HVIDBERG, døbt d. 11. Oktober 1740 paa Christianshavn, Søn af Brændevinsbrænder Jens Andersen^{1a)}, tog d. 23. Juli 1770 Borgerskab som Brygger i Kjøbenhavn^{1b)}, var Rodemester i Nørre Kvarter 1779—86, Kæmner 1791—99 og Overformynder 1800—04. D. 31. Juli 1793 blev han valgt ind i de 32 Mænds Forsamling²⁾, d. 19. Marts 1800 traadte han ind i Direktionen for Brandforsikringen i Landsdommer Hoftveds Sted³⁾ og efterfulgtes d. 9. Oktober 1811 af Urtekræmmer Just Michael Aagaard⁴⁾. Hans første Hustru er muligvis den Johanne Margrethe Hvidberg, født Poulsen, som døde d. 30. Marts 1784, 48 Aar gammel⁵⁾. Hvidberg boede i 1787 og 1801 i sin Gaard paa Nørregade (Nørre Kv. Nr. 44). I 1801 var han 61 Aar gammel, og hans Hustru, Edele Kirstine Høybye, 48 Aar, begge i andet Ægteskab. I 1787 boede hos dem Mandens syvaarige Datter af første Ægteskab, Bolette Kirstine Hvidberg⁶⁾. Andreas Hvidberg havde i mange Aar gjort Tjeneste i Kjøbenhavns Borgerkompagnier, hvor han d. 27. Februar 1789 blev Premierløjtnant, d. 14. Maj 1790 Kaptajn, og hvorfra han blev dimitteret d. 14. August 1795⁷⁾. Han døde 71 Aar gammel d. 22. Maj 1811⁸⁾; hans Hustru hensad i uskiftet Bo i Henhold til et imellem Ægtefolkene oprettet Testamente af 23. Juli 1808, konfirmeret d. 16. April 1811⁹⁾. Hun døde som Enke d. 13. Februar 1823¹⁰⁾.

^{1a)} Vor Frelsers Kkb. ^{1b)} Kbhs. Borgerskabsprot. ²⁾ O. Nielsens Optegn. ov. de 32 Mænd. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 138. ⁴⁾ Anf. St., S. 179. ⁵⁾ Richter: Dødsfald 1761—90. ⁶⁾ Folketællinger 1787 og 1801, i Rigsark. ⁷⁾ Den danske og norske Militær-Etat 1790—1800, 3. Del. ⁸⁾ Vor Frue K.s Ligh. ⁹⁾ H. S. R. Skiftekom. Hvidbog 1809—11, S. 332. ¹⁰⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

74. FREDERIK HORN, der siden 1812 kaldte sig efter sin Hustru WINKEL-HORN, er født d. 12. November 1756 i Kjøbenhavn, hvor baade hans Fader, Digteren og Juristen, Konferensraad og Justitiarius i Hof- og Stadsretten Frederik Horn, og Morfaderen, Erich Torm, havde været Borgmestere og Politimestere. Moderen hed Mette Sophie Torm. Selv fulgte han ogsaa den juridiske Vej, blev privat indskrevet ved Kjøbenhavns Universitet i 1773, tog juridisk Embedseksamen i 1779 og blev samme Aar udnævnt til kgl. Fuldmægtig hos Hof- og Stadsrettens Justitiarius, i 1785 Justitssekretær og i 1790 tillige surnummerær Assessor i samme Ret. Assessor Horn blev d. 19. Marts 1800 valgt til Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring og fungerede i 2¹/₂ Aar. Fra 1801—02 var han Deliberationskommittet for

Rosenborg Kvarter. I 1802 blev han Højesteretsadvokat, i 1803 Birkeskriver ved Kjøbenhavns Amts Rytterdistrikts Birk, hvorfra han i 1817 blev entlediget, og i 1819 Justitsraad. D. 14. Juni 1786 havde han ægtet Mariane Winkel, født d. 28. April 1754, død d. 21. August 1817, en Datter af Sæbemester Peter Winkel og Anna Sørensdatter Holm²⁾. D. 8. September 1802 blev han indvalgt i Brandforsikringens Direktion i Stedet for Højesteretsadvokat Rasmus Lange³⁾, som atter afløste ham d. 8. Oktober 1818⁴⁾.

Horn var en meget flittig Skribent, gav talrige Bidrag til »Minerva« og andre samtidige Tidsskrifter og skrev mange smaa Afhandlinger, navnlig om matematiske, finansielle og økonomiske Æmner. I 1797, flere Aar før han blev Direktør, havde han vist sin Interesse for Brandforsikringen ved at forfatte en Piece: »Til Direktionen og Interessenterne i Kjøbenhavns Brand-Kasse, om en Forandring i dens Finans-System«, og i Anledning af stedfundne Opsigelser i Februar og Begyndelsen af Marts 1818 af betydelige Kapitaler til Udbetaling i paafølgende Juni Termin udgav han et Skrift med Titelen: »Til Interessenterne i Kjøbenhavns Brandforsikringskasse. — Skrivelse med Beregning til Direktionen for Kjøbenhavns Brandforsikringskasse angaaende et Lotteri til Kassens Obligationer«, som, efter hvad han i en Skrivelse af d. 18. Maj s. A. meddelte Direktionen, var af ham uddelt gratis saavel til Kassens Interessenter som til offentlige Myndigheder; Udgifterne til Papir og Trykning m. m., i alt 113 Rd. 5 Mk. N. V., blev efter Anmodning godtgjort ham af Brandforsikringens Kasse. I 1816 havde han i »Kjøbenhavns Skilderi« ogsaa skrevet om Kjøbenhavns Brandkasses Midlers Udsættelse paa Prioritet.

Hans økonomiske Afhandlinger omfattede mange Æmner, saasom: Kritik af økonomiske Systemer, Plan til Kommerce- og Statslotteri, Spillemaader i Tallotteriet, hvori han anbefalede Tallotteriets Afskaffelse⁵⁾, Plan til en Guldmine, Tørvemosers Værdi, Forhold mellem Tørv og Bøgebrænde, et Institut for Haandværkere. Hans mangesidige Interesser førte ham ogsaa til at skrive om Litografi og om Stenografiens Omplantning paa dansk Grund. Endelig fortjener det her at anføres, at han paa sine sidste Dage ogsaa har efterladt sig et og andet til Belysning af hans egen Personlighed, saaledes i 1835 i Kjøbenhavns allernyeste Skilderi: »Livsnorm eller: Hvorledes man bør sig forholde for selvtilfreds at være«, i Østs Materialier (1836, Nr. 77): »Som jeg var i mit 80de Aar« og i 1837 Pjecen: »Min aandige Skjærv og mit Farvel«, to Blade i Kvart til Fordel for Asylerne.

Han døde i Kjøbenhavn d. 19. Maj 1837⁶⁾.

¹⁾ Erslev: Alm. Forf. Lex. 1. Bd., S. 699. ²⁾ Sammes Suppl. 1. Bd., S. 853. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 149. ⁴⁾ Anf. St., S. 223. ⁵⁾ Dansk biogr. Lex. 8. Bd., S. 85. ⁶⁾ Adr. Compt. Efterr. 1837 Nr. 120.

75. JOHAN PETER BOYE JUNGE, født d. 24. Juni 1735 i Barmstedt i Holsten, kom 8 Aar gammel i Huset hos sin Farbroder, Brandmajor Johan Boye Junge, Skt. Petri Kirketaarns Bygmester¹⁾, hvor han lærte Tømmerhaandværket, og tog d. 17. December 1759 Borgerskab i Kjøbenhavn som Tømmermester²⁾. Han hørte til de betydeligste Mestre i Tøm-

merlavet, holdt saaledes i Efteraaret 1782 193 Svende og var Lavets Oldermann 1767—1771²). Han ledede store Byggeforetagender i Kjøbenhavn, saaledes købte han i 1783 det grevelig Reventlowske Hotel i Købmager Kvarter (Matr. Nr. 11) for 24 000 Rd., hvor han opbyggede en hel ny Gade, der gik fra Købmagergade til Pilestræde lige for Sværtegade, nu Kronprinsensgade, med Boliger til 100 à 120 Familier, for hvilke Huse han d. 5. August 1789 ved kgl. Bevilling fik Indkvarteringsfrihed i 30 Aar. Boye Junge blev siden baade Hof-Tømmerhandler og Brandmajor. Medens han var Brandmajor oplevede han den foran nærmere beskrevne sørgelige Brand, der begyndte d. 5. Juni 1795, hvorved i to Døgn og tre Timer 55 Gader brændte med 983 Huse og Gaarde. Boye Junge havde dengang Orlov og laa paa Landet paa Gamle Kongevej, men ilede straks til og traaf mange forstandige Forholdsregler til at begrænse Ilden paa Holmen, men mødte her en skæbnesvanger Modstand hos Officerer og Matroser⁴). Fra Holmen hentedes han ved Befaling fra Kronprinsen til at møde ved Nikolaj Kirke, der dog ikke længer stod til at redde. Om Aftenen sammenkaldte Junge Brand- og Vandkommissionen, men Ilden bredte sig videre i Nattens Løb. Lørdag Formiddag var Ilden naaet henimod Frue Kirke, som dog blev reddet. Da Raadhuset derefter kom i Brand, kunde han ikke mere opdrive en brugelig Sprøjte. Lørdag Aften maatte han af Træthed gaa hjem efter at have været 27 Timer i Ilden. Næste Morgen vendte han tilbage og blev, indtil Ilden var slukket. De gode Foranstaltninger, han tog, tyder ikke paa, at det ondsindede Rygte, som Pram omtaler i et Brev af 10. Juli 1795, har Ret i, at han ved denne Lejlighed var beruset⁴). Paa et andet Omraade udfoldede han en Energi, som blev mere paaskønnet. Det borgerlige Artilleri i Kjøbenhavn oprettedes i 1789 efter hans Plan og under ham som Chef⁵); d. 22. November 1803 fik han af Kongen Ordre til tillige at overtage Kommandoen over Helsingørs borgerlige Artilleri »indtil samme er bragt i Orden«⁶). Til Belønning for hans udviste Flid ved at danne det borgerlige Artillerikorps her i Staden til et vel ordnet Korps som og for hans udviste Iver og Nidkærhed ved Organisationen af Helsingørs hele Borgervæbning til et Artillerikorps, skrev Kronprins Frederik d. 27. Februar 1804 til Generalitetet, at han skulde udnævnes til Oberst af Infanteriet⁷). Kronprinsen glemte dog ikke i Brevet at tilføje, at det forstod sig af sig selv, at Boye Junge skulde bære borgerlige Epauletter som Stadshauptmanden i Kjøbenhavn. Boye Junge blev d. 3. Maj 1805 udnævnt til kgl. Direktør ved Københavns Brandforsikring og fungerede her til sin Død. Han var Medlem af det kgl. Skydeselskab fra 1783, hvor han først blev Inspektør 1786—96 og siden Dommer 1798—1803⁸). Boye Junge døde d. 22. Februar 1807⁹); hans Lig blev nedsat i Petri Kirkes Gravkælder¹⁰). Hans Hustru Birgitte, født Magius, døde d. 18. Januar 1815, 71 Aar gammel¹¹).

¹) Bobé: Papirer fra den Reventlowske Familiekrede, 4. Bd., S. 304. ²) Kbhs. Borger-skabsprot. ³) C. Nyrop: Kjøbenhavns Tømmerlav, S. 115, 118 m. fl. St. ⁴) C. Bruun: Kjøbenhavn, 3. Bd., S. 697 ff. ⁵) Anf. St. S. 899. ⁶) Sæll. Reg. Nr. 441. ⁷) Meddelelser fra Krigsarkiverne 2. Bd., S. 65. ⁸) N. P. Jensens Medlemsfortegn., Kbh. 1904, S. 102. ⁹) Dagen 1807 Nr. 31 og 36. ¹⁰) Fra Arkiv og Musæum, 2. Bd., S. 214. ¹¹) Richter: 100 Aars Dødsfald.

76. JOHAN KØBKE, født i Kjøbenhavn d. 19. August 1754, var en Søn af ovennævnte Direktør, Urtekræmmer og Raadmand Svend Købke og dennes Hustru, Ellen Andersen; han blev d. 22. s. M. døbt i Nikolaj Kirke²⁾ og fik siden selv Borgerskab i Kjøbenhavn som Urtekræmmer og Konditor d. 20. August 1781³⁾. Johan Købke fik efterhaanden adskillige offentlige Hverv, i 1784 udnævntes han saaledes til Fattigforstander for Skt. Nikolaj Sogn, var derefter Kirkeværge for Nikolaj Kirke 1787—93, blev Kommitteret i Plejekommissionen i 1785 og siden optaget blandt Stadens 32 Mænd d. 25. Februar 1789⁴⁾ og var Overformynder i Kjøbenhavn 1798—1802. Købke blev d. 27. Maj 1795 valgt til Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring og beklædte denne Stilling i over 11 Aar. D. 24. September 1806 blev han valgt til Direktør i Brandforsikringen, hvor han fungerede lige til sin Død. Han arvede fra Faderen Gaarden i Store Færgestræde Nr. 80, som brændte med hele Kvarteret i 1795. I 1801 ejede han en Gaard i Lille Købmagergade (Rosenborg Kv. Nr. 64), hvor han boede med Hustru og to Børn og havde en stor Bedrift, 2 Købmandssvende i Butikken, Sukkerhuskarl, Husjomfru, Kokke- og Barnepige, Gaardskarl, Kusk, en gift Sukkermester med Familie og 7 Karle og Drengene ved Sukkerraffinaderiet. Han var d. 16. Oktober 1782 i Vor Frelsers Kirke bleven viet til Anniche Hundevadt⁵⁾, sikkert en Datter af den Mathias Hundevadt, der blev Raadmand i Kjøbenhavn samme Dag som Købkes Fader. Ved sin Død d. 10. Juni 1816 nævnes han som fhv. Sukkerraffinadør⁶⁾. Hans førnævnte Hustru døde i Kjøbenhavn 1814, 56 Aar gammel⁷⁾.

¹⁾ Ekstra Skattemandtal 1762. ²⁾ Nikolaj Kirkes Daabsbog. ³⁾ Kbhs. Borgerskabsprot. ⁴⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁵⁾ Vor Frelser K. Vielse 1750—92. ⁶⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ⁷⁾ Erslev: Alm. Forf.-Lexicon, Suppl. 3. Bd., S. 451.

77. PETER MEYN, Søn af Snedkermester Anthon (Anthoni) Christian Meyn og Helene, født Klefts, var født i Kjøbenhavn og blev døbt d. 11. April 1749. Han besøgte Kunstakademiet for at uddanne sig til Bygmester og vandt i 1766. begge Sølvmedailler. Ved Konkurrencen i 1767 til den mindre Guldmedaille var hans Arbejde saa fortrinligt, at Forsamlingen vilde have tilkendt ham den store Guldmedaille, hvad han dog paa Grund af sin Ungdom dengang ikke fik, men allerede skulde opnaa Aaret efter for »En kgl. Militærskole for hundrede Officersbørn.« Siden uddannede han sig under Harsdorffs Vejledning og blev 1771 kgl. Bygningskonduktør. Fra 1777 til 1782 rejste han udenlands, navnlig i Italien og Frankrig. I 1782 blev han Medlem af Akademiet og Aaret efter anden Professor i Bygningskunst. I 1789 blev han Stadsbygmester og efter Harsdorffs Død enstemmig valgt til første Professor ved Akademiet, hvis Direktør han var i 1797—99.

Meyn blev d. 3. April 1807 kongevalgt Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring³⁾ i Boye Junges Sted og fungerede her til sin ikke længe efter paafølgende Død d. 11. April 1808.

Han havde i 1783 ægtet Mette Marie Jensen, født 1763, en Datter af Peder Jensen og Anne Marie, født Reimer; hun døde imidlertid d. 23. Sep-

tember 1785 efter at have født sin anden Søn Christian (der blev Arkitekt og døde som kgl. Bygningsinspektør i København i 1821). Faderen viedes paany d. 3. Juli 1786 til Charlotte Amalie Avemann⁴⁾, døbt d. 14. Febr. 1763, som overlevede Manden og først døde d. 13. Marts 1830, 67 Aar gammel⁵⁾. Hun var en Datter af Kældermester Johan Vilhelm Avemann og Charlotte Amalie, født Svendsen.

Af Peter Meyns Bygninger kendes bedst det kirurgiske Akademi i Bredgade, der i sin Tid blev regnet for en af Københavns skønneste Bygninger, og Gitteret om Rosenborg Have med de monumentale Portpartier. Han spillede en betydelig Rolle ved alle offentlige Byggeforetagender, var Medlem af Slotsbygningsskommissionen og udfoldede en ikke ringe Virksomhed efter den store Ildebrand i 1795¹⁾.

¹⁾ Weillbach: Nyt dansk Kunstnerlexikon 2. Bd., S. 125 ff. ²⁾ Dansk biogr. Lex. 11. Bd., S. 302 f. ³⁾ D.Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 412. ⁴⁾ Slotsk. Vielsesprot. ⁵⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

78. CHRISTIAN MAGDALUS THESTRUP COLD, født i Sorø d. 9. Februar 1754, hvor Faderen, Dr. jur. Isaac Andreas Cold — der døde som Overhofrets Justitiarius i Christiania 1761 —, dengang var Professor juris. Moderen, dennes anden Hustru, Magdalene Thestrup, døde kort efter Sønnens Fødsel, hvorefter Faderen ægtede Anna Sophie Baar¹⁾, Efter at være bleven Student i 1769, dyrkede Chr. Cold først Theologien, men gik senere over til det juridiske Studium og tog juridisk Eksamen i 1781. Samme Aar blev han Prokurator ved Hof- og Stadsretten og i 1788 overordentlig Professor i Lovkyndighed ved Københavns Universitet efter Konkurrence med J. J. Gudenrath og J. F. W. Schlegel. Han skrev et Par mindre juridiske Afhandlinger²⁾ og vandt i 1790 den juridiske Doktorgrad, men forlod snart efter Universitetsvejen, idet han i 1794 blev Politimester i København. I 1799 opgav han denne Stilling for at blive Deputeret i Danske Kancelli, hvor han i 1804 blev første Deputeret samt fungerende Generalprokurator og Medlem af Karantænekommissionen³⁾. D. 11. December 1807 blev han kongevalgt Direktør i Københavns Brandforsikring⁴⁾. Han blev fremdeles Medlem af Pensionskassedirektionen i 1812 og af den ekstraordinære Finanskommision i 1813. Cold nød megen Anseelse som en kundskabsrig, skarpsindig og arbejdsdygtig Embedsmand; han blev Etatsraad 1799, Konferensraad 1810, Gehejmekonferensraad 1825 og Storkors af Dannebrog 1817. Cold døde d. 13. Januar 1826. Han havde været to Gange gift. D. 11. Februar 1781 ægtede han Berta, født Nissen, der er omtalt flere Steder i Rahbeks Erindringer, og som døde d. 6. April 1791. Anden Gang ægtede han d. 19. November s. A. Anne Marie Elisabeth Fabricius, Datter af Etatsraad C. A. Fabricius. Hun overlevede Manden og døde som Enke d. 15. Februar 1835⁵⁾.

Cold havde fire Sønner og to Døttre⁶⁾. En af Sønnerne faldt som Student under Københavns Bombardement i 1807.

¹⁾ Dansk biogr. Lex. 4. Bd., S. 42—44. ²⁾ Erslev: Forf. Lex. 1. Bd., S. 304 f. ³⁾ Den civile Centraladministrations Embedsetat 1660—1848, S. 124 f. ⁴⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Reg, Nr. 1336 c. ⁵⁾ Personh. Tidsskr. 1. Bd., S. 297. ⁶⁾ Lengnick: Stamt. ov. Descendenter af Thore Cold.

79. JOHAN BOYE JUNGE MAGENS blev født i Kjøbenhavn d. 23. September 1748. Han var Søn af Johan Magens og Magdalene, født Wisse eller Weiss, og blev i Daaben opkaldt efter Skt. Petri Taarns Bygmester Johan Boye Junge; siden uddannede han sig til Arkitekt og vandt i 1767 den lille, i 1769 den store Guldmedaille i Bygningskunsten. I seks Aar var han derefter kgl. Bygningskonduktør under Harsdorff. Senere rejste han udenlands og blev i 1783 Medlem af Akademiet. Snart efter blev han kgl. Bygningsinspektør, siden Hofbygmester og i 1799 efter Meyn Professor i Perspektiv. I 1789 blev han tillige Søetatens Bygmester. D. 6. April 1791 blev han udnævnt til Professor i Bygningskunsten med Rang efter 6. Klasse Nr. 1¹⁾ og d. 29. April 1808 Medlem af Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Akademi-Kommissionen²⁾. D. 17. Februar 1809³⁾ blev han kongevalgt Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring efter Stadsbygmester Peter Meyns Død. Selv døde han d. 6. Juni 1814, og paa Holmens Kirkegaard oprejstes ham et Gravmæle af Billedhugger Dajon. Han var gift med Clara Holst, der d. 1. December 1775 var bleven viet til Arkitekt og Brandmajor Andreas Johannes Kirkerup, men d. 22. Oktober 1810 ved dennes Død var bleven Enke. Hun overlevede ogsaa Magens og døde, 80^{1/2} Aar gammel, d. 13. April 1835.

¹⁾ Sæll. Reg. Nr. 282. ²⁾ D. Kanc. 2. Dept. Registr. Nr. 444 a. Weillbach: Nyt dansk Kunstnerlexikon, 1. Bd., S. 82, jvfr. Skt. Petri Kkb. ³⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 196.

80. JUST MICHAEL AAGAARD, født d. 17. Juli 1757 i Glostrup, var Søn af Sognepræst sammesteds Peter Andreas Aagaard (født 1718, død 1779) og Hustru Sophie Magdalene Herfordt (født 1726, død 1781) og Sønnesøn af den før under Nr. 15 nævnte Direktør, Groshandler Ole Hansen Aagaard¹⁾. Han tog d. 30. August 1779 Borgerskab i Kjøbenhavn som Konditor og Urtekræmmer²⁾ og blev i 1805 Oldermænd i Lavet. Han var Fattigforstander i Helligaands Sogn fra 1784, blev d. 9. November 1796 optaget blandt Stadsens 32 Mænd og i 1804 Overformynder³⁾. Aagaard hørte til Byens ansete og kendte Mænd, saa meget mere, som han var nær beslægtet med den Suhrske Familie. Han var tillige Officer i det borgerlige Infanteri, hvor han blev Kaptajn d. 2. Juni 1808 og d. 23. Marts 1811 Major og Chef for 1. Bataillon⁴⁾. I 1805 optoges han i det kongelige Skydeselskab⁵⁾. Aagaard var Revisor i Brandforsikringen i fem Aar fra d. 24. September 1806, og Deliberationskommitteret i syv Aar fra d. 4. September 1804, da han derefter d. 19. Oktober 1811 i Stedet for den ved Døden afgaaede Brygger Hvidberg blev valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring, hvor han fungerede til sin Død. D. 15. December 1780⁶⁾ havde han faaet kongeligt Brev paa at maatte vies af uvedkommende Præst til Maren Halling, der var født 1758⁷⁾. Aagaard drev Forretningen fra sin store Gaard i Klædebo Kvarter (Nr. 101 efter Matr. 1806), hvoraf første Sal udlejedes til Selskaber⁸⁾, og han blev efterhaanden saa formuende, at han kunde erhverve det betydelige Gods Iselingen ved Vordingborg, som han efterlod til Sønnen, Krigsassessor Holger Halling Aagaard (født 1785, død 1866)⁸⁾, hvis store Flok

Børn og Svigerbørn atter har gjort sig bekendt i vide Krese. Sønnen Just Georg Valdemar Aagaard (født 1811, død 1857), var Prokurator og Folketingsmand og blev Svigerfader til de tre bekendte Professorer, Carl Lange, Julius Lange og Otto Haslund. Af Døttrene var Anna Mathea, der blev gift med den ansete Skolemand Professor Hammerich, siden Ejerinde af Iselingen. En yngre Datter, der var gift med Overlærer Eugen Ibsen i Sorø, meddeler i sine Erindringer om Barndomshjemmet paa Iselingen adskilligt om den store Kreds af Børn og Børnebørn og deres Omgangskreds. Om Just Michael Aagaards Personlighed ved hun dog kun at fortælle paa anden Haand, at han var ædel og kærlig, men hidsig, og ingen Ævner havde som Opdrager; naar Drengen skraalede i Værelset ved Siden af, lukkede saaledes Faderen Døren op og sagde: »Giv den Dreng alt, hvad han vil have«. En mærkelig Begivenhed fra 1807 beretter hun. Under Bombardementet fandt Farfaderen sin Gaard, paa Grund af dens Nærhed ved Frue Kirke, saa stærkt truet, at han besluttede at forlade den og tage ud til sit Landsted paa Amager med Slægt og Venner. Sønnen og Svigerdatteren bar en Skindpose med Sølvtojlet mellem sig i Raadhusstræde, da en Bombe faldt mellem dem og knuste Posen med Sølvtojlet, medens Lufttrykket væltede begge de Unge, som Faderen ansaa for dræbte. Det viste sig dog, at kun Klæderne var svedne eller sønderrevne, medens Bomben havde revet en Arm af den medfølgende Rektor Munthe⁷⁾. J. M. Aagaard blev udnævnt til Ridder af Danebrog d. 28. Januar 1811 og døde i Kjøbenhavn d. 6. Oktober 1819⁸⁾.

¹⁾ C. Nyrop: Det Suhrske Hus i Kbh., 1899. ²⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ³⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁴⁾ Danske og Norske Militair Etat 1790—1800 og 1801—13, 5. Del. ⁵⁾ N. P. Jensens Fortegn. ov. dettes Medl., Kbh. 1904 S. 121. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 60. ⁷⁾ Charlotte Ibsen: Spredte Erindringer om mit Barndomshjem. Holbæk 1903, S. 4. ⁸⁾ Trap: Danmark, 2. Bd., 1898, S. 951. Biogr. Lex. 6. Bd., S. 571. ⁹⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

81. PEDER MALLING, født d. 22. December 1781 i Kjøbenhavn, var Søn af Statsminister Ove Malling og Hustru Christiane, født Beck; han blev Elev af C. F. Hansen for at uddannes til Bygmester og besøgte samtidigt Kunstakademiet, hvor han i 1798 vandt den lille Sølvmedaille og 1801 den lille Guldmedaille for Opgaven: »Et Museum, passende for Danmark til Natur- og Kunstprodukter«. Med C. F. Hansen rejste han i Tyskland og blev siden hans Konduktør ved Opførelsen af Christiansborg Slot og Kjøbenhavns Raad- og Domhus. I 1808 blev han Stadsbygmester. I Aarene 1811—15 foretog han med offentlig Understøttelse en Studierejse. Efter Hjemkomsten blev han agreeret af Kunstakademiet, i 1817 fik han Titel af Professor, og i 1818 blev hans Medlemsstykke enstemmigt antaget. Foruden at være Søetatens Bygmester fungerede han i over en Menneskealder som Stadsbygmester i Kjøbenhavn, hvor hans Hovedværk blev Bygningen af Universitetet, og uden for Kjøbenhavn Genopførelsen af Sorø Akademi. I Kjøbenhavns Brandforsikring blev han efter Magens' Død kongevalgt Direktør d. 31. Juli 1816. Han døde ugift i Kjøbenhavn d. 3. Maj 1865.

C. F. Bricka: Dansk biogr. Lexikon 11. Bd., S. 80 f. Weilbach: Nyt Kunstnerlexikon 2. Bd., S. 84.

82. PETER RABEHOLM er født i Kjøbenhavn o. 1751. Efter al Sand-synlighed er han identisk med det Barn, der indførtes i Kirkebogen som døbt i Frelsers Kirke 1751 d. 15. Juni med Ordene: »Jens Pedersen Holm, Styrmand paa China, hans Drengbarn kaldet Peder«. Dette Barn havde nemlig blandt Fadderne en Jomfru Maria Rabe, og hans Fader havde d. 17. Juni 1749 en anden Dreng til Daaben ved Navn Mogens Rabe (Holm)¹). Hans egentlige Døbenavn er altsaa slet og ret Peder Holm, men dette er først blevet til Peter Rabe Holm, som han kaldes, da han d. 27. November 1776 fik Borgerskab som Grosserer²), og siden til Peter Rabeholm, som han i sine senere Aar skrev sig. Ved en Kabinettsordre af 22. December 1781, korroboreret d. 31. December, blev Købmand Rabe Holm paa Christianshavn ud-nævnt til Kommerceraad³). Han spillede en ikke ringe Rolle i Grossererstanden, som bl. a. i 1790 overdrog det Hverv til ham og to andre Grosserere at gennemgaa Kommerceforordningen og forberede en Henvendelse til Rege-ringen om en Reform af Næringslovgivningen⁴). I Folketællingen for 1787 anføres Grosserer og Kommerceraad »Peter Rabe Holm«, 36 Aar gammel, som Ejer og Beboer af en Gaard i Strandgade (Christianshavns Kv. Nr. 35), med sin 36-aarige Hustru Anna Maria, f. Hännel, og 7 Børn, hvoraf det ældste var 9 Aar gammelt. I 1801 opføres han, 49 Aar gammel, boende sammesteds med sin anden Hustru, Kasse (o: Karen) Kønsberg, og 5 Børn, som anføres med Ef-ternavnet Rabeholm, medens Faderens Navn endnu staves Rabe-Holm⁵). Sidst-nævnte Hustru »Kommerceraadinde Karen Holm, f. Langemack«, der tidligere havde været gift med Farver Andreas Nicolai Kønsberg, fik d. 3. August 1792⁶) kgl. Konfirmation paa et Testamente af 13. Juli s. A., hvorved hun indsatte sin Mand, Kommerceraad Rabe Holm, til Arving. Den første Hu-stru døde d. 27. April 1788, 36 Aar gammel. I Dødsannoncen nævnes hun Kommerceraadinde Anna Marie Rabe⁷). Den anden Hustru, Kommerce-raadinde Karen Rabeholm, døde som Enke d. 4. Januar 1829, 72 Aar gammel, af Alderdom⁸).

Grosserer Rabeholm var først Deliberationskommitteret i 13 Aar og Revisor i fem Aar og blev derefter d. 16. Oktober 1816 valgt i Købkes Sted til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring, og d. 23. Oktober 1823 afløstes han af daværende Kancelliraad Michael Skibsted. Ved hans Fratrædelse blev der tilstaaet ham et Aars Gage, 300 Rbd. Sølv, hvilken Sum ogsaa blev bevilget ham i de to følgende Aar, da hans langvarige Sygdom gjorde ham uskikket til selv at tjene noget⁹). Han døde d. 21. Maj 1826, 74 Aar gammel, af et apoplektisk Tilfælde og blev d. 25. s. M. begravet fra Strand-gaden (da Nr. 41)¹⁰).

¹) Frelsers Kirkes Daabsbog. ²) Kbhs. Borgerskabsprot. ³) Kommerce Koll. d. Forestill. Prot. 23 Nr. 103. ⁴) Jul. Schovelin: Fra den danske Handels Empire, S. 240 ff. ⁵) Folketæl-ling 1787 og 1801 (i Rigsarkivet). ⁶) Sæll. Reg. Nr. 671. ⁷) Adresse Cont. Eft., jvfr. Richters Dødsfald. ⁸) Richters Dødsfald. ⁹) Gen. Fors. Prot., S. 260, 284, 305. ¹⁰) Frelsers Kirkes Ligprot.

83. ERICH MØLLER, født i Kjøbenhavn o. 1771, var Søn af Brygger Lars Møller, en Møllersøn fra Fannerup ved Grenaa, (født 1717, død 1793)

og hans anden Hustru Luise Zultzer, en Snedkerdatter fra Kjøbenhavn. Han blev opdraget i den velhavende Faders Bryggergaard i Farvergade, der nedbrændte 1795, og medens den lidt ældre Broder Peder, siden bekendt som Højesteretsassessor og Nationalbankdirektør, holdt sig til Bogen, skal det have været Erichs Lyst at færdes mellem, Heste, Vogne, Svaletønder og Mæskekar¹⁾. Han blev da ogsaa ligesom Faderen Brygger, fik Borgerskab d. 11. Marts 1793²⁾ og nævnes i Folketællingen for 1801 som Ejer af Faderens Bryggergaard i Farvergade (Vester Kv. Nr. 18), hvor han boede som 31aarig Enkemand med en femaarig Datter (Lorence Andrea) og sin førnævnte Broder, samt 3 Bryggerkarle. Han fik siden forskellige Tillidsposter som Overformyndet, Direktør ved Fattigvæsenet, ved Søkvesthuset og ved Assistenshuset og som Kurator ved Vajsenhuset³⁾. Fremdeles var han fra d. 15. April 1811 Kaptajn ved et af Stadens Borgerkompagnier, hvorfra han d. 28. April 1830 blev afskediget. Endvidere var han en af Stadens 32 Mænd fra 1811—24⁴⁾ og Ejer af Grynmøllen ved Langebro. D. 21. Oktober 1819 blev han Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i afdøde Urtekræmmer og Major Aagaards Sted, i hvilken Stilling han afløstes i 1825 af Justitsraad Langberg⁵⁾. Han døde i Kjøbenhavn d. 31. Marts 1853, 82 Aar gammel⁶⁾. Med sin Hustru, Kirstine Holm, havde han flere Børn, hvoraf Sønnen Hans Peter Koefoed Møller døde som Sognepræst i Karrebæk 1877⁷⁾ og Sønnen Edvard Christian Møller som Justitsraad og forhenværende Kontorchef i 1888⁸⁾.

¹⁾ Selmer: Nekrol. Saml. 1848—49, S. 440. ²⁾ Kbh.s. Borgerskabsprot. ³⁾ Kbh.s. Vejviser for div. Aar. ⁴⁾ Dansk Milit. Etat 1814—33, 4. Del. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 228, 307. ⁶⁾ Fortegn. ov. Medl. af Kommunalbestyr. (Raadhusarkivet). ⁷⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ⁸⁾ Holger Lund: Borgerdydsskolen i Kbh. ⁹⁾ Anf. St., jvfr. Richter: 100 Aars Dødsfald.

84. MICHAEL SKIBSTED, født i Kjøbenhavn d. 27. Januar 1785, var Søn af den ovenfor omtalte Direktør, Raadmand og Brygger Andreas Skibsted (født 1752, død 1806), — der atter var en Stedsøn af den tidligere nævnte Direktør Christophér Klog — og hans anden Hustru Margrethe Cathrine Porth (født 1763, død 1846)¹⁾. Han blev Student allerede 1801, juridisk Kandidat i April 1805 og Aaret efter, d. 28. November, Underkancellist i Danske Kancelliarkiv, Kontorchef og Sekretær ved Karantænedirektionen d. 24. Juni 1808 og administrerende Medlem af nævnte Direktion d. 29. Maj 1838²⁾. Fremdeles var han ogsaa Bogholder ved den Getreuerske Stiftelse³⁾. En kort Tid var Skibsted Deliberationskommittet, indtil han d. 23. Oktober 1823 blev valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Grosserer Peter Rabeholms Sted, i hvilken Stilling han d. 26. Oktober 1826 afløstes af Kancelliraad J. F. Wilse⁴⁾. D. 16. November 1806 blev han i Frue Kirke viet til Marie Christine Jacobæa Elisabeth de Neergaard, født d. 19. December 1789, en Datter af Kancelliraad og Godsejer Johan Thomas de Neergaard, som blev adlet 1780, og Hustru Anna Joachimine, født Qvistgaard⁵⁾. Skibsted blev ligesom Faderen Raadmand i Kjøbenhavn, nemlig: Viceraadmand d. 18. December 1816⁶⁾ og virkelig Raadmand d. 28. Februar 1823⁷⁾, ligesom han efter-

haanden blev udnævnt først til Kancelliraad, siden til Justitsraad og endelig d. 2. November 1839 til virkelig Etatsraad⁶⁾. Efter en langvarig Sygdom døde han d. 30. Marts 1847⁹⁾. Hans fornævnte Hustru overlevede ham og døde d. 21. August 1859¹⁰⁾. Foruden flere Døttre havde de Sønnen Andreas Johan Skibsted, der blev Departementssekretær i Justitsministeriet og døde som Etatsraad i 1876¹¹⁾.

1) Lengnick: Stamt. ov. Michael Skibsteds Descend. 2) Kringelbach: Den civile Central-admin. Embedsetat 1660—1848. 3) Kbhs. Vejviser 1811, 1830. 4) Gen, Fors. Prot., S. 260, 323. 5) Lengnick: Stamt. ov. Fam. de Neergaard. 6) D. Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 1435 b. 7) Anf. St. 1823 Nr. 231. 8) Anf. St. 1839 Nr. 687. 9) Adresse Cont. Efterr. 1847 Nr. 78. 10) Richter: 100 Aars Dødsfald. 11) Richter: Jurid. Stat.

85. HOLGER PETER SOMMER CLAUSEN, født i Ringkøbing d. 10. April 1779, var Søn af Guldsmed Clausen og Mette Marie Sommer^{1a)}; han nedsatte sig som islandsk Købmand og Grosserer i Kjøbenhavn, hvor han ejede en Gaard paa Christianshavn, Strandgade Nr. 52. Han var optaget blandt Stadens 32 Mænd og havde flere Tillidshverv, fungerede som Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring i knap et Aar og som Deliberationskommitteret for Christianshavns Kvarter i en Maaned, førend han d. 11. November 1824 blev valgt til Direktør i Brandforsikringen i Etatsraad Rasmus Langes Sted^{1b)}. Han havde i 1816 udgivet »Nogle Betænkninger over det Spørgsmaal: Er en Frihandel for fremmede Nationer paa Island skadelig for Danmark og Island?«²⁾. Han døde d. 26. August 1825, kun 45 Aar gammel, og efterlod sig et smukt Eftermæle³⁾. I en Avis⁴⁾ indrykkedes efter Tidens Skik følgende noget højstemte, men stilfulde og om hans Personlighed, Virksomheder og Familieforhold meget oplysende Indskrift »paa Pladen« :

»Herunder hviler det forgjængelige af Holger Peter Clausen, een af Staden Kjøbenhavns to og tredive Mænd, Directeur ved dens Brandcasse og Medlem af dens Havne-Administration, Grosserer, islandsk Kiøbmand og Formand for Bryggerne. Fød i Ringkøbing den 11te April 1780[!], gift første Gang med Walgerda Heidemann f. Petersen, anden Gang med Anna Margrethe Hölter, fød Kirkerup. Han bortkaldtes fra denne Verden ved den hurtigste men blideste Død den 26. August 1825. Hans efterladte Moder begræder hans alt for tidlige Bortgang, dybt føler hans sørgende Enke Savnet af den kiærligste Mand, en Søn og en Steddatter Tabet af den bedste Fader. Staten og Staden mistede i ham en af de kundskabsrigeste, redeligste og virksomste Borgere; ogsaa i det fjerne Island vil hans Minde elskes og æres. Fred med hans Aand!«

»Formue svinder, Frænder døe; selv døer man ligerviis, men aldrig døer herligt Navn for den, som det erhverved.«

I September 1825 ansøgte Justitsraad og Amtsforvalter Frydensberg paa Enkens Vegne Brandforsikringen om en Pension for hende »som Erkendtlighedsbevis for hendes afdøde Mands Arbejde til Selskabets Bedste«⁵⁾. Paa Generalforsamlingen d. 27. Oktober s. A. bevilgedes der hende et Gratiale af

300 Rbd. Sølv. Direktionen bemærker ved denne Lejlighed i sin Forestilling, at de af Interessenterne valgte Direktører vare *temporære*, og at saadanne Stillinger derfor næppe kvalificerede sig til fast Pension for dem eller deres Enker⁶⁾.

^{1a)} Ringkøbing Kkb., meddelt af Landsarkivar Saxild. ^{1b)} Gen. Fors. Prot., S. 286. ²⁾ Erslew: Forfatter Lexicon 1. Del, S. 298. ³⁾ Thaarup: Fædrenelandsk Nekrolog 1821—26, S. 352—53. ⁴⁾ Berlingske Tidende 1825, 9. Sept. Nr. 72. ⁵⁾ Orig. i Pk. 2 vedr. Brandfors. Personale. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 304.

86. ANDREAS RUDOLPH HORNBECH er født i Kjøbenhavn d. 30. Maj 1778 som Søn af Auktionsholder og Auktionsassistent sammesteds Hans Jensen Hornbech (født 1738, død 1811) og Hustru Anne Sophie, f. Møller (født 1742, død 1809)¹⁾. Forældrene boede i 1801 i deres Ejendom i Vimmelskaftet (Frimands Kv. Nr. 18) med fire voksne Sønner og en Datter²⁾. Fra samme Ejendom fortsatte Sønnen, Andreas Rudolph, der i 1796 blev Student, Forretningen som Auktionsholder. Samtidig var han Officer i Kongens Livkorps, hvor han d. 6. Juli 1813 blev Kaptajn og Kompagnichef³⁾. I en lang Aarrække virkede Andreas Hornbech i Brandforsikringens Interesse. I 1818 blev han saaledes valgt til Kommitteret i Kjøbenhavns Brandforsikrings Societet. D. 23. Oktober 1823 blev han derefter valgt til andet Medlem af den Kommitte, som adjungeredes Direktionen til Undersøgelse af Brandforsikringens Forhold til Statsgælden, hidrørende fra Selskabets Annuitetsgæld. D. 11. November 1824 blev Hornbæk endvidere Revisor ved Kjøbenhavns Brandforsikring. D. 24. Februar 1825 valgtes han til andet Medlem af den Kommitte, hvem det blev overdraget at indtale Brandforsikringens Tilgodehavende, hidrørende fra Annuitetsgælden, og — efter Grosserer Clausens Død samme Efteraar — til første Medlem af nævnte Kommitte, hvis Funktioner varede til 1829⁴⁾. D. 27. Oktober 1825 blev han endelig i afdøde Grosserer H. P. Clausens Sted valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring, hvilken Stilling han beklædte lige til d. 21. Februar 1861, da han blev afløst af Major og Murmester J. H. Kornbech⁵⁾. Han ægtede o. 1811 Johanne Louise Marie Nissen, født d. 16. Marts 1789, med hvem han havde tre Sønner, der alle gik den studerende Vej. Hun døde d. 24. November 1862 efter at have stiftet et Par mindre Legater⁶⁾. Selv døde han, 86 Aar gammel, i Kjøbenhavn d. 31. December 1864⁷⁾.

¹⁾ Lengnick: Stamt. ov. Hans Lauritzen Hornbechs Descend., med haandskr. Noter (i Rigsark.). ²⁾ Folketællingslister 1801 (i Rigsark.). ³⁾ Danske og Norske Milit. Etat 1801—13, V, S. 442. ⁴⁾ »Sager vedr. Brandforsikringens Personale«, Pk. 3. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 307, II, S. 373. ⁶⁾ Hiort-Lorenzen og Ellen Rosendahl: Repert. ov. Legater m. m. Kbh. 1903 I, S. 285 og II, S. 42. ⁷⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

87. KNUD ENGELBRETH LANGBERG, døbt d. 21. September 1760, var Søn af Skræder Bendt Langberg i Odder, Aarhus Stift, i dennes Ægteskab med Johanne Kirstine Engelbreth, fra hvis Fader, Herredsskriver Knud Engelbreth, Sønnen havde sine Fornavne¹⁾. Han nedsatte sig i Kjøbenhavn, hvor han i 1796 var adjungeret Borgmester M. Munk som Dispatcheur og Mægler med Ret til at succedere ham²⁾ og siden fik Bevilling som Dis-

pacheur. Han viedes d. 28. Maj 1790 til Birgitte Maria Jacobsen, født o. 1768. Justitsraad Langberg blev d. 8. September 1818 valgt til Deliberationskommittet for Strand Kvarter og fungerede som saadan, indtil han d. 27. Oktober 1825 blev Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring, i hvilken Stilling han blev til sin Død d. 23. Marts 1833. Han var en ret formuende Mand, og han og hans Familie kom paa flere Maader i nærmere Forbindelse med den danske Digterverden. Christian Winther var saaledes en Tid Informator for hans Børn, dernæst var Langberg, der ved Skøde af 24. Dec. 1802 havde solgt det gamle Bakkehus til Knud Lyne Rahbek for 7200 Rd., en hyppig Gæst i denne Bolig, der gennem Rahbeks og Kamma Rahbeks Samliv og Omgangskreds danner Rammen om saa mange rige Minder om dansk Aandsliv og Kultur³⁾. Familien Langberg boede selv i Nærheden af Bakkehuset paa den senere af Minister Hall ejede Bakkegaard, som i Bakkehussproget kaldtes »Borgen«, og særlig Datteren Johanne hørte til Kamma Rahbeks nærmeste Veninder; om hendes Forlovelse med den lærde Sprogmand og Historiker Christian Molbech foreligger en hel Litteratur i den af dennes Søn udgivne Brevveksling mellem Chr. Molbech og Karen Margr. Rahbek samt i Christian Molbechs egne Dagbogsoptegnelser fra Forlovelsesaaret 1819⁴⁾, der giver en tiltalende Skildring af Hjemmet hos Langbergs. En anden Datter, Sophie Frederikke, var gift med Raadmand, Justitsraad Wilhelm Theodor Münter. Den ældste Søn, Egidius Ludvig Langberg, blev Dispacheur ligesom Faderen, men blev som ung og ugift myrdet paa en Rejse i Mexiko⁵⁾, en anden Søn, Carl Wilhelm, blev Lærer og Redaktør i Nyborg⁶⁾, en tredje, Edvard Emil, endte efter et æventyrligt Liv som kejserlig mexikansk General og Militærguvernør over Sonora⁷⁾. Dispacheur og Justitsraad Knud Engelbreth Langberg døde d. 23. Marts 1833 i sit 73. Aar efter otte Maaneders Lidelser⁸⁾, hans nævnte Hustru var d. 6. September 1829 afgaaet ved Døden, omtrent 61 Aar gammel.

¹⁾ Kirkebog i Odder (medd. af Landsarkivar Saxild), jfr. Lengn. Stamt. ov. Eftk. af Knud Engelbreth. ²⁾ Statsfortegn. 1796 S. 171. ³⁾ »Bakkehus-Udstillingen« med Bakkehusets Historie af Louis Bobé, S. 15, jvfr. Nic. Bøgh: Christian Winther I, S. 181, 183. ⁴⁾ Trykte i Personalhist. Tidsskr. 4. R., 4. Bd., S. 256—87. ⁵⁾ Richter: Jurid. Stat. ⁶⁾ Erslev: Forf. Lex., 2. Bd., S. 93 f. ⁷⁾ General Langbergs Hændelser fortalte i Breve fra ham selv ved O. C. Molbech. Kbh. 1902. ⁸⁾ Adress. Cont. Efterr. Nr. 73.

88. JONAS COLLIN, Søn af Inspektør for Klasselotteriet Niels Collin (født 1736, død 1797) og Hustru Ingeborg Bolten, blev født d. 6. Januar 1776. Opdragen i Tarvelighed i et stille borgerligt Hjem tog han i 1792 Studentereksamen og i 1795 juridisk Embedseksamen, blev derefter Volontør i Rentekammeret, 1801 Kopist sammesteds og allerede samme Aar Fuldmægtig i Finanskollegiets Sekretariat. Kort efter ægtede han d. 13. November 1802 Henriette Christine Birckner, f. Horneman, født o. 1772, en Præstedatter fra Ærø, der havde været gift med Collins Barndoms lærer, Filosofen M. G. Birckner, som døde 1798. Collin følte sig lykkelig ved sine Forretninger i Finanskollegiet, ved Samlivet med sine Medarbejdere og navnlig ved Forbindelsen med Schimmelmänn, med hvis mangfoldige Finans-

planer han blev nøje fortrolig, hvilket bevirkede, at mange vigtige Hverv betroedes ham: i 1807 blev han saaledes Bankkommissær ved Kurantbanken, i 1808 overdroges det ham at forestaa Forfærdigelsen af Skatkammerbeviser til ca. 32 Mill. Rd., i 1810 foranledigede han Udstedelsen af den for Forsikringsvæsenet vigtige Forordning af 15. Maj s. A. om Tilsyn med private Forsørgelsesanstalter og blev selv Medlem af den nedsatte kgl. Tilsynskommitté; i 1812 blev han Sekretær ved den store Finanskommision samt Assessor i Finanskollegiet. Under de ulykkelige finansielle Forhold i Aarene 1812—13 udarbejdede Collin mange vigtige Forestillinger vedrørende Pengevæsenet, saaledes navnlig til Frdg. af 5. Januar 1813. I 1816 blev han Finansdeputeret, 1831—40 tillige Deputeret i Rentekammeret og var i en lang Aarrække den ledende Mand i Administrationen; han gav Vækst og Fremgang til mangfoldige Grene af Statslivet, saasom: Fabriksvæsenet, Kasse- og Regnskabsvæsenet, Stutteri- og Veterinærvæsenet, grønlandske Handel, hidrog til Ordningen af Landsbypræsternes Lønningsvilkaar og af Fødsels- og Plejestiftelsen, ligesom han lagde Grunden til Tabelkommissionen. Udmærkelserne udeblev ej heller. I 1840 fik han Storkorset og i 1847 blev han Excellence. I December 1848 tog han sin Afsked, 72 Aar gammel.

Jævnside med sin Embedsvirksomhed udfoldede han en meget omfattende Virksomhed paa en Række andre Omraader og hidrog til Udvikling af Fremskridt, Udbredelse af Kundskaber og Sparsommelighed og til Fremme af Kunst og Litteratur. Han var i 1820 sammen med Etatsraad Bech Stifter af »Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn« og var med til at stifte mangfoldige andre nyttige Institutioner, han var 1821—29 og 1842—49 Medlem af Direktionen for det kgl. Teater og konciperede i 1833 Thorvaldsens Testamente, hvorved hans Arbejder bevaredes for Fædrelandet. Ganske særlig bekendt er hans store Iver for Landbrugets Fremme. I Aarene 1809—55 var han en af Landhusholdningsselskabets Præsidenter, og paa Halvhundredaarsdagen efter hans Valg til Præsident stiftedes den Collinske Medaille, Selskabets største Æresbevisning. Agerbruget i Danmark skylder faa mere end ham.

Til Kjøbenhavns Brandforsikring knyttedes han d. 6. Juni 1826 som kongevalgt Direktør i Colds Sted, og viede denne Institution sine bedste Kræfter; han afgik ifølge kgl. Resol. af 12. August 1845 og efter Ansøgning, hvorved denne Plads bortfaldt.

Tilbagetrukken i Familiens Kreds efter sin Afskedigelse, døde han, højagtet af alle, d. 28. August 1861 i sit 86. Aar, 16 Aar efter at Hustruen d. 21. Maj 1845 havde lukket sine Øjne.

Uddr. af C. St. A. Billes Biogr. i C. F. Bricka: Dansk biogr. Lexikon. Kbhs. Brf. Indk. Sager 1845 Nr. 1624—25.

89. JACOB FERDINAND WILSE, født d. 19. Marts 1758¹⁾, Søn af Købmand i Nykøbing paa Mors Christen Wilse (født 1711) og Hustru Johanne Phister, (født 1730, død 1775), en Præstedatter fra Sejerslev paa Mors²⁾,

blev i Aaret 1780 *examinatus juris* ved Kjøbenhavns Universitet. I en Ansøgning af 1782 om at blive Prokurator anførte han bl. a., at han i 10 Aar havde været i Tjeneste hos Hans Hornbech ved Auktionsvæsenet, men Overretten havde flere Prokuratorer, end der da behøvedes eller kunde subsistere. Det hjalp ej heller, at han i en Ansøgning af 1784 anførte, at 7 Prokuratorer siden hin Ansøgning havde faaet Embede eller var døde. Først d. 13. Maj 1786 blev han udnævnt til Prokurator ved Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn samt alle Over- og Underretter i Danmark og Norge, Højesteret alene undtaget, og d. 31. Juli 1815 blev han virkelig Kancelliraad³⁾. Den 26. Oktober 1826 valgtes han til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Stedet for daværende Kancelliraad Michael Skibsted; han afløstes d. 10. December 1829 af Kancelliraad P. E. Beyer. Aaret efter afgik Wilse ved Døden d. 13. Oktober¹⁾. Med sin Hustru, Cecilie Christence Cappel, (født d. 27. December 1766, død d. 19. Februar 1834) til hvem han blev viet d. 6. Juli 1787 i Hyllinge Kirke⁴⁾, havde han flere Børn, hvorimellem Sønnen Christian Ferdinand Wilse, født 1790, død 1860, der blev Højesteretsassessor og Nationalbankdirektør¹⁾. Hun var en Datter af Peder Cappel (født 1729, død 1800), Student, Kordegn i Slangstrup og siden 1783 Degn i Kirkehyllinge-Lyndby, af hans første Ægteskab med Agnete Plum. Hendes Fader ægtede senere Rise Marie Calmer⁵⁾, der som pensioneret Degneenke boede hos Wilses⁶⁾.

¹⁾ Dansk biogr. Lex. 18. Bd., S. 612 og velv. Meddelelse fra Universitetsforvalter Wilse.

²⁾ Sæll. Reg. Nr. 402. ³⁾ Kanc. 2. Deptm. Reg. Nr. 1057. ⁴⁾ Hyllinge Kkb. ⁵⁾ Anders Petersen: Sjællands Stifts Degnehistorie S. 57. ⁶⁾ Folketællingsmandtal af 1801.

90. CHRISTIAN LUDVIG LASSEN blev født d. 7. Oktober 1767 og var Søn af Kancelliraad Lorentz Lassen (født o. 1727, død d. 2. Juli 1804), Forpagter og fra 1773 Ejer af Kongsdal, som han købte af sin forrige Herre, Kammerherre v. d. Osten, for 40 000 Rd.¹⁾. Han dimitteredes privat til Universitetet i 1784, blev juridisk Kandidat i 1789, Volontør i Danske Kancelli 1790, Kopist 1792 og Underkancellist 1800. Aaret efter blev han Kancellist i Kancelliets 1. Departement og ledede som saadan Kontorets Forretninger under Chefens Orlov og blev derefter i 1804 udnævnt til Kontorchef. Aaret forud var han bleven Assessor i Kollegiet. I 1810 blev han udnævnt til Departementschef og i 1813 til Deputeret i Kollegiet. Fra 1834 overtog han tillige Decisionen af de offentlige Stiftelsers Regnskaber. Han var under denne Embedskarriere knyttet til den Afdeling af Kancelliet, der skulde varetage Kirke- og Almueskolevæsenets Anliggender og besad paa disse Omraader en omfattende Indsigt og lagde ofte stor Skarpsindighed for Dagen ved Sagernes Behandling²⁾. Efter at hans Kollega som Deputeret i Kancellikollegiet O. P. Holm havde taget sin Afsked d. 26. Marts 1828, efterfulgte Lassen ham som kongevalgt Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring d. 11. April 1828³⁾, i hvilken Stilling han forblev til sin Død.

Ved Ansættelsen i Brandforsikringen var han Etatsraad (fra 1813), og han forfremmedes i 1829 til Konferensraad. I 1824 blev han udnævnt til

Ridder og i 1836 til Kommandør af Danebroge. D. 9. Maj 1839 afgik han ved Døden i Kjøbenhavn²⁾. Hans Embede som kgl. Direktør i Brandforsikringen blev ubesat, idet der ifølge den i 1841 ved Normalreglementets Fastsættelse tagne Beslutning ingen kgl. udnævnte eller af den kgl. Kasse lønnede Direktører ved Kjøbenhavns Brandforsikring skulde beskikkes i de afgaaendes Sted³⁾.

Lassen var gift med Erasmie Karine, født Lampe, døbt d. 3. September 1771, Enke efter Søkrigsprokurør Conrad Weidemann og en Datter af Sognepræst til Aversi og Testrup i Præstø Amt Marcus Rasmussen Lampe og Hustru Else Cathrine, f. Borchsenius. Hun døde d. 5. Juli 1854²⁾.

¹⁾ Dr. H. F. J. Estrup: Tygestrup, Kbh. 1838, S. 68. ²⁾ Biografi af Arhivar G. Kringelbach i Dansk biografisk Lexikon 10. Bd., S. 105 f. ³⁾ Indk. Sager 1845 Nr. 1625.

91. PETER EWALD BEYER fødtes i Kærbølling i Bredsten Sogn i Nærheden af Vejle d. 10. August 1766 og var en Søn af Gaardejer sammesteds Anders Hansen Beyer (født 1715, død 1773) og Hustru Barbara (født 1721, død 1807)¹⁾. I 1788 blev han examinatus juris ved Kjøbenhavns Universitet. D. 1. Marts 1793 udnævntes han til Prokurator ved alle Over- og Underretter saavel i Købstæderne som paa Llandet i Danmark og Norge, Højesteret, Overhofretten og Kjøbenhavns Hof- og Stadsret undtagne²⁾. I 1829 blev han udnævnt til Kancelliraad. Samme Aar d. 10. December valgtes han til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Stedet for Kancelliraad Wilse³⁾ og forblev i Stillingen, indtil han d. 21. April 1841 afgik ved Døden i Kjøbenhavn, hvor han begravedes fra Frue Kirke. D. 6. Juli 1792 var han i Birkerød bleven viet til Jomfru Anna Kirstine Discher, en Datter af Sognepræsten sammesteds Peter Discher (født 1722, død 1783) og Hustru Birgitte Klitgaard (født 1732, død 1819)⁴⁾. Gennem sidstnævnte var Beyers Hustru en Datterdatter af den omtalte tidligere Direktør i Brandforsikringen, Købmand Jens Gregersen Klitgaard og Hustru, Margrethe, født Bache¹⁾. Anna Kirstine Beyer, født Discher, døde d. 5. Februar 1838¹⁾.

¹⁾ Velv. Medd. af Oberstlt. H. F. Grandjean. ²⁾ Sæll. Reg. Nr. 211. ³⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 415. ⁴⁾ Wiberg: Præstehist. 1. Bd., S. 168.

94. JØRGEN PETER BECH, født o. 1782 i Kjøbenhavn og sikkert identisk med den Søn af Tobaksfabrikant Jørgen Bech, der døbttes i Frue Kirke d. 11. April 1782¹⁾, fik Grossererborgerskab i sin Fødeby d. 2. Juli 1806²⁾. Han førte sin Forretning under Firmanavnet Jørgen Bech junior og ejede allerede i 1807 en Sæbefabrik i Nybrogade, hvis Drift han i dette Aar saa sig nødt til at standse, fordi hans Olje under Krigen var tagen af Englænderne³⁾. D. 31. Oktober 1808 opnaaede Jørgen Peter Bech kongeligt Privilegium til et Sæbeværks Drift her i Staden⁴⁾, der egentlig var en Fortsættelse af det af flere Konger efter hinanden konfirmerede Privilegium, udstedt af Kong Christian V for Hans Nielsen, Assessor i Kommercekollegiet, og Lorentz Krøyer, dog ikke tillige for den heri omhandlede Oliemølle, som senere var udskilt⁵⁾. Bech blev d. 21. September 1822 valgt til Deliberationskommitteret for Snarens Kvarter og beklædte denne Stilling, lige

indtil han d. 6. Juli 1833 blev udset til Direktør i Københavns Brandforsikring i Dispacheur Langbergs Sted, fra hvilken Stilling han afgik d. 12. Dec. 1840. I 1833 oprettede han en om hans Familie og Formueforhold meget oplysende Arvepagt, hvorpaa han d. 3. December 1833 fik kgl. Konfirmation⁶⁾. Det fremgaar af denne, at Bech dengang ejede følgende betydelige faste Ejendomme: Gaarden Nr. 20 i Nybrogade og Nr. 26 ud til Magstræde, Sæbesyderiet og Huset Nr. 19 i Magstræde, Pakhuset Nr. 87 i Lavelstræde samt en Trediepart af gamle Øster Kalkfabrik. I Gaarden Nr. 20 skulde hans Hustru, Ellen Sophie Magdalene, født Mejer, som eventuel Enke, saalænge hun levede, bebo en Etage, og i aarlig Livrente skulde hun derhos nyde 2000 Rd. Som fælles Børn nævnes sammesteds deres tre Sønner: Jørgen Albert Bech (der siden blev Assessor pharmaciæ, Etatsraad, Ejer af Løve-Apotheket i København, af Taarnborg og Krusesminde, død 1876), Edward Bech (død som fhv. dansk Konsul og Mineejer i Poughkeepsie 1873) og August Willatz Bech (død som Hofjægermester og Ejer af Valbygaard og Brorup i 1877) og tre Døttre, Lovise Sophie, Clara og Ida Marie. Som Kuratorer for nogle af de umyndige Børn nævnes Tobaksfabrikanterne P. Bech og J. C. Bech, som derfor maa antages at være hans nære Slægtninge, rimeligvis Brødre.

Folketællingslisterne for 1845 viser, at Jørgen Peter Bech da var 63 og Hustruen 60 Aar gammel. Begge Ægtefæller døde Aaret efter, Manden d. 9., Hustruen d. 20. Februar⁷⁾. Bech var Medlem af Københavns Borgerrepræsentation.

¹⁾ Frue Kirkes Døbeprot. 1768—84, S. 410. ²⁾ Th. Hauch-Fausbøll: Personh. Saml. II, S. 19. ³⁾ Berl. Tid. 1807, 25. Sept. Nr. 77. ⁴⁾ Kommerce Koll. Prot. ov. Privilegier m. m. 1806—13, S. 118. ⁵⁾ Ind. og Fabr. Kont. Jour. 1808 Nr. 889. ⁶⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 793, jvfr. Kanc. Testam. Prot. 1833. ⁷⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

93. CHRISTIAN GEORG NATHAN DAVID, født i København d. 16. Januar 1793, var Søn af en efter Datidens Forhold rig jødisk Grosserer, Joseph Nathan David og Georgine Debora, født Levy; han dimitteredes 1809 fra det Schouboeske Institut, tog 1810 og 11 anden Eksamen og dyrkede derefter i Stedet for et Embedsstudium den friere Videnskabelighed, navnlig Sprog, Historie og Nationaløkonomi. I Aarene 1815—18 var han i Udlandet og nogle Aar efter, 1822—23, studerede han i Göttingen og tog der den filosofiske Doktorgrad for en Afhandling om dansk Skattevæsen i det attende Aarhundrede. Efter sin Hjemkomst holdt han Forelæsninger over Statsøkonomi; han antog Kristendommen, døbt d. 1. September 1830 og blev derefter d. 12. Oktober s. A. udnævnt til ekstraordinær Professor ved Universitetet i København, fra hvilket Embede han dog d. 24. Marts 1836 blev afskediget af politiske Grunde. Hans Virksomhed som Journalist og Forfatter strakte sig over mange forskellige Omraader: han skrev dramatiske Kritikker, novellistiske Arbejder og Digte; men navnlig optraadte han som nationaløkonomisk og politisk Forfatter. I 1834 stiftede han »Fædrelandet«, og Aaret efter blev han tiltalt for Overtrædelse af Trykkefrihedsloven, men Højesteret frikendte ham. David var ikke blot selv liberal, men

i Aarene efter Kong Frederik VI's Død en af Liberalismens Førere. Det faldt derfor naturligt, at han i 1840 efter den nye Kommunallov for Kjøbenhavn blev Borgerrepræsentant og en af Hovedstadens Stænderdeputerede¹⁾. Samme Aar valgtes han paa Generalforsamlingen d. 9. December til Direktør i Brandforsikringen i Grosserer J. Bechs Sted²⁾. Aaret efter blev han Raadmand i Kjøbenhavn, og d. 22. November 1843 afgik han efter Tur som Direktør i Brandforsikringen, og i hans Sted blev valgt Raadmand H. P. Hansen³⁾. D. 28. Juni 1845 blev han Ridder af Dannebrog. I politisk Henseende stillede han sig i flere Spørgsmaal i Modsætning til sine tidligere Meningsfæller, medens han i Lavskommitteen i Januar 1844 selv havde foreslaaet Handelslavene afskaffede, var han imod Haandværkslavenes Ophævelse, han blev derfor vraget i 1846 som Stænderdeputeret og i 1848 ved Valget til den grundlovgivende Rigsforsamling, hvori han dog straks efter blev optaget som kongevalgt Medlem. Her var han imod Grundlovsforslaget og kæmpede for Helstatspolitikken. Ved denne Tid var David atter traadt i Statens Tjeneste, først som Medlem af en Kommission til Undersøgelse af Fængselsvæsenet, derefter i 1845 som Medlem af Direktionen for Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset og i 1848 som Overinspektør for Fængselsvæsenet. Under hans tjaarige Ledelse gennemførtes Cellesystemet og byggedes de store Fængsler i Horsens og Vridsløselille. Fra 1848 holdt han atter Forelæsninger ved Universitetet og fra 1854 til 1873 var han Chef for det statistiske Bureau. I December 1858 valgtes han til en af Nationalbankens Direktører.

D. 4. December 1849 blev David valgt til Folketingsmand for Kjøbenhavn og mødte paa de tre første Rigsdage. Efter 1854 tog David atter virksom Del i det politiske Liv, først som Medlem af Rigsraadet, siden — efter Krigen 1864 — som Finansminister i Bluhmes Ministerium, i hvis sørgelige Lod det faldt at slutte Freden med de tvende tyske Stormagter. Om hans betydelige Virksomhed som Politiker og som økonomisk Forfatter henvises til Billes og Westergaards Meddelelser i Dansk biografisk Lexikon¹⁾.

Fra 1866 til 1870 var David Medlem af Landstinget, i 1850 blev han Etatsraad, 1858 Konferensraad, og 1865 ved sin Afgang som Minister fik han Storkorset. Han døde d. 18. Juni 1874. Hans Hustru, Georgine Nicoline Bramsen, hvem han ægtede d. 5. November 1831, var en Datter af Justitsraad, Revisor Ludvig Ernst Bramsen; hun overlevede ham og døde d. 6. April 1890, 79 Aar gammel.

¹⁾ C. St. A. Billes Biografi, Dansk biogr. Lexikon 4. Bind, S. 213—19. Erslev: Alm. Forf. Lex. 1. Bd., S. 328 og Tillæg 1. Bd., S. 357. Barfod: Dansk Rigsdagskalender. C. St. A. Bille: Tyve Aars Journalistik III Bd., S. 124. Rubin: Frederik VI's Tid, S. 302. Dr. Vilhads Christensen: Kjøbenhavn 1840—57. ²⁾ Gen. Fors. Prot. 1833—68, S. 121, jvfr. 128. ³⁾ Anf. St., S. 169, jvfr. 172.

94. TAGE ALGREEN-USSING var Professor ved Universitetet, Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn og en bekendt Politiker og Jurist, da han d. 10. November 1841 blev Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i da afdøde Prokurator P. E. Beyers Sted. Han blev født d. 11. Oktober 1797

i Lille Lyngby ved Arresø, hvor Faderen Henrich Ussing (født 1743, død 1820) da var Sognepræst. Hans Moder, Anna Ussing, f. Algreen (født 1766, død 1815) var en Købmandsdatter fra Kalundborg. Han blev 1816 Student og 1822 juridisk Kandidat og skrev allerede i Studenterperioden nogle voldsomme Kritikker, hvorimellem: »Bevis for, at Adam Oehlenschläger er gaaet fra Sans og Samling«, rettet imod dennes Universitetsprogram i 1820: Digterne i Levned som i Værker. Han blev 1823 Voluntør og 1830 Kancellist i Danske Kancelli. Aaret efter udnævntes han til Kancellisekretær og foretog 1831—32 en længere Udenlandsrejse. 1827—38 var han Notarius ved det juridiske Fakultet. D. 6. Aug. 1836 blev han Assessor i Lands Over-samt Hof- og Stadsretten og 1840 Professor ved Universitetet og Inspektør ved Kvæsturen. D. 10. April 1844 blev han Borgmester i Kjøbenhavn og d. 14. Oktober 1846 Deputeret i Danske Kancelli og Chef for dets tredje Departement, hvorfra han d. 4. April 1848 blev afskediget efter fra 1. s. M. at være bleven udnævnt til Generalprokurør under Justitsministeriet¹⁾.

Ikke blot som administrativ Embedsmand, men ogsaa som Politiker indtog han en fremskudt Stilling. Allerede 1834 valgtes han i Kjøbenhavn til Stænderdeputeret, han genvalgtes derefter 1841 og gav Møde i Roskilde Stænder i alle seks Samlinger 1835—46, hvor han var en dristig Talsmand for udvidet Trykkefrihed og for Orden og Sparsommelighed i Statshusholdningen. Selv indbragte han flere vigtige Forslag vedrørende de nævnte Spørgsmaal, samt om Kjøbenhavns Fattigvæsen (1835) og om Realundervisning, og tog virksom Del i Forhandlingerne om Kommunalloven og talte for Jødernes fulde statsborgerlige Ligestilling. Samtidig skrev han Artikler i Oppositionens vigtigste Organer og var Medstifter af Industriforeningen 1838. Som Anerkendelse for sin Virksomhed navnlig for Arbejdet for kommunal Frihed fik han d. 22. April 1839 en stor Guldpokal af »erkjendtlige og beundrende Medborgere« og hædredes med et Festmaaltid paa Skydebanen, hvor C. N. David var Hovedtaleren.

Under Christian VIIIs Regering sank imidlertid Ussings Folkeyndest, idet han ligesom hans Ven og nys nævnte Kollega i Brandforsikringens Direktion sluttede sig nærmere til Kongen og hans oplyste Enevælde i flere vigtige Spørgsmaal og bl. a. ønskede en gradvis Udvikling hen imod Næringsfriheden og var imod Haandværkslavenes Ophævelse. Da han i 1848 i Kjøbenhavn valgtes ind i den grundlovgivende Rigsdag mod den national-liberale Professor V. Bjerring, betegnede han sig ogsaa selv som »en sindig Ven af Friheden«. Han holdt paa en mere konservativ Sammensætning af Rigsdagen og hørte til de 10, der nægtede at stemme for den vedtagne Grundlov som farlig for Friheden. I 1854 modtog han Sæde i det nys oprettede Rigsraad som kongevalgt Medlem og hørte 1856—63 til Helstatsmændenes Gruppe, gik over i Rigsraadets Landsting 1864—66 og stod siden uden for det politiske Liv.

I sine forskellige Embedsstillinger udfoldede Algreen Ussing en rig praktisk Virksomhed og nød særlig i det betydningsfulde Embede som Generalprokurør høj Anseelse. Ogsaa som juridisk Forfatter har han efterladt sig

et ikke ringe Antal videnskabelige Værker, der i sin Tid har afhjulpet forskellige Savn, og om stor Flid og Omsigt vidner hans nyttige Samlingsværker, nemlig Reskriptsamlingen, som han efter Fogtmann udgav for Aarene 1813—65 og »Love og Anordninger« for 1850—71, der danner en Fortsættelse af Schous Forordninger.

Af fremragende Betydning var hans Virksomhed som Borgerrepræsentant i Kjøbenhavn 1840—44, da han blev Borgmester, og paa ny 1849—69, da han var Medlem af mangfoldige Udvalg og øvede en overvejende Indflydelse paa Byens Forvaltning. Desuden var han 1843—67 Repræsentant i Nationalbanken. I en lang Aarrække, fra 10. November 1841, da han indtraadte i Kancelliraad Beyers Sted, til d. 16. Marts 1870, da han blev afløst af Prokurator Berggreen, virkede han som Direktør i Brandforsikringen, hvis Interesser laa ham i høj Grad paa Sinde, og øvede paa Grund af sin skarpe Forstand og usædvanlige Arbejdsævnne stor Indflydelse indenfor Direktionen. Fra 1857 var han Meddirektør i det kjøbenhavnske Brandassurancekompagni for Varer og Effekter og 1854—64 tillige Repræsentant i det almindelige Brandassurancekompagni.

Algreen-Ussing steg i Rang til Konferensraad i 1859 og blev Kommandør af første Grad og Danebrogsmand, inden han d. 25. Juni 1872 afgik ved Døden i Ny Taarbæk. Han var to Gange gift, først d. 11. Oktober 1827 med Jensine Johanne Bull, født i Kjøbenhavn d. 14. Januar 1798, død sammesteds d. 13. November 1830, en Datter af residerende Kapellan ved Helliggeistes Menighed Johan Ernst Gunnerus Bull (født 1767, død 1840) og Hustru Juliane Charlotte Schlichting, og derefter d. 19. September 1834 med Ottine Frederikke Suenson, født d. 28. Februar 1807, død d. 10. Oktober 1884, Datter af Kaptajn i Søetaten Jean Jacques Suenson (født 1774, død 1821) og Hustru Anne Susanne Lütken. En Søn af andet Ægteskab, Frederik Algreen-Ussing (født 1838, død 1869), gjorde sig bekendt som historisk Forfatter.

Biografi i Dansk biogr. Lexikon, og der nævnte Kilder. Dr. Villads Christensen: København 1840—1857. Meddelelser fra det kgl. Gehejmearkiv m. m. 1886—88, S. 128. N. R. Bull: Stamt. ov. den trønderske Slægt Bull, Kristiania 1886 S. 25 f. Gen. Fors. Prot. 144 jvfr. 148.

95. HANS PETER HANSEN blev født i Kjøbenhavn d. 6. April 1797 og var ældste Søn af den i 1835 afdøde Vinhandler Gotfred Hansen og dennes Hustru Anna Catharina, født Weinreich, der døde i Juni 1856 henvend 87 Aar gammel. Han var en flink Discipel i Efterslægtsselskabets Skole, men kom straks efter Konfirmationen 1812 i Lære hos Faderen, siden paa Agent J. Hammerichs Kontor, indtil han selv d. 1. Maj 1822 nedsatte sig som Vinhandler paa Christianshavn. Senere tog han Borgerskab som Grosserer d. 28. Marts 1840. I tretten Aar var Grosserer Hansen Revisor i Kjøbenhavns Brandforsikring og blev derefter d. 22. November 1843 valgt til Direktør i Davids Sted; i Direktionen virkede han indtil sin Død og blev i 1862 afløst af Grosserer A. C. Øst.

H. P. Hansen nød en stor Anseelse som Købmand. Gennem mange

offentlige Hverv øvede han en betydelig Indflydelse paa den københavnske Handelsverden, men trods hans ubestridelige Dygtighed og Energi havde han til sidst Uheld med sig, idet Krisen i 1857 paa Grund af hans rundhaandede Kreditgiven blev ødelæggende for hans Forretning.

I 1846 blev H. P. Hansen Medlem af Nationalbankens Direktion efter først i nogen Tid at have været Medlem af dennes Repræsentantskab, i hvilken Egenskab han deltog i den bekendte Tolvmillionsags Ordning. I Direktionen ledede L. N. Hvidt og H. P. Hansen den kommercielle Virksomhed, og efter førstnævntes Død i 1856 var Hansen den ledende Direktør. Baade fordi Nationalbanken indtil 1857 var Kjøbenhavns eneste Bankinstitut og paa Grund af sin hele Personlighed betragtedes H. P. Hansen som Handelsstandens naturlige Hjælper og Raadgiver i den vigtige Tid, der gik forud for Krisen i dette Aar, og nød stor Respekt. Hans Virksomhed blev dog Genstand for stærke Angreb og en ikke uberettiget Kritik. Skønt hans Dygtighed som Administrator af kyndige roses som utvivlsom, maa det bebrejdes ham, at han før Krisen viste for stor Tillid til de Personer, der søgte Kredit, fordi det var hans Princip, at Banken ikke alene skulde arbejde med de store, solide Huse, men ogsaa havde den Opgave at ophjælpe yngre, fremadstræbende Mænd, idet Krediten var bleven udstrakt til flere Firmaer, der ikke var denne Tillid værdig. Dommen om hans Forhold under selve Krisen er væsentlig anderledes, idet han i denne Periode, skønt den var trykkende nok for ham selv, holdt sit Hoved klart og viste Overlegenhed og Dygtighed, bl. a. ved at støtte H. Pontoppidan & Co. i Hamborg, hvis Fald vilde have været en ligefrem Kalamitet.

I det kommunale og politiske Liv tog H. P. Hansen en fremragende Del. Han blev 1832 en af Kjøbenhavns 32 Mænd og efter den nye Kommunalordning valgtes han til Borgerrepræsentant. 1840—41 var han Repræsentationens Formand, hvorefter han blev valgt til Raadmand, en Stilling, som han maatte fratræde i 1846, da han blev Bankdirektør. Han var derefter atter Borgerrepræsentant til sin Død og 1853—58 atter Formand og senere Viceformand for Repræsentationen. Han deltog med Iver i Forhandlingerne og øvede stor Indflydelse, navnlig paa alle finansielle Sager.

I de raadgivende Stænderforsamlinger mødte H. P. Hansen fra 1835 til 1846 som Deputeret for Kjøbenhavn og var i disse Aar Medlem af mangfoldige af Forsamlingernes Udvalg angaaende kommercielle og finansielle Spørgsmaal. Han stillede Forslag om Forhandlingernes Offentlighed, forsvarede med Iver Forslagene om Skattebevillingsret og Ændring i Stænderforfatningen i mere frisindet Aand og sluttede sig i det hele i Fyrrerne til den nationale og politiske Opposition. Paa den grundlovgivende Rigsforsamling, af hvilken han ved de almindelige Valg d. 5. Oktober 1848 blev Medlem som Repræsentant for Kjøbenhavns 2. Valgkreds, indtog han en fremskudt Stilling og var Medlem baade af Finansudvalget og Grundlovsudvalget. I sidstnævnte Udvalg mente han, at Tiden for Gennemførelsen af den almindelige Valgret endnu ikke var kommen, og foreslog Indskrænkninger, som forkastedes, hvorefter han dog stemte for Grundloven i den

Skikkelse, den fik. 1849—53 var han Medlem af Landstinget og i flere Aar dets Viceformand. Efter Opløsningen i 1853 ønskede han ikke Genvalg, men deltog vedblivende i de national-liberales Kamp mod det Ørstedske Ministerium.

H. P. Hansen, der d. 6. Oktober 1851 udnævntes til Ridder af Danebrog og d. 1. Januar 1856 til Etatsraad, døde d. 15. September 1861. Han havde d. 16. December 1825 ægtet Marie Bech, en Plejedatter af Tobaksspinder i Frederiksberggade Jørgen Bech.

Biografier af Fr. Barfod i Illustreret Tidende Nr. 106 (1861) og af Emil Meyer i Dansk biogr. Lex., 6. Bd., S. 629—32. Richter: 100 Aars Dødsfald: Dr. Villads Christensen: København 1840—57.

96. JOHAN HENRIK KORNBECHE, født i Odense d. 12. Marts 1807¹⁾, var en Søn af Murmester Peder Kornbech og Hustru Johanne Laurine Petersen²⁾, nedsatte sig som Murmester i Kjøbenhavn og blev d. 21. Februar 1861³⁾ Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Kaptajn og Auktionsholder Hornbechs Sted. Han var d. 5. September 1832 bleven udnævnt til Sekondløjtnant i Kjøbenhavns Borgervæbnings Artilleri, hvor han siden avancerede til Major⁴⁾. Han var desuden virksomt Medlem af det Tekniske Selskab, Medlem af Bestyrelsen 1849—51 og af Repræsentantskabet fra 1866—69⁵⁾. Kornbech var ligeledes Medlem af Repræsentantskabet i Industribanken og af Bestyrelsen for Stiftelsen for gamle Haandværksmestre og deres Enker i trange Kaar⁶⁾. D. 6. Oktober 1852 blev han udnævnt til Ridder af Danebrog og til Danebrogsmand d. 26. Maj 1867. Han beboede og ejede en Gaard i Kronprinsessegade (Nr. 50, St. Annæ V. Kv. Nr. 417) og var d. 17. Oktober 1836 bleven gift med Therese Margrethe Deuntzer, født 1814. Kornbech blev i 1839 Medlem af det kgl. Skydeselskab, hvor han fungerede som Inspektør 1842—47 og som Dommer 1847—49 og 1860—64⁷⁾. Han gik af som Direktør i Brandforsikringen d. 12. Januar 1871⁸⁾, og otte Dage efter døde han i Kjøbenhavn d. 19. Januar 1871; hans Hustru døde som Enke d. 16. December 1889⁹⁾. Blandt deres Børn var den kendte Arkitekturmaler Johan Peter Kornbech¹⁰⁾.

¹⁾ E. N. Ritzau: St. Joh. Logen Zorobabel og Frederik til det kronede Haab, Kbh. 1882.

²⁾ Odense Skt. Knuds Kkb. ³⁾ Gen. Fors. Prot. 1833—68, S. 373. ⁴⁾ Dansk Milit. Etat 1814—33. ⁵⁾ C. Nyrop: Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Historie, Kbh. 1893, S. 161, 185, 190. ⁶⁾ Statskalendere for div. Aar. ⁷⁾ N. P. Jensen: Fortegn. ov. Medl. etc. 1904, S. 155. ⁸⁾ Gen. Fors. Prot. 1868 ff., Fol. 10. ⁹⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹⁰⁾ Dansk biogr. Lexikon 9. Bd., S. 371, jvfr. Weilbach: Nyt dansk Kunstnerlexikon 1. Bd., S. 588 f.

97. ALEXANDER CHRISTIAN ØST, født i Kjøbenhavn o. 1799, tog Borgerskab her som Urtekræmmer og drev i 1840 sin Forretning, hvormed var forbundet et Udsalg af Lys fra Plockross' Fabrik paa Frederiksberg, fra sin Gaard i Kirkestræde Nr. 2 (Øster Kv. Matr. Nr. 51), og boede sammesteds med sin jævnaldrende Hustru Jacobe Maria Christine Øst, født Weitzmann, da 41 Aar gammel, og fire Børn, hvoriblandt to Sønner, den 15aarige Marius Henrik Emil Øst og toaarige Alexander Christian Øst, samt 2 Svende, 1 Karl og 2 Piger¹⁾. Hans Hustru var født i Sorø²⁾. Begge

Ægtefæller boede endnu i Kirkestræde i 1860³⁾. Urtekræmmer Øst var i en Aarrække 1847—62 Revisor i Københavns Brandforsikring, og blev derefter d. 16. Januar 1862 valgt til Selskabets Direktør i Bankdirektør, Etatsraad H. P. Hanssens Sted⁴⁾, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. Øst havde imidlertid faaet mange andre Tillidshverv. Fra 1839 til 1850 var han Medlem af Københavns Borgerrepræsentation⁵⁾. Paa en Generalforsamling d. 13. December 1844 valgtes han ind i Bestyrelsen for Teknisk Selskab, hvor han derefter i mange Aar var Kasserer og et meget virksomt Bestyrelsesmedlem⁶⁾. Desuden var han Formand for Repræsentantskabet i Industribanken og Medlem af Administrationen for »Selskabet, som understøtter ugifte Fruentimmer, hvis Kaar ikke svarer til deres Opdragelse«⁶⁾. Ved hans Død i København d. 12. Marts 1869 skildres han som »en agtværdig gammel Borger af den gamle Skole«⁷⁾. Hans før nævnte Hustru døde i København d. 8. Juli 1876⁸⁾.

¹⁾ Folketællingslister 1840. ²⁾ Samme 1845. ³⁾ Samme 1860. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. 1833—68, S. 375, jvfr. 381. ⁵⁾ Optegn. om Medl. af Kbhs. Kommunalbestyrelse (i Raadhusark.). ⁶⁾ C. Nyrop: Bidrag til Dansk Haandværkerundervisnings Historie, Kbh. 1893, S. 144 m. fl. St. ⁷⁾ Nekrolog i »Fædrelandet« 1869 Nr. 64, d. 17. Marts. ⁸⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

98. JACOB CHRISTIAN JACOBSEN, den bekendte Brygger og Legatstifter, er født d. 2. September 1811 i København. Faderen, Christen Jacobsen, der var fra Landbyen Nørkær i Vendsyssel, var som Soldat kommen til København og blev først Gaardskarl og Bryggerknægt, siden Forpagter og endelig Ejer af et Bryggeri i Brolæggerstræde. Moderen var Caroline Frederikke, født Schelbeck. Efter endt Skolegang oplærtes Sønnen i Bryggeriet, idet han dog fra sit 17. Aar efter Faderens Tilskyndelse hørte Forelæsninger ved polyteknisk Lærestanstalt hos H. C. Ørsted, Zeise og Forchhammer og paa egen Haand med Iver samlede Kundskaber i Matematik, Historie, Kunsthistorie og Skønlitteratur. Noget egentligt Studium levnedes der dog ikke Tid til, da Faderen døde i 1835, og Sønnen 24 Aar gammel maatte overtage Bryggeriet, først i fem Aar som Bestyrer med Borgerkab som Lejebrygger og derpaa som Ejer.

Jacobsen bryggede Tidens almindelige Hvidtøl, men, da han i 1836 smagte noget fra Tyskland indforskrevet bajersk Øl, besluttede han straks at rejse ud for at lære at fremstille denne ny Ølsort. Flere Forsøg faldt uheldigt ud, nye Rejser maatte foretages, og det er bekendt, hvorledes det dog til sidst lykkedes ham ved Hjælp af noget fra Gabriel Sedlmayers Bryggeri i München under store Vanskeligheder hjembragt Undergær at naa Maalet og i 1845 for første Gang her i Landet at fremstille godt undergæret Øl. I November 1846 fik han kgl. Bevilling til at anlægge og drive et bajersk Ølbryggeri, og i samme Maaned købte han den Grund af Bjerregaardens Marker i Valby, hvor det bekendte, efter hans Søn opkaldte, Bryggeri Carlsberg snart efter skulde rejse sig. D. 24. Oktober 1839 havde han ægtet Laura Cathinka Holst, født d. 29. August 1819, Datter af Købmand Lars Hilmann Holst og Helene Cathrine, født Steenstrup.

Bygningerne i Valby udvidedes Gang efter Gang, Grunden forøgedes ved Køb, og i 1854 flyttede Jacobsen derud med sin Husstand. I 1869 hjemsøgte det uassurerede Bryggeri af en ødelæggende Brand, men i Løbet af kort Tid stod det genopført, udvidet og forbedret. Jacobsen, der havde stort Kendskab til og megen Interesse for at bygge og indrette Bygninger, sendte i 1876 et Skrift om den i hans Bolig indrettede Opvarmning og Ventilation til den hygiejniske Kongres i Brüssel, og han har ogsaa udenfor sit eget Omraade Fortjenester af Bygningsvæsenet, bl. a. som Medlem af den af Regeringen nedsatte Kommission for Opførelsen af Botanisk Haves Væksthuse (1871—74). Bryggeriets Virksomhed voksede med Kæmpeskridt. I 1847 indrettedes Carlsberg til en aarlig Produktion af 5000 Tdr., i 1868 produceredes o. 26 000 Tdr. og i 1886 endog 146 000 Tdr. Karakteristisk for Jacobsen var den nøje Forbindelse, han samtidig knyttede mellem denne Virksomhed og Naturvidenskaben. Alt skulde gøres for at efterkomme Videnskabens Fordringer. Carlsberg maatte kun udsende et fuldent Produkt, hvilket ogsaa blev gennemført og anerkendt paa de Udstillinger, hvori Jacobsen deltog. Samtidig knyttedes højt ansete Videnskabsmænd til Carlsberg Laboratoriet.

Inden Bryggeriets uhyre Vækst endnu havde skabt Jacobsen den betydelige Position, som han siden naaede, havde han taget livlig Del baade i det kommunale og politiske Liv i Hovedstaden. I 1837 var han bleven Løjtnant i Kjøbenhavns borgerlige Infanteri, i 1848 blev han Kaptajn. Samtidig deltog han i Kjøbenhavns frisindede Opposition mod Enevoldsmagten, han var i 1843 Medstifter af det skandinaviske Selskab, blev Borgerrepræsentant samme Aar og i 1846 Stænderdeputeret. Han var senere, da det i 1854 gjaldt om at bekæmpe det Ørstedske Ministerium, det nationalliberale Partis sikre Mand, optraadte som Indbyder til Dannelsen af en »Forening til at værne Grundloven« og blev valgt til Folketingsmand for Kjøbenhavns 7. Kreds. I 1858 søgte han ikke Genvalg, men 1861—64 var han atter Folketingsmand, nu for Kjøbenhavns 1. Kreds, og i 1863 blev han kongevalgt Medlem af Rigsraadets Landsting og siden i den gennemsete Grundlovs Landsting, indtil han i 1871 nedlagde sit Mandat.

For Kjøbenhavns kommunale Forhold nærede Jacobsen en levende Interesse. Han blev Borgerrepræsentant i 1843, deltog i mange vigtige Udvalg (saaledes om Vand- og Gasværkerne i 1854) og blev Næstformand i Borgerrepræsentationen i 1855. Han ønskede ikke Genvalg i 1857, men opgav derfor ikke sine kommunale Interesser, skænkede i 1883 Kjøbenhavn en Dampsprøjte, skrev i 1884 en Artikel om, hvad vi kunde lære af Christiansborg Slots Brand, og gav i 1885 Midler til, at en Ingeniørofficer kunde gøre sig bekendt med Brandvæsenets Organisation i Udlandet.

Hvad han end paatog sig eller gav sig af med, stod J. C. Jacobsen som den betydelige, alsidig dygtige og energiske Mand. Fra d. 16. April 1869 til d. 30. September 1885 var Jacobsen et meget virksomt Medlem af Direktionen for Kjøbenhavns Brandforsikring og kæmpede i forskellige Pjeser for den af Selskabet udfoldede Virksomhed, idet han navnlig ivrede imod,

at Bygningsassurance dreves af private Aktieselskaber, og han indlagde sig stor Fortjeneste af, at Selskabet i 1885 fik en ny og tidssvarende Fundats.

Frem for alt vil Jacobsen mindes ved sin paa mange Omraader til Gavn for Videnskaben og til Ære for Danmark udviste storslaaede Gavnildhed. I 1876 stiftede han i Erkendelse af, hvad han skyldte H. C. Ørstedes vækkende Indflydelse, Carlsberg-Fondet til Fremme for videnskabelige Studier, og doterede det rigt saavel i 1876 som i 1881. Paa en enestaaende rundhaandet Maade bidrog han til Frederiksborg Slots Genopbyggelse og Indretning til et nationalhistorisk Musæum. Store Gaver fik Kjøbenhavns Brandvæsen, Botanisk Haves Væksthuse og det kgl. Teater. Billedhuggerkunsten skattede han højt, særlig Oldtidens, og han grundlagde en betydelig Samling paa Carlsberg. Hans Fortjenester paaskønnedes paa mange Maader af Staten, Universitetet, af Ind- og Udland. Jacobsen blev 1879 Æresdoktor ved Kjøbenhavns Universitet i det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, og i 1884 Kommandør af Dannebroke af første Grad. Han døde i Rom d. 30. April 1887, og i hans Testamente erklæredes det med hans Hustrus og Søns Samtykke, at Carlsberg-Fondet var hans Arving.

C. Nyrops Afhandling i Dansk biografisk Lexikon og de der citerede Kilder. Sammes: 1811—1911. J. C. Jacobsen, et Mindeskrift. Kbh. 1911. Dr. Villads Christensen: København 1840—1857.

99. GOTFRED BERGGREEN, født d. 16. Juni 1820¹⁾ i Kjøbenhavn, var en Søn af den svensk fødte Kammager Carl Peter Berggreen og Hustru Hanna Dorothea, født Lyng, Datter af Distriktslæge Lyng i Hillerød, og var saaledes Broder til den 20 Aar ældre, bekendte Komponist, Andreas Peter Berggreen. Faderen var allerede død, da Berggreen endnu ikke 18 Aar gammel søgte at blive Volontør i det kgl. Generaltoldkammer og Kommercekollegium. Han vedlægger ved denne Lejlighed en smuk anbefaling fra det von Westenske Institut, hvis øverste Handelsklasse han havde gennemgaaet, og en Attest for allerede at have aflagt den skriftlige Prøve til den ufuldstændige juridiske Eksamen, saaledes at han »vistnok med sikkert Haab vil kunne bestaa samme med bedste Karakter«, men paaberaaber sig navnlig, at han er saa ulykkelig at være født med kun een Haand, hvilket afskærer ham fra mange Leveveje²⁾. Efter samme Aar at have fuldendt sin Eksamen med bedste Karakter fik han Pladsen som Volontør, men udtraadte i 1840 for at tage Artium, blev privat dimitteret Student i 1841 og tog d. 27. Oktober 1845 den fuldstændige juridiske Embedseksamen³⁾. Han blev derefter atter ansat under Kollegiet, først i Kolonialrevisionskontoret, siden i første danske Revisionskontor, indtil han fra d. 1. August 1846 blev Fuldmægtig ved Kjøbenhavns Toldekspedition. D. 26. Maj 1847 fik han derefter kongelig Ansættelse som Kopist i Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet⁴⁾. D. 13. Juli 1851 blev han udnævnt til Ekspeditionsfuldmægtig under den samme Aar oprettede Bestyrelse for de militære Underklassers Pensionering og Invalidforsørgelsen⁵⁾. Ved kongelig Resolution af 31. Marts 1854 ophævedes imidlertid denne Post og det bestemtes, at Berggreen maatte over-

flyttes i lige Stilling til et andet Kontor under Finansministeriet⁶). Han blev derefter d. 1. April overflyttet til en ledig Fuldmægtigplads i dettes Ekspeditionssekretariat, men tog tillige Fuldmagt hos en Sagfører og søgte derefter enten at blive dispenseret et Aar med halv eller uden Gage fra Kontorets Forretninger, og, saafremt det ikke kunde bevilges, at faa sin Afsked. Resultatet blev, at han d. 15. Juni 1855 blev entlediget uden Pension⁷). Han blev derefter i 1857 Overretsprøveprokurator og i 1859 Overretsprokurator⁸). Dette blev hans fremtidige Hovedvirksomhed, og da han d. 19. Marts 1880⁹) døde, omtalte »Fædrelandet« ham som »en af Byens mest betroede og ansete Forretningsførere«⁹). I Brandforsikringens Direktion indtraadte han d. 16. Marts 1870 i Professor Algreen-Ussings Sted og afløstes d. 21. December 1872 af Overretsprokurator Herforth.

Han var gift med Laura Augusta Cathinka, født Breselau von Bressendorff, der var født d. 9. December 1826¹). Hun overlevede ham i mange Aar og døde efter langvarige Lidelser d. 23. November 1886. Hun efterlod to gifte Døttre: Francisca Henriette, gift med Sognepræst Victor Dons Blædel, og Ingeborg Klenau¹⁰).

¹) Erslev: Alm. Forf.-Lex., Suppl., 1. Bd., S. 124 f. ²) Ans. v. Gen. Toldkam. CC. Journ. 1838 Nr. 509. ³) Richter: Jurid. Stat. Kbh. 1891, S. 26. ⁴) Gen. Toldkam. og Kom. Koll.s Forestillinger vedk. Kollegiet og dets Kontorer 1842—48. ⁵) Fin. Min.s Forestillinger 1851 Nr. 90. ⁶) Samme 1854 Nr. 119. ⁷) Samme 1855 Nr. 146. ⁸) Richter: 100 Aars Dødsfald, Berl. Tid. Nr. 68 og 71, jvfr. N. P. Jensen: Fortegn. ov. Medl. af det kgl. Skydeselsk. 1904, S. 178. ⁹) Fædrelandet Nr. 68. ¹⁰) Folketællingslister (Snarens Kv. Nr. 103), jvfr. Richter: 100 Aars Dødsfald, Berl. Tid. Nr. 275 og 278, samt L. Nielsen: Familien Blædel, Kbh. 1901, S. 17.

100. JULIUS ANDREAS BLOM, født i Kjøbenhavn d. 29. November 1815, var Søn af Murmester Thomas Andreas Blom og Hustru Ingeborg Cathrine, født Carstensen. Han besøgte Efterslægtsselskabets Skole, kom efter sin Konfirmation 1830 i Tømmerlære og blev Svend i 1833. I de derpaa følgende 8 Svendear var han et halvt Aar i Udlandet. I 1838 udstillede han et »Tagværk« paa Charlottenborg. I 1841 blev han Tømmermester i Kjøbenhavn og har som saadan udfoldet en stor Virksomhed.

Som Svend indtraadte han i Byens Brandkorps og avancerede her fra Underbrandmester i 1835 til Vicebrandmajor i 1859. I 1868 blev han konstitueret som Brandmajor og fungerede i denne Stilling, indtil Loven af 15. Maj 1868 om Kjøbenhavns Brandvæsens Omorganisation traadte i Kraft i Sommeren 1870. Ved sin Afgang blev han paa Grund af sine Fortjenester af Brandvæsenet udnævnt til Etatsraad. Fra 1849 til 1855 var han Medlem af Kjøbenhavns Borgerrepræsentation. D. 12. Januar 1871 blev han i Kornbechs Sted valgt til Direktør i Brandforsikringen, hvor han fungerede, indtil han d. 30. September 1885 afløstes af Tømmermester H. H. Kayser. Blom havde efterhaanden faaet mange Tillidshverv. Fra 1859 til sin Død var han Meddirektør i Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, ligesom han var Medstifter og Medbestyrer i en Række andre Institutioner og Foreninger som: Kjøbenhavns Sygehjem, Nye Danske Brandforsikringsselskab, Stiftelsen for gamle Haandværksmestre, Diakonissestiftelsen, Trøstens Bolig,

Kjøbenhavns Sporvejsselskab, Ryssensteens Søbadeanstalt m. fl. Blom blev d. 2. Januar 1858 udnævnt til Ridder af Danebroge, d. 28. Januar 1885 til Danebrogsmand og d. 29. November 1895 paa sin 80aarige Fødselsdag til Kommandør af 2. Grad. Han døde paa sit Landsted i Taarbæk, »Springforbi«, d. 13. Juni 1900. D. 26. Juni 1846 havde han ægtet Caroline Frederikke Funch, født i Kjøbenhavn d. 8. Juni 1824, Datter af Urtekræmmer Christian Funch og Barbara Marx. Etatsraadinde Blom døde paa sit Landsted d. 31. Maj 1912, henved 88 Aar gammel.

C. Nyrop: Biografi i Dansk Biogr. Lex. 2. Bd., S. 421 f. Samme: Kbhs. Tømmerlav, S. 202, 220. P. B. Grandjean: Medlemmer af Direktionen for Trøstens Bolig, Kbh. 1910, S. 17 f. Dr. Villads Christensen: København 1840—57.

101. CHRISTIAN LUDVIG AUGUST HERFORTH fødtes d. 22. Marts 1818 i Kjøbenhavn, hvor Faderen Major Hans Henrik Herforth (født 1793, død 1883) var Direktør for Fattigvæsenet. Hans Moder, Sophie Louise Emilie Augusta (født 1818) var født Hjelm. I 1837 blev han Student ved privat Dimission og tog derefter i 1844 juridisk Eksamen. I 1857 blev Herforth Prøveprokurator og i 1859 Overretsprokurator. Han erhvervede sig snart en betydelig Praksis som Sagfører, samtidig med at han paa andre Omraader kom til at indtage en fremskudt Stilling. I sine yngre Aar spillede han saaledes en betydelig Rolle i Studenterkorpset, i hvilket han fik Kaptajns Karakter, og i 1865 blev han valgt ind i Borgerrepræsentationen, hvor han i en lang Aarrække udøvede en ikke ringe Indflydelse, indtil han i 1885 trak sig tilbage. Sin betydningsfuldeste Virksomhed udfoldede Herforth dog vistnok i Østifternes Kreditforening, hvor han blev Direktør i 1863 og Formand i Direktionen i 1872, en Stilling han med en kort Afbrydelse bevarede til sin Død. D. 21. December 1872 valgtes Herforth i Overretsprokurator Berggreens Sted til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring, hvor han fungerede, indtil han d. 30. September 1885 blev afløst af Højesteretsassessor Rimestad. Herforth døde d. 23. April 1892. Han var gift med Christiane Johanne Rée, født d. 17. November 1822, død d. 10. November 1889, en Datter af Grosserer Herman Ludvig Rée (født 1790, død 1853) og Maria, født v. Halle (født 1789, død 1845).

A. Leigh-Smiths Biografi i Dansk biogr. Lexikon 7. Bd., S. 378. Illustr. Tid. 1892 8. Maj. Josef Fischer: Hartvig Philip Rée og hans Slægt, S. 69.

102. CHRISTIAN RIMESTAD blev født i Kjøbenhavn d. 22. Marts 1830 og var Søn af Birkedommer i Kjøbenhavns nordre Birk Christian Olsen Rimestad (død 1832) og Hustru Anine Vilhelmine, født Richter (død 1877). Han var Elev i Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvorfra han blev dimitteret til Universitetet i 1845, kun 15 Aar gammel, og seks Aar efter tog han den fuldstændige juridiske Eksamen. Fra 1852 til 1861 gjorde han Tjeneste i Justitsministeriet, hvor han avancerede til Fuldmægtig i 1855 og til Ekspeditionssekretær i 1858. Fra 1852 til 1854 var han tillige Notarius ved det juridiske Fakultet. I 1859 ledsagede han den daværende Departementschef Leuning paa en Rejse til Hamborg og Belgien med det

Formaal at blive nøjere kendt med de derværende Sø- og Handelsretter, idet Loven om Oprettelse af en tilsvarende Domstol i Kjøbenhavn var under Forberedelse. I 1861 udnævntes han til Overretsassessor i Kjøbenhavn, i 1878 til Assessor i Højesteret.

D. 30. September 1885 valgtes Rimestad til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring i Overretsprokurator Herforths Sted og virkede i denne Stilling til sin Død d. 4. Oktober 1894. Allerede før sin Indtrædelse i Direktionen havde Rimestad i en Aarrække været Medlem af Repræsentantskabet for Kjøbenhavns Brandforsikring, hvis Virksomhed han omfattede med den største Interesse.

Rimestad var Medlem af de i 1868 og 1894 nedsatte Proceskommissioner, ligesom af den Kommission, der i 1872 udnævntes for at forberede en ny Møntordning. Ved Siden af sin Embedsvirksomhed udfoldede han en stor Aktivitet som Politiker.

Sin politiske Bane begyndte Rimestad i 1861, da han blev valgt til Folketinget i Holbæk Amts 5. Kreds (Nykøbing paa Sjælland). Han stod paa det nationalliberale Standpunkt og stillede sig i 1864 i Kjøbenhavns 1. Valgkreds, som han hævdede under hyppige Genvalg, indtil han i 1884 faldt for den af Socialisterne støttede Modkandidat. Siden var han ikke Medlem af de lovgivende Forsamlinger, men ydede dog Højre og Partiets Presseorganer en meget virksom Støtte, bl. a. som Stifter og Formand for Højres Arbejder- og Vælgerforening.

I Folketinget blev der rig Brug for hans juridiske Dygtighed og parlamentariske Evner. I 1864 blev det ham overdraget at være Ordfører for Folketingets Tiltrædelse af Fredsslutningen. Under de følgende Forhandlinger om Forfatningsordningen sluttede han sig til dem, der ansaa en Tilbagevenden til Junigrundloven af 1849 som statsretlig ubeføjet og politisk skadelig. Han var 1871—73 Medlem af den parlamentariske Kommission angaaende Vallø og Vemmetofte Stiftelsers Forhold og deltog i Forhandlingerne om de private Lovforslag om Ministeransvarlighedens Ordning 1875—79, om Rigsretsaktion i Anledning af Salget af Marmorkirken 1876, og i Anledning af Overskridelserne af Bevillingen til Theaterbygningen som en fremtrædende Talsmand for Højrepartiets Opfattelse, og det tilfaldt derfor naturligt ham at blive Formand i Bestyrelsen for Folketingets Højregruppe, da Halls Sygdom og paafølgende Udtrædelse af Tinget krævede en ny Mand, og hans Parti fandt, at han i denne vigtige Stilling gjorde fortrinlig Fyldest. Men ogsaa uden for Partiet skaffede hans personlige Elskværdighed og jævne Optræden ham Yndest selv hos politiske Modstandere trods de hvasse Kampe. Som Dommer i vor højeste Ret hørte han til de mest ansete baade i Kraft af sin Kundskabsfylde, sin skarpe og sunde Dømmekraft og sin usvigelige Retsindighed. Af Kongen og Regeringen hædredes han gentagne Gange og døde som Kommandør af Danebroe af første Grad.

D. 14. Juni 1862 ægtede Rimestad Nathalia Westrup, født 1837, en Datter af Grosserer Carl Wium Westrup (død 1869). Hun døde d. 27. Juli 1911.

Biografi af Gehejmeetatsr. Goos i Dansk biogr. Lex. og de der nævnte Kilder: Illustr. Tid. 36. Aarg. Nr. 2; Topsøe: Politiske Portrætsstudier, S. 158 ff.; Wulff: Den danske Rigsdag S. 272 ff., samt Frue K.s Vielsesb.

105. HARALD HARTVIG KAYSER, født d. 6. Marts 1817 i Kjøbenhavn, var Søn af Sadelmager Carl Christian Kayser og Hustru Johanne Cathrine, født Hertz, og Broder til den bekendte Læge og Nationaløkonom Carl Johan Kayser. Han kom efter Konfirmationen i April 1831 i Tømmerlære og kunde efter flittigt Arbejde fire Aar senere blive Svend. I sin Fritid forberedte han sig til den polytekniske Eksaminandeksamen, som han tog i November 1837. Han underviste derefter i Matematik og Tegning og tog i 1842 polyteknisk Eksamen i Mekanik. Efter et Ophold i Norge, hvor han som Vikar bestyrede Tegneskolens Bygningsklasse i Christiania, antoges han i November 1843 som Lærer ved det nyoprettede tekniske Institut i Kjøbenhavn. I Februar 1845 etablerede han sig som Tømmermester; uagtet han var polyteknisk Kandidat, maatte han gøre Mesterstykke; samme Aar fik han det første af sine efterhaanden talrige Tillidshverv som Medlem af Kontrolkommitteén for Fredens Møllers Fabrikker, for hvilken han siden blev Formand. I 1847 blev han Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab og allerede Aaret efter dens Formand. I 1848 blev han valgt ind i Kjøbenhavns Borgerrepræsentation og tillige Medlem af den grundlovgivende Rigsdag. Hans kommunale Interesse i Forbindelse med hans praktiske Indsigt og utrættelige Arbejdsevne skaffede ham efterhaanden en fremskudt Stilling i Borgerrepræsentationen; 1863—73 og 1884—85 var han dennes Formand, og 1875—94 Næstformand for Forsamlingen, som i 1888 som Paaskønnelse af hans lange og dygtige Virksomhed lod hans Billede male. Ogsaa i det politiske Liv deltog han ivrigt; han sluttede sig til det nationalliberale Parti og havde som Folketingsmand for Christianshavn 1854—64 Sæde i Rigsdagen. I 1857 stemte Kayser for Næringsloven i fuld Overensstemmelse med sit allerede i 1844 i Skrift og Tale hævdede Standpunkt som Næringsfrihedens Talsmand. I 1871 blev han kongevalgt Medlem af Landstinget. I Folketinget var han næsten uafbrudt Medlem af Finansudvalget og senere i Landstinget en Tid Næstformand samt Medlem af Rigsretten. Særlig Indflydelse fik han ved Behandlingen af Kjøbenhavns Bygge love af 1856, 1871 og 1889.

Industriforeningens Historie vidner om hans frugtbringende Arbejde, og hans mangeaarige Lærergerning medførte, at han særlig tog sig af Haandværkerundervisningen. Han var Formand i Teknisk Institut 1872—74, Næstformand i det tekniske Selskabs Skole 1876—82. Hans Liv var overhovedet en uafbrudt Virksomhed i det offentlige Tjeneste, de ham betroede Hverv mangfoldige. 1873—82 var han saaledes en af de tre Direktører for Frederiks Hospital, 1874—83 var han Medlem af Kjøbenhavns Overligningskommission og 1864—93 Kontrolkommitteret i »Nye danske Brandforsikring«. I Kjøbenhavns Brandforsikrings Direktion afløste han d. 30. September 1885 Etatsraad Blom og virkede i denne Stilling til sin Død; til Brandforsikringen havde han allerede fra 1868 været knyttet, først som

kommitteret Interessent, derefter fra 1871 som Næstformand for det nydannede Repræsentantskab og endelig som dettes Formand fra 1880 til 1885, i hvilket Tidsrum Brandforsikringens Omorganisation vedtoges. Paa Grund af sin fremragende Arbejdskraft og sine sjældne personlige Egenskaber blev han desuden Medlem af talrige private Selskabers Bestyrelser. Hans samvittighedsfulde og utrættelige Virksomhed blev paaskønnet af mange, og da han i 1895 havde været Borger i Kjøbenhavn i 50 Aar, fejredes han paa forskellig Maade. I 1892 udnævntes han til Kommandør af 1. Grad. Danebrogsmand var han bleven i 1867. D. 10. Oktober 1895 afgang han ved Døden i Kjøbenhavn.

D. 28. Maj 1850 ægtede han Anna Birgitte Alette Elisabeth Arctander, født d. 1. Februar 1828, Datter af Fuldmægtig i Nationalbanken Vilhelm August Arctander og Hustru Caroline Vilhelmine Christiane Margrethe, født von Linstow¹⁾. Enkefrue Kayser døde d. 7. Juni 1901⁵⁾.

¹⁾ Erslev: Alm. Forf. Lex. Suppl. 2. Bd., S. 21 f. ²⁾ Barfod: Dansk Rigsdags-Kal. I, S. 283. ³⁾ Illustr. Tidende 28, Aarg. Nr. 23, 36. Aarg. Nr. 22. ⁴⁾ C. Nyrop: Kbhs. Tømmerlav. Samme: Industriforeningen i Kbh. Samme: Bidr. til dansk Haandværkerundervisnings Historie. Berlingske Tid. 1895 Nr. 45. Professor C. Nyrops Biografi i Dansk biogr. Lexikon 9. Bd., S. 115—119. Dr. Villads Christensen: København 1840—57. ⁵⁾ Jul. Bidstrup: Dødsfald i Danmark 1901.

104. Professor, Dr. polit. & jur. HARALD LUDVIG WESTERGAARD, født i Kjøbenhavn d. 19. April 1853, valgtes d. 30. September 1885 til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring efter Brygger Jacobsens Afgang.

105. Cand. jur. CHARLES ALFRED IVERSEN, født i Helsingør d. 23. April 1855, blev d. 1. August 1886 ansat i Kjøbenhavns Brandforsikring som Forretningsfører og d. 22. November 1894, efter Højesteretsassessor Rimestads Død, valgt til Selskabets administrerende Direktør.

106. Murmester HANS NIELSEN FUSSING, født d. 27. Juni 1838 i Horsens, blev d. 21. November 1895 (efter Tømmermester Kaysers Død) valgt til Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring.

BOGHOLDERE

CHRISTOPHER ROED, Brandforsikringens første Bogholder 1731—46, blev d. 29. April 1684 døbt i Køge, hvor hans Fader, Peder Christensen Roed, død 1718, var By- og Raadstueskriver, medens hans Moder, Helle Christophersdatter Bagger, død 1724, var en Raadmandsdatter fra Holbæk¹⁾. Han slog ind paa Handelsvejen og boede i 1728 med Hustru, dennes Søsterdatter og et Tyende i sin Ejendom i Nyhavn (Skt. Annæ Ø. Kv. Nr. 2)²⁾. Ifølge Magistratens Resolution af 19. September 1731 blev han, der i andre »publike Forretninger havde vist gode Prøver paa sin Dygtighed«, ansat som Bogholder i Brandforsikringens Kontor³⁾. Hans Bestalling hvorefter han fik 500 Rd. aarlig til sig og sine Folk, udstedtes d. 21. April

1732⁴). Ifølge Instruktion af s. D. skulde Bogholderen for den ham tillagte Løn tillige besørge Indkasseringen. Et af hans første Hverv var at forfatte et Uddrag af den fra Magistraten indsendte »Indskrivnings-Protocol saa vel over Gaderne som Indvaanerne der udi boende, paa det at Regulariteten med Vurderingerne desto snarere og accuratere kand foretagis«⁵). Bogholder Roed foreslog, at fire Interessenter i hvert af Stadens Kvarterer tilligemed en Mur- og Tømmermester skulde efterse og vurdere Interessenternes Bygninger; men Direktionen bestemte sig d. 12. Juni 1736 for to i hvert Kvarter⁵). D. 4. Oktober 1732 indgav han et Projekt angaaende Bøgenes Indrettelse, som med en enkelt Undtagelse vedtoges⁶). Ved Magistratens Resol. af 9. Januar 1736 fik han et Tillæg af 300 Rd. aarlig, fra d. 1. s. M. at regne, paa Direktionens Anbefaling, »eftersom Interessenterne aarlig tiltage og nu ere over 1600 i Tallet«. Hans kraftige og ualmindelig tydelige Haandskrift i Selskabets ældste Bøger vidner om Orden og Virkelyst. I 1745 fik han et fornyet Paabud om ogsaa at paatage sig Indkasseringen, hvorfor han søgte Lønforbedring⁷). Samme Aar maatte han oftere melde Forfald paa Grund af Svagelighed, og d. 24. Marts 1746 søgte han om at maatte afstaa sin Stilling til Hans Henrich Bech⁸). Ved Missive af 11. Maj s. A. fremsendte Magistraten dennes Bestalling som Bogholder i Roeds Sted, fra 10. Juni næstefters at regne. Roeds Pension udgjorde 300 Rd. (jvfr. ovfr. S. 114).

I 1743 havde Roed haft en Kontrovers med Direktør Aagaard om Bøgenes Førelse. Roed klagede i et Møde d. 14. Februar s. A. over, at denne havde sagt til hans Skriverkarl, Hans Christian Riber, at han ikke mere skulde lade tilføre nogen Resolution i Forestillings- og Resolutionsprotokollen, som indeholdt Kopier af de i Deliberationsprotokollen indførte Forestillinger og Direktions-Resolutioner. Bogen var for saa vidt overflødig; men Roed turde ikke kassere denne, som de forrige Direktører d. 18. Januar 1740 havde fundet nødvendig. Aagaard forlangte da en Liste over alle Kontorets Protokoller, »hvoraf han seer icke mindre end 16 ved dette Contoir, saa hand deraf slutter, at Bogholderen maa være en Ælskere af slige Clade- og reenskrevne Protocoller. Han for sin Persohn havde altid sagt, at han paa Interessenternes Vegne holt for . . . nyttigt, at endeel af de unyttige Protocoller afskaffedes, for at menasere Skrivematerialernes Bekostning, og at Bogholderen derfor i Stæden var at persvadere, som han ej hidindtil har været at formaa til, neml[ig] at holde een renskreven Hoved-Bog saa og Cassebog . . . som billigt, at de kunde være paa dette Contoir som paa andre reelle Contoirer«⁹); Aagaard anbefalede derfor indtrængende at afskaffe Forestillings Clade-Bogen og nøjes med Deliberationsprotokollen (jvfr. ovfr. S. 69). Roed klagede nu til de andre Direktører og tilstod vel i sit Svar, at han var en Elsker af nyttige, men (lige saa vel) Hader af unyttige Skrifter; men alle hans Bøger var approberede baade af de forhenværende, fornuftige Direktører og af Magistraten som Overdirektører, og han hævdede, at alene Aagaard ønskede Forandring. Roed synes dog ikke at have faaet den ventede Bistand og blev da træt af Kampen og afstod Tjenesten d. 10. Juni 1746¹⁰), som ovenfor berørt.

Men Striden var ikke dermed forbi. I Anledning af Regnskabets Revision skrev Direktionen endnu d. 23. Juni til den tidligere Bogholder bl. a. saaledes: » . . . , bliver hand og erindret om sine Besvaringer paa de forrige Antegnelser (til Regnskaberne), som hand deals for 2 à 3 Aar siden har bekommet, og icke endnu er til os bleven indleveret uagtet mange Paaminde- lser derom deals af vore Formænd ved Directionen, deals af os ere gjorde, og Magistraten selv derom har erindret. Iligemaade maa vi herved skrift- lig igientage det, som vi ligeledes for lang Tid siden mundtlig have for- langed, nemlig at bekomme en af ham underskrevne Designation og Be- regning over de Præmier, som til sidste 11. Martii Termin var forfalden at betales baade af $\frac{1}{16}$ og $\frac{1}{8}$ pro Cento, hver Rubrique for sig selv ind- rettet, beregnet og summeret . . . med behørig derpaa tegned Afskrivning ved hver Mands Naun over hvis, som indtil Hr. Roeds Fratrædelse fra Con- toiret er bleven betalt« . . . ¹¹⁾. Af Skrivelsens Tone mærkes, at Forhol- det imellem Direktionen og den forhenværende Bogholder ikke har været netop hjærteligt. I sit Svar af 7. Juli 1746 lovede Roed, at den forlangte Designation skulde indkomme, men udtalte samtidig, at han ikke kunde indlade sig paa at drøfte Regnskaber, der engang var reviderede og be- fundne rigtige¹¹⁾. Dette Standpunkt kunde han dog ikke hævde. Af de følgende Skrivelser fra ham af 17. og 25. August og 7. September ses det nemlig, at Roed kom til at indsende alle de forlangte Oplysninger og til- lige erklære sig ansvarlig for, hvad der ved Revisionen maatte findes at være regnet galt eller mangle. Af denne Grund tilbageholdt Kassen af Roeds tilgodehavende Løn 75 Rd., som Magistraten dog befalede at udbe- tale ham.

At han med al sin Arbejdsomhed og Dygtighed var en vanskelig Herre, ses noksom af Direktionens Skrivelse af 7. September 1746, til Magistraten, hvori det bl. a. siges: »vi og i mange Ting have lempet os efter hans vanske- lige Sind det allermeeste muligt har været; thi hand viiste sig, som be- kiendt er, imod vore Formænd, og vi ville icke opholde Deres Høj- og Vel ædelheder med at viise, at vi har maattet taale et og andet af hannem i vores Tid, som maaskee kunde have været anderledes«¹²⁾. Dermed endte imidlertid Krigen.

Roed og Hustru fik d. 1. April 1746 kongl. Konfirmation paa en af dem d. 31. December 1742 oprettet Forskrivelse¹³⁾, hvorefter den Længst- levende skulde have Boet, og som oplyser et og andet om deres Slægt. De havde »paa 30 Aar været i Ægteskab, men havde ingen Livsarvinger uden Hustruen Anna Marie Christensdatter, der af et tidligere Ægteskab havde Sønnen Peder Nielsen, kaldet Roed«, som var Kaptajn i det danske Asiatiske Kompagnis Tjeneste og nærmeste Arving efter dem begge. Han døde dog før Roeds Hustru, og ifølge dennes Testamente blev saa hendes Søsterdatter, Rosina Christiansdatter Schnittler, der var gift med Brandkas- sens Kontrollør Jesper Ebbesen, Hovedarving.

Christopher Roed, som i 1733 ses at have været Ejer af en Tømmer- plads (Nr. 9) mellem Toldbodgaden og Toldboden¹⁴⁾, døde i Kjøbenhavn i

Foraaret 1748, og er rimeligvis bleven begravet fra Nikolaj Kirke, hvis Ligprotokoller fra hint Aar dog ikke er bevarede.

¹⁾ Personh. Tidsskr. II, S. 327. ²⁾ Kbh.s Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 256. ³⁾ Delib. Prot. A, S. 5, jvfr. Raadstue Kopibog 1731—33, S. 189. ⁴⁾ Raadstue Kopibog 1731—33, S. 409, jvfr. Kbh. Brdf. Kopibog A, S. 53. Instruction og Ed: anf. St., S. 55 og 57. ⁵⁾ Delib. Prot. A, S. 6, jvfr. S. 98. ⁶⁾ Anf. St. B., S. 8. ⁷⁾ Anf. St., S. 501. ⁸⁾ Anf. St., S. 542—44. ⁹⁾ Anf. St. B, S. 296 ff. ¹⁰⁾ Anf. St. C, S. 51. ¹¹⁾ Kopibog C, S. 471 ff. ¹²⁾ Anf. St., S. 491 ff. ¹³⁾ Sæll. Reg. Nr. 110. ¹⁴⁾ Delib. Prot. A, S. 240.

HANS HENDRICH BECH, Bogholder 1746—71 (som Direktør er hans Levnedbeskrivelse ovfr. givet).

OTTO CHRISTIAN HAABER, Bogholder 1771—83, blev født i Kjøbenhavn d. 31. December 1736 og døbt i Helligaandskirken smstds.; han var Søn af Johan Joseph Haaber, den Gang Student, siden Klokker ved Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn, derefter Organist i Møgeltønder og endelig Degn paa Laaland, og hans første Hustru, Charlotte Henriksdatter Holst, født i 1713, død i Januar 1763¹⁾. O. Chr. Haaber synes ikke at have taget Studentereksamen; men blev ikke des mindre i en ung Alder, d. 16. Sept. 1760²⁾, udnævnt til Sekretær i Danske Kancelli, og d. 5. Marts 1762 ansat som Arkivar ved Kjøbenhavns Raadstue efter Hans Tausan³⁾. I Efteraaret 1768, da Brandforsikringens Bogholder, Kommerceraad H. H. Bech, gik i sit 70. Aar, udbad han sig efter 22 Aars Tjeneste, at O. Chr. Haaber maatte adjungeres ham i Embedet og siden deri efterfølge ham, hvilket Generalforsamlingen bevilgede d. 25. November 1768⁴⁾, og fra d. 11. Marts 1771 overtog Haaber Stillingen som Bogholder⁴⁾. Haaber blev d. 26. Januar 1770⁵⁾ udnævnt til virkelig Kancelliraad og d. 28. Marts 1781⁶⁾ til virkelig Justitsraad. Mest kendt er hans Forhold til Dansk Asiatisk Kompagni, hvilket endte med en stor Katastrophe. Under vanskelige Forhold paa Grund af indre Splid i Direktionen blev Kancelliraad Haaber d. 5. Oktober 1775 valgt til lovkyndig Direktør i nævnte Handelsselskab. Da Kompagniets Forretninger i 1780 antog et saa stort Omfang, at saavel Direktionen som Kontorpersonalet havde ondt ved at magte deres Opgaver, blev Haaber valgt til *bestandig Direktør* med 1000 Rd. Cour. i aarlig Gage, imod at møde hver Dag paa Kompagnihuset og føre et skarpt Tilsyn med Kontorbetjentene. Dette Valg viste sig snart at være meget uheldigt. D. 2. Maj 1783 opdagede man nemlig, at tre af Kompagniets mest betroede Mænd, hvoriblandt Justitsdirektør Haaber, havde besveget Kassen for ikke mindre end 674 000 Rd. Cour. Da alle Udveje var spærrede, drukkede Justitsraad Haaber sig d. 6. Maj om Aftenen, og hans Lig blev d. 9. s. M. begravet i Glostrup.

Den bekendte Handelsmand Niels Ryberg skrev i en Redegørelse til Interessenterne i Asiatisk Kompagni angaaende den opdagede store Kassemangel, at sligt ikke havde kunnet ske, hvis ikke Betjentene, navnlig Kasserer og Bogholder, ved Aktiehandel og Lotterispil var kommen i Nød for Penge. Om Haaber oplyser han, dog uden lige frem at nævne hans Navn, følgende: »Justits-Directeuren, som saa ulykkelig endede sine Dage, manglede

ikke daglig at være tilstede paa Compagniet, efter at han den 24. Maj 1780 og 19. Martii 1781, i Følge General-Forsamlings Resolution, var bleven tillagt dobbelt Gage imod forhen«, for at have dagligt Tilsyn med Betienterne, »at enhver af dem udøvede sine Pligter, og i Steden for den ene Directeur af Kiøbmandstanden blev ham fortroet den ene Nøgle til Hypoteque-Kisten og Pengekammeret, ... hvorpaa han siden sin Troeskabs-Eed aflagde, som endnu ligger i Directionens Bevaring. Saaledes var han stedse i Bevægelse med at udøve Compagniets Forretninger; ja endogsaa med de øvrige Directeurer tilsidst alvorligen tilholdt Bogholderen at iagttage sine Pligter og nedlægge al den Actie- og anden Handel, som man, men desto værre alt for sildig, kom efter, at han førte. -- At denne Directeur ei skulde svare til den Tillid, man havde sat i hans fuldkomne Redelighed, eller at han skulde være i nogen Gield, derom har Directionen aldeles ingen Mistanke kunnet have, og det saa meget mindre som han ejede 33 Actier i dette Compagnie«⁸⁾).

Haaber havde d. 28. Januar 1761 ægtet Johanne Marie Brasen, født i 1745 og død i 1786. Deres Ægteskab blev barnløst¹⁾.

¹⁾ Lengnicks Stamt. ov. Fam. Nissen (Haandeksempl. i R. A.). ²⁾ Sæll. Reg. Nr. 436. ³⁾ Sæll. Reg. Nr. 104. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 33, jvfr. Kasseb. 1768—72, S. 617, 621. ⁵⁾ Sæll. Reg. Nr. 54. ⁶⁾ Sæll. Reg. Nr. 205. ⁷⁾ Carl Bruun: Kjøbenhavn, III, S. 455, 457, 465 ff., 472. ⁸⁾ Niels Ryberg: Til Interessenterne i det asiatiske Compagnie. Kbh. 1784, udkom ogsaa paa tysk. I dette Skrifs Udarbejdelse havde uden Tvivl Chr. Colbiørnsen Del.

SØREN HENRIK WEDEL, Bogholder 1783—1803, blev født d. 19. September 1735 og var Søn af Herredsfoged i Lø Herred Peter Wedel, født 1689, død 1751, og Hustru Dorothea Augusta Danielsdatter Hollænder, død 1739; han nedstammede paa Mandssiden fra den bekendte Historieskriver Anders Sørensen Vedel¹⁾.

Søren Wedel traadte tidlig ind i Brandforsikringens Tjeneste; thi da Direktionen d. 30. Marts 1770 enstemmig besluttede at give ham Kasserertjenesten, havde han fra Midten af April 1765 været Fuldmægtig hos Bogholderen med en aarlig Løn af 100—140 Rd.; det siges udtrykkelig i 1770, at han allerede dengang var »Casserer-Tjenesten saa vel som de øvrige Contoires Affairer vel bekiendt«³⁾.

I Henhold til kgl. Reskript af 24. Sept. 1783 udnævnte Direktionen tillige med de Deliberationskommitterede ham d. 4. November s. A. til Bogholder (jvfr. ovfr. S. 85 f.) efter da afdøde Justitsraad Haaber. I det første halve Aar efter Haabers Død havde Wedel samtidig varetaget begge Embeder som Bogholder og Kasserer⁴⁾. I Juli 1796 begærede Bogholder Wedel et passende aarligt Tillæg til Kontorhold, idet han vist med Rette gjorde gældende, hvor mangfoldig forøget og hvor besværligt og møjsommeligt hans Arbejde som Bogholder havde været, siden den ulykkelige Ildebrand i København imellem d. 5. og 7. Juni 1795 indtraf, idet han maatte holde mere end dobbelt saa mange Folk som før. Generalforsamlingen fandt Begæringen rimelig og bevilgede Bogholderen et aarligt Tillæg af 400 Rd. til Folkeløn⁵⁾. I 20 Aar beklædte Wedel Stillingen som Bogholder.

I sin Ansøgning af 19. September 1803 om Afsked med en Pension paa

800 Rd. anførte han følgende ret kraftige Bevæggrunde: »Ikke Ulyst til Arbejde, end mindre Hang til Magelighed, men min Helbreds tiltagende skrøbelige Forfatning, mine Kræfters Svækkelse, Tab paa Syn og Hørelse og ganske slappet Hukommelses Ævner⁷⁾«. Han havde alt tidligere haft et apoplektisk Tilfælde. De Deliberationskommitterede og Direktionen fandt hans Begæring rimelig og afskedigede ham d. 1. Oktober, med 800 Rd. i Pension⁸⁾. Knap to Aar efter, d. 30. Maj 1805, afgik han ved Døden¹⁾.

Søren Wedel ægtede Marie Berthelsen, der døde 1794, 61 Aar gammel. I dette Ægteskab havde han foruden flere Døtre Sønnen: Amtsprøbst, Seminarieførstander og Dr. phil. August Wedel, gennem hvem Navnet er bevaret i en meget anset Efterslægt. Dennes Søn var nemlig Generaldecisor for det indirekte Skattevæsen Severin Henrik August Vedel (født 1793, død 1881), dennes Søn: Direktør i Udenrigsministeriet, Gehejmelegationsraad, Dr. phil. Peter August Frederik Stoud Vedel, og Sønner af ham atter: Forfatteren, Dr. phil. Valdemar Vedel og Severin Henrik August Vedel, der d. 1. Januar 1909 blev den første Departementschef i det i Henhold til kgl. Resol. af 12. Oktober 1908 oprettede Handelsministerium, og derefter d. 1. April 1910 Departementschef i Indenrigsministeriet.

¹⁾ J. Vahl: Slægtebog over Afkommet af Anders Sørensen Vedel. Kbh. 1896, S. 86 f.
²⁾ Delib. Prot. D., S. 378. ³⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 57. ⁴⁾ Delib. Prot. E, S. 28, jvfr. Love, Vedtægter og Bestemmelse etc. Kbh. 1897, S. 28. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 128, jvfr. hans Ans. til Dir. af 12. Juli. ⁶⁾ Anf. St., S. 134. ⁷⁾ Ans. til Dir. af 19. Sept. 1803. ⁸⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 155, jvfr. Kopibog E, S. 685.

ANDREAS WORGAARD, Bogholder 1803—9, var født omtrent 1743 i »Woergaard« [? Vorgod] By i Ribe Stift, og havde fra sin Ungdom været benyttet som Skriver ved Skifteforretningerne paa Kjøbenhavns Raadstue i otte Aar og blev derefter Kopist ved Skifte- og Brevskriver-Kontoret under Kjøbenhavns Hof- og Stadsret siden dennes Oprettelse i 1771 og anbefaledes i 1776 paa det bedste for sin Duelighed til en ledig Fuldmægtigplads ved Retten. Kancelliet vilde dog have en juridisk Kandidat foreslaaet, men gik efter gentagen god Anbefaling for Worgaard, skønt denne endnu ingen juridisk Eksamen havde, dog ind paa for denne Gang at følge Indstillingen fra Retten, og d. 27. December 1776 fik Andreas Worgaard kgl. Bestalling som Fuldmægtig hos Sekretæren og Brevskriveren ved Hof- og Stadsretten. D. 4. November 1783 blev han antaget til Kasserer i Kjøbenhavns Brandforsikring med 600 Rd. i aarlig Løn, hvoraf dog skulde betales Justitsraadinde Haaber 50 Rd. aarlig¹⁾. I 1789 tilkøbte han sig afg. Kræmmer Atzersens Gaard Nr. 13 paa Hjørnet af Amagertorv og Kokkegade²⁾. I 1791, da Worgaards hidtil værende Kautionsist døde, overtog hans Svigerfader, Rasmus Andersen, Kautionen³⁾. Worgaard ansøgte i Juli 1796 om Gagetillæg, i Betragtning af det stærkt forøgede Arbejde og Ansvar, som var forbundet med Embedet, og som tog sin Begyndelse fra d. 10. Juni 1795 efter den store Ildebrand i Dagene fra d. 5. til d. 7. s. M.⁴⁾. Paa Grund af Forretningernes overvældende Mængde maatte han lønne særskilt hertil en Skriver med 100 Rd. aarlig. Dertil kom, at der ved de forefaldende betydelige Ind- og Udbeta-

linger, lettere indløb Fejltællinger, som alt var indtruffet og havde paaført ham et ikke ubetydeligt Tab. Endelig medførte det forøgede Arbejde ogsaa, at al Tid og Lejlighed til ved Kommissioner at erhverve noget ved Siden af for hans talrige Familie, der bestod af fjorten Personer, betoges ham⁴). Interessenterne bevilgede derfor Worgaard paa Generalforsamlingen d. 5. September 1798 til Godtgørelse for hans Tab ved Fejltælling 200 Rd. og til Folkeløn 200 Rd.⁵).

Efter tyve Aars Tjeneste som Kasserer blev han ved Wedels Afgang d. 1. Oktober 1803 udnævnt til Bogholder⁶). Det fjendtlige Bombardement af Staden i September 1807 og den deraf opstaaede betydelige Ildebrand forøgede Arbejdet paa Brandforsikringskontoret næsten til det dobbelte imod før, da samtidig Erstatninger for de Skader, som havde ramt Bygninger i Forstæderne, ogsaa skulde ekspederes og udbetales i dette Kontor. Worgaard maatte da foruden de to Kontorbetjente, som han bestandig havde haft hos sig, ekstra lønne en tredje Mand til at bistaa ham ved Forretningerne⁷). Han døde d. 19. December 1809, 67 Aar gammel⁸). Kort i Forvejen havde han ansøgt om et Laan af 3000 Rd. i sin Gaard Nr. 12 i Vimmelskafte⁹).

Worgaard var først gift med Margrethe Andersen, hvis Død han den 24. Februar 1794 averterer med følgende Ord: »Til ubodeligt Tab for mig og 8 smaa uopdragne Børn forlod min elskelige og uforglemmelige Kone Margretha Worgaard, f. Andersen, det Timelige den 23. Februarii nogle faa Øjeblikke efter at have glædet mig med en levende Søn; dette for mig saa højst sørgelige Dødsfald har jeg herved den Ære at tilmelde Familie og Venner. Forvisset om enhvers oprigtige Deltagelse i denne for mig allermost hierte-rørende Sorg, frabedes al Condolence, der uden at læge, mere vil oprive det blødende Saar«¹⁰). En Søn af første Ægteskab, Christian W. født d. 31. Januar 1783¹¹) døde 24 Aar gammel som Kopist i Rentekammeret d. 13. Marts 1806¹²) efter flere Aars smertelige Sygdom. Desuden havde Worgaard af første Ægteskab følgende Børn¹³): Christiane, født d. 11. September 1780, gift med Kap-tajn og Farver Ejnensen i Trondhjem, Rasmus Andreas, født d. 10. December 1781 og død i den spæde Alder, Marie Kathrine, født d. 9. Marts 1784, gift med Apoteker Nicolai Jørgen Stolpe, der efterlod sig 4 Døtre, Vilhelmine, født d. 31. Maj 1785, gift med Rebslagersvend Hans Diederich Wagner i Kjøbenhavn, efter at være skilt fra sin første Mand, Gartner Hans Heinrich von Bannow, med hvem hun havde en Datter, Johan Peter, født d. 9. Juni 1786 og rimeligvis død i den spæde Alder, Eggert, født d. 1. Oktober 1787, der blev Snedkersvend og antoges at være omkommen i Efteraaret 1817 paa en Rejse fra Kjøbenhavn til Trondhjem, samt Inger Margrethe, født d. 24. November 1788, gift med Kammerraad og Renteskriver Troels Bertelsen Bondo.

Worgaard blev siden gift med Birgitte Sophie Graff (eller Grau), der overlevede ham og døde d. 25. November 1822¹³).

Worgaards Enke havde fra hendes Mands Dødsdag faaet bevilget en aarlig Pension af 500 Rd.¹⁴), som ved Generalforsamlings Beslutning af

30. September 1812¹⁵⁾ blev forhøjet med 100 Rd. i Lighed med, hvad der var tilstaaet Postpensionskassens Pensionister paa Grund af Kursfaldet i Courtdalersedlerne.

¹⁾ Delib. Prot. E, 29. ²⁾ Anf. St. E, S. 123. ³⁾ Anf. St. E, S. 163 f., jvfr. Kopibog E, S. 172. ⁴⁾ Orig. Ans. i »Sager vedr. Brandforsikringens Personale«. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 134. ⁶⁾ Kopib. F, S. 1—4. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 168. ⁸⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ⁹⁾ Delib. Prot. F Nr. 138, jvfr. Nr. 149. ¹⁰⁾ Berl. Kjøbenh. Tid. 24. Febr. 1794 Nr. 16. ¹¹⁾ H. S. R. Sk. 1836—37. Prot. 2, Nr. 124. ¹²⁾ Richter: 100 Aars Dødsf. ¹³⁾ Adr. Compt. Efterr. 1822 27. Nov. Nr. 279. ¹⁴⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 176 f. ¹⁵⁾ Anf. St., S. 184.

PETER FREDERIK THORNAM, Bogholder 1810—34, blev født d. 20. November 1777 i Ørslev ved Skelskør, og var en Søn af Sognepræst i Ørslev og Bjerre Jacob Thornam (født d. 14. Marts 1746, død d. 30. Marts 1787) og Hustru Ulrica Catharina Pedersdatter Fischer (født o. 1753, død i Næstved d. 29. Juni 1830)¹⁾. I en tidlig Alder blev han antaget af Bogholder Wedel som Kontorbetjent ved Kjøbenhavns Brandforsikring, nemlig i Aaret 1791, og forblev i Wedels Tjeneste i 12 Aar, indtil denne formedelst Svaghed tog sin Afsked, hvilket skete i Aaret 1803²⁾. I Aarene 1801 og 1802 anvendte Thornam sine faa Fritimer paa Forberedelse til dansk juridisk Eksamen, som han fik i 1802 med bedste Karakter³⁾. Han blev derefter d. 3. Oktober 1803 antaget som Kontrollør ved Annuitetskontoret⁴⁾, og d. 2. Januar 1809 blev han udnævnt til Kasserer⁵⁾ ved Brandkassen i afdøde Bertel Kierkgaards Sted med 600 Rd. aarlig i Løn, samt 400 Rd. i Kontorgodtgørelse. I September s. A. bevilgede Generalforsamlingen ham et Tillæg af 400 Rd.⁶⁾ som Vederlag for det ved Kjøbenhavns Bombardement foranledigede Ekstraarbejde, som for Kassererens Vedkommende medførte, at han blev nødt til i Terminstiderne at antage en Mand til foruden den Kontorbetjent, han havde i Forvejen⁷⁾. Allerede Aaret efter, d. 3. Januar 1810, blev Thornam beskikket til at være Bogholder i den afdøde Anders Worgaards Sted⁸⁾. Fra 1811 af og i den følgende vanskelige Tid fremkom aarlig til Generalforsamlingen Ansøgning fra Bogholder Thornam, i Reglen i Forbindelse med Kasserer Müller⁹⁾, om et Gratiale i Forhold til Stigningen af Priserne paa alt, lige indtil det uundværligste til Familiens Underhold, og hvert Aar bevilgede Interessenterne ham og de øvrige Embedsmænd og Betjente ved Brandforsikringen et Dyrtdstillæg efter den enhver tillagte Gage, først i samme Forhold som det de kgl. Embedsmænd forundte Tillæg i Understøttelser og Gageforbedringer¹⁰⁾ og siden mere endnu¹¹⁾. D. 5. April 1817 blev Thornam udnævnt til Kancelliraad¹²⁾.

I November 1817 anfører Thornam i en Ansøgning⁷⁾, at han ikke alene havde sin egen Familie at underholde, men endog for en Del maatte ernære sin Søster, som havde fem uforsørgede Børn, og hvis Mand kun havde 70 Rbd. S. V. aarlig i Vartpenge. Thornams økonomiske Forhold vedblev at være trykkede; men han forstod at gøre sig nyttig og ved Ekstaraarbejde for Brandforsikringskassen at skaffe sig adskillige Gratialer. I Begyndelsen af Tyverne bestyrede Thornam saaledes de Ejendomme, som Brandforsikringen efter Eksekution og Udlæg var bleven Ejer af, og hvis An-

tal i September 1823 var steget til 10; disse Ejendomme laa langt fra hverandre, og nogle af dem havde mange Lejere, hvoraf en Del endog lejede maanedsviis; hvortil kom, at de fleste Ejendomme vare forsømte og derfor efter Overtagelsen maatte sættes under Reparation, som krævede dagligt Tilsyn⁷⁾. Efter Forslag af Direktionen bevilgede derfor Interessenterne Thornam i 1823—26¹⁵⁾ et aarligt Gratiale af 200 Rd. rede Sølv for Administrationen af overtagne Huspanter.

I 1829 udførte Thornam alene, uden forøget Kontorpersonale, Arbejdet med Beregning af Godtgørelsen og Gennemsyn af Legitimationer i Anledning af den ved Plakat af 20. Maj 1829 paabudte Nedsættelse af Præmien fra 1 til $\frac{1}{2}$ pro mille for de Forsikringer, der havde vedvaret *uafbrudt* i 33 Aar.

I sin Fritid udarbejdede han i 1831—32 en Række nye Assurancebøger, hvorefter Præmierne beregnedes¹⁵⁾. Han døde d. 30. August 1834¹⁶⁾. En Ven gav ham følgende Eftermæle¹⁷⁾:

Du var Tonekunstens sande Ven.
Dyrked' den med hellig Varme,
Aandens Værk Dig drog mod Himlen hen,
Kunstneren hos Dig fandt aabne Arme.

D. 8. Marts 1811 ægtede Thornam Else Maria Eysen (født i Kjøbenhavn d. 10. November 1794, død i Rom d. 6. April 1874), Datter af Restauratør Johan Michaelsen Eysen og Hustru Mathilde Augusta (Elisabeth) Petersen (død 1841)¹⁾.

En Datter af dem, Marie Christiane Thornam, født i Kjøbenhavn d. 21. December 1823, død smstds. d. 25. September 1906, blev d. 7. Maj 1850 gift med daværende Kontorchef ved Øresunds Toldkammer, senere Amtmand, Peter Holten, født d. 25. November 1816, død d. 27. September 1897¹⁸⁾. Den ældste Søn, August Wilhelm Thornam, født d. 6. Maj 1813, var bekendt som Forfatter og Læge og døde som titulær Professor d. 4. April 1880¹⁾. Den næstældste Søn, Ludvig Thornam, født d. 15. Juni 1819, døde som Overlærer ved Horsens lærde Skole d. 2. Marts 1879. Begge hans Døtre Emmy og Ludovica (død 1896) har gjort sig bemærkede som Malerinder. Den yngste Søn, Johan Christian Thornam, født d. 28. Januar 1822, er kendt som naturhistorisk Tegner¹⁾.

¹⁾ Th. H. Erslew: Alm. Forfatter-Lexicon, 3. Bd., S. 363, jvfr. Suppl. 3. Bd., S. 406 f.

²⁾ Orig. i Pk. »Sager vedr. Brandfors. Person.« ³⁾ Anf. St., jvfr. Richter, Juridisk og statsvid. Stat, Kbh. 1881, S. 445. ⁴⁾ Kopib. E., S. 687, jvfr. F, S. 9 og »Sager vedr. Brandfors. Person.« Pk. 1. Instrukser og Bestallinger: Instruktion for ham som Kontrollør. ⁵⁾ Anf. St., Instruktion for ham som Kasserer, Udnævn. Kopib. F, S. 92. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 169. ⁷⁾ Orig. Ansøgn. 26. Nov. s. A. i Pk.: »Sager vedr. Brandfors. Person.«, 2. Ansøgninger m. m. ⁸⁾ Delib. Fors. Prot., S. 152 f. Kopib. F, S. 129 f., 135 ff. Instruktion af 7. Marts 1810 i Pk.: »Sager vedr. Brandfors. Person.«, 2. ⁹⁾ Gen. Fors. Prot., I, S. 175. ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot., I, S. 180, 183, 187. ¹¹⁾ Anf. St., S. 189, 200, 204, 208, 221. ¹²⁾ D. Kauc. 2 Dpt. Reg. Nr. 496. ¹³⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 258 f., 284, 306, 320. ¹⁴⁾ Love, Vedtægter og Bestemmelser vedr. Kbh's. Brandfors. Kbh. 1897, S. 69—71, jvfr. Gen. Fors. Prot. I., S. 415. ¹⁵⁾ Delib. Prot. G, Nr. 1599, ¹⁶⁾ Richter, 100 Aars Dødsfald. ¹⁷⁾ »Dagen« 1834 Nr. 211, 4. Sept. ¹⁸⁾ Th. Hauch-Fausbøll og H. R. Hiort-Lorenzen, Patriciske Slægter, 2. Saml. Kbh. 1911, S. 272.

FREDERIK CHRISTIAN GANDIL, Bogholder 1834—40, blev født i Kjøbenhavn d. 4. December 1791¹⁾ og var en Søn af Mægler Johann Christian Gandil, og Hustru Louise, født Winkel²⁾; han besøgte Hofpræst Christianis Institut, hvor han erhvervede sig gode Kundskaber i de levende Sprog, særlig i Tysk og Fransk, og samtidig stiftede Bekendtskab med Rahbek, som i mange Aar var hans Lærer og siden blev hans Ven for Livet.

Efter at han først havde søgt Udkommet som Grosserer og Mægler, fik han Ansættelse som privat Fuldmægtig paa Notarialkontoret. Her havde han Lejlighed til at forøge sine Sprogkundskaber, men for at kunne udnytte dem fuldt ud, søgte han om kgl. Bevilling som Translatør og Tolk i det tyske, franske og engelske Sprog. Efter en vel overstaaet Prøve blev Bevilgingen udfærdiget d. 26. Oktober 1821³⁾.

Fr. Gandil fik d. 9. Juni 1827 Bestalling som Agent⁴⁾. Fra 1833 til sin Død var han Revisor ved Nationalbanken⁵⁾. Efter Ansøgning af d. 15. September 1834 blev Gandil af de Deliberationskommitterede og Direktørerne ved Kjøbenhavns Brandforsikring d. 1. December s. A. antaget til Bogholder i afdøde Kancelliraad Peter Frederik Thornams Sted med en Gage af 1600 Rbd. rede Sølv, uden Afkortning og uden nogen Udgift for ham til Kontorfornødenheder, som betaltes af Kontorfonden⁶⁾. Han tiltraadte derefter Embedet d. 1. Januar 1835⁷⁻⁸⁾.

I 1819 d. 27. December ægtede han Frøken Nicoline Frederikke Christiane Olsen⁹⁾, en Datter af Etatsraad og Professor, Notarius publicus Gottsche Hans Olsen og Hustru, Biskop Balles ældste Datter, Elisabeth Dorothea.

I knap 6 Aar fungerede Gandil som Bogholder i Brandforsikringen, idet han d. 19. September 1840 om Formiddagen pludselig afgik ved Døden. Han efterlod sig foruden Enken syv Børn, nemlig: een Søn Fritz 9 Aar — den senere Oberst Fritz Godsche Hans Olsen Gandil, født d. 6. November 1830 — og seks Døtre: Elise 18 Aar og Antoinette 17 Aar gammel, begge ugifte, endvidere Nicoline 14, Mathilde 13, Camilla 11 og Eugenie 3 Aar gammel¹⁰⁾.

Direktionen indstillede Gandils Enke til samme Pension, som Bogholder Thornams Enke havde faaet, nemlig 500 Rbd. r. S. aarlig, fra d. 19. September 1840 at regne, og desuden for hvert af hendes syv Børn 50 Rbd. r. S., indtil det havde fyldt sit 18. Aar¹¹⁾. Kun i fire Aar overlevede hun sin Mand, idet hun Juleaften d. 24. December 1844 afgik ved Døden¹²⁾.

¹⁾ Kirkeb. for den tysk-reform. Menigh. i Kbh. 1686—1794, Pag. 253. ²⁾ Erslev: Alm. Forf. Lex., Suppl. 2. Bd. S. 774. ³⁾ D Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 1643. Konc. m. Indl. ⁴⁾ Orig. Bestall. blandt Boets Pap., jvfr. 8. ⁵⁾ Statskal. 1834—40. ⁶⁾ Orig. Bestall. blandt Boets Pap., jvfr. Kopib. H, S. 36 og 38. ⁷⁾ Delib. Prot. H, S. 53, Nr. 313. ⁸⁾ H. S. R. Dokum. til Skifte Prot. I, 1840, Nr. 51. ⁹⁾ Vor Fru Kirkes Copulationsprot., ført af Klokkeren, 1813—38, S. 95. ¹⁰⁾ H S R Skifte Prot. 1, S. 115. ¹¹⁾ Delib. Prot. H, S. 360 Nr. 2086, jvfr. Kopib. H, S. 358. ¹²⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

HERMANN CHRISTIAN MÜFFELMANN, Bogholder 1841—48, blev født i Kjøbenhavn d. 19. December 1775 og døbt d. 28. s. M. i Petri Kirke; han var Søn af Sukkermester Johann Dietrich Müffelmann og Hustru Maria Elisabeth, født i Hellebart. Blandt Fadderne var Sukkerraffinadør Elsted¹⁾.

Hermann Müffelmanntog d. 7. Juli 1806 Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn²⁾, og kort efter, d. 30. Juli s. A., ægtede han Jomfru Augusta Tutein, født d. 28. Februar 1787, Datter af Grosserer Peter Tutein og Pauline Lucia, født Tutein. Brudgommens Forlover var Professor L. Manthey³⁾. Ved Kancelliresolution af 29. Marts s. A. var han bleven fritaget for borgerlig, militær Tjeneste imod at erlægge 300 Rd. Cour. til det borgerlige militære Fond⁴⁾. Müffelmanntog siden 1812 Ejer af betydelige Ejendomme og blev en af Kjøbenhavns 32 Mænd.

Efter Major og Grosserer Selmers Død, d. 22. Maj 1833, blev Grosserer Müffelmanntog paa Generalforsamlingen d. 20. Juni s. A. i det Asiatiske Kompagnis Hus valgt til Meddirektør i dette Selskab⁵⁾. Hans Engagement som Direktør ved det Asiatiske Kompagni udløb i April 1841.

D. 8. Marts 1841 valgte de Deliberationskommitterede i Forbindelse med Direktionen i Kjøbenhavns Brandforsikring Grosserer Müffelmanntog til Bogholder, fra d. 1. April at regne, med en aarlig Gage af 1000 Rd. og uden Udgift for ham til Kontorhold⁶⁻⁷⁾.

Müffelmanntog var Kurator ved Skt. Petri Kirke og bestyrede Skt. Petri Pigeskoles Midler. Han ejede Gaarden Nr. 174 A i Norgesgade (Skt. Annæ Ø. Kv.), hvor han boede til sin Død. Den blev derefter solgt til Major og Eddikebrygger Mørk⁸⁾.

Efter 38 Aars Ægteskab døde hans Hustru Augusta Müffelmanntog, født Tutein⁹⁾, d. 22. Febr. 1844 og efterlod sig seks levende Børn¹⁰⁾.

Müffelmanntog døde fire Aar efter d. 27. Maj 1848¹¹⁾; hans Død bekendtgjordes af Svigersønnen, Professor, Dr. med. Christian Ludvig Voss, som var gift med Thora Müffelmanntog, født d. 9. September 1808 i Kjøbenhavn, død d. 1. Juli 1889 i Lyngby¹²⁾; en yngre Søster Alvilda havde ved Moderens Død kgl. Fuldmægtig L. A. Tutein til Kurator¹⁰⁾.

Af de fire Sønner var den ældste Harald født d. 29. April 1807 og døbt i Petri Kirke d. 10. Juni s. A.¹³⁾. Ved Moderens Død opholdt han sig i Bordeaux¹⁰⁾. Den næstældste Carl Hother var født d. 2. Juni 1813 og hjemmedøbt d. 22. December s. A.¹⁴⁾. Den tredje Peter Alexander var født d. 9. September 1816 og blev hjemmedøbt d. 7. Marts 1817¹⁵⁾. Den yngste Søn Emil Frederik var født d. 30. December 1820 og blev hjemmedøbt d. 23. April 1821 i Henhold til Kongebrev af 18. s. M.¹⁶⁾. De tre ældste Sønner benævnes i 1844 Fuldmægtige⁸⁾. Peter Alexander Müffelmanntog blev imidlertid siden Skovrider paa Vemmetofte, hvor han døde d. 28. Marts 1888.

¹⁾ St. Petri Kirchen Tauff-Protocoll 1767—78, Pag. 463. ²⁾ Orig. Borgerbrev ved Boets Papirer: H. S. R. Skiftekl. Prot. 2 Nr. 32 1848/49. ³⁾ Copulations Protocoll der deutschen St. Petri Kirche in Copenhagen 1795—1814, Pag. 140, jvfr. Elvius og Hiort-Lorenzen, Danske patriciske Slægter, Kbh. 1891, S. 339. ⁴⁾ Orig. blandt Boets Pap. ⁵⁾ Dansk Asiat. Komp. Gen. Fors. Prot. ⁶⁾ Orig. Bestall. og Kommunikation blandt Boets Pap. ⁷⁾ Delib. Prot. H, S. 283, Nr. 2226. Gen. Fors. Prot. II, S. 188, 191. ⁸⁾ Optegn. blandt Boets Papirer. ⁹⁾ Elvius og Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, Kbh. 1891, S. 339. ¹⁰⁾ H. S. R. Anmeld. af Dødsfald Nr. 301, 1844. ¹¹⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹²⁾ Kr. Carøe: Den danske Lægestand 1786—1838, Kbh. 1905, S. 216, jvfr. Kongens Lyngby Kkb.. ¹³⁾ Tauf-Protocoll der deutschen St. Petri Kirche in Copenhagen 1807—13, S. 5. ¹⁴⁾ Taufbuch etc. 1813—22, S. 3, Daabsattest ved Boets

Papirer. ¹⁵⁾ Taufbuch etc. 1813—22, S. 100, Daabsattest ved Boets Papirer. ¹⁶⁾ Taufbuch etc. 1813—22, S. 207.

CONRAD WEIDEMANN, Bogholder 1848—64, blev født i København d. 12. November 1798¹⁾ og var en Søn af Søkrigsprokurør og Overretsprokurator smstds., Conrad Weidemann, født d. 10. Dec. 1761 og død d. 11. Oktober 1808 i København, og Erasmie Karine, født Lampe¹⁾, døbt d. 3. September 1771, som efter Mandens Død blev gift med kgl. Direktør i Københavns Brandforsikring Christian Ludvig Lassen (s. d.). Efter at Conrad Weidemann havde gaaet i Latinskole, var han i otte Aar Handelskommis. Derefter var han etableret i 23 Aar for egen Regning som Grosserer²⁾. Weidemann var et meget anset Medlem af Handelsstanden; han blev i 1838 udnævnt til østerriksk Generalkonsul¹⁾; men i det urolige Aar 1848 blev han haardt ramt af Uheld i sin Forretning, og de ugunstige Konjunkturer i Handelen gav ham kun svage Udsigter til at kunne fortsætte sin Virksomhed. Efter Grosserer Müffelmans Død søgte han derfor Embedet som Bogholder ved Københavns Brandforsikring²⁾. Han valgtes til Bogholder d. 6. September 1848³⁻⁴⁾. Begrundelsesgagen var 1000 Rbd.⁵⁾, men steg ret hurtig, saa at den fra d. 1. Januar 1864 kom til at udgøre 1800 Rbd. aarlig⁶⁾. Han døde i Embedet d. 1. Juli 1864, 65 Aar gammel⁷⁾.

Grosserer Weidemann havde d. 1. December 1835 ægtet Wilhelmine Eli-dane Manthey, født d. 13. November 1811¹⁾. Ved Mandens Død bevilgede Direktionen hende en Begravelseshjælp af 200 Rbd., svarende til det Beløb, der var bleven tilstaaet de tre nærmest foregaaende Bogholderes Efterladte⁸⁾. Hun døde d. 3. Maj 1886⁹⁾.

I dette Ægteskab var der to Børn: en Søn, Conrad Daniel Weidemann født d. 19. Juli 1837, som efter at have taget juridisk Embedseksamen først var Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær i Finansministeriet og derefter d. 7. December 1886 blev udnævnt til Amtsforvalter paa Bornholm, og en Datter, Erasmie Lucie Weidemann, født d. 21. Februar 1842.

¹⁾ Weidemann, Stamtavle over Slægten Weidemann, Throndhjem 1892, jvfr. Skt. Nikolaj Kirkes Døbeprot. 1796—1805, S. 127. ²⁾ Conrad Weidemanns Ansøgn. til Dir. af 20. Juni 1848 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 3. ³⁾ Konc. til Bestall., anf. St., Pk. 1. ⁴⁾ Resol. Prot. Nr. 782. ⁵⁾ Koncept iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁶⁾ Foredrag for Generalfors. anf. St., Pk. 3, jvfr. Gen. Fors. Prot. II, S. 258, 278, 281, 304, 307, 397 f., 401. ⁷⁾ Afskrift af Direkt. Skriv. af 21. Sept. s. A., anf. St., Pk. 1, jvfr. Richter: 100 Aars Dødsfald og Berl. Tid. Nr. 154. ⁸⁾ »Sager vedr. Brandfors. Person.« Pk. 1, jvfr. Indk. Sager 1864 Nr. 202. ⁹⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald og Berl. Tid. Nr. 104.

CHRISTIAN FERDINAND UNGERSEN, Bogholder 1864—97, blev født i København d. 21. September 1829 og var Søn af Bud ved Københavns Brandforsikrings Kontor Peder Ungersen og Hustru Christiane Nicoline, født Green¹⁾. Han blev d. 1. Marts 1848 antaget som Assistent hos Kasserer Münster²⁾, samtidig forberedte han sig til dansk juridisk Eksamen, som han tog i 1851 med bedste Karakter³⁾. Siden blev Ungersen d. 31. Januar 1855 ansat som fast Assistent i Bogholderkontoret med en Gage af 400 Rd.

aarlig⁴⁾. Ved Grosserer Weidemanns Død konstitueredes han som Bogholder, d. 1. Juli 1864, med en Gage af 1000 Rd. aarlig, og d. 21. September 1864 blev Ungersen derefter fast ansat i Bogholder Weidemanns Sted⁵⁾.

I 1867 fik Embedet Benævnelsen Kontorchef og Bogholder, som det siden har beholdt¹⁰⁾.

Kontorchef Ungersen blev d. 4. August 1886 udnævnt til Justitsraad¹¹⁾. Han døde i Embedet d. 8. Marts 1897¹²⁾ og efterlod sig et smukt Eftermæle for den overordentlige Velvilje, hvormed han i sin lange Embedstid kom alle i Møde. Han var gift med Henriette Adolfine, f. Knipschildt, en Datter af Hofblomsterhandler Georg Vilhelm Knipschildt og Hustru Albertine Larsine, født Jacobsen; hun overlever ham. I deres Ægteskab var der to Børn. En Broder til ham, Peter Fritz Ungersen, født d. 23. Januar 1826, var Toldkontrollør i Kjøbenhavn¹³⁾ og døde som Pensionist d. 25. Februar 1907¹⁴⁾.

¹⁾ Frue Kirkes Daabsprot. ²⁾ Direktør Algreen-Ussings Votum iblandt Sager vedr. Brandfors. Person., Pk. 3. ³⁾ Richter: Meddelelser om eximanati juris (danske Jurister) 1824—94. Odense 1903, S. 41. ⁴⁾ Konc. til Direkt. Skriv. af 31. Jan. 1855 iblandt Sager vedr. Brandfors. Person., Pk. 1. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 311. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 327. ⁷⁾ Anf. St. II, S. 337, jvfr. 342 (Brf. Nr. 2685). ⁸⁾ Anf. St. II, S. 391 (Brf. Nr. 1969). ⁹⁾ Anf. St. II, S. 406. ¹⁰⁾ Anf. St. II, S. 466 f. ¹¹⁾ Min. Tid. B, S. 763. ¹²⁾ Pershist. Tidsskr. 4. R., 1. Bd., Tillæg. ¹³⁾ H. F. Grandjean: De kgl. danske Ridderordner, Sp. 648. ¹⁴⁾ Tillæg til Statskal. 1908, S. 68.

HANS CHRISTIAN CHRISTENSEN, Bogholder og Kontorchef 1897—1900, er født i Kjøbenhavn d. 12. April 1856 og er Søn af daværende Urtekræmmer, senere Grosserer Christian Christensen (død 1892) og Hustru Hansine Hendrine, født Bertelsen (død 1910). Han blev Student fra det von Westen'ske Institut i 1874 og tog den fuldstændige juridiske Eksamen d. 10. Januar 1880. Derefter arbejdede han hos en Overretssagfører, dog uden at tage imod en Fuldmagt. D. 1. Januar 1887 blev cand. jur. Christensen ansat som Fuldmægtig ved Kjøbenhavns Brandforsikring, og ti Aar efter blev han d. 1. April 1897 udnævnt til Kontorchef og Bogholder efter Ungersens Død. Dog forblev han kun tre Aar i denne Stilling, idet han fra d. 1. April 1900 tog sin Afsked paa Grund af Svagelighed.

Den ikke ubetydelige Samling af Billeder fra det gamle Kongens Kjøbenhavn, — særlig Afbildninger af større Ildebrande — som Brandforsikringen ejer, er grundlagt af Christensen. Hans Interesse for Billedkunsten har ogsaa paa anden Maade givet sig virksomt tilkende. Under Mærket H. Chr. C. har han udgivet Fortegnelser over nogle af vore ypperste Maleres Arbejder, nemlig i 1905: Fortegnelser over Arbejder af Kr. Zahrtmann i Aarene 1864—1904, og i 1906: Aug. Jerndorff 25. Januar 1846—28. Juli 1906, Fortegnelse over hans Arbejder, endelig i 1910: Fortegnelse over Malerier og Studier af L. A. Ring i Aarene 1880—1910. I 1912 skænkede han en værdifuld Del af sin Malerisamling til Statens Musæum for Kunst.

Richter: Juridisk Stat 1902, S. 103.

VALDEMAR PETER TETENS NIELSEN, Bogholder og Kontorchef siden den 1. April 1900, er født i Kjøbenhavn d. 28. Januar 1865 og Søn af

Kontorchef i Hof- og Stadsretten Govert Frederik Ludvig Vilhelm Nielsen og Hustru Clara Georgine Nielsen, født Borregaard.

Nielsen var Assistent ved Statsbanerne i Aarene 1883—96 og blev efter seks Aars Tjeneste som Ekstraassistent ansat som anden Fuldmægtig i Københavns Brandforsikring fra d. 1. Oktober 1896. Et halvt Aar senere blev han forfremmet til første Fuldmægtig, og tre Aar efter, d. 1. April 1900, udnævnt til Kontorchef og Bogholder.

D. 3. Juli 1891 blev han i Skt. Poulskirke i København viet til Kirstine Georgine Olsen, født i København d. 8. August 1865, Datter af Fabrikant Anders Olsen (død 1890) og Hustru Ida, født Nielsen.

BOGHOLDERE VED ANNUITETSKONTORET

LUDVIG CHRISTIAN SYLOW, Bogholder i Annuitetskontoret 1795—1813, blev født d. 27. April 1758 i Vadsø i Finmarken, og var Søn af Præst i Snaasen i Throndhjem Stift, Thomas Eduard von Westen Sylow og Elisabeth Christine, født Paus¹⁾.

Han blev dimitteret fra Throndhjem Skole og efter bestaaet Prøve ved Københavns Universitet optaget iblandt de akademiske Borgere d. 31. Juli 1773²⁾. I 1790 blev han antaget til at ordne Kommercekollegiets Arkiv og forfatte Registraturer derover imod en Godtgørelse af 100 Rd. af Kommercefonden³⁾. Da han imidlertid Aaret efter, d. 25. Maj 1791, blev ansat som Revisor for samtlige Møntregnskaber med 100 Rd. aarlig⁴⁾, ophørte hans Arbejde i Kommercekollegiets Arkiv⁵⁾. D. 1. August 1792 blev han udnævnt til Kontrollør i Kontraktkontoret for Statens Annuitetslaan af 1785 og 1789⁶⁾. Ved Oprettelsen af Brandforsikringens Annuitetskontor efter den store Ildebrand i 1795 blev Sylow d. 19. August s. A. udnævnt til som Bogholder at forestaa dette⁶⁾. D. 31. Januar 1800 blev han tillige ansat som Generalinspektør ved Lottoet i København med 400 Rd. aarlig af Lottokassen⁷⁾. Aaret efter, den 18. Februar 1801, blev han Inspektør ved Transportkontoret for de transportable Statsfonds med 300 Rd. aarlig, saa længe Forretningerne ved dette Kontor tillod dets Embedsmænd tillige at besørge de øvrige dem af Kongen overdragne Forretninger⁸⁾. Samme Aar udgav han et Skrift: »Om de ny transportable Statsfonds«²⁾. D. 7. August 1807 blev Sylow imidlertid entlediget som Kontrollør ved Kontra-Annuitetskontoret i København, dog imod Løfte om Skadesløsholdelse⁹⁾. Imidlertid varede det 2½ Aar inden han fik nogen Erstatning. Ved de i Aaret 1806 oprettede nye uopsigelige Statsfonds til 3 pCt. og den deraf følgende Forøgelse af Transportkontorets Forretninger blev Inspektør Sylows Gage d. 5. Januar 1810 forhøjet til 1000 Rd. aarlig; men samtidig blev han entlediget som Møntrevisor¹⁰⁾. Ved hans Død d. 5. Oktober 1813¹²⁾ viste der sig en ikke ubetydelig Deficit til Københavns Brandforsikring, fremkommen ved Misbrug af gamle Annuitetsbeviser og ved uberettiget Udstedelse af nye¹³⁾.

D. 17. December 1796 ægtede Bogholder Sylow Marie Elisabeth Severin,

født i Kjøbenhavn d. 3. Oktober 1780, en Datter af Bogholder Carl Severin og Hustru Ingeborg Christine, født Møller¹⁾. Efter Sylows Død ansøgte Enken hos Kongen om en Pension, som kunde bidrage til at formilde hendes og tre uforsørgede Børns tunge Skæbne¹⁴⁾. Hun døde d. 8. Oktober 1861 i en Alder af 81 Aar¹⁵⁾.

¹⁾ Erslew: Alm. Forf. Lexikon, Suppl. 3. Bd., S. 322, og de der citerede Kilder. ²⁾ Birket-Smith, Kjøbenhavns Universitets Matrikel 3. Bd., S. 321, hvorimod Kraft og Nyerup: Dansk-norsk Litteraturlæxikon 2. Del, S. 593 f., siger, at han deponerede i 1775. ³⁾ Kom. Koll. danske Forest. Prot. 36, Nr. 15. ⁴⁾ Fin. Koll. Forest. 17./25. Maj 1791 Nr. 93. ⁵⁾ Fin. Koll. Forest. 24. Juli/1. Aug. 1792 Nr. 149. ⁶⁾ Kopibog E, S. 370. ⁷⁾ Fin. Koll. Forest. 21./31. Jan. 1800 Nr. 38, 22. ⁸⁾ Fin. Koll. Forest. 17./18. Febr. 1801 Nr. 49. ⁹⁾ Fin. Koll. Forest. 23. Juli/7. Aug. 1807 Nr. 51. ¹⁰⁾ Fin. Koll. Forest. 10./15. Jan. 1810 Nr. 26. ¹¹⁾ Fin. Koll. Forest. 18./23. Marts 1813 A Nr. 111. ¹²⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald, jvr. Berl. Tid. Nr. 86. ¹³⁾ »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹⁴⁾ Fin. Koll. Journ. A, 1814, Nr. 371. ¹⁵⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

FREDERIK VILHELM BARTHOLIN, Bogholder i Annuitetskontoret 1813—29, blev født paa Aastrup d. 20. Juni 1784 og var Søn af Etatsraad og Højesteretsassessor Johan Bartholin Eichel (født d. 12. November 1748, død d. 29. Maj 1799), Besidder af Stamhuset Aastrup, og hans anden Hustru Marie Elisabeth Lasson, Datter af Major Lasson¹⁾.

Bartholin hørte til den store Kres, der samledes paa Strandmøllen i Familien Drewsens gæstfri Hjem. Han var her kendt som den morsomme og overgivne Selskabsmand, letsindig, men trofast i Venskab. Bartholin var Du Puy's Fortrolige i den Sag, som især har gjort den franske Komponist og Sangers Navn omtalt, nemlig Forholdet til Prinsesse Charlotte. For denne Sags Skyld maatte Bartholin lide en kortvarig Fængselsstraf paa Fæstningen Friedrichsort. Da Kong Frederik VI havde forvist Du Puy, ledsagede Bartholin ham til Hamborg, og da Prinsessen paa samme Tid havde slaaet sig ned i Altona, vilde Du Puy endelig have hende i Tale. Vennen forestillede ham, hvor farligt det kunde blive for ham at opsøge Prinsessen paa dansk Grund — hun maatte meget lettere kunne komme til ham. Bartholin paatog sig at overbringe Prinsessen en Billet fra Du Puy og at afvente Svaret. Prinsessen læste Brevet, men for at vise, hvor ligegyldig Du Puy nu var hende, overgav hun det til sin Adjutant og lod Bartholin fængsle i selve Forgemakket²⁾. Denne lille Begivenhed skadede dog ikke Bartholins Karriere; d. 3. Juni 1811 blev han saaledes Regimentskvartermester³⁾ ved Kongens Regiment, og siden blev han ogsaa paa andre Maader favoriseret.

Da Bogholder ved Annuitetskontoret General-Lottoinspektør Sylow døde i 1813, blev dette Embede d. 14. Oktober s. A. givet til Bartholin, som ikke før havde været i Brandforsikringens Tjeneste⁴⁻⁵⁾. Straks efter at Bartholin havde modtaget Embedet, blev han som Regimentskvartermester kommanderet med Tropperne til Holsten, saa at han ikke kunde passe Bogholderforretningerne, hvorfor Direktionen paalagde Reservebetjent Kierkgaard at varetage disse i hans Fraværelse. Inden Bartholin kom tilbage, overtog Staten imidlertid i Henhold til kgl. Resol. af 15. December 1813 Annuitetsgælden, hvoraf fulgte, at Annuiteterne blev udtrukne paa en Gang i Stedet for et bestemt Antal aarlig indtil Udgangen af 1826. Designationen over Annuiteterne

var affattet af Kierkgaard og i Februar 1814 indsendt til Finanskollegiet ved Bartholins Hjemkomst⁶⁾.

D. 19. April 1815 ægtede Frederik Bartholin Elisa Margrethe Cold, født d. 22. August 1794 i Kjøbenhavn, en Datter af kongevalgt Direktør i Kjøbenhavns Brandforsikring, Generalprokurør Christian Magdalus Thestrup Cold, og hans anden Hustru Anne Marie Elisabeth, født Fabricius⁷⁾.

Bartholin blev d. 11. Marts 1823 karakteriseret Kaptajn⁸⁾. D. 7. Oktober 1829 døde han i sit Hjem i Bredgade. Han efterlod sig, foruden Enken, fem Børn, nemlig Sønnerne: Johan Christian 13 Aar gammel, Peter Wilhelm 3 Aar og Frederik $\frac{1}{4}$ Aar gammel, samt Døtrene: Elise Marie, 12 Aar, og Johanne Charlotte, 10 Aar gammel⁹⁾. I Aarene 1813 til 1816 havde Bartholin besørget Renteudbetalingerne af Brandforsikringens Annuitetsbeviser, men ved sin Død endnu ikke aflagt Rede og Rigtighed for disse Udbetalinger; efter Opgørelsen i Januar 1831 skyldte Bartholin et mindre Beløb til Brandforsikringens Kasse⁹⁾.

Bartholins Enke døde i Hellebæk d. 16. August 1866⁷⁾.

¹⁾ Benzons Stamtavler Ms. ²⁾ Eiler Nystrøm i »Tilskueren« for Marts 1912, jvfr. L. Bobé: Efterl. Pap. fra den Reventl. Familiekes VI, S. 159. ³⁾ Richter: Den danske Landmililæretat 1801—94. ⁴⁾ Kopibog F, S. 261. ⁵⁾ Orig. blandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁶⁾ Ansøgn. fra Chr. Kierkgaard af 5. Okt. 1825 anf. St., Pk. 2. Kopib. G, S. 263 ff. ⁷⁾ Elvius og Hjort-Lorenzen, Danske patriciske Slægter, Kbh. 1891, S. 82. ⁸⁾ H. S. R. Forsegl. Prot. 1 B 1829, S. 23, 26, jvfr. Dokum. Nr. 115. ⁹⁾ Bogholder Thornams Indberetning til Dir. blandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2.

KONTROLLØR

JESPER EBBESEN, Kontrollør 1740—62, blev døbt d. 7. Marts 1712 i Køge og var Søn af Ebbe Jacobsen (født 1686, død 1743)¹⁾, Borgmester sammesteds, og Hustru Marie Cathrine Bruun (født 1680, død 1728)¹⁾. Faderen ægtede efter hendes Død i 1729 Anne Roed (født 1698, død 1762), og da hun var Søster til Brandforsikringens første Bogholder, Christopher Roed¹⁾, har denne Forbindelse rimeligvis givet Anledning til, at Jesper Ebbesen i 1733 blev ansat ved samme Institution. D. 7. Marts 1740²⁾ blev han antaget til den nyoprettede Post som Kontrollør, med 200 Rd. i aarlig Løn; allerede d. 12. September 1742 forbedredes denne med 100 Rd. om Aaret, imod at han i Følge en Instruks af s. D. paatog sig Kassens Oppebørsler. I 1743 ejede han en Ejendom i Fiolstræde som han o. 1749 atter solgte³⁾.

Paa Generalforsamlingen d. 6. September 1745⁴⁾ meddelte Direktørerne, at det ved deres Tiltrædelse havde vist sig, at Kontrollør Ebbesen paa sine Inkassationer var bleven Kassen 300 Rdl. skyldig (jvfr. ovfr. S. 66 f.), hvorfor han tilbød en Obligation, hvilken Direktionen dog ikke mente at kunne modtage, men henviste ham til at afgøre det med Bogholderen, som fra Begyndelsen af var antaget til Indkasseringen, og hvem det følgelig maatte paahvile at svare dertil. Straks efter Opdagelsen suspendede Direktionen Ebbesen fra Indkasseringen (d. 2. Juli 1745) og paalagde ham blot at holde Kontra-Bog. Bogholderen, hvem Direktionen vilde paalægge Modtagelsen af alle indkomne Penge,

undskyldte sig med, at hans Svagelighed ej altid tillod ham at komme paa Kontoret, og begærede derfor, at hans Fuldmægtig, Hans Riber, i hans Sted maatte tage imod Indtægterne og for saadant Arbejde nyde 100 Rd. af den Ebbesen tillagde Løn, og Ebbesen vedblive at fungere som Kontrollør. Interessenterne vedtog paa samme Generalforsamling, at Hans Riber skulde antages til Pengenes Indkassering imod 100 Rd. aarlig, »saafremt Bogholder Roed ikke inden 8 Dage erklærer sig, enten han selv vil forrette denne, eller paa sit eget Ansvar beskikke en Person dertil«⁵⁾). Direktionen brevvekslede derefter med Bogholderen; men da de ikke kunde blive enige, og da Bogholder Roed gik af til Juni Termin 1746, endte det med, at der blev oprettet en Kassererplads, som besattes, ikke med Fuldmægtig og Inkassator Hans Riber⁶⁾, men med Revisor Niels Lihme, medens Kontrolløreembedet vedblev at bestaa indtil videre.

I 1756 ejede Ebbesen en Gaard i Vestergade⁶⁾. D. 16. April 1751⁷⁾ fik han og hans Hustru Rosine Schnittler kongelig Konfirmation paa en Forskrivelse af 25. Marts 1751 for den længstlevende til at sidde i uskiftet Bo.

Paa Generalforsamlingen d. 19. Marts 1762 blev det vedtaget ganske at ophæve Kontrollørtjenesten; da Kontrollør Jesper Ebbesen alt i lang Tid, paa Grund af Svagelighed, ikke havde været paa Kontoret, mente man, at Bogholder og Kasserer, saaledes som de alt længe havde gjort det, alene kunde bestride Kontrollørens Embedspligter. Ebbesen beholdt dog sin Gage, 300 Rd., i Pension for sin Levetid⁸⁻⁹⁾. Han døde i Kjøbenhavn d. 1. April 1769.

Ebbesen ejede som nævnt en Gaard i Vestergade (daværende Mtr. Nr. 248)¹⁰⁾, hvor han i 1762 boede med sin Hustru og et Tyende, medens han havde lejet en Del af Huset ud til kgl. Mundkok Helt¹¹⁾. Hans Hustru Rosine Schnittler blev begravet i Kjøbenhavn d. 16. Oktober 1766¹²⁾.

¹⁾ Personh. Tidsskr. 2. Bind., S. 327 f., Anm. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 4 f., jvfr. Kopibog B, S. 330—497. ³⁾ Delib. Prot. B, S. 323, jvfr. C, S. 240. ⁴⁾ Kopibog C, S. 377. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 6. ⁶⁾ Delib. Prot. D, S. 131. ⁷⁾ Siell. Reg. Nr. 170. ⁸⁾ Gen. Fors. Prot., S. 21, jvfr. 23. ⁹⁾ Anf. St., S. 48. ¹⁰⁾ Delib. Prot. D, Fol. 131. ¹¹⁾ Ekstraskattemandtaller 1762 for Kjøbenhavn. ¹²⁾ Vor Frue Kk. Begr.

KASSERERE

NIELS LIHME, Kasserer 1746—56, blev født i Jylland omkring 1712¹⁾. Han fik først med Kjøbenhavns Brandforsikrings Sager at gøre som Revisor ved den Tid, da Bogholder Roed gik af. D. 17. Maj 1746 anmodede nemlig Direktionen Kjøbenhavns Magistrat om, at der maatte foretages Revision af Kassens aarlige Regnskaber i Tiden fra d. 11. Marts 1743 og til d. 11. Juni 1746, idet Revisionen ikke var naaet længere end til d. 10. Marts 1743. Herpaa svarede Magistraten d. 25. Maj 1746, at den havde antaget Niels Lihme, som da var i Justitsraad Raffs Tjeneste, som Revisor over Brandkassens Bøger og Regnskaber sammen med Brandforsikringens anden Revisor, Christopher Holders. Ikke længe efter fik Lihme fast Ansættelse ved Brandkassen. D. 2. Juni 1746 ansøgte Direktionen Magistraten om at faa ansat en Kasserer ved Brandforsikrings Kassen: »da Værkets Nødvendighed udfordrer samme Be-

tjent til Kassens Drift og Rigtighedsførelse. Allerhelst det er egentlig Maaden, hvorpaa Værkets Rigtighed beroer og den Orden, som ved andre deslige store Kasser holdes; thi naar der haves *tvende* vindskibelige og bekvemme Personer, bortfalder den nuværende Uorden . . . « Herpaa svarer Magistraten d. 8. Juni s. A.³⁾, at den »bevilger 300 Rd. af Kontorholdskassen til dermed at lønne en *Kasserer*, men overlader til Direktionens eget Ansvar at have det nærmere Tilsyn med ham og tage saadan Sikkerhed for denne Betjening, som den selv vil forsvare og indestaa for«³⁾. D. 14. Juni s. A. modtog Niels Lihme Bestalling⁴⁾ som Kasserer⁵⁾. I December 1746 paaviste Kasserer Lihme forskellige ikke uvæsentlige Mangler ved de Formularer, som var anvendte i Brandkassens Panteobligationer. Direktionen billigede den af Kassereren foreslaaede Forretningsgang, hvorefter Kassen erholdt lovgyldige Dokumenter for sine udlaante Penge⁶⁾. (Jvfr. ovfr. S. 66)⁷⁾.

D. 12. November 1749 ægtede Niels Lihme Jomfru Marie Elisabeth Ewertsen; de blev viede i Huset hos hendes Fader, Prokurator Tilman Ewertsen, som boede i Klædeboderne⁸⁾

I December Termin 1752 og 1754 søgte Lihme et Laan af Brandkassen paa første Prioritet i sit Hus i Brolæggerstræde, Huset var vurderet til 5700 Rd.⁹⁾.

Niels Lihme var Kancelliraad Hans de Hofmans Medarbejder ved de to første Bind af »Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve, som forefindes i Danmark og Norge«, som udkom i Kjøbenhavn, i Aarene 1755—56, og var sammen med ham tillige Værkets Forlægger¹⁰⁾. Længe forinden dette store Foretagende var fuldført døde imidlertid Niels Lihme d. 22. September 1756, kun 44 Aar gammel¹¹⁾.

Ved Skiftet efter ham optræder Brygger, siden Direktør i Brandforsikringen, Jens Wedege som Enkens Lavværges¹²⁾. D. 20. Oktober 1756¹³⁾ fik hun Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og siden skifte med Samfrænder. Nogle Aar senere d. 27. April 1759 ægtede hun Nordmanden Peder Lorens Evensen Kraft, født d. 9. April 1716, dengang Skibspræst paa Flaaden, men fra 1760 Sognepræst i Tjele, hvor hun døde d. 18. Marts 1763. I dette Ægteskab fødtes tre Børn. Manden giftede sig igen og døde i Skelskør d. 20. December 1780¹⁴⁾.

¹⁾ Alm. Litt. Lex. ved Nyerup og Kraft 1 Bd., S. 345. ²⁾ Kopibog C, S. 454 f. ³⁾ Anf. St., S. 455 f. ⁴⁾ Anf. St., S. 465. ⁵⁾ Delib. Prot. C, S. 64. ⁶⁾ Anf. St., S. 81 f. ⁷⁾ Anf. St., S. 195. ⁸⁾ Frue Kirkes Copulationsbog. ⁹⁾ Delib. Prot. C, S. 439, 504. ¹⁰⁾ Fortalen til 1 Bd. af »Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og Gavebreve etc.«. ¹¹⁾ Helligaands Kirkes Begrav. Bog, jvfr. Kopibog D, S. 253. ¹²⁾ Delib. Prot. D, S. 123. ¹³⁾ Sæll. Reg. Nr. 435. ¹⁴⁾ Wiberg: Alm. dansk Præstehist. 1 Bd., S. 180.

HANS CHRISTIAN RIBER, Kasserer 1756—65, blev født omkring 1722. I en meget ung Alder blev han ansat paa Brandforsikringens Kontor, først som privat antaget Medhjælper hos Bogholder Roed¹⁾ og siden som Selskabets Tjenestemand.

Efter at Kontrolør Ebbesen var bleven suspenderet fra Inkassationsforretningerne, konstituerede Direktørerne Hans Riber som Inkassator fra d. 22.

Juli 1745, og Interessenterne antog ham paa Generalforsamlingen d. 6. September s. A. til denne Bestilling med en Løn af 100 Rdl. aarlig³⁾. Imidlertid blev det bestemt, at der skulde oprettes en Kassererplads; Direktionen havde konstitueret Hans Riber som Bogholderfuldmægtig og Inkassator; men den ny oprettede Kassererpost blev af Magistraten besat med Niels Lihme. Først efter Lihmes Død naaede Hans Riber at blive Kasserer. Direktionen indberettede d. 23. September 1756 til Magistraten³⁾, at den, da Kasserertjenesten ikke kunde taale noget Ophold, havde konstitueret og beskikket Hans Riber til Kasserer med den Løn, hans Formand havde haft, nemlig 400 Rd., og imod at han stillede Direktionen en Kaution paa 2000 Rd. En lignende Meddelelse afgik til Formændene for Stadens tolv Kvarterers kommitterede Interessenter d. 28. December s. A.⁴⁾.

En Forbedring af Bogholderens og Kassererens Løn, var, da Arbejdet ved Kontoret var meget større end før, bleven bragt i Forslag paa en Generalforsamling i 1756; men da stillet i Bero; nu genoptog Direktionen Sagen seks Aar efter med et heldigere Udfald. Direktionen kunde dels henvisse til, at Kassens Kapitaler var stegne til det tredobbelte af hvad de havde været 16 Aar før, da Tjenestemændenes Løn blev fastsat, dels at Kontrolørlønnen efter Ebbesens Død bortfaldt og saaledes var sparet for Kassen. Interessenterne bevilgede da paa Generalforsamlingen d. 19. Marts 1762 saa vel Bogholderen som Kassereren er aarligt Tillæg paa 200 Rd. hver⁵⁻⁶⁾. Riber var, da han døde d. 20. Juni 1765, kun 43 Aar gammel og blev d. 26. s. M. begravet i Vor Frue Kirke, i afg. Stadthauptmann Mathias Pedersen Ramshards Familiebegravelse⁷⁾.

Hans Christian Riber blev d. 22. Juli 1757 viet⁸⁾ til Jomfru Johanne Christine Bech, Datter af Kommerceraad Hans Henrik Bech, som ovenfor er omtalt iblandt Direktørerne. De havde flere Børn til Daaben i Helligaands Kirke: Frederica Johanna Christiana d. 3. Oktober 1758, Hans Wilhelm d. 11. Januar 1760 og Carl Ludvig d. 8. November 1762⁹⁾. Hustruen døde i Barselseng og blev den 22. November 1762 begravet i sin Faders Familiebegravelse, hvor ogsaa hendes Mands Lig siden kom til at hvile¹⁰⁾.

De tre smaa Børn, som Riber efterlod, fik, i Betragtning af hans lange og flittige Tjeneste ved Kontoret i henved 30 Aar, og da de ikke kunde vente sig noget klækkeligt i Arv, tilstaaet Hjælp, nemlig til hver af dem 50 Rd. aarlig, indtil de opnaaede deres 18. Aar¹¹⁾.

Da den ene Søn og Datteren havde naaet de 18 Aar og Pensionen for dem altsaa skulde ophøre, ansøgte de om, at Pensionen for Sønnen endnu maatte vedblive i to Aar, saa at han, som havde studeret, kunde gøre sig skikket til at sørge for sig selv, og at Datteren maatte nyde Pensionen, indtil hun kunde blive forsørgt. Det ansøgte bevilgedes d. 26. Marts 1778¹²⁾. Jomfru Riber forblev ugift til sin Død i Maj 1811¹³⁾.

¹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 29, jvfr. Kopibog D, S. 258. ²⁾ Delib. Prot. B, S. 479. ³⁾ Anf. St. D, S. 132 og 133. ⁴⁾ Anf. St., S. 137. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 22. ⁶⁾ Anf. St., S. 24. ⁷⁾ Frue Kirkes Begravelsesbog 1727-76. ⁸⁾ Helligaands Kirkes Kopulationsbog. ⁹⁾ Helligaands Kkbog. ¹⁰⁾ Personh. Tidsskr. 4. R., 5. Bd., S. 166. ¹¹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 29. ¹²⁾ Anf. St., S. 61. ¹³⁾ Anf. St., S. 182.

DIDERICH MUNCK, Kasserer 1765—67, blev født omkring 1700 i København og var Søn af Brygger Christopher Munck og Martha Andersdatter, Han tog d. 12. Oktober 1733 Borgerskab som Negotiant¹⁾ og nævnes i 1737, ved Sønnen Andreas' Daab, som Købmand paa Amagertorv²⁾. I 1739 gjorde han Indskud for sin Hustru Gundel Andersdatter (Heberg) i »De civile og adskillige Stænders Enkekasse«³⁾. I April 1742 havde Diderich Munck tillige med Forvalter paa Frederiksdal, Anders Nielsen, som Interessenter i Ørholms Fabrik en Sag imod Fabrikørerne smstds. verserende for en Kommissionsdomstol⁴⁾. Munck var Medlem af de 32 Mænds Forsamling fra d. 28. Oktober 1740 til d. 20. Juni 1764⁵⁾. Efter Hans Ribers Død valgte de Deliberationskommitterede og Direktionen ham d. 21. Juni 1765, fra d. 11. Septembers Termins Begyndelse at regne, til Kasserer med en aarlig Gage af 500 Rd., og imod, at han stillede en Kaution paa 4000 Rd.⁶⁾. Han blev anbefalet af Kjøbenhavns Magistrat som en »reputeerlig gammel Borger«⁶⁾. Han oplevede kun at fungere i to Aar som Kasserer, idet han d. 24. Juni 1767 afgik ved Døden, 65 Aar gammel⁷⁾. Han blev begravet fra Nørregade i Nikolaj Kirke d. 29. Juni⁸⁾, og d. 13. Juli s. A.⁹⁾ blev der udstedt et kgl. Begravelsesbrev for hans Lig. Muncks Enke døde i 1789¹⁰⁾.

I Ægteskabet med sin nævnte Hustru, havde han foruden den ældste Søn Christopher, som efterfulgte ham i Embedet, følgende Børn: Karen, døbt d. 14. Januar 1736, Andreas, døbt d. 22. April 1737, der senere rejste til Holland, Martha, døbt d. 1. Juli 1738, Elisabeth, døbt d. 25. April 1740¹¹⁾ og Marie døbt d. 13. Februar 1742¹²⁾.

¹⁾ Kbhs. Borgersk. Prot. 1724—49. ²⁾ Kbb. for Skt. Nikolaj K. ³⁾ Alfabet. Fortegn. ov. Interessenter i den civile og adskillige Stænders Enkekasse, Kbh. 1832, S. 93. ⁴⁾ Sæll. Miss. Nr. 216. ⁵⁾ O. Nielsens Optegn. om de 32 Mænd. ⁶⁾ Delib. Prot., D, S. 283, jvfr. Indk. Sag 18. Juni 1765. ⁷⁾ Delib. Prot. D, S. 322, jvfr. Gen. Fors. Prot. S. 33. I Richter, Dødsfald i Danmark 1761—90 er som Dødsdag angivet d. 25. Juni, og hans Alder sat til 68 Aar. ⁸⁾ »St. Nicolai Kirkes Liigprotocol« 1767—97. Om Skiftet efter ham, se Kbhs. Skiftekl. Forsegl. Prot. 1765—67, S. 654. ⁹⁾ Sæll. Reg. Nr. 375. ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot., S. 91. ¹¹⁾ Nicolaj Kkbg. ¹²⁾ Familien boede da paa Brændetorvet, se: Trinitat. Kirkes Døbeprot. 1731—42.

CHRISTOPHER MUNCK, Kasserer 1767—70, blev født i København omkring 1735 og var Søn af daværende Købmand Diderich Munck og Hustru Gundel Andersdatter Heberg.¹⁾

D. 17. Juli 1767 valgte de Deliberations-Kommitterede ham til Kasserer i hans afgangne Faders Sted, fra 11. September Termin s. A. at regne, hvilket Generalforsamlingen stadfæstede d. 24. Juli s. A.²⁾.

Christopher Muncks Funktionstid som Kasserer blev kun kortvarig; han døde ugift d. 29. Marts 1770³⁾, kun 36 Aar gammel, og blev begravet fra Nørregade d. 5. April⁴⁻⁵⁾.

Dagen efter Christopher Muncks Død besluttede Direktionen, at der af Kassererens Gage skulde betales 200 Rd. aarlig i Pension til Madame Munck og hendes 4 Døtre⁶⁾. Paa Generalforsamlingen d. 29. November 1776 blev det bestemt, at denne Pension herefter skulde udredes af Kassen⁷⁾.

Da saa Madame Munck døde i 1789, fik Døtrene Lov til at beholde

den dem hidtil sammen med Moderen forundte aarlige Pension med 50 Rd. til hver, saaledes at hvis nogen af dem enten blev paa anden Maade anstændig forsørgt eller ved Døden afgik, skulde de 50 Rd. hjemfalde til Kassen⁸⁾.

Ved den yngstes dødelige Afgang i Slutningen af August 1792 ansøgte de øvrige tre Søstre om at maatte beholde alle de 200 Rdl. aarlig. De anførte, at de overlevende alle vare skrøbelige, i Særdeleshed den ene af dem, som aldeles ikke formaaede at bidrage noget til Hjælp til fælles Underhold. Det blev da d. 8. Maj 1793 bestemt, at, saa længe den syge af dem levede, beholdt hun foruden de hende i Pension tillagte 50 Rd. endvidere den afdøde Søsters Portion⁹⁾. Da Karen Munck derefter døde d. 12. April 1799¹⁰⁾, gjorde de to efterlevende igen Forsøg paa at faa Lov til at beholde hele Summen ubeskaaret; men forgæves. De to Søstre døde i 1811: Maria i Januar og Martha i April¹¹⁾.

¹⁾ Kbhs. Skiftekom. Forsegingsprot. 1765—67. ²⁾ Gen. Fors. Prot., S. 33. ³⁾ Delib. Prot. D, S. 376. ⁴⁾ »St. Nicolai Kirckes Liigprotocol« 1767—97. ⁵⁾ Kbhs. Skiftekom. Forsegingsprot. 1767—71, Pag. 509. ⁶⁾ Delib. Prot. D, S. 378. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot., S. 57, Post 4. ⁸⁾ Anf. St., S. 91. ⁹⁾ Anf. St., S. 110, 112. ¹⁰⁾ Anf. St., S. 138 f. ¹¹⁾ Anf. St., 182.

SØREN HENRIK WEDEL, Kasserer 1770—83 (se under Bogholdere).

ANDREAS WORGAARD, Kasserer 1783—1803 (se under Bogholdere).

BERTEL KIERKGAARD, Kasserer 1803—08, var født i Kjøbenhavn og blev døbt i Vor Frue Kirke d. 12. Juli 1771, han var Søn af Brændevinsbrænder Michel Jens Kierkgaard (begravet fra Studiestræde d. 14. Juli 1778, 42 Aar gammel) og Hustru Anne Margrethe Arvad. Han blev i Daaben opkaldt efter sin Morfader Hosekræmmer Bertel Arvad paa Østergade. Efter Faderens Død giftede Moderen sig anden Gang med Brændevinsbrænder Hans Peter Johnstrup og døde som Enke d. 5. Juli 1812 i Huset hos Fuldmægtig Kierkgaards Svoger, Høker Raahye i Lille Brøndstræde¹⁾.

D. 22. Juni 1795 søgte Bertel Kierkgaard fast Ansættelse ved Kjøbenhavns Brandforsikring²⁾. Han havde da i seks Aar gaaet Kassereren til Haande i Kontorets Forretninger. Under Aage Ribers vedvarende Sygelighed bad Kierkgaard Direktionen om at antage ham som Fyrbøder og Bud ved Kontoret, da han ellers vilde være ude af Stand til at bidrage til sin fattige Moders og seks smaa Sødskendes Underhold.

Direktionen fandt imidlertid en mere passende Bestilling for ham; da nemlig Annuitetskontoret blev oprettet i samme Aar, ansatte Direktionen ham paa Mødet d. 19. August som Reservebetjent ved dette, hvilket meddeltes ham d. 1. September²⁻³⁾. Efter Billeschous Død to Aar senere avancerede Kierkgaard d. 31. Oktober 1797³⁾ til Kontrollør ved Annuitetskontoret med 300 Rd., i aarlig Gage, hvoraf han dog skulde betale 50 Rdl. aarlig til Billeschous Enke⁴⁾.

D. 23. April 1799 ansøgte Kontrollør Kierkgaard om, at Pensionen til Madame Billeschou maatte udbetales af Brandkassen, da netop paa den Tid to Pensionister, hvoriblandt en af Jomfruerne Munck, var døde⁵⁾.

Direktionen gav denne Ansøgning sin Anbefaling i følgende Udtryk: »Direktionen skylder Kontrollør Kierkgaard det bedste Vidnesbyrd om Arbejdsomhed, Flid og Nøjagtighed i hans Forretninger; lige som han fra denne Side fuldelig fortjener at anbefales, saaledes giver hans Hjælpsomhed imod hans trængende Paarørende ham ogsaa en Fortjeneste, som berettiger ham til Velynderes Godhed«. Generalforsamlingen bevilgede derefter det ansøgte d. 19. Marts 1800⁵⁾.

Ved Bogholder Wedels Fratrædelse og Kasserer Worgaards Ansættelse som Bogholder i hans Sted, søgte Kontrollør Kierkgaard den ledigblevne Kassererpost; han havde paa dette Tidspunkt været i alt 14 Aar ved Kontoret og var vel anskreven²⁾. Han fik ogsaa Pladsen d. 3. Oktober 1803 med en Gage af 600 Rd. aarlig, foruden 400 Rd. aarlig i Godtgørelse for Gageskat og til Folkeløn³⁾ 6).

Bertel Kierkgaard døde i Embedet d. 30. December 1808, 37^{1/2} Aar gammel⁷⁾. Hans Enke, Johanne Marie Lund, fik d. 11. Januar 1809 Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo⁸⁾.

Hun ansøgte d. 27. September 1809 Selskabet om Pension, da hendes Mand efterlod hende med to smaa Børn og en gammel sygelig Svigermoder uden nogen Familie, af hvem de kunde vente endog den ringeste Hjælp til Udkommet og hendes Børns Opdragelse, og da han ikke havde kunnet faa noget indsat til hende i Enkekassen, eftersom han i de sidste fire Aar af de fem, i hvilke de havde været gifte, var plaget af en stærk Nervesvækkelse, som hindrede ham i at tilvejebringe den fornødne Lægeattest⁹⁾.

Paa Generalforsamlingen d. 27. September 1809 bevilgedes hende en Pension paa 300 Rd. aarlig⁹⁾. Da Enken i 1811 klagede over Tidernes Besværlighed og de forøgede Udgifter til hendes to Børns Opdragelse og Undervisning og anførte, at hun maatte understøtte sin afdøde Mands Moder og Søster med 2 Rd. ugentlig, blev der paa Generalforsamlingen d. 9. Oktober 1811 af ledigblevne Pensioner bevilget hende et Tillæg af 100 Rd. aarlig, saa at hun i alt nød en aarlig Pension af 400 Rd.¹⁰⁾, som hun oppebar indtil d. 8. Juli 1817, da hun indtraadte i nyt Ægteskab¹¹⁾. Børnene, Niels Vilhelm og Lauritz Kierkgaard, var da henholdsvis 12 og 9 Aar gamle. I 1828 var som deres Kurator beskikket Carl August Schmidt, Sognepræst i Haslund i Galten Herred, — formentlig deres Stiffader¹²⁾.

^{1a)} Vor Frue Kirkes Døbeb. 1768—84, S. 100. ^{1b)} H. S. R. Skifte Prot. 4, Pag. 64 f., jvfr. Skiftedokum. Prot. 4/1812 Nr. 36. ^{2a)} Kopibog E, S. 371. ^{2b)} Ansøgn. iblandt »Sager ang. Brandfors. Personale«, Pk. 2. ³⁾ Anf. St. Pk. I, jvfr. Kopibog. E, S. 686 og F, S. 5. ⁴⁾ Resol. Prot. E, Pag. 349 g. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 140 f. ⁶⁾ Anf. St., S. 158. ⁷⁾ Ansøgn. fra Broderen Chr. K. blandt »Sager ang. Brandfors. Personale«, Pk. 2, jvfr. Trinitatis Assist. Kkg.s Ligprot. ⁸⁾ H. S. R. Skifteprot. 2/1808 Nr. 141. ⁹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 170. ¹⁰⁾ Anf. St., S. 181, jvfr. 184. ¹¹⁾ Anf. St., S. 211. ¹²⁾ H. S. R. Skifte Prot. 2 1827 Pag. 172, jvfr. Skiftedokum. Prot. 2/1827 Nr. 138.

PETER FREDERIK THORNAM, Kasserer 1809—10 (se under Bogholder).

THEODOSE CHRISTIAN MÜLLER, Kasserer 1810—29, blev født 1772 i Ribe og var Søn af Møller Christen Andersen Müller og Anna Elisabeth Bartrum¹⁾, han tog i 23 Aars Alderen dansk juridisk Eksamen med bedste Karakter²⁾. D. 2. Januar 1796 blev han antaget som Assistent hos Bogholderen i Kjøbenhavns Brandforsikring med en Løn af 100 Rd. aarlig, som nogle Aar efter blev forhøjet til 200 Rd.³⁾. Ved Niels Kierkgaards Død blev han d. 3. April 1804 ansat som Reservebetjent ved Brandforsikringens Annuitetskontor med en aarlig Gage af 100 Rd.³⁻⁴⁾. Da Kontrollørembedet ved Annuitetskontoret efter al Sandsynlighed vilde blive ledigt ved Thornams ventede Forfremmelse til Kasserer, ansøgte Reservebetjent Müller allerede d. 2. Januar 1809 om Kontrollørembedet. I dette Andragende giver han følgende Oplysninger om sine personlige Forhold: »Uden at kunne have mindste Understøttelse af min Familie eller andre, var jeg . . . bleven nødsaget til at gjøre Laan, dels for at bestride de nødvendige Udgifter til dansk juridisk Eksamen, . . . dels for at have det nødvendige Udkomme. Denne Gæld trykker mig endnu, endskjønt jeg ved Hr. Bogholder Worgaards faderlige Godhed imod mig fra det Øjeblik han overtog Contoiret, ej alene ved at forunde mig adskillige ham tilhørende uvisse Indtægter til [et] Beløb [af] 50—60 Rd. aarlig, men og ved paa anden Maade at vise mig Godhed . . .«⁵⁾. Müller fik Embedet, Direktionen udnævnte ham til Kontrollør, fra d. 10. Marts 1809 at regne⁶⁻⁷⁾.

Under Vacancen efter Bogholder Worgaards Død blev Kontrollør Müller d. 27. December 1809 konstitueret i sin afdøde Principals Embede. Samtidig med at Thornam d. 3. Januar 1810 blev udnævnt til Bogholder, rykkede Müller op i dennes Plads som Kasserer. Kautionist for ham var Broderen, Holmens Chirurg Hans C. Müller, som ejede Gaarden Nr. 117 paa Kongens Nytorv⁸⁾. Efter Broderens Død d. 1. December 1826¹⁾ kautionerede Vægteren ved Brandforsikringen, Lucas Kilian (s. d.) for ham.

Under Pengekrisen indkom Kasserer Müller hvert Aar — i Reglen sammen med Bogholder Thornam — med Ansøgning om Gratialer paa Grund af »den daglige tilbagevendende Stigning til det tre- og firedobbelte af Priserne paa det uundværligste til vores og vores Familiers Underhold . . .«, som det hedder i den første af disse Ansøgninger fra September 1811⁹⁾. Der blev tildelt Müller et Tillæg, beregnet i Forhold til hans Gage til 500 Rd. S. V. aarlig¹⁰⁾. Den 5. April 1817 blev Kasserer Müller udnævnt til Kanceliraad¹¹⁾. I November s. A. nødsagede Familieforhold ham til at ansøge Direktionen om et Laan paa 6069 Rbd. N. V.; ; samtidig ansøgte han om, at denne Sum maatte blive betragtet som et Forskud, og at han maatte forskaanes for at svare Rente af dem¹²⁾, hvilket blev bevilget d. 22. November s. A.¹³⁾.

I 1818 og i det følgende Aar ansøgte Bogholder Thornam og Kasserer Müller om et Tillæg i deres Gager, som kunde svare til det Tab, de saa vel som alle andre fast gagerede havde lidt ved Møntfodens Forandring og de kunde henvise til, at flere andre Institutioners Betjente, hvoriblandt Søassurancekompagniets og det almindelige Brandassurancekompagnis, havde nydt et saadant Tillæg, det førstnævnte Selskabs Betjente allerede fra Nytaar 1813¹⁴⁾.

Paa Generalforsamlingen d. 21. Oktober 1819 blev der bevilget Kasserer Müller et Gagetillæg af 500 Rbd. Sølv¹⁵⁾, og d. 18. Oktober 1821 forhøjedes hans Gage med endnu 200 Rbd. S.¹⁶⁾, saa at han, da han i 1829 tog sin Afsked, havde 1700 Rbd. i aarlig Gage, samt 400 Rbd. til Medhjælp.

D. 25. Marts 1829 om Eftermiddagen blev Müller alvorlig syg; den Sygdom, han i Vinteren 1828—29 havde gennemgaaet, tog en farlig Vending, saa at han var aldeles ude af Stand til at varetage sine Forretninger; han indgav derfor straks Ansøgning om at maatte blive afskediget med sin fulde Gage i Pension. I en Forestilling til Generalforsamlingen¹⁷⁾ udtalte Direktionen, at, uagtet Kancelliraad Müller havde været i Brandforsikringens Tjeneste i 33 Aar, kunde den ikke anbefale ham til at beholde hele Gagen i Pension. Generalforsamlingen bestemte d. 30. Juli 1829 Kasserer Müllers Pension til 1200 Rbd., samtidig blev det vedtaget, at Kassereren for Fremtiden — ligesom Bogholderen hidtil — skulde vælges af Direktionen og de Deliberationskommitterede i Forening¹⁸⁾.

D. 7. September 1829 døde Kancelliraad Müller¹⁹⁾, han efterlod sin Enke, Amalie Vilhelmine, født Hansen, aldeles intet. Han skyldte tilmed Brandforsikringen et mindre Beløb. For ikke at blive plaget af Kreditorer, saa hun sig nødsaget til at lade alt sit Bohave komme under Skiifterettens Behandling. Desuden maatte hun udrede Udgifterne til en Søns Afrejse til Vestindien²⁰⁾. Enkens Ansøgning om en Pension er ledsaget af en anbefaling fra Overbibliothekar og Professor Werlauff, hvori denne udtaler, at afdøde Kancelliraad Müller var ham igennem mange Aar kendt som en Mand af retskaffen Karakter, hvis egen Vandel hverken havde fremkaldt eller foranlediget de Uheld, der formørkede hans sidste Dage²⁰⁾. Paa Generalforsamlingen d. 10. December 1829 bevilgede Interessenterne Müllers Enke en aarlig Pension af 400 Rbd. r. S. samt et Gratiale paa 150 Rbd.²¹⁾. Hun døde d. 27. Oktober 1871²²⁾.

¹⁾ Carøe: Den danske Lægestand 1786—1838, S. 139. ²⁾ Ansøgn. til Dir. af 3. April 1804 og af 2. Jan. 1809 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ³⁾ Resol. Prot. E, S. 441. ⁴⁾ Orig. iblandt Sager vedr. Brandfors. Person., Pk. 1. ⁵⁾ Ansøgn. til Dir. af 2. Jan. 1809. jvfr. 2. ⁶⁾ Kopib. F, S. 92. Orig. Instr. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁷⁾ Genfors. Prot., S. 169. ⁸⁾ Orig. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1, Kopib. F, S. 129 f., 139 ff. ⁹⁾ Ansøgn. til Dir. af 20. Sept. 1811 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. Lignende Ansøgn. fra samme af 22. Sept. 1812, 26. Okt. 1813, 4. Okt. 1814, 15. Sept. 1815 og 8. Okt. 1816 anf. St., Pk. 2. ¹⁰⁾ Gen. For. Prot. I, S. 180, jvfr., 177, 183, 187, 189, 200, 204 m. m. ¹¹⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Registr. Nr. 496. ¹²⁾ Ansøgn. af 21. Nov. 1817 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹³⁾ Orig. Paategn. p. Ans. ¹⁴⁾ Ansøgn. af 29. Sept. 1818 og 11. Okt. 1819 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹⁵⁾ Gen. Fors. Prot., S. 226. ¹⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 237. ¹⁷⁾ Ekstrakt-Afskrift iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.« Pk. 1, jvfr. Ansøgn. til Dir. af 2. Juli 1829 (Brf. Nr. 798) anf. St., Pk. 2. ¹⁸⁾ Gen. Fors. Prot., S. 401. ¹⁹⁾ Adr. Cont. Efterr. Nr. 215, Richter: 100 Aars Dødsfald. ²⁰⁾ Ansøgn. til Dir. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2, med Bilage. ²¹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 415. ²²⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

HERMANN BALTHASAR ADDE STEPHAN MÜNTER, Kasserer 1829—1867, blev født i Kjøbenhavn d. 27. Juli 1792 og var Søn af Sjællands Biskop, den lærde Dr. Friederich Münter (født d. 14. Oktoker 1761, død d.

9. April 1830), og Hustru Maria Elisabeth, født Krohn. Han blev i 1810 dimitteret privat af sin Fader, tog Aaret efter den filologisk-filosofiske Eksamen, læste derefter i nogle Aar til latinsk-juridisk Eksamen; men opgav saa Studeringen og lagde sig efter Landvæsen. I 1817 blev han Forpagter af Hovedgaarden Billesborg under Vallø Stift¹⁾. I de for Landbruget meget vanskelige Aar kunde Münter ikke magte Opgaven: han kom i Gæld og maatte forlade Stillingen.

Siden Maj Maaned 1827 besørgede Münter de Forretninger, som tidligere var bleven udførte af Assistent Kierkgaard, og han havde haft en Del Ekstraarbejde med at opgøre samtlige Journaler til 11. December Termin, i hvilket Tidsrum Kierkgaards Sygdom og Død indtraf²⁻³⁾.

Paa Generalforsamlingen d. 30. Juli 1829 blev Gagen for Brandforsikringens Kasserer fastsat til 1200 Rd. aarlig samt 400 Rd. aarlig til Medhjælp af en af ham lønnet Assistent, »som ingensinde kunde gøre sig Haab om Gratiale af Brandforsikringens Kasse«⁴⁻⁵⁾. Den sidste Bestemmelse indeholdt en lille Braad, der aabenbart var rettet imod Münter, som i den Tid, han var Assistent hos Kassereren, gentagne Gange ansøgte om et Gratiale og i det mindste een Gang havde opnaaet et saadant.

Ved sit Valg til Kasserer d. 3. August s. A. i afdøde Kancelliraad Müllers Sted⁶⁾ maatte han stille Sikkerhed af 6000 Rd. for de ham betroede Oppebørsler. D. 15. s. M. anmeldte Kasserer Münter, at han til Medhjælp i Kontorretningerne havde antaget Kancelliraad Müllers ældste Søn, Student Thorvald Müller⁷⁾.

D. 28. Maj 1830 blev Münter udnævnt til virkelig Kancelliraad⁸⁻⁹⁾. Et Par Aar efter, d. 2. Maj 1833 ansøgte Kasserer Münter om et Gagetillæg med følgende Begrundelse, som kaster noget Lys over hans Forhold: »Min længe førend min Ansættelse ulykkelige Stilling som Landmand har efter min Ansættelse fremkaldt de sidste af mine Kreditorer, i hvis Familier indtrufne Dødsfald gøre Indbetalingen af Rentepengene, hvorfor jeg før har været fritaget, nødvendig«²⁾. Paa Generalforsamlingen d. 6. Juni s. A. bevilgedes der Münter et Gagetillæg af 200 Rbd., saa at han fra 1833 havde 1400 Rbd. i aarlig Gage¹⁰⁾.

To Gange var Münter konstitueret som Bogholder, nemlig fra d. 20. September 1840 til d. 1. April 1841 under Vakancen efter Agent Gandils Død og fra d. 28. Maj til d. 1. Oktober 1848 efter Bogholder Müffelmanns Død²⁾,

Det manglede ham ikke paa Paaskønnelse fra Selskabets Side. I Aarene 1839 til 45 havde Direktionen, for udført Ekstraarbejde, indstillet ham til Honorarer, som fordelte ligeligt omtrent svarede til 300 Rbd. aarlig²⁾, og som i en Periode, hvor han havde haft Sygdom og Sorg at kæmpe med, holdt ham oppe. Münter har saaledes i første Halvdel af Fyrerne dels ordnet Brandforsikringens Arkiv, dels revideret Assurancesummerne.

D. 17. Januar 1855 blev Münters Gage forhøjet til 1800 Rd.¹¹⁾. D. 6. Oktober 1851 blev Münter udnævnt til virkelig Justitsraad¹⁾, og d. 8. Februar 1857 til Ridder af Danebrog¹⁾. Han døde i Embedet d. 5. September 1867, 75 Aar gammel¹²⁾.

Hermann Münter var to Gange gift: d. 19. Maj 1818 ægtede han en Datter af Brygger Christen Johannsen, Eleonora Cecilie Johannsen, født d. 7. December 1795 og død d. 17. Febr. 1842. Af dette Ægteskab var der ingen Børn. Siden ægtede han den 7. April 1843 en Datter af Læderhandler Christian Frederik Scheller, Johanne Edele Christine Scheller, født d. 25. August 1812¹⁾ og død d. 5. Januar 1881 i Kjøbenhavn. Af andet Ægteskab var der tre Børn¹³⁾.

I sine unge Dage havde Münter ydet Bidrag til Professor Olufsens »Nye oeconomicke Annaler« under Titlen: Landoeconomicke Optegnelser paa en Reise i Sjælland¹⁴⁾.

¹⁾ Erslev: Alm. Forf. Lex. 2. Bd., S. 375, jvfr. Suppl. 2. Bd., S. 472 f. ²⁾ Ansøgn. i »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Plk. 2. ³⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 373. ⁴⁾ Anf. St., S. 401 f. ⁵⁾ Foredrag for de Delib. Komm. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 411. ⁷⁾ Resolut. Prot. G, S. 208, Nr. 845. ⁸⁾ D. Kanc. 2. Dpt. Reg. Nr. 371. ⁹⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 421 f., jvfr. S. 425. ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 463 f. ¹¹⁾ Foredr. for Gen. Fors., 21. Maj 1843. Gen. Fors. Prot. II, 145, 148, jvfr. 161, 164. ¹²⁾ Brf. Journ. Nr. 3072. ¹³⁾ D. Patr. Slægter, S. 224. ¹⁴⁾ »Nye oeconomicke Annaler« 1815, S. 43—77, 130—46

SØREN CHRISTN EMIL HALL, Kasserer 1867—80, blev født d. 22. Juni 1835 i Frederikssund og døbt i Udesundby Kirke d. 28. August s.A., han var Søn af Købmand i Frederikssund, Hans Peter Hall (død d. 23. Oktober 1873, 80 Aar gammel) og Hustru Abelone Johannesen¹⁾. Emil Hall blev dimitteret fra Frederiksborg lærde Skole i 1853²⁾. D. 14. Januar 1860 tog han fuldstændig juridisk Embedseksamen med Laud³⁾. Allerede d. 11. Juni 1855 blev Hall antaget til at histaa Kassereren ved Kjøbenhavns Brandforsikring to Maaneder i hver Terminstid, nemlig i Maanederne December—Januar og Juni—Juli⁴⁾. Fra d. 1. Februar 1861 blev Hall ansat som Assistent under Generaldirektoratet for Skattevæsenet. Hans tidligere Kontorchef, Amtsforvalter O. Malling, udtalte i Juli 1864, at han med fuldkommen Tryghed kunde overlade Hall selvstændig Behandling af enhver i Kontoret forefaldende Sag⁵⁾, hvilket ikke er nogen ringe Ros, efter som Fortolkningen af den omfattende nye Stempellov af 19. Februar 1861 krævede megen juridisk Skarpsindighed. D. 26. September 1864 fik Hall fast Beskikkelse som Assistent ved Kjøbenhavns Brandforsikring i Ungersens Sted med en aarlig Løn af 400 Rd.⁶⁾. Generalforsamlingen besluttede d. 3. Januar 1867, at Assistenten i Brandforsikringen for Fremtiden skulde tillægges Prædikat af Fuldmægtig⁷⁾, og bevilgede samtidig Emil Hall et personligt Tillæg af 100 Rd.⁸⁾. Da Justitsraad Münter døde, blev Fuldmægtig Hall d. 27. November 1867 udnævnt til Kasserer i hans Sted med 1200 Rd. i aarlig Gage og med et Alderstillæg af 200 Rd. for hvert tredje Aar indtil 1600 Rd. Han stillede Sikkerhed for 3000 Rd.⁹⁾. I Vinteren 1873—74 udarbejdede Kasserer Hall et Navneregister over Interessenterne i Brandforsikringen¹⁰⁾.

D. 1. April 1880 blev Hall udnævnt til Borgermester, Byfoged og By-skriver i Nyborg, hvilket Embede han beklædte i 13 Aar, hvorefter han d. 23. Maj 1893 blev ansat som Herredfoged og Skriver i Vinding Herred. D. 26. Maj 1892 blev han Ridder af Danebroge. Han døde i Nyborg d. 21. Februar 1895, 60 Aar gammel¹¹⁾.

Hall havde d. 3. Maj 1867 ægtet Karen Jacobine Sophie Leigh, født i Reykjavik d. 6. Juni 1837. En Søn af dem, Edmund Holger Hall, født paa Frederiksberg d. 5. Marts 1869, er ansat i Kjøbenhavns Skatteinspektorat.

¹⁾ Udesundby Kkb., Afskr. af Sognepræstens Eksemplar. ²⁾ Flemmer: Dimittender fra Frederiksborg Skole. ³⁾ Richter: Jurid. Stat. ⁴⁾ Ansøgn. Brf. Nr. 203, 1864 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁵⁾ Ansøgn. Brf. Nr. 2953, 1864, anf. St. Pk. 1. ⁶⁾ Konc. anf. St., Pk. 1. ⁷⁾ Love, Vedtægter og Bestemmelser etc. Kbh. 1897, S. 91. ⁸⁾ Sager vedr. Brandf. Person., Pk. 1. ⁹⁾ Konc. til Bestall. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ¹⁰⁾ Indk. Sag. 1874—75, Nr. 8, jvfr. 1873—74, Nr. 154. ¹¹⁾ Statskalenderen for 1896 og foregaaende Aar.

CARL HOLGER EVERSEN, konstitueret Kasserer 1880—81, blev født i Kjøbenhavn d. 31. August 1835 paa den kgl. Fødselsstiftelse og døbt smstds. d. 6. September¹⁾.

Han blev i 1861 udnævnt til Sekondløjtnant ved Fodfolket i Hærens Krigsreserve, deltog som saadan i Krigen 1864, og blev derefter ansat som Løjtnant af Forstærkningen ved 31. Bataillon²⁾. D. 21. November blev Eversen ansat som Fuldmægtig i Brandforsikringskontoret med 600 Rd. i aarlig Gage og et Alderstillæg af 50 Rd. for hvert Aar, indtil Lønnen var stegen til 800 Rd.³⁾. I 1871 blev Fuldmægtig Eversen ansat som Sekretær ved det da oprettede faste Udvalg.

I December 1867 ægtede Løjtnant Eversen Adelaïde Amalie Blom⁴⁾, født d. 24. Januar 1844 i Kjøbenhavn, Datter af Kobbersmedemester Jens Bærent Emilius Blom og Hustru Wilhelmine Augustine Frederikke, født Jensen⁵⁾.

Efter Halls Afgang blev Eversen konstitueret som Kasserer⁶⁾. Imidlertid døde han næppe et Aar efter d. 4. Maj 1881⁷⁾.

¹⁾ Fødselsstift. Daabsprot. ²⁾ Statskalend. ³⁾ »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. Udkast til Bestalling med Direktionens Approbation. ⁴⁾ Anf. St., Brf. Nr. 3075. ⁵⁾ Trinitatis Kirkes Daabsprot., Kvindekøn. ⁶⁾ »Sager vedr. Brandfs. Person.«, Pk. 1. ⁷⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

CHRISTIAN VILHELM PETERSEN, Kasserer siden 1881, er født i Næstved d. 19. Marts 1846. Hans Forældre var Toldassistent Hans Peter Petersen og Hustru Caroline Sophie, født Lund¹⁾.

Han tog dansk juridisk Eksamen i 1868 med bedste Karakter²⁾, var derefter Sagførerfuldmægtig, indtil han under d. 5. November 1880 fik meddelt Beskikkelse som Underretssagfører med Bopæl i Kjøbenhavn³⁾.

Da Eversen ved Halls Afgang i Juli 1880 blev konstitueret som Kasserer, antoges Petersen som Fuldmægtig ved Kjøbenhavns Brandforsikring, og da Eversen døde i Maj 1881, blev Sagfører Petersen først konstitueret i Embedet og derefter fra Nytaar 1882 fast ansat som Kasserer. Hans Sagførerbestalling deponeredes, da han blev Kasserer.

Sagfører Petersen blev d. 28. November 1880 i Skt. Johannes Kirke i Kjøbenhavn viet til Karen Larsen, født d. 20. Januar 1846⁴⁾, Datter af Husejer i Tjørntved, i Stenlille Sogn, Lars Andersen og Hustru Trine Mikkelsdatter.

¹⁾ Næstved Skt. Peders Kkb. ²⁾ Richter: Medd. om examinati juris 1824—94, S. 64. ³⁾ Min. Tid. B, S. 571. ⁴⁾ Stenlille Kkb.

KONTROLLØRER VED ANNUITETSKONTORET

PEDER BILLESCHOU, Kontrollør ved Annuitetskontoret 1795—97, var født i Jylland i Aaret 1747. Han blev privat dimitteret fra Viborg Latinskole og tog Studentereksamen ved Københavns Universitet i Juli 1768 i sit 22. Aar, og i Juli 1771 blev han Baccalaureus i Filosofi¹⁾. Efter at have overstaaet de akademiske Eksaminer lagde Billeschou sig efter det juridiske Fag og søgte i adskillige Aar forgæves et Levebrød, indtil han 1782 i sit 36. Aar blev antaget som privat engageret Medhjælper hos Bogholderen ved Københavns Brandforsikring²⁾, Justitsraad Haaber. Imidlertid døde denne allerede Aaret efter. Da Kasserer Wedel, der blev antaget som Bogholder i Haabers Sted, ved at anvende hele sin Tid og Flid paa denne Tjeneste, saa sig i Stand til at bestride den uden Hjælp, blev Følgen heraf, at Billeschou mistede den Bestilling, han havde³⁾.

Imidlertid havde Billeschou ni Aar forinden forlovet sig med Anna Lucie Hostrup, en Datter af Brygger Jens Michelsen Hostrup. Hendes Moder døde kort efter, at Barnet var født, inden det paatænkte Ægteskab var kommen i Stand; men d. 1. Juli 1776 lyste Faderen Anna Lucie i Kuld og Køn. Da Jens Hostrup i sit Ægteskab med Gertrud Rasmusdatter ingen Børn fik, oprettede Ægtefællerne d. 13. Dec. 1775 et gensidigt Testamente, og ved Hustruens derpaa følgende Død beholdt han hele Fællesboet, saa længe han forblev Enkemand. Datteren, Anna Lucie, holdt saa i nogen Tid Hus for ham; men da han derefter agtede at gifte sig igen, skænkede han hende ved Gavebrev af 28. Dec. 1779 forlods 2000 Rdl. D. C., foruden Fædrearv efter Loven⁴⁾. Samtidig lovede han, dersom han skulde overleve sin Farbroder, Brygger Jens Andersen Hostrup, og i Følge dennes oprettede Testamente arve hans Bryggergaard Nr. 106 i Brolæggerstræde, at overlade sin Datters Forlovede, Studiosus Billeschou, enten sin egen Bryggergaard, Nr. 49 i Kompagnistrædet, for 11,000 Rdl. eller den ham testamenterede Bryggergaard for 10,000 Rdl. Endvidere lovede Hostrup, naar han kom i Besiddelse af den nævnte Gaard, at udbetale til Billeschou en Kapital af 2000 Rdl., saa snart denne fuldbyrdede Ægteskabet med Anna Lucie⁵⁾. D. 2. Marts 1784 døde »Arveonkelen«, Jens Andersen Hostrup, 72 Aar gammel, og hans Lig blev bisat i Helligaands Kirkes Kapel⁶⁾. Derefter blev Peder Billeschou, som nu benævnes Brygger, d. 23. Juli 1784 viet i Hjemmet til Anna Lucie⁷⁾. De boede i Bryggergaarden i Brolæggerstræde, og d. 13. Sept. 1786 blev deres Datter, som var født d. 2. s. M., døbt og kaldet Dorothea Christine Margrethe; iblandt Fadderne var Dorothea Christine Hostrup, født Holm, og Brygger Jens Michelsen Hostrup⁸⁾. Men ikke to Maaneder efter Barnets Fødsel døde Moderen af Skarlagensfeber, 29 Aar gammel, og blev d. 23. November 1786 begravet paa Helligaands Kirkegaard⁹⁾. D. 22. December s. A. fik Brygger Peder Billeschou Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo med sin umyndige Datter, saa længe han forblev i ugift Stand^{10a)}. Imidlertid besluttede Billeschou at gifte sig igen, og derfor maatte han skifte med Datteren d. 5. Oktober 1790, hvorved hun fik sin

Mødrenearv, 1000 Rdl., udbetalt^{10b)}). Et Fjerdingsaar før, d. 18. Juli 1790, havde Jens Michelsen Hostrup givet Peder Billeschou Skøde paa Møskifteengen, beliggende i Sundby Østerenge paa Amager under Gaarden Nr. 14 smstds.¹¹⁾. Billeschou ægtede Anna Catharina Rose, Enke efter Brygger Jens Ruud¹²⁻¹³⁾.

Peder Billeschou har ført Regnskaberne for Helligaands Sogns Fattiges Arbejdshus i Aarene 1793—95¹⁴⁾. Han synes ikke at have spundet Silke ved Forretningen som Brygger; det fremgaar nemlig af Boets Papirer, at endnu ved sin Død skyldte han sin Gaardskarl Løn for 3½ Aar fra Paaske 1790 til Mikkelsdag 1793 og til den samme Mand et Aars Løn som Bryggerknægt fra Mikkelsdag 1793 til samme Termin i 1794. D. 30. August 1794 solgte Billeschou Bryggergaarden Nr. 106 i Brolæggerstræde med Bryggerrettighed til Kopist i Rentekammeret, Anders Thoustrup Winde. Ved den store Ildebrand d. 5.—7. Juni 1795 afbrændte Gaarden uheldigvis, inden Billeschou havde faaet hele Købesummen udbetalt¹⁵⁾. D. 31. August 1795 solgte Billeschou Møskiftevangen til Ole Pedersen, Bryggersvend hos Kopist og Brygger Winde, for 430 Rd. D. C.

Paa denne Tid, da Peder Billeschou saaledes var sat ud af sin Næringsvej, opnaaede han Ansættelse ved Kjøbenhavns Brandforsikring. Direktionen havde d. 19. August 1795 vedtaget at overdrage ham Kontrollen med de Anuiteter, som Brandforsikringen udstedte ifølge kgl. Bkg. og Andg. af 17. Juli s. A., med en aarlig Løn af 200 Rd.; samtidig blev Møntrevisor Sylow antaget som Bogholder og Bertel Kiergaard som Reservebetjent ved disse Forretninger¹⁶⁻¹⁷⁾. Et Tillæg af 100 Rdl. blev tilstaaet ham d. 15. Juli 1796¹⁸⁾.

Peder Billeschou døde d. 15. Oktober 1797 i Huset Nr. 289 ved Nørrevold. Han efterlod foruden Enken den ovennævnte Datter af første Ægteskab, Dorothea Christine Margrethe, som da var 11 Aar gammel, samt to Døtre af andet Ægteskab: Regine Sophie, 6 Aar og Georgine Fredericke 2 Aar gammel¹⁹⁾. Kontrollør Billeschous Enke havde i det første Par Aar efter Mandens Død kun 50 Rdl. om Aaret i Pension²⁰⁾; men fra d. 11. Sept. 1800 blev der bevilget hende en aarlig Pension af 200 Rdl.²¹⁾, som hun oppebar lige til sin Død i 1843²²⁾.

¹⁾ Birket-Smith: Kbhs. Universitets Matrikel, 3. Bd., S. 280, 309. ²⁾ Billeschous Ans. til Dir. af 9. Maj 1783 om Kasserertjenesten iblandt Indk. Sager. ³⁾ Ans. fra samme af 13. Maj 1783 ved Indk. Sag 1784 »Mem. om Bogh. og Kasserer Tjenesten ved Kbhs. Brf.«. ⁴⁾ Jens Michelsen Hostrups Gavebrev af 28. Dec. 1779 til Anna Lucie Hostrup iblandt H S R Skiftedok. 1797, Prot. 2, Nr. 1631. ⁵⁾ Sammes »Revers og Forpligt« af s. D. til Studiosus P. Billeschou, smstds. ⁶⁾ Helligaands Kirkes Ligprot. ⁷⁾ Samme Kirkes Vielsesbog. ⁸⁾ Samme Kirkes Daabsbog. ⁹⁾ Samme Kirkes Ligprot. ^{10a)} Orig. iblandt H S R Skiftedok. 1797, Prot. 2 Nr. 1631. ^{10b)} H S R Samfrændeskiftedok. 1790 Nr. 47. ¹¹⁾ Taarnby Birks Skøde og Panteprot. Nr. 1, S. 865. ¹²⁾ Udskrift af Registreringsforretning i afg. Brygger Jens Ruuds Stervbo. ¹³⁾ Testament. Dispos. iblandt H S R Skiftedok. 1797, Prot. 2 Nr. 1631. ¹⁴⁾ Blandt P. Billeschous Papirer fandtes: 3 Hovedbøger ov. Indt. og Udg. for Hellig Geistes Sogns Fattiges Arbejdshus 1793—95. ¹⁵⁾ Optegn. iblandt H S R Skiftedok. 1797 Prot. 2, Nr. 1631. ¹⁶⁾ Kopib. E, S. 371. ¹⁷⁾ Orig. iblandt »Sager vedr. Brfs. Person.«, Pk. 1, jvfr. Orig. iblandt Dødsboets Papirer. ¹⁸⁾ Orig. Ans. af 8. Juli 1796 iblandt Sager vedr. Brfs. Person., Pk. 2. ¹⁹⁾ Anmeld. fra Enken

iblandt Dødsboets Papirer, jvfr. H S R. Forsegl. Prot. 2, 1797, S. 685. ²⁰⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 145 f. ²¹⁾ Kopib. E, S. 608. ²²⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 201.

BERTEL KIERKGAARD, Kontrollør ved Annuitetkontoret 1797—1803 (se under Kasserere).

PETER FREDERIK THORNAM, Kontrollør ved Annuitetskontoret 1803—1809 (se under Bogholdere).

THEODOSE CHRISTIAN MÜLLER, Kontrollør ved Annuitetskontoret 1809—10 (se under Kasserere).

JENS PETERSEN SOMMERSTED, Kontrollør ved Annuitetskontoret 1810—29, født o. 1780, var Søn af Brændevinsbrænder Peder Nielsen Sommersted (død d. 15. December 1822) og Hustru Anne Marie, født Jensen¹⁾.

Han blev i Efteraaret 1795 privat antaget som Assistent i Brandforsikringens Bogholderkontor²⁾. Først da Theodose Müller blev forfremmet til Kontrollør, opnaaede Sommersted at blive ansat som Reserve ved Brandforsikringens Annuitetskontor. Udnævnelsen vedtoges paa Direktionsmødet d. 2. Januar 1809, han benævnes Assistent ved Annuitetskontoret, og det paalægges ham, naar enten Bogholderen eller Kontrolløren hindres fra at være til Stede i den fastsatte Kontortid, efter Tilsigelse at møde og besørge den fraværendes Forretninger paa eget Ansvar³⁾. Aaret efter avancerede Sommersted til Kontrollør i Annuitetskontoret fra d. 11. Marts 1810 at regne. D. 8. Oktober 1813 ansøgte Sommersted om Bogholdertjenesten ved Annuitetskontoret efter Sylow⁴⁾; men Embedet blev givet til Bartholin⁵⁾.

Bogholder Thornam gav sin Assistent Sommersted 400 Rdl. aarlig, og fra Krigens Begyndelse i Efteraaret 1807 lige indtil 1835 tilstod Generalforsamlingen ham desuden aarlig et Gratiale⁶⁻⁷⁾. I Januar Kvartal 1827 under Christian Kierkgaards Sygdom besørgede Sommersted dennes Forretninger som privat Fuldmægtig hos Kasserer Theodose Müller⁸⁾.

Direktionen konstituerede Kontrollør Sommersted til at besørge Bogholderiforretningerne under Vakancen efter Thornams Død⁹⁾. I August 1834 ansøgte Sommersted om fast Ansættelse i Brandforsikringskassens Tjeneste¹⁰⁾, og d. 7. November 1834 blev han ansat som fast Assistent i Bogholderkontoret med 600 Rbd. r. S. i aarlig Gage¹¹⁻¹²⁾.

I 1845 blev i Anledning af Sommersteds 50-Aars Jubilæum hans Gage forhøjet til 800 Rbd.¹³⁾. Efter at han i 59 Aar havde arbejdet i Brandforsikringens Bogholderkontor, fik han d. 17. Januar 1855¹⁴⁾ paa Grund af Alder og Svagelighed sin Afsked med fuld Gage, 800 Rbd., i Pension. Aaret efter, d. 14. Febr. 1856, døde han, 75 Aar gammel¹⁵⁾. Hans Enke Louise Sommersted, født Schmidt, overlevede ham i nogle Aar; hun døde d. 19. Oktober 1859, ligeledes i en Alder af 75 Aar.

¹⁾ H S R Prot. for Anmeld. af Dødsfald, hvor ingen Skiftebehdl. foretages 1822—24.

²⁾ Ansøgn. af 1804, 3. April iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ³⁾ Kopib. F, S. 93. »Sager vedr. Brfs. Person.«, Pk. 1, jvfr. Ansøgn. til Dir. anf. St., Pk. 2. Kopib. F, S. 130,

144 ff. ⁴⁾ Ansøgn. anf. St., Pk. 2. ⁵⁾ Orig. Instr. anf. St., Pk. 1. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 169, jvfr. 177, 192. ⁷⁾ Anf. St., S. 202, 205. ⁸⁾ Orig. iblandt Skiftedokum. i Chr. Kierkgaards Bo. ⁹⁾ Delib. Prot. H, Nr. 226. ¹⁰⁾ Anf. St. H, Nr. 225. ¹¹⁾ Kopib. H, S. 32, jvfr. Gen. Fors. Prot. II, S. 25. ¹²⁾ Delib. Prot. H, S. 357. ¹³⁾ Extr. Afskr. af Foredrag til Gen. Fors. d. 17. Jan. 1855. ¹⁴⁾ Kommuniceret Sommersted ved Direkt. Skriv. af 31. s. M. Konc. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person., Pk. 1. ¹⁵⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald, jvfr. Berl. Tid. Nr. 41. ¹⁶⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald, jvfr. Berl. Tid. Nr. 247.

ASSISTENTER ELLER RESERVEBETJENTE VED ANNUITETSKONTORET

BERTEL KIERKGAARD, Assistent ved Annuitetskontoret 1795—97 (se under Kasserere).

NIELS KIERKGAARD, Assistent eller Reservebetjent ved Annuitetskontoret 1797—1804, Broder til Kasserer ved Københavns Brandforsikring Bertel Kierkgaard (s. d.), var født i København og døbt i Frue Kirke d. 30. August 1774^{1a)}; han kom — sandsynligvis ved Broderens Mellekomst — i 1795 i Tjeneste hos Kasserer Worgaard ved Brandforsikringskontoret. To Aar efter d. 31. Oktober 1797 meddelte Direktionen ham, at man d. 24. s. M. havde vedtaget at ansætte ham som Reservebetjent ved Annuitetskontoret med en aarlig Løn af 100 Rdl.^{1b)}²⁾. General Lotto-Inspektør, Ludvig Christian Sylow, som tillige var Bogholder ved Københavns Brandforsikrings Annuitetskontor, har rimeligvis udvirket, at General Lotto-Direktionen d. 12. Febr. 1803 udsaa ham til den første af tre ekstraordinære Pladser som Interimsassistenter, og opfordrede ham til at indfinde sig paa Lottohuset Mandag Formiddag d. 14. Februar for at underskrive Reversen og derefter samme Dags Eftermiddag at tiltræde Forretningerne³⁾. Niels Kierkgaard blev ved kgl. Resolution af 17. Juni 1803 udnævnt til ordinær Interimsassistent i Lottoets Revisionskontor med en aarlig Gage af 150 Rdl.³⁾. Tre Fjerdingsaar efter døde han ugift, d. 1. April 1804, paa sin Bopæl i Farvergade Nr. 40⁴⁾.

^{1a)} Vor Frue Kirkes Døbebog 1768—64, S. 169. ^{1b)} Resol. Prot. E, Pag. 349 h. ²⁾ »Sager vedr. Brandfors. Person., Pk. 1. ³⁾ H S R Skiftedokum. Prot. 2 1804 Nr. 22. ⁴⁾ H S R Behandl. Prot. 2 1804, Pag. 44 f., jvfr. Richter: 100 Aars Dødsfald, hvor han benævnes: Kierkegaard.

THEODOSE CHRISTIAN MÜLLER, Assistent ved Annuitetskontoret 1804—09 (se under Kasserere).

JENS PETERSEN SOMMERSTED, Assistent ved Annuitetskontoret 1809—10 (se under Kontrollører ved samme Kontor).

JENS CHRISTIAN KIERKGAARD, Assistent ved Annuitetskontoret 1810—27, blev født i København og døbt i Frue Kirke d. 12. April 1770^{1a)} og var Broder til Kasserer Bertel Kierkgaard og til Reservebetjent ved Annuitetskontoret Niels Kierkgaard (s. d.).

Efter at Christian Kierkgaard i henved 20 Aar havde været i Tjeneste hos forskellige juridiske Embedsmænd i Danmark og Norge, blev han i 1804 ansat i Brandforsikringens Kontor som Assistent hos Kassereren¹⁾. Han havde døjet meget ondt, særlig i de syv Aar, han var ansat hos Foged Rasmussen i Fosens Fogderi i Trondhjems Stift, paa de strænge Sørejser ved Strandingsforretninger, Synsforretninger og paa Tingturene, som han for det meste maatte gøre alene, siden hans Principal ikke taalte Søen, og undertiden i over 30 Graders Kulde²⁾.

I Direktionsmødet d. 3. Januar 1810 blev Chr. Kierkgaard ansat som Assistent ved Kjøbenhavns Brandforsikrings Annuitetskontor³⁾ i Stedet for den til Kontrollør beskikkede Jens Sommersted.

D. 16. Oktober 1813 blev en ny Instruktion udstedt, i hvilken hans Bestilling benævnes Reserve-Betjent eller Assistent⁴⁾. Kort i Forvejen d. 8. s. M. havde han forgæves ansøgt om Kontrollørtjenesten⁵⁾. I Ansøgningen beraabte Christian Kierkgaard sig bl. a. paa, at han siden sin Broders Død — hermed menes uden Tvivl Broderen Bertel, Kassereren, der døde ved Udgangen af 1808 — med sin ringe Indkomst havde ernæret saavel sin for et Aarstid siden afdøde Moder som sine Søstre^{1b)}. Da Haabet om et Avancement glippede, ansøgte han saa meget ivrigere om et Gratiale⁶⁾, der blev bevilget ham saa vel som det øvrige Personale i Forhold til enhvers Gage⁷⁾. I Aaret 1816 led han meget af Gigtsvaghed⁸⁻¹¹⁾.

Den 14. Januar 1812 ægtede Assistent Kierkgaard Enken Hanne Stricker, født Møller; de blev viiede i Hjemmet¹²⁻¹³⁾.

Hun ejede en Ejendom i Laksegade (Ø. Kv. nyt Matr. Nr. 214), som d. 8. Maj 1809 var bleven tilskødet hendes første Mand, Malermester Carl Stricker, og som hun havde arvet i Følge Testamente af 31. December 1806¹⁴⁾. Ejendommens Assuranceværdi blev i 1815 angivet til 11,800 Rbd. S. V. Assistent Kierkgaard erholdt i dette Aar en første Prioritet i Ejendommen paa 1550 Rbd. S. V. af Brandforsikringen¹⁵⁾. I 1818 ejede han Hus i Lille Brøndstræde Nr. 111¹⁶⁻¹⁷⁾.

Under Kierkgaards Sygdom i Januar Kvartal 1827 tog Direktionen under Øvervejelse, om Assistent-Posten efter hans Død burde besættes af Kassere- ren, som hidtil, eller af Direktionen. Da Kierkgaard siden døde, d. 29. Marts 1827, bragte Direktionen Spørgsmaalet for Generalforsamlingen d. 25. Oktober s. A., og her blev det med 62 Stemmer imod 13 afgjort, at Underbetjentene hos Bogholderen og Kassereren, som hidtil, skulde udnævnes af disse Embedsmænd¹⁸⁻¹⁹⁾.

Ved sin Død var Chr. Kierkgaard Enkemand, idet hans Hustru var død d. 29. Juni 1818; de efterlod sig ingen Børn.

^{1a)} Vor Frne Kirkes Døbel., S. 66. ^{1b)} Ansøgn. til Dir. 1813 8. Okt. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.« Pk. 2. ²⁾ Ansøgn. fra Chr. Kierkgaard om at ansættes som fast Fuldm. ved Brandfors. Kont. 1826 5. Okt., Kbhs. Brandfors. Resol. Prot. G Nr. 120. ³⁾ Kopib. F, S. 131, 146 f. Orig. Instr. med gennemskaaret Segl iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ⁴⁾ Orig. anf. St. Pk. 1. ⁵⁾ Kopib. F, S. 261 f. ⁶⁾ Ansøgn. til Dir. 1813 12. Okt. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.« Pk. 2. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot., S. 169, 177, 188. ⁸⁾ Anf. St., S. 202. ⁹⁾ Ansøgn. til Dir. 1815 14. Sept. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹⁰⁾ Gen.

Fors. Prot., S. 205. ¹¹⁾ Ansøgn. til Dir. 1816 7. Okt. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.« Pk. 2. ¹²⁾ Holmens Kirkes Vielsebog. ¹³⁾ Orig. blandt Boets Papirer H S R Skifteprot. 2/1827 Nr. 138. ¹⁴⁾ Origg. blandt Boets Papirer. ¹⁵⁾ Delib. Prot. F, Nr. 463. ¹⁶⁾ Anf. St., Nr. 851. ¹⁷⁾ Kasserer Th. Müllers Afregning med Chr. Kierkegaard blandt Boets Papirer. ¹⁸⁾ Gen. Fors. Prot., S. 341 ff. ¹⁹⁾ H S R Skifteprot. 2/1827, Fol. 172, jvfr. Skiftedokum. Prot. 2/1827 Nr. 138.

FULDMÆGTIGE OG ASSISTENTER

CHRISTIAN FERDINAND UNGERSEN, Assistent 1855—64 (se under Bogholdere).

SØREN CHRISTIAN EMIL HALL, Assistent 1864—67 (se under Kasserere).

CARL HOLGER EVERSEN, Fuldmægtig 1867—80 (se under Kasserere).

CHRISTIAN VILHELM PETERSEN, Fuldmægtig 1880—82 (se under Kasserere).

ANDREAS NIKOLAJ HALLAGER, Fuldmægtig 1882—87, er født i Nakskov^{1a)} d. 18. Sept. 1851 og Søn af Kateket i Nakskov, senere Sognepræst i Taars, Laurits Nikolaj Hallager, født d. 29. April 1814, død d. 15. August 1868, og Hustru, Ida Charlotte Erica, født Erichsen^{1b)}, født d. 5. April 1817²⁾, han blev Student fra Nykøbing Skole paa Falster i 1870 og tog juridisk Embedseksamen d. 2. Juni 1876. Han var derefter i Aarene 1877—81 By- og Birkefuldmægtig i Mariho³⁾. Siden Begyndelsen af Oktober 1881 arbejdede Hallager paa Notarialkontoret i Kjøbenhavn og i Begyndelsen af November s. A. var han i Undernotar Philipsens Fraværelse konstitueret som Undernotar i Kjøbenhavn. D. 30. Marts 1882 blev han ansat som Volontør i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret. Da han ved Undernotar Philipsens Hjemkomst i December 1882 maatte forlade Notarialkontoret, søgte og fik han d. 12. s. M. Ansættelse i Kjøbenhavns Brandforsikring som Fuldmægtig med en aarlig Gage af 1200 Kr. og Alderstillæg af 100 Kr. aarlig indtil 1600 Kr.⁴⁾ D. 3. Februar 1886 blev Hallager beskikket til Underretssagfører i København⁵⁾ og d. 23. Marts 1889 til Overretssagfører smstds.⁶⁾

Til Nytaar 1887 gik Sagfører Hallager af som Fuldmægtig i Brandforsikringen og blev afløst af cand. juris H. Chr. Christensen⁷⁾.

Nikolaj Hallager ægtede d. 25. November 1885 Laura Dorthea Kirstine Find Engberg⁸⁾, født i Kjøbenhavn d. 28. December 1861, Datter af Overretsprokurator Ludvig Peter Christian Engberg og Hustru Ane Cecilie Conradine, født Find⁹⁾.

^{1a)} Nakskov Sogns Kontraminiertialb. 1845-53, Fol. 55 har fejlagtig d. 8. Sept. i St. f. d. 18. s. M. ^{1b)} Wiberg: Dansk Præstehistorie 3. Bd., S. 291. ²⁾ Sandby Kkb. ³⁾ Richter: Juridisk og statsvidenskabelig Stat., Kbh. 1881, hvor d. 18. September er angivet som Hallagers Fødselsdag, jvfr. Sammes: Juridisk Stat., Odense 1902, S. 92. ⁴⁾ Sager vedr. Brand-

fors. Person., Pk. 1. ⁵⁾ Ministerialtid. B 1886, S. 25. ⁶⁾ Anf. St. B 1889, S. 181. ⁷⁾ Regnsk.-Bilag 1886—87. ⁸⁾ Frberg Kkb., Copulerede 1884—87, Fol. 103. ⁹⁾ Frberg Kkb., Født, Kvindeskøn 1860—63, Fol. 209.

HANS CHRISTIAN CHRISTENSEN, Fuldmægtig 1887—97 (se under Bogholdere).

VALDEMAR PETER TETENS NIELSEN, første Fuldmægtig 1897—1900 (se under Bogholdere).

NIELS CHRISTIAN WILLIAM NIELSEN, Fuldmægtig 1897—1912, var født i Odense d. 26. Juli 1849 og Søn af Fattiginspektør smstds. Lars Nielsen og Hustru Marie Sophie, født Mortensen. Fra 14 til 18 Aars Alderen var han ansat paa Egeskov Godskontor paa Fyn, blev derefter Fuldmægtig paa Løve Herredskontor, hvor han var i ca. 3 Aar. Han aftjente derpaa sin Værnepligt, blev Sekondløjtnant og traadte efter endt Militærtjeneste ind i Jernbaneetaten. Fra 1886 blev han ansat i Brandforsikringen som Ekstraarbejder. I April 1897 opgav han sin Stilling ved Statsbanerne og blev samtidig udnævnt til 2. Fuldmægtig i Brandforsikringen; d. 1. April 1900 forfremmedes han til 1. Fuldmægtig, hvilken Stilling han beklædte til sin Død d. 3. Marts 1912.

Løjtnant William Nielsen blev d. 17. Oktober 1878 i Jehjærg Kirke viet til Amalie Grønbech, født paa Eskær i Salling d. 10. April 1840, Datter af Proprietær til Eskær Kammerraad Anders Christian Grønbech og Hustru Christiane Christine, født Schmidt.

WILLIAM JENS KARL OLSEN, Fuldmægtig siden d. 1. April 1908, født paa Frederiksberg d. 3. Maj 1882, er Søn af Overintendant Vilhelm Christian Theodor Olsen og Hustru Sofie, født Kraft.

Olsen blev antaget som Elev i Kjøbenhavns Brandforsikring d. 1. August 1900 og derefter ansat som Assistent d. 1. Januar 1903; han tog juridisk Embedseksamen i Sommeren 1907 og blev derefter forfremmet til 2. Fuldmægtig d. 1. April 1908. Efter William Nielsens Død udnævntes han d. 1. April 1912 til 1. Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær.

D. 14. Maj 1908 blev Fuldmægtig Olsen i Skt. Andreas Kirke i Kjøbenhavn viet til Ingeborg Jacobi, født i Kjøbenhavn d. 5. Marts 1885, Datter af Lagerchef Rudolf Jacobi og Petræa, født Andersen.

NIELS JOHANNES JULSØ, Fuldmægtig siden d. 1. Okt. 1912, er født i Aarhus d. 28. December 1873 og Søn af Murmester Anders Nielsen og Hustru Laurine Birgitte Nielsen, født Johansen.

Julsø tog i 1890 almindelig Forberedelseksamen (m. Udm.), og var i Aarene 1890—95 Sagførerkontorist og Handelsbogholder. D. 25. April 1895 traadte han ind som Rekrut i Hærens Forplejningskorps, blev Underintendant d. 28. Oktober s. A. og udnævntes d. 17. December 1903 til Intendant. Efter godt syv Aars Tjeneste som Intendant erholdt han d. 15. Marts 1911 efter Ansøgning Afsked i Naade fra dette Embede. D. 1. Oktober 1910

blev han ansat som Assistent i Københavns Brandforsikring og forfremmedes d. 1. Oktober 1912 til 2. Fuldmægtig.

Julsø blev d. 24. Februar 1903 i Frederiksberg Kirke viet til Alma Margrethe Ludvigsen, født i Roskilde d. 4. April 1882, Datter af Husejer Niels Ludvigsen og Hustru Christine, født Jensen.

ANDREAS TRAP STYBE, Assistent 1889—1910, er født i Nykøbing paa Falster d. 28. September 1860, og Søn af Købmand Andreas Jørgen Stybe (født i Saksøbing d. 25. Juli 1829 og død d. 21. Februar 1893) og Hustru Louise Augusta Karen, født Scheel (født d. 15. November 1838 og død d. 25. November 1909). Andreas Stybe lærte Boghandel i Horsens i Aarene 1876—80 og var derefter Medhjælper i samme Fag i København 1880—82. Efter Militærtjenesten blev Stybe d. 3. Okt. 1883 udnævnt til Sekondløjtnant i Fodfolket ved første Bataillon. Derefter blev han ansat som Assistent i Krigsministeriet d. 1. Juli 1886 og fra d. 1. Maj 1889 tillige som Assistent i Københavns Brandforsikring med Tjeneste begge Steder. Stybe, som var bleven Løjtnant ved Københavns Væbnings første Bataillon, avancerede efterhaanden i Krigsministeriet først d. 26. Maj 1893 til Fuldmægtig¹⁾, og derpaa d. 29. Juni 1910 til Chef i Kontoret for den militære Klædefabrik²⁾. Med Udgangen af September 1910 erholdt han Afsked fra Københavns Brandforsikring med Pension.

D. 22. August 1907 blev Stybe udnævnt til Ridder af 1. Klasse af den norske Skt. Olavs Orden³⁾ og d. 17. Jan. 1912 til Ridder af Dannebrog⁴⁾.

Andreas Trap Stybe blev d. 25. Oktober 1890 paa Tranekær viet til Franzisca Fabricius, født i Magleby Sogn paa Langeland d. 2. Marts 1868, Datter af Forpagter paa Korsebølle H. Fabricius og Hustru Petrea Fabricius, født Kruuse.

¹⁾ Min. Tid. B 1893, S. 164. ²⁾ Anf. St. B 1910, S. 432. ³⁾ Anf. St. B 1907, S. 963. ⁴⁾ Statskal. 1913, Sp. 144.

BUDE

OLE NIELSEN WIWILL, Brandforsikringens første Fyrbøder og Bud 1731—51, blev født i Højby som tredje Søn af Sogndegn smstds. Niels Christensen Wiwill og Hustru Bodil Olufsdatter, og døbt d. 31. Maj 1685¹⁾.

Han var Bud ved Brandforsikringens Kontor lige fra Selskabets Stiftelse af. I Marts 1732 begærede han, at Direktionen vilde fastsætte, hvad Løn den aarlig vilde forunde ham; Direktionen kunde imidlertid ikke endnu tilsige ham fast Løn, men bevilgede ham indtil videre et Forskud paa 40 Rd. Courant²⁾. Ikke længe efter erklærede Magistraten, at den overlod det til Direktørerne selv at bestemme, hvem de fandt bedst egnet til at være Bud³⁾, og derefter ansatte Direktørerne d. 9. Juni 1732 Ole Wiwill, fra d. 24. September 1731 at regne, i denne Stilling med en aarlig Løn af 100 Rd. og med den Begrundelse, at han var bleven foretrukket, fordi han »i Skrivning var mere bekvæm« end forrige Politi- og Kommercekollegiums

Bud, Jørgen Christensen, hvem Magistraten maaske gerne vilde have anbragt i denne Post⁴⁾. D. 6. Februar 1736 oprettede Oluf eller Ole Nielsen Wiwill og Hustru Catharina Hedevig Meyer et Testamente, konfirmeret d. 24. s. M., hvorefter den længst levende af dem fik Ret til at hendsidde i uskiftet Bo.

I den for Ole Wiwill udarbejdede Instruktion af 15. September 1732⁵⁾ forlanges, at han skal have »en tavs Mund og sendrægtige Øjne«, hvilket nærmere forklares derhen, at han ikke maatte udtale eller aabenbare for andre, hvad der blev forrettet og forhandlet paa Kontoret, og at han skulde have sine Øjne fra Protokoller, Breve og Dokumenter, som henlaa i Kontorets Lokaler. For Resten skulde han alle Søgnedage indfinde sig paa Kontoret i Stadens Raadhus, om Sommeren fra Kl. 7 om Morgenen til Middag, og igen om Eftermiddagen fra Kl. 2 til 7, om Vinteren derimod fra 7¹/₂ til Middag og om Eftermiddagen fra 2 til 6.

Direktionen havde søgt at skaffe ham en Biindtægt ved at anbefale ham paa det bedste til en lille Bestilling som Fyrbøder ved Skifteretten og Raadstueskriverstuen, naar Brandforsikringens Kontor blev flyttet til Raadhuset⁶⁾. Tilsigelser, Indkaldelser og Paamindelser til Interessenter synes at have været den besværligste Pligt for Budet.

Da ved hver Præmiebetalingstid sædvanlig 400—500 Interessenter var i Restance med Betalingen, saa at Budet een eller to Gange maatte tilsige og paaminde dem, inden de kom med Pengene, og da Interessenternes Tal voksede, hvorved der var al Udsigt til, at der blev endnu flere at kræve, ansøgte Budet om et Løntillæg, hvilket Direktionen fandt rimeligt, og d. 12. Marts 1736 bevilgede den ham et Tillæg paa 50 Rd. aarligt⁷⁾.

Nogle Aar senere i 1742 beklagede Ole Wiwill sig over, at de to foregaaende Aar havde været besværlige for ham og hans Familie og tillige kostbare — formodentlig har Sygdom hjemsøgt hans Familie —, samtidig var Interessenternes Antal tiltaget, hvilket gav ham forøget Arbejde, han bad derfor om et aarligt Tillæg paa 50 Rd.⁸⁾. Ved mundtlig Resolution af 21. Februar 1743 bevilgede Direktionen ham det ansøgte⁹⁾.

Ole Wiwill døde d. 15. Februar 1751¹⁰⁾ og efterlod sig ingen Børn. Hans Hustru synes ogsaa at være død før ham, da hun d. 27. April s. A. paa Skiftet efter ham angives som »ligeledes afdød«¹¹⁾.

¹⁾ Kbh. Skiftekom. Skiftebreve 1751 Nr. 16, jvfr. Anders Pedersen: Sjællands Stifts Degnehistorie, S. 118 f. Selv staver han sit Navn: Wiwill. ²⁾ Delib. Prot. A, S. 71. ³⁾ Anf. St. A, S. 6. ⁴⁾ Anf. St. A, S. 88, jvfr. Kopibog A, Fol. 70. ⁵⁾ Kopibog A, Fol. 68. ⁶⁾ Anf. St. A, Fol. 58. Delib. Prot. A, S. 82. ⁷⁾ Kopibog A, Fol. 206 f. ⁸⁾ Forest. og Resol. Prot., S. 267. ⁹⁾ Forest. og Resol. Prot., S. 294. ¹⁰⁾ Kbh. Skiftekom. Forsegl. Prot. 1748—52, S. 459. ¹¹⁾ Kbh. Skiftekom. Behandl. Prot. 17.

HERMANN FØGE, Fyrbøder og Bud 1751—52, var født i 1699. Han nedsatte sig som Urtekræmmer i Kjøbenhavn og blev d. 26. November 1732 i Skt. Petri Kirke viet til Catharine Marie Gantzel, født i 1706 og død i 1758. Hun var en Datter af Magister Jørgen Gantzel, Sognepræst i Glostrup, og Hustru Magdalene, født Lindemann; gennem Moderen tilhørte hun Kloster-

stifterne, Brødrene Albrecht og Sebastian Petersens Slægt, hvorfor ogsaa hendes Børn og deres Descendenter var adgangsberettigede til eventuelt at nyde godt af Stiftelsens rige Midler¹⁾.

Herman Føge blev d. 9. Oktober 1749²⁾ antaget til at bistaa Ole Wiwill under hans Sygdom ved hans Tjeneste som Fyrbøder og Bud ved Brandforsikringens Kontor, dog uden anden Løn eller Betaling end den, Ole Wiwill godvillig vilde give ham, imod at han ved Wiwills Død fik Tjenesten efter ham, saafremt Føge ellers skikkede sig vel i den Tid. Da Ole Wiwill saa døde, forrettede Føge i nogen Tid Budtjenesten ad interim og imod at stille en Kaution paa 500 Rd. for Ædruelighed, Ærlighed og Troskab³⁾, indtil Direktørerne efter Prøvetidens Udløb d. 28. Oktober 1751 beskikkede ham til Bud og Fyrbøder⁴⁻⁵⁾. Føge døde allerede i November Maaned 1752; hans Enke oppebar af Efterfølgeren i Bestillingen 25 Rd. aarlig⁶⁾. Hun døde i 1758.

Den eneste efterladte Søn, Jørgen Gantzel Føge, som blev Skoleholder i Bloustrød, antog Moderens Slægtsnavn og lod sig kalde Gantzel⁷⁾.

¹⁾ Lengnick, *Stamt. ov. de til det Petersenske Kloster Adkomstberettigede* (Rigsark.s Haandekspl., S. 214, 231 og 235), jvfr. Frantz Fr. Møller, *Stamt. ov. de til Brødr. Petersens Jomfrukloster adkomstberettigede Familier*. Kbh. 1884. ²⁾ Kopibog D, S. 50 f., jvfr. Delib. Prot. C, S. 272. ³⁾ Delib. Prot. C, S. 338. ⁴⁾ Anf. St., S. 387. ⁵⁾ Anf. St., S. 423. ⁶⁾ Anf. St., S. 436. ⁷⁾ Anders Petersen: *Sjællands Stifts Degnehistorie*, Kbh, 1899, S. 53.

AAGE CHRISTIAN RIBER, Fyrbøder og Bud 1752—1800, blev født o. 1727¹⁾ og var Broder til Hørkræmmer og Kasserer ved Kjøbenhavns Brandforsikring, Hans Christian Riber (s. d.).

D. 24. November 1752 blev Aage Riber ansat som Bud og Fyrbøder ved Brandforsikringens Kontor med en aarlig Løn af 150 Rd., imod at han deraf til sin Forgængers, Hermann Føges, Enke udbetalte aarlig 25 Rd.²⁾. Da Budets Forretninger i de paafølgende Aar ved Forøgelsen af Interessenternes Tal tiltog kendelig, blev ogsaa Ribers Løn d. 20. November 1755 forhøjet³⁾. Baade ved Broderens og ved Didrik Muncks Død ansøgte Aage Riber forges om Kasserertjenesten. Da han ogsaa ved Christopher Muncks Død søgte Pladsen, havde han det Humør i sin Ansøgning at skrive: »alle gode Ting ere tre«; men lige meget hjalp det⁴⁻⁵⁾.

I Maj 1783 søgte Aage Riber for fjerde Gang om at blive Kasserer og beraabte sig herved paa, at han under Vakancen efter sin afdøde Broder havde forvaltet Embedet upaaklageligt. Den tidligere Direktør Svend Købke anbefalede ham som den efter hans Mening bedst skikkede til Pladsen og i Selskabets Affairer mest bevandrede⁶⁾. Det blev dog en anden, som fik Embedet som Kasserer, nemlig Anders Worgaard. Efter at Haabet om Fremmelse saaledes ganske var glippet, ansøgte Aage Riber om, at der — i Betragtning af hans lange Tjeneste — maatte tillægges hans Bestilling en anden Benævnelse end Bud. Generalforsamlingen d. 5. Februar 1784 billegede, at han herefter maatte bære Titelen Assistent, men paa den udtrykkelige Betingelse, at han fremdeles forrettede sin Tjeneste som Fyrbøder og Bud⁷⁾.

I Midten af 90erne er Riber begyndt at skrante; thi Bertel Kierkgaard omtaler det i en Ansøgning af 22. Juni 1795 til Direktionen som en Kendsergning, at Assistent Riber paa Grund af Alderdom og Svaghed i lang Tid ikke havde kunnet forrette sin Tjeneste⁸⁾. Ribers Sygelighed vedvarede i den følgende Tid; og Vægteren maatte tillige paatage sig Budets Forretninger⁹⁾, idet Assistent Riber beholdt sin Bestilling og Gage lige til sin Død, d. 24. August 1800. Han døde i en Alder af 73 Aar. Ligbegængelsen foregik fra Nørregade Nr. 4 d. 29. s. M., og Liget blev bisat i Helligaandskirkens Kapel¹⁰⁾.

D. 26. Maj 1767 havde Aage Riber ægtet Elisabeth Marie Winning¹¹⁻¹²⁾. Ved Assistent Ribers Død indsendte hans Enke en Ansøgning om Understøttelse til Direktionen for Kjøbenhavns Brandforsikring. Paa Generalforsamlingen d. 16. September 1801 blev der bevilget hende 50 Rd. aarlig, hvilken Sum allerede Aaret efter blev forhøjet til 100 Rd. Under det fjendtlige Overfald i 1807 mistede hun sit Hus og en stor Del af sin Formue. Dette bevægede Generalforsamlingen til d. 9. Oktober 1811 at bevilge hende 100 Rd. til¹³⁻¹⁴⁾.

I en Ansøgning til Direktionen af 16. September 1816 udtaler Enkefru Riber sig om sine Forhold paa følgende Maade: »I en Alder af 75 Aar, der gjør det umueligt for mig selv at erhverve noget, og paa en Tid, da Livets uundværligste Fornødenheder koste uforholdsmæssigen meget, seer jeg mig ikke i Stand til at komme ud [af det] med den ædelmodigen mig forundte Pension af 200 Rbd. Efter at jeg ved Bombardementet havde mistet mit Hus og en betydelig Deel af min Formue, har jeg Tid efter anden været nødt til at skille mig ved meget, og den strengeste Økonomie uagtet saaledes at formindske min saare ringe Kapital, hvis Renter ikke kunde bøde paa det manglende . . . . Jeg har tidligere stedse levet i en vis borgerlig Velstand; men des haardere føler jeg det nu i min yderst eensomme Situation at tilbringe mine sidste Dage under vedvarende trykkende Bekymringer . . . .«¹⁵⁻¹⁶⁾.

Elisabeth Marie Riber døde d. 4. November 1830, 89 Aar gammel, i Husset Nr. 11 i Frederiksberggade. Hun blev begravet d. 11. s. M. i Helligaands Kirkegaard i Staden¹⁷⁾.

¹⁾ Beregnet efter Aldersangivelsen ved hans Død. ²⁾ Ansøgn. Kopib. D, S. 90, jvfr. Gen. Fors. Prot., S. 147. ³⁾ Delib. Prot. D, S. 83. ⁴⁾ Gen. Fors. Prot., S. 147. ⁵⁾ Orig. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁶⁾ Indk. Sager. 1783. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot., S. 69. ⁸⁾ Ansøgn. iblandt Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ⁹⁾ Resol. Prot. E, S. 396. ¹⁰⁾ Helligaands Kirkes Ligprot. 1757—1813. ¹¹⁾ Landmilit. Enkekass. Police Nr. 3270. ¹²⁾ H. S. R. Prot. 2/1830 Skiftedokum. Nr. 97. ¹³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 144, 181. ¹⁴⁾ Anf. St., S. 184. ¹⁵⁾ Ansøgn. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 206. ¹⁷⁾ H. S. R. Forsegingsprot. 2/1830, S. 136, jvfr. Helligaands Kirkes Begrav. Bog.

SØREN PEDERSEN SCHMIDT, Fyrbøder og Bud 1800—22, blev født ca. 1752¹⁾. D. 10. Februar 1791 blev daværende Borger og Kældermand Søren Schmidt ansat som Vægter ved Kjøbenhavns Brandforsikrings Kontor²⁾, som den Gang var paa Raadhuset. Den Instruks, som s. D. blev given Schmidt³⁾, var af samme Indhold, som den, der var bleven udfærdiget d. 6. Oktober 1760,

og som gjaldt for de to ved Raadstuen værende Dag- og Nattevægtere. Ifølge denne skulde een af dem stedse baade Dag og Nat findes paa Raadhuset, og deres Post skulde være paa Raadhustrapperne, fra den nederste Forstue imellem Bytinget og Stads-kælderen og indtil Loftstrappen. De skulde afløse hverandre hver sjette Time, nemlig Kl. 6 og Kl. 12. Saa ofte de havde Post skulde de bære det dem leverede Tegn, samt være forsynede med en god Hirschfænger og et Haandgevær foruden en Vægterpibe. Paa deres Post maatte de ikke ryge Tobak.

I ti Aar var Søren Schmidt Vægter ved Brandforsikringens Kontor, og i den Tid maatte han jævnlig for en ringe Betaling tillige paatage sig Aage Ribers Forretninger, da Alder og Svagelighed hindrede denne i selv at passe sin Tjeneste som Fyrbøder og Bud. Efter Aage Ribers Død blev Søren Schmidt derfor d. 26. August 1800 ansat som Fyrbøder og Bud med en aarlig Løn af 200 Rd. foruden 100 Rd. til Brændsel og Lys⁴⁻⁵). D. 14. September 1803 fik Schmidt et Lønningstillæg af 100 Rd. aarlig paa Grund af de dyre Tider, og Direktionen udtalte ved denne Lejlighed sin fuldkomne Tilfredshed med hans Tjeneste⁶). Da han siden ansøgte om et Dyrtidstillæg⁷), blev hans Løn paa Generalforsamlingen d. 27. September 1809 fastsat til 400 Rd. Sølv⁸).

Ved sin Død d. 4. September 1822 havde Schmidt været i Brandforsikringens Tjeneste i 32 Aar⁹). Hans Enke, Mette Christiansdatter, havde d. 16. September 1817 faaet kgl. Bevilling paa at hensidde i uskiftet Bo¹⁰). Hos hende, i Magstræde Nr. 30¹⁰), boede en ugift Datter. Enken ansøgte om en Pension⁹), og Generalforsamlingen bevilgede hende i 1822 80 Rbd. Sølv aarlig¹¹), og d. 11. November 1824 bevilgede Generalforsamlingen hende 20 Rbd. i Tillæg¹²).

¹) Ved sin Død opgives han at være 70 Aar gml. Helligaands K.s Ligh., S. 266. ²) Delib. Prot. E, S. 158. ³) Kopib. D, S. 363. ⁴) Resol. Prot. E, S. 396. ⁵) Orig. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁶) Gen. Fors. Prot., S. 152. ⁷) Ansøgn. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ⁸) Gen. Fors. Prot., S. 169. ⁹) Ansøgn. fra Enken iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹⁰) H. S. R. Hvidebog 9, S. 38. ¹¹) Gen. Fors. Prot., S. 244. ¹²) Gen. Fors. Prot., S. 285.

OLE HANSEN LYKKEDAHL, Fyrbøder og Bud 1822—26, var født ca. 1772¹). Da Lykkedahl d. 9. Januar 1815 ansøgte Direktionen for Københavns Brandforsikring om den vakante Natvægtertjeneste, boede han i Springgade N. 37 og var afskediget fra den kgl. Militærtjeneste og derefter som Sømand entlediget fra Kaperfarten, hans Helbred havde lidt noget; men han blev anbefalet af Professor Thorlacius som duelig til Forretninger og trofast i Opfyldelsen af sine Pligter²). Direktionen antog ham d. 14. Januar s. A.³). Naar Vagten var paa Post, skulde han være udrustet med Hirschfænger og Haandgevær samt en Vægterpibe⁴). Lykkedahl fik samme Løn som den afskedigede Nattevagt, Peder Bech, nemlig 2 Rbd. 38 Sk..S.V. ugenlig og 16 Rbd. S. V. aarlig til en Kjole⁵). I henved otte Aar var Ole Lykkedal ansat som Vægter, og under Schmidts Svagelighed havde han udført alle dennes Forretninger som Fyrbøder og Bud⁵⁻⁶). Da Schmidt døde, avancerede

Lykkedahll d. 6. September 1822 til Fyrbøder og Bud og fik straks 400 Rbd. Sølv i aarlig Løn paa Grund af hans forudgaaende tro Tjeneste⁷⁾. Knap fire Aar efter døde han pludselig d. 10. Juli 1826⁸⁾. Han efterlod sig en Enke, Charlotte Marie, født Ludvigsen, samt en Søn, der var i Glarmesterlære, og to Døtre, som boede hjemme, i Mikkalbryggersgade Nr. 101⁹⁾. Enken søgte d. 1. Oktober 1826 om en lille Pension efter hendes Mand og hun anførte, at to af hendes tre Børn var ganske uforsørgede¹⁰⁾. Paa Generalforsamlingen d. 26. s. M. blev der bevilget hende et Gratiale af 80 Rbd. rede Sølv for et Aar¹¹⁾, som blev fornyet i de følgende Aar. Den yngste Datter havde siden Mandens Død næsten bestandig været syg og svagelig¹⁰⁾. D. 8. Juli 1836 meddelte Direktionen hende, at den Gratifikation, som i en Række af Aar efter hendes Mands Død paa hendes Ansøgning var bleven bevilget hende, i Følge den paa Generalforsamlingen d. 23. Juni s. A. tagne Beslutning blev forandret til en fast aarlig Pension¹²⁾.

¹⁾ Opgives ved sin Død at være 54 Aar gammel. Vor Frue K.s Lighog. ²⁾ Ansøgning iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ³⁾ Delib. Prot. F, Nr. 457. ⁴⁾ Orig. Instr. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁵⁾ Ansøgn. af 5. Sept. 1822 fra Lykkedahll, anf. St., Pk. 2. ⁶⁾ Bilag til Ansøgn. fra Schmidts Enke af 6. Sept. 1822, anf. St., Pk. 2. ⁷⁾ Gen. Fors. Prot., S. 321. ⁸⁾ Anf. St., S. 320. ⁹⁾ H. S. R. Forseg. Prot. 2/1826, S. 81 f. og Skiftedokum. Nr. 67. ¹⁰⁾ Ansøgn. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹¹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 322. ¹²⁾ Kopib. H., S. 132 f.

GOTTHARD FRIEDERICH HOLM, Fyrbøder og Bud 1826—35, blev født i Lübeck ca. 1772. Fra sin tidligste Ungdom bestemt for Handelsstanden var han først Kontorbetjent hos en Farbroder, Grosserer Marcus Gotthard Holm, i hvis Tjeneste han stod i seksten Aar; men ved Farbroderens Død i 1803 og ved Ophøret af det Handelshus, denne havde forestaaet, maatte Holm finde andre Erhvervskilder. I Tillid til den Kyndighed, han havde erhvervet sig i Handelsfaget, og de Forbindelser, han havde knyttet med andre Handlende, begyndte han en Handel for egen Regning og tog derefter Borgerskab som Grosserer i Kjøbenhavn i 1808. I Aarene 1807—16 var Holm Forsørgelsesforstander under Fattigvæsenets 5. Hoveddistrikt²⁾. Med ufortrøden Flid og ihærdige Anstrængelser arbejdede han sig saa langt frem, at han kunde anse sig for en temmelig velhavende Mand. Dog denne Lykke varede ikke længe; den Ustadighed, som kort efter indtraf i Landets Pengevæsen, og de siden paafulgte saare ugunstige Konjunkturer for Handelen satte ham efter Haanden mere og mere tilbage og bragte ham omsider i 1820 i den sørgelige Nødvendighed at maatte opgive sit Bo. Vel traf han siden en Akkord med sine Kreditorer og fik sit Bo ekstraderet; men uden at der var levnet ham det mindste, hvormed han igen kunde begynde en Virksomhed³⁾.

Under disse for Holm yderst vanskelige og pinlige Omstændigheder blev ved Lykkedahlls Død en Plads ledig som Fyrbøder og Bud ved Kjøbenhavns Brandforsikring. Han var saa heldig at faa Pladsen; d. 15. Juli 1826 blev han antaget med en aarlig Løn af 300 Rbd. r. S.³⁻⁴⁾.

Da han blev ansat som Fyrbøder og Bud, var hans økonomiske For-

fatning imidlertid saa daarlig, at han endog led Mangel paa saadanne Ting, som for ham og hans Familie var uundgaaelige nødvendige og krævede øjeblikkelig Anskaffelse; han ansøgte derfor allerede d. 4. Oktober 1826 om et Forskud og om at erholde samme Løn, som hans Formand havde haft⁵⁾. Paa Generalforsamlingen d. 26. Oktober s. A. blev der bevilget ham et Forskud, medens Ansøgningen om Gageforhøjelse efter kun tre Maaneders Ansættelse blev afslaaet⁶⁾. Holm gjorde da til næste Efteraars Generalforsamling gældende, at hans Arbejde vistnok var større, end det havde været for nogen af hans Forgængere, dels ved de i de daarlige Aar langt hyppigere Paamindelser om Restancernes Betaling og om Erlæggelse af Lejen i de af Brandforsikringen overtagne Ejendomme, dels ved de hyppigere Tilsigelser paa Grund af den forandrede Maade, hvorpaa de Kvarterkommitterede blev valgte. Direktionen fandt det fremførte berettiget, og d. 14. Marts 1827 blev der udbetalt Holm en Gratifikation for det forøgede Arbejde. Endvidere bevilgedes ham paa Generalforsamlingen d. 25. Oktober s. A. et aarligt Tillæg af 100 Rbd. Sølv⁷⁾. Holm havde saaledes efter et Aars Forløb opnaaet at faa sine Ønsker opfyldte. Alligevel vedblev hans økonomiske Stilling at være temmelig vanskelig.

D. 15. Maj 1828 anmodede Holm om, at den Nattevagt, som hidtil havde været besørget af Lucas Kilian, maatte blive ham overdraget i Forbindelse med hans øvrige Forretninger, idet han mente at kunne besørge det alt sammen⁸⁾, hvilket Direktionen dog ikke vilde gaa ind paa.

Holm vedblev at plage Direktionen med Ansøgninger⁹⁻¹³⁾. I November 1832 meddelte han i et Andragende, at han til sidste Mikkelsdag havde faaet en Søn konfirmeret, og at en anden Søn skulde gøres til Svend i Malerlavet¹⁴⁾.

Imidlertid begyndte Holm at skrante, d. 7. Juli 1834 ansøgte han Direktionen om et Forskud, da han stedse varende sygelige Tilstand havde forøget hans Udgifter, saa at han var kommen i Gæld¹⁵⁾. D. 2. Februar 1835 blev derefter Fyrbøder Holm paa Grund af tiltagende Svagelighed afskediget fra sine Forretninger¹⁶⁾, og d. 19. April 1836 afgik han ved Døden¹⁷⁾, 64 Aar gammel. Han efterlod en Enke, Agnete Dortha Charlotte Holm, født Lassen, og tre Børn: Niels Frederik, som ved Faderens Død var 22 Aar, Casper Christian Severin, 20 Aar gammel, og Jacobine Dortha Holm, der var ugift¹⁸⁾. D. 8. Juli 1836 meddelte Direktionen Enkefru Holm, at Generalforsamlingen d. 23. Juni s. A. havde bevilget hende en aarlig Pension af 80 Rbd. rede Sølv¹⁹⁾. Fra 1839 fik hun desuden hvert Efteraar et Gratiale af 30 Rbd.²⁰⁾

¹⁾ Folketæll. 1801 Str. Kv. Nr. 85. Borgersk. Prot. 1808 28. Sept. ²⁾ Ansøgn. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 3. ³⁾ Koncept anf. St. ⁴⁾ Orig. anf. St., Pk. 1. ⁵⁾ Ansøgn. Brandfors. Nr. 118, anf. St., Pk. 2. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 321 f. ⁷⁾ Anf. St., S. 354 ff. ⁸⁾ Ansøgn. (Brf. Nr. 527) iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 3. ⁹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 366. ¹⁰⁾ Anf. St., S. 407. jvfr. Holms Ansøgn. af 20. Marts 1829 (Brf. Nr. 728) iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹¹⁾ Gen. Fors. Prot., S. 413 f., jvfr. 415 og Ansøgn. (Brf. Nr. 962) iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ¹²⁾ Ansøgn. (Brf. Nr. 1004) sidst anf. St., Pk. 2. ¹³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 422 f., 426. ¹⁴⁾ Ansøgn. (Brf. Nr. 1747) iblandt »Sager vedr.

Brandfors. Person., Pk. 2. ¹⁵⁾ Ansøgn. (Brf. Nr. 184) anf. St. ¹⁶⁾ Anført i Ungersens Ansøgn. af 3. Febr. 1835 om Pladsen (Brandf. Nr. 349) anf. St., Pk. 3. ¹⁷⁾ Helligaands Kks. Lighbog. ¹⁸⁾ H. S. R. Forsegl. Prot. 2, S. 66 ff. ¹⁹⁾ Kopibog H, S. 132. ²⁰⁾ Ansøgn. fra Enken af 11. Sept. 1847 (Brf. Nr. 315), jvfr. en lign. fra 25. Nov. 1851 (Brf. Nr. 2051).

PEDER UNGERSEN, Fyrbøder og Bud 1835—53, blev døbt i Vig Kirke d. 2. Juni 1793¹⁾ og var en Søn af Gaardmand Unger Mogensen i Sidinge og Hustru Lisbeth Larsdatter fra Hønsinge²⁾.

Efter at Ungersen i adskillige Aar havde været i Bogholder Thornnams Tjeneste som Karl og Tjener, blev han paa dennes anbefaling antaget som anden Vægter ved Københavns Brandforsikring d. 6. September 1822³⁻⁴⁾. Ungersen kaldes i 1825 Høker, saa han maa dengang have haft en lille Forretning ved Siden af⁵⁾.

D. 14. Maj 1828 blev Ungersen antaget som Dagvagt med en Løn af 6 Rbd. ugentlig, imod at han ene overtog denne Tjeneste og tillige deltog i Budets Forretninger⁶⁾. Da Fyrbøder Holm i Aaret 1831 blev saa svag, at han ikke længere kunde varetage sine Pligter, blev Ungersen konstitueret i hans Bestilling, og da Holm derefter blev entlediget fra Brandforsikringens Tjeneste, overdroges Fyrbøderforretningerne d. 3. Februar 1835 til Ungersen, medens et Hjælpebud samtidig blev antaget⁷⁾.

D. 8. Juli 1836 meddelte Direktionen Ungersen, at han med Generalforsamlingens Approbation var fast ansat som Fyrbøder og Bud i afdøde Holms Sted med en aarlig Løn af 300 Rbd. rede Sølv og 80 Rbd. r. S. halvaarlig til Husleje⁸⁾. I Januar 1840 kautionerede Bogholder Fr. Gandil for Peder Ungersen i dennes Egenskab af Bud for Murerforeningen i København for Oppebørsler af Penge og andre Effekter⁹⁾. Ungersen døde d. 23. Aug. 1853¹⁰⁾.

Peder Ungersen havde d. 8. April 1825 ægtet Christine Nicoline Green; hun var da 27 Aar gammel⁵⁾. Foruden Kontorchef og Bogholder Christian Ferdinand Ungersen (s. d.), havde de en anden Søn, Peder Fritz Ungersen, som var den ældste, idet han var født d. 23. Januar 1826 i København¹¹⁾, hvor han siden blev Toldkontrollør, og døde som pensioneret Embedsmand d. 25. Februar 1907¹²⁻¹³⁾.

Peder Ungersens Enke døde d. 4. Januar 1876 i København¹⁴⁾.

¹⁾ Vig Kirkebog 1773—1814; i 1825 opgiver han selv sin Alder til 30 Aar. ²⁾ Ungkarl og Gaardmand Unger Mogensen i Sidinge ægtede d. 1. Dec. 1776 Pigen Lisbeth Larsdatter fra Hønsige. Vig Kkb. 1773—1814. ³⁾ »Sager ang. Brandfors. Person., Pk. 3, jvfr. Delib. Prot. F, Nr. 1260. ⁴⁾ »Sager ang. Brandfors. Person., Pk. 1. ⁵⁾ Frue Kirkes Kopulationsbog. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot., S. 413. ⁷⁾ Ansøgn. til Direkt. af 15. Nov. 1847 ihlandt »Sager ang. Brandfors. Person., Pk. 3. ⁸⁾ Kopibog H, S. 131 f. ⁹⁾ Blandt Papirerne i Bogholder Gandils Dødsbo H. S. R. Skifte Dokum., Prot. 1 Nr. 51/1840. ¹⁰⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹¹⁾ Frue Kirkes Daabsprot. ¹²⁾ H. F. Grandjean, De kgl. danske Ridderordner. ¹³⁾ Statskalender for Aaret 1908. ¹⁴⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald.

ERNST BERNHARD KOCH, Fyrbøder og Bud 1853—65, blev født i København d. 16. Januar 1805 og var Søn af Skrædermester Johann Christian Koch og Friderica, født Lund.

Han var i 22 Aar Borger og Skrædermester i København og tjente ved

det borgerlige Infanteri, fra hvilket han i 1851 fik sin Afsked efter at have udført den besværlige Vagttjenester under Trearskrigen. Ved Dødsfald under Krigen mistede han en Del Kunder, endvidere blev der truffet den Bestemmelse, at Søkadetterne herefter selv skulde forsørge sig med de Klædningsstykker, som tidligere var bleven leveret dem fra Akademiet, hvilken Leverance Koch i en Række af Aar havde haft, og som var hans Hovedfortjeneste, men nu som Følge af denne nye Bestemmelse ganske ophørte, saa at hans Indtægter pludselig gik stærkt tilbage²⁾. Da der i Februar 1852 blev en Plads ledig som Bud ved Brandforsikringens Kontor, søgte Koch derfor denne Stilling. Han var da 48 Aar gammel og ved godt Helbred, skrev og regnede godt, kunde tale flydende Tysk og var desuden vant til at omgaas Folk af alle Klasser i Samfundet³⁾. Paa Grund af de gode Vidnesbyrd, han kunde fremlægge, fik han Pladsen som andet Bud d. 3. Maj 1852 med 5 Rbd. ugentlig Løn³⁾. Knap halvandet Aar efter d. 13. Oktober 1853 blev han forfremmet til Fyrbøder i afdøde Ungersens Sted med en aarlig Løn af 300 Rbd. og i Huslejhjælp 160 Rbd. samt 50 Rbd. aarlig for at renholde Brandforsikringens Lokale og det Lokale, der benyttedes ved de halvaarlige Generalforsamlinger⁴⁾.

I 1860 boede Koch paa Vesterbrogade Nr. 48 (Udenbys Vestre Kv. Matr. Nr. 24) med sin Hustru, Marie Regine, født Schwartz, født omtrent 1810 i Særløse i Sjælland. Hos dem boede deres Børn, cand. theol. Emil Ferdinand Koch, 25 Aar gammel, Student fra Metropolitanskolen i 1853, Johanne Frederikke Bolette Koch, 22 Aar gammel, og Erich Christian Nicolaus Koch, 17 Aar gammel, Elev i Metropolitanskolen, alle tre fødte i Kjøbenhavn⁵⁾.

Ernst Bernhard Koch døde d. 12. April 1864⁶⁾ efter tre Maaneders Sygeleje. Enken ansøgte om Begravelseshjælp, idet hun anførte, at hendes Mands langvarige Sygdom i høj Grad havde forøget hendes Trang⁷⁾. Direktionen bevilgede hende 50 Rbd.⁸⁾. Hendes Pension blev paa Generalforsamlingen, d. 9. Februar 1865, bestemt til 80 Rbd.⁹⁾.

¹⁾ Sct. Petri Taufprot. ²⁾ Brf. Nr. 2198 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 3. ³⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 273, jfr. 279 og 412. ⁴⁾ Direkt. Skriv. ⁵⁾ Folketælling 1860 1. Febr., Liste for Udenbys Vestre Kvarter Matr. Nr. 24, jvfr. Indbydelsesskrift til de offentlige Examinere ved Metropolitanskolen 1854 og 1861. ⁶⁾ Frederiksberg Døde, Mandkøn. ⁷⁾ Brf. Nr. 115 blandt Indk. Sager 1864. ⁸⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 408 f. ⁹⁾ Anf. St., S. 412 f.

HERLUF DALHOFF SØRENSEN, Fyrbøder og Bud 1864—75 (siden 1870: Herluf Sørensen Dalhoff) fødtes 1825 i Uldum, Vejle Amt¹⁾.

Han er første Gang opført i Vejviseren for 1864 som Frugthandler²⁾.

Efter Kochs Død blev Sørensen konstitueret i Fyrbøderstillingen d. 15. April 1864 med en Løn af 20 Rd. om Maaneden³⁾. Da der efter et halvt Aars Forløb blev Spørgsmaal om at ansætte ham, udtalte Direktionen, at, skønt man i denne Post kunde ønske en Mand, der i noget højere Grad besad et hurtig og ekspedit Buds Egenskaber, var der dog ingen Grund til at forbigaa ham, da der ellers intet var at udsætte paa ham. Dalhoff Sørensen blev derfor, fra d. 1. Oktober 1864 at regne, fast ansat som Fyrbøder og første Bud med samme Løn som

Koch i sin Tid havde haft, da han blev antaget, nemlig: 300 Rd. i Løn og 160 Rd. i Huslejhjælp aarlig, samt Dyrtidstillæg⁴⁾. I Aarene 1873 og 1874 maatte Sørensen Dalhoff alene bestride hele Budtjenesten, da andet Bud, Hans Larsen, i nævnte Tidsrum paa Grund af Alderdomssvaghed næstet intet kunde udrette. Dalhoff var samtidig Detailhandler med Bopæl i Admiralgade, og efter sin Afgang som Fyrbøder d. 30. Juni 1875 tog han Borgerskab som Gros-serer⁵⁾. Hans Navn forekommer sidste Gang i Vejviseren for 1892.

Dalhoff Sørensen var gift med Johanna Margaretha Christine Sørensen, født i Kiel 1830¹⁾. I Begyndelsen af Aaret 1875 rejste Dalhoff til Holsten for at afhente sin Hustru og faa hende indlagt paa en Sindssygeanstalt. Hun opholdt sig i 1880 paa Anstalten i Lübeck⁶⁾.

¹⁾ Optegn. paa Folketallet d. 1. Febr. 1870, Øster Kv. Matr. Nr. 102. ²⁾ Vejviser for Kjøbenhavn og Omegn for 1864. ³⁾ Gen. Fors. Prot., S. 408. ⁴⁾ Indk. Sager 1864 Brf. Nr. 115. ⁵⁾ Optegn. paa Folketallet d. 1. Februar 1880, Øster Kv. Matr. Nr. 153 B.

HANS PEDER JENSEN, Fyrbøder og Bud 1875—1913, var født i Benløse ved Ringsted d. 1. Januar 1844 og Søn af Indsidder og Væver smstds. Jens Peder Hansen og Hustru Margrethe, født Jacobsen.

Ved Hans Larsens Afgang blev H. P. Jensen ansat som Bud, fra d. 1. December 1874 at regne, og derefter fra d. 1. Juli 1875 som Fyrbøder og første Bud ved Københavns Brandforsikring; i denne Stilling forblev han til sin Død d. 19. Februar 1913. Han efterlod sig Enke og seks Børn.

PETER CASPER LANGE, andet Bud og Vægter 1836—52, født i Ulkegade i København d. 29. Oktober 1784 og døbt i Skt. Nikolaj Kirke smstds. d. 7. November 1784, var Søn af Skomagermester Hans Casper Lange og Hustru Sidse Jensdatter Lindberg¹⁾. Han blev Skomagermester ligesom Faderen, havde en betydelig Virksomhed og var ret velhavende; men Salget af Hjørnstedet Nr. 1 paa Købmagergade forårsagede hans økonomiske Ruin, efter hvad han selv bestandig hævdede; han blev derved sat ud af sin Næringsvej uden Haab om at komme paa Fode igen i det Fag, som han i 22 Aar havde dyrket. Han søgte derfor anden Virksomhed, og det lykkedes ham, som havde Kone og syv Børn at forsørge, at blive konstitueret som Bud ved Skomagerlavet. En af Magistratens Medlemmer, der havde Opsyn med Lavet, lærte ham derved at kende som en ordentlig og paa-lidelig Mand, hvem han siden paa det bedste anbefalede til en Ansættelse i Brandforsikringens Tjeneste²⁾.

I Maj 1835 anmodede Bogholder Gandil Direktionen om, at der maatte blive ansat et Hjælpebud ved Kontoret³⁾. Direktionen billigede Forslaget, og Peter Casper Lange blev d. 20. Maj 1835 antaget som Hjælpebud til den forestaaende Juni Termin⁴⁾. I April 1836 blev han antaget som fast Bud og Vægter med en ugentlig Løn af 4 Rbd. r. S., fra d. 1. Maj 1836 at regne⁵⁻⁶⁾. Udnævnelsen blev derefter meddelt ham d. 8. Juli s. A.⁷⁾. Lange havde saaledes opnaaet et sikkert Udkomme; men paa Grund af den talrige Familie, han skulde forsørge, havde han ondt ved at faa Pen-

gene til at slaa til. Da han imidlertid var meget samvittighedsfuld i Opfyldelsen af sin Tjeneste, og i længere Tid under Vægter Bechs Svaghedstilstand besørgede Nattevagten i Forbindelse med sin egen Tjeneste⁸⁾, blev der jævnlig bevilget ham baade Gratialer og Forskud⁹⁻¹³⁾. I 1841 gik han Kasserer Münster til Haande ved Arkivets Revision.

Lange døde d. 13. Februar 1852 paa almindelig Hospital, og blev begravet d. 19. s. M. i sit Ejendomsgravsted paa Assistens Kirkegaard¹⁴⁾.

Peter Casper Lange blev d. 23. April 1810 viet i Helligaands Kirke i Kjøbenhavn til Flemine Magdalene Bryde, Datter af Skomager-Frimester, senere Opsynsbetjent og Vildthandler i Kjøbenhavn, Andreas Bryde og Hustru Caroline Marie Heimrath¹⁾. Ved Peter Langes Død fik Enken bevilget en Begravelseshjælp af 50 Rbd. og en aarlig Pension af 50 Rbd.¹⁵⁾.

Der var mange Børn i deres Ægteskab. Iblandt dem var den senere Teaterdirektør, Kammerraad Hans Wilhelm Lange, som var gift første Gang med Skuespillerinden Juliane Marie Michelsen, med hvem han havde to Børn, begge senere Skuespillerinder, nemlig: Louise Cæcilie Lange, gift med Skuespiller Frederik Christian Madsen, og Agnes Flemmine Lange, kgl. Skuespillerinde, gift med kgl. Skuespiller Jens Larsen Nyrop. Teaterdirektør Lange var anden Gang gift med H. C. Lumbyes Datter, Skuespillerinden Julie Johanne Christiane Lumbye¹⁾.

¹⁾ Velvillig Meddelelse fra Hr. Direktør John Arthur Lange. ²⁾ Sager vedr. Brandfors. Person., Pk. 3, Brf. Nr. 365. ³⁾ Delib. Prot. H, Nr. 446. ⁴⁾ Delib. Prot. H, Nr. 446. ⁵⁾ Anf. St. Nr. 728. ⁶⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 52. ⁷⁾ Kopih. H, S. 132. ⁸⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 108, jvfr. 153. ⁹⁾ Anf. St., S. 145, jvfr. 148. ¹⁰⁾ Anf. St., S. 137 f. ¹¹⁾ Delib. Prot. H, Nr. 1241, jvfr. Ansøgn. af 7. Marts 1845. ¹²⁾ Delib. Prot. H, Nr. 1112, 1396, 1610, 1689, 1802, 1899, 2200. ¹³⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 103, jvfr. 108 og S. 126 jvfr. 129 og Delib. Prot. H Nr. 2126. ¹⁴⁾ Trinitatis K. Døde, Mandkøn. ¹⁵⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 270 f. og 271 f.

HANS LARSEN, andet Bud 1853—75, født i Tørslev og efter Daaben fremstillet d. 6. April 1794 i Gerlev Kirke, var Søn af Indsidders Lars Jacobsen og Hustru Mette Knudsdatter, der blev trolovede d. 8. Oktober 1793; den ene af Forloverne, Jacob Larsen, var rimeligvis Brudgommens Fader¹⁾. Efter at have konditioneret som Tjenestekarl i Kjøbenhavn var Hans Larsen siden 1825 i 27 Aar Borger og Høker i Kjøbenhavn; han var endog i syv Aar Formand for Høkernes Korporation; men Uheld og Sygdom satte ham saa meget tilbage, at han maatte ophæve sin Handel. Han blev derefter af Magistraten konstitueret som Kornmaaler paa den Betingelse, at han skulde dele sin Fortjeneste med den afgaaede, hvilket varede i seks Aar, saa blev han fast ansat Maaler i et Aar; men da han af Helbredshensyn ikke fandt sig tilfreds med sin Stilling, søgte han at blive ansat som Nattevagt i Magistraten; det lykkedes ham ogsaa; men denne Bestilling afgav kun en ringe Løn, som var for knap til deraf at ernære en Familie²⁾. Larsen søgte derfor og fik d. 13. Oktober 1853 Ansættelse som andet Bud ved Kjøbenhavns Brandforsikring³⁾; Lønnen var 5 Rbd. ugentlig foruden 16 Rbd. i Nytaarsgratiale og 60 Rbd. aarlig i Huslejhjælp³⁾. Ved første Bud og Fyrbøder Kochs Død fik Hans Larsen i September 1864 de 50 Rbd. aarlig, som Koch hidtil havde haft

for at renholde Brandforsikringens Lokale, da Larsen paa Grund af sin Alder og svagelige Tilstand ikke kunde blive ansat som første Bud⁴⁾. Fra d. 1. Januar 1875 fik han sin Afsked med Pension⁵⁾.

Hans Larsen blev viet i Vor Frelzers Kirke d. 30. April 1825 til Mette Sophie Jørgensen⁶⁾, døbt i Oktober 1789, en Datter af Jørgen Jørgensen og Hustru Sidsel Jensdatter i Svaneke⁷⁾.

Ægtefolkene boede i 1860 paa Hjørnet af Sophiegade og Dronningensgade paa Christianshavn, og havde til Huse deres ugifte Datter Laurine Jørgine Larsen, som da var 32 Aar gammel og ernærede sig ved Syning, og en Datterdatter paa fem Aar, Meta Sophia Lindahl⁸⁾.

¹⁾ Gerlev Kkb. 1728—1816. ²⁾ Brf. Nr. 2240 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 3, jvfr. Brf. Nr. 642 anf. St., Pk. 3. ³⁾ Direkt. Skriv., jvfr. Gen. Fors. Prot. II, S. 286 ⁴⁾ Direktør Algreen-Ussings Konk. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. III, Fol. 21. ⁶⁾ Vor Frelzers Kirkes Kopulations Prot. 1813—35, S. 102. ⁷⁾ Svaneke Kkb. 1771—1814. ⁸⁾ Folketælling 1860 1. Febr., Liste for Matr. Nr. 338.

HANS PETER RUDOLPH ROSENQVIST, andet Bud 1875—1902, blev født i Nørkær i Magleby Sogn, Vestre Flakkebjerg Herred, d. 2. November 1846 og hjemmedøbt d. 10. Januar 1847, han var Søn af Tømmermand Anders Rosenqvist (født i Smidstrup d. 19. November 1821) og Hustru Annette Elise Wilhelmine Andkjær (født paa Fyrendal d. 2. September 1826¹⁾).

Rosenqvist blev ansat som andet Bud ved Københavns Brandforsikring d. 1. Juli 1875²⁾, og forblev i denne Stilling til sin Død d. 23. Juli 1902.

I 1874 havde Rosenqvist ægtet Emilie Fransine Caroline Dreves, født i København i 1845³⁾. De havde to Døtre.

¹⁾ Magleby Kkb. 1814—47. ²⁾ Brf. Regnsk.-Bilag 187.

JOHAN VILHELM HANSEN, Reservebud siden d. 1. August 1902, er født d. 2. Oktober 1841 i Øster Ørum i Vejle Amt, og en Søn af Husmand Hans Rasmussen og Hustru Sidsel Kathrine Nielsdatter.

Vilhelm Hansen blev ansat som Reservebud ved Københavns Brandforsikring d. 1. August 1902 efter Rosenqvists Død.

Hansen blev d. 16. Maj 1873 viet i København til Nicoline Cecilie Thamsen, født i København d. 5. August 1845, Datter af Snedkersvend Johannes Nicolai Thamsen og Hustru Ane Marie, født Jensen.

VÆGTERE

DITHLEV THAMSEN, den første af Brandforsikringens Vægtere, hvis Navn kendes; han fungerede indtil 1766.

Tjener Dithlev Thamsen blev gift i April 1746¹⁾. Han blev siden ansat som Vægter ved Raadhuset, men lønnedes af Brandforsikringen²⁾.

I Januar 1765 bad han om en Hjælp paa 6 Rd. til Anskaffelse af en Rockelor ☉: Kavaj for at kunne udholde Vinterkulden, noget som var bleven

den anden, af Magistraten lønnede Vægter tilstaaet. Direktionen bevilgede ham det forlangte Beløb³⁾).

Thamsen døde d. 28. November 1766; Hans Enke, Marie Sophie Thamsen, havde da i sit Ægteskab med ham tre umyndige Børn, foruden at hun ventede et fjerde⁴⁾, Hun fik jævnlig Understøttelse af Brandforsikringen paa Grund af hendes fattige og trængende Omstændigheder, men ikke som en fast Hjælp⁵⁾. I Maj 1772 var to af hendes fire Børn døde⁶⁾. Samme Efteraar skriver hun i en Ansøgning om Huslejhjælp: »som det lakker ad den kolde Vinter, kan jeg ikke fortjene med min Spinderok den nødtørfte Føde til mig og mine Børn. Min Vært har en Gang i min Enkestand taget [Bohavet] fra mig og efterladt mig saare lidet; jeg befrygter, at det vil gaa mig lige saa denne Gang«. En Huslejhjælp af 5 Rd. blev derefter endnu denne Gang bevilget hende⁷⁾; men siden taber hendes Spor sig ganske.

¹⁾ Magistr. Kopulationsprot. ²⁾ Kasseb. 1761—65, S. 541, 549. ³⁾ Delib. Prot. D, S. 279.

⁴⁾ Brf. Rgsk. 1766 11. Sept. til 1768 10. Marts, Udg. Bil. Nr. 6 Litr. K. ⁵⁾ Rgsk. 1767 11. Sept. til 1768 10. Marts, Udg. Bil. 12, Ltr. F, jvfr. Kasseb, 1768—72, S. 619 og Delib. Prot. D, S. 440, 452. ⁶⁾ Rgsk. 1768—72, Udg. Bil. Nr. 5. ⁷⁾ Rgsk. 1772 11. Sept. til 1773 10. Marts, Udg. Bil. Nr. 1, jvfr. Delib. Prot. D, S. 452.

MICHAEL CHRISTIAN LEERMANN, Vægter 1766—72, blev d. 12. Marts 1762 viet til Inger Sophia Larsdatter. Han var da Tjener.

Leermann blev i Slutningen af Aaret 1766 ansat som den Vægter ved Raadhuset, hvem Kjøbenhavns Brandforsikring lønnede²⁾.

Siden Efteraaret 1770 skrantede Leerman; i Begyndelsen af November s. A. bad han saaledes om, at han i sin Sygdom maatte faa et Forskud³⁾, og i Oktober 1771 ansøgte han ligeledes om et Forskud, til at indkøbe sin Vinterprovision med, og han begrundede dette med, at den langvarige Sygdom, han lige havde udstaaet, havde gjort ham pengeløs⁴⁾. Begge Gange blev hans Ansøgninger bevilgede.

Han døde pludselig d. 23. April 1772; hans Enke, Inger Sophia, ansøgte otte Dage efter om Begravelseshjælp, om Eftergivelse af de endnu efterstaaende Afdrag paa det ham det foregaaende Efteraar bevilgede Gageforskud og om en vedvarende Understøttelse. De skyldige 21 Rd. blev eftergivet hende, hun fik 20 Rd. til Hjælp til Begravelsen, og der blev bevilget hende 2 Mk. ugentlig, saa længe hun var Enke⁵⁾. Endnu i December 1777 kvitterede hun for denne Pension⁶⁾.

¹⁾ Holmens Kks. Ægteskabs Lysebog. ²⁾ Han fik Løn for hele Aaret 1767 ifølge Brandfors. Regnsk. 1767 11. Sept. til 1768 10. Marts. ³⁾ Delib. Prot. D, S. 397. ⁴⁾ Anf. St., S. 422. ⁵⁾ Anf. St., S. 439. ⁶⁾ Udg. Bil. Nr. 7 Litr. H.

PEDER PEDERSEN, kaldet BEENFELDT¹⁾, Vægter 1772—91. Medens han var Herskabstjener, blev han d. 14. Maj 1762 i Trinitatis Kirke viet til Anne Johanne Bolt.

Efter Christian Leermans Død anbefaledes Peder Pedersen af Justitsraad Haaber, hvem han havde tjent en Del Aar, til den ledige Tjeneste; ogsaa andre gav Pedersen det Vidnesbyrd, at han var en baade ædruelig,

skikkelig og duelig Person³⁾. Direktionen ansatte ham derefter d. 4. Maj 1772 som Vægter og leverede ham den sædvanlige Instruks⁴⁾.

I September 1790 ansøgte Beenfeldt om noget til Hjælp til Anskaffelse af en ny Kjortel lige som hans Formand. Denne Ansøgning blev bevilget, og han fik udbetalt 20 Rd.⁵⁾.

D. 8. Februar 1791 anmeldte Johanne Beenfeldt sin Mands Død — som indtraf efter 12 Ugers lang og besværlig Sygdom⁶⁾ — og bad om, at der i Betragtning af, at hun sad i fattige Omstændigheder med to uforsørgede Børn, maatte tillægges hende en liden Pension aarlig⁷⁾. Pensionen tillige med en Begravelseshjælp paa 10 Rd. blev bevilget hende⁸⁻⁹⁾.

¹⁾ Han underskriver sig: P. Beenfeldt. ²⁾ Trin. Kks. Vielsesb. ³⁾ Indk. Sager 1772 ud. Nr. ⁴⁾ Delib. Prot. D, S. 439. ⁵⁾ Delib. Prot. E, S. 145. ⁶⁾ Resol. Prot. E, S. 158. ⁷⁾ Indk. Sager 1791 ud. Nr. ⁸⁾ Resol. af 10. Febr. 1791. ⁹⁾ Indk. Sager 1791 ud. Nr. Ansøgn. af 16. Febr.

SØREN PEDERSEN SCHMIDT, Vægter, 1791—1800 (se under Bude).

PETER BECH, Vægter 1800—14, født o. 1764, var en Søn af Borger og Spækhøker i Kjøbenhavn, Niels Pedersen Bech og Hustru.

Peter Bech mistede sin Fader tidlig og i mange Aar levede han med sin Moder i yderlig fattige Omstændigheder, da han kun med største Besvær kunde skaffe det nødtørftige Underhold; thi uagtet han ikke manglede Legemskræfter, gjorde hans vanføre Hænder ham dog aldeles uskikket til Haandværk eller Haandarbejde.

Da der ved Søren Schmidts Forfremmelse blev en Plads ledig som Vægter ved Brandforsikringen, søgte og fik Bech d. 26. August 1800 Pladsen som Nattevagt med en ugentlig Løn af 2 Rd., desuden til Klæder hver halve Aar ved Mikkelsdags- og Paaskedagstider 8 Rd. samt 10 Rd. til Lys paa Trappen¹⁻²⁾.

D. 27. Juli 1811 ansøgte han om et Lønningstillæg; han anførte at Kost og Klæder var i saa høj Pris, medens hans Helbred nægtede ham at have noget andet Arbejde³⁾. Direktionen tilstod ham da en Løn af 4 Rd. ugentlig⁴⁾.

Imidlertid anmeldte Assistent Chr. Kierkgaard, at han havde Formodning om, at Nattevagten var uforsigtig i Omgang med Lys i Kontorets Værelser, hvilket ogsaa siden viste sig at være rigtigt⁵⁾. Sagen var den, at Bech i de senere Aar var bleven noget forfalden; Advarsler havde ikke frugtet, og da Misøren ikke længer kunde skjules, maatte han søge sin Afsked d. 14. November 1814⁶⁾. Bogholderen fremhævede dog i sin Erklæring, at Bech for øvrigt, saa længe han havde været i Brandforsikringens Tjeneste, stedse havde vist Troskab og Villighed⁵⁾. Peter Bech fik da ogsaa en lille Pension af 2 Rbd. 38 Sk. S. V. om Ugen. Da han klagede over, at Pensionen ikke kunde strække til den allertarveligste tørre Føde, langt mindre til Klæder og Vask, saa blev der desuden bevilget ham en lille aarlig Understøttelse⁷⁾. D. 1. Marts 1818 døde han i Huset Nr. 142 i Kokkegaden bag ved Helligaandskirken, hvor han logerede hos Nattevagt ved Kirken, Mads Hansen⁸⁻⁹⁾.

¹⁾ Ansøgn., dateret d. 29. August iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2, jvfr. Delib. Prot. E, S. 397 b. ²⁾ Orig. iblandt »Sager vedr. Brandforsikr. Person.«, Pk. 1. ³⁾ Ansøgn. anf. St., Pk. 2. ⁴⁾ Gen. For. Prot., S. 180. ⁵⁾ Erklær. fra Bogholder Thornam af 10. Nov. 1814 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 1. ⁶⁾ Ansøgn. anf. St., Pk. 2, jvfr. Delib. Prot. F, Nr. 443. ⁷⁾ Ansøgn. til Direkt. af 19. Jan. 1818 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ⁸⁾ H. S. K. Forsegl. Prot. 2, S. 23 f., jvfr. Delib. Prot. F, Nr. 732 og Kopib. ov. Indk. Breve, Nr. 1, S. 7. ⁹⁾ H. S. R. Behandl. Prot. 2, S. 10.

OLE HANSEN LYKKEDAHL, Vægter, 1815—22 (se under Bude).

LUCAS KILIAN, Vægter 1822—28, var født o. 1771¹⁾. D. 6. Maj 1816 ansøgte han om at blive antaget som Reservevagt ved Brandforsikringen; da han var kendt af Kasserer Müller og havde fordelagtige Vidnesbyrd, blev han samme Dag antaget og straks sat i Virksomhed²⁾. Frygten for Tyverier havde paa den Tid grebet Direktionen, især Assessor Winkel Horn, som afgav et meget vidtløftigt Indlæg i denne Sag. Han var ikke engang fornøjet med de Foranstaltninger, Direktionen da havde truffet: Foruden Lykkedahl var der bleven antaget en anden Vægter og en Reservevagt, som skulde dele Vagten ved Brandkassens Lokale i Raad- og Domhuset saaledes, at der Dag og Nat uafadelig var et Menneske til Stede. Fremdeles skulde den vagthavende have hos sig en Hund, som kunde give Lyd ved den mindste usædvanlige Bevægelse i Nærheden; endelig skulde han være forsynet med en Vægterpipe, hvorved han i fornødent Fald kunde kalde andre i Domhuset værende Vægttere til Hjælp³⁻⁵⁾.

D. 30. November 1822 blev der udfærdiget en Instruktion for Lucas Kilian som Dag- og Natvægter, i denne blev det bl. a. paalagt Vægterne i Terminstiderne og ellers, saa ofte deres Nærværelse udfordredes, at være til Stede og gaa Kontorets Personale til Haande. Den ugentlige Løn var 4 Rbd. Sølv, foruden 16 Rbd. Sølv aarlig til Klæder⁶⁾.

Da Kasserer Müller ved sin Broder, Regimentskirurg Müllers, Død i December 1826 mistede sin hidtil værende Kavtionist, fik han Lucas Kilian til at gaa i Kaution for sig, d. 20. Januar 1827⁷⁾. I April s. A. ansøgte Kilian om, at det maatte tillades, at en mangeaarig Bekendt af ham, Snedkermester Jørgen Bech, paa hans Ansvar overtog de ham efter Tur tilkommende Nattevagter, da det faldt ham paa Grund af tillagende Gigtvaghed meget besværligt at bestride sin Nattevagt⁸⁾.

D. 9. Maj 1828 anmeldte Anna Kilian, født Arvidsen, at hendes Mand, Lucas Kilian samme Dag var afgaaet ved Døden, og at hun havde kgl. Bevilling paa at hensidde i uskiftet Bo⁹⁾.

Efter Kasserer Müllers Død erklærede Kilians Enke d. 3. December 1829 i en Skrivelse til Direktionen, at hun var villig til at udstede en Panteobligation for Kavtionsgælden og betale Summen i ti paa hinanden følgende Aar uden Rente¹⁰⁾. Men da Indtægterne af hendes Ejendom i Frederiksberggade (Vestre Kvarter Matr. Nr. 24), som var det eneste, hun havde at leve af, betydeligt forringedes i de nærmest følgende Aar, og da hun samtidig med de betydelige Tab, hun derved havde lidt, havde været syg et helt Aar, saa ansøgte

hun d. 8. Februar 1834 om, at det resterende Beløb af Kavtionsgælden maatte blive hende eftergivet¹¹⁾. Hun opnaaede ikke Gældens Eftergivelse, men Afdraget blev nedsat til 20 Rbd. aarlig¹²⁾.

Anna Kilian døde d. 18. Oktober 1860, 82 Aar gammel, Dødsfaldet averteres af hendes Søn Christian Ferdinand¹³⁾. Han var født d. 1. December 1816¹⁴⁾ og døde d. 24. Januar 1867 som Fuldmægtig¹⁵⁾ i Statsgældskontoret.

¹⁾ Frue K. Begr. Md. 1828 Nr. 98. ²⁾ Delib. Prot. F, S. 236. Ansøgn. Brf. Nr. 531. ³⁾ Delib. Prot. F, S. 237. ⁴⁾ Anf. St., S. 241. ⁵⁾ Brf. Nr. 532 og 533 iblandt »Sager vedr. Kbhs. Brandfors. Person«, Pk. 2. ⁶⁾ Instruktion iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person«, Pk. 1. ⁷⁾ Brf. Nr. 882 og 1234 iblandt »Sager vedr. Kbhs. Brandfors. Person«, Pk. 2. ⁸⁾ Brf. Nr. 258 iblandt »Sager vedr. Kbhs. Brandfors. Person«, Pk. 2. ⁹⁾ H. S. R. Hvidebog. ¹⁰⁾ Brf. Nr. 1251. ¹¹⁾ Delib. Prot. H, Nr. 94; Ansøgn. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person«, Pk. 2. ¹²⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 9 f, jvfr. 14. ¹³⁾ Richter: 100 Aars Dødsfald. ¹⁴⁾ Frue Kkb.

JØRGEN BRUUN BECH, Nattevagt 1828—39, fødtes o. 1763. Han var i Aarene 1797—1811 ansat som Snedker ved de militære Uldmanufakturer, som den Gang var indrettet paa det saa kaldte Guldhushus, hvor han tillige havde Fribolig. Men ved den Forandring, der skete i Direktionen for nævnte Manufaktur, og den dermed følgende nye Bestyrelsesmaade, blev det fundet mere overensstemmende med Kravet om fornøden Kontrol, at alt Arbejde hver Gang blev givet i Akkord til en privat Mester; hvilket medførte, at Snedkermester Bech fik sin Afsked fra Manufakturet uden Pension eller videre Godtgørelse, da man ikke ansaa ham for trængende dertil. Bech købte sig derefter et Hus paa Christianshavn, Matr. Nr. 290 i Prinsensgade; men efter at han i 13 Aar havde været Ejer af Huset, maatte han paa Grund af Husbeboernes Uefterrettelighed med Betalingen af Lejen lade det sælge ved Auktion, hvorved han og hans da næsten blinde Kone mistede det, som havde givet dem Livets Ophold²⁾.

Under Vægter ved Brandforsikringen Lucas Kilians gentagne Sygdomstilfælde havde Bech til forskellige Tider besørget dennes Forretninger i næsten 4 Aar og derefter med Direktionens Tilladelse af 2. April 1827 forrettet Nattevagten. Han ansøgte da ved Kilians Død om Vægtertjenesten²⁾. D. 14. Maj 1828 blev Jørgen Bech antaget som fast Nattevagt ved Brandforsikringens Lokale i Raad- og Domhuset med en Løn af 1 Sølvspiciedaler om Ugen³⁾.

D. 11. Oktober 1829 ansøgte Bech Direktionen om at erholde den samme Løn, som hans Formand Kilian havde haft. Siden d. 1. Juni 1829 havde han tillige gjort Tjeneste om Dagen, og var saaledes næsten aldrig fri. Dertil kom, at hans Kone var gammel og syg, saa at han maatte holde et Tyende⁴⁾. Paa Generalforsamlingen d. 10. December s. A. blev der tilstaaet Bech et ugentlig Tillæg af 2 Rbd.⁵⁾.

I Vinteren 1833—35 led Bech meget under tiltagende Alderdomssvaghed, saa at han i længere Tid maatte underkaste sig en smertelig og kostbar Kur⁶⁾. Efter at Budet Holm frattraadte sin Tjeneste d. 2. Februar 1835, maatte Bech uafbrudt være tilstede ved Kontoret Dag og Nat med Undtagelse af 4—6 Timer om Formiddagen⁷⁾.

I Følge Generalforsamlings Beslutning d. 12. December 1839⁸⁾, gik

Jørgen Bech af i en Alder af 75 Aar med en Pension af 125 Rbd. aarlig, samtidig blev det bestemt, at Nattevagtposten skulde inddrages⁸⁻⁹⁾.

Paa Grund af Bechs høje Alder og tiltagende Svagelighed blev hans Tilstand bestandig kummerligere, og han stod i Fare for, uagtet den ham tilstaaede Pension, at komme til at savne det nødvendigste. Kasserer Mün-ter bad derfor i 1841 Direktionen om at indbringe et Forslag til Generalforsamlingen, hvorved den gamle Mands Forfatning kunde lindres paa den Maade, at Brandforsikringen forskudsvis anviste en Sum af omtrent 150 Rbd. til at faa Bech indlagt paa Vartov Hospital. Med 67 Sk. fra Vartov og 1 Rbd. ugentlig af Pensionen kunde han hjælpe sig; den øvrige Del af Pensionen, 73 Rbd., kunde da indeholdes til at dække Forskudet med, som i Løbet af 2 Aar vilde være tilbagebetalt¹⁰⁾. Forslaget blev bifaldet paa Generalforsamlingen d. 9. Juni 1841¹¹⁾; men, uvist hvorfor, blev det ikke udført. Jørgen Bech døde i Borgergade Nr. 172 d. 29. Oktober 1845. Hans Søster, Marine Elisabeth Bech, var død i Vejle d. 10. s. M. som Enke efter Toldbetjent Peter Andreas Krone.

Bech havde været gift to Gange. Af første Ægteskab havde han en Datter, Kirstine, gift Sarup, som var død før Faderen, og en Søn, Snedker Hans Jørgen Christian Bech, der ved Faderens Død var bosat i Cincinnati¹²⁾. Jørgen Bechs anden Kone, Anne Cathrine Nielsdatter, døde d. 6. April 1830 uden at efterlade sig Livsarvinger¹³⁾.

¹⁾ Trin. Kk. Begrav. Prot., hvor hans Alder i 1845 angives til 82 Aar. ²⁾ Ansøgn. af 9. Maj 1828 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 3. ³⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 413. ⁴⁾ Ansøgn. iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ⁵⁾ Gen. Fors. Prot. I, S. 415. ⁶⁾ Ansøgn. af 10. Okt. 1834 iblandt »Sager vedr. Brandfors. Person.«, Pk. 2. ⁷⁾ Ansøgn. anf. St., Pk. 2. ⁸⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 103, jvfr. 107. Kopib. H, S. 323. Hans Ansøgn. Brf. Nr. 1772. ⁹⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 125, jvfr. 129. ¹⁰⁾ Gen. Fors. Prot. II, S. 138 f. ¹¹⁾ Anf. St., S. 140. ¹²⁾ H. S. R. Skifte Prot. 5., Nr. 1566, 1844—45. ¹³⁾ H. S. R. Skifte Prot. 5., Nr. 277, 1830—31.

RASMUS PEDERSEN THYSTRUP, anden Vægter 1816—22, er rimeligvis identisk med den Søn Rasmus, som Ægtefællerne Peder Pedersen og Margrethe Rasmusdatter i Thystrup lod døbe i Fakse Kirke d. 24. November 1782¹⁾. Han kom siden til Kjøbenhavn, hvor han d. 6. April 1818 tog Borgerskab som Høker, giftede sig med Bodil Kirstine Madsen og bosatte sig i Skt. Pederstræde Nr. 121 A.

De havde en Datter, Ane Margrethe, som fødtes d. 14. December 1818 og døbtes i Vor Frue Kirke d. 31. Januar 1819; iblandt Fadderne var Brandforsikringens Direktør Etatsraad Holm²⁾.

D. 16. Maj 1816 blev Rasmus Thystrup ansat som anden Vægter ved Brandforsikringens Kontor³⁾ med en halvvaarlig Løn af 110 Rd. 4).

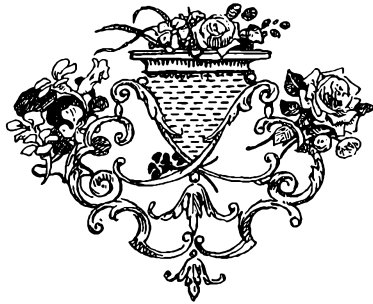
Vægterne Kilian og Thystrup ansøgte d. 15. Marts 1821 om at nyde en lille aarlig Hjælp til Klæder i Lighed med den, Lykkedahll hidtil havde nydt; der blev for Aaret 1820 tilstaaet dem hver et Gratiale af 16. Rbd. S.⁵⁾.

Rasmus Thystrup blev d. 8. Marts 1822 indlagt paa Frederiks Hospital og døde d. 24. s. M.⁶⁾, kun 40 Aar gammel⁷⁾. Enken søgte om en Understøttelse til Udgifterne ved hans Begravelse og hans Ophold paa Hospitalet

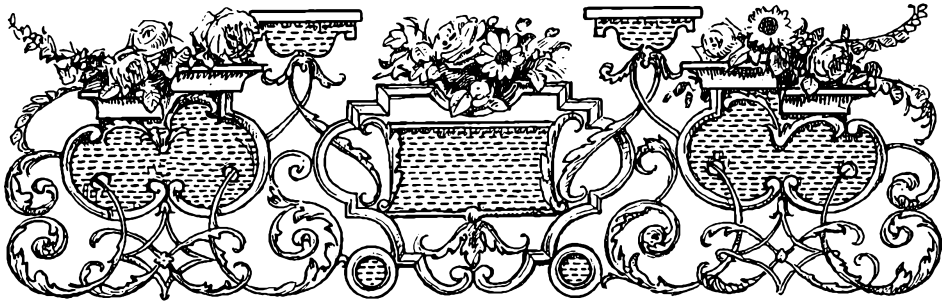
samt om en lille ugentlig Hjælp til hende og hendes Barn. Der blev tilstaaet hende 51 Rbd. Sedler til Begravelsen, og den afdødes Kur og Pleje paa Frederiks Hospital betaltes af Brandforsikringens Kasse, derimod vilde man ikke indlade sig paa at give hende en ugentlig Understøttelse⁸⁾.

Den afdødes Post blev indtil videre ubesat, og de tilbage værende to Vægttere delte Vagten imellem sig, idet de skiftedes til at holde Vagt om Natten, medens de begge vare til Stede paa Kontoret om Dagen⁸⁾.

¹⁾ Fakse Sogns Kkb. 1700—90. ²⁾ Vor Frue Kk. Født, Kvindekøn. ³⁾ Notits i Delib. Prot. F. S. 397, Nr. 1181. ⁴⁾ H. S. R. Forseg. Prot. 5, S. 187—89. ⁵⁾ Delib. Prot. F, Nr. 1074. ⁶⁾ Frederiks Hospitals Døde-Prot. 1819—29, Nr. 63/1822. ⁷⁾ Vor Frue Kk. Døde, Mandkøn har som Dødsdag d. 25. Marts. ⁸⁾ Delib. Prot. F; S. 397, Nr. 1181.

BILLEDFORTEGNELSE

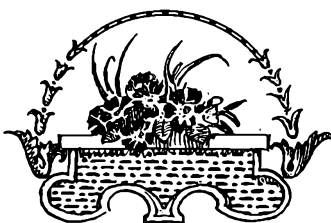
Nr.	Side	Nr.	Side
Brandforsikringens Kontor Nørrevoldgade 11. I Frisen	1	sterbro 1756. Stik af H. Qvist efter Tegning af J. J. Bruun	64
Kjøbenhavn 1702. Broderi af Jochum Wriede. Rosenborg. I Frisen	3	8. Gammeltorv med Raadhuset. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	70
1. Engelsk Ildebrandsscene. Stik af W. Hogarth	6	9. Nytorv med Raadhuset. 1746. Stik i Danske Vitruvius	71
2. Sprøjteprøve foran Københavns Slot d. 14. August 1693. Stik af F. Wedell	11	10. Nybrogade og Gammelstrand. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	79
3. Første Side af Teksten og af Underskrifterne i Fundatsen for Stadens Brandkompagni. Raadstuearkivet	15	11. Frederiksholms Kanal. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	84
Brand- og Vandkommissionens Segl. I Slutvignetten	22	12. Kristiansborg Slot, set fra Frederiksholms Kanal. 1746. Stik i Danske Vitruvius	87
Kristian VI og Sophie Magdalene. Medalje af J. C. Hedlinger. I Frisen	25	13. Kristiansborg Slot, set fra Gammelstrand. Midten af d. 18. Aarh. Stik af J. Fosie	92
4. Første og sidste Side af Anordningen d. 26. Januar 1731 om Københavns Brandforsikring. Raadstuearkivet	43	14. Kristiansborg Slot, set fra Højbro. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	95
5. Raadstueplakat af 31. Januar 1731, der bekendtgør Oprettelsen af Københavns Brandforsikring. Raadstuearkivet	45	15. Frederiksholms Kanal med Bryghuset. Sidste Halvdel af d. 18. Aarh. Tegning. Kobberstiksamlingen	99
Medalje i Anledning af Ildebranden 1728. I Slutvignetten	46	16. Slotsholmen med Vartegnet. 1747. Maleri af Eegberg. Nationalmuseets 2. Afd.	103
Fugleperspektiv over Kvarteret omkring Gammel- og Nytorv. Brudstykke af Stik i Møllers Pinakotek. I Frisen	49	17. Langebro og Prospekt af København, set fra Christianshavn. 1747. Stik af B. Roques i »Dannemarks Forlystelse«	106
6. a Udkast til et Segl. b og c de to benyttede Segl	51	18. Dokken paa Christianshavn. 1746. Stik i Danske Vitruvius	109
7. Prospekt af København og Ve-		19. Torvet paa Christianshavn med	

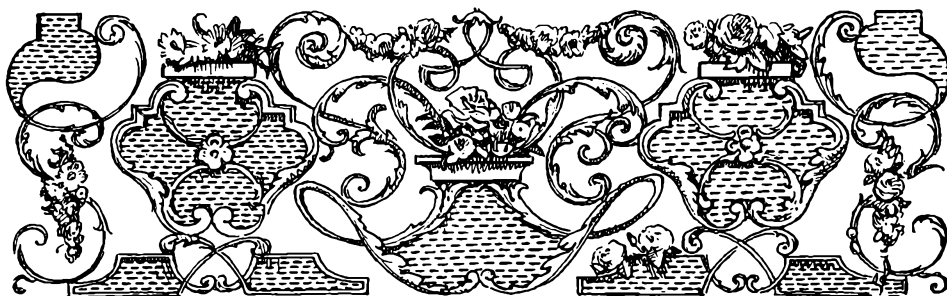
Nr.	Side	Nr.	Side
		36. Hjørnet af Toldbodvej og St. Kongensgade. 2. Halvdel af d. 18. Aarh. Maleri. Undervisningsinspektør, Professor Tuxen	175
20. Størrestræde (Holmens Kanal) uden for Admiralitetet. 1743. De to columnæ rostratæ er rejst i Anledning af Kronprinsesse Louises Indtog. Stik af J. N. Schrøder	112	37. Mølle, Syd for Toldboden. ca. 1780. Maleri. Raadhuset	178
21. Nikolaj Kirke. 1762. Stik af W. A. Müller	118	38. Toldboden. ca. 1780. Maleri. Raadhuset	179
22. Amagertorv og Vimmelskaftet. 1755. Vandfarvetegning af J. J. Bruun. Livsforsikringsselskabet Hafnia	122	39. Prospekt af Kjøbenhavn fra Søsidens Tegning (af J. J. Bruun?). Kgl. Bibliotek	184
23. Amagertorv, set mod Østergade. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	125	40. Kristiansborg Slots Brand d. 26. Februar 1794. Tegning. Frederiksborg	189
24. Graabrødretorv. 1755. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	129	41. Kristiansborg Slots Brand d. 26. Februar 1794. Stik af G. L. Lahde	192
25. Kulturvet. 1756. Stik af Hans Qvist efter Tegning af J. J. Bruun	132	42. Kristiansborg Slots Brand d. 26. Februar 1794. Stik af G. L. Lahde	193
26. Indgang til Kongens Have fra Gothersgade (?). Sidste Halvdel af d. 18. Aarh. Maleri. Raadhuset	138	43. Kjøbenhavns Brand, set fra Vest. Stik af J. Renard	200
27. Kongens Nytorv, set mod Østergade. 1746. Stik i Danske Vitruvius	143	44. Grundplan af Holmen 1795. Tegning af Brandmajor Boye Junge. Rigsarkivet	201
28. Teatret paa Kongens Nytorv. 1748. Stik i Thurah: Hafnia hodierna	148	45. Dellehavens Brand. Stik u. Sign.	202
29. Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade. Slutn. af d. 18. Aarh. Tegning. Kobberstiksamlingen	153	46. Admiralitetets og Magasinets Brand. Stik u. Sign.	203
30. Kongens Nytorv, set mod Teatret. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	158	47. Størrestrædes Brand. Stik af G. L. Lahde	205
31. Kongens Nytorv, set mod Bredgade. 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	161	48. Branden i Nikolaj Kirke og i Husene Ved Stranden. Stik af A. Flint	207
32. Amalienborg Pavillon og Lysthave. Første Halvdel af d. 18. Aarh. Stik af J. N. Schrøder	163	49. Nikolaj Kirkes Brand, set fra Amagertorv. Stik af G. L. Lahde	209
33. Sprøjte, Lygter, Læderspande og Brandkar. 18. Aarh. Raadhuset	166	50. Branden ved Gammelstrand, set fra Nybrogade. Stik af G. L. Lahde	211
34. Brandskilte. 18. Aarh. Dansk Folkemuseum	167	51. Raadhusets Brand, set fra Gammeltorv. Stik af G. L. Lahde	214
35. Moltkes Palæ paa Amalienborg (»Christian VII's«). 1756. Tegning af J. J. Bruun. Frederiksborg	171	52. Raadhusets og Vajsenhusets Brand, set fra Nytorv. Stik af A. Flint	215
		53. Grundplan af Kjøbenhavn. 1795. Stik af G. L. Lahde	217
		54. Kvarteret ved Teglgaardsstræde	

Nr.	Side	Nr.	Side
		71. Grundplan af Kjøbenhavn. 1807. Stik af G. L. Lahde.....	281
		72. Kjøbenhavn efter Bombardementet, set fra Graabrødretorv. Stik af G. L. Lahde efter Maleri af J. P. Møller med Staffage af C. W. Eckersberg	283
		73. Frue Kirke efter Bombardementet. Vandfarvetegning af Breddahl. Nationalmuseets 2. Afdeling	285
		Brandforsikringens Kontor Købmagergade 11. Rekonstruktion paa Grundlag af Vurderingsforretning. I Slutvignetten.....	288
		Raad- og Domhuset paa Nytorv. Tegning af C. F. Hansen. Arkitekt H. Koch. I Frisen	291
		74. Kjøbenhavn, set fra Nørrebro. ca. 1830. Stik af S. H. Petersen	293
		75. Udsigt fra Rundetaarn mod Frederiksberg. ca. 1830. Akvarel af H. G. F. Holm. Overlæge, Dr. med. Halk	295
		76. Ravelinen ved Nørreport. ca. 1850. Maleri af P. Ølsted. Frederiksborg	297
		77. Stadsgraven ved Nørreport, set fra Glacis-Siden. ca. 1870. Maleri af Godfred Christensen. Professor, Dr. med. Schmiegelow..	299
		78. Kultorget. ca. 1850. Reklamebillede	301
		79. Købmagergade. ca. 1870. Fotografi	302
		80. Graabrødretorv. ca. 1840. Daguerrotypi	303
		81. Vesterport under Nedrivning. 1856. Tegning af H. G. F. Holm. Raadhuset	305
		82. Lucie Mølle og Halmtovet. ca. 1875. Maleri. Professor, Dr. med. Schmiegelow	307
		83. Løngangsstræde, set mod Filsofsgangen. ca. 1875. Fotografi af Tillge	309
		84. Nytorv med Raadhuset. 1839. Maleri af Balsgaard. Frederiksborg	311
		85. Nybrogade, set mod Thorvaldsens	
og Livet paa Volden efter Branden. Stik af G. L. Lahde.....	221		
55. Nikolaj Kirke i Ruiner. 1809. Vandfarvetegning af J. P. Rasmussen. Kgl. Bibliotek	225		
56. Frederiks Koloni paa Slotspladsen. Stik af J. G. Fridrich.....	231		
57. Frihedsstøtten og Udsigt mod Kjøbenhavn. ca. 1800. Tegning. Kobberstiksamlingen	235		
58. Vesterport, set fra Bysiden. ca. 1800. Kopi efter Tegning af C. W. Eckersberg. Raadhuset	239		
59. Nørreport, set fra Bysiden. 1807. Maleri af C. W. Eckersberg. Frederiksborg	246		
60. Østerport, set fra Bysiden. ca. 1800. Kopi efter Tegning af C. W. Eckersberg. Raadhuset	247		
61. Gammel- og Nytorv. ca. 1800. Tegning. Kobberstiksamlingen..	253		
62. Udsigt mod Børsen og Bankbygningen. ca. 1800. Tegning af C. W. Eckersberg. Kobberstiksamlingen	255		
63. Rundetaarn med Købmagergade. ca. 1800. Tegning af C. W. Eckersberg. (?). Nationalmuseets 2. Afdeling	261		
64. Kongens Nytorv med Hovedvagten. ca. 1800. Akvarel af C. W. Eckersberg. Kobberstiksamlingen	265		
65. Bombardementet, set fra Amager. Stik u. Sign.	269		
66. Bombardementet, set fra Nørrebro. Stik af H. Winsler efter Tegning af P. L. Saxesen	271		
67. Bombardementet, set fra Østerbro. Stik u. Sign.	274		
68. Frue Kirkes Brand, set fra Langbro. Akvarel af C. W. Eckersberg. Kjøbenhavns Brandforsikring	275		
69. Kongens Nytorv under Bombardementet. Maleri af C. A. Lorentzen. Kjøbenhavns Brandforsikring	277		
70. Østervold under Bombardementet. Maleri af C. W. Eckersberg. Frederiksborg	279		

Nr.	Side	Nr.	Side
		122.	Tømmermester, Etatsraad J. A. Blom 395
115.	Frederiksberg Slotssprøjte. 1. Fjerdedel af d. 19. Aarh. Raadhussamlingen 368	123.	Overretsprokurator C. L. A. Herforth 395
116.	Brandskilte. 1. Fjerdedel af d. 19. Aarh. Københavns Brandforsikring og Folkemuseet 369	124.	Tømmermester, cand. polyt. H. H. Kayser 395
117.	Udrykning til Brand. Tegning af Klæstrup. Københavns Brandforsikring 370	125.	Højesteretsassessor Chr. Rimeslød 395
118.	Frederik VI ved en Ildløs. Tegning af Klæstrup. Frederiksborg. 371		Forhallen i Raad- og Domhuset. I Slutvignetten 398
119.	Sprøjteprøve paa Kongens Nytorv. ca. 1865. Fotografi 373		Brandforsikringens Kontor (den Holsteinske Gaard, Stormgade 10). I Frisen 401
	Indgangen til Brandforsikringens Kontor paa Raad- og Domhuset. Tegning af C. F. Hansen. Arkitekt H. Koch. I Slutvignetten 374	126.	Københavns Brandforsikrings Kontor, Nørrevoldgade 11 403
	Raad- og Domhuset paa Nytorv. I Frisen 377	127.	Møde i det faste Udvalg. Efteraaret 1911. 405
120.	Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen 390	128.	Direktionsmøde. Efteraaret 1911. 407
121.	Kristiansborgs Brand. 1884. Maleri af Otto Bache. Københavns Brandforsikring. 391	129.	Brandforsikringens Bogholderkontor. Efteraaret 1911 409
		130.	Brandforsikringens Kassererkontor. Efteraaret 1911 411
			Indgangen til Brandforsikringens Kontor, Nørrevoldgade 11. I Slutvignetten 412
		131.	Facsimile af Titelbladet i Brandforsikringens 1ste »Hovedbog« 444

NAVNEREGISTER

- Aagaard, Ane Dorthea. f. Høg (Høch), g. m. Ole Hansen Aa. 507, 508.
- Aagaard, Anne Elisabeth, f. Tvede, g. m. Ole Hansen Aa. 507, 508.
- Aagaard, Christian, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 487.
- Aagaard, Christian Olsen, Hof-Papirhand — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Aagaard, Holger Halling, Krigsassessor, Ejer af Godset Iselingen. 558.
- Aagaard, Just Georg Valdemar, Prokurator og Folketingsmand. 559.
- Aagaard, Just Michael, Major, Urtekræmmer, — Direktør. 463, 473, 482, 553, 558, 559, 561.
- Aagaard, Just Mikael, Kapellan. 508.
- Aagaard, Maren, f. Halling, g. m. Just Michael Aa. 558.
- Aagaard, Ole Hansen, Groshandler, — Direktør. 66, 68, 69, 470, 499, 501, 507, 508, 511, 547, 558, 582.
- Aagaard, Peter Andreas, Sognepræst. 507, 547, 558.
- Aagaard, Sophie Margrethe (Magdalene), f. Heerfordt, g. m. Peder Andreas Aa. 547, 558.
- Aagesen, Tømmerhandler. 188.
- Aaestrup, Ole, Hørkræmmer. 544.
- Abildgaard, Peter Chr., Prof. ved Veterinærskolen. 264.
- Abildgaard, Søren, Arkivtegner. 523.
- Abrahams, Albert Peter Carl, Raadmand, Løjtnant, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Adler, David Baruch, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Albeck, Peter Christian, Kommandør, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Algreen-Ussing, Frederik, Historiker. 571.
- Algreen-Ussing, Jensine Johanne, f. Bull, g. m. Tage A.-U. 571.
- Algreen-Ussing, Ottine Frederikke, f. Suen-son, g. m. Tage A.-U. 571.
- Algreen-Ussing, Tage, Kancellideputeret, — Direktør. 293, 301, 320, 322, 325, 326, 369, 370, 374, 377, 378, 379, 382, 383, 384, 385, 387, 474, 569, 570, 571, 577.
- Alpers, Anton Vilhelm, Tømmermester, — Vurderingsmester. 488.
- Als, Iver, Skuespiller. 147.
- Ancher, Jochum Herman, Købmand. 542.
- Anchersen, Johan Joachim, Højesteretsadvokat, — Deliberationskommitteret. 185, 461.
- Andersen, Anna Lisbeth, f. Reimer, g. m. Schönning A. 516, 517.
- Andersen, Jens, Brændevinsbrænder. 553.
- Andersen, Lars, Husejer. 607.
- Andersen, Laue, Sætteskipper. 538.
- Andersen, Mette Nissen, f. Øboe, g. m. Laue A. 538.
- Andersen, Rasmus. 586.
- Andersen, Schönning, Brygger, — Direktør. 471, 512, 516, 517, 521.
- Andersen, Trine, f. Mikkelsdatter, g. m. Lars A. 607.
- Andresen, Hans Albert, Beregner i Livs-forsikringsanstalten, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Andresen, Karen, f. Høst, g. m. Peter A. 545.

- Andresen, Mette Elisabeth, f. Fleischer, g. m. Peter A. 544, 545.
- Andresen, Peter, Købmand, — Direktør. 223, 472, 542, 544, 545.
- Angelberg, Anna, f. Lindberg, g. m. John Torstenson A. 521.
- Angelberg, John Torstenson. 521.
- Anna Sophie, f. Reventlow, Dronning. 26, 29.
- Arctander, Caroline Vilhelmine Christiane Margrethe, f. von Linstow, g. m. Vilhelm August A. 581.
- Arctander, Vilhelm August, Fuldmægtig i Nationalbanken. 581.
- Arensburg, Johan Fr., Etatsraad og Amtsforsvalter. 528.
- Arensburg, Martha, f. Schiøtt, g. m. Johan Fred. A. 528.
- Ar(f)vedsen, Marie, f. Stuve, g. m. 1. Købmand Jørgen Sørensen Gylding, 2. Peder A. 497.
- Ar(f)vedsen, Peder, islandsk Købmand, — Direktør. 34, 49, 67, 470, 497, 500, 501.
- Arvad, Bertel, Høsekræmmer. 601.
- Avemann, Charlotte Amalie, f. Svendsen, g. m. Johan Vilhelm A. 557.
- Avemann, Johan Vilhelm, Kældermester. 557.
- Baadh, Cathrine Marie, f. Schiøtt, g. m. Claus B. 528.
- Baadh, Claus, Raadmand og Stadskaptajn. 528.
- Backhausen, Johan Didrik, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 487.
- Baggesen, Jens, Digter. 190.
- Balle, Nic. Edinger, Biskop. 590.
- Balling, Renteskriver. 107.
- Balling, Søren, Prokurator, — Revisor. 479.
- Balsløw, Fritz Christian, Tømmermester, Major, — Vurderingsmester. 487.
- Bang, Barbara Cathrine, f. Klog, g. m. Iver B. 515.
- Bang, Iver, Urtekræmmer. 515.
- Bang, Jacob, Etatsraad. 515.
- de Bang, Oluf Lundt, Konferensraad, Kammeradvokat, — Deliberationskommitteret. 461.
- Bang, Peter Georg, Bankdirektør. 315.
- von Bannow, Hans Heinrich, Gartner. 587.
- Barfred, Christiane, f. Rasmussen, g. m. Frederik B. 494, 525.
- Barfred, Frederik, Grosserer og Vinhandler, — Direktør. 64, 65, 69, 70, 81, 83, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 100, 101, 102, 162, 164, 185, 461, 471, 480, 494, 518, 524, 525, 530, 547.
- Barfred, Jens Hansen. 524.
- Barfred, Jens Lanritzen, Ejer af Barfredshøj. 525.
- Barfred, Malene, f. Mortensdatter, g. m. Jens Hansen B. 524.
- Bargum, Carl Carsten, Søn af Henning Frederik B. 516.
- Bargum, Cathrina, Datter af Lærredskræmmer Herman Christian B. 516.
- Bargum, Frederik Ludolph, Søn af Henning Fred. B. 516.
- Bargum, Henning Frederik, Handelsmand. 516.
- Bargum, Herman Christian, Lærredskræmmer. 516.
- Bargum, Ludolph Conrad, Provst. 516.
- Bargum, Marie Rebecca, f. Sprich, g. m. Thomas Carstensen B. 516.
- Bargum, Rebecca Christine, Datter af Herman Chr. B. 516.
- Bargum, Thomas Carstensen, Lærredskræmmer, — Direktør. 471, 511, 516, 520.
- Bargum, Thomas Christian, Søn af Herman Christian B. 516.
- Bartholin, Elisa Margrethe, f. Cold, g. m. Frederik Vilhelm B. 596.
- Bartholin, Elise Marie, Datter af Frederik Vilhelm B. 596.
- Bartholin, Frederik, Søn af samme. 596.
- Bartholin, Frederik Vilhelm, — Bogholder i Annuitetskontoret. 475, 595, 596, 610.
- Bartholin, Johan Christian, Søn af Frederik Vilhelm B. 596.
- Bartholin, Johanne Charlotte, Datter af samme. 596.
- Bartholin, Peter Wilhelm, Søn af samme. 596.
- Bauer, Johan Christian, Grosserer, — Revisor. 483.
- Baumgarten, Hans Henrik, Mekanikus, — Vurderingsmester. 488.

- Bay, Jens, Hørkræmmer og Brygger. 526.
 Bech, Smedemester. 546.
 Bech, Anders Lauridsen, Raadmand. 504.
 Bech, Andreas, Søn af Hans Henrich B. 504, 505.
 Bech, Anna, Datter af Hans Chr. B. 530.
 Bech, Anna Elisabeth, f. Fjeldstrup, g. m. Jørgen B. 535.
 Bech, Anna Elisabeth, f. Klog, g. m. Hans Chr. B. 530.
 Bech, Anna Sophie. 530.
 Bech, Anne Cathrine, f. Nielsdatter, g. m. Jørgen Bruun B. 631.
 Bech, Anne Marie, Datter af Jørgen Frederik B. 546.
 Bech, August Willatz, Hofjægermester og Godsejer. 568.
 Bech, Birthe Emerence, f. Restorff, g. m. Jørgen B. 535.
 Bech, Catharina Maria, f. Bech, g. m. Jørgen Frederik B. 546.
 Bech, Cathrine Marie, Datter af Jørgen Frederik B. 546.
 Bech, Clara, Datter af Jørgen Peter B. 568.
 Bech, Edward, dansk Konsul i Poughkeepsie og Mineejer. 568.
 Bech, Elisabeth, f. Klein, g. m. Anders Lauridsen B. 504.
 Bech, Ellen Christine, f. Bartholomædatter, g. m. Hans Henrich B. 505.
 Bech, Ellen Sophie Magdalene, f. Mejer, g. m. Jørgen Peter B. 568.
 Bech, Else Margrete, Datter af Hans Henrich B. 504.
 Bech, Frans Nicolai, Skuespiller. 147.
 Bech, Friderich Christian, Søn af Jørgen Frederik B. 546.
 Bech, Hans Christian, Grosserer, — Direktør. 174, 471, 480, 530, 531.
 Bech, Hans Henrich, Hørkræmmer og islandsk Købmand, — Direktør. 33, 34, 68, 83, 114, 470, 474, 499, 500, 504, 505, 506, 509, 582, 584, 599.
 Bech, Hans Jørgen Christian, Snedker. 631.
 Bech, Ida Marie, Datter af Jørgen Peter B. 568.
 Bech, Johanne Christine, Datter af Hans Henrich B. 504.
 Bech, Jørgen, Grosserer, — Direktør. 64, 472, 481, 531, 534, 535, 541.
 Bech, Jørgen, Tobaksfabrikant. 567, 573.
 Bech, Jørgen Albert, Assessor pharmaciæ i Sundhedskollegiet og Apoteker, — Revisor. 483, 568.
 Bech, Jørgen Bruun, — Vægter. 479, 629, 630, 631.
 Bech, J. C., Tobaksfabrikant. 568.
 Bech, Jørgen Frederik, Brygger, — adjungeret Direktør. 223, 225, 472, 546.
 Bech, Jørgen Peter, Grosserer, — Direktør. 464, 474, 482, 655, 567, 568, 569.
 Bech, Jørgen Peter Herman, Grosserer, Tobaksfabrikant, — Revisor. 483.
 Bech, Jørgen Sophus, Søn af Jørgen Frederik B. 546.
 Bech, Lovise Sophie, Datter af Jørgen Peter B. 568.
 Bech, Margrethe. 530.
 Bech, Marius Chr., Grosserer og Tømmerhandler. 535.
 Bech, Niels Pedersen, Spækhøker. 628.
 Bech, P., Tobaksfabrikant. 568.
 Bech, Peter, — Vægter. 478, 619, 625, 628.
 Beck, Oluf. 533.
 Becker, Johan Gottfred, Professor, Hofapoteker, — Deliberationskommitteret. 464.
 Beckman, Anna Maria, f. Könnemann, g. m. Kræmmer Didrich Barthold B. 529.
 Beckman, Didrich, Kasserer ved Søassurance-Kompagniet. 529.
 Beckman (Bechmand), Didrich Barthold, Lærredskræmmer. 34, 529.
 Beckman, Didrich Barthold, Brygger, — Direktør. 83, 471, 522, 529, 533.
 Beckman, Ellen, f. Pauli, g. m. Brygger Didrich Barthold B. 522, 529.
 Bencke, Hans, Tømmermester, — Vurderingsmester. 487.
 Bentzen, Frederik Vilhelm Leonor, Overretssagfører, — Formand for Repræsentantskabet. 466, 468.
 Benzon, Alfred Nicolai, Apoteker. 526.
 Benzon, Eva Kirstine, f. Mandix, g. m. Niels B. 526.
 Benzon, Niels, Postmester. 526.
 Benzon, Waldemar, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
 Berg, Hans Hansen, Vinhandler, — Direktør. 33, 34, 49, 50, 64, 470, 495, 496, 500, 504.

- Berg, Hans Thomsen. 495.
 Berg, Jakob Sørensen, Bager. 103.
 Berg, Johanne, f. Nielsdatter, g. m. Hans Hansen B. 495.
 Berger, Johan Gotfried, Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
 Berggreen, Andreas Peter, Komponist og musikalsk Forfatter. 576.
 Berggreen, Carl Peter, Kammager. 576.
 Berggreen, Gotfred, Overretsprokurator, — Direktør. 384, 386, 387, 388, 466, 474, 571, 576, 577, 578.
 Berggreen, Hanna Dorothea, f. Lyng, g. m. Carl Peter B. 576.
 Berggreen, Laura Augusta Cathinka, f. Breselau von Bressendorff, g. m. Gotfred B. 577.
 Berlin, P. F. Kobbersmedemester, — Vurderingsmester. 489.
 Berndtz, Anne Elisabeth, f. Børgesdatter, g. m. David Johan B. 499.
 Berndtz, David Johan, Hørkræmmer, — Direktør. 64, 67, 470, 499, 505, 509.
 Bernstorff, Andr. Peter, Greve, Statsminister. 183.
 Berntsen, Andreas. 495.
 Berregaard, C. 26.
 Berthelsen, Friderich, Grosserer, — Delegerationskommitteret. 464.
 Berthelsen, Lorens, Kommitteret i Kommercekollegiet. 283.
 Beyer, Anders Hansen, Gaardejer. 567.
 Beyer, Anna Kirstine, f. Discher, g. m. Peter Ewald B. 567.
 Beyer, Barbara, g. m. Anders Hansen B. 567.
 Beyer, Peter Ewald, Kancelliraad, Prokurator, — Direktør. 310, 474, 566, 567, 569, 571.
 Beyer, Seyer Mahling, Sognepræst. 546.
 Beyer, Wilhelmine Augusta, f. Koppmann, g. m. Seyer Mahling B. 546.
 Bille, Carl Steen Andersen, Politiker, Amtmand, — Medlem af det faste Udvalg. 378, 468, 569.
 Billeschou, Anna Catharina, f. Rose, g. m. 1. Brygger Jens Ruud, 2. Peder B. 609.
 Billeschou, Anna Luise, f. Hostrup, g. m. Peder B. 608, 609.
 Billeschou, Dorothea Christine Margrethe, Datter af Peder B. 608, 609.
 Billeschou, Georgine Fredericke, Datter af samme. 609.
 Billeschou, Peder, — Kontrollør ved Annuetetskontoret. 476, 601, 608, 609.
 Billeschou, Regine Sophine, Datter af Peder B. 609.
 Bilsted, Hans, Etatsraad og Kammeradvokat. 345, 346.
 Bing, Meyer Hermann, Dampmøller, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
 Birch, Christian, Finansdeputeret. 283.
 Birch, Poul, Fuldmægtig i Københavns Civil-Etats Kontor under Rentekammeret. 494, 495.
 Birckner, Michael Gottlieb, Præst, Filosof. 564.
 Bjerre, Andreas Hansen, Kaptajn, Brygger, — Deliberationskommitteret. 465.
 Bjerring, Vilhelm Jakob, Sprogmand og Politiker. 570.
 Black, Olaf, Etatsraad, — Kvarterformand. 460.
 Blichfeld, Lagmand. 493.
 Blichfeldt, Clemmen Michael, Brygger. 34.
 Blom, Caroline Frederikke, f. Funch, g. m. Julius Andreas B. 578.
 Blom, Ingeborg Cathrine, f. Carstensen, g. m. Thomas Andreas B. 577.
 Blom, Jens Bærent Emilius, Kobbersmedemester. 607.
 Blom, Julius Andreas, Etatsraad, Tømmermester, — Direktør. 371, 390, 392, 394, 474, 577, 578, 580.
 Blom, Thomas Andreas, Murmester, Vicebrandmajor, — Vurderingsmester. 486, 487, 577.
 Blom, Wilhelmine Augustine Frederikke, f. Jensen, g. m. Jens Bærent Emilius B. 607.
 Blome, Otto, Gehejmerraad. 45.
 Bluhme, Christian Albrecht, Minister. 569.
 Blædel, Francisca Henriette, f. Berggreen, g. m. Victor Dons B. 577.
 Blædel, Viktor Dons, Sognepræst. 577.
 Bockelund, Vilhelm, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
 Boertmann, Anna Sophia, f. Halkier, g. m. 1. Købcke, 2. Peter B. 518.
 Boertmann, Anne Marie, f. Mohr, g. m. Peter B. 518, 519.
 Boertmann, Didrik, Tømmerhandler. 518.

- Boertmann, Mette Jensdatter, f. Riiber, g. m. Didrik B. 518.
- Boertmann, Peter, Tømmerhandler, — Direktør. 471, 513, 518, 519, 525.
- Bohn, Barbara Kirstine, g. m. 1. Jochum Herman Ancher, 2. Morten B. 542.
- Bohn, Morten, Købmand og Hospitalsforstander. 541, 542.
- Bondo, Inger Margrethe, f. Worgaard, g. m. Troels Berthelsen B. 587.
- Bondo, Troels Berthelsen, Renteskriver. 587.
- Bonnesen, Nicolai Frederik, Fabrikant, — Deliberationskommittet. 466.
- Borch, Albert, Redaktør. 552.
- Bornemann, Cosmus, Kammerherre, Fideikommissbesidder, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Borre, Peter, Købmand, — Kvarterformand, Revisor. 459, 460, 480, 508.
- Borrebye, Bendix. 104.
- Borring, J., Brandadjutant. 206.
- Borris, Jakob, Juvelerer. 34.
- Bortman, Didrik, Tømmerhandler. 34.
- Braem, Christian, Etatsraad og Præsident, — Revisor. 479, 508.
- Bramsen, Jens, Negotiant og Tøjfabrikant. 517.
- Bramsen, Louis Ernst, Direktør for »Nye Danske Brandforsikringsselskab«. 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 387, 394.
- Bramsen, Ludvig Ernst, Justitsraad. 569.
- Bramsen, Magdalene Sibella, f. Andersen, g. m. 1. Brygger og Krigsraad Andreas Gerdes, 2. Jens B. 517.
- Brandt, Christian, 1. Deputeret i Generaltoldkammeret. 224.
- Brandt, Else, f. Berregaard, Konferensraadinde. 507.
- Brannemann, Vicebrandmajor. 205, 206, 207.
- Breckwoldt, Hans, Stadshauptmand, Tømmerhandler, — Direktør. 49, 470, 497, 498.
- Breckwoldt, Martha, f. Flesborg, g. m. Hans B. 498.
- Breede, Frederik Christian, Tømmermester, — Vurderingsmester. 487.
- Breede, Henrik Christian, Tømmermester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 488.
- Broch, Mette Andersdatter, f. Biørn, g. m. Poul B. 538.
- Broch, Poul, kgl. Skibsbygmester. 538.
- Brock, Bodil Pedersdatter, f. Heerup, g. m. Hans Christian B. 512.
- Brock, Georg Julius, Hørkræmmersvend. 512.
- Brock, Gustav Edvard, Højesteretsadvokat, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Brock, Hans Christian, Hørkræmmer, Groshandler, — Direktør. 470, 508, 512, 516.
- Brock, Margrethe, f. Werlig, g. m. Hans Christian B. 512.
- Brock, Niels, Grosserer, Legatstifter, — Deliberationskommittet. 462, 533.
- Brock, Peder Christian, Hørkræmmersvend. 512.
- Brock, Rasmus, Handelsmand. 533.
- Brogaard, Ingvar, Murmester, — Vurderingsmester. 485.
- Bruns, Johan Mathias, Kræmmer, — Kvarterformand. 459, 460.
- Bruun, Andreas, Generalauditor, Højesteretsadvokat, — Deliberationskommittet. 76, 185, 460, 461.
- Bruun, Jens Hansen, Brændevinsbrænder. 150.
- Bryde, Andreas, Vildthandler. 625.
- Bryde, Caroline Marie, f. Heimrath, g. m. Andreas B. 625.
- Budtz, Christian Ludvig, Grosserer, Brygger, — Direktør. 472, 481, 534, 539.
- Budtz, Christian Ludvig, Sognepræst. 534.
- Budtz, Johan, Raadmand. 534.
- Budtz, Johan Andreas, Søn af Mikkel B. 534.
- Budtz, Mette Marie, f. Winther, g. m. Johan B. 534.
- Budtz, Mikkel, Birkedommer. 534.
- Bugge, Thomas, Professor. 200, 549.
- Bull, Johan Ernst Gunnerus, residerende Kapellan. 571.
- Bull, Juliane Charlotte, f. Schlichting, g. m. Johan Ernst Gunnerus B. 571.
- Buntzen, Andreas, Brygger, Grosserer, — Revisor. 481.
- Burmester, N. 26.
- Busck, Gunni, Justitsraad, Bankdirektør, — Revisor. 482.
- Buss, Jokum Frederik, Brygger. 34.

- Bülow, Sophus, Direktør for Bikuben, — Næstformand i Repræsentantskabet. 467.
- Bysing, Claus. 519.
- Bysing, Rasmus, Justitsraad, Viceborgmester, — Revisor. 26, 27, 28, 479.
- de Bähr, Barbara Kirstine, f. Hellevad, g. m. Ditlev de B. 514.
- de Bähr (Behr), Ditlev, Herredsfoged. 514.
- de Bähr, Hans Schack. 514.
- Bøncke, Johan Jacob, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 486.
- Callisen, Henrich, Professor. 191.
- Cantor, Husejer. 213.
- Cappel, Agnete, f. Plum, g. m. Peder C. 566.
- Cappel, Peder, Student, Degn. 566.
- Cappel, Rise Marie, f. Calmer, g. m. Peder C. 566.
- Carl, Prins af Hessen. 215.
- Carstensen, Christian Julius, Murmester, — Vurderingsmester. 488.
- Carøe, Johan Frederik, Etatsraad, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Carøe, Nicolai Christian, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Caspersen, Hans, Ankersmedemester, — Deliberationskommitteret, Vurderingsmester. 319, 320, 465, 487.
- Casse, Carsten Peter, Urtekræmmer, — Revisor. 481.
- Casse, Mette Susanne, f. Freese. 531.
- Casse, Peter, Raadmand. 541.
- Charlotte Frederikke, Prinsesse, g. m. Prins Christian Frederik, senere Kristian VIII. 595.
- Christensen, Barbara Christine (Christiane), f. Faber, g. m. Knud C. 541.
- Christensen, Christian, Grosserer. 593.
- Christensen, Hans Christian, — Bogholder og Kontorchef. 475, 477, 593, 613, 614.
- Christensen, Hans Georg, Grosserer, — Deliberationskommitteret, Reviser. 340, 464, 482.
- Christensen, Hansine Hendrine, f. Berthelsen, g. m. Chr. C. 593.
- Christensen, Jørgen, Bud i Politi- og Kommercekollegiet. 616.
- Christensen, Knud, Grosserer, — Direktør. 222, 472, 481, 535, 541, 544.
- Christiani, Christoph Johann Rudolph, Hofpræst. 590.
- Cimber, Martinus, Brygger, — Deliberationskommitteret. 460.
- Clausen, Guldsmed. 562.
- Clausen, Anna Margrethe Hølter, f. Kirkerup, g. m. Holger Peter Sommer C. 562.
- Clausen, Hans Arreboe, Agent, Generalkonsul og islandsk Købmand, — Deliberationskommitteret, Revisor. 466, 483.
- Clausen, Holger Peter Sommer, Grosserer, — Direktør. 294, 296, 299, 304, 340, 342, 464, 473, 482, 562, 563.
- Clausen, Mette Marie, f. Sommer, g. m. Guldsmed C. 562.
- Clausen, Walgerda Heidemann, f. Petersen, g. m. Holger Peter Sommer C. 562.
- Clüver, Wulbrandt Carl, Silke- og Klædekræmmer. 533.
- Colbjørnsen, Jacob Edv., Konferensraad, Deputeret i Rentekammeret. 95, 96, 97, 224, 228.
- Cold, Anna Sophie, f. Baar, g. m. Isaac Andreas C. 557.
- Cold, Anne Marie Elisabeth, f. Fabricius, g. m. Chr. Magdalus Thestrup C. 557, 596.
- Cold, Berta, f. Nissen, g. m. Chr. Magdalus Thestrup C. 557.
- Cold, Chr. Magdalus Thestrup, Politimester, Kancellideputeret, — Direktør. 216, 282, 359, 473, 557, 565, 596.
- Cold, Isaac Andreas, Professor jur. 557.
- Cold, Magdalene, f. Thestrup, g. m. Isaac Andreas C. 557.
- Collin, Henriette Christine, f. Hornemann, g. m. 1. Filosofen M. G. Birckner, 2. Finansdeputeret Jonas C. 564, 565.
- Collin, Ingeborg, f. Boltten, g. m. Niels C. 564.
- Collin, Jonas, Finansdeputeret, — Direktør. 294, 315, 329, 336, 473, 564, 565.
- Collin, Niels, Inspektør for Klasselottet. 564.
- Collstrop, Andreas Lausen, Grosserer, — Direktør. 472, 481, 533, 538, 542.
- Collstrop, Ida Marie, f. Broch, g. m. Andreas Lausen C. 538.

- Collstrop, Poul Andreas, Grosserer, Major. 378, 538.
- de Coninck, Frédéric, Grosserer. 191.
- Conrad, Johan Christian, Murmester, — Vurderingsmester. 485.
- Cortsen, Carl Emil Thomas, Tømmermester, — Vurderingsmester. 489.
- Cortsen, Johan, Snedkermester, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Cramer, Laurentius Johan, Bankkommisær, — Deliberationskommitteret. 462.
- Cramer, Søren Jensen, Grosserer, — Kvarterformand. 459.
- Crouland, Jens, Stadskaptajn, — Deliberationskommitteret. 460.
- Cølner, Johan Arnold. 34.
- Dahlén, Johanne Elisabeth, Skuespillerinde. 545.
- Dajon, Nicolai, Billedhugger. 558.
- Daldorph, Cathrine, f. Findsdatter, g. m. Christian D. 528.
- Daldorph, Christian, Kasserer ved Asiatick Kompagni. 528.
- Dalhoff, Herluf Sørensen, — Fyrbøder og Bud. 478, 623, 624.
- Dalhoff, Johanna Margaretha Christine, f. Sørensen, g. m. Herluf Sørensen D. 624.
- Damkier, Jacob Georg, Lottoadvokat og Overretsprokurator, — Revisor. 482.
- Danneskiold-Samsøe, Fr., Greve, Statsminister. 146, 147.
- Danstrup, Christian Frederik, Maskinfabrikant, — Vurderingsmester. 489.
- David, Christian Georg Nathan, Stænderdeputeret, Forfatter, — Direktør. 294, 296, 320, 474, 568, 569, 570, 571.
- David, Georgine Debora, f. Levy, g. m. Joseph Nathan D. 568.
- David, Georgine Noline, f. Bramsen, g. m. Chr. Georg Nathan D. 569.
- David, Joseph Nathan, Grosserer. 568.
- Deichmann, Jacob, Sekretær, Boghandler, — Deliberationskommitteret, Revisor. 464, 482, 483.
- Deichmann, Wilhelm, Konsumtionsskriver. 495.
- Deuntzer, Johan Casper, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 487.
- Deuntzer, Johan Jacob, Arkitekt, Murmester, — Vurderingsmester. 488.
- Discher, Birgitte, f. Klitgaard, g. m. Peter D. 567.
- Discher, Peter, Sognepræst. 567.
- Dixen, Laurids, Brygger. 34.
- Dresing, Didr., Urtekræmmer. 499.
- Drewsen, Johan Christian, Industridrivende og Politiker. 595.
- Dreyer, Hans, Vinkyper paa Toldboden. 502, 503.
- Duntzfeldt, Christian Vilhelm, Agent, Handelsmand. 537.
- Ebbesen, Jesper, — Kontrollør. 475, 583, 596, 597, 598, 599.
- Ebbesen, Rosina Christiansdatter, f. Snittler, g. m. Jesper E. 583, 597.
- Egerod, Poul, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 486.
- von Ehrenschild, Conrad Biermann, Statsmand. 16.
- Eichel, Johan Bartholin, Højesteretsassessor. 595.
- Eichel, Marie Elisabeth, f. Larsson, g. m. Johan Bartholin E. 595.
- von Eickstedt, Hans Henrik, Generalmajor. 183.
- Eikhoff, Johan Gottfred, Fabrikant, Mekanikus, — Vurderingsmester. 488.
- Ejnersen, Kaptajn, Farver. 587.
- Ejnersen, Christiane, f. Worgaard, g. m. Kaptajn og Farver E. 587.
- Eller, Hans Brun, Vinhandler. 523, 524.
- Eller, Hans Wilhelm, Inspektør. 523.
- Eller, Laurentia Georgiola, f. Ursin, g. m. 1. Jacob Rohde, 2. Hans Brun Eller. 523, 524.
- Elsted, Sukkerraffinadør. 590.
- Engberg, Ane Cecilie Conradine, f. Find, g. m. Ludvig Peter Christian E. 613.
- Engberg, Ludvig Peter Chr., Overretsprokurator. 613.
- Engelbrecht, Knud, Herredsskriver. 563.
- Engerslew, Niels Rasmussen, Murmester, — Vurderingsmester. 485.
- Erichsen, Erich, Konferensraad, — Deliberationskommitteret. 462.
- Erichsen, John, Rentekammerdeputeret, Højesteretsassessor og Bibliotekar. 95, 96, 97.
- Erichsen, Lars, Stadskaptajn, Murmester, — Vurderingsmester. 485.

- Erlewein, Johannes Sebastian, Murmester, — Vurderingsmester. 487.
- Esbach, Enke efter Peter E. 497.
- Elte, Carl Rudolf, Murmester, — Næstformand for Repræsentantskabet. 467, 469, 488.
- Ewald, Johannes, Digter. 526.
- Evers, Alfred Carl Christian, Arkitekt, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Eversen, Adelaide Amalie, f. Blom, g. m. Carl Holger E. 607.
- Eversen, Carl Holger, — Kasserer. 476, 477, 607, 613.
- Ewertsen, Tilman, Prokurator. 598.
- Eysen, Johan Michaelsen, Restauratør. 589.
- Eysen, Mathilde Augusta (Elisabeth), f. Petersen, g. m. Johan Michaelsen E. 589.
- Fabricius, Chr. Albrecht, Etatsraad. 557.
- Fabricius, H., Forpagter. 615.
- Fabricius, Hans Ditlev, Sukkerraffinadør, — Deliberationskommitteret, Revisor. 466, 483.
- Fabricius, Just, Etatsraad, Vinhandler, — Kvarterformand. 459.
- Fabricius, Petrea, f. Kruuse, g. m. Forpagter H. F. 615.
- Fabritius (de Tengnagel), Conrad Alexander, Handelsmand. 93.
- Fabritius, Frederik, Juvelerer og Stads-guardein. 34.
- Falbe, Johan Christian, Justitsraad, Zahlkasserer, — Deliberationskommitteret. 126, 200, 461.
- Falck, Gustav Adolf, Grosserer, — Næstformand for Repræsentantskabet. 467, 468.
- Falsen, Enevold, Assessor i Højesteret, — Revisor. 25, 26, 479.
- Felsen, Johan Otto, Silke- og Klædekræmmer. 34, 520.
- Fenger, Peter, Grosserer, — Revisor. 480.
- Fiedler, Abel Christine, f. Hammond, g. m. Caspar Friderich F. 548.
- Fiedler, Caspar Friderich, Grosserer, — adjungeret Direktør. 223, 472, 547, 548.
- Fiedler, Catharina Sophia, f. Preisler, g. m. Caspar Friderich F. 547.
- Fiedler, Christian Friederich, Søn af Caspar Friderich F. 548.
- Fiedler, William E., Grosserer. 548.
- Fife, James Edward, Vognfabrikant, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Fint, Ellen, f. Nygaard, g. m. Lars Jensen F. 522.
- Fint, Lars Jensen, Brygger, — Direktør. 471, 480, 519, 522, 527.
- Fix, Handelsmand. 191.
- Fleischer, Ulrik, Hof- og Stadsretsassessor. 544.
- Flesborg, Christian, kgl. Livkusk. 498.
- Flesborg, Niels, Staldskriver. 498.
- Flesborg, Peder, kgl. Staldkarl. 498.
- Flindt, Johan Thomas, Viceborgmester. 264.
- Fogh, Adrian. 154.
- Fogh, Benjamin, Sognepræst. 543.
- Fogh, Børge Nicolai, Hørkræmmer, — Direktør. 223, 472, 542, 543.
- Fogh, Chr. J., Forslagsstiller til Oprettelse af en Brandforsikring. 19, 20, 21.
- Fogh, Christian Nicolai Lind, Søn af Børge Nicolai F. 543.
- Fogh, Gundel, f. Svane, g. m. Børge Nicolai F. 543.
- Fogh, Hans, Raadmand og Regimentkvartermester, — Revisor. 479.
- Fogh, Margrethe Cathrine, f. Lind, g. m. Børge Nicolai F. 543.
- Fogh, Niels. 542.
- Fogtman, Laurits, Jurist. 571.
- Folmer, Rider, Murmester, — Vurderingsmester. 485.
- Forchhammer, Johan Georg, Kemiker og Geognost. 574.
- Foss, Holger, Vinhandler, — Kvarterformand, Revisor. 459, 480.
- Foss, P., Magister og Husejer. 18.
- Franckenau (Frankenau), Rasmus, Læge og Visedigter. 545.
- Frederik, Arveprins. 85, 120, 121, 122, 183, 188.
- Frederik Christian, Hertug af Augustenborg. 190, 215.
- Frederik, Kronprins (VI), 188, 207, 208, 210, 212, 215, 216, 217.
- Frederik I, Konge af Prejsen. 8, 9.
- Frederik Vilhelm, Kurfyrst af Brandenburg. 8.
- Frederik Wilhelm Philip, Prins af Würtemberg. 210, 212, 217.
- Freeze, Oberst for Hestgarden. 503.

- Freese, Christian Poul, Isenkræmmer, — Direktør. 471, 527, 530, 531, 534.
- Freese, Johan Christian, Isenkræmmer. 531.
- Freese, Maria Jacobi, f. Numsen, g. m. 1. Lund, 2. Christian Poul F. 531.
- Friberg, Jens Christopher, Borgerkaptajn, Urtekræmmer, — Deliberationskommitteret. 463.
- Friderichsen, Carl, Stabslæge i Hæren, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Friis, Fontænemester. 264.
- Friis, Johan Frederik, Etatsraad, — Kvarterformand. 459, 460.
- From, Anne Cathrine, f. Henrichsdatter, g. m. Bertram Jacobsen F. 543.
- From, Bertram Jacobsen, Sogndegn. 543.
- From, Jacob, Agent og Grosserer. 544.
- From, Karen, f. Schæffer, g. m. 1. Hørkræmmer Svane, 2. Thøger Dyssel F. 544.
- From, Thøger Dyssel, Hørkræmmer, — Direktør. 223, 462, 472, 541, 543, 544.
- Frost, Henrik Jacob, Tømmermester, — Vurderingsmester. 487.
- Frydendahl, Catharine, f. Møller, Skuespillerinde, g. m. Peter Jørgen F. 545.
- Frydendahl, Peter Jørgen, Skuespiller. 545.
- Frydensberg, Amtsforvalter, Justitsraad. 562.
- Funch, Barbara, f. Marx, g. m. Christian F. 578.
- Funch, Christian, Urtekræmmer. 578.
- Funci, Regimentskvartermester. 53.
- Fussing, Hans Nielsen, Arkitekt, Murmester, — Direktør. 402, 468, 474, 581.
- Fædder, Christian, Etatsraad og Borgmester. 78.
- Føge, Catharine Marie, f. Gantzel, g. m. Hermann F. 616, 617.
- Føge, Hermann, — Fyrbøder og Bud. 478, 616, 617.
- Føge (Gantzel), Jørgen, Skoleholder. 617.
- Gamél, V., Mekanikus, — Vurderingsmester. 488.
- Gammeltoft, Jens Christian Juulgaard, Etatsraad, Borgmester, — Medlem af det faste Udvalg. 382, 384, 467.
- Gammeltoft, Johan Julius, Silke- og Klædekræmmer, — Revisor. 483.
- Gamst, Henrich, Klokketøber, — Vurderingsmester. 487.
- Gandil, Antoinette, Datter af Frederik Christian G. 590.
- Gandil, Camilla, Datter af samme. 590.
- Gandil, Elise, Datter af samme. 590.
- Gandil, Eugenie, Datter af samme. 590.
- Gandil, Frederik Christian, — Bogholder. 475, 590, 605, 622, 624.
- Gandil, Fritz Godsche Hans Olsen, Oberst. 590.
- Gandil, Johann Christian, Mægler. 590.
- Gandil, Louise, f. Winkel, g. m. Johann Christian G. 590.
- Gandil, Mathilde, Datter af Fred. Chr. G. 590.
- Gandil, Nicoline, Datter af samme. 590.
- Gandil, Nicoline Frederikke Christiane, f. Olsen, g. m. Frederik Christian G. 590.
- Gantzel, Jørgen, Sognepræst. 616.
- Gantzel, Magdalene, f. Lindemann, g. m. Jørgen G. 616.
- Garben, Anna, Datter af Hans Henrik G. 521.
- Garben, Anna Elisabeth, Datter af samme. 521.
- Garben, Cathrine, f. Hallensen, g. m. Hans Henrik G. 520, 521.
- Garben, Hans, Medlem af de 32 Mænd. 520.
- Garben, Hans Henrik, Silke- og Klædekræmmer, — Direktør. 471, 516, 517, 520, 521, 526.
- Garben, Henrica, Datter af Hans Henrik G. 521.
- Garben, Johanna, Datter af samme. 521.
- Garben, Victoria, Datter af samme. 521.
- Garbrecht, Johan Gerhard Frederik, Oberstløjtnant, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 465.
- Gerdes, Andreas, Brygger og Krigsraad. 517.
- Gielstrup, Peder, Hørkræmmer, — Revisor. 481.
- Gierløf, Christen, Brygger. 34, 146.
- Glasing, Vinhandler. 223.
- Graae, Bogtrykker. 100.
- Graah, Jacob Gregorius, Generalkrigskommissær, Grosserer. 547.
- Gram, Frederik, Direktør for Bikuben, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- v. Gram, Friedrich, Gehejmerraad og Overjægermester. 53.
- Grove, Conrad, Marineløjtnant. 539.

- Græbe, Johan Christian Frederik, Kap-
tajn, Bogtrykker, — Deliberationskom-
mitteret. 466.
- Grøn, Vicebranddirektør. 507.
- Grønbech, Anders Christian, Proprietær,
Kammerraad. 614.
- Grønbech, Christiane Christine, f. Schmidt,
g. m. Anders Chr. G. 614.
- Grønland, Peter, Justitsraad, Medlem af
Administrationen for Skatkammeret, —
Deliberationskommitteret, Revisor. 464,
482.
- Grønlund, Anders, Underfoged, — Deli-
berationskommitteret. 277, 463.
- Gudenrath, Jacob Just, Manuduktør.
557.
- Gyldencrone, Amalie Margrethe, f. Moth,
g. m. Baron Christian G. 494.
- Gyldencrone, Christian, Baron, Ejer af
Vilhelmsborg. 494.
- Gylding, Jørgen Sørensen, Købmand. 497.
- Gædicke, Bogtrykker. 504.
- Haaber, Charlotte Henriksdatter, f. Holst,
g. m. Johan Joseph H. 584.
- Haaber, Johan Joseph, Klokker. 584.
- Haaber, Johanne Marie, f. Brasen, g. m.
Otto Christian H. 585, 586.
- Haaber, Otto Christian, — Bogholder.
474, 505, 584, 585, 608, 627.
- Haagen, Christian Wilhelm, Overretspro-
kurator, — Revisor. 314, 315, 482.
- Haagen, Hans, Politimester. 268.
- Haagen, Johannes, Agent og Brygger, —
Revisor. 480.
- Halberg, Carl Ludvig, Grosserer, — Revi-
sor. 483.
- Halberstadt, David Moses, Grosserer, —
Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Hald, Jens Nielsen, Købmand, Legatstif-
ter. 518.
- Hall, Abelone, f. Johannesen, g. m. Hans
Peter H. 606.
- Hall, Carl Chr., Statsmand. 564, 579.
- Hall, Edmund Holger, ansat i Køben-
havns Skatteinspektorat. 607.
- Hall, Hans Peter, Købmand. 606.
- Hall, Karen Jacoline Sophie, f. Leigh, g.
m. Søren Christen Emil H. 607.
- Hall, Søren Christian Emil, — Kasserer.
476, 477, 606, 607, 613.
- Hallager, Andreas Nicolai, Overretssagfø-
rer, — Fuldmægtig, Medlem af det fa-
ste Udvalg. 469, 477, 613.
- Hallager, Ida Charlotte Erica, f. Erich-
sen, g. m. Laurits Nikolaj H. 613.
- Hallager, Laura Dorthea Kirstine, f. Find
Engberg, g. m. Anders Nikolaj H. 613.
- Hallager, Laurits Nikolaj, Sognepræst.
613.
- Hallensen, H. 521.
- Hallensen, J. 521.
- Hallensen, Johan, Kontrollør ved Sukker-
huset, — Deliberationskommitteret. 460.
- Hammeløv, Peder Christian, Brændevins-
brænder, — Deliberationskommitteret.
463.
- Hammerich, Anna Mathea, f. Aagaard, g.
m. Martin Johannes H. 559.
- Hammerich, Frederik, Regimentskvarter-
mester, — Revisor. 481.
- Hammerich, Johannes, Agent, Grosserer,
— Deliberationskommitteret. 465, 571.
- Hammerich, Martin Johannes, Skolemand.
559.
- Hammond, Elisabeth (Louise) Charlotte,
f. Hagerup, g. m. William H. 548.
- Hammond, William, Kommerceraad. 548.
- Hansen, Andreas, Silke- og Klædekræm-
mer. 34.
- Hansen, Andreas Nikolaj, Grosserer, —
Deliberationskommitteret. 382, 383, 384,
385, 465.
- Hansen, Anna Catharina, f. Weinreich, g.
m. Gotfred H. 571.
- Hansen, Charlotte, Datter af Christian H.
531.
- Hansen, Christian, Grosserer, — Direk-
tør. 64, 471, 530, 531, 535.
- Hansen, Christian Frederik, Arkitekt. 559.
- Hansen, Conrad Casper, Etatsraad, — De-
liberationskommitteret. 463.
- Hansen, Frederikke, f. Brock, g. m. Jo-
han H. 533.
- Hansen, Gotfred, Vinhandler. 571.
- Hansen, Hans Nikolaj, Konferensraad,
Borgmester. 484.
- Hansen, Hans Peter, Studiosus og Hus-
lærer. 526.
- Hansen, Hans Peter, Grosserer, — Direk-
tør. 294, 315, 474, 483, 569, 571, 572,
573, 574.
- Hansen, Jens, Kancellist i Højesterets Ju-

- stitskontor, — Deliberationskommitte-
ret. 462.
- Hansen, Jens, Sekretær i Politi- og Kom-
mercekollegiet, — Revisor. 481.
- Hansen, Jens Frederik, Murmester, —
Vurderingsmester. 488.
- Hansen, Jens Peder, Væver, Indsidder. 624.
- Hansen, Johan, Vejermester. 533.
- Hansen, Johan Vilhelm, — Bud. 478, 626.
- Hansen, Mads, Nattevagt ved Helligaands-
kirken. 628.
- Hansen, Margrethe, f. Jacobsen, g. m.
Jens Peder H. 624.
- Hansen, Mariane, f. Valeur, g. m. Chri-
stian H. 531.
- Hansen, Marie, f. Bech, g. m. Hans Peter
H. 573.
- Hansen, Nicoline Cecilie, f. Thamsen, g.
m. Johan Vilhelm H. 626.
- Hansen, Niels Henning, Murmester, —
Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Hansen, Ovidia, f. Rode, g. m. Hans Ni-
kolaj H. 484.
- Hanson, Zacharias, fhv. Fuldmægtig i
Rentekammeret, — Revisor. 479.
- Hansteen, Johan Frederik, Kancelliraad,
— Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Hansteen, Melchior Frederik, Kancelli-
raad, Overretsprokurator, — Delibera-
tionskommitteret. 315, 359, 465.
- Harboe, Friderica Margrethe, f. Christen-
sen, g. m. Jens H. 541.
- Harboe, Jens, Grosserer, — Deliberations-
kommitteret, Revisor. 464, 481, 541.
- Harmsted, Herman, Stadskaptajn. 499.
- Harsdorff, Casper Frederik, Professor i
Arkitektur. 556, 558.
- Hasforth, Wiggo Carl, Murmester, — Vur-
deringsmester. 489.
- Hasling, Peder, Tømmermester, — Vur-
deringsmester. 485, 486.
- Haslund, Otto Carl Bentzon, Kunstmaler,
Professor. 559.
- Hauberg, Jørgen Christian, Assessor
pharm., — Medlem af det faste Udvalg.
467.
- Hauch, Andreas, General. 183.
- Hauser, Conrad Casper, Etatsraad. 539.
- Hauser, Karen, f. Æreboe, g. m. Conrad
Casper H. 539.
- Haxthausen, Gregers Christian, Gehejme-
statsminister og Præsident i General-
toldkammeret. 224.
- Haxthausen, Hans Peter Christian, Ma-
skinfabrikant, — Vurderingsmester.
489.
- Heckscher, Ludvig, Overretsprokurator,
— Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Heiberg, Peter Andreas, Digter og Publi-
cist. 238, 525.
- Helt, kgl. Mundkok. 597.
- Helweg, Regner, Direktør, Maskinfabri-
kant, — Vurderingsmester. 489.
- Heman, G. W., Kræmmer. 504.
- von Hemmert, Joost, Bankkommissær, —
Revisor. 479.
- von Hemmert, Peter, Etatsraad, — Deli-
berationskommitteret. 463.
- Henrichsen, Søren, Murmester, — Vurde-
ringsmester. 485.
- Herforth, Chr. Ludvig August, Overrets-
prokurator, — Direktør. 390, 392, 394,
474, 577, 578, 579.
- Herforth, Christiane Johanne, f. Rée, g.
m. Chr. Ludvig August H. 578.
- Herforth, Hans Henrik, Major og Direk-
tør for Faltigvæsenet. 578.
- Herforth, Sophie Louise Emilie Augusta,
f. Hjelm, g. m. Hans Henrik H. 578.
- Hiort, Frederik, Etatsraad, Kasserer i Ju-
stitsministeriet, — Deliberationskom-
mitteret. 466.
- Hjorth, Frants Christian, Naalemager, —
Deliberationskommitteret. 465.
- Hofman, Constantin Wichman, Stedsøn af
Jens Gregersen Klitgaard. 500.
- Hofman, Ferdinand Andreas, Stedsøn af
samme. 500.
- de Hofman, Hans, Amtmand. 598.
- Hoftved, Bernt, Brygger. 551.
- Hoftved, Elisabeth, f. Wosemose, g. m.
Niels H. 552.
- Hoftved, Niels, Kancellisekretær, Højeste-
retsadvokat, — Direktør. 223, 238, 473,
551, 552, 553.
- Hoftved, Øllegaard, f. Hvass, g. m. Bernt
H. 551.
- Holbech, Jens, Købmand, — Revisor. 481,
535.
- Holders, Christopher, Fuldmægtig hos Di-
rektør Søren Jørgensen, — Revisor.
479, 597.

- Hollander, Anders, Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
- Holm, Agnete Dorthea Charlotte, f. Lassen, g. m. Gotthard Friederich H. 621.
- Holm, Alheid, f. de Bähr, g. m. 1. Jacob Jørgensen Klog, 2. Jacob H. 514, 515.
- Holm, Anna Cathrine, f. Dytskov, g. m. Ole Pedersen H. 551.
- Holm, Carl Jacob, Administrator for Kreditkassen af Husejere i Kjøbenhavn. 551.
- Holm, Casper Christian Severin, Søn af Gotthard Friederich H. 621.
- Holm, Gotthard Friederich, — Fyrbøder og Bud. 478, 620, 621, 622, 630.
- Holm, Hans Jørgen, Arkitekt, Professor. 551.
- Holm, Jacob, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 464.
- Holm, Jacob, Pakhusforvalter ved det kgl. Tobaks-Hovedmagasin. 514, 515.
- Holm, Jacobine Dorthea, Datter af Gotthard Friederich H. 621.
- Holm, Jens Pedersen, Styrmand. 560.
- Holm, Lars Jess, Deputeret i Danske Kancelli. 551.
- Holm, Marcus Gotthard, Grosserer, — Deliberationskommitteret, Revisor. 463, 481, 620.
- Holm, Niels Frederik, Søn af Gotthard Friederich H. 621.
- Holm, Ole Pedersen, Bogholder og Revisor i Danske og Norske Brandforsikringskontor, — Direktør. 255, 276, 283, 296, 391, 473, 549, 550, 551, 566, 631.
- Holm, Peder Christian, Søn af Ole Pedersen H. 551.
- Holm, Peter Olsen, Styrmand i Asiatic Kompagnis Tjeneste. 550.
- Holmblad, Carl Frederik, Farver og Fabrikant, — Deliberationskommitteret. 465.
- Holmblad, Laurits, Agent, Farver ved det kgl. Uldmanufaktur, — Deliberationskommitteret. 464.
- Holmblad, Lauritz Peter, Etatsraad, Grosserer og Fabrikejer, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Holmboe, Otto, Stiftsprovst. 493.
- Holmsted, Frederik, Justitsraad, Borgmester, — Revisor. 479.
- Holst, Helene Cathrine, f. Steenstrup, g. m. Lars Hilmann H. 574.
- Holst, Johan Jørgen, Kommerceraad, — Kvarterformand. 459.
- Holst, Lars Hilmann, Købmand. 574.
- v. Holstein, Chr. Fred., Overhofmarskal og Stiftsbefalingsmand. 32, 33.
- Holstein, Christine Sophie, f. Reventlow, Storkanslerinde. 141.
- Holstein, Johan Ludvig, Greve, Oversekretær for Danske Kancelli. 171.
- Holstein, Ulrik Adolf, Greve, Overpræsident. 84, 85.
- Holten, Marie Christiane, f. Thornam, g. m. Peter H. 589.
- Holten, Peter, Amtmand. 589.
- Hooglant, Simon, Admiral, — Deliberationskommitteret. 126, 461.
- Horn, Frederik, Justitiarius i Hof- og Stadsretten. 553.
- Horn, Mette Sophie, f. Torm, g. m. Frederik H. 553.
- Hornbech, Andreas Rudolph, Kaptajn, Auktionsholder, — Direktør. 294, 297, 310, 319, 340, 473, 482, 563, 573.
- Hornbech, Anne Sophie, f. Møller, g. m. Hans Jensen H. 563.
- Hornbech, Hans Jensen, Auktionsholder og Auktionsassistent. 563, 566.
- Hornbech, Johanne Louise Marie, f. Nissen, g. m. Andreas Rudolph H. 563.
- Hoskiær, Frederik, Mægler, — Deliberationskommitteret. 465.
- Hostrup, Dorothea Christine, f. Holm, g. m. Jens Michelsen H. 608.
- Hostrup, Gertrud, f. Rasmusdatter, g. m. Jens Michelsen H. 608.
- Hostrup, Jens Andersen, Brygger. 608.
- Hostrup, Jens Michelsen, Brygger. 608, 609.
- Howitz, August Frederik, Justitsraad og Oplægsskriver ved Københavns Toldbod, — Revisor. 483.
- Hudtwalker, Chr. Martin, Præst. 272.
- Hundevadt, Mathias, Raadmand. 556.
- Huth, Heinrich Wilhelm, General, Statsminister. 183.
- Huulegaard, Anna, Datter af Ole H. 526.
- Huulegaard, Christian Borup, Søn af samme. 526.

- Huulegaard, Christiane Benedicte, Datter af samme. 526.
- Huulegaard, Maria Anna, Datter af samme. 526.
- Huulegaard, Ole, Hørkræmmer. 526.
- Huulegaard, Ottilia Maria, Datter af Ole H. 526.
- Huulegaard, Thomas Christian, Søn af samme. 526.
- Hvidberg, Andreas Jensen, Kaptajn, Brygger, — Direktør. 277, 473, 551, 553, 558.
- Hvidberg, Bolette Kirstine, Datter af Andreas Jensen H. 553.
- Hvidberg, Edele Kirstine, f. Høybye, g. m. Andreas Jensen H. 553.
- Hvidberg, Johanne Margrethe, f. Poulsen, g. m. Andreas Jensen H. 553.
- Hvidt, Laurits Nicolai, Finansmand, Minister. 572.
- Hyllested, Jacob, Major, — Deliberationskommitteret, Revisor. 463, 482.
- Hüttemeier, Peter Theodor, Mekanikus, — Vurderingsmester. 488.
- von Hütten, Nicolaes, Isenkræmmer, — Direktør. 470, 500, 507, 510.
- Høegh-Guldberg, Ove, Statsmand. 92, 120, 183.
- Høg (Höch), Peder Andersen. 507.
- Høncke, Heinrich, Telegrafdirektør, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Høyer, Løjtnant. 264.
- Ibsen, Eugen, Overlærer. 559.
- Isenbergh, Johan Peter, Købmand, — Revisor. 480.
- Ivers, Jacob, Tømmermester, — Vurderingsmester. 485.
- Iversen, Charles Alfred, cand. jur., — administrerende Direktør. 402, 474, 581.
- Jacobi, Peträa, f. Andersen, g. m. Rudolf J. 614.
- Jacobi, Rudolf, Lagerchef. 614.
- Jacobsen, Anna, f. Roed, g. m. Ebbe J. 596.
- Jacobsen, Caroline Frederikke, f. Schelbeck, g. m. Christen J. 574.
- Jacobsen, Christen, Brygger. 574.
- Jacobsen, Ebbe, Borgmester. 596.
- Jacobsen, Georg, Tømmermester, — Vurderingsmester. 488.
- Jacobsen, Jacob Christian, Kaptajn, Brygger, — Direktør. 371, 377, 382, 383, 384, 386, 387, 390, 392, 393, 394, 396, 466, 474, 574, 575, 576, 581.
- Jacobsen, Johan Herman, Overretsprokurator, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Jacobsen, Lars, Indsidder. 625.
- Jacobsen, Laura, Cathinka, f. Holst, g. m. Carl Christian J. 574, 575.
- Jacobsen, Marie Cathrine, f. Bruun, g. m. Ebbe J. 596.
- Jacobsen, Mette, f. Knudsdatter, g. m. Lars J. 625.
- Jacobsen, Nicolai, Kobbersmedemester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 488.
- Jacobsen, Peter, Kræmmer, — Deliberationskommitteret, Revisor. 462, 481.
- Jegind, Bertel, Hørkræmmer, — Direktør. 471, 510, 515, 519.
- Jegind, Bertel Jensen, Sognepræst. 515.
- Jegind, Ursula Marie, f. Lindemann, g. m. 1. Grosserer Johan Plum, 2. Bertel J. 515.
- Jensen, Andreas, Snedkermester, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Jensen, Anne Marie, f. Reimer, g. m. Peter J. 556.
- Jensen, David, Silkekræmmer. 34.
- Jensen, Hans Peder, — Fyrbøder og Bud. 478, 624.
- Jensen, Mogens. 515.
- Jensen, Niels Peter, Oberst, Militærforfatter. 504, 527, 531.
- Jensen, Peter. 556.
- Jensen, Peter Wilhelm, Kobbersmedemester, — Vurderingsmester. 488.
- Jensenius, C., Lejlighedsdigter. 509.
- Jensenius, T., Lejlighedsdigter. 509.
- Jentoft, Iver, Kancelliraad, Byfoged. 53.
- Jerndorff, August, Maler. 593.
- v. Jessen, Thomas Balthasar, Kancelliraad, Diplomat. 16.
- Johannsen, Christen, Brygger. 606.
- Johnstrup, Anne Margrethe, f. Arvad, g. m. 1. Brændevinsbrænder Michel Jens Kirkgaard, 2. Hans Peter J. 601, 602.
- Johnstrup, Hans Peter, Brændevinsbrænder. 601.
- Jort, Nikolaj. 498.
- Judichær, Veronica Schavenia, f. Foss, Admiralinde. 501.

- Juel, Christian, Amtsforvalter, — Revisor. 479.
- Juel, Niels, Admiral. 16.
- Juel-Vind, Jens, Justitiarius i Højesteret, — Kvarterformand. 181, 460, 461.
- Julbye, Anne, f. Holst, g. m. 1. Hans Henrik Schrøder, 2. Jens Pedersen J. 528.
- Julbye, Jens Pedersen, Brygger, — Direktør. 69, 83, 471, 524, 528, 532.
- Julbye, Petronelle, Søster til Jens Pedersen J. 528.
- Julsø, Alma Margrethe, f. Ludvigsen, g. m. Niels Johannes J. 615.
- Julsø, Niels Johannes, Fuldmægtig. 477, 614, 615.
- Junge, Birgitte, f. Magius, g. m. Johan Peter Boye J. 555.
- Junge, Johan Boye, Tømmermester, Brandmajor. 459, 554, 558.
- Junge, Johan Peter Boye, Oberst og Tømmermester, — Direktør. 199, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 217, 264, 292, 428, 473, 550, 554, 555, 556, 558.
- Juul-Petersen, Niels, Murmester, — Vurderingsmester. 489.
- Jürgensen, Christian, Dispatcheur, Stads-mægler, — Deliberationskommitteret. 462.
- Jürgensen, Johan, Klædekræmmer, — Kvarterformand, Revisor. 459, 460, 480.
- Jørgensen, Løjtnant. 540.
- Jørgensen, Anna Cathrine, Datter af Søren J. 509.
- Jørgensen, Anna Cathrine, f. Wulff, g. m. Løjtnant Jørgensen. 540.
- Jørgensen, Cecilia, f. Fæddersen, g. m. Søren J. 508, 509.
- Jørgensen, Jørgen. 626.
- Jørgensen, Jørgen, Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
- Jørgensen, Sidsel, f. Jensdatter, g. m. Jørgen J. 626.
- Jørgensen, Søren, Tømmerhandler, — Direktør. 64, 470, 502, 508, 509, 512.
- Kaasbøll, Aage, Vinhandler, — Direktør. 472, 481, 528, 532, 536.
- Kaasbøll, Jacob Rohde, Vinhandler. 532.
- Kaasbøll, Margrethe Rosenmeier, f. Rohde, g. m. Aage K. 532.
- Kaffen, Henrich. 55.
- Kall, Abraham, Professor. 281.
- Kall, Henrik, Kaptajn, Silke- og Klædekræmmer, — Deliberationskommitteret. 464.
- Kant, Filosof. 549.
- Kautrup, Brygger. 141.
- Kayser, Birgitte Mette Elisabeth, f. Arc-tander, g. m. Harald Hartvig K. 581.
- Kayser, Carl Christian, Sadelmager. 580.
- Kayser, Carl Johan Henrik, Læge og Nationaløkonom. 580.
- Kayser, Harald Hartvig, Tømmermester, — Direktør, Formand for Repræsentantskabet. 382, 385, 386, 387, 390, 402, 466, 474, 577, 580, 581.
- Kayser, Johanne Cathrine, f. Hertz, g. m. Carl Chr. K. 580.
- Kayser, Oluf Vilhelm, Tømmermester, cand. polyt., — Vurderingsmester. 488.
- Keilgaard, Niels, Partikulier, — Deliberationskommitteret, Revisor. 465, 483.
- Kellinghusen, Cort, Silke- og Klædekræmmer. 34.
- Kerrn, Frederik Emil, Murmester, Kaptajn, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Kerrn, Johan Christian, Kaptajn, Tømmermester, — Deliberationskommitteret. 465.
- Kier, Anna Kirstine, f. Bast, g. m. Knud K. 506.
- Kier, Knud, Partikulier, — Direktør. 68, 470, 504, 506, 510.
- Kierkgaard, Bertel, — Kasserer. 303, 476, 588, 601, 602, 609, 610, 611, 612, 618.
- Kierkgaard, Hanne, f. Møller, g. m. 1. Carl Stricker, 2. Jens Christian K. 612.
- Kierkgaard, Jens Christian, — Assistent ved Annuitetskontoret. 476, 605, 610, 611, 612, 628.
- Kierkgaard, Lauritz, Søn af Bertel K. 602.
- Kierkgaard, Michel Jens, Brændevinsbrænder. 601.
- Kierkgaard, Niels, — Assistent ved Annuitetskontoret. 476, 595, 596, 603, 611.
- Kierkgaard, Niels Vilhelm, Søn af Bertel K. 602.
- Kierulff, Ole Andreas, Kommandør. 201, 204.
- Kilian, Anna, f. Arvidsen, g. m. Lucas K. 629, 630.

- Kilian, Christian Ferdinand, Fuldmægtig i Statsgældskontoret. 630.
- Kilian, Lucas, — Vægter. 479, 603, 621, 629, 630, 631.
- Kirkerup, Andreas Johannes, Tømmermester og Brandmajor, — Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 217, 270, 273, 484, 558.
- Kirketerp, Elisabeth Rasmine, f. Beckman, g. m. Rasmus K. 529, 540.
- Kirketerp, Hans, Købmand i Randers. 540.
- Kirketerp, Hans, Grosserer. 540.
- Kirketerp, Morten, Kammerraad. 541.
- Kirketerp, Niels, Grosserer. 540.
- Kirketerp, Rasmus, Grosserer, — Direktør. 64, 463, 472, 529, 539, 540, 543.
- Kirketerp, Sidsel Margrethe, f. Brock, g. m. Købmand Hans K. 540.
- Klarup (Fint), Christen, Kancellisekretær, juridisk Forfatter. 522.
- Klarup, Christen Jensen, Justitsraad, Legatstifter. 522.
- Klein, Ditlev Vilhelm, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 487.
- Klein, Vilhelm, Arkitekt, Professor, — Vurderingsmester. 488.
- Klenau, Ingeborg, f. Berggreen. 577.
- von Klingenberg, Paul, Generalpostmester. 16.
- Klitgaard, Andreas, Søn af Jens Gregersen K. 500.
- Klitgaard, Frederik, Søn af samme. 500.
- Klitgaard, Gregers, Søn af samme. 500.
- Klitgaard, Gregers Jensen. 500.
- Klitgaard, Jens Gregersen, Købmand, — Direktør. 67, 470, 495, 500, 501, 507, 509, 567.
- Klitgaard, Margrethe Andersdatter, f. Bache, g. m. Jens Gregersen K. 500, 567.
- Klog, Ane Cathrine, f. Christiansdatter, g. m. Jørgen K. 513.
- Klog, Anne, f. Jensdatter, g. m. Christopher K. 521, 522, 530.
- Klog, Christopher, Brygger, — Direktør. 471, 516, 521, 522, 523, 530, 539, 561.
- Klog, Jacob, Handelsmand. 530.
- Klog, Jacob Jørgensen, Hørkræmmer, — Direktør. 471, 510, 513, 514, 515, 518.
- Klog, Jørgen, Købmand. 513.
- Klog, Sophia, f. Røbe, g. m. Jacob Jørgensen K. 513, 514.
- Kløcker, Abraham, Handelsmand. 502.
- Kløcher, Bertel, Købmand. 34.
- Knipschildt, Albertine Larsine, f. Jacobsen, g. m. Georg Vilhelm K. 593.
- Knipschildt, Georg Vilhelm, Hofblomsterhandler. 593.
- Knudsen, Christian, Kancelliraad. 191.
- Knudsen, Hans Christian, kgl. Skuespiller. 204, 545.
- Knudsen, Philip Julius, Overretsprokurator, — Revisor. 482.
- Knudtzon, Peter Christian, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 464.
- Knuth, Carl Conrad Gustav, Baron. 208.
- Kobas, Hedevig Cathrine. 511.
- Koch, Emil Ferdinand, cand. theol. 623.
- Koch, Erich Christian Nicolaus, Søn af Ernst Bernhard K. 623.
- Koch, Ernst Bernhard, — Fyrbøder og Bud. 478, 622, 623, 624, 625.
- Koch, Friderica, f. Lund, g. m. Johann Christian K. 622.
- Koch, Johann Christian, Skrædermester. 622.
- Koch, Johanne Frederikke Bolette, Datter af Ernst Bernhard K. 623.
- Koch, Jørgen Hansen, Hofbygmester og Bygningsinspektør, — Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 485.
- Koch, Marie Regine, f. Schwartz, g. m. Ernst Bernhard K. 623.
- Koefoed, Hans Peter, Skibskaptajn, — Direktør. 223, 472, 537, 541, 542.
- Koefoed, Jens, Fuldmægtig i Rentekammeret, Brygger, — Deliberationskommitteret. 460.
- Koefoed, Margrethe Elisabeth, f. Marcher, g. m. Forpagter Peder K. 541.
- Koefoed, Marie, f. Bohn, g. m. Skibskaptajn K. 541, 542.
- Koefoed, Peder, Forpagter paa Bornholm. 541.
- Kofoed, Jens Andersen, Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
- Kofoed, Johan Ambrosius, Tømmermester, — Vurderingsmester. 487.
- Kornbeck, Catharina, Datter af Jens Nielsen K. 552.
- Kornbeck, Dorothea, Datter af samme. 552.
- Kornbeck, Jens Nielsen, Kaptajn, Ekvipagemester, — Direktør. 473, 552, 553.

- Kornbech, Johan Henrik, Major, Murmester, — Direktør. 386, 474, 563, 573, 577.
- Kornbech, Johan Peter, Arkitekturmaler. 573.
- Kornbech, Johanne Laurine, f. Petersen, g. m. Peter K. 573.
- Kornbeck, Lovise, f. Hagensdatter, g. m. Jens Nielsen K. 552.
- Kornbech, Peter, Murmester. 573.
- Kornbech, Therese Margrethe, f. Deunter, g. m. Johan Henrik K. 573.
- Kornerup, Peter Ernst Iver, Arkitekt, Bygningsinspektør, — Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 485.
- Kraft, Marie Elisabeth, f. Ewertsen, g. m. 1. Kasserer Niels Lihme, 2. Peder Lorens Evensen K. 598.
- Kraft, Peder Lorens Evensen, Sognepræst. 598.
- Krarup, Carl Emil, Manufakturhandler, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Krenchel, Anna, f. Kruuse, g. m. Johannes Mathæus K. 484.
- Krenchel, Henrik Bertel, Kontorchef, — Revisor. 484.
- Krenchel, Johanne, f. Hansen, g. m. Kontorchef Henrik Bertel K. 484.
- Krenchel, Johannes Mathæus, Skibsfører. 484.
- Kretz, Frederik Rudolph, Tømmermester, — Vurderingsmester. 488.
- Kroman, Kristian Fred. Vilh., Filosof. 549.
- Krone, Marine Elisabeth, f. Bech, g. m. Peter Andreas K. 631.
- Krone, Peter Andreas, Toldbetjent. 631.
- Krøyer, Lorentz, Sæbesyder. 567.
- Kurtzhals, Niels Schönberg, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 487.
- Kübnitz, Carl Frederik, Bødkermester, — Vurderingsmester. 488.
- Købke, Anna Dorthea, Datter af Svend K. 527.
- Købke, Anniche, f. Hundevadt, g. m. Johan K. 556.
- Købke, Ellen, f. Andersen, g. m. Svend K. 527, 556.
- Købke, Johan, Bager. 527.
- Købke, Johan, Sukkerraffinadør, — Direktør. 277, 473, 481, 556.
- Købke, Johan, Søn af Svend K. 527.
- Købke, Lovise, Datter af samme. 527.
- Købke, Maria, Datter af samme. 527.
- Købke, Maria Dorthea, g. m. Svend K. 527.
- Købke, Marie, f. Erichsdatter, g. m. Bager Johan K. 527.
- Købke, Martinus, Søn af samme. 527.
- Købke, Svend, Urtekræmmer, — Direktør. 64, 69, 471, 527, 531, 556, 617.
- Köhler, Vilhelm Edvard David, Murmester, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Kønneman, Daniel Casper, fhv. Skibskaptajn, Brygger, — Deliberationskommitteret. 463.
- Kønnemann, Herman Henrich, Etatsraad, Justitssekretær i Højesteret, — Deliberationskommitteret. 463.
- Kønsberg, Andreas Nicolai, Farver. 560.
- Lachmann, Andreas, Etatsraad og Lagmand. 493.
- Ladiges, Hinrich, Sukkerraffinadør. 191, 222, 542.
- Lahde, Gerhard Ludvig, Kobberstikker. 209.
- Lampe, Else Cathrine, f. Borchsenius, g. m. Marcus Rasmussen L. 567.
- Lampe, Marcus Rasmussen, Sognepræst. 567.
- Lang, Abelone (Apollone), f. Finchenhoff, g. m. Jens L. 543.
- Lang, Jens, Vinhandler, — Direktør. 223, 472, 481, 540, 543.
- Langberg, Bendt, Skræder. 563.
- Langberg, Birgitte Maria, f. Jacobsen, g. m. Knud Engelbrecht L. 564.
- Langberg, Carl Wilhelm, Lærer og Redaktør. 564.
- Langberg, Edvard Emil, mexikansk General. 564.
- Langberg, Egidius Ludvig, Dispacheur. 564.
- Langberg, Johanne Kirstine, f. Engelbrecht, g. m. Bendt L. 563.
- Langberg, Knud Engelbrecht, Justitsraad og Dispacheur, — Direktør. 245, 329, 340, 464, 473, 482, 561, 563, 564, 568.
- Lange, Brygger. 66.
- Lange, Justitsraad, Husejer. 205.
- Lange, Ane Kirstine, Datter af Frantz Philip Nicolai L. 550.
- Lange, Anna, f. Beckman, g. m. Chr. Diderik L. 529.

- Lange, Carl Georg, Læge, Professor. 559.
 Lange, Christian Diderik, Justitsraad, Sekretær ved Generalpostamtet. 529.
 Lange, Clara Cathrine, Datter af Frantz Nicolai Philip L. 550.
 Lange, Flemine Magdalene, f. Bryde, g. m. Peter Casper L. 625.
 Lange, Frantz Philip Nicolai, Kaptajn, Murmester, — Direktør. 292, 472, 484, 549, 550.
 Lange, Frederikke Christiane, f. Hellesen, g. m. Rasmus L. 553.
 Lange, Hans, Brygger, — Revisor. 479.
 Lange, Hans Casper, Skomagermester. 624.
 Lange, Hans Christian, Købmand, — Revisor. 480.
 Lange, Hans Rasmussen, Købmand. 552.
 Lange, Hans Wilhelm, Teaterdirektør, Kammerraad. 625.
 Lange, Henrik Christian, Kasserer ved Asiatick Kompagni, — Deliberationskommitteret. 463.
 Lange, Juliane Marie, f. Michelsen, g. m. Hans Wilhelm L. 625.
 Lange, Julie Johanne Christiane, f. Lumbye, g. m. Hans Wilhelm L. 625.
 Lange, Julius Henrik, Kunsthistoriker, 559.
 Lange, Kirstine, f. Pihl, g. m. Frantz Philip Nicolai L. 550.
 Lange, Maren, f. Cappel, g. m. Hans Rasmussen L. 552.
 Lange, Peter Casper, — Bud. 478, 624, 625.
 de Lange, Philip, Murmester. 550.
 Lange, Rasmus, Højesteretsadvokat, — Direktør. 462, 473, 552, 553, 554, 562.
 Lange, Sidse Jensdatter, f. Lindberg, g. m. Hans Casper L. 624.
 Lange, Sophia Theresia, Datter af Frantz Philip Nicolai L. 550.
 Langebek, Jacob, Gehejmearkivar og Historiker. 522, 529.
 Langebek, Lene, f. Pauli, g. m. Jacob L. 522.
 Larsen, Andreas, Kaptajn, Urtekræmmer, — Deliberationskommitteret. 464.
 Larsen, Charlotte Frederikke, g. m. Lars L. 537.
 Larsen, Hans, — Bud. 478, 624, 625, 626.
 Larsen, Jacob. 625.
 Larsen, Johanne Margrethe, Datter af Lars L. 537.
 Larsen, Lars, Tømmerhandler, Grosserer, — Direktør. 64, 472, 481, 533, 537, 538, 541.
 Larsen, Lars, Skibsbygmester, — Deliberationskommitteret. 464.
 Larsen, Lars, Vognmand. 503.
 Larsen, Lars Christian, Etatsraad og Borgmester. 377, 378.
 Larsen, Laurine Jørgine, Datter af Hans L. 626.
 Larsen, Mette Sophie, f. Jørgensen, g. m. Hans L. 626.
 Lassen, Carl Frederik, Major, Destillatør, — Deliberationskommitteret. 466.
 Lassen, Christian Ludvig, Etatsraad, Kancellideputeret, — Direktør. 294, 310, 336, 474, 566, 567, 592.
 Lassen, Erasmie Karine, f. Lampe, g. m. 1. Søkrigsprokurør Conrad Weidemann, 2. Christian Ludvig L. 567, 592.
 Lassen, Jens. 26.
 Lassen, Lorentz, Kancelliraad. 566.
 Lasson, Major. 595.
 Lasson, Valdemar, Sagfører, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
 Lauerberg, Vilhelm, Præst. 498.
 Lauritzen, Anne Marie, f. Hansen, g. m. Jens L. 533.
 Lauritzen, Jens, Grosserer, — Direktør. 64, 462, 472, 480, 529, 533, 537.
 Lauritzen, Mette, f. Brock, g. m. 1. Oluf Beck, 2. Jens L. 533.
 Lauritzen, Waagen, Hørkræmmer, — Revisor. 481.
 Lawaetz, Johan Daniel, Etatsraad. 252.
 Lawätz, Christian Otto, Kommitteret i Økonomi- og Kommercekollegiet. 224.
 Leermann, Inger Sophia, f. Larsdatter, g. m. Michael Christian L. 627.
 Leermann, Michael Christian, — Vægter. 478, 627.
 Lemvig, Husejer. 68.
 Lerche, Anna, f. Nyegaard, g. m. Lars Lerche. 504.
 Lerche, Lars. 504.
 Lerche, Otto, Brygger. 34.
 Leser, Carl Andreas Christoph, Murmester, — Vurderingsmester. 488.

- Leth, Johan Frederik, Generalmajor. 212, 213.
- Leuning, Carl Peter Gram, Justitsminister. 578.
- Levin, Harry, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Liebenberg, Carl Christian Birch, Justitsraad, Højesteretsadvokat, — Deliberationskommitteret, Revisor. 465, 483.
- Lihme, Niels, — Kasserer og Revisor. 66, 475, 480, 597, 598, 599.
- Lind, Jens Mathias, Justitsraad, Brygger, — Deliberationskommitteret, Revisor. 464, 482.
- Lind, Niels, Graverkarl. 206.
- Lindahl, Meta Sophia, Datterdatter af Hans Larsen. 626.
- Linde, Justitsraad. 107.
- Linde, Conrad Daniel, Justitsraad, Kasserer ved Skatkammeret, — Deliberationskommitteret. 462.
- Lindemann, Stephan, Købmand. 515.
- Lindstorff, Johan Hendrik, Garver, — Deliberationskommitteret. 464.
- Linnemand, Daniel. 57.
- Liunge, Anna Maria, Datter af Friderich L. 513.
- Liunge, Anna Sophia, Datter af samme. 513.
- Liunge, Catharina, f. Munchgaard, g. m. Hans L. 512.
- Liunge, Cathrine, Datter af Friderich L. 513.
- Liunge, Cathrine Elisabeth, Datter af samme. 513.
- Liunge, Christian, Søn af samme. 513.
- Liunge, Ellen, f. Stub, g. m. Friderich L. 513.
- Liunge, Ellen Maria, Datter af Friderich L. 513.
- Liunge, Ellen Maria, f. Arentzen, g. m. Friderich L. 513.
- Liunge, Friderich, Søn af Friderich L. 513.
- Liunge, Friedrich, islandsk Overkøbmand, Brygger, — Direktør. 64, 471, 509, 512, 513, 517.
- Liunge, Hans, Provst. 512.
- Liunge, Hans Hendrich, Søn af Friderich L. 513.
- Liunge, Kierstine, Datter af Friderich L. 513.
- Liunge, Pouel, Søn af samme. 513.
- Liunge, Sophia, Datter af samme. 513.
- Liunge, Svend, Søn af samme. 513.
- Londemann, Gert, Skuespiller. 147.
- Lorck, Lorentz, Søofficer. 535.
- Lorck, Mariane Elisabeth, f. Bech, g. m. Lorentz L. 535.
- Lorentzen, Andreas, Kaptajn, — Deliberationskommitteret. 463.
- Lorentzen, Anne, f. Kleist, g. m. Lorentz L. 517, 518.
- Lorentsen, Hans Severin, Krambodsvend. 517.
- Lorentzen, Inger Kirstine, Datter af Lorentz L. 517.
- Lorentzen, Laurete, Datter af samme. 517.
- Lorentzen, Lorentz, Silke- og Klædekræmmer, — Direktør. 461, 471, 512, 517, 518, 524.
- Lorenzen, A. E. M., Datterbarn af Svend Købke. 527.
- Lorenzen, P. A., Datterbarn af samme. 527.
- Lorenzen, S. A., Datterbarn af samme. 527.
- Lose, Theodor, Materialist, — Revisor. 483.
- Lowson, Andreas, Kirkeinspektør, — Kvarterformand. 459, 460.
- Lowson, Andreas Christian Riis, Justitsraad, — Deliberationskommitteret, Revisor. 465, 482.
- Ludvigsen, Christian, Maskinfabrikant, — Vurderingsmester. 489.
- Ludvigsen, Christine, f. Jensen, g. m. Niels L. 615.
- Ludvigsen, Niels, Husejer. 615.
- Lumbye, H. C., Musikdirektør og Komponist. 625.
- Lund, Cathrine, f. Christensdatter, g. m. Christopher Jensen L. 494.
- Lund, Christen Christophersen, Søn af Christopher Jensen L. 495.
- Lund, Christoffer Jensen, islandsk Købmand, — Direktør. 34, 49, 54, 64, 67, 470, 494, 495, 500.
- Lund, Hans Christian, Mekanikus, — Vurderingsmester. 318, 488.
- Lund, Henrik, Brygger. 34.
- Lund, Henrik Ferdinand, Kammerraad, Kontorchef i Nationalbanken, — Deliberationskommitteret. 465.

- Lund, Ingeborg, f. Olsdatter, g. m. Christopher Jensen L. 494, 495.
- Lund, Inger Margrethe, f. Snistorph, g. m. Christopher Jensen L. 494.
- Lund, Johan Christian, Agent, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 465.
- Lund, Just Michael, Lejlighedsdigter. 508.
- Lund, Niels Tønder, Sekretær i Toldkammerkancelliet. 224.
- Luther, Martin, Reformator. 515.
- Luxdorph, Bolle, Oversekretær. 16.
- Lycke, Søren, Supercargo, — Revisor. 480.
- Lyders, Andreas. 46.
- Lyders, Peter. 46.
- von der Lühe, Volrad August, Overpræsident. 172, 530.
- Lykkedahll, Charlotte Marie, f. Ludvigsen, g. m. Ole Hansen L. 620.
- Lykkedahll, Ole Hansen, — Fyrbøder og Bud. 478, 619, 620, 629, 631.
- Lyng, Distriktslæge. 576.
- Lythans, Johan Henrik, Murmester, — Vurderingsmester. 486.
- Lytz, Johan V. T., Kobbmedemester, — Vurderingsmester. 488.
- Løwe, Conrad, Assessor ved Hofretten, — Kvarterformand. 459.
- Madsen, Anne Elisabeth, Datter af Valentin M. 542.
- Madsen, Bernt, Søn af samme. 542.
- Madsen, Frederik Christian, Skuespiller. 625.
- Madsen, Hans, Tømmermester, — Vurderingsmester. 485.
- Madsen, Henrik Ladiges, Søn af Valentin M. 542.
- Madsen, Louise Cæcilie, f. Lange, g. m. Frederik Christian M. 625.
- Madsen, Maria, Datter af Valentin M. 542.
- Madsen, Marie (Jensdatter), f. Feldballe, g. m. Valentin M. 542.
- Madsen, Valentin, Sukkerraffinadør, — Direktør. 222, 462, 472, 538, 542, 544.
- Magens, Clara, f. Holst, g. m. 1. Arkitekt Andreas Johannes Kirkerup, 2. Johan Boye Junge M. 558.
- Magens, Johan. 558.
- Magens, Johan Boye Junge, Professor, Hofbygmester, — Direktør. 473, 484, 558, 559.
- Magens, Magdalene, f. Wisse (Weiss), g. m. Johan M. 558.
- le Maire, Emil, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 382, 466.
- Malling, Christiane, f. Beck, g. m. Gehejmestatsminister Ove M. 559.
- Malling, Joachim Kretzmer, Major ved Kongens Livkorps og Revisor i Nationalbanken, — Revisor. 482.
- Malling, O., Amtsforvalter. 606.
- Malling, Ove, Historiker, Gehejmestatsminister. 224, 228, 559.
- Malling, Peder, Stadsbygmester, — Direktør. 293, 329, 336, 358, 473, 559.
- Mandix, Ane Benedicte, f. Borup, g. m. 1. Ole Huulegaard, 2. Oluf M. 526.
- Mandix, Edel, f. Høyer, g. m. Jørgen M. 525.
- Mandix, Edvard, Søn af Oluf M. 526.
- Mandix, Eva Kirstine, f. Købke, g. m. Oluf M. 526.
- Mandix, Jørgen, Købmand. 525.
- Mandix, Jørgen, Søn af Oluf M. 526.
- Mandix, Oluf, Hørkræmmer, Brygger, — Direktør. 65, 81, 471, 480, 521, 525, 526, 529.
- Mandix, Oluf, Søn af Oluf M. 526.
- Manthey, Johan Georg Ludvig, Professor. 591.
- Mathiasen, Peter, Brygger. 34, 524.
- Mathiesen, Lorentz Theodor, Murmester, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Matthiesen, Christian, Grosserer og Papirhandler, — Deliberationskommitteret. 464.
- Mejer (Meyer), Gert (den Ældre), Vejer og Husejer i Snaregade. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 40, 41.
- Mejer, Gert, Husejer i Magstræde. 10.
- Mejer, Gert, Købmand. 10.
- Mejer, Gert (den Yngre), Husejer i Snaregade. 10.
- Meyer, Anna Emilie, f. Levison, g. m. Deodatus Fridericus Sixtus M. 484.
- Meyer, Deodatus Fridericus Sixtus, Oberst og Brandchef. 484.
- Meyer, Knud Aage, Overretssagfører, — Revisor. 484.
- Meyn, Anthon (Anthoni) Christian, Snedkermester. 556.

- Meyn, Charlotte Amalie, f. Avemann, g. m. Peter M. 557.
- Meyn, Christian, kgl. Bygningsinspektør. 557.
- Meyn, Helene, f. Klefts, g. m. Anthon Chr. M. 556.
- Meyn, Mette Marie, f. Jensen, g. m. Peter M. 556, 557.
- Meyn, Peter, Professor, Stadsbygmester, — Direktør. 277, 293, 473, 484, 556, 557, 558.
- Milan, Frederik Carl, Maler, — Deliberationskommitteret. 461.
- Mogensen, Lisbeth, f. Larsdatter, g. m. Unger M. 622.
- Mogensen, Unger, Gaardmand. 622.
- Mohr, Anna Marie, f. Holst, g. m. Johan M. 519.
- Mohr, Johan, Urtekræmmer. 518.
- Molbech, Christian, Sprogmand og Historiker. 564.
- Molbech, Johanne Christine, f. Langberg, g. m. Christian M. 564.
- Moltke, Adam Gottlob, Greve, Overhofmarskal. 93, 147, 164.
- Moltke, Joachim Godske, Statsminister. 93.
- Montesorque. 176.
- Munch, Anna Kirstine, f. Lindberg, g. m. 1. Rasmus Schiøtz, 2. Rasmus M. 510.
- Munch, Anne Margrethe, f. Lumbholtz, g. m. Rasmus M. 510.
- Munch, Diedrik, Købmand, — Kvarterformand. 459.
- Munch, Hans, Biskop. 493.
- Munch, Lauritz, Elatsraad, Højesteretsassessor, — Kvarterformand. 459.
- Munch, Morten, Søn af Rasmus M. 510.
- Munch, Niels, Justitsraad og Postmester. 510.
- Munch, Rasmus, Brygger, — Direktør. 470, 506, 510, 513.
- Muncheboe, M., Lejlighedsdigter. 511.
- Munck, Andreas, Søn af Didrich M. 600, 601.
- Munck, Christopher, — Kasserer. 475, 600, 601, 617.
- Munck, Christopher, Brygger. 600.
- Munck, Didrich, — Kasserer. 475, 600, 617.
- Munck, Elisabeth, Datter af Didrich M. 600, 601.
- Munck, Gundel Andersdatter, f. Heberg, g. m. Didrich M. 600, 601.
- Munck, Karen, Datter af Didrich M. 600, 601.
- Munck, Marie, Datter af samme. 600, 601.
- Munck, Martha, Datter af samme. 600, 601.
- Munck, Martha, f. Andersdatter, g. m. Brygger Christopher M. 600.
- Munck, Morten, Raadmand, — Revisor. 480.
- Mundt, Knud Christian, Kaptajn, Sadelmagermester, — Deliberationskommitteret. 466.
- Munk, Hans, Dr. med. 510.
- Munk, Johanne, f. Munch, g. m. Justitsraad og Arkivar Søren M. 510.
- Munk, Karen, f. Barfred, g. m. Borgmester Morten M. 547.
- Munk, Maria, f. Fleischer, g. m. Assessor Morten M. 510.
- Munk, Morten, Kommerceraad og Assessor i Hofretten. 510.
- Munk, Morten, Justitsraad, Borgmester. 547, 563.
- Munk, Søren, Justitsraad og Arkivar. 510.
- Munthe, Eiler Christopher Kaasbøll, Rektor. 559.
- Müffelmann, Alvilda, Datter af Hermann Chr. M. 591.
- Müffelmann, Augusta, f. Tutcin, g. m. Hermann Chr. M. 591.
- Müffelmann, Carl Hother, Fuldmægtig. 591.
- Müffelmann, Emil Frederik, Søn af Hermann Chr. M. 591.
- Müffelmann, Harald, Fuldmægtig. 591.
- Müffelmann, Herman Christian, — Bogholder. 475, 590, 591, 592, 605.
- Müffelmann, Johann Dietrick, Sukkermester. 590.
- Müffelmann, Maria Elisabeth, f. Hellebart, g. m. Johann Dietrick M. 590.
- Müffelmann, Peter Alexander, Skovrider. 591.
- Mygind, Niels Gade, Overretssagfører, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Mylius, Anna Ellene, f. Ølgod, g. m. 1. Frans Christian Olsen Rynning, 2. Jens Johansen M. 536, 537.

- Mylius, Anne Christine, f. Møller, g. m. Johan Jacob M. 535.
- Mylius, Dorthe Marie, f. Sihm, g. m. Jens Johansen M. 536.
- Mylius, Jens Johansen, Brygger, Stads-
hauptmand, — Direktør. 105, 177, 195,
212, 213, 472, 532, 535, 536, 537, 540.
- Mylius, Johan, Fuldmægtig hos Grosserer
Suhr. 536.
- Mylius, Johan Jacob, Brygger. 535.
- von Mylius, Johan Jacob, Apoteker. 536.
- Müller, Amalie Vilhelmine, f. Hansen, g.
m. Theodose Christian M. 604.
- Müller, Anna Elisabeth, f. Bartrum, g. m.
Christian Andersen M. 603.
- Müller, Christen Andersen, Møller. 603.
- Müller, Frederik Adam, Konferensraad,
Stempelpapirsforvalter, — Delibera-
tionskommitteret. 126, 462.
- Müller, Hans C., Holmens Kirurg. 603,
629.
- Müller, Henrich, Rentemester. 16.
- Müller, Theodose Christian, — Kasserer.
476, 588, 603, 604, 605, 610, 611, 629,
630.
- Müller, Thorvald, Student. 605.
- Münch, Peter Ludvig, Justitsraad, Kan-
celliforvalter, — Deliberationskommit-
teret. 461.
- Mynster, Ole Hieronimus, Professor. 551.
- Münter, Eleonora, f. Johannsen, g. m.
Hermann Balthasar Adde Stephan M.
606.
- Münter, Friederich, Biskop. 604.
- Münter, Hermann Balthasar Adde Ste-
phan. — Kasserer. 318, 319, 476, 592,
604, 605, 606, 625, 631.
- Münter, Johanne Edele Christine, f. Schel-
ler, g. m. Hermann Balthasar Adde
Shephan M. 606.
- Münter, Maria Elisabeth, f. Krohn, g. m.
Biskop Friederich M. 605.
- Münter, Sophie Frederikke, f. Langberg,
g. m. Wilh. Theodor M. 564.
- Münter, Wilhelm Theodor, Raadmand og
Justitsraad. 564.
- Møinichen, Christian, Oversekretær i Dan-
ske Kancelli. 25, 493.
- Møller, Murmester. 242.
- Møller, Edvard Christian, Justitsraad og
Kontorchef. 561.
- Møller, Erich, Kaptajn, Brygger, — Di-
rektør. 358, 473, 560, 561.
- Møller, Frederik, Hofpianofabrikant, —
Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Møller, Hans Peter Koefoed, Sognepræst.
561.
- Møller, Kirstine, f. Holm, g. m. Erich M.
561.
- Møller, Lars, Brygger. 560.
- Møller, Lorence Andrea, Datter af Erich
M. 561.
- Møller, Louise Juliusdatter, f. Zultzer, g.
m. Lars M. 561.
- Møller, Niels Hansen, Murmester, — Vur-
deringsmester. 486.
- Møller, Peder, Højesteretsassessor og Na-
tionalbankdirektør. 561.
- Møllmann, Christian Clausen, Malerme-
ster, — Medlem af det faste Udvalg.
469.
- Mørch, Anna Maria, f. Wesling, g. m.
Christian M. 501.
- Mørch, Bjørn, Prokurator, — Direktør.
470, 498, 507, 510, 511, 515.
- Mørch, Christian, Kammersekretær. 501,
502.
- Mørch, Inger Arvedsdatter, f. Gynther, g.
m. Bjørn M. 511.
- Mørck, Axel Møller, Grosserer, — Revisor.
481.
- Mørk, Major og Eddikebrygger. 591.
- Nagel, Peter, Grosserer, — Revisor. 482.
- Nansen, Hans, Præsident. 16.
- de Neergaard, Anna Joachimine, f. Qvist-
gaard, g. m. Johan Thomas de N. 561.
- de Neergaard, Johan Thomas, Godsejer.
561.
- Nielsen, Amalie, f. Grønbech, g. m. Niels
Chr. William N. 614.
- Nielsen, Anders, Forvalter paa Frederiks-
dal. 600.
- Nielsen, Anders, Murmester. 614.
- Nielsen, Andreas, Grosserer, — Revisor.
482.
- Nielsen, Clara Georgine, f. Borregaard, g.
m. Govert Fred. Ludv. Vilh. N. 594.
- Nielsen, Georg, Hofembedsmand, Lærer
for den senere Kristian VII. 190.
- Nielsen, Govert Frederik Ludvig Vilhelm,
Kontorchef i Hof- og Stadsretten. 483,
594.

- Nielsen, Gregorius. 34.
 Nielsen, Hans, Assessor i Kommercekollegiet, Sæbesyder. 567.
 Nielsen, Hans Peter, Tømmermester, — Vurderingsmester. 489.
 Nielsen, Jacob, islandsk Købmand. 505.
 Nielsen, Kirstine Georgine, f. Olsen, g. m. Vald. Peter Tetens N. 594.
 Nielsen, Lars, Fattiginspektør. 614.
 Nielsen, Laurine Birgitte, f. Johansen, g. m. Anders N. 614.
 Nielsen, Marie Sophie, f. Mortensen, g. m. Lars N. 614.
 Nielsen, Niels, Tømmermester, — Vurderingsmester. 485.
 Nielsen, Niels Christian William, — Fuldmægtig. 477, 614.
 Nielsen, Peder, Rebslagermester. 500.
 Nielsen (Roed), Peder, Kaptajn i Asiatisk Kompagni. 583.
 Nielsen, Valdemar Peter Tetens, — Bogholder og Kontorchef. 475, 477, 593, 594, 614.
 Nissen, Justitsraad. 78.
 Nissen, Henrik. 34.
 Nissen, Johan Adolph, Brygger, — Deliberationskommitteret. 460.
 Nissen, Nis, Overvisitør. 506.
 Numsen, Margrethe Marie Thomasine, f. Ingenhaeff, Feldmarskalinde. 509.
 Nyegaard, Anna Margrethe, g. m. Poul N. 504.
 Nyegaard, Dorthea Eriksdatter, f. Ravn, g. m. Poul N. 503.
 Nyegaard, Maria, f. Zachariasdatter, g. m. 1. Vognmand Lars Larsen, 2. Poul N. 503.
 Nyegaard, Niels. 503.
 Nyegaard, Poul, Vinhandler, — Direktør. 470, 503, 504, 506.
 Nyegaard, Reithart. 503.
 Nygaard, Børge Jensen, Brygger. 522.
 Nygaard, Karen Lauridsdatter, f. Lindberg, g. m. Børge Jensen N. 522.
 Nyrop, Agnes Flemmine, f. Lange, kgl. Skuespillerinde, g. m. Jens Larsen N. 625.
 Nyrop, C. Professor. 499.
 Nyrop, Jens Larsen, kgl. Skuespiller. 625.
 Olrog, Claus, Kammerraad, Renteskriver, — Deliberationskommitteret. 460.
 Olrog, Sejer, Brygger, — Revisor. 480.
 Olsen, Anders, Fabrikant. 594.
 Olsen, Elisabeth Dorothea, f. Balle, g. m. Gottsche Hans O. 590.
 Olsen, Gottsche Hans, Etatsraad, Notarius publicus. 590.
 Olsen, Ida, f. Nielsen, g. m. Anders O. 594.
 Olsen, Ingeborg, f. Jacobi, g. m. William Jens Karl O. 614.
 Olsen, Peter Christian, Sadelmagermester, — Medlem af det faste Udvalg. 384, 467.
 Olsen, Sofie, f. Kraft, g. m. Vilhelm Chr. Theodor O. 614.
 Olsen, Vilhelm Christian Theodor, Overintendant. 614.
 Olsen, William Jens Karl, — Fuldmægtig. 477, 614.
 Olufsen, Oluf Christian, Digter og Statsøkonom. 606.
 Ondrup, Hans C., Murmester og Stukketør, — Vurderingsmester. 486.
 Ortved, Truels, Etatsraad, Borgretspræsident, — Kvarterformand. 91, 459, 461.
 v. d. Osten, Christian A. Massov, Kammerherre. 566.
 Overskou, Thomas, Forfatter. 268.
 Oxelberg, Ferdinand Daniel Gottlieb, Snekermester, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
 Pauli, Anna, f. Lindberg, g. m. Poul Frederik P. 529.
 Pauli, Poul Frederik, Bager. 529.
 Pedersen, Anne Johanne, f. Bolt, g. m. Vægter Peder P. 627, 628.
 Pedersen, Arved, Bødker. 497.
 Pedersen, Johanne, f. Lauridsdatter, g. m. Arved P. 497.
 Pedersen, Margrethe, f. Rasmusdatter, g. m. Peder P. 631.
 Pedersen, Ole, Bryggersvend. 609.
 Pedersen (Beenfældt), Peder, — Vægter. 478, 627, 628.
 Pedersen, Peder. 631.
 Pedersen, Søren, Murmester, — Vurderingsmester. 486.
 Peschier, Pierre, Handelsmand. 272.
 Petermann, Vicebrandmajor. 204, 210, 212.
 Petersen, Degn. 544.
 Petersen, Albrecht, Klosterstifter. 617.
 Petersen, Anton, Murmester, — Vurderingsmester. 489.

- Petersen, Børge, Justitsraad, Raadmand, — Deliberationskommitteret. 466, 467.
- Petersen, Caroline Sophie, f. Lund, g. m. Hans Peter P. 607.
- Petersen, Christian Vilhelm, — Kasserer. 476, 477, 607, 613.
- Petersen, Claus. 498.
- Petersen, Hans Peter, Toldassistent. 607.
- Petersen, Harald Theodor, Tømmermester, — Vurderingsmester. 489.
- Petersen, J. F., Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
- Petersen, Karen, f. Larsen, g. m. Christian Vilhelm P. 607.
- Petersen, Ludvig Andreas, Oberst, — Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 396, 485.
- Petersen, Nicolai Christian, Justitsraad, — Deliberationskommitteret. 465.
- Petersen, Peter Gerbrand, Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
- Petersen, Peter Philip, Murmester, — Medlem af det faste Udvalg, Vurderingsmester. 467, 488.
- Petersen, Sebastian, Klosterstifter. 617.
- Peymann, Henrik Ernst, Generalmajor. 200, 216, 264, 269, 272.
- Philipsen, Undernotar. 613.
- Pihl (Piil), Christian, Skibskaptajn. 550.
- de Place, Mathies, Apoteker, — Deliberationskommitteret. 461.
- von Plessen, Carl Adolf, Statsmand og Godsejer. 45.
- von Plessen, Christian Ludvig, Statsmand og Godsejer. 45.
- von Plessen, Victor Christian, Hofembedsmand. 459.
- Plum, Johan, Grosserer. 515.
- Plum, Marie Sophie, f. Munk, Bispinde. 510.
- Pløer, Leonard. 55.
- Pontoppidan, Erik, Biskop. 61.
- Porth, Peter Nicolai, Kammerraad, — Deliberationskommitteret. 463.
- Poulsen, Tyge, Isenkræmmer. 530.
- Povelsen, Baltzer, Urtekræmmer. 527, 528.
- Povelsen, Else Maria, f. Nielsdatter, g. m. Baltzer P. 528.
- Pram, Christen Henriksen, Digter og socialøkonomisk Forfatter. 555.
- Preisler, Chr. Jacob. 547.
- Prydtz, Elisabeth, f. Marcellii, g. m. Niels P. 498.
- Prydtz, Niels, Købmand, — Direktør. 34, 67, 470, 498, 503.
- Prætorius, Jeppe, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 464.
- du Puy, Jean Baptiste Edouard Louis Camille, Komponist. 545, 595.
- Qvist, Peter Morten, Murmester, — Vurderingsmester. 486.
- Raabye, Høker. 601.
- Rabe, Maria, Jomfru. 560.
- Rabe (Holm), Mogens, Søn af Jens Petersen Holm. 560.
- Rabeholm, Anna Maria, f. Hännel, g. m. Peter R. 560.
- Rabeholm, Kasse (ø: Karen), f. Lange-mack, g. m. 1. Farver Andreas Nicolai Kønsberg, 2. Peter R. 560.
- Rabeholm, Peter, Kommerceraad, Grosserer, — Direktør. 463, 473, 482, 560, 561.
- Raff, Anton, Kommerceraad, — Revisor. 479, 597.
- Rahbek, Kamma (Karen Margrethe), g. m. Knud Lyhne R. 564.
- Rahbek, Knud Lyhne, Forfatter. 190, 191, 214, 271, 564, 590.
- Ramshard, Mathias Pedersen, Stadshauptmann. 599.
- von Rappe, Frederik Otto, Overpræsident. 72.
- Rasmussen, Foged i Trondhjems Stift. 612.
- Rasmussen, Hans, Husmand. 626.
- Rasmussen, Karen, f. Munch, g. m. Lauritz (Lars) R. 493, 494.
- Rasmussen, Lauritz, Kommerce-Assessor og Brygger, — Direktør. 49, 470, 493, 494, 499, 525, 547.
- Rasmussen, Peder, Tømmermester, — Vurderingsmester. 485.
- Rasmussen, Rasmus, Tømmermester, — Vurderingsmester. 485.
- Rasmussen, Sidsel Kathrine, f. Nielsdatter, g. m. Hans R. 626.
- Rée, Herman Ludvig, Grosserer. 578.
- Rée, Maria, f. von Halle, g. m. Herman Ludvig R. 578.
- Rehling, Johan, Silke- og Klædekræmmer. 34.
- Reimann, Arnold Eugen, Direktør i Han-

- delsbanken, — Formand for Repræsentantskabet. 466.
- Reimer, Lorenz, Brygger. 516.
- Rentzel, Peter Helvig. 46.
- Rentzmann, Christian Frederik, Grosse-
rer, — Revisor. 483.
- Resen, Peter Hansen, Historiker, Over-
præsident. 16, 17, 18.
- Reventlow, Charlotte, Grevinde. 190, 199.
- Reventlow, Christian Ditlev, Greve. 29.
- Reventlow, Christian Ditlev Frederik, Gre-
se, Statsminister. 212, 214, 216, 224, 264.
- Riber, Aage Christian, — Fyrbøder og
Bud. 478, 601, 617, 618, 619.
- Riber, Anna Arenza, f. Huulegaard, g. m.
Rasmus R. 526.
- Riber, Carl Ludvig, Søn af Hans Chr. R.
599.
- Riber, Elisabeth Marie, f. Winning, g. m.
Aage Christian R. 618.
- Riber, Friderica Johanna Christiana, Dat-
ter af Hans Chr. R. 599.
- Riber, Hans Christian, — Kasserer. 69,
113, 114, 475, 597, 598, 599, 600, 617.
- Riber, Hans Wilhelm, Søn af Hans Chr.
R. 599.
- Riber, Rasmus, Hørkræmmer og Brygger.
526.
- Riise, Karl Krabbe, fhv. Apoteker, —
Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Rimestad, Anine Vilhelmine, f. Richter, g.
m. Christian Olsen R. 578.
- Rimestad, Christian, Højesteretsassessor,
— Direktør, Næstformand for Repræ-
sentantskabet. 378, 390, 391, 402, 404,
466, 474, 578, 579, 581.
- Rimestad, Christian Olsen, Birkedommer.
578.
- Rimestad, Nathalia, f. Westrup, g. m.
Christian R. 579.
- Ring, Laurits, Overretsprokurator, — De-
liberationskommitteret, Revisor. 315,
465, 483.
- Ring, Laurits Andersen, Maler. 593.
- Roed, Anna Marie, f. Christensdatter, g.
m. Christopher R. 583.
- Roed, Christopher, — Bogholder. 72, 114,
474, 505, 581, 582, 583, 584, 596, 597,
598.
- Roed, Helle Christophersdatter, f. Bagger,
g. m. Peder Christensen R. 581.
- Roed, Peder Christensen, By- og Raad-
stueskriver. 581.
- Rohde, Bartholomæus, Vinhandler. 532.
- Rohde, Christian Laursen, Købmand. 522.
- Rohde, Frederik Eisenberg, Vinhandler.
523.
- Rohde, Jacob, Groshandler, Vintapper, —
Direktør. 65, 471, 480, 522, 523, 528,
532.
- Rohde, Marie, f. Jacobsdatter, g. m. Chri-
stian Laursen R. 522.
- Rosenberg, Christian, Kræmmer, — Revi-
sor. 480.
- Rosenhard, østrigsk Generalkonsul. 239.
- Rosenkrantz, Ivar, Statsmand. 45.
- Rosenqvist, Anders, Tømmermester. 626.
- Rosenqvist, Annette Elise Wilhelmine, f.
Andkjær, g. m. Anders R. 626.
- Rosenqvist, Emilie Fransine Caroline, f.
Dreves, g. m. Hans Peter Rudolph R.
626.
- Rosenqvist, Hans Peter Rudolph, — Fyr-
bøder og Bud. 478, 626.
- Rothe, Christian, Tømmermester, — Vur-
deringsmester. 488.
- Rud, Jens, Brygger. 517.
- Rumohr, Ditlev Christian, Kommandør-
kaptajn. 530.
- Ruud, Jens, Brygger. 609.
- Ryberg, Niels, Konferensraad, Grosserer,
— Deliberationskommitteret. 91, 93,
126, 223, 461, 462, 530, 584.
- Ryge, Immanuel Christian, Medlem af Fi-
nanskassedirektionen. 224.
- Rynning, Frans Christian Olsen, Sogne-
præst. 536.
- Røbe, Henrik, Urtekræmmer. 513.
- Røbe, Maria, f. Byssing, g. m. Henrik R. 513.
- Salomonsen, Abraham Ludvig, Overrets-
prokurator, — Medlem af det faste Ud-
valg. 469.
- Sarup, Kirstine, f. Bech, 631.
- Sass, Mathias Wilhelm, Grosserer, — Re-
visor. 483.
- von Schacht, Johan Henrik, Kaptajn, —
Deliberationskommitteret. 461.
- Schack-Rathlou, Joachim Otto, Statsmand.
93, 183, 190.
- Schack, Carl Gregers, Assessor i Lands-
over- samt Hof- og Stadsretten, — Med-
lem af det faste Udvalg. 469.

- Schaffalitzky de Muchadell, Oberstløjtnant. 507.
- Schaper, Gotfred, Kaptajn, Murmester, — Deliberationskommitteret, Vurderingsmester. 465, 486.
- Scheller, Christian Frederik, Læderhandler. 606.
- Schielderup, Amtmand i Norge. 493.
- Schimmelmann, Heinrich Carl, Greve, Handelsmand og Minister. 120, 152, 183, 564.
- Schimmelmann, Heinrich Ernst, Greve, Commerce- og Finansminister. 223, 224, 233, 278, 280, 286.
- Schiønning, Jacob Andersen, Murmester, — Vurderingsmester. 485.
- Schiøtt, Christian Fr., Assessor. 546.
- Schiøtt, Martha Sophia, f. Daldorph, g. m. Peter (Peiter) Nicolai S. 528.
- Schiøtt, Peter (Peiter) Nicolai, Brygger, — Direktør. 471, 527, 528, 529.
- Schiøtz, Rasmus, Brygger. 510.
- Schlegel, Johan Frederik Vilhelm, Retslærd. 557.
- Schmidt, Carl August, Sognepræst. 602.
- Schmidt, Christian Iversen, Murmester, Kaptajn, — Vurderingsmester. 486.
- Schmidt, Hans Christian, Major, Chef for Brandkorpset, — Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 484.
- Schmidt, Jens Wilhelm, Murmester, — Vurderingsmester. 487.
- Schmidt, Johan Daniel Hansen, Godsejer, — Deliberationskommitteret. 466.
- Schmidt (Kierkgaard), Johanne Marie, f. Lund, g. m. 1. Bertel K., 2. (?) Carl August S. 602.
- Schmidt, Mette, f. Christiansdatter, g. m. Søren Pedersen S. 619.
- Schmidt, Søren Pedersen, — Fyrbøder og Bud. 478, 618, 619, 628.
- Schott (Friderica Lovisa, f. Bech), Datter af Hans Henrich B. 505, 506.
- Schou, Jacob Henrich, Etatsraad, Kæmner ved Øresunds Toldkammer. 529.
- Schou, Susanne, f. Beckman, g. m. Jacob Henrik S. 529.
- Schow, Christen, 1. Ekspeditionssekretær i Danske Kancelli. 224.
- Schrader, Johan, Præsident i Kjøbenhavn. 26.
- Schrøder, Justitsraad. 459.
- Schrøder, Anne Marie, Søster til Hans Henrich S. 528.
- Schrøder, Hans Henrik, Brygger. 528.
- Schrøder, Johan, Arkitekt, Bygningsinspektør, — Medlem af det faste Udvalg, Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 468, 485.
- Schultz, Jens Hostrup, Direktør og Hofbogtrykker, — Deliberationskommitteret. 465.
- Schultz, Johan Frederik, Direktør, — Deliberationskommitteret. 463.
- Schwartz, Johan Georg, Hofkunstdrejer, — Deliberationskommitteret. 465.
- Schæbel, Albert Didrik, Kleinsmedemester, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Schæffer, Hans Pedersen, Hørkræmmer. 542.
- Schøller, Iver, Lektor. 501.
- Schønheyder, Johan Martin, Konferensraad og Kammeradvokat. 342.
- Seehuus, M., Lejlighedsdigter. 496, 502, 508.
- Seemann, Christian, Arkitekt og Murmester, — Næstformand for Repræsentantskabet. 467, 468.
- Sehested, Ove Rammel, Deputeret i Økonomi- og Commercekollegiet, Statsminister. 224.
- Seidelin, Andreas, Oberstløjtnant, Boghandler, — Deliberationskommitteret. 465.
- Seidelin, Sabinus Theodor William Halvor, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 467.
- Selmer, Major og Grosserer. 591.
- Sevel, Frederik Christian, Professor, — Deliberationskommitteret. 460.
- Severin, Carl, Bogholder. 595.
- Severin, Ingeborg Christine, f. Møller, g. m. Carl S. 595.
- Severin, Jakob, Købmand. 21, 22, 34, 534.
- Seyersløw, Else Cathrine, f. Mathiesen, g. m. Niels Hansen S. 524.
- Seyersløw, Karen, Datter af Niels Hansen S. 524.
- Seyersløw, Margrethe, Datter af samme. 524.

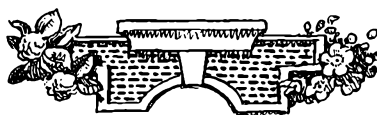
- Seyersløw, Niels Hansen, Brygger, — Direktør. 65, 471, 517, 524, 528.
- Sihm, Andreas, Murmester, — Vurderingsmester. 485.
- Simonsen, Ludvig Julius, Overretssagfører, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Skibsted, Andreas, Brygger, Raadmand, — Direktør. 220, 255, 277, 308, 472, 481, 522, 539, 540, 561.
- Skibsted, Andreas Johan, Departementssekretær i Justitsministeriet. 562.
- Skibsted, Johanne, f. Angelberg, g. m. 1. Christopher Klog, 2. Brygger Michael S. 521, 522, 539.
- Skibsted, Margrethe Christine, f. Porth, g. m. Brygger Andreas S. 539, 561.
- Skibsted, Maria, f. de Fine Olivarius, g. m. Andreas S. 539.
- Skibsted, Marie Christine Jacobæa Elisabeth, f. de Neergaard, g. m. Kancelliraad Michael S. 561, 562.
- Skibsted, Michael, Brygger og Grosserer. 522, 530, 539.
- Skibsted, Michael, Kancelliraad, — Direktør. 464, 473, 522, 560, 561, 562, 566.
- Skibsted, Michael, Etatsraad og Raadmand. 539.
- Skibsted, Peter Nicolai, Kaptajn i Søetaten. 539.
- Skibsted, Poul Frederik, Generalfiskal, — Deliberationskommitteret. 462.
- Skov, Nis Hansen, Auktionsdirektør, — Revisor. 483.
- Smith, Albrecht Ludvig, Købmand. 545.
- Smith, Christian, Justitsraad, — Kvarterformand. 459, 460.
- Smith, Niels Christian Christensen, Tømmermester, — Vurderingsmester. 489.
- Soetmann, Jacob Christopher, fhv. Guvernør i Frederiksnagor, — Deliberationskommitteret. 461.
- Sohl, Johan, Købmand. 34.
- Sommersted, Anne Marie, f. Jensen, g. m. Peder Nielsen S. 610.
- Sommersted, Jens Petersen, — Kontrollør ved Annuitetskontoret. 476, 477, 610, 611, 612.
- Sommersted, Louise, f. Schmidt, g. m. Jens Petersen S. 610.
- Sommersted, Peder Nielsen, Brændevinsbrænder. 610.
- Sonne, Jens Michael, Kancelliraad, Generalfiskal og Kammeradvokat, — Deliberationskommitteret. 461.
- Sophie Frederikke, Arveprinsesse. 190.
- Sophie Magdalene, Dronning, g. m. Kr. VI. 44, 53.
- Span, Henrik. 503.
- Spengler, Lorenz, Kunstammerforvalter, — Deliberationskommitteret. 462.
- Sprich, Ludolph, Isenkræmmer. 516.
- Stadfeldt, Johan David, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 466.
- Stavanger, Justitsraadinde. 526.
- Steen, Adolph, Matematiker, Professor. 278.
- Steffens, Henrik, Digter. 189.
- von Stemann, Poul Christian, Højesteretsassessor, Gehejmestatsminister. 191.
- Stephansen, Anna, f. Seyersløw, g. m. Laurits N. Stephansen. 524.
- Stephansen, Laurits N., Brygger (?). 524.
- Sternberg, Else, f. Berndtz, g. m. Rasmus S. 509.
- Sternberg, Gertrud, f. Rasmusdatter, g. m. Poul S. 509.
- Sternberg, Poul. 509.
- Sternberg, Rasmus, Købmand, — Direktør. 470, 499, 505, 509, 512.
- Sthyr, Rasmus Selgen, Grosserer, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Stolpe, Marie Kathrine, f. Worgaard, g. m. Nicolai Jørgen S. 587.
- Stolpe, Nicolai Jørgen, Apoteker. 587.
- Stricker, Carl, Malermester. 612.
- Struensee, Johann Friedrich, Statsmand. 84, 85, 112, 513, 527, 530.
- Stub, islandsk Købmand. 496.
- Stuve, Bertel, Kræmmer. 497.
- Stuve, Hans, Stadthauptmand. 497.
- Stuve, Johan Adolph, adlet Løvenstjerne. 497.
- Stybe, Andreas Trap, — Assistent. 477, 615.
- Stybe, Andreas Jørgen, Købmand. 615.
- Stybe, Franzisca, f. Fabricius, g. m. Andreas Trap S. 615.
- Stybe, Louise Augusta Karen, f. Schell, g. m. Andreas Jørgen S. 615.
- Styfken, Lyder, Silkekræmmer. 34.
- Suenson, Anne Susanne, f. Lütken, g. m. Jean Jacques S. 571.

- Suenson, Jean Jacques, Kaptajn i Søeta-
ten. 571.
- Suhm, Peter Fred., kgl. Historiograf. 93.
- Suhr, Anna Dorthea, f. Aagaard, g. m. Jo-
han Peter S. 508.
- Suhr, Dorothea, f. Beckman, g. m. Ole
Bernt S. 529.
- Suhr, Johan Peter, Hørkræmmer og Ne-
gociant, — Revisor. 480, 508, 530.
- Suhr, O. B., Handelsmand. 222, 529, 536.
- Sundorph, Søren Christian, Urtekræm-
mer, — Revisor. 481.
- Svane, Enke efter Hans S., Erkebiskop. 16.
- Svane, Peder Hansen, Hørkræmmer. 543,
544.
- Sylow, Elisabeth Christine, f. Paus, g. m.
Thomas Eduard v. Westen S. 594.
- Sylow, Ludvig Christian, — Bogholder i
Annuitetskontoret. 475, 594, 595, 609,
610, 611.
- Sylow, Marie Elisabeth, Severin, g. m.
Ludvig Chr. S. 594, 595.
- Sylow, Thomas Eduard von Westen,
Præst. 594.
- Sünckenberg, Christian Carl. 512.
- Sünckenberg, Johan Christian. 512.
- Syndergaard, Niels Christian, Brände-
vinsbrænder, — Medlem af det faste
Udvalg. 467.
- Sønnichsen, Jens, Tømmerhandler. 509.
- Sørensen, Gabriel, Tømmermester, — Vur-
deringsmester. 485.
- Sørensen, Knud, Vinhandler, — Revisor.
482.
- Sørensen, Mette Kirstine, f. Jensdatter, g.
m. 1. Herman Wienberg, 2. Oluf Sø-
rensen. 519.
- Sørensen, Oluf, Brygger. 519.
- Taube, Carl, Tømmermester, — Vurde-
ringsmester. 487.
- Tausen, Hans, Arkivar ved Kjøbenhavns
Raadstue. 584.
- Tetens, Jacob, Gæstgiver. 548.
- Tetens, Johan Nicolai, Etatsraad, Depu-
teret i Finanskollegiet, — Direktør. 224,
228, 293, 472, 548, 549, 550.
- Tetens, Marie Margrethe, f. Buchauer, g.
m. Johan Nicolai T. 550.
- Tetens, Martha, f. Clausen, g. m. Jacob T.
548.
- Thaae, Søløjtnant. 540.
- Thaae, Elisabeth Christiane, f. Wulff, g.
m. Søløjtnant T. 540.
- Thamsen, Ane Marie, f. Jensen, g. m. Jo-
hannes Nicolai T. 626.
- Thamsen, Dithlev, — Vægter. 478, 626,
627.
- Thamsen, Johannes Nicolai, Snedker-
svend. 626.
- Thamsen, Marie Sophie, g. m. Dithlev T. 627.
- Thomsen, C. P. (?). 534.
- Thomsen, Cathrine Marie, f. Christensen,
g. m. Silke- og Klædekræmmer Peter
T. 533, 534.
- Thomsen, Kristine Margrethe, Datter af
Peter T. 534.
- Thomsen, Peter, Silke- og Klædekræm-
mer, — Direktør. 472, 529, 533, 534.
- Thomsen, Peter, Søn af Peter T. 534.
- Thomsen, Thomas, Søn af samme. 534.
- Thorlacius, Børge Riisbrigh, Professor.
619.
- Thornam, August Wilhelm, Forfatter og
Læge. 589.
- Thornam, Else Maria, f. Eysen, g. m. Pe-
ter Frederik T. 589, 590.
- Thornam, Emmy, Malerinde. 589.
- Thornam, Jacob, Sognepræst. 588.
- Thornam, Johan Christian, Tegner. 589.
- Thornam, Ludovica, Malerinde. 589.
- Thornam, Ludvig, Overlærer. 589.
- Thornam, Peter Frederik, — Bogholder.
303, 475, 476, 588, 589, 590, 602, 603,
610, 622.
- Thornam, Ulrica Catharina Pedersdatter,
f. Fischer, g. m. Jacob T. 588.
- Thorvaldsen, Bertel, Billedhugger. 565.
- Thott, Otto, Greve, Statsmand. 93, 459.
- Thygesen, Emanuel, Justitsraad, — Kvar-
terformand. 459.
- Thygesen, Theodor, Justitsraad, Chef for
Overpræsidentens Sekretariat, — Med-
lem af det faste Udvalg. 469.
- Thymann, Frederik Christian Waldemar,
Tømmermester, — Vurderingsmester.
488.
- Thyme, Elisabeth, f. de Haumerville, g.
m. Winand T. 511.
- Thyme, Winand, Urtekræmmer, — Di-
rektør. 470, 507, 511, 516.
- Thystrup, Ane Margrethe, Datter af Ras-
mus Pedersen T. 631, 632.

- Thystrup, Bodil Kirstine, f. Madsen, g. m. Rasmus Pedersen T. 631.
- Thystrup, Rasmus Pedersen, — Vægter. 479, 631, 632.
- Titchen, Niels Urtekræmmer, — Kvarterformand. 459.
- Torm, Erik, Justitsraad, Politi- og Borgmester, — Revisor. 479, 553.
- Tornse, Rektor. 534.
- Torp, Carl Christian, Prokurator, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Trallou, Hans Adam, Vicevold- og Planlagemester. 19, 20, 21.
- Treeld, Søren, Stadthauptmand, — Kvarterformand. 459, 460.
- Treschow, Michael, Konferensraad, Højesteretsassessor, — Deliberationskommitteret. 222, 223, 462.
- Tronier, Kaptajn. 324.
- Tryde, Vilhelm, Boghandler, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Tscherning, Løjtnant. 204.
- Tutein, Friedrich Johan, Industridrivende og Handelsmand. 272.
- Tutein, L. A., Fuldmægtig. 591.
- Tutein, Pauline Lucia, f. Tutein, g. m. Peter T. 591.
- Tutein, Peter, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 464, 591.
- Tutein, Peter, Handelsmand og Fabrikant. 93.
- Tuxværd, Axel Otto Georg, Amtsforvalter, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Uldal, Peder, Generalfiskal, — Deliberationskommitteret. 462.
- Ungersen, Christian Ferdinand, — Bogholder og Kontorchef. 475, 592, 593, 606, 613, 622.
- Ungersen, Christiane Noline, f. Green, g. m. Peder U. 592, 622.
- Ungersen, Henriette Adolfine, f. Knipschildt, g. m. Chr. Ferdinand U. 593.
- Ungersen, Peder, — Fyrbøder og Bud. 478, 592, 622, 623.
- Ungersen, Peter Fritz, Toldkontrollør. 593, 622.
- Urne, Christian, Overpræsident. 213, 214, 216.
- Ursin, Georg Jørgen, Sognepræst. 523.
- Ursin, Sophie, f. Eisenberg, g. m. Georg Jørgen U. 523.
- Ussing, Anna, f. Algreen, g. m. Henrich U. 570.
- Ussing, Henrich, Sognepræst. 570.
- Waage, Christian Nielsen, Købmand, — Deliberationskommitteret. 461.
- Wagner, Hans Diederich, Rebslagersvend. 587.
- Wagner, Vilhelmine, f. Worgaard, g. m. 1. Hans Heinrich von Bannow, 2. Hans Diederich W. 587.
- Wahl, Carl Wilhelm, Tømmermester, — Vurderingsmester. 487.
- Wahl, Frantz Ludvig, Murmester, — Vurderingsmester. 487.
- Wahl, Johan Christopher, Tømmermester, — Vurderingsmester. 242, 486.
- Walbom, Johan, Urtekræmmer. 34.
- Valeur, Charlotte Sophie, f. Balch, g. m. Johannes V. 531.
- Valeur, Johannes, Borgmester, Etatsraad. 531.
- Wassard, Anna Maria, f. Munk, g. m. Hans Mathiesen W. 547.
- Wassard, Elisabeth Cathrine, f. Aagaard, g. m. Mathias W. 508, 547.
- Wassard, Hans Mathiesen, Grosserer, — adjungeret Direktør. 223, 472, 482, 547.
- Wassard, Jens Graah, Søn af Hans Mathiesen W. 547.
- Wassard, Lucie Emerentze, f. Aagaard, g. m. Hans Mathiesen W. 547.
- Wassard, Mathias, Hørkræmmer, — Revisor. 480, 508, 547.
- Wasserfall. 516.
- Weber, Christian Carl August, Malermester, — Medlem af det faste Udvalg. 468.
- Wedege, Hans, Søn af Jens W. 529, 530.
- Wedege, Jens, Groshandler, Brygger, — Direktør. 471, 529, 530, 533, 598.
- Wedege, Marie Dorthea, f. Clausen, g. m. Jens W. 529, 530.
- Wedege, Mette, f. Winther, g. m. Peder W. 529.
- Wedege, Peder, Justitsraad og Assessor i Hof- og Stadsretten. 529, 530.
- Wedege, Peder, Præst. 529.
- Wedege, Søren, Søn af Jens W. 529, 530.
- Vedel, Anders Sørensen, Historieskriver. 585.
- Wedel, August, Seminarieførstander og Dr. phil. 586.

- Wedel, Dorothea Augusta Danielsdatter, f. Hollænder, g. m. Peter W. 585.
- Wedel, Marie, f. Berthelsen, g. m. Søren Henrik W. 586.
- Wedel, Peter, Herredsfoged. 585.
- Vedel, Peter August Frederik Stoud, Gehejmelegationsraad, Dr. phil. 586.
- Vedel, Severin Henrik August, Generaldevisor. 586.
- Vedel, Severin Henrik August, Departementschef. 586.
- Wedel, Søren Henrik. — Bogholder. 248, 474, 475, 585, 586, 587, 588, 601, 602, 608.
- Vedel, Valdemar, Professor. 586.
- Weidemann, Conrad, — Bogholder. 475, 592, 593.
- Weidemann, Conrad, Søkrigsprokurør og Overretsprokurator. 567, 592.
- Weidemann, Conrad Daniel, Amtsforvalter. 592.
- Weidemann, Erasmie Lucie, Datter af Bogholder Conrad W. 592.
- Weidemann, Poul Frederik, Justitsraad og Overretsprokurator, — Revisor. 482.
- Weidemann, Wilhelmine Elidane, f. Manthey, g. m. Bogholder Conrad W. 592.
- Wendal, Elisabeth Sophie, f. Woller, g. m. Kjeld W. 502.
- Wendal, Kjeld, Købmand, — Direktør. 67, 470, 497, 502, 503, 508.
- Wendt, Carl, Gehejmekonferensraad, Deputeret i Finanskollegiet. 190, 224.
- Werlauff, Erich Christian, Overbibliotekar. 604.
- Verming, Peter. 34.
- Wesling, Antoinette, f. Høybye, g. m. Nicolai W. 501.
- Wesling, Hans, Hørkræmmer. 501.
- Wesling, Maren Iversdatter, f. Schøller, g. m. Forvalter Nicolai W. 501.
- Wesling, Nicolai, Hørkræmmer, — Direktør. 67, 470, 494, 501, 502, 507.
- Wesling, Nicolai, Forvalter ved Assistenshuset. 501.
- Wessely, Abraham, Dispachør og Politiker. 391.
- West, Jørgen Christian, Brandmajor, Tømmermester, — Regeringens Tilsynsmand ved Vurderingerne. 485.
- Westergaard, Harald Ludvig, Professor, — Direktør. 396, 402, 474, 569, 581.
- Westergaard, Niels Nielsen, Tømmermester, — Vurderingsmester. 487.
- Westrup, Carl Wium, Grosserer. 579.
- Vette, Philip Christian, Købmand, — Deliberationskommittet. 461.
- Weyle, Hans, Kaplajn ved Brændkorpset, Tømmermester, — Deliberationskommittet. 464.
- Wienberg, Herman, Isenkræmmer. 519.
- Wienberg, Jens, Krumbodsvend. 519.
- Wienberg, Johan Herman, Isenkræmmer, — Direktør. 471, 515, 519, 522.
- Wienberg, Martha Johanne, f. Bysing, g. m. Johan Herman W. 519.
- Wilkens, Bendt Christopher, Justitsraad, Bankkommisær, — Deliberationskommittet. 462.
- Willebrand, Johan Christoph, Kræmmer, — Deliberationskommittet. 460.
- Wilsbech, Andreas, Brygger, Stadskaptajn, — Deliberationskommittet. 461.
- Wilse, Cecilie Christence, f. Cappel, g. m. Jacob Ferdinand W. 566.
- Wilse, Christen, Købmand. 565.
- Wilse, Christian Ferdinand, Højesteretsassessor og Nationalbankdirektør. 566.
- Wilse, Jacob Ferdinand, Prokurator, Kancelliraad, — Direktør. 297, 340, 473, 561, 565, 566, 567.
- Wilse, Johanne, f. Phister, g. m. Christen W. 565.
- Winde, Anders Thoustrup, Kopist i Rentekammeret. 609.
- Windekilde, Thomas, Kancelliraad, Brygger, — Deliberationskommittet. 462.
- Winkel, Anna Sørensdatter, f. Holm, g. m. Peter W. 554.
- Winkel, Peter, Sæbemester. 554.
- Winkel-Horn, Frederik, Justitsraad og surnummerær Assessor i Hof- og Stadsretten, — Direktør. 221, 230, 277, 294, 296, 297, 331, 332, 334, 352, 353, 359, 463, 473, 481, 552, 553, 554, 629.
- Winkel-Horn, Mariane, f. Winkel, g. m. Frederik W.-H. 554.
- Winstrup, Ole Johannesen, Mekanikus, — Vurderingsmester. 487.
- Winther, Christian, Digter. 564.

- Wivet, Frederik Wilhelm, Generalfiskal, Digter, — Deliberationskommitteret. 93, 461.
- Wivet, Peter Boll, Advokat, — Deliberationskommitteret, Revisor. 277, 463, 482.
- Wiwill, Bodil, f. Olufsdatter, g. m. Niels Christensen W. 615.
- Wiwill, Catharina Hedevig, f. Meyer, g. m. Ole Nielsen W. 616.
- Wiwill, Niels Christensen, Degn. 615.
- Wiwill, Ole Nielsen, — Fyrbøder og Bud. 478, 615, 616, 617.
- Vogel, Barbara Cathrine, f. Enghaven, g. m. Johan David V. 546.
- Vogel, Eckardine Lovisa, f. Beyer, g. m. Johan David V. 546.
- Vogel, Johan David, Brygger, — adjungeret Direktør. 223, 472, 546.
- Vogt, Frederik. 498.
- Woller, Hans Pedersen, Brygger og Stads-kaptajn. 502, 503.
- Volmeister, Georg, Tømmermester, — Vurderingsmester. 486.
- Woltermann, Kaptajnløjtnant. 217.
- Worgaard, Andreas, — Bogholder. 245, 475, 586, 587, 588, 601, 602, 603, 611, 617.
- Worgaard, Birgitte Sophie, f. Graff (Grau), g. m. Bogholder Andreas W. 587.
- Worgaard, Christian, Kopist i Rentekammeret. 587.
- Worgaard, Eggert, Snedkersvend. 587.
- Worgaard, Johan Peter, Søn af Andreas W. 587.
- Worgaard, Margrethe, f. Andersen, g. m. Andreas W. 587, 588.
- Worgaard, Rasmus Andreas, Søn af Andreas W. 587.
- Vorndran, Peter Casper, Konferensraad, Rentekammerdeputeret. 283.
- Wosemose, Christian, Prokurator, Raadmand. 552.
- Wosemose, Marie Sophie, f. Bruun, g. m. Christian W. 552.
- Voss, Christian Ludvig, Professor, Dr. med. 591.
- Voss, Thora, f. Müffelmann, g. m. Chr. Ludvig V. 591.
- Wriesberg, Christoffer Frederik, Silke- og Klædekræmmer. 34.
- Wuchters, Abraham. 18.
- von Wuerden (Würden), Burchard, Kleinsmedemester, Major, — Vurderingsmester. 367, 487.
- Wulf, Niels, Vinhandler, — Deliberationskommitteret. 462, 463.
- Wulff, Bolette Christine, Datter af David Chr. Emanuel W. 540.
- Wulff, Christian Emanuel, Søn af samme. 540.
- Wulff, David Christian Emanuel, Brygger, — Direktør. 472, 481, 536, 540, 543.
- Wulff, Mette Marie, f. Petersen, g. m. David Chr. Em. W. 540.
- Zahrtmann, Kristian, Maler. 593.
- Zeise, William Christopher, Kemiker. 574.
- Zeltner, Vilhelm, Murmester, — Medlem af det faste Udvalg. 469.
- Zinn, Johan Ludvig, Grosserer, — Deliberationskommitteret. 91, 93, 185, 223, 237, 461.
- Æreboe, Rasmus, Notarius publicus. 503.
- Ølgoed, Hans Christian, Kræmmer, — Deliberationskommitteret, — Revisor. 461, 480.
- Ørsted, Anders Sandøe, Retslærd og Statsmand. 321.
- Ørsted, Hans Christian, Fysiker. 574, 576.
- Øst, Alexander Christian, Urtekræmmer, — Direktør. 474, 483, 571, 573, 574.
- Øst, Alexander Christian, Søn af Alexander Chr. Ø. 573.
- Øst, Jacobe Maria Christine, f. Weitzmann, g. m. Alexander Christian Ø. 573, 574.
- Øst, Marius Henrik Emil, Søn af Alexander Christian Ø. 573.

TRYKFEJL OG RETTELSER

- Side 52, L. 15 f. n.: Reitzenske Midler, læs: Rentzelske Midler.
- 54, - 18 f. o.: Præmien¹⁾, læs: Præmien^{1a)}.
  - 69, - 7 f. n.: Bøgger, læs: Bøger.
  - 72, - 11 f. o.: F. C. von Rappe, læs: F. O. von Rappe.
  - 95, - 10 f. o.: J. C. Colbjørnsen, læs: J. E. Colbjørnsen.
  - 112, - 5 f. n.: 15. Juli, læs: 15. Juni.
  - 115, - 3 f. n.: Praxis¹⁾, læs: Praxis^{1a)}.
  - 176, - 3 f. n.: 2. Juli, læs: 2. Juni.
  - 220, - 1 f. n.: endelig ordnet, læs: endelig ordnet³⁾.
  - 283, - 4 f. o.: kgl. Resolution af 14. Juni, læs: kgl. Reskript af 18. Juni.
  - 325, - 6 f. o.: og ved den følgende Retssag fik . . . , læs: og at en lignende Sag
havde faaet . . .
  - 355, - 12 f. o.: 1622, læs: 1627.

